

1143/912

ANUARUL GENERAL

AL

UNIVERSITĂȚEI DIN IAȘI

TIPĂRIT CU PRILEJUL

JUBILEULUI DE CINCI-ZECI ANI

ANNUAIRE GÉNÉRAL

DE

L'UNIVERSITÉ DE JASSY

JUBILÉ DU CINQUANTENAIRE

Muzeul Universității

www.muzeul.uaic.ro

"Alexandru Ioan Cuza" din Iași

1143/912

Muzeul Universității "Alexandru Ioan Cuza" din Iași
www.muzeul.iaic.ro

Anuarul General al Jubileului Universității

Annuaire Général du Jubilé de l'Université

1860—1910.

ANUARUL GENERAL

AL

UNIVERSITĂȚEI DIN IAȘI

TIPĂRIT CU PRILEJUL

JUBILEULUI DE CINCI-ZECI ANI

ANNUAIRE GÉNÉRAL

DE

L'UNIVERSITÉ DE JASSY

JUBILÉ DU CINQUANTENAIRE.

IAȘI

Tipografia Națională I. S. Ionescu

Str. Alecsandri 11

1911.

№ 1670
B.C.U. „M. EMINESCU”
IASI
24 DE 1938

PARTEA I-a
PREMIÈRE PARTIE.

HISTORIQUE DE L'UNIVERSITÉ

ET DES

QUATRE FACULTÉS

Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
www.muzeuluaic.ro

ÎNTRDUCERE

Universitatea din Iași, inaugurată în anul 1860 luna Octombrie, numără astăzi 50 de ani de existență.

Corpul profesoral al acestei Universități, cu inima plină de bucurie și mândri de măreția acestui sanctuar de cultură, nu a vroit se lase se treacă o jumătate de veac de rodnică activitate, fără a serbători așa cum se cuvine această primă perioadă de 50 de ani a învățământului superior.

Este adevărat că încă din anul 1835, Mihail Sturza Domnitorul Moldovei, înființază în Iași *Academia Mihaileană*, în care se predă și unele cursuri superioare de învățământ în limba română, dar la anul 1847, ea se desființază de același domnitor, cursurile superioare dispar și se înlocuiesc cu un singur curs de literatură franceză.

În 1851 sub domnitorul Moldovei *Grigore Ghica*, cursurile superioare sunt reînființate, ele se conglomerază și funcționează în felul a două facultăți, juridică și filosofică.

Dar trebuie se ajungem la anul 1860, pentru ca se vedem că toate aceste cursuri se completează și se întrupează în un singur mănunchiu sub numele de Universitate, care se consacra în mod definitiv prin lege și se inaugurează în ziua de 26 Octombrie 1860, de către marele Domnitor Alexandru Ioan I Cuza.

Acest volum publicat cu ocazia serbărilor de 50 de ani de existență a Universității din Iași cuprinde :

- A) Istoricul Universității de la fundarea sa și până astăzi.
- B) Istoricul în parte a facultăților existente astăzi și anume :
 - 1) Facultatea Juridică
 - 2) Facultatea de Litere
 - 3) Facultatea de Științe
 - 4) Facultatea de Medicină.
- C) Corpul Profesoral al tuturor facultăților.
- D) Diferite lucrări inedite și originale scrise de unii din profesorii Universitari.

Dr. George Bogdan
Rectorul Universității

Iași 1910 Octombrie.

INTRODUCTION

L'Université de Jassy, inaugurée en Octobre 1860, compte aujourd'hui un demi-siècle d'existence.

Le corps professoral de cette Université, le cœur plein de joie et fier de la grandeur de ce sanctuaire de culture, n'a pas voulu laisser passer ses premiers cinquante ans d'heureuse activité, sans fêter par un jubilé cette première période d'un demi-siècle de l'enseignement supérieur.

Il est vrai que des 1835, Michail Sturza prince régnant de la Moldavie, fonde à Jassy l'*Academia Mihaileana*, école dans laquelle l'on proposait quelques cours supérieurs en langue roumaine, mais cette école est dissoute en 1847 par le même prince qui l'avait fondée, les cours supérieurs disparaissent, pour être remplacés par un autre de littérature française.

En 1851 sous le prince régnant *Grigore Ghica*, les cours supérieurs sont de nouveau rétablis, et arrangés de manière à les faire fonctionner dans le sens de deux facultés—juridique et philosophique.

Mais ce n'est qu'en 1860, que nous voyons ces différents cours se compléter pour former un seul et unique faisceau sous la dénomination d'Université, qui se consacre définitivement par une loi spéciale et est inaugurée le 26 Octobre 1860 par le grand Prince dantan *Alexandre Ion I Cuza*.

Ce volume publié en cette solennelle occasion comprendra :

- A) L'historique de l'Université depuis sa fondation jusqu'aujourd'hui.
- B) L'historique détaillé des quatre facultés à savoir :
 - 1) Historique de la faculté de Droit
 - 2) Historique de la faculté des Lettres
 - 3) Historique de la faculté des Sciences
 - 4) Historique de la faculté de Médecine.
- C) Le corps professoral enseignant de ces quatre facultés.
- D) Différents travaux originaux inédits par les professeurs actuels.

Dr. Georges Bogdan
Recteur de l'Université de Jassy.

Jassy, Octobre 1910.

SENATUL UNIVERSITĂȚII DIN IAȘI

— IN 1910 —

SÉNAT de L'UNIVERSITÉ de JASSY en 1910.

1) Prof. Dr. **GEORGE BOGDAN**—Rector—Recteur

A. A. **BRANDIA**—Secretar—Secrétaire.

- 2) Dl. Prof. D. Alexandrescu (Decanul Facult. Juridică
(Doyen de la faculté de Droit)
- 3) Dl. Prof. M. B. Cantacuzin (Delegatul facultății Juridice
(Délégué de la faculté de Droit)
- 4) Dl. Prof. I. Găvănescul (Decanul Facult. de Litere
(Doyen de la Faculté des Lettres)
- 5) Dl. Prof. Al. Philipide (Delegatul Facult. de Litere
(Délégué de la Faculté des Lettres)
- 6) Dl. Prof. A. Mănescu (Decanul Facult. de Științe
(Doyen de la Faculté des Sciences)
- 7) Dl. Prof. P. Bujor (Delegatul Facult. de Științe
(Délégué de la Faculté des Sciences)
- 8) Dl. Prof. G. Socor (Decanul Facult. de Medicină
(Doyen de la Faculté de Médecine)
- 9) Dl. Prof. Dr. E. Pușcariu (Delegatul Facult. de Medicină
(Délégué de la Faculté de Médecine)

CORPUL PROFESORAL—CORPS PROFESSORAL.

Facultatea de Drept—Faculté de Droit.

Decan
Doyen (Dl. Prof. D. ALEXANDRESCU

Secretarul
Secrétaire (D. Antonescu

PROFESORI—PROFESSEURS.

- 1) Dl. D. ALEXANDRESCU (Dreptul Civil
- 2) Dl. M. B. CANTACUZIN (Droit Civil
- 3) D. G. TABACOVICI
- 4) Dl. I. BURADA (Dreptul Roman
- 5) Dl. GR. DIMITRESCU Agreg. (Droit Romain
- 6) Dl. A. C. CUZA (Economia politică și finanțe
(Economie politique et finances
- 7) Dl. P. MISSIR (Dreptul internațional
(Droit international
- 8) Dl. V. DIMITRIU (Dreptul Comercial
(Droit Commercial
- 9) Dl. ION PERETZ (Istoria Dreptului
(Histoire du droit
- 10) Dl. C. STERE (Dreptul Administrativ și Constit.
(Droit administr. et Constitutionnel
- 11) Dl. JULIAN TEODORESCU (Dreptul Penal
(Droit Pénal

SUPLINITORI—SUPPLÉANTS.

- 1) Dl. M. BERCEANU (Dreptul Roman
(Droit Romain
- 2) Dl. EUG. MELIK (Legislația economică și Socială
(Législation économique et sociale
- 3) Dl. AL. POPOVICI-TAȘCĂ (Istoria doctrinelor Economice
(Histoire des doctrines économiques
- 4) Dl. V. IAMANDI (Dreptul Comercial
(Droit Commercial
- 5) Dl. V. ARION (Sociologia și filosofia dreptului
(Sociologie et philosophie du droit

Decan Doyen { Dl. Prof. I. GAVANESCU
 Secretarul Secrétaire { *Dl. Raut*

PROFESORI—PROFESSEURS.

- 1) DL. I. CARAGIANI (Limba și literatura Greacă
(Langue et littérature grecques
- 2) DL. A. D. XENOPOL (Istoria Românilor
(Histoire des Roumains
- 3) DL. I. GĂVĂNESCU (Pedagogia
(Pédagogie
- 4) DL. P. RĂȘCANU (Istoria veche
(Histoire ancienne
- 5) DL. AL. PHILIPIDI (Filologia Română
(Philologie Roumaine
- 6) DL. P. P. NEGULESCU (Istoria filosofiei Moderne
(Histoire de la philosophie moderne
- 7) DL. ILIE BARBULESCU (Limbile slavice și istoria Slavilor
(Langue et histoire slaves.
- 8) DL. D. GUSTI Agreg. (Sociologia, Estetica, Etica
(Sociologie, Esthétique, Etique
- 9) DL. CH. DROUHET Agreg. (Limba și literatura francesă
(Langue et littérature française.

SUPLINTORI—SUPPLÉANTS.

- 1) DL. X. C. GHEORGHIU (Limba și literatura latină
(Langue et littérature latine
 - 2) DL. G. IBRĂILEANU (Istoria literaturii române
(Histoire de la littérature roumaine
 - 3) DL. I. PETROVICI (Psihologia și Logica
(Psychologie et Logique
 - 4) DL. Tr. BRATU (Limba și literatura germană
(Langue et littérature allemande
 - 5) DL. O. ERBICEANU (Arheologia
(Archéologie
 - 6) DL. I. URSU (Istoria medie și modernă
(Histoire du moyen âge et hist. moderne.
 - 7) DL. STEFAN POPESCU (Geografia
(Géographie
- Dl. A. NAUM*
 (*Profesor Onorar*
 (*Professeur Honorifique*

Decan Doyen { Dl. Prof. A. MANESCU
 Secretarul Secrétaire { *R. Obreja*

PROFESORI.—PROFESSEURS

- 1) DL. P. BUJOR (Morfologia animală
(Morphologie animale
 - 2) DL. V. BUȚUREANU (Mineralogia și Cristalografia
(Minéralogie et Cristallographie
 - 3) DL. LEON COSMOVICI (Zoologia și Fiziologia animală
(Zoologie et Physiologie animales
 - 4) DL. VICTOR COSTIN (Geometria Descriptivă
(Géométrie Descriptive
 - 5) DL. DRAG. HURMUZESCU { Fizica (Gravitația, Căldura și
(Electricitatea)
 { Physique (Gravitation, Chaleur et
(Electricité)
 - 6) DL. A. MANESCU (Calcul diferanțial și integral
(Calcul différentiel et intégral
 - 7) DL. ALEX. MYLLER { Geometria analitică și Trigonometria.
(Géométrie analytique et Trigonométrie.
 - 8) DL. ANAST. OBREGIA (Chimia Organică
(Chimie Organique
 - 9) DL. PETRU PONI (Chimia Minerală
(Chimie Minérale
 - 10) DL. D. POMPEIU (Mecanica rațională
(Mécanique rationnelle
 - 11) DL. ALEX. POPOVICI (Botanica
(Botanique
 - 12) DL. ION RALET { Algebră Superioară și teoria
(funcțiilor
(Algèbre supérieure et théorie
(des fonctions
 - 13) DL. ION SIMIONESCU (Geologia și Paleontologia
(Géologie et Paléontologie
 - 14) DL. HARALAMB. VASILIU (Chimia Agricolă
(Chimie Agricole
- D-nii N. CULIANU*
C. CLIMESCU
 (*Profesori Onorari*
 (*Professeurs Honorifiques*

SUPLINITORI.—SUPPLÉANTS

- 1) Dl. P. CULIANU (Astronomia
(Astronomie
- 2) Dl. P. BOGDAN (Fisica și Chimia Biologică
(Physique et Chimie Biologique
- 3) Dl. I. BORCEA (Zoologia
(Zoologie
- 4) Dl. C. POPOVICI (Analiza și Mecanica
(Analyse et Mécanique

Facultatea de Medicină.—Faculté de Médecine

- Decan (Mr. le Prof. Dr. G. SOCOR
Doyen
- Secretarul (Dr. G. Botez
Secrétaire

PROFESORI.—PROFESSEURS

- 1) Dl. Dr. V. NEGEL (Anatomia Patologică
(Anatomie Pathologique
- 2) Dl. Dr. L. SCULI (Clinica Chirurgicală
(Clinique Chirurgicale
- 3) Dl. Dr. G. SOCOR (Fisiologia umană
(Physiologie humaine
- 4) Dl. Dr. L. RUSS (Clinica Medicală
(Clinique Médicale
- 5) Dl. Dr. E. RIEGLER (Terapeutica
(Thérapeutique
- 6) Dl. Dr. C. THIRON (Patologia Generală
(Pathologie Générale
- 7) Dl. Dr. G. BOGDAN (Medicina legală
(Médecine légale
- 8) Dl. Dr. V. BEJAN (Clinica Obstetricală
(Clinique Obstétricale
- 9) Dl. Dr. E. PUȘCARIU (Histologia și Embriologia
(Histologie et Embryologie
- 10) Dl. Dr. N. LEON (Zoologia și Botanica Medicală
(Zoologie et Botanique Médicales
- 11) Dl. Dr. M. MANICATIDE (Clinica Infantilă
(Clinique Infantile
- 12) Dl. Dr. E. JUVARA (Anatomia Topografică și Clinica
Chirurgicală
(Anatomie Topographique et Clinique
Chirurgicale

- 13) Dl. Dr. G. SOCOR (Clinica Oftalmologică
(Clinique Oftalmologique
 - 14) Dl. Dr. G. DEMETRIADE (Clinica Dermato-Syphilitică
(Clinique Dermato-Syphilitique
- Dl. Dr. G. ROJNITZĂ (Profesor Onorar
(Professeurs Honorifique

AGREGAȚI.—AGRÉGÉS.

- 1) Dl. Dr. I. BĂLĂCESCU (Medicina Operatorie
(Médecine Opératoire
- 2) Dl. Dr. C. ȘUMULEANU (Chimia Medicală
(Chimie Médicale
- 3) Dl. Dr. C. BACALOGLU (Patologia internă
(Pathologie interne
- 4) Dl. Dr. I. TANASESCU (Anatomia descriptivă
(Anatomie descriptive
- 5) Dl. Dr. D. MEZINCESCU (Igiena
(Hygiène

SUPLINITORI.—SUPPLÉANTS.

- 1) Dl. Dr. I. TEODORESCU (Farmacologia
(Pharmacologie
- 2) Dl. Dr. P. ZOSIN (Clinica psihiatrică
(Clinique psychiatrique
- 3) Dl. Dr. P. ANGHEL (Patologia externă
(Pathologie externe
- 4) Dl. Dr. E. PUȘCARIU (Bacteriologia
(Bactériologie
- 5) Dl. Dr. P. BOGDAN (Fisica medicală
(Physique médicale

DOCENȚI.—DOCENTS.

- 1) Dl. Dr. STEFANESCU-Galatz (Chirurgia Genito-urinară
(Chirurgie Genito-urinaire
- 2) Dl. Dr. S. POSSA (Patologia internă
- 3) Dl. Dr. AL. LAMBRIOR (Pathologie interne
- 4) Dl. Dr. N. STOENESCU (Medicina-legală
(Médecine-légale
- 5) Dl. Dr. C. ANDRONESCU (Clinica Obstetricală
(Clinique Obstétricale
- 6) Dl. Dr. A. BRAESCU (Clinica psihiatrică
(Clinique psychiatrique
- 7) D-na Dr. PUȘCARIU (Clinica Oftalmologică
(Clinique Ophtalmologique

ISTORICUL UNIVERSITĂȚEI

DIN IAȘI

DE

A. D. XENOPOL

Profesor la Facultatea de Litere.

I

Un curs superior de învățături există în Iași încă d'innaintea întemeierii marelui așezământ cultural al Universității, a căreia aniversare de jumătate de veac o serbăm acuma. Cursuri mai înalte de studii fuseseră inaugurate odată cu întocmirea celei d'întâi școale românești ceva mai răsărită decât școalele vechi de preoție. Ele întovărașiseră apoi deschiderea școalelor secundare, în așa numita „Academie Mihăileană” și fuseseră reorganizate și împărțite chiar în facultăți, prin așezământul școlar din 1851 al Domnitorului Moldovei, Grigore Ghica. Intruparea unirei învățăturilor superioare într'un tot și un local deosebit care să le țarmurească și în spațiu, de școalele inferioare către care fuseseră alipite până atunci, se făcu abia în 1860, sub domnia fericitului întru pomenire Domnitorului României, Alexandru Ioan I Cuza, prin înființarea Universității din Iași.

Inaugurarea acestui mare așezământ cultural în localul cumpărat anume spre acest scop, casele Principelui Moruzi, se făcu în ziua de 26 Octombrie 1860. La înființarea acestei Universități au contribuit, nu se știe cine mai mult, două suflete mari ale neamului românesc: Domnitorul României Alexandru Ioan I Cuza și ministrul său din acel timp, Mihail Kogălniceanu.

În raportul său către Domn, prin care Kogălniceanu cere înființarea Universității, după ce schițează dezvoltarea învățământului superior în Moldova, de la 1835 până la 1860, Ministrul arată cum „guvernul I. V. are astăzi puțința de a răspunde la dorințele națiunii, punând cea de pe urmă piatră în înaltul edificiu intelectual proiectat de legislatorul din 1851, adică decretând definitivă și completă organizarea a Universității noastre.

Ceremonia deschiderii Universității a fost din cele mai înalțătoare. La ea a luat parte Domnitorul, încunjurat de toți Miniștrii săi și de toți înalții dregători ai statului, și de un public numeros venit

HISTORIQUE DE L'UNIVERSITÉ

DE JASSY

PAR

A. D. XÉNOPOL,

Professeur à la Faculté des Lettres.

I

Des cours supérieurs d'études existaient à Jassy avant la fondation du grand établissement culturel de l'Université dont nous fêtons aujourd'hui le 50me anniversaire. Ces cours avaient été inaugurés en même temps que l'institution de la première école roumaine qui dépassait, en quelque sorte, les anciennes écoles de prêtrise. Ils avaient accompagné plus tard l'ouverture des classes secondaires dans l'Académie fondée par le Prince Michel Stourdza, et avaient été même réorganisés et divisés en facultés par l'Etablissement scolaire de 1851 du Prince de Moldavie, Grégoire Ghyca. Mais l'incorporation des études supérieures dans un tout complet et dans un local séparé qui les délimitait aussi, comme espace, des écoles inférieures auxquelles elles avaient été attachées jusqu'alors, ne se réalisa qu'en 1860, sous le règne d'heureuse mémoire du Prince de la Roumanie unifiée, Alexandre Jean I Couza, par la fondation de l'Université de Jassy.

L'inauguration de ce grand établissement de culture dans l'édifice acheté exprès dans ce but—le palais du Prince Morouzi—eut lieu le 26 Octobre de l'année 1860. A cette fondation de l'Université de Jassy prirent part, on ne sait pas laquelle davantage, deux grandes personnalités du peuple roumain: le Prince Alexandre Jean et son ministre d'alors, Michel Kogalniceano.

Dans son rapport au Prince, par lequel Kogalniceano demande la fondation de l'Université, après avoir esquissé le développement de l'instruction supérieure en Moldavie, de 1835 jusqu'en 1860, le ministre montre que: „le gouvernement de Votre Altesse est aujourd'hui en mesure de satisfaire aux vœux de la nation, en posant la dernière pierre au grand édifice intellectuel projeté par la législation de 1851, c'est-à-dire de décréter la complète et définitive organisation de notre Université“.

La cérémonie de l'ouverture de l'Université fut des plus grandioses. A cette fête prirent part le Prince, avec tous ses ministres, et les grands dignitaires de l'État, ainsi qu'un public immense accouru

din toate părțile orașului și din județele Moldovei. Simțise poporul, atât prin instinct cât și prin convingere, că prin deschiderea acestei înalte școale, se îndeplinea un mare eveniment în istoria neamului: încordarea puterilor lui spre lumile gândirei.

Dar ce modeste și restrânse fură începuturile Universității noastre, cu toate că statul nu cruță cheltuielile pentru a o înzestra cu cele trebuitoare. Așa bugetul primului an se urcă la 1,176,800 de lei vechi sau aproape 400 mii de lei noi, profesorii fiind plătiți cu 2000 de lei vechi, adică aproape 700 de lei noi, aceasta cu 50 de ani în urmă.

Profesorii erau câțiva Transilvăneni învățați, în frunte cu marele bărbat care intrupase revoluția Românilor din ardeal în contra Ungurilor în anul 1848, *Simion Bărnuțiu*. Ceilalți erau Petru Suci, Stefan Emilian, Stefan Mică și Ioan Pop, iar dintre Moldoveni erau Gh. Mărzescu, Octaviu Teodori, Iacob Lupașcu, Ion Strat, Vasile Alexandrescu (Ureche) și Ion Călinescu. Din aceștia erau 6 la Drept, 2 la Litere și 4 la Științi,—Simion Bărnuțiu predând pe lângă cursurile juridice, metafizica și estetica la Facultatea de Litere. La facultatea de Teologie fură numiți ca profesori: Episcopii Filaret Scriban și Vladimir Suhopan și părinții Nikifor Iliescu și Melhisedec. Numărul Studenților la toate trei facultățile: cea de Drept, cea de Filosofie (împărțită în două secții, cea de Litere și cea de Științi), și cea de Teologie, eră de 94, din care 64 la Drept, 16 la Filosofie și anume 12 la Științi și 2 la Litere, și 14 la Teologie. Din acest număr erau 90 de studenți Români, 2 Armeni, un Catholic și un Evreu.

Fiecare an însă vedeă sporindu-se puterile corpului didactic, pe când numărul studenților în loc să crească, da înapoi, așa că între anii 1860—69, el se clatină între 47 și 80, cu toate că în anul 1867 se institue 25 de burse, din care 3 la Drept, 14 la Litere și 8 la Științi. De-abia în 1869 numărul studenților se urcă iarăși la ceea ce eră la început, adică la 94, urmând de acolo înainte un mers suitor. Cauza acestei restrângerii a populației studențești a Universității din Iași, stătea în lipsa desăvârșită de condiții pentru primirea în funcții, așa că nu numai absolvenții liceelor și ai gimnaziilor, dar până și acei ce aveau numai clasele primare, puteau intra în slujbe, de îndată ce aveau protegitori. În asemenea împrejurări, eră firesc lucru ca studiile mai înalte care conduceau tot la slujbe, să fie puțin cercetate. Dar și elementele corpului învățătoresc erau în destul de rare și greu de recrutat, încât mersul Universității era îngreuiat din aceste două motive. Catedrele scoase în concurs nu găseau candidați, și eră de nevoie a se umplea locurile tot cu suplinitori, puțin calificați pentru posturile ce li se încredințau.

de tous les coins de la ville, et même des districts de la Moldavie. Le peuple sentait par instinct, ainsi que par conviction, que l'ouverture de cette grande école signifiait l'accomplissement d'un grand événement dans l'histoire de la race roumaine; le tension de ses forces vers le monde de la pensée.

Mais combien modestes et restreints furent les commencements de notre Université, quoique l'État n'eût pas épargné les deniers, pour la doter convenablement. Le budget de sa première année se chiffrait par 1.176.800 piastres, ce qui équivalait à 400.000 francs; la rémunération des professeurs atteignant 2000 piastres par mois, c'est à dire 700 francs ceci il y a un demi-siècle.

Comme professeurs étaient nommés quelques lettrés et savants roumains de la Transylvanie, en tête desquels se trouvait l'homme supérieur qui avait été le porte-flambeau de la révolution des Roumains de Transylvanie contre les Hongrois en 1848, Siméon Barnoutz. Les autres étaient Pierre Souciou, Etienne Emilian, Etienne Miclé et Jean Pop. Les Moldaves étaient représentés dans le corps professoral par George Marzesco, Octave Teodori, Jacques Loupasco, Jean Strat, Basile Alexandresco et Jean Calinesco. Six de ces professeurs appartenaient à la faculté de Droit, deux à celle des Lettres et quatre à celle des Sciences, Siméon Barnoutz proposant, en dehors de ses leçons de Droit, la Métaphysique et l'Esthétique à la faculté des Lettres. La faculté de Théologie eut comme professeurs, les Evêques Philarète Scriban et Vladimir Souhopan et les révérends pères Nicéphore Iliesco et Melchissédék. Le nombre des étudiants aux trois facultés, de Droit, de Philosophie (celle-ci partagée en deux sections: Lettres et Sciences) et de Théologie, était de 94, dont 64 au Droit, 16 à la Philosophie, et notamment, 2 aux Lettres et 14 aux Sciences, et 14 à la Théologie. Dans ce nombre se trouvaient 90 étudiants Roumains, 2 Arméniens, 1 Catholique et 1 Israélite.

Chaque année voyait augmenter les forces du corps enseignant, pendant que le chiffre des étudiants, au lieu de monter, diminuait d'année en année. Entre 1860 et 1869 ce chiffre oscilla entre 47 et 80, quoique des bourses au nombre de 25 eussent été instituées, dont 3 à la faculté de Droit, 14 à celle des Lettres et 8 à celle des Sciences. Ce n'est qu'en 1869 que le nombre des étudiants remonta à ce qu'il avait été à l'ouverture de l'Université, 94, pour suivre, à partir de cette date, une marche ascendante. La cause de cette pénurie d'étudiants réside dans le manque absolu de toute condition exigée pour remplir les fonctions publiques, de sorte que, non seulement ceux qui étaient munis de diplômes secondaires, mais même ceux qui n'avaient passé que par l'école primaire, pouvaient occuper des postes, aussitôt qu'ils avaient de puissants protecteurs. Dans de pareilles circonstances, il n'était que très naturel que les études plus hautes, qui conduisaient aussi aux fonctions, fussent peu recherchées. Mais

Altă împrejurare care se opunea la înflorirea Universității era localul ei cel de tot neîncăpător și rău îngrijit. În așa numitul palat al Universității—casele Moruzi—erau 26 de camere; dar în acest palat erau îngrămădite pe lângă Universitate, mai întâiu Biblioteca, care ocupa vre-o 6 odăi, în care cele 30,000 de volume stăteau mai mult ticsite decât așezate; apoi școala Artelor Frumoase cu muzeul de Pictură și locuința Directorului, aceste din urmă ocupând 11 camere și anume cele mai frumoase din catul I-ii. Dacă mai scoatem vre-o 2 odăi pentru cancelarie și depozitul unui început de cabinet de fizică, rămânea pentru ținerea tuturor cursurilor ale celor 3 (sau 4) facultăți, numai vre-o 6—7 odăi din care 2 cu totul întunecoase.

Profesorii nu se puteau împărți așa ca să poată ține cursurile la oare potrivite. Apoi odăile de clasă, dând una în alta și fiind despărțite numai cu uși, glasul unui profesor se auzea în camera de alături, ceea ce tulbură explicările. Despre săli pentru laboratorii sau seminarii de lucrări practice, nici nu putea fi vorba.

Din toate acestea se vedeau ce șubrede erau condițiile în care se propunea învățământul superior în Universitatea din Iași. Dar dacă condițiile materiale erau așa de puțin favorabile unei propășiri a învățământului, cele morale nu erau pe o treaptă cu mult superioară. Profesorii, deși declarați inamovibili atât prin așezământul lui Gri-gore Ghica, cât și prin legea din 1864, nu se bucurau de acest drept care era mereu și pe întrecutele călcat de Miniștrii ce se perindau la cârma statului. Profesorii erau dați afară sau de-adreptul, sau erau lăsați în uitare în budget, suprimându-li-se leafa. Așa Ministrul Cultelor, Principile Alex. Cantacuzino, scoțind pe profesorul N. Verdeanu din Directoratul școlii Centrale de Fete, pentru a face loc unei Franceze, D-na Gros, doi profesori universitari, Gh. Mârzescu și Gh. Petrescu și profesorul de Latină de la Academie, Zaharia Columb, protestează contra călcării inamovibilității, dar sunt ei însuși dați afară de Ministrul infuriat; ei sunt restituiți mai târziu. Pe timpul ministerului Titu L. Maiorescu, ca Ministru de Culte, se suprimă prin budgetul „sanționat de Domnitor”, cum spune depeșa către rectorul Universității, 4 catedre de la Universitatea din Iași, prin care suprimări sunt atinși profesorii A. Vizanti, Ștefan C. Șendrea, Alexandru I. Gheorghiu și Dr. Ioan Ciurea, care profesori sunt apoi re-integrați de urmașul în minister al lui Maiorescu, Alex. Orăscu. Insuși Maiorescu cade jertfa Ministrului Gh. Mârzescu, nu e vorba de astă dată cu o aparentă de legalitate, fiind destituit prin o comisie de judecată pentru absențe nemotivate. Și Maiorescu este restituit de ministrul următor, P. P. Carp.

les éléments du corps didactique étaient aussi assez rares et difficiles à recruter, de sorte que la marche de l'Université était entravée par ces deux raisons. Les chaires mises au concours ne trouvaient pas de candidats, et il était nécessaire de remplir les vides par des suppléants, peu qualifiés pour la besogne dont ils étaient chargés.

Une autre circonstance qui s'opposait au progrès de l'Université était le local, mal entretenu et trop exigü, dans lequel elle était installée. Dans ce que l'on appelait le palais de l'Université—la maison Morouzi—se trouvaient 26 chambres; mais cet édifice devait contenir en dehors de l'Université, la Bibliothèque qui occupait 6 chambres et l'école des Beaux-Arts, avec le Musée de peinture, qui en occupaient 11. Déduction faite des chambres nécessaires à la chancellerie et, au dépôt des instruments de physique, les chambres attribuées aux cours se réduisaient à 6 ou 7, dont deux très obscures. Les professeurs ne pouvaient partager ces quelques chambres, de façon à y tenir leurs leçons à des heures convenables; puis les chambres étant en enfilade, avec des portes de communication entre elles, la voix d'un professeur était entendue de l'autre côté, ce qui gênait mutuellement les cours. Bien entendu qu'il ne pouvait, dans ces conditions, être question de salles pour les laboratoires ou les séminaires de travaux pratiques.

Il résulte de cet état de choses que l'instruction supérieure dans l'Université de Jassy était très précaire. Mais si les conditions matérielles étaient aussi peu favorables au progrès de l'enseignement, les conditions morales ne l'étaient pas davantage. Les professeurs quoique déclarés inamovibles tant par l'Établissement scolaire de 1851 que par la loi de 1864, ne jouissaient nullement de ce droit qui était continuellement foulé aux pieds par les différents Ministres qui se succédaient au pouvoir. Les professeurs étaient ou destitués purement et simplement, ou bien leurs appointements n'étaient pas inscrits au budget. C'est ainsi que le Ministre des cultes de l'année 1863 remplaçant le professeur N. Verdeano dans la direction de l'École centrale des filles par une Française, Madame Gros, les professeurs universitaires, G. Marzesco et G. Petresco, ainsi que le professeur de Latin du Lycée, Zaharie Colomb, protestèrent contre ce coup donné au principe de l'inamovibilité; mais cette protestation les fit destituer à leur tour de leurs chaires. Ils furent réintégrés plus tard dans leurs emplois. Du temps du Ministre de l'Instruction publique T. L. Maiorescu, 4 chaires de l'Université de Jassy sont supprimées par le budget, et les professeurs André Vizanti, Etienne C. Sendrea, Al. I. Gheorghiu et le docteur Jean Ciure perdent leurs places qu'ils reprennent plus tard. Maiorescu lui même tombe victime des rancunes du Ministre Marzesco, pour cette fois pourtant sous une apparence de légalité, étant destitué par jugement d'une commission disciplinaire pour cause d'absences non motivées. Il est aussi replacé dans sa

De la 1869—70 înainte se observă o sporire în numărul studenților ridicându-se în acel an la 160 din 94 cât era maximul de mai înainte. La această urcare a contribuit mai întâiu dispoziția, ca să se primească în funcțiile statului de preferință absolvenții facultăților, pe de altul avântul spre lumină și învățatură ce cuprinsese clasa mai cultă a poporului român.

Universitatea din Iași fusese deschise cu 4 facultăți dacă considerăm cele 2 secții ale facultății filosofice, Litere și Științi, ca două facultăți deosebite. Facultatea de Teologie însă fu încurând desființată prin legea asupra Instrucției Publice din 1864 care prevede în locul facultății de Teologie care este trecută sub tăcere, una de Medicină. Rectorul Universității din Iași este înștiințat în Ianuarie 1865 că adunarea n'a mai prevăzut în budget facultatea de Teologie, la care nu rămăsese de cât un singur profesor, Vladimir Suhopan. Inițierile fiind în totdeauna însă mai grele decât desființările, dispozițiile legii din 64 privitoare la organizarea unei facultăți de Medicină în Iași se realizează abia 15 ani după aceea, în 1879.

II

Cum își înțelese Universitatea din Iași rolul ei în viața poporului român ?

Cu prilejul alegerii primului rector, profesorii voiau să vadă urcat în această demnitate pe cel mai bătrân și mai însemnat prin personalitatea lui, învățatul Transilvănean, *Simion Bărnuțiu*. El însă refuză cu stăruință a primi această cinste, spunând că nu este încetăținit în România, și că este chiar în interesul naționalității române ca el să rămână supus austriac. Profesorul Călinescu pentru a-l hotărâ la primirea rectoratului, îi spuneă cuvintele înșămătoare, „că Transilvania e tot țara românească, și că el ar trebui să considere pe Români în limitele lor naturale, iar nu în acele de stat.“ Prin aceste cuvinte care rosteau gândul tuturor, Universitatea din Iași se dădă chiar de la început ca un așezământ nu numai al Moldovei, ci al neamului întreg.

Universitatea din Iași este curând idemnată a lua parte la mișcarea culturală a țărilor civilizate, lăind și mai mult valul său purtător de viață. Anume serbându-se în 1863 aniversarea a 300 de ani de la nașterea marelui filosof și fizician, Galileo Galilei, rectorul de atunci, T. L. Maiorescu, organizează și el o serbare mare și strălucită, la care se împărtășește toată inteligența Iașului, și care se rostesc cuvântări înălțătoare, privitoare la izbânzile minții. Rectorul Universității din Iași împărtășind celui al Universității din Turin care era pe atunci capitala Italiei, serbarea din Iași ținută în cinstea marelui I-

chaire par le successeur de Marzesco, le Ministre P. P. Carp. A partir de 1869, on observe une augmentation ce nombre des étudiants, de 94 à 160, ceci par suite de la circonstance que les fonctions de l'État étaient accordées de préférence à ceux qui possédaient au moins des certificats de fin d'études universitaires, ainsi que par suite de l'élan de la classe cultivée du peuple roumain vers les lumières et les études.

L'Université de Jassy avait été ouverte avec 4 facultés; si l'on considère les deux sections de la Philosophie, les Lettres et les Sciences, comme deux facultés distinctes. Mais la faculté de Théologie fut bientôt supprimée par la loi sur l'Instruction publique de 1864 qui prévoyait à la place de cette faculté, celle de Médecine. Le Recteur de l'Université de Jassy est averti en Janvier 1865, que la Chambre n'avait plus prévu dans le budget de cette année la faculté de Théologie qui d'ailleurs était restée avec un seul professeur, Vladimir Souhopan. Les créations étant pourtant toujours plus difficiles à réaliser que les suppressions, les dispositions de la loi de 1864 concernant l'organisation d'une faculté de Médecine à Jassy ne prirent corps que 15 années plus tard, en 1879.

II

Comment l'Université de Jassy entendit-elle le rôle qu'elle devait jouer dans la vie du peuple roumain ? A l'occasion de l'élection du premier Recteur, les professeurs voulurent élever à cette dignité le savant Transylvain Siméon Barnoutz. Il refusa constamment cet honneur, attendu qu'il n'était pas naturalisé en Roumanie et qu'il était dans l'intérêt des Roumains de Transylvanie qu'il conservât sa qualité de sujet autrichien. Le professeur Călinescu, pour le déterminer à accepter cette dignité, lui disait ces paroles d'une grande portée : „La Transylvanie est aussi une terre roumaine, et vous devriez considérer le peuple roumain dans ses limites naturelle et non dans celles des Etats“. Par ces paroles qui reproduisaient la pensée de tous, l'Université de Jassy se posait, dès le commencement, comme un établissement non seulement de la Moldavie, mais de la race roumaine toute entière.

L'Université de Jassy est bientôt sollicitée de prendre part au mouvement „cultural“ des pays civilisés, élargissant ainsi davantage le courant qui portait sa vie. En 1863 s'accomplit le 300me anniversaire de la naissance de Galilée. Le Recteur de l'Université moldave qui était à cette époque T. L. Maiorescu, organise une fête publique, pour célébrer la mémoire du grand philosophe et physicien Italien, fête à laquelle prit part toute l'intelligence iassiote et à l'occasion de laquelle des discours furent prononcés qui célébraient les triomphes de la pensée. Le Recteur communiquant à son collègue de l'Université de Turin, alors capitale de l'Italie, la célébration

talian, primește un răspuns foarte măgulitor din partea mai marelui ei surori din Apus. Tot așa se petrec lucrurile cu aniversarea lui Shakespeare ce se serbează puțin timp după aceea în Iași, și aduce și primele legături ale Universității moldovene, cu cea din Londra. La 1868 rectorul Universității din Madrid, după revoluția întâmplată în Spania în Septembrie a aceluși an, trimite o circulară la toate Universitățile din Europa, în care felicitându-și țara pentru scăparea de sub absolutismul intelectual, cere de la toate Universitățile comunicări de serieri, programe și stabilirea unor raporturi intelectuale între toate școlile înalte europene, spre strălucirea și propășirea științei. O astfel de adresă este primită și de Universitatea din Iași, și de acolo înainte Universitatea moldovană intră în relații cu marile ei surori din Apus. Cu prilejul dezbaterii adresei către Universitatea din Turin rectorul, Maiorescu rostise următoarele prea însemnate cuvinte: „Să ne susținem dar, să ne îndoim curajul și activitatea în mijlocul unui edificiu ruinat, într'un local ce pare a ne respinge, și în cea mai mare strâmtoare materială, să introducem un spirit larg, o vatră de foc și de lumină care să încălzească și să lumineze toată Patria Română. Mic este începutul; mare să fie sfârșitul“.

Universitatea din Iași iea parte și la faptele mari naționale săvârșite în lăuntrul țării. Așa când cu lovitura de stat din 1864, Consiliul Universității din Iași felicită pe Domnitor pentru împrăștierea țăranilor. La 1865 el reînnoște felicitările sale pentru răspunsul său cel mândru și vrednic către marele Vizir, prin care apăra cu alăta hotărâre autonomia României. În 1866 însă, când cu proclamarea Dinastiei străine, Universitatea din Iași a fost mai reținută, întrucât majoritatea profesorilor ei erau pentru domnia pământeană, ba chiar relațiile cu profesorii erau așa de încordate, în cât doi din ei, Petru Suciș și Alexandru Gheorghiu, sunt arestați cu prilejul unor turburări antisemite provocate de elevii liceului și de studenții universitari. Profesorii însă cultivați mai târziu de guvernele ce se perindau la cârma țării și de însuși Capul statului, revin la simțăminte mai simpatice și nu pot face altfel de cât să se bucure de izbănzile armatei noastre, de proclamarea neatârării și de cea a Regatului în 1881. Universitatea din Iași iea inițiativa pentru organizarea unei mari serbări comemorative a aniversării de 50 de ani a învățământului superior în Moldova, prin Academia Mihăileană creată de Domnitorul Mihail Sturza în 1835. Serbarea a fost împunătoare și a fost îmbinată cu o expoziție din cele mai interesante de cărți vechi. Cu acest prilej subsemnatul a fost însărcinat cu alcătuirea unui memoriu asupra învățământului superior în Moldova înaintea de înființarea Universității. *)

*) Memoriul a fost publicat și ca lucrare aparte în 1885 și în volumul mai cuprinzător intitulat *Serbarea școlară de la Iași*, de A. D. Xenopol și C. Erbiccan, Iași 1885.

de l'anniversaire du grand Italien, en reçu une réponse très flatteuse pour la jeune Université moldave. Les choses se répètent à l'occasion de la célébration de l'anniversaire de la naissance de Shakespeare qui met l'Université de Jassy sa relation avec celle de Londres. En 1868 le Recteur de l'Université de Madrid, après la révolution espagnole du mois de Septembre de la même année, communique par une circulaire, à toutes les hautes écoles européennes, l'émancipation de l'enseignement supérieur madrilène de la tutelle écrasante de l'absolutisme royal, et cette communication est envoyée aussi à l'Université de Jassy. A partir de cette époque cet établissement universitaire entre en relations avec ceux de l'occident. A l'occasion de la discussion sur l'adresse à envoyer à l'Université de Turin, le Recteur Maiorescu prononce les paroles très significatives: „Soutenous—nous donc et redoublons de courage et d'activité, au milieu d'un édifice délabré, dans un local qui semble nous repousser et dans la plus grande contrainte matérielle, introduisons un esprit large, un foyer de feu et de lumière qui réchauffe et éclaire toute la Patrie Roumaine. Les commencements sont petits; grande soit la fin!“.

L'Université de Jassy prend part aussi aux grands faits nationaux accomplis à l'intérieur du pays. C'est ainsi que lors du coup d'Etat de 1864, le conseil de l'Université félicite le Prince pour le partage des propriétés aux paysans. En 1865 il renouvelle ses félicitations à l'occasion de la lettre bien digne que le Prince Couza envoie au grand Vizir de Constantinople et dans laquelle il défend avec force et autorité, l'autonomie du pays. En 1866 lors de l'élection de la dynastie étrangère en Roumanie, l'Université de Jassy s'abstient pourtant de toute manifestation, attendu que ses professeurs étaient pour la plupart partisans d'un prince indigène. Les relations même entre les professeurs et le premier ministre du Prince Charles de Hohenzollern étaient si tendues, que deux d'entre eux Pierre Souciș et A. I. Gheorghio furent arrêtés à l'occasion d'une bagarre contre les Juifs. Mais plus tard, les professeurs cultivés par le gouvernement et par le Prince lui-même, reviennent à des sentiments plus sympathiques et ne peuvent faire autrement que de se réjouir du triomphe de nos armées dans la guerre pour l'indépendance, et de la proclamation de cette dernière, ainsi que de celle de la royauté. En 1885 l'Université de Jassy prend l'initiative de fêter le 50me anniversaire de la fondation de l'Enseignement supérieur en Moldavie, par l'Académie Mihăilienne créée par le Prince Michel Stourza en 1835. La fête fut des plus réussies et fut accompagnée d'une exposition des plus intéressantes, de livres roumains anciens. A cette occasion le soussigné fut chargé de rédiger un mémoire sur l'enseignement supérieur en Moldavie avant la fondation de l'Université. *)

*) Le Mémoire fut publié comme œuvre à part à Jassy en 1885. Il fut en même temps incorporé au volume intitulé: *Serbarea școlară de la Iași*, Jassy 1885 par A. D. Xenopol et C. Erbiccano.

Astfel pe toate căile și chiar de la început, Universitatea ieșană înțelese rolul pe care era chemată să'l aibă în manifestările vieții poporului român, nemărginându-se numai a fi o școală înaltă pentru pregătirea unor specialiști, ci totodată un mare așezământ care să apere și să cultive interesele culturale ale neamului întreg.

Tocmai din această cauză Universitatea din Iași, deși adăpost al științei, nu luase o poziție protivnică religiei care la poporul român nu combătuse nici odată știința, ba din contra în unele împrejurări se arătase ca apărătoare a naționalității române. La 1863 Locotenentul de Mitropolit, Calinic Miclescu, primește în încăperile reluate de la Călugării greci, vr'o 30 de studenți spre locuință gratuită, și rectorul T. L. Maiorescu, ca un răspuns la această faptă bună îndeplinită în folosul Universității, chiamă la începutul anului școlar 1863—1864 pe vicarul Mitropoliei să sfințească apa la deschiderea cursurilor. Mai târziu prezentându-se un evreu Naftule Crassenzon Popper drept candidat la catedra de exegeză biblică și limba ebraică la facultatea de Teologie, rectorul Maiorescu îl respinge, pe motivul că nu se putea primi un profesor evreu în o facultate de teologie ortodoxă. Sub rectoratul lui Petru Suci, după propunerea profesorului N. Culiianu, se introduce sfințirea apei ca o ceremonie obligatoare la deschiderea cursurilor, ceremonie rămasă de atunci ca o tradiție în Universitatea din Iași.

III

În 1879 se realizează prevederea legii din 1864, prin crearea facultății de Medicină și la Iași, prin care se spori pe deoparte corpul didactic, pe de altă număru studenților, compensând cu prisosință lipsurile lăsate prin desființarea facultății de Teologie. În 1880 se adaugă o nouă îmbogățire a Universității, prin crearea unei școli normale superioare, cu internat, menită a forma profesori secundari, înlocuind, prin elevii interni, bursele alipite mai înainte pe lângă facultăți. Tot în acest an muzeul de Pictură și școala de Frumoasele Arte mutându-se în un alt local, Universitatea intră în deplina stăpânire a întregului său edificiu. Dar deși i se adăosese 11 camere și cu toate că se închiriaseră localurile deosebite pentru școala normală și pentru facultatea de Medicină, față cu sporirea neconținută a catedrelor și a cursurilor și cu înzestrarea celor de științi cu laboratorii, pentru acărora înființare se prevede pentru întâia oară 94,000 de lei în bugetul pe 1880, încăperile Universității rămân tot neîndestulătoare. Până atunci Universitatea numără 22 de catedre în loc de 12

C'est ainsi que par toutes les voies et dès ses commencements mêmes, l'Université de Jassy comprit le rôle qu'elle était appelée à jouer dans les manifestations de la vie du peuple roumain, ne se bornant pas à n'être qu'une école supérieure pour la préparation de certains spécialistes, mais encore un grand établissement qui cultive et défend les intérêts moraux et intellectuels de la race entière.

C'est pour cette raison que l'Université de Jassy, quoique destinée à être un boulevard de la science, ne prit pas une position hostile à la religion qui, chez le peuple roumain, n'avait jamais constitué un danger pour la science, mais au contraire, à diverses reprises, avait été un soutien de la nationalité roumaine. En 1863 le vicaire de l'archevêché de Jassy, Calinic Miclescu, offre le logement gratuit à une trentaine d'étudiants, dans les édifices repris aux églises grecs, par suite de la sécularisation des biens ecclésiastiques étrangers. Le Recteur, T. L. Maiorescu, en retour de cette bonne œuvre accomplie par le haut prélat en faveur de l'Université, ouvre les cours de l'année scolaire 1863—1864 par un service religieux. Quelque peu plus tard, un juif, Naftali Crassenzon Popper, se porte comme candidat à la chaire de langue hébraïque et d'exégèse biblique, vacante à la faculté de Théologie; mais il est repoussé par la commission, les professeurs de Théologie devant, d'après la loi, être de croyance orthodoxe. Sous le rectorat de Pierre Souciou, et d'après la proposition du professeur N. Culiiano, la cérémonie religieuse à l'ouverture des cours devient obligatoire, et, s'est, depuis l'ors, perpétuée à l'Université de Jassy.

III

L'année 1879 voit se réaliser les dispositions prévues par la loi de 1864 pour l'organisation d'une faculté de Médecins à Jassy, par laquelle le corps enseignant, ainsi que celui des étudiants fut augmenté, compensant surabondamment les pertes subies par la suppression de la faculté de Théologie. En 1880 une nouvelle extension de l'Université a lieu par la création d'une Ecole normale supérieure avec internat, destinée à former les professeurs secondaires. Les bourses qui étaient accordées auparavant aux étudiants furent supprimées. La même année, l'Ecole de peinture ainsi que le Musée, sont transférés dans un local spécial, de sorte que l'Université entre en possession de son édifice tout entier. Mais quoique 11 chambres fussent mises à son service et que des locaux particuliers eussent été loués pour la faculté de Médecine et pour l'Ecole normale, l'augmentation continue des chaires et des cours, ainsi que la dotation la faculté des Sciences de laboratoires pour la création desquels le budget de l'année 1880 prévoit pour la première fois la somme de 90,000 francs, le local, dont l'Université disposait, reste tout de même insuffisant. Jusqu'à cette année 1880 le nombre des chaires était monté de 12 à 22, dont

cu care începuse, și anume erau 6 profesori la Litere, 8 la Științi și 8 la Drept și aceasta numai pentru localul primitiv și afară de facultatea de Medicină care numera și ea 10 profesori suplینitori. Studenții erau 27 la litere, 44 la știință și 99 la drept, iar la medicină 24 în total deci aproape 200. Până în 1886 creșterea e și mai repede, de oarece numărul total al profesorilor din toate facultățile împreună, se ridică la 45 din care 28 definitiv, 6 provizorii și 11 suplینitori, iar numărul studenților se urcă de la 200 la 277. În acest răstimp încep și femeile a se înscri la Universitatea din Iași. Cea d'întâi femeie ce se găsește în cataloagele ei, este Doamna Ana Mănăstireanu Botta în anul 1879 la facultatea de Litere, iar de la anul 1882—1883 înainte femeile se înscriu tot mai numeroase la deosebitele facultăți. Cele dintâi sunt Ana Conta și Tereza Stratilescu la Litere și Elena Arapu, Maria Panaitescu și Cornelia Chernbach la cea de Științi, iar la Medicină găsim, în același an, ca cea întâi studentă înscrisă pe Anastasia Enea. Budgetul Universității, deși fusese redus la început, de la acel inițial de 400,000 de lei noi la trebuințele reale de 170,000 de lei, de la 1881 sporește și el neconținut, așa că în 1887 ajunge la 318,000 de lei.

Se înțelege deci pentru ce localul, deși mărit prin strămutarea scoalei de Pictură, nu mai era îndestulător pentru toate trebuințele Universității. Consiliul văzând că piedica cea mare pentru dezvoltarea studiilor ce era lipsa de încăperi, și văzând tot odată sumele însemnate ce se cheltueau cu chiriile diferitelor anexe ale Universității, propuse Ministerului încă în 1882 a se face un adaos de clădiri la corpul caselor Universității, al cărui deviz se rădică la suma de 530.000 de lei. Maiestatea Sa Regele venind în acel an la Iași, pentru a fi față la desvălirea statuei lui Stefan Cel Mare, și văzând Universitatea, fu lovit de reaua stare de îngrijire a clădirii și de neîndemânarea încăperilor, și ascultă cu bună voință tânguirile profesorilor și cererile lor pentru lărgirea acestor încăperi.

Ministerul Brătianu ca pentru a răspunde la această tânguire și a o comprimă, vra să iee în 1883—1884 o măsură care să îngusteze marea școală din Iași, desființând facultatea de Medicină întemeiată abea cu 4 ani mai înainte. Sumele trebuitoare pentru întreținerea acestei facultăți sunt scoase din budgetul pe 1883—1884, ceea ce se putea face cu atât mai ușor cu cât, nepublicându-se nici un concurs pentru ocuparea catedrelor de Medicină de la înființarea facultății, toți profesorii erau numai suplینitori. Nu numai corpul profesoral, ci întreaga populație a Iașului se mișcă adânc la această veste, și o delegație compusă din profesorii Miltiade Tznoy, A. D. Xenopol, Leon Skuly și P. Missir se duse la Rege pentru a cere apărarea Universității din Iași contra acestei ciuntiri. Ministerul se leapădă atunci de acest gând și sumele trebuitoare pentru facultatea de Medicină sunt

6 à la faculté des Lettres, 8 au Droit et 8 aux Sciences, en dehors de la faculté de Médecine qui comptait aussi 10 chaires. Les étudiants dans les trois facultés du grand corps de l'Université étaient aussi arrivés au nombre de 160, dont 99 pour le droit, 34 pour les Sciences et 27 pour les Lettres. Avec les étudiants en Médecine, au nombre de 24, ils montaient à près de 200. Jusqu'en 1886 l'augmentation continue assez rapidement, le nombre total des professeurs des 4 facultés atteignant le chiffre de 45, dont 28 définitifs, 6 provisoires et 11 suppléants; le nombre des étudiants monte à 277. Pendant ce temps les femmes commencent à s'inscrire aussi comme étudiantes. Celle qui ouvre la série est Madame Anne Manastireanu Botta, en 1879. En 1882—1883 on trouve incrites à la faculté des Lettres, les demoiselles Anne Conta et Thérèse Stratilescu, à celle des Sciences, Hélène Arapo, Marie Panaitesco et Cornélie Chernbach, et à la faculté de médecine, Anastasia Enea. Le budget de l'Université qui avait été réduit au commencement, de la somme de 400,000 francs, à ses besoins réels de 170,000, était remonté jusqu'en 1887 à 318,000 francs.

On comprend donc pourquoi le local, quoique agrandi par le transfert de l'Ecole de peinture, ne suffisait plus aux besoins de l'Université. Le conseil voyant que l'obstacle le plus sérieux au développement des études était le manque d'espace, prenant d'autre part en considération les sommes importantes que l'Etat déboursait pour les loyers de la faculté de Médecine et des laboratoires de celle des Sciences, propose en 1882 au ministère d'ajouter une aile à l'édifice universitaire dont le devis de construction s'élevait à 530,000 francs. Sa Majesté le Roi, visitant la ville de Jassy dans le courant de cette année, à l'occasion de l'inauguration de la statue d'Etienne le Grand et passant aussi à l'Université, fut frappé par l'état de délabrement dans lequel se trouvait l'édifice qui l'abritait et de l'incommodité des pièces affectées à son service, et écouta avec bienveillance les plaintes des professeurs et leurs propositions d'agrandir la bâtisse universitaire.

Le ministère Brătianu, comme pour répondre et couper court à ces aspirations, proposa en 1883—1884 une mesure destinée à réduire l'école supérieure de Jassy, par la suppression de la faculté de Médecine, ce qui pouvait se faire d'autant plus facilement, que les chaires de cette faculté n'avaient pas été mises au concours depuis son ouverture, et n'étaient occupées que par des suppléants. Non seulement le corps enseignant de l'Université, mais la population iassote toute entière se mit en mouvement pour défendre et sauver son institution. Une commission composée des professeurs Miltiade Tzony, A. D. Xenopol, Léon Skouly et P. Missir demande une audience au Roi, le suppliant de protéger l'Université de Jassy contre le coup que voulait lui porter le ministère.

Ce dernier abandonne alors ses intentions hostiles, et les sommes

restituite în buget. Nu numai atât. Primirea profesorilor de către Majestatea Sa avu de efect a întări simpatiile Capului statului pentru noua școală din Iași și, cu prilejul votării legii din 1885 pentru clădiri școlare, se prevăzută, fără îndoială după voința mai înaltă, o sumă de 2,000,000 pentru clădirea unui Palat al Universității din Iași. Abea însă în 1892 se dă construcția în antrepriză și în 23 Mai 1893 se pune piatra de temelie de către alteța sa Regală Principele Ferdinand, iar după 4 ani, în 21 Octombrie 1897 Majestatea Sa Regele inaugurează în persoană noua clădire prin o strălucită sărbătoare.

Noul local fu destinat numai pentru facultățile de Litere, Științe și Drept iar facultatea de Medicină fu lasată în vechiul palat căruia i se adăose încă o încăpătoare clădire pentru lucrările anatomice. Școala Normală fusese desființată și înlocuită cu un Seminar pedagogic așezat în o casă cumpărată de Stat ce se află în apropiere imediată a Universității. În afară de acele trei facultăți se așează și Biblioteca tot în noul palat, dar pentru dânsa încăperile sunt cu totul neîndestulătoare față cu însemnatul spor de volume de la 30.000 la 120.000. Apoi noul palat fu astfel împărțit încât se mulțămî în adevăr în privința trebuințelor numai facultatea de Științe, înzestrându-se fiecare catedră cu laboratorii bogate și strălucit întocmite, restringându-se facultatea de Litere și cea de Drept în câte cinci camere de fiecare, pe când pentru facultatea de Științe se destină aproape 200 de camere. De aceea cu toată mărimea noului palat, și el este neîndestulător pentru trebuințele celor 3 facultăți și a Bibliotecii și se cere iarăși lărgirea localului, a careia început se va face anul acesta prin afectarea caselor Șapte-Sate la Seminariile facultății de Litere și la cursurile Doctoratului în Drept.

Până la 1898 data când se votează noua lege a Instrucției, bugetul Universității din Iași se urcase la 655,873 de lei; numărul profesorilor ajunsese la 46, iar al studenților sporise la 403. În 1899 numărul profesorilor este de 54 (37 definitivi, 2 agregați și 15 suplinitori) iar acel al studenților ajunge la 698.

nécessaires à l'entretien de la faculté de Médecine sont portées au budget. Mais la démarche des professeurs auprès du Roi eut pour effet de réveiller les sympathies du Chef de l'Etat pour la ville de Jassy et pour son Université et, à l'occasion du vote de la loi de 1885 sur les constructions scolaires, une somme de 2,000,000 de francs fut prévue pour la construction d'un palais universitaire à Jassy. Ce n'est pourtant qu'en 1892 que la construction de l'édifice fut donnée en entreprise, et le 23 Mai 1893 le Prince héritier de Roumanie, Ferdinand, vint en poser la pierre fondamentale. Quatre ans après, le 21 Octobre 1897, Sa Majesté le Roi assistait en personne à l'inauguration de l'édifice.

Le nouveau local ne fut destiné que pour les facultés des Lettres, de Droit et des Sciences; celle de Médecine fut placée dans l'ancien bâtiment de l'Université, la maison Morouzi, à laquelle on ajouta un grand pavillon pour les travaux anatomiques. L'école normale avait été aussi supprimée et remplacée par un séminaire pédagogique, à l'usage de tous les étudiants, séminaire qui fut établi dans une maison située en proximité de l'Université. En dehors des facultés, le nouvel édifice était destiné à contenir aussi la Bibliothèque; mais les salles qui lui furent destinées se trouvèrent insuffisantes, pour les 120,000 volumes qu'elle comptait maintenant. Le nouveau palais fut divisé de manière à correspondre aux nécessités seules de la faculté des Sciences qui fut largement dotée de toutes les institutions nécessaires aux études, telles que laboratoires vastes, nombreux et parfaitement outillés, salles de travaux pratiques, bibliothèques spéciales, musées, amphithéâtres. Les pièces qui furent affectées à son service montent après de 200, pendant que, pour la faculté de Droit et celles des Lettres, on ne réserva que 10 chambres assez petites cinq pour chacune d'elles, dont 3 seulement pour les cours. Ces facultés manquent donc de salles pour les travaux pratiques des séminaires attachés à chaque chaire. La Bibliothèque se trouve aussi à l'étroit et presque la moitié des livres sont relégués dans les sous-sols, de sorte que malgré les grandes dimensions de la bâtisse universitaire, l'Ecole supérieure de Jassy se trouve toujours à l'étroit, et on sera forcé de construire à nouveau pour subvenir à ses besoins sans cesse croissants.

Jusqu'en 1898, année où fut votée la nouvelle loi sur l'Instruction publique, le budget de l'Université était arrivé à 655,873 francs, le nombre des professeurs était resté à 46 pendant que celui des étudiants était monté à 403. En 1899 le nombre des professeurs était de 54 dont 37 définitifs, 2 agrégés et 15 suppléants; celui des étudiants atteignait 698. Depuis lors ces chiffres ont encore augmenté.

Se părea că Universitatea din Iași strălucit inzestrată materialmente, cu un corp didactic așa de însemnat și cercetată de un număr tot crescând de învățăcei, trebuia să fie asigurată în existența ei, întărită fiind încă și prin legea Instrucției publice din 1898. Lucrurile însă stătura altfel și ea trebuia ca să înfrunte de mai multe ori primejdii care o amenințau. Ideea de a desființa facultatea de Medicină care cuprinsese pe ministrul Brătianu în 1883 revine pe tapet în 1900, în urma unui nenorocit an agricol, când președintele consiliului D. P. P. Carp relua această chestie a desființării facultății de Medicină din Iași, întinzând-o și la facultatea de Drept, așa că Universitatea acestui oraș era amenințată de a fi desmădulată și lovită de moarte. Guvernul voia în același timp să șteargă din buget și scoalele de Muzică și Frumoasele arte a vechei capitale a Moldovei, școala Normală de fete, Seminarul pedagogic, Institutul antirabic și Institutul de chimie. Rolul intelectual al celui al doilea mare oraș al României amenința să fie nimicit.

O mișcare încă și mai rostită de cât acea provocată prin evenimentele din 1883 se arată în Iași și chiar în întreaga Moldova. O comisie alcătuită din profesori Universitari precum și din acei a școalelor amenințate fu însărcinată să întocmească un memoriu și să facă toate demersurile trebuitoare pentru a îndepărta lovitură de moarte care era să lovească Iașul. Memoriul redactat de autorul acestui istoric, ce era pe atunci Rector al Universității, puse în ceea ce privește Universitatea în lumină punctele următoare:

Această Universitate era necesară, mai ales în Moldova, unde elementul național era mai amenințat de cât aiurea, și care era în apropierea regiunilor românești rupte din trupul ei prin sifurile politice de despoiere. Orice atingere făcută orașului Iași, ca centru de cultură, era o lovitură adusă vieții poporului român.

Dacă starea cea șubredă a finanțelor noastre făcea neapărate măsurile de economie, trebuia ca aceste să fie aplicate asupra țării întregi, iar orașul Iași nu trebuia să suporte mai mult decât celelalte, urmările prea mănoaselor cheltuieli care aduseseră deficitul.

Facultatea de Medicină ar fi cu atât mai trebuitoare Iașului, cu cât orașul Cernăuți își propunea tocmai la acea epocă se deschidă, una care ar atrage pe Moldovenii către o Universitate străină, pe când interesul naționalității noastre ar cere ca noi să atragem în școalele noastre pe frații Români de dincolo de granițele țării.

Iașul a jertfit pentru a consolida România, întâietatea lui politică și nu a fost niciodată un centru economic puternic prin el însuși. Singurul mijloc de susținere a lui sunt școalele și o puternică

Il paraissait donc que l'Université de Jassy, si brillamment installée matériellement, pourvue d'un corps didactique si considérable et fréquentée par un nombre toujours croissant de disciples, aurait dû être assurée dans son existence, raffermie encore par la nouvelle loi de l'Instruction publique de 1898; mais il n'en fut rien, et elle dut affronter plusieurs fois des périls qui la menacèrent.

L'idée de supprimer la faculté de Médecine, qui avait déjà hanté la ministère Brătianu en 1883, revint sur le tapis en 1900, à la suite d'une année agricole désastreuse, lorsque le président du conseil M. P. P. Carp reprit cette question de la suppression de la faculté de Médecine de Jassy et l'étendit aussi à celle de droit, de sorte que l'Université de cette ville était menacée d'être démembrée et frappée de mort. Le gouvernement voulait aussi rayer du budget les écoles de Musique et des Beaux-Arts de l'ancienne capitale de la Moldavie, l'Ecole normale des jeunes filles, le Séminaire pédagogique, l'Institut anti-rabique et l'Institut d'analyses chimiques de la ville. Le rôle intellectuel de la seconde ville de Roumanie menaçait d'être anéanti. Un mouvement encore plus accentué que celui qui avait été provoqué par les événements de 1883 se prononça à Jassy et même dans la Moldavie entière. Une commission composée de professeurs de l'Université, ainsi que de ceux des écoles menacées fut chargée de rédiger un mémoire et de faire toutes les démarches nécessaires en vue de détourner le coup mortel qui allait frapper la ville de Jassy. Le mémoire rédigé par le soussigné mettait, quant à l'Université, en lumière, les points suivants: Cette université était nécessaire surtout en Moldavie, où l'élément national était menacé plus qu'ailleurs et qui était à proximité de régions roumaines aussi, arrachées de son corps par la violence et par une politique de dépouillement. Toute atteinte portée à la ville de Jassy comme centre de culture, était un coup qui menaçait la vie elle-même du peuple roumain.

Si l'état précaire des finances rendait indispensables des mesures d'économie, il fallait qu'elles fussent appliquées au pays entier; car la ville de Jassy ne devait pas supporter, plus que les autres, les conséquences des trop larges dépenses qui avaient amené le déficit.

La faculté de Médecine était d'autant plus nécessaire à Jassy, que la ville de Czernovitz voulait précisément à la même époque en ouvrir une qui attirerait les Moldaves vers une Université étrangère, pendant que l'intérêt de notre nationalité exige que ce soit nous qui attirions dans nos écoles nos frères demeurés au-delà des frontières du pays.

Jassy a sacrifié, pour consolider la Roumanie, sa primauté politique; il n'a jamais été un centre économique puissant par lui-même. Seule ressource sont les écoles et une vie intellectuelle intense. Si l'on y

viața culturală. Dacă și aceste sunt atinse, orașul este ucis, și este totdeauna primejdios de a distruge marele centru create de istorie și de dezvoltare.

Memoriul trece apoi la expunerea rezultatelor date până atunci de deosebitele așezăminte înfite prin reformă și dovedește pentru facultățile de Drept și de Medicină slujbele însemnate făcute țării prin înzestrarea ei cu o mulțime de medici buni și de eminente juriscultți. Trece apoi în revistă rezultatele de același fel date de celelalte așezăminte amenințate.

Memoriu rezumă în punctele următoare, ideile desfășurate în el:

1) Dacă Iașul a dispărut ca centru politic prin un generos sacrificiu și dacă prin aceasta a trebuit să scadă puterile lui economice, a păstrat totuși încă aproape neatins rolul său cultural în viața neamului, rol cu atât mai însemnat cu cât Iașul este așezat în partea țării cea mai coplesită de străini.

2) A se stânge facla Iașului este a se stânge viața românească din aproape jumătate de țară ce se aruncă în prada înstrăinării. În loc de a se distruge întărirea sufletului în această parte a României, cea mai amenințată, ar trebui din contra adunate cât mai multe puteri intelectuale spre a ei apărare; căci orice știrbire a unei părți, vatămă întregul.

3) Elementul românesc din partea de sus a țării ce a produs până acuma atâtea talente, va fi împiedicat prin îndepărtarea și scumpetea vieții din București de ași îmbogăți mintea la școlile naționale mai înalte, păgubind astfel întreaga noastră cultură cu adaosul ce i l-ar fi putut da. Acest element va fi îndepărtat de la conducerea administrativă, judecătorească, sanitară, politică și culturală a țării.

4) Acei ce vor voi ași trimite copiii la școlile înalte mai îndepărtate, vor prefera Cernăuții, cu viața mult mai ieftină decât Bucureștii și se va înstrăina astfel și sufletul tinerimei noastre de aici, în loc de a face ca viața fraților noștri de acolo să graviteze către noi prin mijlocirea focarelor noastre de cultură.

5) Toate aceste mari neajunsuri nu pot fi compensate prin neînsemnatele economii ce sar realiza, și în orice caz economii se pot cere de la orice alte elemente, iar nu de la Iași al cărui sacrificiu pe un asemenea țărâm ar însemna scădere în vitalitatea obștească a națiunii române.

6) Înălțarea statului român din noianul vremilor trecute se datorește exclusiv ideilor regeneratoare, și este cu desăvârșire primejdios a se secă unul din cele mai mănoase izvoare din care ele au purces.

7) Economiiile ce trebuie neapărat făcute, precum nu pot fi cerute de la un individ, astfel nu pot fi luate de la un singur oraș. Ele trebuie să apese asupra țării întregi, singura condiție sub care ele pot fi considerate ca o jertfă trebuitoare și nu ca o măsură nedreaptă.

touche, la ville est perdue, et il est toujours dangereux de détruire les grands centres que l'histoire et le développement ont créés.

Le mémoire passe ensuite à l'exposition des résultats donnés jusqu'à cette époque par les diverses institutions visées par la réforme et relève pour la faculté de Droit et de Médecine; les services considérables qu'elles ont rendu au pays, en le dotant d'une légion de bons médecins et d'éminents juriscults. Il passe ensuite en revue les résultats de même nature donnés par les autres institutions menacées.

Le mémoire résume, dans les points suivants, les idées qu'il avait développées:

1) Si la ville de Jassy a disparu comme centre politique, à la suite d'un généreux sacrifice et si par suite de cette circonstance elle a dû aussi encourir une déchéance de sa vie économique, elle a gardé encore intact jusqu'à ce jour son rôle „cultural“ dans la vie de la race, rôle d'autant plus considérable, que Jassy est situé précisément dans la partie du pays la plus menacée par les éléments étrangers.

2) Au lieu d'éteindre le flambeau de Jassy et de détruire les piliers intellectuels dans cette partie de la Roumanie, la plus menacée, il faudrait au contraire y amasser, pour sa défense, la plus grande quantité de forces spirituelles possible; car toute atteinte portée à une partie d'un organisme, affaiblit son entier.

3) L'élément roumain du Nord de ce pays, qui a produit jusqu'à présent tant de forces vives et tant de talents, sera empêché, par l'éloignement et la vie coûteuse de la capitale, d'aller puiser à Bucarest les connaissances nécessaires, en diminuant ainsi notre culture entière de l'apport qu'il aurait pur lui procurer. Cet élément sera éloigné de la conduite administrative, judiciaire, sanitaire, politique et culturale du pays.

4) Ceux qui voudront envoyer leurs enfants aux écoles supérieures plus éloignées, préféreront Czernowitz ville bien plus rapprochée et offrant des conditions de vie à bien meilleur marché que Bucarest, et pousseront leurs rejetons vers la germanisation, au lieu d'attirer nos frères vers un centre roumain.

5) Tous ces grands désavantages ne peuvent être compensés par les économies insignifiantes que l'on pourrait réaliser et, dans tous les cas, on peut demander des économies à tous les autres éléments du pays, et non à Jassy, dont les sacrifices sur un pareil terrain signifieraient une diminution dans la vitalité générale du peuple roumain.

6) Si l'Etat roumain a pu se dégager des chaînes forgées par les temps passés, il le doit en premier lieu aux idées régénératrices qui ont eu Jassy comme berceau, et il est souverainement dangereux de tarir l'une des sources les plus abondantes qui leur a donné le jour.

7) Les économies que l'on doit absolument réaliser ne peuvent pas plus être demandées à une seule ville qu'elles ne sauraient être exigées d'un seul individu. Elles doivent être supportées par le pays

În urma acestei protestări și a demersurilor energice ale comisiiei susținute de glasul cel mare al unui popor întreg, guvernul trebuia să dea îndărăt și să-și retragă proiectul ¹⁾.

În curând încă alt proiect de lege vine se lovească autonomia ambelor Universități, cea din Iași și cea din București în timpul ministerului Cantacuzino în 1907. D. C. Disescu care ținea ministerul Instrucției, voi se creeze deodată un număr de catedre pentru organizarea doctoratului în Drept, dar numirile la catedre erau pastrate Ministerului prin derogarea la legea din 1898 care dăduse aceste numiri consiliilor universitare. O opoziție a ambelor Universități și amenințarea unei greve obștești a ambelor scoale superioare decise pe Ministru a-și părăsi proiectul.

Tot așa se petrecu altă împrejurare în 1898. D. Spiru Haret, Ministru al Instrucțiunii publice, încercă să organizeze doctoratul în Drept numai la Universitatea din București. Prin această măsură scoala din Iași ar fi fost pusă pe o treaptă de inferioritate și s'ar fi detras prin acest mijloc studenții și ar fi ajuns pe calea inaniției la desființarea facultății juridice din Iași prin lipsă de studenți. Agitarea puternică ce se arată în Universitatea din Iași silui mâna ministerului care fu nevoit se creeze doctoratul și la Iași.

În sfârșit chiar în ultimile timpuri o chestie gravă s'a pus din nou în mișcare. D. Spiru Haret revenise prin un proiect de lege la măsura propusă de predecesorul său D. Disescu de a introduce mai mulți profesori în ambele Universități pe calea numirii aproape dea dreptul, ceea ce a provocat din nou o protestare a ambelor Universități; cea din Iași mai fiind jignită și prin refuzul de a crea trei catedre neapărate la facultatea de Medicină ale căror lipsă pune această facultate în stare de inferioritate față cu cea din București.

Și această lovitură fu înlăturată și să dorim ca să ne fie cea de pe urmă atingere ce s'a încercat a se aduce marelui scoale leșene.

entier, seule condition qui puisse leur donner le caractère de sacrifices nécessaires et non celui de mesures entachées d'injustice.

À la suite de ces protestations et tenue très énergiques de la commission, soutenues par la grande voix d'un peuple entier, le gouvernement dut céder et retirer son projet. ¹⁾

Mais bientôt un autre projet de loi devait menacer l'autonomie des deux Universités, de Jassy et de Bucarest. Pendant le ministère Cantacuzène, en 1907, M. C. Dissesco, qui détenait le portefeuille de l'Instruction publique voulut créer d'un seul coup un certain nombre de chaires pour l'organisation du doctorat en Droit; réservant la nomination à ces chaires au ministre, par dérogation à la loi de 1898 qui attribuait la désignation des professeurs aux conseils universitaires. Une opposition des deux universités et la menace d'une grève générale des deux écoles supérieures, obligea le ministre à abandonner son projet.

Il en fut de même en 1898 lorsque M. Spiro Haretou, ministre de l'Instruction publique tenta d'organiser le doctorat en Droit à la seule Université de Bucarest, mesure qui allait placer celle de Jassy en état d'infériorité, lui soutirer peu à peu les étudiants et amener la suppression de cette faculté par inanition et par manque d'étudiants. L'agitation puissante qui se manifesta dans l'Université de Jassy força la main du ministre qui fut obligé de créer également le doctorat en Droit à Jassy.

Enfin tout dernièrement une grave question a été agitée à nouveau. M. Spiro Haretou revint avec un projet de loi à la mesure préconisée par son prédécesseur, M. Dissesco, d'introduire un nombre de professeurs dans les deux Universités par voie de nomination quasi-directe, ce qui provoqua de nouveau une protestation des deux Universités. Mais l'Université de Jassy était atteinte aussi d'une autre façon, notamment par le refus de la création de chaires indispensables à la faculté de Médecine et dont l'absence plaçait cette faculté dans un état d'infériorité vis-à-vis de celle de Bucarest.

Le coup a été encore détourné; espérons que c'est le dernier que l'on aura voulu porter à l'école supérieure de Jassy.

¹⁾ Memoriul a fost publicat în *Arhiva* de Iași XII, 1901, p. 468 și urm.

¹⁾ Le Mémoire a été publié dans *l'Arhiva* de Jassy, XII, 1901, p. 468 et suiv.

Istoricul Facultății de Științe din Iași

DE

DR. HURMUZESCU

Profesor la Facultatea de Științe.

Istoricul Facultății de Științe din Iași, cuprinde aceleași faze de dezvoltare ca și celelalte facultăți ale acestei Universități.

Perioadele de încercări nesigure, de începuturi entuziaste, urmate de perioade de oprire și chiar de regres, le sunt comune, de aceea nu se poate face istoricul izolat ale acestei facultăți, fără a atinge celelalte, prin chestiunile care le sunt esențiale la toate; mai cu seamă că facultatea noastră de Științe era cuprinsă, în primele timpuri, în Facultatea filosofică, după sistemul universităților germane.

Aceste așezăminte răspundeau atât la o trebuință pur culturală, prin renașterea conștiinței naționale a poporului românesc, cât și la trebuințele practice de întărire națională, prin formarea unui tineret conștient și destoinic pentru diferitele funcțiuni și ocupațiuni ca: judecători, avocați, ingineri, arhitecți etc. cerute de noua formă socială a țării moldovenesti.

Epocile principale ale dezvoltării acestei instituțiuni le putem considera ca fiind următoarele:

- 1) Înainte de 1835
- 2) De la 1835 — 1860
- 3) De la 1860 — 1864
- 4) De la 1864 — 1898
- 5) Epoca actuală, de la 1898 încoace.

1°) Epoca din înainte de 1835.

Inceputul studiilor matematice se datorește trebuinței de a avea ingineri români pentru hotărnicia moșilor—„*Nevoia de a avea ingineri pământeni pentru neconținutele hotăriri a moșilor, au fost indemnat pe domnitorul Scarlat Calimah de fericită aducere aminte, de a așeza pe lângă școala elinească o catedră de învățatura acestui ram și Dl. Gh. Asaki întâia oară au paradosit în limba națională, la anul 1814, un curs de matematică teoretică și aplicație practică de Geodesie și Arhitectură, din care în 1819 au eșit câți-va tineri ce până acuma (1838) plinesc lucrări de inginerie*”¹⁾.

1) Buletinul foaiei oficiale No. 55—1838

Historique de la Faculté des Sciences de Jassy

PAR

DR. HURMUZESCU

Professeur à la Faculté des Sciences.

L'histoire de la Faculté des Sciences de Jassy, comprend les mêmes phases de développement que les autres facultés de la même université.

Les époques d'essais incertains, de commencements enthousiastes, d'arrêt et même de recuel leur sont communes.

C'est pour cette raison que l'on ne peut faire l'histoire de cette faculté sans toucher en même temps aux autres, par les questions qui sont essentielles à toutes; d'autant plus, que notre Faculté des Sciences, dans les premiers temps, était comprise dans la Faculté Philosophique—suivant le système des universités allemandes.

Ces institutions ne sont pas seulement destinées à remplir les besoins d'une culture générale, besoins créés par l'éveil de la conscience nationale, mais elles doivent encore répondre d'une façon pratique, par la formation et l'adaptation de la jeune génération, aux exigences et aux multiples emplois: juges, avocats, ingénieurs, architectes etc, créés par la nouvelle forme sociale de la Moldavie.

Les principales époques du développement de ces institutions peuvent être partagées de la manière suivante:

- 1) Avant l'année 1835
- 2) De 1835 — 1860
- 3) De 1860 — 1864
- 4) De 1864 — 1898
- 5) Depuis 1898.

1°) Époque d'avant 1835

Les premiers commencements d'études mathématiques sont dus à la nécessité d'avoir des ingénieurs roumains—pour délimiter les propriétés—„*la nécessité de former des ingénieurs du pays pour les continuelles demandes de délimitations des terres—amené le prince régnant Charles Calimah—d'heureuse mémoire, à fonder, près de l'école grecque, une chaire pour l'enseignement de cette branche, et M. G. Asaki a, pour la première fois, en l'an 1814, tenu en langue nationale un cours de mathématique théorique, d'application pratique de géodésie et*

G. Asachi studiasă matematicile înalte la Viena la profesorul și astronomul Burg.

Pentru a-și putea face cursul școlii sale de inginerie, Asachi alcătui în românește un curs complet de matematici: aritmetica, algebra, geometria trigonometria și geodezia. Din acestea s'au tipărit numai aritmetica, algebra și geometria.

De la 1819 se perde urma școlii de inginerie; probabil că dispăre cu revoluția din 1821; după cum se întâmplă și cu celelalte școli, ca Seminarul de la Socola etc.

În anul 1828 se organizează, tot sub îndrumul lui Asachi, Școala Vasiliană; întâmpinând greutăți pentru recrutarea profesorilor și cu intreruperi din cauza unei epidemii de holeră în 1832.

Anul 1834 fu mai favorabil dezvoltării învățământului; în acest an se înființează prima societate științifică română.—*Societatea de Medici și Naturaliști*; prin inițiativa doctorilor Zotta și Cihac.

2-a Epocă, Academia „Mihailiană“

Cu venirea la domnia Moldovei a lui Mihail Sturza, se începe un curent favorabil pentru școala română. Acest domnitor, care încă de pe când era episcop al școlii împreună cu Asachi lucrase cu râvnă la dezvoltarea culturii, avu ocaziune să-și realizeze planul de organizare a școlii, satisfăcând dorințele cuprinse în articolele 418—424 ale regulamentului organic, și să le completeze printr-o școală de studii înalte cu numele de *Academie*.

Duminică, 16 Iunie 1835 se face inaugurarea *Academiei Mihailiene* cu toată solemnitatea și cuviința potrivită unui asemenea memorabil și folositor așezământ.¹⁾

În ziua de 18 Iunie 1835, comitetul Academiei hotărăște, ca facultatea filosofică „care până acum s'a paradosit provizorie“, în gimnaziul Vasilian, să rămâe tot acolo până după examen.

După cercetarea documentelor Academiei, astfel cum este expusă în Istoricul Liceului Național—Iasi, rezultă că la început (1835—36) Academia avea două clase de umanitate și una de lecțiuni extraordinare. Într'aceste din urmă cursuri stă sâmburile învățământului superior și deci printr'acestea vom căuta cele ce se grupează pentru o viitoare organizare de înalte învățături științifice.

Găsim mai întâi cursul de inginerie predat de către Maiorul Singurof; cursul de desen, arhitectura și geometria de către Freiwald.

1) Solemnitatea, descrierea ei și a discursurilor pronunțate se găsesc foarte bine expuse în *Serbarea Școlară* de la Iași 1885. A. D. X. și C. E.

d'architecture, d'où sont sortis en l'an 1819 quelques jeunes gens qui accomplissent jusqu'à ce jour (1838) les travaux d'ingénieurs“.¹⁾

G. Asaki avait étudié les hautes mathématiques à Vienne avec le professeur et astronome Burg.

Afin de pouvoir faire son cours, Asaki dut écrire en roumain un cours complet de mathématique: arithmétique—algèbre, géométrie, trigonométrie et géodésie; plus tard on n'imprima que son traité d'arithmétique, d'algèbre et de géométrie.

A partir de 1819 on perd la trace de cette école d'ingénieurs; il est probable qu'elle sombra—comme le séminaire de Socola et d'autres écoles—dans la révolution de 1821.

En 1828 on organise, également d'après l'initiative d'Asaki, l'école Basilienne, mais on rencontre beaucoup de difficultés dans le recrutement des professeurs, et l'on interrompt les cours en 1832, à cause d'une épidémie de choléra. L'année 1834 fut plus favorable au développement de l'enseignement. Les docteurs Zotta et Cihac prennent l'initiative et forment la première société scientifique roumaine: *Société des Médecins et Naturalistes*.

2-ème époque, Académie „Mihailiana“

L'avènement de Michel Stourdza au trône de Moldavie amène un courant favorable aux écoles roumaines. Ce prince, qui du temps où il était avec Asaki à la Curatelle des écoles, avait mis tant d'âme à la cause du développement „cultural“ du pays, eut l'occasion pendant son règne, d'organiser les écoles, répondant ainsi aux vœux émis dans les articles 418—424 du règlement organique et de compléter l'enseignement, par une école de hautes études nommée „Académie“.

Le 16 Juin de l'an 1835—un dimanche—eut lieu l'inauguration de l'Académie „Mihailiana“ avec toute la solennité et la dignité dues à une institution aussi mémorable et utile.²⁾

Le 18 Juin 1835 le comité académique décide que la Faculté philosophique, dont les cours avaient été tenus provisoirement dans le collège Basilien, continuera à y loger jusqu'après les examens.

D'après les documents relatifs à l'Académie exposés dans l'Histoire du lycée National de Jassy—nous apprenons que l'Académie n'avait à ses débuts (1835—36) que deux classes d'humanités et une classe pour les cours extraordinaires.—C'est dans cette dernière section que nous trouvons le noyau de l'enseignement supérieur; c'est pourquoi nous y rechercherons tout ce qui s'y rattache,—pour reconstituer l'histoire de l'organisation des hautes études scientifiques.

Nous y trouvons le cours pour ingénieurs tenu par le com-

1) Bulletin officiel No. 55—1838.

2) Solennités et discours se trouvent très bien rendus dans la „Serbarea școlară“ de la Iași 1885 A. D. X. și C. E.

Vedem dar că învățăturile acestea răspundeau la o preocupare de ordin practică.

În anul 1837—1838 avem la academie : pe maior N. Singurof profesor de matematici aplicate și Teodor Stamate, profesor de înalte matematici și de fizică. Ambii făcând parte din comitetul academic. Tot în același an Academia însărcinează pe A. Costinescu, să facă, pe lângă cursul de mecanică elementară de clasa VI-a gimnazială, un curs de geometrie și de arhitectură pentru clasele înalte, pe C. Zefirescu pentru un curs de chimie și pe Doctorul Cihac cu cursul de istorie naturală.

În același an epitropia scoalelor înființează și o școală tehnică, pentru care se și prevede o construcție specială, care se inaugurează la 1 Iulie 1840.

În anul 1840, prin hrisov domnesc, Mihail Sturza, întărește drepturile scoalelor și a proprietăților lor.

„Cu introducerea legiului organice s'au adaos și pe la ținuturi asemenea școli (școli începătoare) ; iar în capitală, pe lângă școala Vasiliană, s'au întemeiat o colegie pentru învățătura științelor umane și a limbilor clasice, precum și din moderne, cele mai principale : după propunerea Epitropiei scoalelor, încredințându-ne că propășirea tinerimei cere o întindere mai mare a învățăturilor, cu ajutorul proriei luminoasă lumii, la anul 1835, am urzit Academia, pentru a cărei povățuiri am întărit și un inadins reglement, înzestrând aceasta a noastră Academie cu cabinet de instrumente : matematiche, fizice, chimice, agronomice și cu o bibliotecă publică, apoi pentru introducerea și întemeierea cunoștințelor aplicate, s'au mai subordonat Academiei, alte ramuri speciale, în cât învățătura publică în Moldova se compune astăzi din :

- 1) Școli începătoare în Capitalie și la ținuturi
- 2) Din Colegia din Iași
- 3) Din Academia cu trei facultăți : filosofia legi și teologia ce este orânduită a se învăța la Seminaria Veniamină ; iar pentru cunoștințele speciale, care vor deschide tinerimei o carieră folositoare s'au urzit : a) Școală de ingineria civilă. b) Școală de zugrăvitori.

În 1842 se înființează următoarele cursuri înalte la Academie :

Geom. analitică și descriptivă, A. Costinescu

Agronomia : Leon Filipescu.

Mineralogia și Geologia : I. Ghica.

Economia Politică : I. Ghica.

Dreptul Roman și Civil : N. Docan.

Istoria Națională : M. Cogălniceanu.

În anul 1845 se desființează secția de inginerie de pe lângă Academie ; până la acea epocă studiile științifice erau împărțite între secțiunea Facultății filosofice și secțiunea ingineriei.

În anul 1847 învățământul în Moldova primește o lovitură de

mandant Singurof ; et celui de dessin, architecture et géométrie de Freiwald.

Ainsi ces premiers enseignements répondaient à un besoin d'ordre pratique.

En l'année 1837—38 nous trouvons dans le corps enseignant de l'Académie, le commandant Singurof pour les mathématiques appliquées,—Th. Stamati pour mathématiques et physiques — tous deux faisant partie en même temps du comité de direction.—Cette même année l'Académie charge A. Costinescu de faire, en dehors de son cours de mécanique élémentaire de VI classe de lycée, un cours de géométrie et d'architecture pour les classes supérieures, C. Zefirescu de tenir un cours de chimie et le Dr. Cihac un cours d'histoire naturelle. Cette même année la Curatelle de l'Instruction fonde une école technique et fait bâtir un local spécial, lequel est inauguré le 1-er Juillet, 1840.

Cette année également, par un nouveau décret, Michel Sturdza consolide le droit des écoles et leurs biens.

„Par l'application du règlement organique on a aussi créé des écoles (écoles commençantes) dans les autres départements ; dans la capitale on a fondé, près de l'école „Vasiliană“, un collège pour l'enseignement des humanités, des langues classiques et des principales langues modernes d'après la proposition de la Curatelle des écoles. Convaincus que le progrès de la nouvelle génération demande un plus grand développement des études—nous avons fondé—avec l'aide du Très Haut—une Académie que nous avons pourvue d'un règlement propre—que nous avons dotée d'un cabinet d'instruments physiques, chimiques et agronomiques, et d'une bibliothèque publique ; ensuite pour l'introduction approfondie des connaissances appliquées — nous avons encore subordonné à l'Académie d'autres branches spéciales—de sorte que l'enseignement public en Moldavie se compose aujourd'hui :

- 1) D'écoles commençantes, dans la capitale et dans les départements.
- 2) D'un Collège à Jassy.
- 3) D'une Académie, comprenant trois facultés : philosophie, étude des lois et théologie, cette dernière doit être enseignée au Séminaire Veniamin ; quant aux connaissances spéciales—qui doivent faciliter à la jeunesse les carrières sutes, a) école d'ingénieurs civils b) école de peinture etc.

En 1848 sont créés à l'Académie les cours suivants de Hautes Etudes : Géométrie analytique et descriptive—A. Costinescu. Agronomie—Léon Filipesco. Minéralogie et Geologie—J. Ghica. Economie politique—J. Ghica. Droit roumain et civil—N. Docan. Histoire nationale—M. Cogălniceanu. Jusqu'en 1845 l'enseignement scientifique était divisé entre la section de la faculté de philosophie et la section pour ingénieurs—cette dernière est supprimée dans le courant de l'année.

En l'an 1847 l'enseignement en Moldavie reçoit un coup mortel—

moarte de la domnitorul Sturza, adică chiar de la acela care îl ajutase mai mult în dezvoltarea sa.

Mihail Sturza sub influența Rusiei, schimbă organizațiunea Academiei; de acum înainte studiile înalte se vor face în limbă străină, pentru a împiedeca curentul ascendent al democrației—cătregătătoriiile aducătoare de câștig, și cari erau considerate ca o clironomie privilegiată a familiilor mari.

Prin această fatală lovire în desvătirea și propășirea învățătorei naționale se desființează cursurile înalte ce se țineau în limba română și se înlocuesc cu altele, ce se predau în limbă străină: franceză, germană sau rusească.

Printre aceste materii se prevăd învățăturile științifice următoare: Înalta matematică și astronomia, istoria naturală, fizica și chimia, cu matematica aplicată la arta militară.

Prin punerea în aplicare a acestei reforme, se suprima mai mulți profesori; nivelul științific se reduce cu totul.

Revoluția din 1848 pune capăt perioadei de reacțiune.

Cu venirea la tronul Moldovei a lui Gr. Ghica, curentul favorabil educațiunei naționale începe iarăși a adia; organizarea și dezvoltarea învățătorei revin iarăși la ordinea zilei.

Domnul numește o comisiune, care cercetând *expunerea de motive și proiectul înfătoșat de departamentul Cultului și al Învățăturilor*, au lucrat acest așezământ important de la care se așteaptă atâta bine. Această comisiune era compusă: din șeful departamentului Aga N. Ghica și directorul său, Petru Cazimir, doctor în filosofie și în legi; din Luminarea sa prințul N. Suțu, D.D. Aga Lascar Roseti, doctor în legi; postelnicul G. Ciucureanu, doctor în medicină; spătarul V. Alexandri și C. Hurmuzache doctor în legi, ca secretar.

Ședințele acestei comisiuni au început la 11 Aprilie 1850 și au fost terminate la 1 Iulie același an. Lucrarea acestei comisiuni formulată în proiect, a trecut prin formalitățile convenite etc. și a fost înfățișată la 1 Ianuarie 1851¹⁾. În acest așezământ pentru reorganizarea învățăturelor publice se prevede la paragraful:

§ 7. *Limba națională va fi singurul organ al învățătorei publice, potrivit Regulamentului organic art. 421, cap. IX, secția II.*

Secția III. Învățătura înaltă.

§ 53. *Pentru învățătura științelor înalte se va înființa în Iași o Academie.*

§ 54. Aceasta va avea patru facultăți:

- a) Facultatea filosofică, cu două secțiuni: I Litere, II Științi.
- b) „ juridică.

1) Zimbrul, Joi 15 Martie 1851.

parté par celui même qui avait tant aidé à son développement—par le prince M. Sturdza.

Sous l'influence de la Russie, Michel Stourdza change l'organisation de l'Académie. Les cours seront tenus en langue étrangère, afin d'empêcher le courant ascendant de la démocratie vers les dignités rémunératrices considérées jusqu'alors—comme un héritage privilégié des familles nobles.

Par ce coup fatal donné au développement de la culture nationale—on supprime les cours supérieurs tenus en langue roumaine et on les remplace par d'autres tenus en langues étrangères: français allemand ou russe.

Le programme comprend les études scientifiques suivantes:

Hautes mathématiques et astronomie, histoire naturelle, physique et chimie, mathématiques appliquées à l'art militaire.

Avec l'entrée en vigueur de cette réforme, on supprime plusieurs des professeurs enseignants et le niveau scientifique baisse sensiblement. La révolution de 1848 met fin à cette période réactionnaire.

Avec l'avènement de Gr. Ghica au trône de Moldavie, le courant favorable à l'éducation nationale revient; l'organisation et le développement de l'enseignement, sont à l'ordre du jour.—Le prince nomme une commission chargée d'examiner l'exposé de motifs et le projet présenté par le Département de l'Enseignement et des Cultes; cette commission travaille à l'organisation de l'institution si importante qui doit répandre la lumière.—Ladite commission était composée de la façon suivante: du chef du département, l'Aga N. Ghica et son directeur Pierre Casimir, docteur en droit et en philosophie, de son Altesse le prince N. Soutzo, de l'Aga Lascar Rosetti, docteur en droit, du postelnik G. Cuciureanu, docteur en médecine, du spatar V. Alexandri et de C. Hurmuzaki—docteur en droit—comme secrétaire.

Les séances de ce comité, commencées le 11 Avril 1850, ont été terminées le 1er Juillet de la même année et ses travaux formulés dans un projet—furent approuvés par le prince le 1er Janvier 1851—après avoir passé, par toutes les formalités d'usages.¹⁾

Ce règlement pour la réorganisation de l'enseignement public—prévoit au paragraphe—§ 7. *La langue nationale sera le seul organe d'enseignement public—répondant ainsi à l'art. 421, chap. X section 4 du règlement organique.*

—Section III. *Hautes études.*

§ 53. *Pour l'étude des hautes sciences il sera fondé à Jassy—une Académie.*

§ 54. Cette Académie comprendra quatre facultés:

- a) Faculté de philosophie comprenant deux sections: I) lettres
II) sciences
- b) „ juridique

1) Zimbrul—Jeuđi 15 Mars 1851.

c) Facultatea teologică.

d) „ medicală.

§ 58. În secțiunea II (din facultatea filosofică) se vor preda, în curs de trei ani, științele următoare:

a) Matematica înaltă și geometria.

b) Fizica experimentală cu aplicația matematicii.

c) Istoria Naturală în toată a ei cuprindere și geologia.

d) Chimia.

e) Mecanica teoretică și aplicată la mașine.

f) Technologia.

g) Arhitectura, facerea de șosele poduri și ziduri.

h) Desemnul topografic, de mașini și de construcții.

In învățământul înalt superior se face excepțiune la principiul învățături gratuite, spre întâmpinarea cheltuielilor cerute pentru înființarea și ținerea claselor, în care se va preda această învățatură; se legește ca elevii ce vor frecventa asemenea cursuri vor plăti în casa scoalelor câte 300 lei pe an pentru această înscriere.

Cei săraci sunt dispensați de această plată.

Facultățile astfel prevăzute nu încep însă a funcționa de cât după cinci ani, când ese prima serie de absolvenți ai colegiului, și primele cursuri sunt la facultatea de drept. După anul 1856 într'adevăr se deschide pe lângă liceu, în localul academiei cursul de legi și de filosofie, primii ei profesori au fost:

Simion Barnuțiu

Papiu Ilarian

Dr. A. Apostoleanu

Teodor Veisa

V. Alexandrescu

Filosofie și Dreptul natural.

Statistica și Dreptul penal.

care a înlocuit pe precedentul

Dreptul civil.

Istoria și literatura română.

Profesorii transilvăneni: Stefan Micle și Ioan Pop, predau cel d'întăiu istoria naturală și fizica, iar cel d'al doilea matematicile; la clasele superioare ale academiei.

Epoca a 3-a, de la 1860—1864

După unirea principatelor începe o eră nouă, favorabilă scoalelor, și crește tot mai mult dorința de a împlini punctele din așezământul, foarte prevăzător a Domnului Gr. Ghica. Nu se putuse realiza până atunci de cât o mică parte, din cauza multor lipsuri de tot felul. Învățământul superior rămăsese în stare de proiect căci lipseau mijloacele materiale pentru cheltuieli de instalări, lipseau profesorii, lipseau studenții.

Ministrul Instrucțiunii Publice de atunci M. Cogălniceanu își propuse să aducă la îndeplinire acest proiect și, ajutat de un consiliu compus din:

V. Alexandrescu-Urechia directorul ministerului; N. Ionescu, ins-

e) Faculté théologique

d) „ de médecine

§ 58. La section II (de la faculté de philosophie) comprendra les cours suivants—la durée des cours sera de 3 ans:

a) Hautes mathématiques et géométrie.

b) Physique expérimentale et application mathématique.

c) Histoire naturelle dans toutes ses branches et géologie.

d) Chimie.

e) Mécanique théorique et son application aux machines.

f) Technologie.

g) Architecture, construction des ponts, chaussés et murs.

h) Dessin topographique, de machines et constructions.

Dans l'enseignement supérieur, on fait exception au principe d'enseignement gratuit—pour faire face aux dépenses nécessitées par l'installation et l'entretien des classes où seront tenus ces cours; on décide que les élèves qui fréquenteront ces cours—devront payer 300 fr. par an à la caisse des écoles comme droit d'inscription.

Les élèves sans moyens matériels sont dispensés de cette taxe.

Quoique ainsi complétées ces Facultés ne commencent à fonctionner qu'au bout de cinq ans, quand on obtient la première série d'élèves ayant terminé le lycée; la première faculté qui tient un cours, c'est la faculté de droit. Ce n'est qu'après l'année 1856 que l'on ouvre réellement à côté du collège, dans le local de l'Académie, un cours de lois et philosophie.

Les premiers professeurs sont:

Siméon Barnuțiu . . . Philosophie et droit naturel

Papiu Ilarian . . . Statistique et droit pénal

Dr. Apostoleanu . . . (lequel remplaça le précédent)

Theodore Veisa . . . Droit civil

V. Alexandrescu . . . Histoire et littérature roumaine

E. Micle enseigne l'histoire naturelle aux classes supérieures de l'Académie et Jean Pop tient le cours de mathématiques.

3-me Époque, 1860—1864

L'union des Principautés amène une ère nouvelle très favorable à la culture générale et à l'enseignement; le désir de pouvoir exécuter tous les points du règlement si prévoyant du prince Gr. Ghica—est ardemment suivi.—Les difficultés de toutes sortes en avait empêché jusqu'alors la réalisation.—L'enseignement supérieur complet—était toujours resté à l'état de projet—car on manquait de tout: d'argent, de professeurs et d'étudiants.

Le ministre de l'Instruction publique d'alors, M. Cogălniceanu, se propose d'apporter enfin la réalisation de ce projet, et, aidé par un conseil formé de:

V. Alexandrescu-Urechie — directeur du ministère, N. Ionescu,

pectorul general, directorul liceului, trei profesori secundari și din toți profesorii învățământului superior, se pune pe lucru pentru alcătuirea statutelor facultăților.

Acest consiliu, într'un număr de ședințe începând de la 31 August 1860, se ocupă cu alcătuirea regulamentului și înființarea universității.

El avea de asemenea însărcinarea de a recomanda pe profesori, astfel în ședința sa din 8 Sept. 1860 numește ca profesori pe noii tineri sosiți de la studii din străinătate: G. Mârzescu și Strat.

Cu toată dorința lui Cogălniceanu exprimată așa de luminos în raportul său către domn, de a funda universitatea completă, cu facultatea de medicină; și cu tot îndemnul lui Alexandrescu-Urechia, statutul acestei facultăți nu se poate alcătui din cauza opozițiunii medicilor din acest consiliu. Foarte interesantă, din acest punct de vedere, este ședința din 10 Oct. 1860.

Mercuri la 26 Octombrie 1860 se inaugurează noua Universitate în palatul Muruzi cumparat într'adins și amenajat pentru această instituție. Ziua aceasta însemnează o dată importantă în dezvoltarea culturală a neamului nostru.

Inaugurarea universității se face cu următorii profesori:

Facultatea filosofică

S. Barnuțiu	Filosofia
V. Alexandrescu-Urechia	Literatura
A. Călinescu	Analiza superioară
I. Pop	Geometria analitică și trigonometria
St. Micle	Fzica și chimia
St. Emilian	Geometria descriptivă

Facultatea juridică

P. Suci	Dreptul roman
S. Barnuțiu	Dreptul ginților public și constituțional
Teodor	Dreptul penal
G. Mârzescu	Dreptul civil
Petrescu	Dreptul comercial
I. Strat	Economia politică

Facultatea teologică

Arh. Fil. Scriban	Archeologia Biblică
Arh. V. Suhopan	Istoria bisericească

Ca număr de studenți:

72	la facultatea de drept
14	" " de teologie

Inspecteur général,—le directeur du lycée, les professeurs secondaires et tous les professeurs de l'enseignement supérieur, travaillent avec acharnement pour établir le règlement définitif des facultés.

Ce conseil, dont la première séance a lieu le 31 Août 1860—fixe enfin les règlements et crée l'université.

Ce conseil, était aussi chargé de recommander les professeurs aux chaires vacantes—ainsi dans sa séance du 2 Sept. 1860 il recommande, pour la faculté de droit, G. Marzescu et Strat—nouvellement arrivés de l'étranger.

— Malgré le sincère désir de Cogălniceanu—désir qu'il exprime si joliment dans son rapport adressé au prince—et malgré toute l'insistance d'Alexandrescu-Urechia, de fonder l'Université *complète* comprenant les quatre facultés, les statuts de la Faculté de médecine ne peuvent être fixés à cause de l'opposition des médecins de ce conseil. Très intéressante à ce point de vue la Séance du 10 Oct. 1860

— Le mercredi 26 Octobre 1860 a enfin lieu l'inauguration de l'Université—dans le palais Morouzi—acheté et aménagé spécialement pour les besoins de cette institution.

Cette date est mémorable—et compte dans l'histoire du développement de notre culture nationale.

L'ouverture des cours de l'Université se fait avec les professeurs suivants:

Faculté de philosophie

S. Barnuti	Philosophie
V. Alexandrescu-Urechie	Littérature
A. Călinescu	Analyse supérieure
I. Pop	Géométrie analytique et trigonométrie
St. Micle	Physique.
St. Emilian	Géométrie descriptive

Faculté juridique

P. Suci	Droit romain
S. Barnuti	Droit des nations, public et constitutionnel
G. Mârzescu	Droit civil
Petrescu	Droit commercial
I. Strat	Economie politique.

Faculté de théologie

Arch. Fil. Scriban	Archéologie biblique
Arch. V. Suhopan	Histoire de l'Eglise

Le nombre des étudiants est de:

72	pour la faculté de droit
14	" " " de théologie

15 la facultatea de filosofie-literă

5 " " " științi

Primul rector ales a fost Strat.

Primii decani: Dr. Oct. Teodori

I. Pop

Arh. Fil. Scriban

Drept

Filosofia

Teologia

Bugetul Universității pe 1860—61 era de 1.176.800:

Leafa unui profesor 24.000 lei pe an

Rectorul mai primea 12.000 " " "

Cancelarul " " " " 14.000 " " "

Erau prevăzuți și doi asistenți a câte 6.000 lei pe an fie-care : unul la chimie și altul la botanică.

PROGRAMA SECȚIUNEI ȘTIINȚELOR POSITIVE DIN FACULTATEA FILOSOFICĂ

ANUL I.

Semestrul I.

- 1) Din matematică: Analiza Superioară, adică Teoria funcțiilor și a ecuațiilor superioare.
- 2) Din geometrie: Trigonometria sferică.
- 3) Din geometria descriptivă cu desenul liniar

{	{	Proiecțiile simple: teoreme și probleme asupra punctului, a liniei drepte, a planului și a corpurilor mărginite de suprafețe plane
- 4) Fizica experimentală cu aplicațiunea matematicii: Statistica și dinamica corpurilor solide, lichide și aeriforme și acustica.
- 5) Din Istoria naturală: Zoologia.

Semestrul II.

- 1) Calculul Diferențial și Integral.
- 2) Geometria analitică cu 3 dimensiuni.
- 3) Geometria descriptivă: liniile curbe; nașterea și modurile de construcțiuni a elipsei, hyperbolei, parabolei, a cicloidelor și a spiralelor: nașterea și descrierea suprafețelor curbe: plan tangent și intersecțiunile suprafețelor; desenul respectiv.
- 4) Fizica: Optica, Magnetismul, Electricitatea, Caloricul și Meteorologia.

15 pour la faculté de philosophie et lettres

5 " " " des sciences

Le premier recteur élu est I. Strat

et les doyens sont: le Dr. Teodori

I. Pop

Arh. Fil. Scriban

Droit

Philosophie

Théologie

Le budget de l'Université était de 1.176.800 fr. pour l'année 1860—61.

Les appointements d'un professeur s'élevaient à 24.000 fr. par an

le recteur touchait en plus 12.000

et le chancelier 14.000

Le budget fixait encore 6.000 fr. pour un assistant de chimie et pour un autre de botanique.

PROGRAMME DE LA SECTION DES SCIENCES POSITIVES DE LA FACULTÉ PHILOSOPHIQUE.

PREMIÈRE ANNÉE.

I-er Semestre

- 1) Mathématiques: Analyse supérieure, c. a. d. théorie des fonctions et des équations supérieures.
- 2) Géométrie: Trigonométrie sphérique.
- 3) Géométrie descriptive et dessin linéaire

{	{	Projections simples. Théorèmes et problèmes simples sur le point, la ligne droite, le plan et les corps limités par des surfaces planes.
- 4) Physique expérimentale avec applications mathématiques; Statistique et dynamique des corps solides, liquides et aéiformes—et acoustique.
- 5) Histoire naturelle: Zoologie.

II-ème Semestre

- 1) Calcul différentiel et intégral.
- 2) Géométrie analytique à trois dimensions.
- 3) Géométrie descriptive: lignes courbes, naissance et modes de construction de l'ellipse, de l'hyperbole, de la parabole des cicloïdes et des spirales, naissance et description des surfaces courbes: plan tangent et intersection des surfaces; dessin respectif.
- 4) Physique: Optique, Magnétisme, Electricité, Calorique et Météorologie.

ANUL II

Semestrul I.

- 1) Geometria descriptivă cu desenul respectiv: umbrele și perspectiva.
- 2) Mecanica (teoretică, practică): Statica și Dinamica corpurilor solide.
- 3) Din Istoria naturală: Mineralogia, Geologia, Geognosia, și Paleontologia.
- 4) Geodesia: împărțirea ei, măsurile: descrierea, examinarea, rectificarea și aplicarea instrumentelor geodesice; operațiuni fundamentale și probleme geodesice: desenul topografic.
- 5) Tehnologia mecanică.

Semestrul II.

- 1) Din geometria descriptivă cu desenul respectiv: încheerea lemnelor și tăierea petrelor.
- 2) Din mecanică: Hidrostatica și Hidrodinamica; aerostatica și aero-dinamica; desenul respectiv; mașini simple și compuse.
- 3) Chimia anorganică.
- 4) Geodesia: ridicarea planurilor, calcularea, împărțirea și reprezentarea lor, ipsometria și nivelatiunea; geodesia superioară.
- 5) Tehnologia mecanică, continuare.

ANUL III

Semestrul I.

- 1) Arhitectura cu desenul respectiv.
- 2) Chimia Organică.

Semestrul II.

- 1) Hidrotehnica cu desenul respectiv.
- 2) Astronomie.

Din acest program vedem că studiile erau îndreptate spre carierele practice.

În actul de fundație al Universității este prevăzut la art. I că *Universitatea de Iași este persoană juridică cu dreptul de a se administra de sine în cauzele atât științifice, cât și disciplinare în cuprinderea legii.*

Este deci autonomă.

Ea cuprinde patru facultăți: filosofia, juridica, teologica și medicala. Învățământul este gratuit;

SECONDE ANNÉE

I-er semestre

- 1) Géométrie descriptive avec dessin respectif: ombres et perspective.
- 2) Mécanique (théories pratiques) statique et dynamique des corps solides.
- 3) Histoire naturelle: Minéralogie, Géologie, Géognosie et Paléontologie.
- 4) Géodésie: ses divisions, mesures, description, examen, rectification, application des instruments géodésiques, opérations fondamentales et problèmes géodésiques, dessin topographique.
- 5) Technologie, mécanique.

II-ème Semestre

- 1) Géométrie descriptive et dessin respectif: ajustage du bois et taille de la pierre.
- 2) Mécanique: Hydrostatique et Hydrodynamique, aérostatique et aérodynamique, dessin respectif, machines simples et composées.
- 3) Chimie inorganique.
- 4) Géodésie: levée des plans; leur calcul, leur division et leur représentation; ipsométrie et nivellement, géodésie supérieure.
- 5) Technologie mécanique—suite.

TROISIÈME ANNÉE

I-er Semestre

- 1) Architecture et dessin respectif.
- 2) Chimie organique.

II-ème Semestre

- 1) Hydrotechnique avec dessin respectif.
- 2) Astronomie.

Ce programme nous montre que l'enseignement était dirigé vers les carrières pratiques.

L'acte de fondation de l'Université prévoit à l'art I: *que l'Université de Jassy est reconnue comme personne juridique, ayant le droit de prendre toutes les mesures ou décisions nécessaires dans les questions administratives, scientifiques ou disciplinaires—dans les limites de la loi.*

Elle est donc autonome.

Cette institution comprend les quatre facultés: philosophique, juridique, théologique et médicale.

La art. 8 alin. 6 găsim : *Inginerii și arhitecții cu diplome din facultatea filosofică, vor fi întrebuințați de către stat, în lucrările respective cu preferință asupra streinilor.*

Cu toate mijloacele restrânse ale acestui început, entuziasmul este mare atât din partea studenților, din partea profesorilor cât și din partea tuturilor românilor, cari vedeau în această instituție viitorul isvor de cultură și de întărire a neamului.

În anul 1861—1862, numărul studenților descrește, mulți se retrag, rămân numai :

38	Drept
3	Teologie
16	Litere
14	Științe

Total 71

iar între profesorii moldoveni și cei ardeleni izbucnește o mare ceartă. În acest an ministerele fură mutate la București.

Cu începutul anului școlar 1862—1863 numărul studenților descrește și mai tare, numai rămân de cât 47 ; iar în urma neînțelegerilor, mulți profesori se retrag, nu mai rămân de cât : 2 la teologie, 3 la filosofie și 2 la drept.

La 28 Ianuarie 1863, se reintegrează profesorii demisionați și se numește noul profesor D. T. Maiorescu.

În Aprilie vin și alte puteri noi didactice în Universitate, prin numirea lui N. Culiianu și a lui Cobălcescu.

Cu anul următor începe o activitate mai mare, iar prin alegerea lui Maiorescu ca rector, în Septembrie 1863, Universitatea caută să și croiască un drum mai larg spre o dezvoltare mai temeinică și mai folositoare ;

Este însă împedicată în dezvoltarea ei autonomică prin piedicele și greutatea ce-i opune administrațiunea centrală din București ; *prin nesocotirea autonomiei și a trebuințelor ei reale, numind ca profesori în contra dorinței universității, persoane nerecomendate de ea și la niște catedre necerute de Universitate.*

Raportul rectorului Maiorescu, din 1863 către consiliu de miniștri, este un document de o mare valoare, și ne arată câte greutatea a întâmpinat Universitatea noastră chiar din primii ani a existenței sale.

Reproducem în întregime acest foarte important document :

L'enseignement y est gratuit.

A l'article 8, alinéa 6, nous trouvons écrit :

Les ingénieurs, et les architectes munis de diplômes de la Fac. philosophique seront employés par l'Etat, dans les travaux respectifs, de préférence aux étrangers.

Malgré les faibles ressources dont dispose l'Université à ses débuts, les professeurs et étudiants sont remplis d'un grand et bel enthousiasme, partagé par tout le peuple, qui voit dans l'Université une nouvelle source de lumière et de progrès pour toute la nation.

L'année 1861—1862 voit diminuer le nombre des étudiants, il n'en reste plus que :

38	Droit
3	Théologie
16	Lettres
14	Sciences

Total : 71 en tout

Une querelle violente s'élève entre les professeurs Moldaves et Transilvains.

C'est cette même année que les ministères furent transférés à Bucarest.

L'année suivante, le nombre des étudiants se trouve réduit encore davantage—il n'en reste plus que 47;—et beaucoup de professeurs se retirent à la suite de nombreux malentendus.

Il n'en reste plus que 2 pour la Théologie, 3 pour la Philosophie et 2 à la faculté de Droit.

Le 28 Janvier 1863, les professeurs démissionnaires sont réintégrés dans leurs chaires et M. T. Maiorescu entre dans l'enseignement supérieur. En avril, de nouvelles forces didactiques arrivent avec N. Culiianu et Cobălcescu.

L'année suivante, l'activité s'accroît et, par l'élection de Maiorescu comme recteur, l'Université cherche à s'ouvrir une voie plus large, pour un développement plus sûr et plus utile.

Mais l'essor de ce mouvement se trouve encore retardé par les empêchements et difficultés de toutes sortes que lui oppose l'administration centrale de Bucarest : *„par le manque de respect pour son autonomie et ses besoins réels, nommant, contre son gré, des professeurs qui ne sont point recommandés par elle, et à des chaires qui ne sont pas demandées par l'Université*

Le rapport que le recteur Maiorescu adresse, en 1863, au Conseil des ministres est un document de grande importance, et nous montre toutes les difficultés contre lesquelles notre Université a eu à lutter, durant les premières années de son existence.

Voici, reproduit en entier, ce document si important :

Domnule Președinte și Domnilor Miniștri

Universitatea de Iași, prin organul Rectorului său, ales și întărit, vine astăzi a vă expune o loviră ce s'a dat cercului de independența tras ei prin lege, și a vă ruga să o reparați după drept.

În proiectul de budget al Ministerului Cultelor și Instr. Publice pe 1864 sunt propuse dispozițiuni cari vatămă Statutul Universității.

Acestea sunt: 1° Schimbarea numelui de Universitate în Academie; 2° Proiectarea câtor-va catedre nouă fără ca să fi fost propuse de către Consiliul Universității, pe când altele propuse de acest Consiliu nu fură prevăzute.

La punctul 1) avem a replica că numele acestui Institut este după lege **Universitate** și că nimene nu-l poate schimba cu altul de cât printr-o lege. Numele de Universitate trebuie dar să rămâe neatins din punct de vedere formal, chiar dacă în fond nu ar fi nici o diferență între Academie și Universitate.

La punctul 2) avem a cita art. I din statutul acestei Universități: „**Universitatea de Iași este persoană juridică cu dreptul de a se administra de sine în cauzele științifice**“. Când se introduc catedre nouă fără propunerea și fără consimțământul Universității atunci se violează în punctul vital administrarea de sine, științifică.

Aceasta însă a făcut-o d. Ministru a Cultelor și Instrucțiunii Publice, introducând catedre noi după arbitru său, sau al unui Consiliu care nu este acel al Universității. Catedrele nouă proiectate în budgetul pe 1864, fără propunerea Universității, sunt dar în formă și în fond radical unde și Consiliul Universității de Iași nu le poate primi în sistematizarea sa științifică. Este dar superfluu a le mai critica de și mai nici una nu poate rezista unei critice sănătoase.

Dacă dar domnul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, din punctul de vedere al economiei pentru care D-sa este responsabil, n'a putut primi catedrele propuse de Consiliul Universității No. 20 din Decembrie 1863, care catedre depindeau de la direcțiunea științifică, ce acest consiliu a aflat cu cale și a fost în drept a o da, atunci Universitatea de Iași trebuie să se mărginească în suma alocată prin noul proiect de budget, iar distribuirea acestei sume în diferitele instituturi științifice o propune Universitatea după alăturatul proiect, pe care numai ea este în drept a-l face și care nu este alta de cât proiectul nostru anterior redus la proporțiunile previziunilor budgetare.

Atât este de zis D-ilor Miniștri, cât pentru proiectul de budget al Instrucțiunii Publice pe 1864 cu această ocaziune însă să-mi fie permis a da adresei de față o întindere mai largă ca să se exprime într-ansa justa tristețea pentru lovirile perpetue din partea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, ce Universitatea din Iași le primește și se vede silită a le respinge de cât-va timp încoace.

Monsieur le Président—Messieurs les Ministres.

L'Université de Jassy, par l'organe de son Recteur, élu et confirmé, vient vous exposer l'atteinte qu'on a portée au cercle d'indépendance que la loi lui trace, et vient vous prier de lui accorder réparation, selon son droit.

Le projet de budget du ministère des Cultes et Instr. Publique pour l'année 1864, propose des dispositions nuisibles aux statuts de l'Université.

Ces dispositions sont les suivantes:

1° Changement du nom d'Université en celui d'Académie, 2° projet de création de plusieurs chaires nouvelles—lesquelles n'ont pas été proposées par le conseil universitaire, tandis que d'autres proposées par ce conseil, n'ont pas été prévues dans ledit budget.

Au No. 1) nous avons à objecter que le nom de cet Institut dans la loi même est: „**Université**“ et que personne ne peut le remplacer par un autre, sans une nouvelle loi. Le titre d'„Université“ doit donc rester tel au point de vue de la forme, même si au fond il n'y a aucune différence entre „Académie“ et „Université“; concernant le No. 2) nous n'avons qu'à citer l'art. I des statuts de cette Université: „**L'Université de Jassy est reconnue personne juridique, ayant droit de prendre seule des décisions dans les questions scientifiques...**“

Quand donc, l'on crée de nouvelles chaires, sans l'avis ni le consentement de l'Université c'est violer le point essentiel de son autonomie.

C'est cependant ce que vient de faire Monsieur le Ministre des Cultes et de l'Instr. pub. en créant d'une façon arbitraire de nouvelles chaires, ne prenant que son avis ou celui d'un conseil qui n'est pas le conseil de l'Université. Les nouvelles chaires prévues dans le budget pour l'année 1864, à la demande de l'Université, sont donc, de par la forme et le fond radicalement nulles et le conseil universitaire de Jassy ne peut pas les accepter dans sa systématisation scientifique. Il est donc superflu d'en faire la critique et d'ailleurs aucune ne pourrait y résister.

— Si donc, M. le Ministre des Cultes et de l'Instr. Publ., pour raison d'économie, n'a pu accepter les chaires proposées par le conseil de l'Université, (No. 20 de Décembre 1863); chaires concernant la direction scientifique, que ce conseil croyait devoir, et était en droit de donner, l'Université de Jassy doit se limiter à la somme allouée par le nouveau projet de budget; quant à la répartition de cette somme aux différentes institutions scientifiques, l'Université qui a seule le droit de la faire, la propose de la façon indiquée dans le projet ci-joint. Ce projet n'est autre que notre projet antérieur, réduit aux proportions de la prévision budgétaire. C'est tout ce qu'il y avait à dire, M. le Ministre, par rapport au projet de budget pour l'an 1864; mais qu'il nous soit permis, à cette occasion, de donner une plus grande

Numai în noul an școlar s'au întâmplat vr'o cinci-șase. Când domnul Ministru ne impune pe D. Troteanu, care a studiat școala de ne-gușitorie, fără nici un grad academic, ca profesor la facultatea de legi, când d. director al Ministerului ne explică (prin depeșa No. 477) că **jidantul Popper poate fi admis la facultatea teologică unde are se propue pe lângă limba ebraică exegesa testamentului creștin !** când d. Ministru (prin adresa No. 36,528) refuză întărirea unui profesor recomandat de Consiliul Universitar, fiindcă nu s'ar fi făcut concurs, de și modul de recomandare nu se poate impune de nimeni și atârnă numai de la Consiliul Universității (Stat. art. V) ;

Când noul budget introduce prin canalul indirect al finanelor un nou mod de învățământ la Universitate ; când pentru a nu lipsi nimic, o adresă ministerială (No. 35796 din 19 D-brie 1863) zice că ne trimite mandatele Universității după cererea făcută de Comitetul școlaelor din Iași, Comitet pus pentru Școlaele primare și pentru Gimnaziu etc, etc.

Domnule Ministru, în numele ideii celei mai scumpe în Stat, ideii de dreptate, vă conjurăm a ne spune, ce fel de spectacul este acesta ? Ce bine poate rezulta dintr'o asemenea confuziune ? Ce impresiune poate produce în țară a vede un corp de învățători apărând de ani întregi legea—in contra cui ? în contra guvernului ! și dacă nu sunt alte lucruri mai importante de făcut în ramul instrucțiunii publice de cât le-viri de Stat ?

Aici este o dilemă inevitabilă pe care Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice trebuie să o pătrundă cu energie :

Sau litera și spiritul fundărei acestei Universități să fie schimbate adică : un Ministru al Cultelor să aibă curajul a prezenta Camerei legislative și întăririi M. S. Domnitorului un proiect de lege prin care **sterge dintre elementele regenerării române Universitatea din Iași cu independența ei științifică și disciplinară, prin care șterge cea mai simpatecă instituțiune școlară de care se bucură România de dinoace de Mileov și care a produs deja până acum un șir de barbați ce-i fac onoare, prin care șterge singurul și cel mai înalt așezământ ce mai rămase ca un adevărat scut de naționalitate în acest oraș așa de apropiat confiniilor României.**

Sau până când nu se va face aceasta, să se păzească statutul Universității de Iași ; să se susție cu scumpătate independența ei științifică ; să nu se introducă calcetre fără consimțământul ei ; să nu se pue asupra-i Consilii superioare sau cum s'ar mai numi, investite cu atribuțiuni ce vin în conflict cu ale ei ; să nu se facă legi fundamentale, legea de organizarea generală a Instr. Publice în România, fără ca Universitatea de Iași să ia însă—și parte la elaborarea în ceia ce o privește ș. c. l.

tendue à la présente adresse, pour y exprimer toute la tristesse que ressent l'Université de Jassy d'être forcée de parer les coups que lui porte sans cesse le Ministre des Cultes et de l'Instr. publ. Durant cette seule année scolaire nous en avons eu cinq ou six : C'est, d'abord, lorsque M. le Ministre nous propose, pour la Faculté des Lois, Mr. Troteanu qui n'a suivi que les cours de l'École de Commerce, et n'a aucun titre académique, c'est ensuite, quand M. le Directeur du Ministère nous explique, (par le télégramme No. 477), que **le prof. Popper, peut être admis à la faculté de Théologie, où en dehors de la langue hébraïque, il doit commenter l'exégèse du Testament chrétien !** C'est encore lorsque M. le Ministre, (par l'adresse No. 56.528), refuse la confirmation d'un professeur recommandé par le conseil universitaire, pour la raison qu'il n'avait passé aucun concours ; quoique le mode de recommandation ne puisse être imposé par personne et dépende exclusivement du conseil universitaire (Statuts, art. V).

C'est aussi lorsque le nouveau budget introduit, par la voie indirecte des Finances, une nouvelle méthode d'enseignement dans l'Université ; quand—afin que rien n'y manque—une adresse ministérielle (No. 35796 din 19 Décembre 1863) dit qu'on enverra les mandats universitaires à la demande faite par le Comité des Ecoles comitè concernant les écoles primaires, gymnases, etc. etc.

Monsieur le Ministre, au nom de l'idée la plus chère à l'État, au nom de l'idée de justice, nous vous conjurons de nous dire, quel est ce spectacle ? Quel bien peut nous amener une pareille confusion ? Quelle impression peut produire sur le pays le spectacle d'un corps de professeurs défendant, depuis des années, la loi... contre qui ? contre le Gouvernement, et se demandant si il n'y a rien de plus important à faire, dans le domaine de l'Instruction publique, que des coups d'état ? Nous nous trouvons ici, devant un dilemme inévitable, que le Ministre des Cultes et de l'Instr. publ. doit approfondir énergiquement.

Ou bien la lettre et l'esprit dans lesquels cette Université a été fondée doivent être changés : c'est à dire qu'un ministre des Cultes doit avoir le courage de présenter à la Chambre législative et à la confirmation de S. A. le Prince, un projet de loi par lequel il **supprime un des éléments de la régénération roumaine : l'Université de Jassy, avec son indépendance scientifique et disciplinaire ; par lequel il supprime une des plus sympathiques institutions, dont bénéficie le Roumanie d'en deçà du Mileov, ayant déjà formé une série d'hommes qui lui font honneur ; par lequel il supprime la seule et la plus haute institution qui nous soit restée, comme un vrai bouclier de défense nationale, dans cette ville, située tout près des confins de la Roumanie, ou alors, tant que cele ne sera pas fait, il faudra respecter les statuts de l'Université de Jassy ; il faut garder religieusement son indépendance scientifique, il ne faut pas introduire de chaires sans son consentement, il ne faut pas lui imposer de conseils supérieurs ou**

Acestea, Domnilor Miniștri, am fost dator a vi le spune cu consimțământul unanim al Membrilor Consiliului Universității și cu libertatea de expresiuni ce se cuvine la o întrebare așa de importantă. Nu mi mai rămâne de cât a vă ruga încă odată să aparăți cel mai mare progres al unei națiuni, libertatea și independența în Universitate.

Primiți Domnilor Miniștri, vă rog, încredințarea prea distinsei mele considerațiuni.

(ss) Rector, T. L. Maiorescu

Cancelariu, O. Teodori.

Epoca a 4-a, 1864—1898

Înainte de această epocă nu era nici o organizare sistematică a școalelor, conducerea și administrarea lor se făcea în Moldova de către Consiliul din Iași și cel din Muntenia de către Eforia Școalelor din București.

Desființarea acestor organe lasă un gol însemnat în administrațiunea instrucțiunii, gol care nu poate fi împlinit prin crearea consiliului superior, în contra căruia se plânge, după cum am văzut, raportul rectorului Universității din Iași.

Pe de altă parte legile școlare din regulamentul organic nu mai satisfăceau trebuințelor timpului și se simțea nevoie de o nouă legislație.

Consiliul superior al instrucțiunii compus din: Aron Florian Treb. Laurian, Zalomit, I. Strat, G. Costa-Foru, C. Davila, Petru Poenaru și B. Boerescu însărcinează pe B. Boerescu cu formarea unui proiect de lege pentru organizarea instrucțiunii publice în România.

Acest proiect vine înaintea consiliului cu o adresă și o expunere de motive, în ziua de 31 Oct. 1863.

În această lucrare autorul a utilizat studiile colegilor săi din consiliu cum a fost de pildă *Studii asupra instrucțiunii din mai multe state civilizate din Europa* de Costa-Foru și altele—nu a consultat însă Universitatea din Iași nici chiar în cea ce privește învățământul superior.

Pentru instrucțiunea superioară după cum spune *expunerea de motive*, se admite cinci specii de facultăți sau școli speciale, adică Facultatea de Teologie, de Drept, de Medicină, de Litere și filosofie și de Științe.

Judecând după ideile exprimate în expunerea de motive se poate constata că autorul acestui proiect, era partizanul sistemului francez cu toate greșelile lui, și că spiritul acestei legi era o revenire înapoi,

autres, investit d'attributions qui entrent en conflit avec les siennes propres il ne faut faire aucune loi fondamentale, loi d'organisation générale de l'Instr. publ. en Roumanie, sans que l'Université de Jassy, y collabore pour la partie la concernant... etc.

Ceci, M. le Ministres, c'était mon devoir de vous le dire, avec le consentement unanime des membres du Conseil Universitaire, en usant de la liberté d'expression due à une question aussi importante. Il ne me reste qu'à vous prier, une fois de plus, de défendre le plus grand progrès d'une nation: la liberté et l'indépendance dans l'Université.

Recevez je vous prie, Monsieur le Ministre, l'assurance de ma considération très distinguée.

(signé:) le Recteur, T. L. Maiorescu.

le Chancelier, O. Teodori.

4-ème Epoque, 1864—1898

Avant cette époque, il n'existait aucune organisation systématique des écoles. Elles étaient dirigées et administrées, en Moldavie, par le Conseil de Jassy, et en Valachie, par l'Eforie des Ecoles de Bucarest.

La suppression de ces organes laisse un grand vide dans l'administration de l'Enseignement, vide qui ne peut être comblé par la création du conseil supérieur, contre lequel nous avons vu le recteur de l'Université de Jassy porter plainte.

D'un autre côté, les lois scolaires du règlement organique ne répondaient plus aux nouvelles exigences, et le besoin d'une nouvelle législation se faisait sentir.

Le conseil supérieur de l'Instruction, composé par: Aron Florian, Trib. Laurian, Zalomit, I. Strat, G. Costa-Foru, C. Davila P. Poenaru et B. Boerescu, charge ce dernier d'élaborer un projet de loi pour l'organisation de l'instruction publique en Roumanie.

Ce projet est présenté au conseil le 31 Oct. 1863, avec adresse et exposé de motifs.

Dans ce travail, l'auteur a utilisé certaines études de ses collègues du conseil—comme p. ex.: *l'Etude sur l'Instruction dans plusieurs états civilisés de l'Europe*, par Costa-Foru, etc.—mais il n'a pas consulté l'Université de Jassy, même en ce qui concerne l'enseignement supérieur.

Pour l'instruction supérieure on admet, selon l'exposé des motifs, cinq espèces de Facultés ou Ecoles spéciales, savoir: la Fac. de Théologie, de Droit, de Médecine, de Lettres et Philosophie et de Sciences.

D'après les idées exprimées dans cet exposé des motifs, on constate que l'auteur de ce projet était partisan du système français

față cu statutul Universității din Iași, care constituită într'un spirit mai larg și prevăzător, avea o complectă autonomie și o legătură mai strânsă între diferitele ei facultăți, formând un organism întreg.

Iată cum înțelege autorul proiectului alcătuirea acestor facultăți :

„Aceste facultăți se vor stabili sau se vor completa cu timpul. Ele vor fi așezate în București și Iași, rămânând ca împărțirea în aceste două capitale să se facă prin regulamente ulterioare.

„Cât despre numele de Universitate sau Academie, ele au sensul „ce le a dat fie care legiuitor. Cât despre mine le-am considerat ca sinonime, și am întrebuițat când pe unul când pe altul, fără diferență.”

Profesorii Universității din Iași cunoșteau însă mai bine această diferență și nu înțelegeau să lase fără protestare această confuziune.

Mai departe găsim :

„Tot de odată am admis ca consiliul universitar să se poată transforma în Societate academică, care să se ocupe exclusiv numai „cu chestiuni de înaltă știință și literatură“ . . . viitoare academie română.

„In privința numirii profesorilor de facultăți, am admis o excepție care mi se pare foarte importantă. In acest proiect se va vedea „că toți profesorii ¹⁾ în general se numesc prin concurs, fie concursul „cu probe sau cu titluri.

„La facultăți sau ales același principiu, s'a făcut însă o excepție, s'a zis că se poate numi profesori la o facultate și fără concurs ; o persoană română sau streină care prin operele sale originale sau prin descoperirile sale științifice a dat probe de o însemnată aptitudine și capacitate pentru materia ce are a preda.

„Prin astă excepție putem introduce în Universitatea noastră superiorități științifice, care nu s'ar supune la încercările unui concurs. Concursul precum am zis, este o simplă prezumțiune. . . .

„Pe de altă parte când am admis astă excepție am cugetat și la erudiții străini. Știința în adevăr e cosmopolită ; ea n'are patrie, căci e a omului și a naturei. Când o națiune nouă voește a naturaliza, a planta știința pe teritoriul său, ea cată s'o ea, de unde o va afla și să cheme în sânul său pe oamenii cei erudiți, fie pământeni, fie străini. Astfel a făcut Prusia, astfel a făcut Rusia, care în puțin timp au ridicat Academiile lor la rangul cel mai înalt etc.”

Mulți au regretat că la noi nu s'a putut urma această cale ; am arătat într'o altă publicație de ce nu s'a putut realiza. Imprejurările

1) Este vorba de profesori de toate gradele de învățământ.

—malgré tous ses défauts—et que l'esprit de cette loi était un recul, comparé aux statuts de l'Université de Jassy, lesquels, constitués dans un esprit plus large et plus prévoyant, lui assuraient une complète autonomie, et resserraient les liens entre les différentes facultés, en formant un seul organisme complet.

Voici comment ces facultés étaient comprises par l'auteur :

„Ces Facultés s'organiseront ou se compléteront au fur et à mesure.

„Elles seront installées à Bucarest et à Jassy, le partage entre ces deux capitales devant être fixé par des règlements ultérieurs.

„Quant aux noms d'Université ou d'Académie, ils ont le sens que leur a donné chaque législateur. Pour moi, je les ai considérés „comme synonymes et les ai employés sans aucune différence.”

Les professeurs de l'Université de Jassy, comprenaient mieux la différence et ne voulaient pas accepter cette confusion sans protester.

Nous trouvons plus loin :

„En même temps nous avons admis que le conseil de l'Université, pût se transformer en Société académique, chargée de s'occuper exclusivement de questions de haute science et de littérature... notre prochaine Académie Roumaine.

„Par rapport à la nomination des professeurs de Facultés, nous avons admis une exception qui me paraît fort importante. Dans ce projet de loi, on verra que tous les professeurs, ¹⁾ en général, sont nommés par voie de concours, soit concours par épreuves soit par des travaux.

„La Faculté a admis le même principe ; en établissant toutefois une exception, elle a admis que l'on pût, même sans concours, nommer comme professeurs de Faculté, une personne roumaine ou étrangère, laquelle aura prouvé par ses œuvres originales ou par ses découvertes scientifiques, une grande capacité et des aptitudes remarquables pour la spécialité.

„Par cette exception nous pouvons introduire dans notre Université des supériorités scientifiques, qui ne se soumettraient pas aux épreuves d'un concours.—Le concours est une simple présomption....

„D'un autre côté, en admettant cette exception, nous avons pensé aussi aux érudits étrangers.—La science, en vérité, est cosmopolite, elle n'a pas de patrie car elle appartient à l'homme et à la nature. Quand une jeune nation veut naturaliser et implanter la science chez elle ; elle la prend où elle la trouve et essaie d'attirer dans son pays des hommes érudits ; fussent-ils natifs du sol, ou étrangers. C'est ainsi qu'a agi la Prusse ; la Russie a procédé de même, élevant ainsi leurs Académies, en peu de temps, au plus haut rang... etc.

Beaucoup ont regretté de n'avoir pu suivre, chez nous, cette voie.

1) Il est question des professeurs dans tous les degrés de l'enseignement.

prin care trecea atunci țara noastră, cereau profesorului universitar nu numai o pregătire științifică, dar și un cald și sincer patriotism.

Legea din 1864 prevede două universități: cea din Iași și cea din București înființată din nou.

Această lege s'a depărtat în multe puncte de lucrarea consiliului superior. În ceea ce privește chestiunea de care ne ocupăm, vom reține următoarele:

Art. 249. Sunt patru specii de facultăți adică: de filosofie și litere, de drept, de medicină, și de științe fizice, matematice și naturale.

Vedem dar că prin această lege, Iașii încearcă o știrbire, căci i se suprimă facultatea de teologie; iar facultatea filosofică, cum era organizată după sistemul german, se desparte în două facultăți: una de litere și filosofie și alta de științe, urmând într'aceasta sistemul francez. În fie-care facultate se fixează materiile de studiu.

Art. 258. Facultatea de Științe fizice, matematice și naturale va cuprinde:

- 1) „Introducere la Calcul.
- 2) „Algebra superioară și calcul diferențial și integral.
- 3) „Mecanica elementară și raționată.
- 4) „Geometria descriptivă.
- 5) „Geodesia teoretică, astronomia.
- 6) „Desenul liniar și topografia.
- 7) „Fizica.
- 8) „Chimia generală.
- 9) „Mineralogia și Geologia.
- 10) „Zoologia.
- 11) „Fiziologia.
- 12) „Botanica“.

Facultatea se împarte în trei secțiuni cu o parte de cursuri comune. Studenții din secțiunea matematică trebuiau să urmeze cursul de fizică; cei din secția fizicilor trebuiau să urmeze cursurile de: algebră, geometrie analitică și analiză pe lângă cele de: fizică, chimie și mineralogie; iar cei din secția științelor naturale trebuiau să urmeze cursurile de: fizică, chimie și mineralogie în de afară de cursurile de științe naturale.

Facultatea nu confera de cât titlul de *licență în știință*.

Prin regulament se stabileau examenele pentru fie-care gen de licență, după cele trei secțiuni. Erau două feluri de examene: examene parțiale, asupra fie-cărei materii, trecut înaintea unei comisii de 3 profesori, și examenul general de licență trecut din toate materiile înaintea comisiei profesorilor secțiunii respective.

J'ai montré dans une autre publication pourquoi cela n'a pu être réalisé. Les circonstances par lesquelles passait alors notre pays, demandaient au professeur universitaire, en dehors d'une bonne préparation scientifique, un patriotisme éclairé et sincère.

— La loi de 1864 prévoit deux Universités, celle de Jassy, qu'elle soumet à la nouvelle législation, et celle de Bucarest, nouvellement créée.

Cette loi a différé, en plusieurs points, des travaux du conseil supérieur de l'Instruction.

Pour la question qui nous occupe nous retenons les points suivants:

Art. 249. — L'Université comprend quatre espèces de Facultés, soit: 1) philosophie et lettres, 2) droit, 3) médecine, et 4) sciences physiques, mathématiques et naturelles.

Ainsi Jassy éprouve une perte par la suppression de la faculté de théologie, et la faculté de philosophie qui était organisée d'après le système allemand, se trouve maintenant divisée en deux: a) philosophie et lettres d'un côté et b) sciences de l'autre, adoptant ainsi le système français; on fixe pour chaque faculté les matières à étudier.

— *Art. 258. La Faculté de sciences physiques, mathématiques et naturelles comprendra:*

- 1) „Introduction au Calcul.
- 2) „Algèbre supérieure et calcul différentiel et intégral.
- 3) „Mécanique élémentaire et rationnelle.
- 4) „Géométrie descriptive.
- 5) „Géodésie théorique et astronomie.
- 6) „Dessin linéaire et topographique.
- 7) „Physique.
- 8) „Chimie générale.
- 9) „Minéralogie et Géologie.
- 10) „Zoologie.
- 11) „Physiologie.
- 12) „Botanique“.

La Faculté se trouve divisée en trois sections ayant des cours communs. Les étudiants de la section de mathématiques, devaient suivre en dehors de leurs cours, le cours de physique, tandis que ceux inscrits aux sciences physiques, devaient suivre les cours d'algèbre, géométrie analytique et analyse, avant les cours de physique (physique, chimie et minéralogie). Les étudiants des sciences naturelles devaient suivre les cours de physique, chimie et minéralogie, en même temps que les cours de leur spécialité. La Faculté ne conférait que le titre de *licencié ès sciences*.

Par le règlement, on établissait les examens pour chaque genre de licence, selon les trois sections:

On avait deux espèces d'examens—un examen spécial pour chaque matière—que l'on passait devant une commission de trois professeurs:

Ca și în legile anterioare se vede și într'aceasta grija de a da tineretului îndrumări practice, prin prevederea de cursuri de știință aplicată, astfel avem:

Art. 262. Pe lângă facultatea de științe fizice, matematice și naturale se vor alcătui una sau mai multe școli de aplicațiune pentru silvicultori, ingineri etc.

Cursurile de aplicațiune se vor face într'un an sau cel mult doi; școlarii ce vor trece cu succes examenul general asupra acestor cursuri vor primi o diplomă specială.

Intr'un alt articol se prevede, că profesorii școalelor de aplicațiune, alăturate pe lângă o facultate, nu fac parte din *corpus universitar*.

Aceste dispozițiuni au rămas însă literă moartă și n'au dat nici un rezultat. Nu s'a creat nici un curs de aplicațiuni, și nici o regulamentare; nici unul din miniștri nu s'a gândit să organizeze acest învățământ, iar universitățile lipsite de autonomia lor și fără alte resurse de cât bugetul statului, nu puteau lua nici o măsură și nici o inițiativă pentru a desvolta și a complecta unele discipline și studii.

Prin legea de la 1864 se înființează numai catedrele, dar fără a se regula și a se prevede nici mijloacele materiale didactice, nici mijloacele experimentale atât de trebuincioase Facultății de Științi. Așa că toată activitatea profesorilor se reducea la cursuri pur teoretice. Această stare nu putea să dureze; profesorii încep a cere complectările, fără de care învățământul rămănea searbăd și superficial.

Au trebuit însă să ceară neconținut, fără a renunța, revenind în fie care an cu rapoarte bine motivate, ca să poată obține părțicia cu părțicia, una câte una satisfacerea cererilor lor.

După ce au obținut oare care sumă pentru instrumente și aparate, le au trebuit localuri. S'au închiriat pentru acest scop mai multe case în oraș; dar nu ori ce casă era nemerită pentru acest scop. Serviciul era incomod și dăunător pentru studenți, care trebuiau să a-lerge între cele patru puncte cardinale ale orașului, până ce s'a construit în fine noul palat al universității.

În bugetul anului 1865—66, lefurile profesorilor se reduc la 18000 lei vechi pe an din 24000; numai patru din profesori erau plătiți cu o leafă mai mare (21000 lei vechi). În același an, I. Melic este numit profesor.

Cu anul 1866—67 se pune în practică regimul constituțional. Primul senator al Universității de Iași este ales Aug. Treb. Laurian.

Mitropolitul Calinic Miclescu încearcă reînflințarea facultății de teologie.

et l'examen général de licence comprenant toutes les matières, passé devant la commission des professeurs de la section respective.

Une fois de plus, nous constatons la préoccupation d'ouvrir à la jeunesse des voies pratiques, en créant des cours de science appliquée, ainsi:

Art. 262. On fondera auprès de la faculté des sciences physiques, mathématiques et naturelles, une ou plusieurs écoles d'application pour sylviculteurs, ingénieurs etc.

Ces cours d'application dureront un ou tout au plus deux ans; les élèves qui auront passé avec succès l'examen général de ces cours, recevront un diplôme spécial.

Un autre article prévoit que les professeurs de ces écoles d'application près des Facultés, n'appartiendront pas au *corpus enseignant universitaire*.

Malheureusement, ces dispositions sont restées lettre morte,—on n'a créé aucun cours d'application, et aucun ministre ne s'est occupé d'organiser effectivement cette partie de l'enseignement.

Les Universités, privées de leur autonomie, sans autre ressource que celle du budget de l'Etat—ne pouvaient prendre aucune mesure, aucune initiative pour compléter et développer certains cours et études.

— La loi de 1864 crée seulement les chaires, sans prévoir ni régler aucun des moyens matériels didactiques et expérimentaux indispensables à une Faculté de Sciences; toute l'activité des professeurs se réduit ainsi à des cours purement théoriques.

Cet état de choses ne pouvait pas durer; les professeurs réclament le complément indispensable de ces cours; sans quoi l'enseignement est faible et superficiel.

Ils ont dû montrer beaucoup de ténacité, revenir chaque année à la charge avec des rapports bien motivés, pour obtenir, petit à petit, satisfaction pour leurs réclamations.

Après avoir obtenu certaines sommes pour l'achat d'instruments et appareils, le besoin de locaux plus spacieux devenait impérieux. On loua en ville plusieurs maisons, dont la construction toutefois ne répondait guère au but. Le service était incommod et les étudiants se voyaient forcés de courir aux quatre points cardinaux pour suivre les différents cours, jusqu'à ce que l'on eût fait construire le nouveau palais de l'Université.

Le budget de l'année 1865—66 réduit les appointements des professeurs à 18.000 lei; quatre seulement parmi eux sont maintenus à 21.000 lei.

La même année I. Melic est nommé professeur.

L'année 1866—67 met en vigueur le régime constitutionnel. Le premier sénateur élu par l'Université de Jassy est Aug. Treb. Laurian. Le Métropolitain Calinic Miclescu...

Este de remarcat raportul rectorului în care se plânge că *cate-drele esențiale prevăzute în lege n'au titulari, pe când se găsesc alți profesori numiți la catedre neprevăzute în lege.*

În anul 1867—68 e numit la catedra de botanică Dr. D. Brandia și e ales St. Micle rector.

1869—1870 Pentru prima oară se constituie comisiunea din 5 profesori ai facultății de Științe, înaintea căruia trece concurs Jacques Lahovari pentru catedra de calcul infinitesimal a Universității din București.

În acest an numărul profesorilor la Facultatea de Științe se mărește prin numirea lui M. Tzoni, mai întâi ca suplinitor.—Ministrul de atunci G. Mărzescu dă în judecata Consiliului Universitar din București, pe profesorul Maiorescu, pentru că lipsea de la curs și îl exclude din învățământ; cu venirea lui P. P. Carp ca ministru, Dl. Maiorescu este reintegrat.

Numărul studenților înscriși în fie care an în Universitate de la fondarea ei sunt:

	Științe	Litere	Drept
1860—61	5	14	77
1861—62	4	12	38
1862—63	6	18	29
1863—64	3	2	21
1864—65	12	4	29
1865—66	9	8	19
1866—67	9	8	34
1867—68	8	15	20
1868—69	9	15	26
1869—70	9	11	40
1870—71	14	13	55

Se observă o creștere a studenților Facultății de Științe prin raport la celelalte facultăți.

Cu începutul anului școlar 1871—72 se numește ca profesor la catedra de geometrie analitică d. C. Climescu.

În Mai 1874 prof. Dr. D. Brandia este transferat la București, iar catedra liberă este suplinită mai târziu de Dr. An. Fătu.

1874—1875. Ministrul Maiorescu arată printr'o adresă, că avizul consiliului general de instrucție este, că pe lângă Facultățile de Științe și de Litere, să se înființeze Școala Normală Superioară spre a forma buni profesori de licee și gimnazii.

Pe cale bugetară, Ministrul Maiorescu suprimă catedrele a 5 profesori definitivi. Din această măsură se vede cât de departe suntem

teologie. Il est intéressant de relever dans le rapport du recteur, le fait qu'il se plaint de *manque de titulaires aux chaires prévues par la loi, tandis que le ministre nomme des professeurs à des chaires qui ne sont pas prévues dans le règlement de l'Université.*

Au commencement de l'année 1867—68, le Dr. Brandia est nommé professeur à la chaire de botanique, et St. Micle est élu recteur.

Pour la première fois, on constitue, en l'année 1869—70, une commission d'examen, composée de 5 professeurs de la Faculté des Sciences, devant laquelle Jacques Lahovary passe un concours afin d'occuper la chaire de calcul infinitesimal à l'Université de Bucarest.

Cette même année le nombre des professeurs de la Faculté des Sciences est augmenté par la nomination de Mr. Tzoni, nommé d'abord comme suppléant.

Le ministre, G. Mărzescu fait passer devant le conseil disciplinaire universitaire le prof. Maiorescu, pour ses trop fréquentes absences du cours, et l'exclut de l'enseignement; en arrivant au Ministère de l'Instruction, P. P. Carp réintègre T. Maiorescu dans sa chaire.

Voici la statistique des étudiants inscrits aux différentes facultés de l'Université, depuis l'année de sa fondation:

	Sciences	Lettres	Droit
1860—61	5	14	77
61—62	4	12	38
62—63	6	18	29
63—64	3	2	34
64—65	12	4	29
65—66	9	8	19
66—67	9	8	34
67—68	8	15	20
68—69	9	15	26
69—70	9	11	40
1870—71	14	13	55

On constate que le nombre des étudiants augmente à la Faculté des Sciences.

Au commencement de l'année scolaire 1871—72, M. C. Climescu est nommé professeur à la chaire de géométrie analytique.

En Mai 1874, le prof. Dr. D. Brandia est transféré à l'Université de Bucarest et sa chaire est occupée plus tard par le Dr. An. Fătu.

1874—75. Le ministre T. Maiorescu fait connaître par une adresse, que le conseil général de l'instruction est d'avis de fonder, auprès des Facultés de Sciences et de Lettres, une école Normale Supérieure, destinée à former de bons professeurs de lycée et de gymnase.

Par voie budgétaire le Ministre Maiorescu supprime 5 chaires ayant des titulaires.

de la intreprinderea atât de curajoasă din 1863 a rectorului Maiorescu pentru apărarea autonomiei Universității; și cât de mult a păgubit amestecul politicii bune dezvoltării a universității Ieșene.

Noul Ministru Al. Orăscu în Aprilie 1875 îi reintegrează însă pe toți.

1877—78 În raportul anual asupra stării Universității, profesorii facultăților de Științe și de Litere se plâng că au prea puțini studenți și cer modificarea legii Instrucțiunii Publice, în sensul de a se cere licență candidaților la catedrele de licee și gimnazii.

1878—1879. Pe data de 25 Septembrie 1878, P. Poni este numit profesor.

Universitatea numără 81 Studenți la drept, 38 la litere și 49 la științe.

Consiliul Facultății de Științe cere din nou printr'un raport motivat, ca ministrul se prevadă creditele necesare pentru înființarea de laboratoare pentru studiul științelor experimentale; să cere de asemenea înființarea școlii normale superioare.

În August 1879, moare profesorul de fizică St. Micle; la locul vacant este numit I. Stravolca.

1880—81. Facultatea de Științe își vede realizată una din dorințele sale, prin înființarea secțiunii științifice a școlii normale superioare, din care es primii licențiați.

Pentru celelalte cereri consiliul revine cu următorul raport:

Consiliul vine și anul acesta ca și în anii trecuți a vă expune desideratele sale în privirea propășirii studiilor și pentru care vă roagă să interveniți pe lângă Onor. Minister ca să se realizeze.

Iată care sunt desideratele:

1) „Cursurile de științi naturale au nevoie, ca și cele de științi fizice, de a fiacompaniate și urmate de experiențe și manipulațiuni, ceea ce se face acum, în mod cu totul necomplet și cu multă greutate din cauză că Domnii profesori respectivi nu sunt ajutați de nimeni în aceste experiențe și manipulațiuni. Pentru ca acestea se meargă bine, este de nevoie ca pe lângă fie-care profesor de științi naturale să fie atașat câte un preparator și câte un servitor și pentru fie-care curs să se fixeze prin budget o sumă anuală, cu care să se cumpere aparate și colecțiuni și din care să se alimenteze zilnic materialul de manipulațiuni.

2) „În privire că Geologia și Mineralogia sunt două științi deosebite una de alta și cum cât se progresează, cu atâta deosebirea devine și mai mare, și fiindcă este util ca aceste două științe să fie predate simultan, consiliul dorește să se separe în două, catedra actuală de Geologie și Mineralogie.

Cet acte arbitraire nous montre combien nous sommes loin du temps où le recteur Maiorescu intervient si courageusement, en 1863, pour défendre l'autonomie de l'Université, et nous fait constater une fois de plus, combien l'intervention politique a nui au développement régulier de notre Université.

A son arrivée au ministère, en Avril 1875, Orescu réintègre tous les professeurs, révoqués par son prédécesseur.

Dans le rapport de l'année 1877—78 sur l'état de l'Université, les professeurs des Facultés de Sciences et de Lettres se plaignent de l'absence d'étudiants, et demandent la modification de la loi de l'Instruction publique, aux fins d'exiger le titre de licencié aux candidats se présentant aux chaires vacantes des lycées et gymnases.

1878—79. Le 25 Septembre, P. Poni est nommé professeur. L'Université est fréquentée par 81 étudiants pour le droit, 38 à la Faculté des lettres et 49 aux sciences. Le conseil de la Faculté des Sciences, par un nouveau rapport motivé, demande au Ministre de prévoir les crédits nécessaires pour créer les laboratoires indispensables aux études expérimentales. Il redemande la fondation de l'école Normale Supérieure.

En Août 1879 on a à enregistrer la mort du prof. St. Micle. La place restée vacante est occupée par I. Stravolca.

1880—81. La Faculté des Sciences voit enfin s'accomplir un de ses vœux, par la création de l'école Normale Supérieure, section scientifique, qui donne les premiers licenciés.

Quant aux autres demandes, le conseil revient à la charge avec instance dans son rapport annuel:

Le conseil vient cette année, comme les années précédentes, vous exposer ses desirs, concernant le développement des études et vous prie d'intervenir auprès du ministère afin de les réaliser:

Voici nos demandes:

1) „Les cours de Sciences Naturelles, de même que ceux des Sciences Physiques, ont besoin d'être illustrés par des expériences et des manipulations, ce qui se fait, quant à présent, d'une façon tout à fait incomplète et avec beaucoup de difficultés, Messieurs les Prof. respectifs n'étant aidés par personne dans ces expériences et manipulations. Afin de rendre la chose possible, il est nécessaire d'ajouter à chaque professeur de Sciences Naturelles, un préparateur et un laborant, et de fixer par le budget, pour chaque cours, une somme annuelle destinée à l'achat d'appareils, de collections et à couvrir les frais d'expériences.

2) „Etant donné que la Géologie et la Minéralogie sont deux sciences différentes, et que plus le progrès augmente, plus la différence s'accroît, et ces cours devant être tenus simultanément, le conseil désire séparer la chaire actuelle de Géologie de celle de Minéralogie.

3) „Elevii școlii Normale superioare sunt obligați ca în cei trei ani să dea examen de toate materiile ramurei la care se destină, conform programei Facultății :

„Un elev, cât de activ să fie, nu poate termina acele examene de cât la finea lunii Iunie din al treilea al său an de frecvență și îi este aproape imposibil ca tot atunci să poată trece și examenul general de licență ; cel puțin până acum cazul nu s'a prezentat.

„Pentru a înlesni elevilor meritorii mijlocul de a putea obține gradul de licență, ceea ce le dă dreptul de a ocupa un loc în instrucțiune, este bine ca acestor elevi să li se acorde șederea în școala Normală încă un an cel mult.

4) „Localul actual de care dispune Facultatea de Științe este foarte restrâns, de aceea consiliul a simțit o vie satisfacțiune când a văzut că onor. Guvern a obținut de la camerele legiuitoare votul prin care se hotărăște două milioane pentru construirea din nou a palatului Universității de Iași, Vă roagă, Domnule Rector, să adresați onor. Ministerului mulțumirile sale pentru aceasta și să exprime dorința ca acest vot să se realizeze cât mai curând.

„Primiți, vă rugăm, Domnule Rector, asig. etc.“

(ss) Gr. Cobălcescu, C. Climescu, N. Culianu, Dr. L. C. Cosmovici, P. Poni, I. M. Melik, I. G. Stravolca, St. Emilian și M. Tzony.

1881—82. În sfârșit în acest an se face un început de dreptate cererilor neconținute ale Facultății de Științe prin înființarea unui laborator de chimie și un cabinet de fizică.

1883—84. Universitatea întreagă trece printr-un moment de mare emoțiune ; în ziua de 24 Februarie camera suprime creditele Facultății de Medicină ; în urma însă a mișcării de protestare pornită din Iași, s'a revenit asupra votului, la 19 Martie 1884, și astfel a scăpat Universitatea de Iași de această știrbire.

1884—85. Imprejurările permit ca Ministerul să acorde un credit de 94000 lei, pentru laboratoare.

La 16 Iunie 1885 se serbează 50 de ani de la înființarea învățământului superior, Academia Mihăileană—Ministrul Instrucțiunii Publice și al Cultelor, D. Sturza ia parte la această mare serbare culturală.

Din raportul rectorului către ministru relativ la starea generală a Instrucțiunii în Universitatea din Iași, pe anul școlar 1886—1887, extragem :

Învățământul celor patru facultăți ale acestei Universități a fost reprezentat prin 45 de catedre ocupate : de 25 profesori definitivi, 10 profesori provizorii și 10 profesori suplinitori.

3) „Les élèves de l'École Normale Supérieure sont obligés, conformément au programme de la Faculté, de passer au bout de trois ans tous les examens exigés par la section à laquelle ils se destinent : mais le plus actif des élèves ne peut terminer ces examens qu'à la fin du mois de Juin de sa troisième année, et il lui est presque impossible de passer en même temps son examen général de licence ; le cas du moins ne s'est pas encore présenté.

„Pour faciliter aux bons élèves le moyen de pouvoir obtenir leur licence,—ce qui leur permettrait d'occuper une place dans l'enseignement,—il serait à désirer qu'on accordât à ces élèves une année de plus, à l'École Normale.

4) „Le local dont dispose actuellement la Faculté des Sciences, n'est pas suffisant ; aussi le conseil éprouva-t-il une vive satisfaction en voyant que le Gouvernement avait obtenu des Chambres Législatives le vote de deux millions, pour la construction d'un palais destiné à l'Université de Jassy.—C'est pourquoi le Conseil vous prie, Monsieur le Rector, d'adresser à M.M. les Ministres tous ses remerciements, et il exprime le vœu de voir se réaliser ce vote au plus tôt. Veuillez agréer—Monsieur le Recteur, etc.“

(signé :) Gr. Cobălcescu, C. Climescu, N. Culianu, Dr. L. C. Cosmovici, P. Poni, I. M. Melik, I. G. Stravolca, St. Emilian et M. Tzony.

1881—82. Cette année, la Faculté des Sciences, obtient un commencement de satisfaction à ses continuelles demandes, par la création d'un laboratoire de chimie et d'un cabinet de physique.

1882—83. Toute l'Université passe par un moment de grande émotion. Le 24 Février, la chambre supprime les crédits de la Faculté de Médecine ; mais à la suite du mouvement de protestation émané de Jassy, on est revenu, le 19 mars, sur ce vote ; et l'Université a ainsi pu échapper à cette mutilation.

1884—85. Des circonstances favorables permettent au Ministre d'accorder pour les laboratoires un crédit de 94.000 fr.

Le 16 Juin 1885, on fête le cinquantenaire de l'enseignement supérieur,—Académie Mihăileană,—Le ministre de l'Instruction Publique et des Cultes, D. Sturza, prend part à cette grande manifestation universitaire.

Du rapport que le Recteur présente au Ministre, relativement à l'état général de l'instruction de l'Université de Jassy, pour l'année scolaire 1886—87, nous reproduisons le passage suivant :

L'enseignement des quatre Facultés de cette Université a été représenté par 45 chaires occupées par 25 professeurs définitifs, 10 professeurs provisoires et 10 suppléants.

Din care Facultatea de Științe avea :

1) Geologia și Mineralogia	Gr. Cobălcescu
2) Astronomia și Geodesia	N. Culianu
3) Geometria descriptivă	St. Emilian
4) Algebra superioară, Calcul diferențial și Integral	I. Melik
5) Mecanica rațională și aplicată	M. Tzony
6) Geometria analitică, trigonom. sferică	C. Climescu
7) Chimia	P. Poni
8) Fizica	I. G. Stravolca
9) Fiziologia, Zoologia	Dr. Leon Cosmovici
10) Botanica suplinită de	Dr. Leon Cosmovici.

Pentru toate trebuințele didactice ale studiilor, Universitatea din Iași dispune numai, în facultatea de Științe : de un laborator de chimie, de un cabinet de fizică, de un laborator de mineralogie, precum și de câte-va instrumente vechi pentru cursul de Astronomie ; în facultatea de medicină : de un laborator de fiziologie, un laborator de chimie, un cabinet de farmacologie și terapie și de un muzeu de anatomie.

Cursurile au fost frecventate de 220 de studenți, împărțiți astfel :

75	la Facultatea de drept
42	" " " litere și filosofie
47	" " " științe ¹⁾
56	" " " medicină

Numărul total al examenelor depuse la cele 4 facultăți, au fost de 330 și anume :

161	la Facultatea de drept
71	" " " litere și filosofie
47	" " " științe
51	" " " medicină.

În acest an școlar în urma congresului studențesc de la Bârlad, ministrul D. Sturza intervine la rectorat pentru a ancheta în contra studenților, care au ținut conferințe *ateiste, socialiste* și au forțat trenul.

Consiliul profesorilor hotărăște să nu se mai permită pe viitor, ținerea acestor congrese.

1) Este de remarcă că disproporția între numărul studenților facultății de drept prin raport la celelalte facultăți, nu este așa de exagerată ca astăzi.

Les chaires de la Faculté des Sciences étaient occupées comme suit :

1) Géologie et Minéralogie,	Gr. Cobălcescu
2) Astronomie et Géodésie,	N. Culiano
3) Géométrie descriptive,	S. Emilian
4) Algèbre supérieure, calcul différentiel et intégral,	I. Mélik
5) Mécanique rationnelle et appliquée,	M. Tzony
6) Géométrie analytique trigonométrie sphérique,	C. Climescu
7) Chimie,	P. Poni
8) Physique,	I. G. Stravolca
9) Physiologie—Zoologie,	Dr. L. Cosmovici
10) Botanique suppléée par L. Cosmovici.	

Pour les besoins didactiques des étudiants, l'Université de Jassy dispose que de peu de ressources ; la Faculté des Sciences possède : un laboratoire de chimie, un cabinet de physique, un laboratoire de minéralogie, et quelques vieux instruments pour le cours d'Astronomie ; la Faculté de Médecine : un laboratoire de physiologie, un laboratoire de chimie, un cabinet de pharmacologie et de thérapeutique un musée d'anatomie.

Les cours en ont été fréquentés par 220 étudiants, ainsi répartis :

75	pour la Faculté de Droit,
42	" " " des Lettres,
47	" " " des Sciences ¹⁾
56	" " " de Médecine,

Le nombre total des examens passés, a été de 330, pour les quatre Facultés :

161	à la Faculté de Droit,
71	" " " des Lettres,
47	" " " des Sciences,
51	" " " de Médecine.

À la suite du congrès des étudiants qui a eu lieu à Bârlad, au cours de cette année scolaire, le ministre D. Sturdza intervient au rectorat, demandant une enquête contre les étudiants qui ont tenu des conférences *athées, socialistes* et qui ont forcé le train. Le conseil des professeurs décide d'interdire ces congrès annuels.

1) Il est à remarquer que la disproportion entre le nombre d'élèves de la Faculté de Droit et celui des autres Facultés, n'est pas aussi exagéré que ces dernières années.

1886—87. Profesorii Facultății de Științe continuă a se plânge, în raportul anual către rector, că n'au laboratoare :

„Localul, colecțiunile și laboratoarele de care D-nii profesori și studenți sau servit anul acesta, au fost mai tot acelea ca și în anii precedenți, cu toate că sau cumpărat un număr însemnat de lucruri nouă, însă din cauza insuficienței localului, ele nu s'au putut utiliza.”

Consiliul vine și anul acesta cu cererile de îmbunătățire etc.

1888—89. Decanul Facultății de Științe comunică Rectorului că cursurile de Științe nu se pot ține din cauza lipsei de spațiu. Cele 5 cursuri de matematici se fac într'o singură cameră și acea de tot mică. —Colecțiunile de aparate de astronomie sunt ticsite într'o singură cameră fără a se putea întrebuița nici la observațiuni, nici măcar a le arăta studenților. Pentru cursul, cabinetul și manipulațiuni de fizică sunt două odăițe; la chimie nu au mai mult, colecțiunile cabinetului de geologie și mineralogie pentru care s'au cheltuit 30.000 lei zac într'o singură cameră întunecoasă etc.

În Ianuarie 1889, Ministrul aprobă 5000 lei pentru reparațiuni și 4000 lei pentru închiriere de local pentru laboratoarele Facultății de Științe.

În anul următor în locul profesorului Melic decedat se numește D. Aurel Mănescu, iar la Botanică este numit D. M. Vlădescu.

După cererile repetate atât de des, Ministrul admite închirierea unei case în strada Buzdugan No. 1, cu 3000 lei pentru instalarea laboratorului de Zoologie și Botanică.

În Mai 1890, se închiriază o altă casă (Bașotă) din strada Sărărie, cu 5000 lei pentru instalarea Laboratorului de Mineralogie și Geologie. Fiind însă nevoie imediată de aceste case pentru instalațiunea clinicilor facultății de medicină, ele au fost cedate, până la mutarea acestora în casele ce îi erau destinate, ocupate de școala centrală de fete.

La 15 Mai 1890 se comunică rectoratului că Ministerul a însărcinat pe arhitectul L. Blanc să drezeze planurile Universității, ce are să se clădească pe locurile ocupate de Teatrul Național și Școala de Arte Frumoase.

Profesorii Facultății de Științe nerăbdători de a vede cât mai de grabă începută construcția noului palat Universitar, reclamă ministrului contra directorului Școlii de Arte Frumoase cum că nu grăbește evacuarea localului.

Cu toate rapoartele anuale către minister și cu toate stăruințele

1886—87. Les professeurs de la Faculté des Sciences réclament encore, et toujours des laboratoires, dans leur rapport de fin d'année adressée au recteur :

„Le local, les collections et les laboratoires dont ont usé cette année M.M. les Professeurs et les étudiants, ont été presque les mêmes que ceux des années précédentes, malgré l'achat d'un grand nombre d'objets, on n'a pas pu s'en servir à cause de l'insuffisance du local.”

Le conseil continue à demander des améliorations, etc.

1888—89. Le doyen de la Fac. des Sciences communique au Recteur que : les cours de la Faculté des Sciences ne pouvant plus être tenus à cause du manque de local. Les 5 cours de mathématiques sont tous tenus dans une même chambre tout à fait exigüe. Les appareils de la collection d'astronomie sont, entassés dans une chambre, on n'en peut ainsi faire usage, ni pour les observations, ni même pour les faire aux étudiants. Pour le cours, les manipulations et le cabinet de physique, on ne dispose que de deux petites pièces—pour la chimie on n'en possède pas davantage. Les collections du cabinet de géologie et de mineralogie qui ont coûté 30,000 fr. gisent dans une chambre obscure etc.

En Janvier 1889, le ministre approuve la somme de 5000 fr. pour réparations et de 4000 fr. afin de louer un local pour les laboratoires de la Fac. des Sciences :

— L'année suivante M. Aurel Manescu est nommé à la place de I. Mélik décédé, et Mr. Vlădescu et nommé à la chaire de botanique. Après les demandes si souvent répétées, le ministère approuve 3000 fr. pour la location d'une maison située dans la rue Buzdugan No. 1, destinée à l'installation du laboratoire de Zoologie et de Botanique.

En mois de mai de l'année 1890 on loue, au prix de 5000 frs., un autre local (Bașotă) dans la rue Sărărie pour y installer le laboratoire de Minéralogie et de Géologie ; mais étant donné le besoin urgent qu'avait la Faculté de Médecine d'installer ses cliniques, on le lui céda jusqu'au moment où cette Faculté pourrait s'installer dans le local qui lui était destiné, occupé alors par l'école centrale de jeunes filles.

Enfin, le 15 Mai 1890, on communique au Rectorat que le ministère a chargé l'architecte, L. Blanc, de dresser les plans de l'Université qui devait s'élever sur l'emplacement de l'ancien théâtre National et de l'École des Beaux-Arts. Les professeurs de la Faculté des Sciences, dans leur impatience de voir enfin commencer la construction du nouveau palais universitaire, réclament au ministre contre le directeur des Beaux Arts, qui ne hâte pas assez, à leur gré, l'évacuation du local.

Malgré tous les rapports annuels aux ministres, malgré les insis-

neconținute ale profesorilor de a căpăta mijloacele cele mai strict necesare pentru predarea învățământului în chip folositor, nu se obținuse de cât foarte puțin până acum, iar pe anul în curs 1891 se prevăzuse în bugetul Universității numai un spor de 6000 lei, pentru a se începe cumpărarea instrumentelor de geodésie și astronomie la Facultatea de Științe.

Este de regretat că acest bun început s'a oprit atât de repede uitându-se a se prevedea în noua construcție chiar localul apropiat pentru utilizarea acestor instrumente.

Profesorii universității după diferite întruniri și consfătuiri însărcinează în ședința din 6 Ian. 1891 o comisiune care să se ducă la București spre a expune trebuințele cele mai urgente ale învățământului Universității din Iași.

Discutând hotărârile luate de consiliile diferitelor Facultăți, din punctul de vedere al urgenței imperioase, au decis că este de neapărata nevoie a să cere onor. Minister satisfacerea lor neântârziată.

Pentru Facultatea de științe se cere :

- 1) Complectarea catedrelor.
- 2) Prevederea de laboratoare cu credite suficiente și personal plății bine, pe lângă fie care catedră de știința experimentală.

Iar până se va clădi noua Universitate să se sporească suma chiriilor pentru instalarea laboratoarelor de Geologie, Botanică și Zoologie.

În urma acestui demers universitatea obține o sumă de 50000 lei în ziua de 25 Ian. 1891, din care 13,600 pentru astronomie, 9000 pentru botanică, 4500 pentru geologie, 2000 pentru Zoologie, iar restul pentru celelalte facultăți.

Trebuințele urgente ale facultății nefiind îndestulate se revine cu noi cereri, cari în parte sunt primite favorabil; căci la 18 Octombrie 1891 se închiriază în strada Golia o casă pentru Mineralogie și Geologie și la 26 Noembrie o alta cu două corpuri de clădiri din strada Muzelor pentru Botanică și pentru Chimia Organică.

În acel an avem numirea D-ilor profesori : I. Rallet la Teoria Funcțiunilor și A. Obregia, pentru Chimia Organică, catedre create din nou.

Ministrul P. Poni cunoscând lipsurile și vroind a le sistematiza spre îndeplinire, trimite Facultății de Științe, la 1 Octombrie 1891, următorul chestionar.

Care este diferența între un institut, laborator, sau curs experimental? Crede Facultatea că este necesar a se menține aceste trei genuri de instituțiuni?

Ce lucrări au să se facă în fie care din ele?

lances continuelles des professeurs pour obtenir les moyens indispensables à un enseignement utile; on n'avait obtenu que bien peu de chose; et pour l'année courante 1891, on n'avait prévu dans le budget de l'Université que la somme de 6000 frs destinée aux premiers achats d'instruments de géodésie et astronomie pour la Faculté des Sciences.

Il est à regretter que ce bon commencement n'ait pas eu de suite et qu'on ait même oublié de prévoir dans la nouvelle construction un local approprié pour l'utilisation de ces appareils.

Après différentes réunions et discussions, les professeurs universitaires, dans leur séance du 6 Janv. 1891, chargent une commission d'aller à Bucarest exposer les besoins les plus urgents de l'enseignement de l'Université de Jassy. Mettant en discussion les décisions prises par les conseils des différentes Facultés, au point de vue de l'urgence impérienne, ils décident qu'il est d'absolue nécessité d'en demander à l'honor. Ministère satisfaction immédiate.

Pour la Faculté des Sciences on demande :

- 1) le complètement des chaires;
- 2) la prévision pour chacune des chaires des sciences expérimentales, d'un laboratoire fondé sur des crédits suffisants et d'un personnel bien rétribué.

En attendant le nouveau palais universitaire, on réclame encore une augmentation de loyers pour l'installation des laboratoires de géologie, de botanique et de zoologie.

À la suite de cette démarche, l'Université obtient, le 27 Janvier 1891, une somme de 50.000 fr. ainsi répartie :

13.600 pour l'astronomie, 9.000 pour la botanique, 4.500 pour la géologie, 2.000 pour la zoologie et le reste à partager entre les autres facultés.

Pourtant, les besoins urgents des facultés n'étant pas entièrement satisfaits, on revient à la charge avec certain succès, car on peut louer le 18 Oct. 1891, une nouvelle maison, rue Golia, pour la Minéralogie et la Géologie, et le 26 Nov. une autre maison avec 2 corps de bâtiments dans la rue Muzelor pour la Botanique et la chimie organique. Cette même année on nomme comme professeurs M. J. Rallet pour la Théorie des Fonctions et M. A. Obregia pour la Chimie Organique, chaires nouvellement créées.

Le ministre P. Poni, connaissant tous les besoins de la Faculté des Sciences et voulant les systématiser afin d'y mieux répondre, adresse à cette Faculté le 1 Oct. 1891 le questionnaire suivant :

— Quelle est la différence entre un institut, un laboratoire, ou un cours expérimental?

— La Faculté croit-elle nécessaire de maintenir les trois genres d'institutions? — Quels sont les travaux que l'on effectuera dans chacune d'elles?

— Care anume instituțiune de studii practice, este indispensabil de a se alipi pe lângă Facultate ?

— După organizarea actuală a Facultăților, studenții cărui an trebuie să lucreze practic în fie care instituțiune și câte ore pe săptămână, pot fi ei obligați să lucreze ?

— Care este numărul studenților care au lucrat în realitate în fie care instituțiune, în cei din urmă trei ani ?

— Care este personalul necesar fie cărei instituție ?

— Ce apunamente trebuie să aibă ?

— Care sunt atribuțiunile sale ?

— Ce titluri trebuie să posedeze pentru a fi numit ?

— Ce timp trebuie să consacre, aproximativ, pentru a-și îndeplini datoriile sale ?

— Care este suma necesară pentru acoperirea cheltueilor de material, care trebuiesc făcute, în mod normal, în fie care an și în fie care instituțiune ?

— Ce lipsuri are fie care instituțiune, fie pentru instalarea sa, fie pentru complectarea instalărilor existente ?

— Care sunt sumele necesare pentru îndeplinirea acestor lipsuri ?

Facultatea răspunde la toate aceste chestiuni printr'un raport bine motivat, în care se prevăd numărul institutelor și laboratoarelor, printre care : a) un muzeu de organe și modeluri de mașini b) o sală de desen cu modele de geometrie descriptivă etc. și cere și un mecanic al universității etc.

Să prevadă personalul director și ajutorilor la fie care laborator.

Realizarea acestor dorințe în parte chiar ar fi fost de cel mai mare interes pentru dezvoltarea Universităților noastre, dar nimic nu se face spre a aduce o reală îmbunătățire.

Facultatea de Științe încercă o mare pierdere prin moartea învățatului profesor Gr. Cobălcescu, la 21 Mai 1892.

1892—93 Consiliul Facultății de Științe intervine cu raport la minister prin rectorat în vedere formării bugetului anual, cu deosebită insistență pentru satisfacerea următoarelor cerințe, absolut impuse de bunul mers al Instrucțiunii.

„In ceea ce privește predarea științelor experimentale, învățământul acestora fiind total imposibil numai prin simpla predare *ex-cathedra* a cursurilor de către profesorii respectivi și complectarea părții teoretice prin lucrări practice de laborator fiind deci absolut indispensabilă, se impune ca cerința a celei mai simple dreptăți, de a se da la toți profesorii ce conduc numitele laboratoare, și indemnizarea corespunzătoare muncii și timpului consumat, timp cu mult mai mare de cât cel reclamat pentru facerea cursului“.

— Quelle est l'institution d'études pratiques, absolument indispensable à adjoindre à la Faculté ?

— Selon l'organisation actuelle de la Faculté, les étudiants de quelle année doivent-ils faire des travaux pratiques dans chacune de ces institutions, et quel est le nombre d'heures obligatoires pour ces travaux ?

— Quel est le nombre d'étudiants qui ont réellement travaillé dans ces institutions, pendant les trois dernières années ?

— Quel est le personnel nécessaire à chacune de ces institutions ?

— Quels seraient les appointements nécessaires ?

— Quelles sont ses attributions ?

— Quel titre exige-t-on pour la nomination ?

— Quel est le temps approximatif qu'il devrait consacrer pour remplir sa charge ?

— Quelle est la somme nécessaire pour couvrir les frais de matériel employé normalement chaque année et dans chaque institution ?

— Quels sont les besoins de chaque institution, soit pour des installations nouvelles soit pour le complètement des installations déjà existantes ?

— Quelles sont les sommes nécessaires pour satisfaire à ses besoins ?

La Faculté répond à toutes ces questions dans un rapport bien motivé, dans lequel elle prévoit le nombre nécessaire d'instituts et laboratoires, en indiquant entre autres : a) un musée d'organes et de modèles de machines, b) une salle de dessin avec modèles de géométrie descriptive etc... un mécanicien pour l'Université, etc.

On prévoit aussi les directeurs et aides pour chaque laboratoire.

La satisfaction—même partielle—de ces demandes aurait eu un grand intérêt pour le développement de nos Universités, mais de on n'obtient rien qui ait pu amener une amélioration réelle à cet état choses.

La Faculté des Sciences éprouve une grande perte par la mort du savant professeur Gr. Cobălcescu, survenue le 21 Mai 1892.

1892—93. Le Conseil de la Faculté des Sciences intervient par le rectorat, au ministère, en vue de la formation du budget annuel réclamant avec une insistance particulière, la satisfaction des demandes suivantes, absolument exigées par la bonne marche de l'enseignement :

„En ce qui concerne les sciences expérimentales, leur enseignement étant absolument impossible par de simples cours *ex-cathedra* exigeant des professeurs respectifs le complément de la partie théorique par des travaux pratiques indispensables, c'est donc une question de simple justice, que de donner à tous les professeurs dirigeant ces laboratoires, des indemnités correspondant au travail et au temps consacrés, à cet effet, temps bien plus long que celui nécessité par la tenue des cours“.

Du reste à Bucarest les directeurs des laboratoires sont payés, à raison de 300 francs par mois.

De altminterea la București directorii de laboratoare sunt plătiți cu câte 300 lei pe lună.

Printr'o circulară din 31 Oct. 1892, Ministerul pune în vedere că a primit mai multe plângeri din partea studenților relativ la repetite amânări ce suferă candidații la examene și a absenței de la cursuri a unor profesori. Ministrul intervine ca să nu se mai întâmple astfel de abateri.

La 23 Mai 1893 se pune piatra fundamentală a palatului Universității în prezența A. S. Principelui Ferdinand.

În anii următori avem mai multe schimbări printre profesorii Facultății de Științe :

Cu începutul anului școlar 1893—1894 D. E. Pangrati este numit profesor suplinitor la catedra de Geometrie descriptivă. După un an trece ca titular la aceeași catedră a Universității din București, iar la Iași este numit profesor (15 Noem. 1894) D. V. Costin.

Tot în acest an se crează o nouă catedră—Morfologia—suplinită până în Oct. 1896 de cătră D. Dr. I. Cantacuzino.

În anul 1895 D. M. Vlădescu este transferat la București, la catedra de botanică, ramașă liberă prin moartea prof. Dr. D. Brandia.

Pe ziua de 1 Oct. 1896 D. P. Bujor este numit profesor la catedra de Morfologie, în urma concursului dat.

În anul 1897, Octombrie, se inaugurează noul palat Universitar prin mari serbări la care participă M. M. L. L. Regele Carol și Regina Elisabeta.

În această frumoasă clădire se instalează, mai în larg : Facultatea de Drept, Facultatea de Litere și Filosofie și Facultatea de Științe ; iar Facultatea de Medicină rămâne singură în vechiul local al Universității.

Facultatea de Științe își vede în sfârșit împlinită dorința de a se instala în laboratoare spațioase prevăzute special pentru experiențe și lucrări practice. Disponând de aceste noi mijloace Facultatea de Științe ia într'adevăr un avânt mai mare.

Pentru astronomie însă, nu se prevede nici un observator, cât de modest ; iar instrumentele, pentru care se dăduse oare care sume, se îngămădesc în două săli impropii la instalarea lor. Aceste instrumente nu pot servi astfel nici la demonstrațiuni, ne cum la observațiuni, în dauna studenților. Când se va putea împlini ore și această lipsă ?

Cu începutul acestui an școlar se prevede o a doua catedră de fizică, (Căldură și Electricitate) la care se numește ca suplinitor D. Dr. Hurmuzescu.

Par une circulaire du 31 Oct. 1892, le ministre attire l'attention, sur différentes plaintes formulées par les étudiants, relatives aux nombreux ajournements d'examens et aux fréquentes absences des professeurs aux cours.

Le ministre intervient afin que ces manquements ne se répètent plus.

Le 23 Mai 1893, on pose la première pierre du palais de l'Université en présence de son Altesse Royale le Prince Ferdinand de Roumanie.

Au cours des années suivantes nous enregistrons plusieurs changements parmi les professeurs de la Faculté des Sciences.

Au commencement de l'année scolaire 1893—94 M. E. Pangrati est nommé prof. suppléant à la chaire de Géométrie descriptive.

L'année suivante il passe comme titulaire de la même chaire à Bucarest ; à Jassy l'on nomme pour cette branche, le 15 Nov. 1894, le prof. V. Costin.

Cette même année, l'on crée une nouvelle chaire — la Morfologie — suppléée jusqu'en Oct. 1896 par M. le Dr. I. Cantacuzène.

En 1895, M. M. Vlădescu est transféré à Bucarest à la chaire de botanique restée vacante par la mort du Dr. D. Brandia,

Le 1 Oct. 1896, M. P. Bujor est nommé par voie de concours, professeur pour la Morfologie.

En Octobre 1897, on inaugure le nouveau palais de l'Université par de grandes fêtes auxquelles prennent part Leurs Majestés le Roi Charles et la Reine Elisabeth.

Dans cette belle bâtisse, on installe plus à l'aise : la Faculté de droit, la Faculté de Lettres et Philosophie, la Faculté des Sciences — tandis que la Faculté de Médecine garde l'ancien local de l'Université.

La Faculté des Sciences voit enfin se réaliser ses désirs d'organiser son installation dans des laboratoires plus vastes, spécialement aménagés pour les expériences et les travaux pratiques. Disposant ainsi de nouveaux moyens, le développement de cette Faculté prend un nouvel essor.

— Il est bien regrettable que, pour ce qui touche à l'Astronomie, on n'ait rien prévu, pas le moindre Observatoire ; quand aux instruments, pour lesquels on avait déjà dépensé certaines sommes, ils sont encore entassés dans 2 salles, impropres à leur installation. Ces instruments ne peuvent donc servir ni pour les démonstrations, ni pour les observations — et cela au détriment des étudiants. — Quand pourra-t-on aussi combler cette lacune ?

Au commencement de cette année, on prévoit une seconde chaire de physique : chaleur et électricité — à laquelle on nomme comme suppléant M. le Dr. Hurmuzescu.

Epoca a 5-a, de la 1898 încoace.

Legea din 1898 aduce unele modificări în bine, redând autonomia Universităților, punând ca bază a numirii profesorilor lucrărilor științifice. Această măsură are ca urmare o producție mai bogată pe terenul științific.

Concursul de memorizare, pentru a cărei pregătire era de ajuns poate vr-o lună de surmenare cu o învățatură școlărească pe din afară, se înlocuiește cu o muncă mai folositare, mai serioasă și mai productivă.

Profesorii numiți prin această lege la facultatea noastră sunt: Dnii : V. C. Buțureanu (1899), Dr. Hurmuzescu (1900), Al. Popovici (1900), I. Simionescu (1902), D. Pompeiu (1907), la catedra rămasă fără titular de la moartea profesorului M. Tzoni.

H. Vasiliu (1908), Al. Miller (1910) la catedra devenită liberă prin retragerea (Oct. 1909) colegului nostru Dl. C. Climescu.

Prin noul regulament organizația interioară a facultății primește diverse modificări. Facultatea rămâne tot împărțită în cele trei secțiuni : Matematică, Fizică și Naturale, dar în fie care din ele se pot vedea alte specialități; candidații fiind liberi a alege anume grupul de studii. Facultatea conferă titlul de *licențiat* în urma examenelor de licență și gradul de *doctor în Științe* după prezentarea unei lucrări originale sau descoperiri științifice importante.

Examenele sunt pe grupuri de materii împărțite între cei trei grupuri de studii.

Numai după trecerea acestor examene—cu probe scrise, cu probe practice și orale—candidatul se poate prezenta la examenul general de licență.

Acest examen este oare cum mai ușurat de cât cel sub imperiul regulamentului anterior, căci candidatul are dreptul de a alege între diferitele grupe.

În această direcțiune ar trebui mers mai departe, dând studenților mai multă libertate în alegerea materiilor de studii; ca restrângând astfel câmpul, munca să fie mai temeinică.

Cu aplicarea noii legi, se suprimă Școala Normală Superioară iar în locu-i se prevăd burse externe date prin concurs.

Prin completările de materii de studiu și prin dezvoltările reclamate de progresul științei, localurile Facultății și a diferitelor sale laboratoare (încep) a nu mai putea fi destul de încăpătoare, fiind forțate a da azi și altor servicii.

Acum se vede avantajul cel mare a construcțiunilor pavilionare fie care institut ar fi putut să se mai desvolte prin noi anexe.

5-me Époque—A partir de 1898.

La loi de 1898 apporte quelques modifications favorables, en donnant aux Universités leur autonomie et en instituant, comme base pour les nominations des professeurs, leurs travaux scientifiques.

Cette mesure amène une production plus grande sur le terrain des recherches scientifiques.

Le concours de mémoire, pour lequel le travail d'un mois de surmenage, suffisait parfois travail mémorisateur d'écolier, est remplacé d'une façon utile par une préparation plus sérieuse et un travail plus réel et plus productif.

Les professeurs nommés à notre Faculté d'après cette nouvelle loi sont : M.M. V. C. Butzureanu (1899), Dr. Hurmuzescu (1901), Al. Popovici (1900), I. Simionescu (1902), D. Pompei (1907) à la chaire restée vacante depuis la mort du prof. M. Tzoni, H. Vasiliu (1908), Al. Miller (1910) à la chaire devenue libre par la retraite de notre collègue M. C. Climescu.

Par le nouveau règlement, l'organisation interne de la Faculté subit diverses modifications. La Faculté est toujours divisée en trois sections : Mathématiques, Physiques et Sciences Naturelles, mais chacune d'elles prévoit d'autres spécialités et les candidats sont libres de choisir certains groupes d'études.

La Faculté confère le titre de *Licencié* à la suite des examens de licence et celui de *docteur ès Sciences* après la présentation d'un travail original ou d'une découverte scientifique importante.

Les examens sont tenus par groupes de matières partagés entre les trois années d'études.—Ce n'est qu'après avoir passé ces examens par des épreuves écrites, pratiques et orales—que l'on peut se présenter à l'examen général de licence.

Cet examen est ainsi rendu plus facile que sous le règlement précédent, le candidat pouvant choisir à son gré entre les différents groupes d'études.

Dans cette direction, on pourrait aller encore plus loin, quant à la liberté accordée aux étudiants sur le choix de leurs matières d'études; en prenant un champ plus restreint, le travail serait plus approfondi.

Par l'application de la nouvelle loi on supprime l'École Normale Supérieure, et on la remplace par des bourses externes qu'on accorde par voie de concours.

Par le complètement des études, par le développement que les progrès de la Science réclament, les locaux de la Faculté et de ses laboratoires commencent à paraître insuffisants ayant encore à donner l'hospitalité à d'autres services.

Ce n'est que maintenant que l'on se rend compte des grands avantages des constructions à système de pavillons séparés, car

Din lipsă de localuri proprii, Geologia, Chimia Agricolă, Zoologia, se instalează strâmtorate în alte laboratoare.

Prin separarea catedrei de fizică și prin desvoltarea necesității de studiu electricității, a fost nevoie pentru instalările acestui laborator, cu atelierul și dependințele sale, să se utilizeze culuarele și subsolul¹⁾; iar amfiteatrele Facultății de Științe servesc și la ținerea unora din cursurile facultăților de drept și de litere.

În anul 1906 se întâmplă două fapte care interesează Facultatea: Profesorul Culianu se retrage din învățământ după o muncă de peste 40 de ani în serviciul Universității și se serbează de către colegi munca științifică a profesorului P. Poni.

Legea actuală nu se ocupă de organizarea învățământului practic și experimental, personalul laboratoarelor n'are o situațiune lămurită, iar pozițiunea sa este precară și nesigură.

Lipsa aceasta aduce mare prejudiciu unei desvoltări științifice mai puternice, neputându-se cere ca acest personal să-și consacre tot timpul și toată munca sa în folosul cerințelor laboratoarelor.

Implinirea acestor lipsuri ar fi de cea mai mare importanță pentru învățământul nostru superior.

Cu toate acestea, Facultatea noastră de Științe a produs *trei doctori în științe*²⁾ și mai sunt și alții, în pregătirea lucrărilor lor științifice cerute de acest înalt grad.

Ca publicațiune ale acestei facultăți avem *Les Annales Scientifiques de l'Université de Jassy*, scrisă în franțuzește și care este înființată din anul 1900, prin inițiativa profesorilor acestei facultăți având ca președinte pe Dl. P. Poni iar ca secretar însărcinat cu direcțiunea acestei publicațiuni pe Dl. Dr. Hurmuzescu. Revista, în cele 6 volume, apărute până acum, a publicat peste 150 de lucrări originale din toate ramurile științei. Este primită în schimb cu multe din revistele europene și americane de la diferitele universități.

Pe lângă revistă s'a format o societate de științe, care ține ședințe regulate și în care se comunică diferitele lucrări și se discută chestiuni de știință, și care a organizat mai multe ori de a rândul conferințe de vulgarizare și a dat naștere publicațiunii recente *Revista Științifică Adamache*.

1) Pe lângă laborator s'a înființat (1905), un atelier mecanic al cărui scop, foarte important, este: de a întreține și repara diferitele aparate din toate laboratoarele din țară; de a construi chiar aparate noi pentru diferite cercetări de efectuat în laboratoare, aducând astfel un mare serviciu învățământului experimental. Până acum s'au construit din nou aproape 150 de aparate și au fost reparate peste 800.

2) D-nii N. Costăchescu, Macovei și Scriban.

chaque institut aurait pu s'étendre par de nouvelles annexes. Ainsi, par suite de manque de local, la Géologie, la Chimie Agricole et la Zoologie, se trouvent casées à l'étroit dans d'autres laboratoires.

Par la séparation en deux de la chaire de physique et par le grand développement que nécessite l'étude de l'électricité, il a fallu utiliser les couloirs du sous-sol pour installer le laboratoire de cette branche, avec son atelier et ses dépendances.¹⁾

C'est dans les Amphithéâtres de la Faculté des Sciences que sont tenus une partie des cours de Droit et de Lettres.

Pendant l'année 1906 nous avons à relever deux faits intéressants de près notre Faculté: Le professeur Culianu se retire après être resté 40 ans au service de l'Université. Les collègues fêtent également l'activité scientifique du professeur P. Poni.

La loi actuelle ne s'occupe pas de l'organisation de l'enseignement pratique ni expérimental. Le personnel du laboratoire n'a pas encore une situation bien définie, sa situation est précaire et incertaine; et comme de ce fait on ne peut pas demander au personnel de consacrer *tout son temps* et tout son travail aux seules exigences des laboratoires, le développement scientifique se trouve retardé dans son essor.

En comblant cette lacune, on rendrait un réel service à notre enseignement supérieur.

Pourtant, notre Faculté a produit trois *docteurs ès Sciences*²⁾ et l'on en attend d'autres, qui, actuellement, préparent les travaux exigés par ce haut titre.

Comme publication, cette Faculté possède les *Annales Scientifiques de l'Université de Jassy*, publiées en français. Cette revue a été fondée par l'initiative des professeurs de cette faculté, ayant comme président Mr. P. Poni et comme secrétaire chargé de la direction de cette publication M. le Dr. Hurmuzescu.

Cette revue a publié—dans les 6 volumes parus jusqu'à ce jour—plus de 156 travaux originaux dans toutes les branches de la science. Elle a reçu en échange de nombreuses revues des différentes Universités d'Europe et d'Amérique.

Outre cette revue, il s'est encore formé une Société Scientifique, qui tient régulièrement ses séances fréquentées par un nombreux auditoire et où ont lieu des communications et des discussions. Cette société scientifique a organisé, plusieurs années de suite, des conférences

1) On a organisé auprès de ce laboratoire un atelier de mécanique, dans le but très important d'entretenir et de réparer les différents appareils de tous les laboratoires du pays, de construire même de nouveaux appareils pour les besoins des différentes recherches effectuées dans les laboratoires, rendant ainsi un réel service à l'enseignement expérimental. Jusqu'à ce jour on y a construit près de 150 nouveaux appareils et plus de 800 y ont été réparés.

2) M. M. N. Costăchescu, Macovei et Scriban.

De vre-o câți-va ani se observă în Universitatea noastră, că studenții se grămădesc în mod extraordinar la Facultatea de Drept, în detrimentul celorlalte Facultăți.

Intr'adevăr Facultatea de Științe organizată numai în vederea pregătirii profesorilor de curs secundar, nu mai putea atrage mulți studenți de oare ce pe an ce trece, prin complectări, numărul de locuri disponibile în acest învățământ devine tot mai mic.

Pentru a deschide noi perspective absolvenților, profesorii acestei facultăți, au căutat a lărgi și a practiciza învățământul în unele părți, astfel ca răspunzând mai întâiu la o pregătire de știință pură în miezul său, să poată da o îndrumare practică, prin studiarea unor părți de știință aplicată.

În acest spirit s'a obținut, prin stăruința facultății, catedrele de chimie agricolă și de chimie tehnologică. Iar prin inițiativa mai multor dintre profesori, s'a hotărât înființarea unei școale practice de electricitate pe lângă laboratorul de electricitate. Organizarea unei Facultăți tehnice pe lângă facultatea științifică, ar aduce mai multă viață științifică aducând servicii dezvoltării noastre industriale.

Lucrul este experimentat cu succes de ani de zile: în Universitățile din Belgia, Elveția și Franța.

Cu toate greutățile prin care a trecut Universitatea noastră, și cu toate neajunsurile prin care a trecut orașul nostru, totuși constatăm cu mândrie marele progrese realizate de la 1860 încoace: aceasta ne îndrituește a nădăjdui pentru viitor că Universitatea din Iași urmându-și mersul, va ști să contribuie atât la progresul general al științei, cât și la dezvoltarea reală și efectivă a neamului nostru.

Iată, publicăm în extenso, pe pagina LXXXVI, și programă oficială a Facultății pe anul 1909—1910:

de vulgarisation et vient de publier récemment une nouvelle publication: la *Revue Scientifique Adamaki*.

Depuis quelques années, l'augmentation du nombre d'étudiants à la Faculté de Droit, devient inquiétant par rapport aux autres facultés.

Il est certain que la Faculté des Sciences, organisée seulement en vue de la préparation des professeurs pour écoles secondaires, ne pouvait plus attirer beaucoup d'étudiants, étant donné que peu à peu les chaires se complètent et que chaque année le nombre des places disponibles dans cet enseignement diminue.

Afin d'ouvrir de nouvelles perspectives, les professeurs de cette faculté ont cherché à étendre cet enseignement et à le rendre plus pratique par certains côtés; ainsi après une préparation sérieuse de science pure, ils voudraient donner une direction pratique par l'étude de certains côtés de la science appliquée.

C'est dans ce but que l'on a insisté pour obtenir les chaires de chimie agricole et de chimie technologique; et grâce à l'initiative d'un groupe de professeurs, on a décidé la création d'une école pratique d'électricité auprès du laboratoire d'électricité. L'organisation d'une Faculté technique à côté de la Faculté purement scientifique, nous donnerait une vie scientifique plus intense en aidant au développement de notre industrie. L'expérience en a été faite, avec un plein succès, et depuis longtemps, dans les Universités de Belgique, de Suisse et de France.

Malgré les grandes difficultés par lesquelles notre Université a passé, malgra le triste époque qu'a traversé l'histoire de notre ville, nous constatons avec fierté les grands progrès réalisés depuis 1860; aussi sommes-nous en droit d'espérer qu'en continuant cette voie, l'Université de Jassy, saura contribuer, en même temps qu'au progrès général de la Science, au développement réel et effectif de notre Nation.

Voici, publié in extenso, le programme officiel de notre Faculté des Sciences pour l'année 1909—1910:

PROGRAMUL CURSURILOR DIN ANUL SCOLAR 1909 - 1910.

A) SECȚIUNEA DE ȘTIINȚE MATEMATICI

Algebra superioară și Teoria Funcțiilor

Anul I-iu, Mercuri și Vineri ora 10—11 a. m.—Anul III Marți și Joi ora 10—11 $\frac{1}{2}$ a. m.

DI. I. D. RALLET profesor, va trata, în Anul I-iu, despre Funcțiile elementare și Teoria ecuațiilor; în anul al III-lea: despre Teoria generală a Funcțiilor și Funcțiunile algebrice (semestrul I-iu) și despre Funcțiunile eliptice propriu zise în semestrul al II-lea.

Geometria Analitică.

Anul I-iu Mercuri ora 2 $\frac{1}{2}$ —4 p. m. și Sâmbătă ora 9—10 $\frac{1}{2}$ a. m.
Anul II Marți ora 10—11 $\frac{1}{2}$ a. m.

DI. C. POPOVICI, suplinitor, va trata în Anul I-iu: Geometria plană, Linia dreaptă, Cercul, Secțiuni conice, Geometria în spațiu, Planul, Dreapta, Generația suprafețelor; în anul al II-lea: Geometria plană, Teoria generală a Curbelor, Geometria în spațiu, Suprafețele de gradul al 2-lea.

Geometria Descriptivă

Anul I-iu Joi ora 8—9 $\frac{1}{2}$ a. m. Anul II Luni ora 8—9 $\frac{1}{2}$ a. m. Epure, după oarele de curs.

DI. V. COSTIN, profesor, va trata: Geometria descriptivă, Geometria superioară, Perspectiva.

Calculul Diferențial și Integral

Luni, Mercuri și Vineri ora 4 $\frac{1}{2}$ —6 p. m.

DI. A. MĂNESCU, profesor, va expune: teoria funcțiilor variabililor reale, integrale simple și multiple; ecuații diferențiale, aplicațiile geometrice ale calculului diferențial și integral.

Mecanica Rațională

Luni, Joi și Vineri ora 4—5 $\frac{1}{2}$ p. m.

DI. D. POMPEIU, profesor, va deschide cursul său în ziua de 19 Octombrie și va trata Luna și Vinerea despre Teoriile clasice ale

Dinamicii cu aplicări la mașini; iar Joi va expune Cinematica teoretică, cu aplicări la mecanismele uzuale.

Astronomia și Geodesia

Marți, Joi și Sâmbătă ora 5 $\frac{1}{2}$ —7 p. m.

DI. P. CULIANU, profesor suplinitor, va trata: Astronomia Matematică și Geodesia.

B) SECȚIUNEA DE ȘTIINȚE FIZICO-CHIMICE

Fizica

Marți și Joi ora 2 $\frac{1}{2}$ —4 p. m.

DI. I. STRAYOLCA profesor, va trata: Optica.

Fizica

Luni, Mercuri și Vineri 3 $\frac{1}{2}$ —5 p. m.

DI. DR. HURMUZESCU, profesor, va trata: Definiția Fizicii, Legile fenomenelor fizice, Raporturile și măsurile; relațiunile fizice și mecanice și matematica, Gravitatea (Pendul), Căldura; Termometria și calorimetrie, Termodinamică, Magnetism, Electricitatea statică, Curenții electrici, Electricitatea industrială.

Chimia Minerală

Luni și Mercuri ora 2—3 $\frac{1}{2}$ p. m. Marți ora 1 $\frac{1}{2}$ —2 $\frac{1}{2}$ p. m.

DI. P. PONI, profesor, va trata: Chimie minerală: Chimie generală: legi fundamentale ale chimiei; studiul stărei gazoase, lichide și solide; soluțiuni. Noțiuni de termochimie, electrochimie. Echilibrele chimice. Metalozii și compușii lor. Metale și compuși. Noțiuni de radiografie.

Chimia Organică

Marți și Joi ora 10—11 $\frac{1}{2}$ a. m.

DI. ANAST. OBREJA, profesor, va trata: Partea generală: Obiectul studiului și dezvoltarea istorică a cunoștințelor Chimiei organice. Analiza combinațiilor de carbon și metode generale de studiu: Determinarea ponderilor moleculare. Isomerie. Determinarea Constituției (structurii) combinațiilor de carbon. Istoricul teoriilor. Stereochimia. Clasificarea și împărțirea combinațiilor de carbon. No-

menclaturi. Partea specială: Studiul diverselor serii de hidrocarburi și organice cu deosebită insistență pentru acest an asupra clasei combinațiilor aciclice.

Mineralogia

Marți, Joi și Sâmbătă oara 4¹/₂—6 p. m.

DI. V. BUȚUREANU, profesor, va trata: Cristalografia geometrică și fizică. Mineralogia chimică. Mineralogie descriptivă cu privire mai ales la aplicările și întrebuințările mineralelor. Petrografia bazată pe studiul microscopic al rocilor și proprietățile optice ale mineralelor din roci.

C) SECȚIUNEA DE ȘTIINȚE NATURALE

Botanica

Marți oara 10—11¹/₂ a. m. și Vineri oara 8¹/₂—10 a. m.

DI. AL. POPOVICI, profesor, va trata: Fiziologia vegetală. Nutrițiunea, creșterea, mișcările plantelor.

Geologia

Joi și Sâmbătă oara 4¹/₂—6 p. m.

DI. I. SIMIONESCU, profesor, va trata: Geologia specială. Istoricul progresului geologiei. Noțiuni de stratigrafie și tectonică generală; formarea munților și răspindirea lor în trecutul pământului. Metamorfism. Teoriile organice. Erelle geologice cu privire mai mult la condițiile geografice și biologice vechi. Răspindirea terenurilor geologice în special în România și în țările locuite de Români.

Zoologia

Luni oara 5—6¹/₂ p. m. și Vineri oara 10—11¹/₂ a. m.

DI. I. BORCEA, Maistru de Conferințe, va trata: Introducere la studiul Zoologiei. Protozoare, Spongieri, Vermii, Antropode și Moluște.

Morfologia Animală

Mercuri și Vineri oara 4—5¹/₂ p. m.

DI. P. BUNOR, profesor, va trata: Obiectul Morfologiei animale și raporturile ei cu celelalte științe. Studiul celulei și țesuturilor animale. Fenomenele de dezvoltare în seria animală. Morfologia aparatelor și sistemelor de aparate care alcătuiesc corpul animalelor.

Fiziologia

Luni și Mercuri oara 10—11¹/₂ a. m.

DI. L. C. COSMOVICI, profesor, va trata: Definiția, împărțirea și foloasele Fiziologiei. Din Nutrițiune, digestiunea și respirațiunea.

CURSURI DE CHIMIE APLICATĂ

Chimia Agricolă

Marți, Joi și Vineri oara 8³/₄—9³/₄ a. m.

DI. H. VASILIU, profesor agregat definitiv va trata din chimia agricolă: Marța și Vinerea Nutrițiunea plantelor (îngrășăminte) și a animalelor agricole. Fabricarea zaharului, a spirtului, a berei; prepararea vinului și lăptăria; iar Joi, Agronomia.

CURSURI ANEXE

Chimia Fizică (Curs Liber)

Luni oara 5—6 p. m.

DI. P. BOGDAN, docent, va trata: Aplicațiile termodinamice la fenomenele chimice. Principalele capitole de Electrochimie.

Geografia

Marți oara 5¹/₂—6¹/₂ p. m. și Mercuri curs și seminar 2—4 p. m.

DI. STEF. POPESCU, profesor agregat suplinitor, va trata: I. Suprafața matematică și cea fizică a pământului, Studiul formelor și al cauzelor care le produc. II. Omul și acțiunea lui asupra pământului și reacțiunea naturii asupra lui.

CONFERINȚE

A), B). Secțiunea de științe Matematice și Fizico-chimice.

Mecanica și Analiza

DI. C. POPOVICI, maistru de conferințe, va face Luni și Mercuri curs dela 8¹/₂—10 și Sâmbătă Conferința dela 2¹/₂—4 pentru studenții din anul preparator de la secțiunea de științe fizico-chimice.

DI. P. STOENESCU-DUNĂRE, maistru de conferințe va face în zilele de Marți, Mercuri și Joi ora 4¹/₂—6, conferințe pentru studenții de la secțiunea de științe matematice.

C). Secțiunea de științe naturale.**Fizica și Chimia**Marți și Joi ora 4—5¹/₂ p. m.

Dl. P. BOGDAN, maistru de conferințe, va trata : Principalele capitole din Chimie teoretică, minerală și organică. Privire scurtă asupra chimiei biologice.

LUCRĂRI PRACTICE IN LABORATOR**A) Secțiunea de Științe Fizico-Chimice**

Laboratorul de Fizică Moleculară, Acustică și Optică (Director : Dl. Prof. I. Stravolca). Luni oara 2—5 și Sâmbătă oara 1¹/₂—4¹/₂ p. m.

Laboratorul de Căldură și Electricitate (Director : Dl. Prof. Dr. Hurmuzescu). Luni, Mercuri și Vineri oara 8¹/₂—12 a. m. și Joi oara 4¹/₂—6¹/₂. Sâmbătă oara 4¹/₂—6¹/₂ p. m. lucrări practice în atelier.

Laboratorul de Chimie Minerală (Director : Dl. Prof. P. Poni). Marți oara 2¹/₂—6 și Joi oara 1—6 p. m.

Laboratorul de Chimie Organică (Director : Dl. Prof. Anast. Obregia). Mercuri și Vineri oara 1¹/₂—6 p. m.

Laboratorul de Chimie Agricolă (Dl. Prof. agregat definitiv Horatamb Vasiliu). Miercuri oara 8—12 a. m.

Laboratorul de Mineralogie (Director : Dl. Prof. V. Butureanu). Luni și Sâmbătă oara 8—12 a. m.

Laboratorul de Chimie Fizică (Dl. Docent P. Bogdan). Luni oara 1—5 p. m., Vineri de la oara 8—12 a. m. și Sâmbătă de la oara 1¹/₂—4¹/₂ p. m.

B) Secțiunea de Științe Naturale

Laboratorul de Botanică (Director : Dl. Prof. Al. Popovici). Joi și Sâmbătă 1—4 p. m.

Laboratorul de Geologie (Director : Dl. Prof. I. Simionescu). Joi oara 8—12 a. m.

Laboratorul de Zoologie (Dl. Maistru de Conferințe I. Borcea). Luni oara 1—5 p. m.

Laboratorul de Morfologie Animală (Director : Dl. Prof. P. Bujor). Sâmbătă ora 8—12 a. m.

Laboratorul de Fiziologie (Director : Dl. Prof. L. C. Cosmovici). Marți oara 1—6 p. m.

Tablou de zilele și oarele de cursuri, Conferinți și lucrări practice de laborator**L U N I**

D-iii	V. Butureanu	Labor.	Ora 8—12 a. m.
"	V. Costin	Curs	" 8—9 ¹ / ₂
"	Dr. Hurmuzescu	Labor.	" 8 ¹ / ₂ —12
"	C. Popovici	Curs	" 8 ¹ / ₂ —10
"	L. Cosmovici	"	" 10—11 ¹ / ₂
"	I. Borcea	Labor.	" 1—5 p. m.
"	P. Bogdan	"	" 1—5 "
"	P. Poni	Curs	" 2—3 ¹ / ₂
"	I. Stravolca	Labor.	" 2—5
"	Dr. Hurmuzescu	Curs	" 3 ¹ / ₂ —5
"	D. Pompeiu	"	" 4—5 ¹ / ₂
"	A. Mănescu	"	" 4 ¹ / ₂ —6
"	P. Bogdan	"	" 5—6
"	I. Borcea	"	" 5—6 ¹ / ₂

M A R Ţ I

D-nii	H. Vasiliu	Curs	Ora 8 ³ / ₄ —9 ³ / ₄ a m
"	C. Popovici	"	" 10—11 ¹ / ₂
"	I. Rellet	"	" 10—11 ¹ / ₂
"	Anast. Obregia	"	" 10—11 ¹ / ₂
"	Al. Popovici	"	" 10—11 ¹ / ₂
"	L. Cosmovici	Labor.	" 1—6 p. m.
"	P. Poni	Curs	" 1 ¹ / ₂ —2 ¹ / ₂
"	P. Poni	Labor.	" 2 ¹ / ₂ —6
"	I. Stravolca	Curs	" 2 ¹ / ₂ —4
"	P. Bogdan	"	" 4—5 ¹ / ₂
"	V. Butureanu	"	" 4 ¹ / ₂ —6
"	P. Stoescu-Dunăre	"	" 4 ¹ / ₂ —6
"	Șt. Popescu	"	" 5 ¹ / ₂ —6 ¹ / ₂
"	P. Culianu	"	" 5 ¹ / ₂ —7

MIERCURI

D-nii			Ora
H. Vasiliu	Labor.		8—12 a. m.
Dr. Hurmuzescu			8 ¹ / ₂ —12
C. Popovici	Curs		8 ¹ / ₂ —10
I. Rallet			10—11
L. Cosmovici			10—11 ¹ / ₂
Anast. Obregia	Labor.		1 ¹ / ₂ —6
P. Poni	Curs		2—3 ¹ / ₂
P. Bogdan	Labor.		2—6
Șt. Popescu	Curs și semin.		2—4
C. Popovici	Curs		2 ¹ / ₂ —4
Dr. Hurmuzescu			3 ¹ / ₂ —5
P. Bujor			4—5 ¹ / ₂
A. Mănescu			4 ¹ / ₂ —6
P. Stoenescu-Dunăre			4 ¹ / ₂ —6

JOI

D-nii			Ora
I. Simionescu	Labor		8—12 a. m.
V. Costin	Curs		8—9 ¹ / ₂
H. Vasiliu			8 ³ / ₄ —9 ³ / ₄
I. Rallet			10—11 ¹ / ₂
Anast. Obregia			10—11 ¹ / ₂
P. Poni	Labor.		1—6 p. m.
Al. Popovici			1—4 ¹ / ₂
I. Stravolca	Curs		2 ¹ / ₂ —4
P. Bogdan			4—5 ¹ / ₂
D. Pompeiu			4—5 ¹ / ₂
Dr. Hurmuzescu	Labor.		4 ¹ / ₂ —6 ¹ / ₂
V. Buțureanu	Curs		4 ¹ / ₂ —6
I. Simionescu			4 ¹ / ₂ —6
P. Stoenescu-Dunăre			4 ¹ / ₂ —6
P. Culfanu			5—7

VINERI

D-nii			Ora
P. Bogdan	Labor.		8—12 a. m.
Al. Popovici	Curs		8 ¹ / ₂ —10
Dr. Hurmuzescu	Labor.		8 ¹ / ₂ —12
H. Vasiliu	Curs		8 ³ / ₄ —9 ³ / ₄
I. Rallet			10—11
I. Borcea			10—11 ¹ / ₂
Anast. Obregia			10—11 ¹ / ₂
Anast. Obregia	Labor.		1 ¹ / ₂ —6 p. m.
P. Bogdan			2—6
Dr. Hurmuzescu	Curs		3 ¹ / ₂ —5
P. Bujor			4—5 ¹ / ₂
D. Pompeiu			4—5 ¹ / ₂
A. Mănescu			4 ¹ / ₂ —6

SÂMBĂȚĂ

D-nii			Ora
P. Bujor	Labor.		8—12 a. m.
V. Buțureanu			8—12
C. Popovici	Curs		9—10 ¹ / ₂
Al. Popovici	Labor.		1—4 ¹ / ₂ p. m.
P. Bogdan			1 ¹ / ₂ —4 ¹ / ₂
I. Stravolca			1 ¹ / ₂ —4 ¹ / ₂
D. Popovici	Confer.		2 ¹ / ₂ —4
Dr. Hurmuzescu	Atelier		4 ¹ / ₂ —6 ¹ / ₂
I. Simionescu	Curs		4 ¹ / ₂ —6
V. Buțureanu			4 ¹ / ₂ —6
P. Culfanu			5 ¹ / ₂ —7

Inscrierile în Facultate se fac de la 1—15 Octombrie.

DECANUL FACULTĂȚII DE ȘTIINȚE

AUREL MĂNESCU

Secretar, *Romeo Obreja.*

Istoricul Facultății de Litere și Filosofie din Iași

DE

I. GĂVĂNESCU

Profesor la Facultatea de Litere.

I.

PROFESORI ȘI CURSURI.

După urcarea pe tron a lui *Gr. Ghica* (1849), o comisie compusă din oameni ca *Vasile Alexandri*, *C. Hurmuzachi*, etc. elaboră „așezământul pentru reorganizarea învățaturilor publice din principatul Moldovei“, care, votat de *Divanul general* în Februarie 1850 și promulgat în Ianuarie 1851, este legea de bază a învățământului superior. Acolo se prevede înființarea unei *Universități* complete, cu patru facultăți: de *filosofie*, în care se cuprind literele și științele, de *drept*, de *teologie* și de *medicină*. Cuvintele n'au nici o influență asupra esenței lucrurilor. Numele de *Academie*, dat acelei înalte instituții proiectate, nu schimbă nimic din cuprinsul conceptului „Universității“, realizat prin strângerea la un loc, într'o unitate organică, a tuturor științelor despre om, natură și D-zeu, după cum o instituție nu devine „universitate“, or-cât s'ar numi dânsa ast-fel, dacă nu îndeplinește condițiile constitutive ale conceptului ei.

Cadrul ființei viitoare a învățământului superior, era schițat în linii mari și desăvârșite. Rămânea să se implinească cu realități: formule plănuite să prindă viață concretă.

Funcțiunea proprie Universității nu putea începe, până-ce faza precedentă a învățământului, liceul, nu ajungea la capătul său firesc. Prima promoție a liceului cu șapte clase, care avea să formeze primul rând de studenți universitari, ascultă, în ultimul an liceal (1854—55), și oare-cari prelegeri pregătitoare pentru studiile superioare ce aveau să înceapă după aceea. Se puse astfel, întru cât-va, în practică principiul ce a dictat mai târziu înființarea, la facultatea de litere, a unui an comun sau preparator, pentru absolvenții de liceu înscriși în anul întâiu de facultate, înainte de a se despărți la diferite secții speciale.

De atunci încep a se face treptat, în anii 1856, 57, 58, mai multe numiri de profesori însărcinați cu predarea științelor înalte la *Academia* proiectată.

În 1858—59, după raportul ministrului de Instrucție, Cneazul *Can-*

Historique de la Faculté des Lettres et de Philosophie de Jassy

PAR

I. GAVANESCU

Professeur à la Faculté des Lettres.

I.

PROFESSEURS ET COURS.

Après l'avènement de *Gr. Ghica* (1849) une commission dont faisaient partie des hommes tels que *Vasile Alexandri*, *C. Hurmuzachi*, etc. elabora le „projet de loi pour la réorganisation de l'enseignement public dans la principauté de Moldavie“. Cette loi votée en février 1850 par le *divan général* et promulguée en janvier 1851, pose les bases de notre enseignement supérieur. Il y est prévu la création d'une Université complète, avec quatre Facultés, celle de philosophie qui devait comprendre les lettres et les sciences, celle de droit, celle de théologie et celle de médecine. Les mots ne changent rien à la nature des choses. Le nom *d'Académie* donné à la haute institution projetée ne porte aucune atteinte au contenu du concept „université“—établissement scolaire où sont groupées, en formant un ensemble organique, toutes les disciplines relatives à l'homme, à la nature et à Dieu. De même une institution qu'on décorerait du nom d'Université, n'en serait pas une, si elle ne remplissait pas les conditions constitutives de ce concept.

Le cadre dans lequel devait se mouvoir l'enseignement supérieur était tracé en ses grandes lignes. Il fallait le remplir de choses réelles. Les formules projetées devaient s'appliquer à la vie réelle. Néanmoins, l'université ne pouvait commencer à fonctionner, avant que l'enseignement secondaire ne lui eût fourni des promotions d'élèves ayant complètement terminé les études de collège.

Au cours de sa dernière année d'études la première promotion du lycée à sept classes, qui devait former la première série d'étudiants, suivit quelques cours préparatoires aux études supérieures qu'elle allait aborder à l'Université. On mit ainsi, en quelque sorte en pratique le principe qui a dicté, plus tard, l'institution à notre Faculté des Lettres d'une année commune ou préparatoire, à la fin de laquelle les étudiants pouvaient suivre les différentes sections spéciales.

Au cours des années 1856, 1857, 1858, plusieurs professeurs sont chargés de cours à l'*Académie* projetée. En 1858—59, dans le rapport

lacuzin, către caimacanul *Vogoride*, se găsească amintite, în ramura filosofică-literară, numele lui *Dr. Simeon Barnuțiu* și *V. Alexandrescu (Urechie)*, primii profesori universitari ai facultății noastre, unul de filosofie, cel-l-alt de istoria și literatura română și universală.

Ideii plănuite de legea din 1851 i se dă realitate definitivă în 1860, prin decretul domnitorului *Alexandru Ioan I. Cuza*, contrasemnat de Ministrul *Mihail Cogălniceanu*. Atunci și fizicește se desface învățământul superior, crescut treptat din ființa învățământului general.

Studiile înalte, ieșind din localul Academiei Mihailene, se adăpostesc într'un local deosebit: palatul Domnilor *Moruzzi*.

Se naște, în sfârșit, o instituție nouă; și conștiința principiului nou de activitate intelectuală, ce se realiza în constituirea ei concretă, făcu să se schimbe și numele de *Academie* dat de legea din 1851, ca semn al unei faze de legătură cu *Academia Mihaileană*, din care se dezvoltase până atunci încet.

Se numi *Universitate*, după termenul consacrat acestei instituții speciale în istoria culturii omenești de până azi.

Facultatea filosofică începu la secția I, literară, cu cei doi profesori: *Dr. Simion Barnuțiu* și *V. Alexandrescu Urechie*, unul de filosofie, cel-l-alt de literatură, având ca decan pe *I. Pop*, profesor de la secția II, științifică, a ei.

Materiile filosofice propuse, de *Barnuțiu* până la 1863, când e înlocuit de dl. *Titu Maiorescu*, sunt: metafizica, estetica, etica, pedagogia, istoria filosofiei.

În buget se prevăd trei catedre de filosofie: 1° de metafizică, estetică și etică; 2° de istoria filosofiei și pedagogie; 3° de logică, psihologie și antropologie; și alte catedre literare: una de istoria universală a Românilor, și alta de literatură clasică și română—fiecare din ele cu 24000 lei anual. Dar profesori anume pentru aceste deosebite catedre au venit, treptat, numai în anii următori. Așa, la 1862 în Noembrie este numit dl. *Titu Maiorescu*, mai întâiu profesor de istorie; apoi, la începutul anului 1863, de filosofie, în locul lui *Barnuțiu*, care rămâne profesor la facultatea juridică; iar la istorie, în locul d-lui *Titu Maiorescu*, vine *Niculai Ionescu*, care predă acest curs până la data ieșirii lui la pensie.

Noua lege dela 1864 asupra învățământului public din România găsește astfel facultatea de filosofie și litere din Iași funcționând cu trei profesori: unul de filosofie, altul de istoria universală, și al treilea de literatură.

La filosofie se predă: în trei zile pe săptămână *psihologia*, la care se specifică în programul cursurilor: „cu aplicări la pedagogie și cu

du prince *Cantacuzène*, ministre de l'Instruction, au caimacan *Vogoride*, on relève les noms du Dr. *Simon Barnuțiu* et de *V. Alexandrescu (Urechie)*, premiers professeurs de notre Faculté, l'un chargé du cours de philosophie, l'autre de celui d'histoire et de littérature roumaine et universelle.

Le projet tracé dans la loi de 1851, se réalise d'une manière définitive en 1860, par le décret du prince *Alexandre Jean I. Cuza*, contresigné par le ministre *Michel Kogalniceanu*. L'enseignement supérieur se sépare de l'enseignement secondaire qui lui avait donné naissance en s'installant dans un local propre. Quittant l'Académie Mihaileana les hautes études s'installent au palais *Moruzzi*.

Il était enfin né une institution nouvelle; la conscience du principe nouveau d'activité intellectuelle auquel cette institution obéissait, en fit changer le nom *d'Académie* que lui avait donné la loi de 1851 pour en marquer les rapports avec l'Académie Mihaileană, dont elle a peu elle s'était développée. On donna à cette institution spéciale le nom *d'Université*, terme consacré dans l'histoire de la culture humaine jusqu'à nos jours.

La Faculté de Philosophie comprit deux sections: la première, la section littéraire, eut deux professeurs, *Sim. Barnuțiu* pour la philosophie et *V. Alexandrescu Urechie* pour les lettres et comme doyen *I. Popp*, professeur à la deuxième section, la section scientifique.

Les objets de l'enseignement philosophique professés par *Barnuțiu* jusqu'en 1863, quand il est remplacé par *M. Titu Maiorescu*, sont la métaphysique, l'esthétique, l'éthique, la pédagogie et l'histoire de la philosophie.

Au budget sont inscrites trois chaires de philosophie; l'une de métaphysique, d'esthétique et de morale; une autre d'histoire de la philosophie et de pédagogie; une troisième de logique, de psychologie et d'anthropologie. D'autres chaires, concernant les lettres, y figurent également; l'une d'histoire universelle et d'histoire des Roumains et une deuxième de littérature classique et roumaine, appointées chacune 24.000 lei par an. Toutefois des professeurs ne furent nommés à ces chaires que dans les années suivantes. Ainsi, en l'année 1862, *M. Titu Maiorescu* fut nommé d'abord professeur d'histoire, ensuite, au commencement de 1863, professeur de philosophie à la place de *Barnuțiu*, qui passa à la faculté de droit, tandis que *Nicolai Ionescu* remplace *M. Maiorescu* au cours d'histoire, cours qu'il professe jusqu'à sa retraite.

La nouvelle loi de 1864 sur l'enseignement public en Roumanie trouve donc la faculté des lettres et de philosophie de *Jassy* en train de fonctionner avec trois professeurs: l'un de philosophie, l'autre d'histoire universelle, le troisième de littérature.

A la philosophie on faisait trois fois par semaine la psychologie; il était spécifié dans le programme des cours qu'on devait la traiter

privire perpetuă la logică, metafizică și estetică"; iar odată pe săptămână: „metafizica lui Kant: introducere istorică, Critica rațiunii pure“.

La literatură, în două zile pe săptămână: „cronicele române și în special a lui Ureche și M. Costin"; și în alte două zile: „epopea latină“.

Legea din 1864 provoacă o adevărată criză timpură: criza fi-rească or-cărui organism în perioada de repede creștere. Se croese liniamentele ființei viitoare în trăsături mari, cari trec peste condițiile și puterile materiale ale momentului. În svârcolirea de a copri de idealul pus înainte, realitatea se întinde dureros, fără rezultat imediat. Silințele ei însă crează treptat organul necesar funcțiunii cerute.

La facultatea de filosofie și litere, despărțită acum de cea de științe—care, din secție a facultății filosofice, devine asemenea o facultate deosebită—se prevedeau în noua lege următoarele studii (art. 259).

1. Psihologia, logica și metafizica.
2. Filosofia morală și estetica.
3. Istoria filosofiei.
4. Istoria universală critică.
5. Filosofia istoriei.
6. Literatura latină și elină.
7. Istoria literaturii antice și moderne.
8. Pedagogia și didactica.

Pentru ocuparea catedrelor universitare, ca și pentru orice alt fel de catedre, legea din 1864 pune condiții anumite.

Candidații trebuiau supuși la anumite „începări“ (Art. 368), în „arbitrii“, care aveau să judece „titlurile și aptitudinea candidaților“, erau, „pentru profesorii de facultăți, decanul și patru profesori ai facultății acelei științe, luați prin sorți, pentru București dela facultatea din Iași, și pentru Iași dela cea din București...“ (Art. 369, 5.) Iar ca să poți face parte dintre „arbitri“, trebuia să fii profesor „titular“, adică să-ți fi ocupat catedra în virtutea legii.

De aici greutățile primei recrutări! De unde să iei patru profesori titulari și cu decanul *cinci* la o facultate, care atunci începea?

În primul an școlar după promulgarea legii (1865—66), nici decan nu s'a putut alege, conform prescripțiilor ei; ministrul a trebuit să dea această însărcinare provizoriu decanului în ființă din anul școlar precedent, până se va constitui majoritatea necesară pentru procederea la o alegere legală.

S'a recurs la sistemul de „ananghe“ al ocupării vremelnice prin *suplینتوري*, sistem, care, cu toate inconvenientele isvorâte din sentimentul nestatorniciei și nesiguranței celor puși a îndeplini „până una alta“

avec des applications à la pédagogie et toujours en rapport avec la logique, la métaphysique et l'esthétique"; on faisait une fois par semaine „la métaphysique de Kant; introduction historique; critique de la raison pure“.

Aux lettres, on traitait deux fois par semaine „les chroniques roumaines et notamment celle d'Ureche et de M. Costin et deux autres fois l'épopée latine“.

La loi de 1864 amène une véritable crise temporaire, crise propre à tout organisme dans la période d'une rapide croissance. On esquisse les linéaments de son prochain fonctionnement, mais le cadre dépasse les possibilités et les ressources du moment. On s'efforce à atteindre l'idéal qu'on s'est proposé et l'on est malheureusement arrêté par la réalité, mais l'effort crée peu à peu la fonction voulue.

La section scientifique de la faculté de philosophie était devenue une faculté indépendante, la Faculté des Sciences. La faculté des lettres et de philosophie, récemment réorganisée, comprenait d'après la nouvelle loi les études suivantes (art. 259):

1. La psychologie, la logique et la métaphysique.
2. La philosophie, la morale et l'esthétique.
3. L'histoire de la philosophie.
4. L'histoire critique universelle.
5. La philosophie de l'histoire.
6. La littérature latine et grecque.
7. L'histoire de la littérature ancienne et moderne.
8. La pédagogie et la didactique.

Pour l'obtention des chaires universitaires de même que pour celle de toutes les autres, la loi de 1864 requérait certaines conditions des candidats. Ceux-ci devaient subir des „épreuves“ (art. 368) et les „arbitres“ qui devaient examiner „les titres et l'aptitude des candidats“ étaient quant aux professeurs d'Université, le doyen et quatre professeurs de la Faculté respective, tirés au sort parmi les professeurs de Jassy si la chaire était à Bucarest et parmi les professeurs de Bucarest si la chaire était à Jassy (art. 369, 5). Seuls les professeurs, „titulaires“, c'est à dire ceux qui avaient obtenu une chaire en vertu de la loi, pouvaient faire partie des „arbitres“.

De là les difficultés des premiers recrutements. Où trouver les quatre—et en comptant le doyen—les cinq professeurs titulaires dans une faculté qui venait d'être créée? Même, la première année scolaire, on ne put élire de doyen conformément aux prescriptions de la loi et le ministre dut prier le doyen sortant de continuer à remplir sa charge jusqu'à ce que la majorité nécessaire pour procéder à une élection légale fût constituée.

Pour l'occupation des chaires vacantes on ne put s'empêcher de recourir aux suppléants. Malgré tous les inconvénients amenés par la situation instable et peu sûre des chargés de cours, ce système sup-

slujba intelectuală a predării și cultivării unei științe, înlătura alt neajuns și mai mare, pe acela de a încredința, fără garanții suficiente, soarta unei catedre, pe timp de 30 ani, unui necompetent „inamovibil”, și deci tot a adus, pe cale negativă, unele servicii învățământului public superior.

Dela 1865 (1 Aprilie) încep a se auzi la facultate interesante studii de literatură elină, predate de un profund cunoscător al antichității clasice, d-l I. Caragiani, a cărui erudiție solidă, ajutată de o imaginație concretizatoare, dă ideilor celor mai abstracte farmecul vieții intime, și transpune pe auzitori în epocile dispărute cu înlesnirea familiară a unei povestiri de fapte trăite, ce cad sub intuiția prezentului. Rodnica activitate profesorală a d-lui I. Caragiani a servit cauza clasicității eline, deșteptând și întreținând gustul pentru literatura elină prin traducerea *Odiseii* lui Omer și a unor părți din psihologia retorică a lui Aristotel, *Patimele*. Statornic muncitor, rămas de atunci până azi la postul său, dl. I. Caragiani, minte limpede și imaginație tânără, pătrunzând tot mai luminos în adâncimile tezaurului de frumuseți ale antichității, e și azi una din podoabele prețioase ale facultății.

După doi ani, în 1867 (Aprilie) încep prelegeri și de literatură latină, propuse de dl. N. Quintescu, ca suplinitor, deocamdată; iar din anul școlar 1867—68 înainte se adaugă prelegerile de literatură română ținute de Andreiu Vizanti, tot ca suplinitor. Așa că în această facultate are, din cinci profesori, doi definitivi: pe dl. Titu Maiorescu și N. Ionescu; și suplinitori: d-nii I. Caragiani, N. Quintescu și Andrei Vizanti. Dar curând, chiar în anul următor, toți acești trei suplinitori sunt numiți profesori provizori, adică titulari ai catedrelor lor respective, conform legii (art. 366).

La acestea se adaugă în 1868—70 prelegerile de literatură franceză, ținute de Victor Chaliol, fost profesor la școala comercială din Galați.

Cu acest personal didactic funcționează facultatea noastră până la 1872—73.

În tot acest timp, la catedra unică de filosofie, dl. Titu Maiorescu predă succesiv diverse materii filosofice: Etica, Psihologia (1865—66), Antropologia, Estetica (1866—67) Filosofia Istoriei, Logica (1867—68), Introducere la Metafizică, (1868—69), Pedagogia, Filosofia limbii, (1869—70), din cari, cele cari revin și se repetă mai regulat, din an în an, sunt: antropologia, psihologia, logica, estetica și metafizica.

Când d. Titu Maiorescu încetează de a mai fi profesor, (1872) este înlocuit de C. Leonardescu (în 1873).

premaît un inconvénient plus grand encore, celui de confier, sans garanties suffisantes, le sort d'une chaire, pendant 30 ans, à une personne incompétente et cependant inamovible. Par voie négative ce système a donc apporté certains services à l'enseignement public supérieur.

A partir du 1-er avril 1865 commence, à la Faculté, le cours intéressant de littérature grecque, professé par un profond connaisseur de l'antiquité classique, M. I. Caragiani. Son érudition solide, jointe à une grande puissance d'imagination donne aux idées les plus abstraites le charme de la vie intime et l'aisance familière avec laquelle il raconte le passé transporte ses auditeurs dans les époques disparues, mais ressuscitées par son art.

La fluctueuse activité professorale de M. I. Caragiani a servi la cause du classicisme grec en suscitant et en entretenant le goût de la littérature grecque par la traduction de *l'Odyssee* d'Homère et de quelques parties de la psychologie rhétorique d'Aristote, *les Passions*. Travailleur infatigable, resté dès lors jusqu'aujourd'hui à son poste, esprit fin et imagination jeune, éclairant toujours davantage les profondeurs du trésor des beautés de l'antiquité, M. Caragiani est, actuellement, l'un des ornements les plus précieux de notre Faculté.

Deux ans après, en avril 1867, M. N. Quintescu, pour le moment suppléant, commence son cours de littérature latine, auquel vint s'ajouter, à partir de 1867—1868, le cours de littérature roumaine d'André Vizanti, lui aussi suppléant. Donc, des cinq professeurs que notre Faculté comptait cette année, deux seuls étaient titulaires: M.M. Titus Maiorescu et N. Ionescu, tandis que les trois autres étaient suppléants: M.M. I. Caragiani, N. Quintescu et André Vizanti.

Mais bientôt, l'année suivante même, ces trois suppléants sont nommés conformément à la loi (art. 366) professeurs à titre provisoire, c'est-à-dire titulaires des chaires respectives.

A ces cours vinrent s'ajouter en 1869—1870 les leçons de littérature française de Victor Chaliol, ancien professeur à l'école commerciale de Galatz.

C'est avec ce personnel didactique que fonctionne notre Faculté jusqu'en 1872—73.

Pendant ce laps de temps, M. Titus Maiorescu professe successivement à l'unique chaire de philosophie, les différentes matières de la philosophie: la morale, la psychologie (1865—1866), l'anthropologie, l'esthétique (1866—1867), la philosophie de l'histoire, la logique (1867—68), la métaphysique (1868—69), la pédagogie, la philosophie du langage (1869—70). Parmi ces cours ceux qui reviennent et se répètent d'une façon régulière, et même d'année en année, sont l'anthropologie, la psychologie, la logique, l'esthétique et la métaphysique.

En 1872, M. Titus Maiorescu cessant d'être professeur, cette chaire

În 1875—76 își fac apariția, pentru scurtă vreme, doi profesori, cari vor ocupa în urmă catedre în mod definitiv în învățământul universitar: *S. G. Vârgolici* și dl. *A. D. Xenopol*.

D-l Titu Maiorescu, ajungând ministru al instrucției, depărtează, „în interesul învățământului“, dela catedrele lor pe *Victor Challiol*, suplinitor, și pe *Andrei Vizanti*, care își ocupase catedra conform art. 366 din lege, cu titlul provizoriu.

În locul lui Challiol însărcinează cu suplinirea catedrei de Istoria literaturii franceze pe *S. G. Vârgolici*, absolvent al Școlii Normale din Paris; iar catedra de limba, literatura și istoria Românilor o desparte în două, și însărcinează pe *V. Burla* să predea „Istoria limbii și literaturii române“, și pe d-l *A. D. Xenopol* să predea *Istoria Românilor*, acordând fie căruia jumătate din salariul destinat catedrei divizate.

Această dispoziție fu revocată în același an (Aprilie) de succesorul d-lui *Maiorescu* la Ministerul Instrucției, *Al. Orăscu*, care, „având în vedere că depărtarea profesorului *Andrei Vizanti* dela catedra de literatura și istoria Românilor n'a fost bazată pe lege, reintegrează pe numitul în postul său, lăsând liberi de însărcinările lor pe *A. D. Xenopol* și *V. Burla*“.

Încă o dispoziție, care era și o inovație în programul studiilor universitare a Ministrului Titu Maiorescu, fu revocată de succesorul său. În Ianuar 1876 fusese însărcinat d-l *Eduard Caudella*, profesor la „Conservator“, cu un curs facultativ de muzică, în scopul de a forma un cor cu studenții. Noul ministru desființează această măsură, pe motivul că „o catedră de muzică la Universitate, pe lângă că este un lux, apoi nici nu este la locul ei“.

St. G. Vârgolici rămâne însă la catedra sa, mai întâiu ca suplinitor, apoi, dela 11 Sept. 1876, ca provizoriu, numit conform legii, cu însărcinarea de a preda, după dorința consiliului facultății, timp de doi ani literatura franceză, iar în al treilea an de studii, să facă o ochire generală asupra celorlalte literaturi ale limbilor neo-latine.

În 1876—77 își mai face apariția, în treacăt, încă un profesor ce avea să ocupe, în urmă, în mod definitiv o catedră la această facultate, d-l *P. Râșcanu*, care, împreună cu d-l *A. D. Xenopol*, supliniră (unul din Decembrie până în Martie, cellalt din Martie până în Aprilie) pe *N. Ionescu*, nevoit a lipsi dela catedră din cauza ocupațiilor sale politice.

D-l *A. D. Xenopol*, doctor în filosofie dela Universitatea din Berlin, a ocupat, conform legii, abia în Aug. 1883, catedra sa de *Istoria Românilor*, pe care a ilustrat-o și ca propunător și ca om de știință,

Iar d-l *P. Râșcanu*, care apare din când în când ca suplinitor al lui *N. Ionescu*, încă dela 1876—77, e proclamat de facultate licențiat

En 1875—76 deux professeurs qui plus tard seront des professeurs en titre font passagèrement leur apparition; ce sont *S. G. Vârgolici* et *M. A. D. Xénopol*.

M. Titu Maiorescu, devenu ministre de l'Instruction, ôte „dans l'intérêt de l'enseignement“ leur chaire à *Victor Challiol*, suppléant, et à *André Vizanti* qui avait obtenu cette chaire à titre provisoire, conformément à l'art. 366 de la loi. *Challiol* fut remplacé à la suppléance de la chaire d'histoire de la littérature française par *S. G. Vârgolici*, ancien élève de l'École Normale supérieure de Paris, tandis que la chaire d'histoire et de littérature roumaines fut scindée par le même ministre qui chargea *V. Burla* du cours de langue et littérature roumaines et *M. A. D. Xenopol* de celui d'histoire des Roumains, en attribuant aux deux suppléants la moitié du traitement destiné à la chaire ainsi divisée.

La même année (avril) cette disposition fut révoquée par *Al. Orăscu*, successeur de *M. Maiorescu* au ministère de l'Instruction. Le nouveau ministre, „vu que la chaire d'histoire et de littérature roumaines avait été illégalement retirée à *André Vizanti*, réintègre le susnommé dans son poste, et met en disponibilité *A. D. Xénopol* et *V. Burla*“.

Une autre disposition qui était en même temps une innovation introduite par *M. T. Maiorescu* dans le programme des études universitaires, fut révoquée par son successeur. En janvier 1876, *M. Eduard Caudella* professeur au Conservatoire, avait été chargé d'un cours facultatif de musique afin de former un chœur d'étudiants. Le nouveau ministre supprime cette disposition, sous prétexte „qu'une chaire de musique à l'Université est non seulement un luxe, mais encore une chose déplacée“.

Néanmoins, *St. G. Vârgolici* garde sa chaire, d'abord comme suppléant, ensuite à partir du 11 septembre 1876 et conformément à la loi, à titre provisoire, à charge de traiter, selon le désir du Conseil de la Faculté, pendant deux ans la littérature française, et pendant la troisième année d'études, de donner un aperçu général de la littérature des autres peuples néo-latins.

En 1876—77 également, fait une courte apparition, un autre professeur qui, par la suite, devait devenir le titulaire d'une chaire à cette faculté. Il s'agit de *M. P. Râșcanu*. Lui et *M. A. D. Xénopol*, supplèrent — l'un depuis décembre jusqu'en mars, l'autre depuis mars jusqu'en avril, *M. N. Ionescu* forcé par ses occupations politiques de s'absenter de sa chaire.

M. A. D. Xénopol, docteur en philosophie de l'Université de Berlin, s'obtint conformément à la loi la chaire d'histoire des Roumains, qu'il devait illustrer comme professeur et comme savant qu'en août 1883.

M. P. Râșcanu qui déjà à partir de 1876—77 remplace de temps

al ei în Iunie 1887, și ocupă cu titlu previzoriu catedra sa de *Istoria antică* cu științele auxiliare *Epigrafa și Geografia* în Noiembrie 1889, după ce o suplinise încă din anul 1884—85, în baza titlului său de fost elev al școlii *des Hautes Etudes* din Paris.

Un raport al decanului, din Noiembrie 1877, despre „starea studiilor“ și nevoile de îmbunătățire pe viitor arată că „organizarea internă a facultății nu este deplină“, nu are toate catedrele cerute de lege; și explică progresul relativ cam încet al instituției prin două cauze principale: întâiu, că nu i se dă o *tendință practică*, anume de a forma profesori de licee și gimnazii; al doilea, că nu se acordă *diplomele de licențiat* în litere *un drept* deosebit în stat: la ocuparea prin concurs a vre-unei catedre în învățământul secundar, licențiații sunt puși să concureze alături cu bacalauriații. Aceștia nu simt nevoia să mai urmeze studiile universitare. Se cere modificarea legii învățământului în părțile relative la recrutarea corpului didactic secundar, punându-se ca o condiție de admitere la concurs posedarea unui titlu academic. Se mai cere înființarea *Școlii Normale* pe lângă facultatea de litere, cu scopul de a pregăti pe studenți pentru cariera didactică.

Vieța aducea cu sine probleme noi, sau necesitatea de a le preciza și formula. Principiile de conservare și de dezvoltare a instituției făceau să se pună implicit întrebarea: care e *scopul studiului universitar*? Și se găsea răspunsul în utilitatea practică a vieții culturale: trebuința de a avea profesori bine pregătiți pentru gimnazii și licee. Scopul pur teoretic al dezvoltării științei rămânea pe al doilea plan, dacă nu chiar în afară de raza preocupărilor imediate ale conștiinței timpului. Prin o adresă din 5 Oct. 1874 Ministrul Instrucției *Titu Maiorescu* aduce la cunoștința Universității, că Consiliul general al Instrucției, deliberând asupra chestiei formării profesorilor de licee și gimnazii reale, a votat rezoluția „ca facultățile de litere și științe să devină Școli Normale pentru prepararea profesorilor de licee și gimnazii reale“.

Tot viața și experiența, marea magistră a omului, făcea să se simtă marele adevăr: că învățământul unei țări, cu diferitele lui trepte și feluri, este un organism unitar: părțile lui se țin unele de altele, legate și condiționate reciproc; după cum, de altfel, făcuse să se simtă și celalt adevăr sociologic: că, la rândul său, același învățământ, luat ca tot, se prezintă ca un simplu organ în viața marelui organism so-

en temps M. N. Ionescu, est en juin 1887 proclamé par la faculté licencié ès lettres, et obtient en novembre 1889 à titre provisoire la chaire d'histoire antique et des sciences auxiliaires, l'épigraphie et la géographie, après l'avoir suppléé depuis 1884—1885, en vertu de son titre d'ancien élève de l'école des Hautes Etudes de Paris.

Un rapport de novembre 1877 du doyen sur l'état des études et la nécessité de leur prochaine amélioration montre que l'organisation interne de la Faculté n'est pas achevée, que la Faculté ne possède pas toutes les chaires prévues par la loi et explique le progrès relativement lent de l'institution par deux raisons principales. Premièrement la Faculté manque „d'une tendance pratique“, à savoir la formation des professeurs des lycées et gymnases; deuxièmement, le diplôme de licencié ès lettres ne confère pas un droit spécial dans l'état: en effet les licenciés concourent à côté des bacheliers pour l'obtention d'une chaire dans l'enseignement secondaire.

Les bacheliers ne sentent plus le besoin de faire leurs études universitaires. En conséquence le rapport demande la modification des parties de la loi de l'enseignement concernant le recrutement du corps professoral secondaire: seules les personnes pourvues d'un titre universitaire devaient être admises au concours. Le rapport demande aussi la création, auprès de la Faculté des lettres, d'une Ecole Normale, dont le but serait la préparation des étudiants pour la carrière de l'enseignement.

La vie amenait des problèmes nouveaux et la nécessité de les préciser et de les formuler. Les principes de conservation et de développement de l'institution faisaient implicitement se poser la question: quel est le but des études universitaires? Et la réponse était l'utilité pratique de la culture intellectuelle, le besoin d'avoir des professeurs bien préparés pour les gymnases et lycées. Le but purement théorique du développement de la science restait au second plan, sinon en dehors de la sphère des préoccupations du moment. Par une adresse en date du 5 octobre 1874, le Ministre de l'Instruction, Titu Maiorescu, porte à la connaissance de l'Université que le Conseil général de l'Instruction, délibérant sur la question de la formation des professeurs de lycées et „réalgymnases“ a décidé que les Facultés des Lettres et des Sciences devissent des Ecoles Normales pour la préparation des professeurs de lycées et „réalgymnases“.

La vie et l'expérience, la grande maîtresse de l'homme, faisaient également sentir la grande vérité que l'enseignement d'un pays, avec ses différents degrés et échelons, est un organisme unitaire, dont les différentes parties se tiennent, se lient et sont dans une dépendance réciproque. D'ailleurs la vie et l'expérience avaient de même fait sentir une autre vérité sociologique: l'enseignement lui aussi dans son ensemble, se présente comme un simple organe du grand orga-

societății. Astfel universitatea, interesându-se de soarta sa,—în cazul concret, de soarta facultății de litere—căută în același timp să-și dea un rol de utilitate pentru buna funcționare a liceelor și gimnasiilor, iar acestora cerea să li se impună, prin lege, obligația de a se folosi de lumina desvoltată în universitate pentru pregătirea corpului didactic secundar.

Odată cu conștiința necesității unei întăriri a vieții sale interne, se trezea în Universitate sentimentul conservării, din contactul său ideal cu aspirațiile altei ființe culturale similare. În raportul rectorului și al decanului Facultății de Litere din 1876—77 se pomenește de concurența unei universități streine apropiate, anume a celei din Cernăuți, „la a cărei dispozițiune se dau immensele mijloace cunoscute, în intenția de a ne cuceri prin cultură germană, precum s'a zis în parlamentul (*Reichstath*) din Viena“.

Aceste două preocupări, născute una din raportul în afară al existenței universității, cealaltă din trebuința unei adaptări organice interne a facultăților la scopul cultural al vieții publice, nu par a veni numai întâmplător împreună, fără nici o legătură cauzală între ele. Una deșteaptă pe cealaltă, prin relațiile tainice ale țesăturilor vieții, prin inspirațiile ascunse ale instinctului de conservare, chiar când raportul lor nu apare lămurit în conștiința timpului.

Altă atitudine a instinctului de conservare și a trebuinței de afirmare a simțit nevoie să ia Universitatea, tot cam atunci, prin organul facultății de litere, față de sora ei din București, care, dacă nu se ridica la orizont, firește, cu aerul Universității din Cernăuți, ca un dușman declarat, se înfățișa totuși, prin natura lucrurilor și prin fatalitatea împrejurărilor, fără voe și intenție, ca ceva mai mult decât o simplă rivală, tocmai pentru că răspundea aceluiași trebuințe culturale interne, dacă nu și aceluiași probleme culturale etnice, de ordine externă, mai puțin evidente și imediate.

S'a născut în curând convingerea că, dacă pentru aceeași funcțiune socială, nu se dă ambelor Universități aceeași organizație, studențimea, în vederea rolului social pentru care vine să se prepare în Universitate, va preferi pe cea Universitate din două, unde va găsi mai sigur puțința unei pregătiri serioase pentru cariera ei viitoare. Și se înțelege de la sine că, dacă cea organizată în mod mai satisfăcător va mai fi așezată și într'un oraș, care prin el însuși este o atracție puternică, existența celei-lalte, mai insuficient înzestrată cu mijloace de lucru și de pregătire, va fi condamnată la o peire sigură, deși poate înceată și pe nesimțite.

biologiques de la société. Ainsi l'université s'intéressait à son sort—dans l'espèce au sort de la Faculté des lettres—cherchait aussi à être utile au bon fonctionnement des lycées et gymnases, et demandait en même temps qu'on obligeât ces institutions à avoir un corps enseignant muni de diplômes universitaires.

En même temps que le sentiment de la nécessité de fortifier sa vie intérieure, l'université par suite de son contact avec une institution similaire d'enseignement supérieur, sentait s'éveiller son instinct de conservation idéal.

Dans le rapport de 1876—77 du Recteur et du Doyen de la Faculté des Lettres, il est question d'une université étrangère voisine à savoir celle de Cernautz, qui a à sa disposition des ressources immenses et bien connues, à l'effet de nous rendre vassaux de la civilisation allemande, comme on l'a dit dans le Parlement (*Reichsrath*) de Vienne.

Il ne semble pas que le hasard seul ait fait se rencontrer, qu'il n'y eût aucune liaison primordiale, entre ces deux préoccupations, nées une des manifestations extérieures de la vie de notre université, l'autre du besoin d'adapter l'organisation des Facultés à l'un des buts supérieurs de notre vie publique. Ces préoccupations se suscitent l'une l'autre par les inspirations mystérieuses de l'instinct de conservation, par les relations cachées des éléments constitutifs de la vie, même lorsque la conscience de l'époque ne s'en rend pas nettement compte.

C'est encore vers cette époque que l'instinct de conservation et le besoin de se manifester firent prendre à notre Université et notamment à notre Faculté des lettres à l'égard de l'Université de Bucarest une position semblable à celle décrite ci-dessus. Si cette dernière institution ne prenait pas en se levant à l'horizon l'air franchement hostile de l'Université de Cernautz, elle apparaissait toutefois, par suite de la nature des choses et de la fatalité des circonstances, non seulement comme une rivale, mais encore, malgré elle et à son insu, comme un danger permanent pour l'Université de Jassy. Elle répondait en effet aux mêmes besoins du peuple de s'instruire et, de plus, offrait une solution aux mêmes problèmes d'ordre extérieur relatifs à la civilisation ethnique, bien que ces problèmes fussent moins évidents et moins immédiats.

On fut bientôt persuadé que si l'on ne donnait aux deux Universités, qui remplissaient la même fonction sociale, une même organisation, les étudiants, ayant en vue le rôle social auquel les études universitaires doivent les préparer, préféreront celle des deux Universités qui leur assurera la préparation la plus sérieuse pour leur future carrière. Il allait de soi que si l'université la mieux organisée se trouvait de plus, située dans une ville, déjà par elle-même un centre puissant d'attraction, l'existence de l'autre institution, insuffisamment dotée de moyens de travail et d'étude, serait condamnée à un dépérissement certain, bien que lent, peut-être, et insensible.

Era natural ca, în epoca de accentuare a conștiinței de sine, să se găsească și față de acest pericol o formulă de apărare. Și formula s'a găsit.

În raportul consiliului facultății de Litere din 1881—82 se cere înființarea unei catedre de *epigrafie*, „ca la București“, și menținerea catedrei de *limba și literatura franceză*, fără de limba și literatura italiană și spaniolă, „așa cum este la București.“

Formula s'a păstrat: „așa cum este la București,“ și revine adesea în argumentarea cererilor facultății.¹⁾

Una din cerințele principale ale facultății, care o pune în situație a răspunde chemării sale practice, se îndeplinea. Școala Normală Superioară cu secția literară se înființează în 1880—81. Și, ca organizația facultății să se apropie și mai mult de ideea urmărită prin funcțiunea ei, se cerea, în același an, despărțirea în două a catedrei de *Limba, literatura și istoria Românilor*, anume în *Istoria Românilor* de o parte și *Limba și literatura română* de altă parte, constituind catedre deosebite. Motivul era: fiindcă în programul liceelor s'a introdus studiul *limbei române*, e nevoie să se aprofundeze această materie la Universitate de către aceia cari aspiră să ocupe o astfel de catedră în învățământul secundar.

Ne găsim în momentul unui început de vitalitate, conștientă de puterea, de lipsurile și de idealurile sale.

În acest an 1881—82 facultatea dă primele roade sensibile ale activității sale, *primii licențiați* în filosofie și litere: Ioan Zaremba în Octombrie, cu teza de licență publicată: „Principiul mișcării și primul motor după filosofia lui Aristoteles“ (Berlad, 1881), și Al. Philippide, în Ianuarie.

Tot acum, însă, eșuburanța de viață a literii Universității, după două zeci de ani dela înființarea ei, se revărsa și pe cai neprevăzute de rațiunea scopului ei. În 1880—81 izbucnesc primele manifestări de desordine mai pronunțată în studentime: o grevă generală se declară în Octombrie 1880; în Martie 1881 Consiliul special al Universității e chemat să judece cazuri de nedisciplină serioasă a unor studenți dela litere.

Societăți și cluburi studențești începeau să se organizeze, adevărate focare de fantazii politice rătăcite, cari abăteau studentimea de la studii serioase, îndreptând-o pe panta agitațiilor sociale.

Perioada aceasta de svârcoliri și avânturi juvenile necălăuzite de norma rațiunii, acest *Sturm und Drang* îngrijitor a deșteptat datorită unei reglementări oficiale a vieții studențești.

1) În 1890—91, etc.

A l'époque où notre Université se rendant de plus en plus compte de ce qu'elle devait être, il était naturel que l'on trouvât, devant ce péril, une formule de défense. Et la formule fut trouvée.

Dans son rapport de 1881—1882, le Conseil de la Faculté des Lettres demande la création d'une chaire d'*Epigraphie* „comme à Bucarest“ et le maintien de la chaire de langue et de littérature françaises, non compris la langue et la littérature italienne et espagnole qui en faisaient partie, „tout comme à Bucarest“. ¹⁾

On a gardé la formule: „C'est ainsi à Bucarest“ qui revient souvent dans l'argumentation des demandes faites par notre Faculté.

On venait de satisfaire à une des principales demandes de notre Faculté, pour la mettre en état d'accomplir le côté pratique de sa mission. En 1880—81 fut fondée l'*Ecole Normale Supérieure* avec une section littéraire. Et afin que l'organisation de la Faculté se rapprochât encore davantage du but qu'on se proposait d'atteindre, on demande, la même année, la division de la chaire de *Langue, littérature et histoire des Roumains* en deux chaires distinctes: l'une *l'histoire des Roumains* l'autre de *langue et littérature roumaines*. La raison en était dans l'introduction du roumain comme objet spécial d'enseignement dans le programme des lycées—d'où la nécessité pour ceux qui voulaient le professer, de l'étudier de près à l'Université.

A ce moment, nous nous trouvons en face d'un commencement de vitalité de notre Université consciente de sa force, de ses défauts et de son idéal.

Cette année (1881—1882) la Faculté donne les premiers fruits de son activité, nous voulons parler des premiers licenciés en philosophie et ès lettres. En octobre, Jean Zaremba passe sa licence avec une thèse sur „Le Principe du mouvement et le premier moteur, d'après la philosophie d'Aristote“ (Berlad, 1881); en janvier, on confère le grade de licencié à Al. Philippide.

En revanche, c'est alors que notre jeune Université, qui avait à peine vingt ans d'existence déversait le trop-plein de son activité dans des voies tout opposées au véritable but de cette institution. En 1880—1881 les premières manifestations de désordre plus accusé éclatent dans les rangs des étudiants: une grève générale se déclare en octobre 1880; en mars 1881 le Conseil spécial de l'Université est appelé à juger des cas d'indiscipline sérieuse de quelques étudiants ès lettres. Des sociétés et des clubs d'étudiants commencèrent à s'organiser; c'étaient de véritables foyers d'idées politiques fantaisistes ou erronées qui portaient la jeunesse à s'agiter pour les revendications sociales et l'empêchaient de s'adonner aux études sérieuses.

Cette période d'agitations et d'élan juvéniles, n'ayant point pour guide la raison, ce *Sturm und Drang* menaçant a suscité l'obligation de régler d'une manière officielle la vie des étudiants.

Ce sont des forces nouvelles et des études nouvelles qu'apporte

Forțe noi și studii noi capătă facultatea în activitatea profesorală statornică a d-lor *A. D. Xenopol* pentru *Istoria Românilor* în 1883 și *Petru Râșcanu* pentru *Istoria Antică* în 1884 (suplinitori); forțe noi, dacă nu și studii noi, capătă în activitatea profesorală tot așa de statornică a lui *Aron Densusșeanu*—venit deocamdată ca suplinitor la catedra de *limba și literatura latină* în locul d-lui *N. Quintescu* permutat la București, în 1881—82, apoi ca titular în 1883—precum și aceea, mai puțin statornică, a d-lui *C. Dimitrescu*. Acesta, de altfel, intră în învățământul universitar încă din 1878—79, propunând din domeniul filosofiei, psihologia, pedagogia și estetica, iar *C. Leonardescu* restul disciplinelor filosofice. În 1885, d. *C. Dimitrescu* se permută la București, la catedra de *Istoria filosofiei vechi și Morală*, iar catedra, rămasă astfel vacantă la Iași, se ocupă, prin concurs, în Decembrie 1888 de actualul ei titular, autorul acestor pagini.

Din rapoartele decanatului despre activitatea facultății, precum și din însemnările în condica de prelegeri, iată în câți-va ani materiile propuse la diferite cursuri :

La *filosofie* : *Istoria filosofiei și metafizica* contemporană (1877—78), psihologia (1878—79); pedagogia generală și istoria pedagogiei (1878—79); filosofia morală, istoria teoriilor morale în antichitate și timpurile moderne (1879—80); estetica și pedagogia specială (didactică) (1879—80); logica și metodologia (1881—82); etica empirică și antică (1882—83); estetica și pedagogia gimnazială (1882—83); metafizica contemporană și istoria filosofiei moderne (1883—84); *Istoria pedagogiei și psihologia* (1883—84).

La *Limbele și literaturile clasice* : în legătură cu cursul general de literatură respectivă, interpretare din *Lucrețiu* ; *Iliada* lui *Homer* și filosofii greci (1877—78); interpretare din *Oratul și Terențiu* (1878—79); interpretare din *Plaut* ; poemele omeriche, poezia lirică și începuturile teatrului (1879—80);

La *Literaturile moderne, și anume din cea română* : poezii și prozatorii până în veacul XIX-lea (1877—78); apoi cei dela începutul veacului XVIII până la 1832 (1878—79); originile limbei române. Viața politică și dezvoltarea literară în veacul al XVI, XVII și XVIII. Cercetări speciale asupra cronicelor românești și literaturii bisericesti. Poezia populară (1879—80).¹⁾

Iar din literaturile *neolatine* : literatura franceză a sec. XVI și XVII și originile literaturii franceze. Explicarea din autorii *Corneille* și *Molière* (1877—78); literatura franceză a veacului de mijloc (1878—79); literatura franceză a sec. XVIII, cu explicare de texturi, și istoria literaturii *spaniole*, epoca clasică (1879—80).

1) În acest an găsim figurând ca propunător al materiilor catedrei de literatură română pe *A. Lambrior* (dela 25 Februarie 1880).

la Faculté l'activité professorale constante de *M. A. D. Xénopol* (nommé en 1883 à la chaire d'*Histoire des Roumains*) et *Pierre Râșcanu* (nommé en 1884 suppléant de la chaire d'*Histoire ancienne*). Ce sont des forces nouvelles sinon des études nouvelles qu'apporte l'activité professorale tout aussi constante d'*Aron Densusșeanu*—tout d'abord suppléant de la chaire de *langue et littérature latines* à la place de *M. N. Quintescu*, transféré à Bucarest en 1881—1882 puis titulaire du poste en 1883—ainsi que l'activité moins constante de *M. C. Dimitrescu*. Ce dernier entre dans l'enseignement universitaire déjà en 1878—79, en professant la psychologie, la pédagogie et l'esthétique, tandis que *C. Leonardescu* traite les autres disciplines philosophiques. En 1885 *M. C. Dimitrescu* est transféré à Bucarest à la chaire d'*histoire de la philosophie ancienne et de morale* et la chaire de *Jassy*, restée vacante, est obtenue à la suite d'un concours, en décembre 1888, par le titulaire actuel, auteur de ces pages. Les rapports du doyen sur l'activité de la Faculté ainsi que les registres nous montrent que les matières professées aux différents cours ont été les suivantes.

A la *philosophie* : L'histoire de la philosophie et la métaphysique contemporaine (1877—78), la psychologie (1878—79); la pédagogie générale et l'histoire de la pédagogie 1878—1879; la philosophie moderne; l'histoire des théories morales dans l'antiquité et dans les temps modernes (1879—1880); l'esthétique et la pédagogie spéciale (la didactique) (1879—80); la logique et la méthodologie (1881—82); la morale empirique et la morale antique (1882—1883); l'esthétique et la pédagogie des lycées (1882—83); la métaphysique contemporaine et l'histoire de la philosophie moderne (1883—84); l'histoire de la pédagogie et la psychologie (1883—84).

Langues et littératures classiques. En rapport avec le cours général de littérature respective des explications de textes : *Lucreèce*, *Iliade*, les philosophes grecs (1877—78), *Horace* et *Térence* (1878—79), *Plaute*. Les poèmes homériques, la poésie lyrique et les commencements du théâtre (1879—1880).

Les littératures modernes. 1° *Littérature roumaine* : poètes et prosateurs jusqu'au XIX-e siècle (1877—78); poètes et prosateurs depuis le commencement du XVIII-e siècle jusqu'en 1832 (1878—79); les origines de la langue roumaine. La vie politique et le développement de la littérature aux XVI-e, XVII-e et XVIII-e siècles. Recherches spéciales sur les chroniques roumaines et la littérature cléricale. La poésie populaire (1879—1880). 2° *Littératures néo-latines*, la littérature française des XVI-e et XVII siècles et les origines de la littérature française. Explications de textes : *Corneille* et *Molière* (1877—1878), la littérature française du moyen âge (1878—79), la littérature

2) Cette année, à partir du 25 février, nous trouvons *A. Lambrior* chargé du cours de littérature roumaine.

În 1889—90 activitatea facultății ni se prezintă într'o înfățișare excepțional de satisfăcătoare. Toate catedrele existente sunt ocupate de titulari și toți titularii în activitate ne-întreruptă. *Andrei Vizanti* însuși ține curs tot anul. Chiar *N. Ionescu*, profesorul de istoria medie și modernă, care, din cauza preocupărilor și acțiunii sale politice, frecuenta mai rar și neregulat catedra, ține curs până aproape de sfârșitul anului, de altfel ultimul an al carierii sale profesionale.

Iată corpul didactic din acest an și catedrele lor, în ordine de vechime.

N. Ionescu, Istoria medie și modernă.

I. Caragiani, Limba și literatura elină (de la 1865).

A. Vizanti, Istoria literaturii române (1865).

C. Leonardescu, Istoria Filosofiei, Etica, Logica, (1872).

St. G. Vârgolici, Limba și literatura franceză, cu privire generală asupra celorlalte neo-latine. (1876).

A. D. Xenopol, Istoria Românilor. (23 Aug. 1883).

Aron Densușeanu, Limba și literatura latină (25 Oct. 1883).

Ion Găvănescul, Pedagogia, Psihologia și Estetica (1 Dec. 1888).

Petru Râșcanu, Istoria antică, cu științele auxiliare (1 Noiembrie 1889).

În 1892—93. d-l *Al. Philipide* ocupă ca suplinitor catedra, din nou înființată, de *Istoria limbii române și filologie*, iar în 1894—95 d-l *P. P. Negulescu* și *Teohari Antonescu* sunt numiți, cu titlul de conferențieri, să țină prelegeri, primul de *Istoria filosofiei contemporane*, cel d'al doilea de *Arheologie*, materii ce se transformă curând în obiectele a două catedre noi, pe cari, în anul următor, le ocupă amândoi ca suplinitori.

Astfel se naște o a treia catedră de filosofie, restrângându-se cadrul catedrei ocupate de *C. Leonardescu*. Noile forțe didactice ocupară în curând (1896) ca titulari catedrele lor.

Abia se mărise numărul profesorilor cu acești trei titulari, și rămâne vacantă catedra de literatura franceză, prin încetarea din viață a lui *St. G. Vârgolici*. Așa că în anul 1897—98, afară de catedra de *Istoria medie și modernă*, mai găsim încă două ocupate cu suplinitori: cea de *Istoria antică* a d-lui *P. Râșcanu*, care funcționa ca inspector școlar, și cea de *limba și literatura franceză*; prima suplinită de *Teohari Antonescu*, a doua de d-l *Anton Naum*, care o și ocupă, în Februarie 1900, ca profesor.

În 1898—99 revine la catedra sa d-l *P. Râșcanu*, dar își părăsește pentru totdeauna, prin demisie, pe a sa *Andrei Vizanti*. Ca-

française du XVIII-e siècle avec explications de textes et histoire de la littérature espagnole à l'époque classique (1879—80).

En 1889—90 notre Faculté se présente d'une manière exceptionnellement satisfaisante. Toutes les chaires existantes sont occupées par des titulaires et tous les titulaires sont dans une incessante activité. *André Vizanti* lui-même fait son cours pendant toute l'année. Même *N. Ionescu*, professeur d'histoire du moyen âge et moderne qui, à cause de son action et de ses préoccupations politiques, remplissait sa fonction d'une manière rare et irrégulière, fait son cours presque jusqu'à la fin de l'année, la dernière année, d'ailleurs, de son activité professorale.

Voici énumérés selon l'ordre d'ancienneté, les membres du corps enseignant et les chaires de cette année :

N. Ionescu, Histoire du moyen âge et moderne.

I. Caragiani, Langue et littérature grecques (à partir de 1865).

A. Vizanti, Histoire de la littérature roumaine (1865).

C. Leonardescu, Histoire de la philosophie, Morale, Logique (1872).

St. G. Vârgolici, Langue et littérature françaises avec un aperçu général des autres littératures néo-latines (1876).

A. D. Xenopol, Histoire des Roumains (23 août 1883).

Ion Găvănescul, Pédagogie, Psychologie et Esthétique (1-er Novembre 1888).

Pierre Râșcanu, Histoire ancienne et Sciences auxiliaires (1-er novembre 1889).

En 1892—93, *M. Al. Philippide* occupe comme suppléant la chaire créée de nouveau d'histoire de la langue roumaine et de philologie romane, et en 1894—95, *M. M. P. P. Negulescu* et *Théohari Antonescu* sont nommés maîtres de conférences, le premier d'histoire de la philosophie contemporaine, le second d'archéologie, matières qui deviennent bientôt l'objet de deux nouvelles chaires que l'année suivante, tous deux occupent en qualité de suppléants.

C'est ainsi que prend naissance une troisième chaire de philosophie, par suite de la limitation du domaine de celle de *C. Leonardescu*.

A peine le nombre des professeurs avait-il augmenté par la nomination de ces trois titulaires que la chaire de littérature française devint vacante par la mort d'*Et. G. Vârgolici*. De sorte qu'en 1897—98, outre la chaire d'histoire du moyen âge et moderne, nous trouvons encore deux autres chaires suppléées; celle d'histoire ancienne, de *M. P. Râșcanu* qui remplissait la fonction d'inspecteur scolaire et celle de langue et littérature françaises; la première suppléée par *M. Th. Antonescu*, la deuxième par *M. Antoine Naum* qui, en février 1900, en devient le titulaire.

En 1898—99 *M. P. Râșcanu* reprend sa chaire tandis que *André Vizanti* s'en démet. La suppléance de la chaire vacante de littérature

tedra vacantă de *literatura română* fu luată în suplinire de Aron Densușianu. Dar la sfârșitul aceluiaș an școlar (în August 1899) Aron Densușianu încetează din viață, și rămân astfel deodată două catedre vacante, aceea a decedatului, *limba și literatura latină*, și cea de *istoria literaturii române*; și vacante sunt de atunci și până în momentul de față.

Istoria literaturii române a fost un moment unită cu aceea de *limba și filologia română*; dar titularul acesteia, d-l Al. Philipide, a părăsit-o, spre a se concentra asupra studiilor sale speciale, după cum a renunțat și la cea de *limba și literatura latină*, pe care a suplinit-o timp de un an.

Astfel, anul 1900—1901 găsește facultatea cu o catedră mai puțin, catedra importantă de *istoria literaturii române*, și funcționând cu trei catedre suplinite, căci la cele două de *istoria medie și modernă* și de *limba și literatura latină* se mai adause și cea de *istoria antică*, prin numirea din nou a d-lui P. Râșcanu în postul de inspector școlar. Și această situație durează până la 1904, când catedra de *istoria antică* își recapătă titularul. Dela 1901—1902 înainte, însă, până azi, catedra de *limba și literatura latină* e suplinită de d-l Xenofon Gheorghiu.

Numărul catedrelor sporește în 1904—1905 cu aceea de *limba și literatura slavă*, pe care d-l Ilie Bărbulescu o luă mai întâiu cu titlu de suplinitor, apoi ca agregat în 1907—1908, în fine ca profesor în 1909—1910.

Alte două obiecte de studii se adăogară facultății în 1907—1908. Germenul probabil a două catedre viitoare, unul aparținând secției filosofice și încredințat d-lui Ion Petrovici, a'l propune cu titlu de conferențiar și apoi de docent-conferențiar: *filosofia generală*, cu *logica și psihologia*; cellalt aparținând secției filologiei moderne, anume *limba și literatura germană*, încredințată d-lui Traian Bratu a o propune cu titlu de conferențiar.

Amândouă aceste obiecte de studii nu se introduseră de-a dreptul sub forma unor studii de catedră, ci se repetă și de rândul această experiența, care reușise așa de bine 1894—95 cu alte două materii: arheologia și istoria filosofiei moderne.

Dar atunci învățământul statului se afla sub regimul legii din 1864, care nu prevedea decât o singură categorie de propunători universitari: profesori titulari sau suplinitori, cari se numiau la o anumită catedră prevăzută în buget. Legea din 1898 prevede, pe lângă propunători numiți la catedre determinate, fie ca profesori, fie ca agregati, fie ca suplinitori, încă o categorie nouă, care ar permite statului o largă experiență prealabilă pentru încercarea forțelor didactice și selectarea valorilor științifice a studiilor, mai înainte de a le preface în catedre și a le recunoaște ca materii obligatoare introduse oficial

roumaine fut donnée à Aron Densușianu. Mais comme à la fin de la même année scolaire (août 1899) Aron Densușianu meurt, deux chaires restent de ce coup vacantes, celle du défunt—*langue et littérature latines*—et celle d'histoire de la littérature roumaine. Depuis lors jusqu'aujourd'hui ces chaires sont restées vacantes.

L'histoire de la littérature roumaine fut un moment incorporée dans la chaire de langue et philologie roumaines, mais le titulaire de cette place, M. Al. Philipide quitta l'étude dont on le chargeait pour s'adonner entièrement à sa spécialité. De même, après une année, il renonça à la suppléance de la chaire de langue et littérature latines.

Ainsi, l'année 1900—1901 trouve la Faculté avec une chaire en moins, celle d'histoire de la littérature roumaine, et avec trois chaires confiées à des suppléants. En effet aux chaires *d'histoire du moyen âge et moderne* et de *langue et littérature latines* vint se joindre celle d'histoire ancienne par la nouvelle nomination de M. P. Râșcanu au poste d'inspecteur scolaire. Cette situation dure jusqu'en 1904, quand la chaire d'histoire ancienne est reprise par le titulaire. En 1901—1902 Xenophon Gheorghiu fut nommé suppléant de la chaire de *langue et littérature latines* qu'il occupe aujourd'hui encore avec le même titre.

Le nombre des chaires augmente en 1904—1905 par la création de la chaire de *langues slaves* que M. Elie Bărbulescu occupe d'abord comme suppléant, ensuite, en 1907—1908, comme agrégé, enfin en 1909—1910 comme professeur.

En 1907—1908, la Faculté s'enrichit de deux nouveaux objets d'enseignement, le germe probable de deux futures chaires. L'un de ces objets, *la philosophie générale avec la logique et la psychologie* appartient à la section de philosophie: M. Jean Petrovici fut chargé de ce cours, avec le titre de maître de conférences, puis avec celui de „docent”—maître de conférences. L'autre objet, *la langue et la littérature allemandes*, appartient à la section de philologie moderne; M. Traian Bratu fut chargé de ce cours avec le titre de maître de conférences.

On n'avait pas créé de chaires spéciales pour les deux matières susnommées; cette fois encore en répéta l'expérience qui avait si bien réussi en 1894—95 pour l'archéologie et l'histoire de la philosophie moderne. Mais alors l'enseignement d'état se trouvait sous le régime de la loi de 1864 où il n'était question que d'une seule catégorie de professeurs d'Université: les titulaires et les suppléants nommés à une chaire déterminée inscrite au budget. La loi de 1898 prévoit, à part les professeurs, les agrégés et les suppléants, nommés à des chaires déterminées, les „docents”. Ces derniers permettent à l'état d'instituer au préalable une large enquête sur la valeur de cette sorte de chargés de cours ainsi que sur celle des matières qu'ils traitent; c'est donc à bon escient que l'état transformera certaines conférences en chaires et reconnaitra certaines matières d'enseignement

și legal în organismul de stat al studiilor universitare. Această categorie de propunători, *docentul*, după zece ani de aplicare a legii din 1898, nu și-a putut găsi întrebuințarea, și a trebuit să se recurgă tot la sistemul *conferențiarilor*, neprevăzut nici în legea delă 1864, și încă mai puțin în cea delă 1898, care crease *docentura* pentru scopul pregătirii personalului destinat a servi la recrutarea agregăților și profesorilor de catedre și pentru învederarea foloaselor unor discipline admise în vederea unei eventuale transformări a lor în obiecte de catedre.

Primul care se abilită ca *docent*, d-l I. Petrovici, fusese numit mai întâiu *conferențiar* și își păstră și în urmă această denumire alături de aceea de *docent*. Explicația e simplă. *Docentul* funcționează, din principiul legii, fără remunerație delă stat, ca și *docentul* german, care însă are posibilitatea să-și facă, până la un punct, din cariera sa un mijloc de întreținere prin sistemul, obișnuit în Germania, al onorarului plătit semestrial de auzitori pentru prelegerile audiate. La noi, statul a păstrat sistemul german de a nu plăti pe *docenți*, fără să existe sau să se introducă norma compensatoare a răsplătirii muncii de către cei ce profită de dânsa; dar, pe de altă parte, ceea ce a refuzat *docentului* clasic, conform legii germane, i-a acordat, pe altă cale, conform uzului extra-legal, numindu-l și „conferențiar“, și salariindu-l ca atare.

În vara anului 1907, unul din vechii profesori ai facultății, C. Leonardescu încetă din viață. Catedra lui vacantă de *Etică și Istoria filosofiei vechi*, o luă în suplinire profesorul I. Găvănescul, care propuse aceste obiecte filosofice din Noembrie 1907, până în aprilie 1910.

În 1909—1910 o nouă pierdere isbi pe ne-așteptate facultatea, prin moartea cu mult înainte de vreme a tânărului profesor Teohari Antonescu (Ianuarie 1910). Catedra lui vacantă de *Arheologie* fu încredințată spre suplinire d-lui Octav Erbiceanu.

În acești an două forțe didactice tinere intrară ca titulari de catedre în organismul științific al facultății. D-l Dimitrie Gusti ocupă ca agregat definitiv, cu data de 1 Aprilie 1910, catedra de *etică, sociologie și istoria filosofiei antice*. Cu același titlu și delă aceeași dată ocupă d-l Charles Drouhet catedra de *limba și literatura franceză*, la care fusese mai întâiu numit suplinitor, catedră rămasă vacantă prin retragerea d-lui Anton Naum, care demisionase în Ianuarie 1909 spre a-și regula drepturile la pensie.

Dacă adăugăm că și catedra vacantă de *Istoria medie și modernă*

comme obligatoires, en les introduisant d'une manière officielle et légale dans l'organisme d'état des études universitaires.

Néanmoins bien qu'il y ait dix ans depuis l'application de la loi de 1898, on n'a pu encore tirer parti de cette catégorie spéciale de chargés de cours: les „docents“. Aussi a-t-on dû recourir toujours au système des maîtres de conférences qui n'est prévu ni par la loi de 1864 et encore moins par celle de 1898. C'est cette dernière, nous l'avons déjà dit, qui créait la „docence“ à l'effet de préparer un personnel parmi lequel on pût recruter les professeurs et les agrégés titulaires des chaires et à l'intention de mettre en lumière l'utilité de certaines disciplines: les conférences faites sur ces matières pouvaient éventuellement être transformées en cours obligatoires.

Le premier qui passa l'examen de „docence“ fut M. I. Petrovici qui d'abord avait été nommé maître de conférences et ensuite garda ce titre à côté de celui de „docent“. L'explication en est simple. Le *docent* fonctionne en vertu de la loi, sans être rétribué par l'état, tout comme le „docent“ allemand; toutefois en Allemagne il peut, jusqu'à un certain point, vivre de sa carrière, en touchant les honoraires versés tous les semestres par ses auditeurs. Chez nous, l'état a emprunté à l'Allemagne le système de ne point payer les *docents*, sans toutefois donner à ces derniers la compensation de faire payer leur travail par ceux qui en profitent. Mais, d'un autre côté, ce que l'état a refusé au „docent“ classique, conformément à la loi allemande, il le lui a accordé d'une autre manière, conformément à l'usage local, extra-légal, en le nommant „maître de conférences“ et en lui donnant les appointements de ce grade.

Dans l'été de 1907 mourut l'un des anciens professeurs de la Faculté, C. Leonardescu. La suppléance de sa chaire de morale et d'histoire de la philosophie ancienne fut donnée au professeur I. Găvănescul qui traita ces matières philosophiques depuis novembre 1907 jusqu'en avril 1910.

En 1909—1910 notre Faculté fut frappée d'un nouveau deuil, par la mort inattendue du professeur Teohari Antonescu (janvier 1910). La suppléance de la chaire vacante d'archéologie fut accordée à M. Octave Erbiceanu.

La même année la Faculté acquit de nouvelles forces didactiques dans la personne de deux jeunes titulaires de chaires. M. Démètre Gusti fut nommé le 1-er avril 1910 agrégé définitif à la chaire de *Morale, Sociologie et Histoire de la philosophie ancienne*. C'est avec le même grade et à la même date que M. Charles Drouhet fut nommé à la chaire de *langue et littérature françaises*, qu'il avait auparavant occupée comme suppléant. Cette dernière chaire était restée vacante par suite de la démission de M. Antoine Naum qui avait voulu faire valoir ses droits à la retraite (janvier 1909).

Ajoutons que la chaire vacante d'histoire du moyen âge et mo-

a obținut, în Dec. 1908, după recomandarea facultății, un nou suplinitor, în persoane d-lui *I. Ursu*, și că și importanta catedră de *istoria literaturii române*, de fapt suprimată de atâta vreme, a fost în fine reînființată, deși sub denumirea restrânsă de „istoria literaturii române moderne”, și că la această catedră, astfel ajustată, ministrul Haret a numit mai întâi de-a-dreptul, fără avizul facultății, deci în contra legii, apoi în urma protestării facultății, cerându-i avizul, a numit în contra acestui aviz, ca suplinitor pe d-l *Garabet Ibrăileanu*, obținem următorul tablou complet al corpului didactic, profesori, agregati, docenți, suplinitori și conferențieri, în acest ultim an 1909—1910, care încheie cei 50 de ani de existență ai Universității :

Corpul didactic al facultății de filosofie și litere în anul 1909—1910

(în ordinea vechimii lor).

A. CATEDRE.

I. Caragiani, Limba și literatura elină.

A. D. Xenopol, Istoria Românilor.

I. Găvănescul, Pedagogia, Psihologia și Estetica.

” Etica și Istoria filosofiei antice (ca suplinitor, până la 1 Aprilie 1910).

P. Râșcanu, Istoria veche.

P. P. Negulescu, Istoria filosofiei moderne și Logica.

Al. Philippide, Filologia română.

Teohari Antonescu, Arheologia (bolnav dela începutul anului, decedat în Ianuarie 1910).

Ilie Bărbulescu, Limbile slavice.

Charles Drouhet, Limba și literatura franceză (suplinitor dela începutul anului școlar, titular ca agregat dela 1 Aprilie 1910).

Dimitrie Gusti, Etica, Sociologia, și Istoria filosofiei vechi (dela 1 Aprilie, ca agregat).

Xenofon C. Gheorghiu, Limba și literatura latină (suplinitor).

I. Ursu, Istoria medie și modernă (suplinitor).

Garabet Ibrăileanu, Istoria literaturii române moderne (suplinitor).

Octav Erbiceanu, Arheologia (suplinitor).

B. CONFERENȚE ȘI CONFERENȚIERI

I. Petrovici (docent-conferențiar) : Psihologia și Logica.

Traian Bratu (conferențiar) : Limba și Literatura Germană.

derne a obtenu, à la suite de la recommandation de la Faculté, un nouveau suppléant dans la personne de M. J. Ursu (décembre 1908) et que l'importante chaire d'histoire de la littérature roumaine, de fait supprimée depuis tant de temps, a enfin été créée de nouveau, bien qu'avec la dénomination restreinte : „d'histoire de la littérature roumaine moderne”. A la chaire agencée de cette façon, le ministre Haret, nomma d'abord directement, sans prendre l'avis de la Faculté, donc contrairement à la loi, puis à la suite des protestations de la Faculté, en prenant cet avis, mais n'en tenant pas compte M. Garabet Ibrăileanu.

Voici, le tableau complet du corps didactique—professeurs, agrégés, docents, suppléants et maîtres de conférences — dans cette dernière année 1909—1910 qui clôt les cinquante années d'existence de notre Université :

Corps didactique de la Faculté des Lettres et de Philosophie en 1909—1910

(Les professeurs sont cités selon leur ancienneté)

A. CHAIRES

I. Caragiani, Langue et littératures grecques.

A. D. Xenopol, Histoire des Roumains.

I. Gavanescul, Pédagogie, Psychologie et Esthétique.

” Morale et Histoire de la philosophie ancienne (suppléant jusqu'au 1-er avril 1910).

P. Râșcanu, Histoire ancienne.

P. P. Negulescu, Histoire de la philosophie moderne et Logique.

Al. Philippide, Philologie roumaine.

Théohari Antonescu, Archéologie (malade depuis le commencement de l'année, mort le 11 janvier 1910).

Elie Barbulescu, Langues slaves.

Charles Drouhet, Langue et littérature françaises (suppléant depuis le commencement de l'année scolaire, titulaire comme agrégé depuis le 1-er avril 1910).

Démètre Gusti, Morale, Sociologie et Histoire de la philosophie ancienne (agrégé depuis le 1-er avril).

Xénophon C. Gheorghiu, Langue et littérature latines (suppléant).

I. Ursu, Histoire du moyen-âge et moderne (suppléant).

Garabet Ibrăileanu, Histoire de la littérature moderne (suppléant).

Octave Erbiceanu, Archéologie (suppléant).

B. CONFÉRENCES

J. Petrovici, (docent-maitre de conférences) : Psychologie et Logique.

Trajan Bratu, (maitre de conférences) : Langue et littérature allemandes.

II.

ORGANIZAREA ȘI REGULAMENTAREA STUDIILOR

De o adevărată organizare a studiilor numai atunci se poate vorbi, când se are în vedere un scop anumit de atins, și când, pentru realizarea lui, se chibzuește alegerea studiilor și cuantificarea valorii lor relative, luându-se ca criteriu al dispunerii lor erarhice gradul în care contribuiesc la apropierea de ținta urmărită.

De scopul pus înainte în organizarea unei instituții școlare a-tărnă spiritul care însuflețește întreaga ei activitate, deci și metoda de lucru aplicată în obiectele ei de studii constitutive.

La început, la originea lor primitivă, când s'au dezvoltat prin evoluție treptată din cadrul programului de cultură generală al Academiei Mihăilene, scopul studiilor universitare nu putea fi altul, decât o continuare a celui urmărit de instituția din care își luaseră naștere.

Simpla răspândire a culturii mai înalte și orientarea în orizonturile cugetării timpului în unele domenii, însă, nu putea fi hotărâtă pentru tot-d'auna ca scopul ultim al învățământului superior. Numai satisfacerea unei curiozități intelectuale nu putea fi, decât provizoriu, rostul unei instituții de stat, și mai ales a unui stat care aspira să și întemeieze noua lui viață pe temeliiile unei culturi trainice, capabilă de a-l ridica în ochii săi și în ochii lumii la înălțimea idealurilor timpului modern și la punctul de glorie ce-i inspira conștiința puterii sale innăscute, râvna originii sale istorice și amintirile unui trecut slăvit.

Din întregul ideal, care a chemat istoriceste la viață universitatea în cultura europeană, s'a ales, la noi, din instinct ca scop par-tea ce interesa atunci de urgență constituirea vieții sufletești a țării: S'a căutat a se îndrepta activitatea facultății către ținta expresă a formării profesorilor pentru școlile secundare. Cererea de înființări de catedre se motiva pe această considerație de interes practic de stat. Se formulase chiar ideea, în cercurile conducătoare ale învățământului, ca facultatea de litere, precum și cea de științe, să se transforme în școli speciale de pregătire profesională pentru cariera didactică. Ideea, după analogia rostului vizibil al celorlalte facultăți, era naturală. Facultate de medicină produce medici; cea de drept magistrați, advocați; cea teologică, preoți; titrații lor erau profesioniști, se destinau unei cariere anumite în viața socială. Care era sau putea și trebuia să fie funcțiunea practică a facultăților, de litere și de științe? Răspunsul se găsisse. Profesoratul.

Totuși un alt instinct prețios și remarcabil a oprit traducerea în

II.

ORGANISATION ET RÉGLEMENTATION DES ÉTUDES

Il ne saurait être question d'une véritable organisation des études que lorsqu'on vise un but précis, et que, pour le toucher, on détermine le choix des études et le degré de leur valeur relative, en prenant pour critérium de leur hiérarchie la mesure dans laquelle elles contribuent à un rapprochement de plus près de la fin qu'on s'est proposée.

C'est du but visé dans l'organisation d'une institution scolaire que dépend l'esprit qui en anime toute l'activité et par conséquent aussi la méthode de travail appliquée aux études que l'on y professe.

A leurs débuts, à leurs premières origines, au moment où les études universitaires sortirent par une évolution graduelle du programme de culture générale de l'Académie Mihaileana, leur but devait être le même que celui de l'institution qui leur avait donné naissance.

On ne pouvait fixer à jamais comme but suprême de l'enseignement supérieur la simple diffusion d'une culture plus haute et l'orientation des jeunes générations à travers certains domaines de la pensée de l'époque. La seule satisfaction d'une curiosité intellectuelle ne pouvait être que provisoirement la raison d'une institution d'état. Apoutons qu'il s'agissait d'un état qui aspirait à établir sa nouvelle vie sur les bases d'une culture solide, capable de l'élever à ses propres yeux et aux yeux du monde jusqu'à la hauteur de l'idéal des temps modernes et de lui permettre d'atteindre la gloire vers laquelle le poussaient ses qualités foncières, l'orgueil de son origine historique et les souvenirs d'un passé illustre.

De toutes les raisons qui dans l'Europe civilisée ont amené la création des universités, une seule fut instinctivement prise en considération chez nous; elle intéressait, il est vrai, d'une manière urgente le pays; le but exprès de l'activité de notre Faculté devait être la formation des professeurs pour les écoles secondaires. On alléguait pour justifier la création de nouvelles chaires à l'Université cette considération d'intérêt pratique de l'état, même l'idée avait été émise, dans les hautes sphères de l'enseignement, de transformer la Faculté des Lettres ainsi que celle des Sciences en écoles spéciales pour la préparation professionnelle des futurs maîtres. L'idée, par l'analogie qu'elle avait avec la raison évidente d'être des autres Facultés, semblait toute naturelle. La Faculté de Médecine produisait des médecins; la Faculté de Droit, des magistrats, des avocats; la Faculté de théologie, des prêtres; les diplômés de ces Facultés étaient des gens ayant une profession, qui se destinaient dans la vie sociale à une carrière spéciale. Quelle était ou pouvait et devait être la fonction pratique des Facultés des Lettres et des Sciences. La réponse était trouvée: le professorat.

Néanmoins un autre instinct précieux et remarquable a empêché

fapt a concluziei sugerate de analogie. S'a simțit, deși nu s'a formulat ideea aceasta în mod teoretic, că reducerea întregului rost al foaieței „facultăți filosofice“ numai la crearea de profesori însemna închiderea ei într'un orizont îngust, care era departe de a cuprinde întinderea menirii ei întregi. S'a simțit, dacă nu s'a argumentat pe considerații raționale, că sarcina de a forma profesori nu se mărginește numai la orientarea lor în domeniul unei științe, ci înseamnă a adăptându-se cu metodele de expunere și cu mijloacele de educație a sufletelor încredințate conducerii lor; și că aceasta necesită o *alcătuire special chibzuită de lucrări și indeletniciri*, cari ar duce la o organizare de studii și ocupații cu un caracter cu totul tehnic și deosebit de modul obișnuit de a fi și de a funcționa al acestor facultăți, așa cum se găsesc în organizația universitară din lume.

S'a lasat deci organizația facultății așa cum era, dar s'a cerut să se alipească pe lângă ea o altă instituție: Școala Normală Superioară, cu destinația de a îndeplini misiunea specială a formării profesorii secundari.

Acesta fusese în adevăr scopul, clar formulat în mintea acelor cari, în Franța, în urma Revoluției celei mari, concepuseră ideea unei Școli Normale Superioare. Schimbările mari politice, sociale, cererile de adaptare a spiritelor noilor generații la principiile noi de viață publică, proclamate de Marea Revoluție, și pentru aceasta, era nevoie urgentă, mai întâiu de toate, de oameni pregătiți prealabil pentru această misiune.

Scopul deși clar conceput și formulat, fusese greu însă de realizat la început. Pentru formarea viitorilor educatori s'au chemat somități științifice, cari, absorbite în cercetările lor speciale de predilecție și lipsite de preocupări pedagogice, au îndreptat spiritele către farmecul studiilor înalte. Scopul tehnic special al instituției, lăsat la o parte deocamdată, a fost apoi uitat cu totul, timp de un secol, până la sfârșitul veacului 19-lea. În tot acest interval de timp, gloria absolvenților de „l'Ecole Normale Supérieure“ nu gravita de fel în domeniul pedagogiei teoretice or practice. Faima lor sta în a fi recunoscuți ca spirite de elită în literatură și știință, având gust ales și criteriu rafinat în aprecierea creațiilor artei, având un aer de distincție clasică ateneană în manifestările propriului lor geniu. *Toutes proportions gardées*, acesta a fost timpul imitat de Școala noastră Normală Superioară. Fără să aibă, desigur, nici timp nici puțința de a dobândi reputația de care se bucura școala franceză, școala noastră normală s'a asemănat într'un punct cu modelul său: nu a pornit pe calea care

la complète mise à exécution de la conclusion suggérée par l'analogie. On sentit, bien qu'on ne formulât pas cette idée d'une manière théorique, que borner toute la raison d'être de l'ancienne „Faculté de Philosophie“ à la seule formation des professeurs était la renfermer dans un horizon étroit, qui était loin de comprendre tout son champ d'activité. On sentit, bien qu'on n'apportât pas d'arguments à l'appui, que la charge de former des professeurs ne se borne pas seulement à les guider dans le domaine d'une science, mais encore à leur rendre familières les méthodes d'exposition des vérités scientifiques et les moyens d'éducation des âmes confiées à leurs soins. De là, la nécessité d'un ensemble de pratiques et de travaux qui devaient mener à une organisation d'études et d'occupations avec un caractère purement technique et différant de l'ordinaire fonctionnement des Facultés des Lettres et des Sciences, tel qu'on le trouve dans l'organisation des Universités du monde entier.

On laissa donc telle quelle l'organisation de notre Faculté, mais on demanda d'y joindre une autre institution: l'Ecole Normale Supérieure, à l'effet de remplir la mission spéciale de former les professeurs de l'enseignement secondaire.

C'avait été, en vérité, le but nettement visé par l'esprit des hommes qui, en France, à la suite de la grande Révolution française, avaient conçu l'idée d'une Ecole Normale Supérieure. Les grands changements politiques et sociaux demandaient l'adaptation de l'esprit des nouvelles générations aux principes nouveaux de la vie publique, aux principes proclamés par la grande Révolution et, à cet effet, le besoin pressant se faisait sentir d'avoir des hommes préalablement préparés pour cette mission.

Bien que le but fût nettement conçu et indiqué, on eût au début beaucoup de peine à l'atteindre. Pour la formation des futures éducateurs on fit appel à des sommités de la science; absorbés par leurs chères recherches spéciales et dépourvus de préoccupations pédagogiques, ces savants donnèrent aux esprits le goût des hautes études. Le but technique spécial de cette institution, abandonné pour le moment, fut ensuite pendant un siècle complètement oublié, jusqu'à la fin du XIX-e siècle. Pendant tout ce temps ce ne fut point la pédagogie théorique ou pratique qui fit la gloire des anciens élèves de l'Ecole Normale Supérieure. Ils se rendirent célèbres par la manière dont ils illustrèrent les lettres et les sciences, par leur bon goût et leur jugement raffiné dans l'appréciation des chefs-d'œuvre de l'art, par l'air de distinction classique attique qu'avaient les manifestations de leur propre génie. *Toutes proportions gardées*, ce fut le modèle que notre Ecole Normale Supérieure prétendit avoir imité. Sans avoir, à coup sûr, le temps et la possibilité d'acquérir la réputation dont jouissait l'école française qui lui servait de modèle, notre Ecole eût de commun avec celle-ci d'avoir quitté la voie qui menait au but

ducea la scopul primitiv și natural al instituției. Școala Normală Superioară n'a fost o instituție pentru pregătirea specială a profesorilor de învățământ secundar, decât în înțelesul și în măsura în care și facultatea de litere și de științe îndeplineau această chemare. Ea întărea pe studenți în diferitele ramuri de cunoștințe, care formau obiectul catedrelor universitare.

Dar funcțiunea facultății continua să rămână: răspândirea cunoștințelor *ex cathedra*. Cu aceasta și ea răspundea, firește, în parte la îndeplinirea uneia din primele cerințe ale acelora cari căutau în învățământul superior să-și dobândească însușirile necesare carierii lor didactice secundare.

Natural, o instituție trebuincioasă vieții sociale, ca și o ființă vie care crește după un anumit tip morfologic, nu putea în, dezvoltarea sa normală, să nu caute a-și lua cu timpul formele din ce în ce mai complexe, necesare funcțiunii sale ideale.

Rostul propriu și desăvârșit al catedrei universitare, nu stă numai în comunicare de cunoștințe; ci, pe lângă și deosebit de aceasta, stă în formarea spiritului de cercetare, în deprinderea minților tinere cu metoda științifică, în disciplinarea intelectului ca instrument de lucru pentru căutarea adevărului. Aceasta nu se câștigă prin simpla audiere a prelegerilor, or-cât de interesante și de frumoase ar fi ele și or-cât de asiduă ar fi ascultarea și înregistrarea lor pasivă. Această se obține numai prin muncă proprie din partea studenților, alături și sub conducerea profesorului, prin *exerciții* călăuzite de reguli și norme, prin *lucrări* de cercetare critică și metodică în aprofundarea specială a unor probleme anumite. Primele începuturi de manifestare ale acestei funcțiuni se găsesc notate în 1889 la obiectele catedrei de *pedagogie, psihologie și estetică*, sub numele de „exerciții filosofice.“

Zece ani mai târziu, *Legea asupra învățământului superior din 1898* și regulamentele alcătuite pe baza ei prevedeau, între modurile de activitate ale catedrelor universitare, și *lucrările de seminar*, cu obligația formală impusă studenților de a le urma, pentru complectarea pregătirii lor academice.¹⁾

Cu aceste preocupări de formarea spiritului științific ieșim, firește, din faza care restrângea rolul facultății la pregătirea de profesori secundari prin simpla erudiție comunicată *ex cathedra*. Nu mai încapе îndoielă că exercitarea spiritului prin libera cercetare critică și prin aprofundarea personală a științei, deșteptând gustul și des-

1). Regulamentul facultății de litere din 1908, la art. 5.

primitif et naturel de l'institution. L'Ecole Normale Supérieure n'a été une institution de préparation spéciale des professeurs de l'enseignement secondaire que dans le sens et dans la mesure où les Facultés des Lettres et des Sciences remplissaient elles-mêmes cet office. Elle faisait explorer aux étudiants le domaine des différentes sciences qui formaient l'objet des chaires de l'Université.

Pendant la fonction de la Faculté continuait d'être: la diffusion des connaissances *ex cathedra*. Ainsi, elle satisfaisait en partie à l'une des premières exigences de ceux qui cherchaient dans l'enseignement supérieur l'acquisition des qualités nécessaires pour entrer dans la carrière de l'enseignement secondaire.

Evidemment, une institution indispensable à la vie sociale, de même qu'un être vivant qui croît selon un type morphologique déterminé, ne pouvait manquer dans son développement normal de ne point prendre peu à peu les formes de plus en plus complexes, nécessaires à sa fonction idéale. La mission propre et suprême de la chaire universitaire est, non seulement la communication de connaissances, mais encore et surtout la formation de l'esprit d'investigation, par la pratique donnée aux jeunes gens des méthodes scientifiques, par la discipline imposée à leur intelligence pour en faire un instrument propre à la recherche de la vérité. Ces qualités ne s'acquièrent pas par la seule audition des cours, quelque intéressants et bien faits qu'ils soient et quelle que soit l'assiduité des auditeurs et leur attention, forcément toujours passive. Ces qualités, les étudiants les acquièrent seulement par leur propre travail, aux côtés et sous la conduite de leurs maîtres, par des exercices guidés par des règles et des principes, par des travaux de recherches critiques et méthodiques à l'effet de creuser plus profondément une question déterminée. Les premières manifestations de cette fonction se rencontrent en 1889 à la chaire de *Pédagogie, Psychologie et Esthétique*; elles y sont désignées sous le nom „d'exercices de philosophie“.

Dix ans après, *la loi de l'enseignement supérieur de 1898* et les règlements basés sur cette loi, prévoyaient, parmi les modes d'activité des chaires d'Université, les *travaux de séminaire*, avec l'obligation formellement imposée aux étudiants d'y prendre part, pour compléter leur préparation scientifique.¹⁾

Avec ces préoccupations au sujet de la formation de l'esprit scientifique, nous sortons, bien entendu, de la phase où le rôle de la Faculté se bornait à la préparation des professeurs secondaires à leur future carrière, en leur communiquant simplement *ex cathedra* un certain nombre de connaissances. Il n'y a aucun doute que l'exercice auquel se livre l'esprit en cherchant librement la vérité et en approfondissant personnellement telle ou telle question, éveille le goût de la

1) V. le Règlement de la Faculté des Lettres de 1908, art. 5.

voltând aptitudinile de investigare a adevărului, contribuie și mai intensiv la implantarea însușirilor necesare unui profesor. Dragostea lui caldă, sinceră și deci comunicativă pentru știință e o forță educativă din cele mai purificatoare.

Dar ca să se poată adânci facultatea în cercetările obiective ale științei, în perfecționarea mijloacelor și instrumentelor de muncă intelectuală, trebuia să se ridice de d'asupra capului ei grija obsedantă a unei sarcini tehnice, cum era pregătirea de profesori.

Noua organizare a învățământului public din 1898 a făcut acest pas înainte: grija formării de profesori secundari a dat-o principial unei anumite instituții speciale, care, de astă dată, trebuia să nu cadă în greșala Școlii Normale Superioare, de a face „double emploi“ cu funcțiunea teoretică a facultății.

Această instituție special-technică fu *Seminarul Pedagogic Universitar*.

„*Seminarul Pedagogic universitar*“ se alipi, în mod natural, de facultatea de filosofie și litere, prin catedra de *pedagogie*, având menirea de a da studenților, aspiranți la cariera didactică, prilejul de a aplica principiile și metodele preconizate teoretic de știința educației și învățate din prelegerile universitare, precum și de a verifica și controla experimental unele concluzii și date stabilite pe cale rațională de pedagogia teoretică. *Seminarul Pedagogic Universitar* mai are încă—adică ar mai putea să aibă încă, după conceptul lui,—deosebit de aceasta, și menirea de a servi de teren de observații și culegere de fapte noi, din cari psihologia școlară, metodologia didactică și morală, pedagogia generală cu toate ramurile ei privitoare la diferitele categorii de educații: a voinței și caracterului, a sentimentului religios, estetic, etc. ar putea extrage un sprijin empiric pentru considerațiile lor teoretice, or argumente fie pentru modificarea lor fie pentru întemeierea altor teorii mai corespunzătoare naturii lucrurilor. Prin funcțiunea firească a *Seminarului Pedagogic Universitar* se realizează astfel—adică s'ar putea realiza—condiția indispensabilă a oricărei propășiri temeinice în știință și cultură: acel schimb reciproc de servicii dintre teorie și practică: teoria călăuzind practica și luând învățăminte din rezultatele călăuzirii sale; practica mijlocind teoriei date asupra naturii lucrurilor și ascultând concluziile rațiunii, ca interpretare a lor, pentru orientarea și directiva activității.

Acest raport natural dintre *Seminarul Pedagogic Universitar* și catedra de *pedagogie* a facultății de filosofie și litere, raport isvorât din însuși scopul instituției—a durat dela înființarea lui în 1899 până

science et développe les aptitudes pour l'investigation scientifique, et par conséquent contribue d'une manière intensive à l'acquisition des qualités nécessaires à un professeur. L'amour chaud et sincère de la science est communicatif et devient par conséquent une force pédagogique des plus puissantes et des plus édifiantes.

Mais pour que la Faculté put s'adonner pleinement aux recherches désintéressées de la science, au perfectionnement des moyens et des instruments de travail, il fallait qu'elle fût délivrée du souci obsédant d'une charge technique spéciale telle qu'était la préparation des professeurs.

La nouvelle organisation de l'enseignement public de 1898 fit ce pas en avant: la charge de la formation des professeurs secondaires fut confiée à une institution spéciale, qui ne devait pas retomber dans la faute de l'École Normale Supérieure, celle de faire „double emploi“ avec la fonction théorique de la Faculté.

Cette institution technique spéciale fut le *Séminaire Pédagogique Universitaire*.

Naturellement le Séminaire pédagogique fut joint à la Faculté des Lettres et de Philosophie comme annexe de la chaire de Pédagogie. Sa destination est de donner aux étudiants aspirant à entrer dans la carrière de l'enseignement, l'occasion d'appliquer les principes et les méthodes préconisés théoriquement par la science de l'éducation et que le cours de pédagogie leur a fait connaître; sa mission est encore de vérifier et de contrôler expérimentalement certaines conclusions et certains faits établis par voie rationnelle par la pédagogie théorique et en outre d'être ou—plutôt de pouvoir être,—un terrain propre à la collection d'observations et de faits nouveaux. C'est dans ces observations et ces faits que la psychologie scolaire, la méthodologie didactique et morale, la pédagogie générale avec ses nombreuses branches concernant les différentes divisions de cette science: éducation de la volonté et du caractère, éducation du sentiment religieux, esthétique etc., peuvent puiser les arguments qui offrent un appui empirique à leurs considérations théoriques ou qui, au contraire, les modifient ou enfin qui servent à établir des théories plus conformes à la nature des choses.

Donc le fonctionnement du *Séminaire Pédagogique Universitaire* fait—ou plutôt rend possible la réalisation de la condition indispensable à tout progrès réel: l'échange réciproque de services entre la théorie et la pratique.—La théorie guidant la pratique mais tirant parti des résultats de sa direction; la pratique fournissant à la théorie des observations sur la nature des choses, mais profitant pour sa gouverne des conclusions de la raison, interprète des faits assemblés empiriquement.

Ce rapport naturel entre le *Séminaire Pédagogique Universitaire* et la chaire de *pedagogie* de la Faculté des Lettres et de Philosophie—rapport amené par le but même de cette institution—dura depuis

în anul 1908, când, D-l ministru *Spiru Haret*, l'a făcut să înceteze, punând funcțiunea *Seminarului pedagogic* în legătură dependentă de alte științe decât cea pedagogică, și anume mai întâiu în dependență de catedra de *fizică moleculară, acustică și optică*; apoi, după încetarea din viață a titularului acelei catedre, în dependență de catedra de *Calcul diferențial și integral*. Astfel acel schimb roditor de servicii dintre teorie și practică, ce se efectua înainte între *pedagogie și practica pedagogică*, se va face de acum înainte, între *practica pedagogică și Calculul integral și diferențial*, după-ce se încercase între *practica pedagogică și Fizica moleculară*. Experiența aceasta culturală, cu desăvârșire nouă, merită toată atenția lumii civilizate.

* * *

Organizarea studiilor, care rezultă din scopul instituției, și din acesteia spiritul ei dominant, se oglindește și în acele *reglementări* de studii, cari sunt dictate de ideea specializării muncii științifice.

La început, firește, numărul obiectelor de studii fiind restrâns, fie-care student putea cuprinde toate științele predate, iar facultatea își îndeplinea simplul rol de a continua și complecta cultura generală a celor ce absolviseră cursurile liceale.

Cu cât numărul catedrelor creștea, începea să se simtă nevoia unei împărțiri a materiilor pe specialități. Chiar deosebit și mai înainte de aceasta, a trebuit, firește, să se ivească ideea unei regulamentări a lucrului academic și a condițiilor de îndeplinit pentru conferirea diplomei academice.

O primă indicație a preocupării de elaborare a unui *regulament* de studii o găsim într'un raport al rectorului din anul 1870, în care se constată totodată „lipsa de cursuri complete la facultatea de litere, din care cauză nu se pot acorda gradele de licență, conform legii instrucției.“

Nevoia unui regulament se îndeplinea provizoriu (în 1870—71), adoptându-se, pentru timp de un an, regulamentul facultății respective dela Universitatea din București.

Decanul de atunci, d-l *I. Caragiani*, explică pentru ce facultatea nu a putut și nu poate încă emite diplome de licență. Până la 1866 nu erau decât două cursuri, unul de istoria universală și altul de filosofie, cari se considerau mai mult ca complimentare ale cursurilor dela facultatea juridică.

În urmă, deși s'au adăugat, dela 1866 până la 1870, cursuri de limbele și literaturile latină și elină, de istoria și literatura Românilor și de literatura franceză, dar, lipsind acela de pedagogie și didactică prevăzut de lege, facultatea tot nu poate da absolvenților ei diploma de licență.

la création du Séminaire, en 1899, jusqu'en 1908, quand M. le Ministre *Spiru Haret* le fit cesser. La fonction du Séminaire pédagogique fut attachée alors à d'autres sciences que la pédagogie, d'abord elle fut dépendante de la chaire de physique moléculaire, d'acoustique et d'optique, ensuite, après la mort du titulaire de cette chaire, elle devint dépendante de la chaire de calcul différentiel et intégral.

Ainsi ce fructueux échange de services entre la théorie et la pratique, qui s'effectuait auparavant entre la pédagogie et la pratique pédagogique, se fera dorénavant, après un essai de l'établir entre la pratique pédagogique et la physique moléculaire, entre la pratique pédagogique et le calcul intégral et différentiel. Cette expérience, absolument nouvelle dans le domaine de la culture, mérite tout l'attention du monde civilisé.

* * *

L'organisation des études, dépend du but de l'établissement et près à ce dernier son trait distinctif; on peut se faire une idée de celle de notre Université d'après *les règlements* dictés par le besoin de spécialisation du travail scientifique.

Au début, le nombre des objets d'études étant restreint, chaque étudiant pouvait embrasser le domaine de toutes les sciences professées à la Faculté tandis que celle-ci remplissait son simple rôle de continuer et de compléter la culture générale des bacheliers.

A mesure qu'augmentait le nombre des chaires, se faisait sentir le besoin d'une répartition des matières, d'après les spécialités. L'idée de réglementer le travail des étudiants et de spécifier les conditions dans lesquelles seraient conférés les diplômes universitaires s'était, bien entendu, présentée même auparavant à l'esprit de ceux qui dirigeaient l'Université. La préoccupation d'élaborer un règlement des études se rencontre pour la première fois dans un rapport du recteur de 1870; il y est dit que „le manque de certains cours à la Faculté des Lettres empêche de conférer le grade de licencié, conformément à la loi de l'Instruction“.

En l'absence d'un règlement, on adopta provisoirement (en 1870—71) pour une année, le règlement de la Faculté des Lettres de l'Université du Bucarest.

Le doyen d'alors, M. J. Caragiani, expliqua pourquoi la Faculté n'a pu et ne peut décerner de diplômes de licence. Jusqu'en 1866, il n'y eut que deux cours, l'un d'histoire universelle et l'autre de philosophie, qu'on considérait surtout comme des cours complémentaires de ceux de la Faculté de droit. Bien que par la suite, de 1866 à 1870, les cours de langues et littératures latine et grecque, d'histoire des hommes et de littérature roumaine, de littérature française vinssent s'ajouter aux précédents, comme le cours de pédagogie et didactique générale, prévu par la loi, manquait, la Faculté ne put encore délivrer à ses élèves le diplôme de licencié.

Deși în raportul facultății dela 3 Noembre 1877 se repetă plângerea că „organizarea interioară a facultății nu este deplină“, că nu are toate catedrele prevăzute de lege, un *Regulament* de studii se elaborase, și, aprobat de minister, se promulgase prin Înaltul decret Domnesc. No. 569 din 1878. ¹⁾

Regulamentul sumar—de 37 articole scurte—nu prevede încă nici o divisiune a materiilor pe specialități. Toți studenții trebuiau să audieze toate cursurile și să dea examen de ele. E drept că acestea nu erau prea numeroase. Art. 1 enumără astfel materiile studiului facultății :

- a) Filosofia și istoria filosofiei.
- b) Literatura elină și istoria ei.
- c) Literatura latină și istoria ei.
- d) Istoria universală critică.
- e) Istoria Românilor și literatura română.
- f) Istoria literaturilor moderne, mai cu seamă a celor neo-latine.

Examenul erau de două feluri : speciale sau anuale „asupra materiilor urmate de studenți în fie-care din cei trei ani școlari,“ și generale sau de licență. ²⁾

Se instituia astfel, chiar în concepția primului regulament, examenul *anual* asupra materiilor audiate în fie-care an, așa cum obișnuia pe atunci la școlile secundare, de cari de altfel învățământul superior nu se deosebia încă mult prin organizație și funcționare de tot o cultură generală, dar de un grad mai înalt.

Examenul anual nu era o inovație a regulamentului din 1870. Era prevăzut expres în legea din 1864 ³⁾. El a rămas, cu oare-care schimbări de modalitate, până azi la facultate, deși din învățământul secundar și apoi din cel primar a fost desființat.

Nici regulamentul după care se conduseseră până atunci facultatea, din anul 1870, în chip provizoriu, până să se elaboreze unul al său propriu, adică acela al facultății de litere din București ⁴⁾, nu prevedea divisiunea studiilor în specialități deosebite. Se conferea, și după el, tot un singur fel de licență, dar după altă modalitate de examen. Se treceau patru examene asupra unor grupe determinate de materii (art. 4), după care se obținea licența, fără alt examen general.

După regulamentul propriu al facultății de litere din Iași din anul 1878, examenul general de licență consta din probe scrise și orale, ambele asupra limbilor clasice și română.

1) Publicat în *Monitorul Oficial* din 21 Martie 1878.

2) Cele dintâi se trec în fața unei comisii de trei profesori, cele de licență în fața întregii facultăți. Votul asupra admiterii candidatului este secret (Art. 24). Se prevedea și cazul aceluia cari ar dori să dobândească deodată titlul de licență, fără ca să fi fost înscrși ca studenți ai acestei facultăți (art. 28).

3) „În fie-care facultate studenții vor fi datorii a trece întâiu examenele anului, spre a câștiga dreptul de a se înscrie ca regulați la cursurile anului următor“ (art. 269).

4) Promulgat cu decretul Domnesc No. 1276 din 7 August 1866 și publicat în *Monitorul Oficial* No. 177 din 13 August 1866.

Dans un rapport de la Faculté, daté du 3 Novembre 1877, se répète encore la plainte que „l'organisation intérieure de la Faculté n'est pas complète“, qu'elle ne possède pas toutes les chaires prévues par la loi. Cependant un Règlement des études avait été élaboré, le ministère l'avait approuvé et il avait été promulgué par le haut décret princier No. 569 de 1878. ¹⁾

Ce règlement sommaire—il comprend 37 brefs articles—ne prévoit aucun groupement des matières, d'après les spécialités. Tous les étudiants devaient suivre tous les cours et passer des examens sur les cours suivis. Ceux-ci étaient, il est vrai, peu nombreux. L'article premier énumère „les matières des études de la Faculté“ :

- a) La philosophie et l'histoire de la philosophie.
- b) La littérature grecque et l'histoire de cette littérature.
- c) La littérature latine et l'histoire de cette littérature.
- d) L'histoire universelle critique.
- e) L'histoire des Roumains et la littérature roumaine.
- f) L'histoire des littératures modernes et notamment des littératures néo-latines.

Les examens étaient de deux sortes : „spéciaux ou annuels sur les cours suivis par les étudiants pendant chacune des trois années scolaires“ et „généraux ou examens de licence“.

On instituait ainsi, de par le premier règlement, l'examen annuel sur les cours, suivis par les étudiants, examen semblable à celui des écoles secondaires dont l'enseignement supérieur ne différait guère de ce moment quant à l'organisation et au fonctionnement : l'enseignement supérieur, lui aussi, donnait une culture générale, mais d'un grade plus élevé. L'examen annuel n'était point une innovation du règlement de 1878. Il était expressément prévu par la loi de 1864. ²⁾ Il a subsisté, en subissant de légères modifications, jusqu'aujourd'hui, bien qu'il ait été supprimé dans l'enseignement secondaire d'abord et dans l'enseignement primaire ensuite.

Le règlement de 1870, c'est-à-dire celui de la Faculté des lettres de Bucarest ³⁾, dont notre Faculté s'était servi jusqu'à ce moment, ne prévoyait pas, lui non plus, la division des études selon différentes spécialités. D'après ce règlement on conférait une seule sorte de diplôme de licence, mais la modalité de l'examen de licence était tout autre. Les étudiants subissaient quatre examens sur des groupes déterminés de matières (art. 4) ; ils obtenaient ainsi le grade de licencié, sans subir un examen général.

D'après le propre règlement de la Faculté des Lettres de Jassy, de 1878, l'examen général de licence consistait en épreuves écrites et orales, toutes deux sur les langues classiques et la langue roumaine.

1) Publié dans le *Monitor Official* du 21 mars 1878.

2) „Dans chaque Faculté les étudiants devront subir les examens de fin d'année pour avoir le droit de s'inscrire aux cours de l'année suivante (art. 269).“

3) Promulgué par le décret princier No. 1276 du 7 août 1866 et publié dans le *Monitor Official* No. 177 du 13 août 1866.

Ce era comun ambelor regulamente din 1866 și din 1878, era *teza* de licență, care, după aprobarea facultății, trebuia să se tipărească.

Principiul *divisiunii muncii intelectuale*, concretizat în despărțirea obiectelor de studii în *secțiuni*, apare pentru prima dată în *Regulamentul din 1888*, atât la facultatea din Iași cât și la cea din București. Deși facultățile își elaborează fie-care câte un regulament deosebit, se apropie amândouă în principiile lor fundamentale. ¹⁾

Se constituiesc două secțiuni: a) *filosofică-istorică* și b) *istorică-literară*, cu obiecte de studiu *comune* și speciale. Cele comune ambelor secții erau: *Istoria Românilor și literatura română*; *interpretarea din autorii latini*; *istoria critică universală*; *psihologia și pedagogia cu didactica*.

Se acordau, prin urmare, două feluri de licențe, după secțiunea studiilor în care candidatul se specializase.

Se observă tendința de a indemnă către *specializare* și a încuraja și respecta dezvoltarea *inclinațiilor intelectuale individuale* și munca depusă personal de studenți într-o anumită direcțiune proprie. Astfel se cere, în special la secția *istorico-filosofică*, studentului candidat la licență, să declare, la probele scrise, opera vrunei filosof vechiu sau modern, iar la oral partea din filosofie cu care ocupat mai *special*.

Dar ceea-ce este particular regulamentului din acest an, este interesul ce pune ca, la examenul de licență, să probeze candidatul cunoștințele sale teoretice de *pedagogie*, prin „o lucrare asupra metodelor de a preda în școlile secundare una din metodele prevăzute la art. 3 și 5,“ adică: din obiectele comune și speciale secției filosofico-istorice, întru cât ele se predau în liceu. (Art. 21).

Regulamentul următor, din 1897, este comun pentru ambele facultăți de filosofie și litere dela cele două Universități, elaborat de o comisie mixtă, compusă din delegați ai ambelor facultăți. ²⁾

În acest regulament, principiul *specializării științifice* face un pas înainte. ³⁾ Se prevăd *patru* secțiuni de studii speciale și deci patru feluri de licențe: în *filosofie*, în *filologia clasică*, în *filologia modernă* și în *istorie*. (Art. 11).

Era și nevoie. Numărul cursurilor crescuse considerabil. Art. 1 numără 23.

1) Facultatea din București își mai elaborase un regulament în 1883 (publicat în *Monit. Ofic.* No. 253 din 10 Februarie 1883). Dar nici în el nu se prevede vre-o împărțire a studiilor în secții deosebite, după specialități; și după el se dă tot un singur fel de licență.

2) Facultatea din Iași delegase pe C. Leonardescu și pe d-l P. P. Negulescu.

3) Facultatea din București mai avusese un regulament propriu în 1891 (*Monit. Ofic.* No. 193 din 1 Dec. 1891). Specializarea înaintase cu o secțiune mai mult; erau trei secțiuni: filosofică, istorică și filologică (Art. 1).

Les deux règlements, celui de 1866 et celui de 1878, avaient de commun la *thèse* de licence, qui, une fois approuvée par la Faculté, devait être imprimée.

Le principe de la division du travail intellectuel, manifesté dans la répartition des objets d'études en sections, paraît pour la première fois dans le *Règlement de 1888*, tant à la Faculté de Jassy qu'à celle de Bucarest; bien que les deux Facultés eussent travaillé à part, les principes fondamentaux des deux règlements sont fort semblables. ¹⁾

Deux sections sont constituées: a) celle de *philosophie et histoire* et b) celle de *histoire et lettres* ayant certains objets d'études communs et certains autres spéciaux. Les objets communs aux deux sections étaient: l'histoire des Roumains et la littérature roumaine; l'explication d'auteurs latins; l'histoire critique universelle; la psychologie et la pédagogie avec la didactique. On conférait, par conséquent, deux sortes de diplômes de licence, d'après la section d'études qu'avait suivie le candidat.

On conseille maintenant aux étudiants à se spécialiser, à développer leurs inclinations intellectuelles, on les engage à travailler dans la direction qui convient à leur esprit. Ainsi, à la section d'histoire et philosophie on demande au candidat à la licence d'indiquer, aux épreuves écrites, l'ouvrage d'un philosophe ancien ou moderne, et à l'examen oral la partie de la philosophie dont il s'est particulièrement occupé.

Un trait particulier du règlement de cette année est de demander au candidat à la licence de faire preuve de ses connaissances théoriques de *pedagogie* en présentant „un travail sur la méthode d'enseignement, dans les écoles secondaires, de l'un des objets prévus aux art. 3 et 5“, à savoir l'un des objets, soit communs, soit spéciaux, de la section de philosophie et histoire, enseignés au lycée (art. 21).

Le règlement suivant, celui de 1897, est commun aux deux Facultés des lettres et de philosophie des deux Universités; il fut élaboré par une commission mixte composée de délégués des deux Facultés. ²⁾

Dans ce règlement, le principe de la spécialisation scientifique fait un pas en avant. ³⁾ Quatre sections d'études spéciales et par conséquent quatre licences sont instituées: licence en *philosophie*, en *philologie classique*, en *philologie moderne* et en *histoire* (art. 11). Cette disposition répondait à un besoin. Le nombre des cours avait considérablement augmenté. L'article premier en énumère vingt-trois.

1) La Faculté de Bucarest avait élaboré un autre règlement en 1883 (publié dans le *Moniteur Officiel* No. 253 du 10 février 1883); mais il n'y est pas prévu une répartition des études en sections différentes selon les spécialités. D'après ce règlement il n'y a toujours qu'une seule sorte de licence.

2) La Faculté de Jassy avait délégué M. M. Leonardescu et Negulescu.

3) La Faculté de Bucarest avait eu un règlement antérieur en 1891 (v. le *Moniteur Officiel* No. 193 du 1-er Déc. 1891). La spécialisation avait progressé vu qu'il y avait trois sections: de philosophie, d'histoire et de philologie (art. 1).

Triennul academic se pare acum insuficient. Nu din cauza mulțimii studiilor. Greutatea aceasta se învinsese prin sporirea secțiilor de specializare. Ci din o cauză care pune încă odată în evidență corelația organică dintre diferitele trepte ale învățământului public dintr-o țară. Pentru ca absolvenții liceelor să poată urma cu folos studiile universitare, și pentru ca aceste studii să-și poată păstra caracterul lor erarhic și scopul lor cultural, se simțea nevoie ca facultatea să îngrijească singură a da, celor ce veniau să urmeze cursurile ei, o *pregătire prealabilă*. S'a înființat astfel un an *preparator*, așezat în pragul studiilor de specializare al diferitelor secții, pentru perfecționarea tuturor studenților în: *limbile latină și greacă, anti-chități* (instituții grece și romane), *logică și psihologie*.

Ideia specializării studiilor; realizată în cele patru feluri de diplome de licență, culmina în introducerea unei diplome noi, de gradul al II-lea, cum o numia legea, încă în vigoare, din 1864—diploma de *doctor*. Pentru obținerea ei, candidatul trebuia să dovedească „întrucât a isbutit să aprofundeze o specialitate, așa ca să poată lucra cu succes la dezvoltarea mai departe a adevărilor științei în care s'a specializat“ (Art. 13).

Se da astfel funcțiunii universitare a facultății o preocupare nouă, care complectea scopul firesc al instituției.

Pentru realizarea ei, trebuiau să se prevadă și mijloacele necesare. Unul, principal, este deprinderea cu lucrări științifice, în *seminariile* de diferite specialități. Acest regulament le prevede, în fine, formal (art. 5).

Temerea ca nu cumva specializarea să degenereze în unilateralitate a făcut să se ceară la fie-care secție, ca, pe lângă obiectele specialității, studentul să urmeze un an de zile și *alte materii*, la alegere, din o listă determinată prin regulament.

*

Regulamentul din 1897 abia începuse a se pune în aplicare, și facultățile au trebuit să revină asupra lui, spre a se pune în acord cu noua *Lege asupra învățământului secundar și superior din 1898*.

O nouă comisie mixtă, în care facultatea de filosofie și litere din Iași a delegat pe profesorii *Aron Densusianu și I. Găvănescul*, a elaborat un nou regulament comun pentru ambele facultăți, spre a răspunde noii stări de lucruri școlare create prin noua lege.

O dispoziție, mai ales, a regulamentului din 1897 avea nevoie să fie revăzută: inovația *anului comun preparator*, cu care se sporise numărul obișnuit al anilor de studii universitare în facultate. Organizația liceului, în vederea căruia se înființase acel ciclu de studii pregătitoare la intrarea în facultate, se schimbase. Bacalaureatul se desființase. Cursul superior al liceului nu mai da, ca înainte, o cultură

Le triennat universitaire semblait maintenant insuffisant. Non pas à cause du grand nombre de cours. Cette difficulté on l'avait étudiée en augmentant le nombre des sections de spécialisation. Mais il y avait une autre cause qui mettait une fois de plus en évidence la corrélation organique entre les différents degrés de l'enseignement public d'un pays. Pour que les bacheliers pussent tirer réellement parti des études universitaires et pour que ces études pussent garder leur caractère et leur but, il fallait que la Faculté se souciât de donner à ses nouveaux élèves une préparation préalable. On institua donc une année préparatoire aux études de spécialisation des différentes sections afin de perfectionner tous les étudiants dans les *langue latine et grecque, les antiquités* (institutions grecques et romaines), *la logique et la psychologie*.

L'idée de la spécialisation des études, réalisée par la création des quatre sortes de diplômes de licence, se manifeste avec éclat par l'introduction d'un diplôme nouveau, de deuxième degré, comme l'appelait la loi encore en vigueur de 1864 — le diplôme de *docteur*. Pour l'obtenir le candidat devait témoigner „qu'il avait réussi à approfondir une spécialité de manière à pouvoir faire faire des progrès à la science à laquelle il s'était consacré“ (art. 13). On donnait à la fonction universitaire de la Faculté une préoccupation nouvelle, qui comprenait le but naturel de l'institution.

Pour remplir ce but, il fallait spécifier les moyens de la teindre. Un de ces moyens, le principal, est d'habituer les étudiants à travailler dans les *Séminaires* (cours fermés) des différentes spécialités. Le susdit règlement prévoit d'une manière formelle le fonctionnement de ces *Séminaires* (art. 5).

La crainte que la spécialisation ne dégénérât en une vue unilatérale des choses fit exiger des étudiants de chaque section la fréquentation, pendant une année, de l'un des cours, au choix, figurant sur une liste fixée par le règlement.

*

A peine avait-on commencé à appliquer le règlement de 1897, que les facultés durent le reviser, pour le mettre d'accord avec la loi de *l'enseignement secondaire et supérieur de 1898*. Une nouvelle commission mixte, dont les délégués de la Faculté des Lettres et de philosophie de Jassy étaient les professeurs A. Densusianu et I. Găvănescul, élaborâ un nouveau règlement commun aux deux facultés pour répondre au nouvel état de choses scolaires, créé par la nouvelle loi.

C'est surtout une disposition du règlement de 1897 qui avait besoin d'être révisée: L'institution d'une année commune préparatoire qui augmentait le nombre ordinaire des années d'études à l'Université. L'organisation du lycée, qui avait amené la création de ce cycle d'études préparatoires, avait changé. Le baccalauréat avait été supprimé. Le cours supérieur du lycée ne donnait plus, comme auparavant, une

generală unitară, ci *trei feluri de pregătiri*, cu tendință de specializare prematură. Trifurcarea în *secții*, imitând organizația facultăților de litere și științe dela universitate, complica chestiunea admisibilității absolvenților de liceu în facultatea, care se despărțise și ea în aproape tot atâtea secții. Vor mai avea dreptul toți absolvenții să se înscrie la or-ce specialitate de studii grupate în cele patru secții ale facultății? Ori, ținându-se seamă de specialitatea liceală, se vor hotărâ anumite secții universitare absolvenților celor trei secții liceale: clasică, reală, modernă?. În tot cazul ce rost mai avea anul comun din facultate, unde se cerea, dela toți studenții înscriși în anul întâiu al ei, *aceleași studii pregătitoare*? Cum să pretinzi absolvenților *reali și moderni* să mai învețe limba greacă?.

O nouă regulamentare deci se impunea. Se ceru numai pentru absolvenții secției *clasice* urmarea tuturor obiectelor anului comun, arătate în regulamentul din 1897. Dar și numai acestor studenți li se dete dreptul să-și aleagă în urmă or-care din cele patru specialități universitare ale facultății.

Absolvenții *moderni* puteau înlocui limba elină, iar cei *reali* ambele limbi clasice cu limbile franceză și germană; și nu puteau să-și aleagă, primii, secția clasică, iar cei de al doilea nu puteau să-și aleagă decât cea filosofică.¹⁾

Sub regimul acestui regulament a conferit facultatea de filosofie și litere din Iași prima sa diplomă de doctorat, în anul 1907.²⁾

Noul regulament, și ultimul, din 1908³⁾, actualmente în vigoare, nu mai poartă titlul de „Regulament al facultății de filosofie și litere dela Universitatea din București și Iași”, ci pe acela de „Regulamen-

1) Celelalte principii ale regulamentului din 1897, păstrate, au fost supuse câtorva îndreptări. Vagul acelor „profesiuni liberale”, puse ca perspectivă înaintea licențiatilor, se înlocuiește cu ideea precisă a „carierii de profesor” (Art. 13), la care se revine. Și, ca o consecvență ce se impunea, pedagogia devine obiect comun obligator, și la examenul general de licență pentru *toate* specialitățile. Examenul de doctorat se reglementează mai de aproape. Se specifică datoria doctorandului de a se mai îndeletnici încă un an cu lucrări în seminarile specialității sale, organizate la Universitate; și, pe lângă teza de doctorat, examenul oral se fixează din trei materii: una, a specialității sale imediate; celelalte două, alese de candidat, și anume una din materiile filosofice, cealaltă din cele învățate cu specialitatea sa principală.

2) Cel care a obținut-o, d-l *Ilie Ghibănescu*, a tratat, în teza sa de doctor în filosofie, subiectul: „*Fenomenele fizice și psihice. Raportul și valoarea lor în fața cunoștinței.*”

3) Sancționat prin înaltul decret regal No. 3301 din 5 Dec. 1908 și publicat în *Monitorul Oficial* No. 203 din Decembrie 1908.

culture générale unitaire, mais *trois sortes de préparations*, avec des tendances à une spécialisation prématurée.

Le fonctionnement au lycée de trois sections—imitation de l'organisation des Facultés des lettres et des sciences—compliquait la question de l'admissibilité des jeunes gens à la Faculté des lettres, qui elle-même s'était divisée en presque autant de sections. Les jeunes gens ayant le diplôme de fin d'études secondaires avaient-ils le droit de s'inscrire à l'une quelconque des quatre sections de la Faculté? Ou bien, l'inscription de ces jeunes gens à telle ou telle section de la Faculté devait-elle dépendre de la section qu'ils avaient suivie au lycée: classique, scientifique ou moderne? De toute façon, quelle raison y avait-il encore de maintenir une année commune, pendant laquelle on demandait à tous les étudiants de première année de faire les mêmes études préparatoires? Comment exiger des jeunes gens ayant fait la section des *sciences* ou celle dite *moderne* d'apprendre le grec?

Donc une nouvelle réglementation s'imposait. Seuls les jeunes gens qui avaient fait au lycée la section *classique* suivirent tous les cours de l'année commune, indiqués par le règlement de 1897. Mais ce n'est qu'à ces étudiants seulement qu'on donna le droit de suivre, à partir de la seconde année, n'importe laquelle des quatre sections de la Faculté. Les jeunes gens qui avaient fait au lycée la section *moderne* pouvaient remplacer le grec par le français ou l'allemand et ceux qui avaient fait la section des *sciences* pouvaient remplacer les deux langues classiques par les langues modernes sus indiqués. Les premiers ne pouvaient par la suite s'inscrire à la section *classique* de la Faculté et les seconds ne pouvaient choisir que la section de *philosophie*.¹⁾

Sous le régime de ce règlement, la Faculté des Lettres et de philosophie de Jassy a conféré le premier diplôme de docteur en 1907.²⁾

Le nouveau règlement—en même temps le dernier—celui de 1908³⁾, actuellement en vigueur, ne porte plus le titre de „Règlement des Facultés des lettres et de philosophie des Universités de Bucarest et de Jassy”, mais celui seulement de „Règlement de la Faculté

1) Les autres principes de règlement de 1897 subirent quelques modifications. La perspective vague d'une „profession libérale” offerte auparavant aux licenciés ès lettres est remplacée par celle plus précise de „la carrière professorale” (art. 13).

Comme conséquence qui s'impose, la pédagogie devient une étude obligatoire à toutes les sections et figure à l'examen général de licence de toutes les sections. On réglemente également d'une manière plus précise l'examen de doctorat. On exige du candidat au doctorat de travailler une année encore à l'Université dans les *séminaires* des cours de sa spécialité; de plus on lui demande outre sa thèse de doctorat, de subir un examen oral sur trois matières: l'une de ces matières appartenant à sa spécialité, l'autre, choisie par le candidat parmi celles de la philosophie; la troisième, voisine de sa spécialité principale.

2) A M. Elie Ghibănescu qui dans sa thèse de doctorat en philosophie a traité des: *Phénomènes physiques et psychiques. Leurs rapports et leur valeur à l'égard de la connaissance.*

3) Sanctionnée par le haut décret royal No. 3301 du 5 déc. 1908 et publié dans le „Moniteur Officiel” No. 203 de décembre 1908.

mul facultății de filosofie și litere din Iași." O divergență de păreri între cele două facultăți din București și Iași asupra unor chestii esențiale, a făcut ca cele două regulamente să se publice separat,¹⁾ deși, în cele din urmă, deosebirile fundamentale aproape dispăruseră. Nu este locul a face aci observații comparative asupra regulamentelor celor două facultăți. Ambele facultăți au fost de acord, că anul așa zis *comun*, menit a prepara pe absolvenții liceului în anumite obiecte de studiu, înainte de a-i admite în secțiile speciale ale facultății, nu-și mai avea rostul, în urma organizării liceului trifurcat, pe baza principiului specializării. Toată chestia se reducea, astfel, nu mai la repartizarea mai logică a liceanilor, absolvenți ai diferitelor secții liceale, la secțiile universitare mai corespunzătoare cu pregătirea prealabilă a lor din cursul secundar. Și astfel s'a și convenit admiterea lor ca și în regulamentul precedent, cu deosebirea că absolvenții secției reale să fie admiși nu numai în secția filosofică ci și în cea istorico-geografică.

Problema ce se ridică acum, însă, era: suprimându-se anul comun, și studenții înscriindu-se d'a dreptul în secțiile de specializare, să se suprimă și anul corespunzător din durata timpului de studii universitare, or nu? Să se revină la trieniul academic tradițional și universal admis, or să se păstreze tot patru ani de studii la facultatea de filosofie și litere, spre deosebire de toate celelalte facultăți?

Facultatea noastră a susținut trieniul, ca concluzie necesară, în prima linie, a suprimării studiilor comune, cari necesitaseră sporirea anilor de studii cu unul, și apoi a dispozițiilor cuprinse în primul regulament, precum avea: ca nici un curs să nu se prelungească mai mult de trei ani. Ca să nu se deosebească însă radical de părerii celei din București, a menținut, ca formă unitară, numărul de patru ani de studii, dar cu anumite condiții, cari fac posibilă ori când reducerea lor de fapt la trieniul consacrat.

Noul regulament ne înfățișează un progres însemnat către realizarea a două idei esențiale ale studiului universitar: *specializarea studiilor și libertatea combinării lor* deosebite, după dispozițiile particulare ale personalității intelectuale, care hotărăște în omul de știință, afinitățile interne dintre obiectele de studiu precum și cerințele spiritului cercetător pentru anumite științe auxiliare simțite ca trebuitoare în urmărirea adevărului.

1) Acel al facultății de filosofie și litere din Iași, în forma redactată definitiv de profesorii I. Gavanescu și P. Râșcanu.

2) Astfel, art. 3 zice: „Durata studiilor este de patru ani pentru licență și de cinci pentru doctorat.

Când un student își va trece toate examenele parțiale în trei ani cu majoritate de bile albe, consiliul facultății poate să-l dispenseze de frecventarea anului al patrulea și să-l admită la examenul de licență.

„In alte cazuri, numai consiliul, apretind împrejurările și motivele aduse de absolvent, care a trecut examen de toate materiile propuse în curs de trei ani, la secția respectivă, poate da dispensă de anul al patrulea.”

les lettres et de philosophie de Jassy". Une divergence d'opinion entre les Facultés de Bucarest et de Jassy sur les questions essentielles, amena la publication à part de chacun des deux règlements¹⁾, bien qu'en dernier lieu les différences fondamentales eussent presque disparu. Les deux facultés ont été d'accord que l'année dite *commune*, destinée à préparer les nouveaux venus à certains objets d'études, avant de les laisser suivre les sections spéciales de la Faculté, n'avait plus sa raison d'être, par suite de la nouvelle organisation des lycées, avec trois sections spéciales. La question se réduisait donc à répartir les nouveaux venus aux sections universitaires répondant le mieux à la préparation préalable qu'ils avaient reçue au lycée. On convint que les règles d'admission fussent les mêmes que celles du précédent règlement, à la différence que les jeunes gens ayant fait au lycée la section des sciences fussent admis non seulement à la section de philosophie mais encore à celle d'histoire et géographie.

Le problème qui se posait à ce moment était le suivant: maintenant que l'année *commune* était supprimée et que les étudiants pouvaient directement s'inscrire aux sections spéciales, devait-on ne devait-on pas supprimer de la durée des études universitaires l'année qui correspondait à cette *année commune*? Devait-on revenir au traditionnel triennat universitaire, universellement admis, ou bien, à la différence de toutes les autres facultés, garder quatre années d'études à la Faculté des lettres?

Notre faculté a soutenu le triennat, comme une conséquence nécessaire, en première ligne, de la suppression des études communes qui avaient demandé l'augmentation du nombre des années d'études et comme une suite naturelle de certaines dispositions du nouveau règlement, par exemple de celle qui veut qu'aucun cours ne dépasse trois ans. Cependant pour ne pas trop différer de la Faculté de Bucarest, la nôtre maintint le nombre de quatre années d'études, mais sous des conditions qui rendent possible leur réduction au triennat consacré.

Le nouveau règlement présente un progrès important quant à la réalisation de deux idées essentielles des études universitaires: *la spécialisation des études et leur combinaison variée*, au gré des dispositions particulières des étudiants. Selon les rapports de certaines sciences avec celle qui forme l'objet spécial de leurs recherches et selon les besoins de leur esprit, les étudiants peuvent donc librement choisir parmi les sciences auxiliaires celles qui leur conviennent.

En réalité les quatre sortes de licence qu'on garda — à la différence que celle d'histoire devint celle d'histoire et géographie — devinrent sept, par la création de trois sous-divisiones à la section de

1) Celui de la Faculté des lettres et de philosophie de Jassy sous la rédaction définitive des professeurs L. Gavanescu et P. Râșcanu.

Cele patru feluri de licențe speciale păstrate—cu deosebirea că cea istorică devine licența în *istorie și geografie*—ajung acum în realitate la șapte, prin trifurcarea secției filologiei moderne în *română, franceză și germană*, și prin bifurcarea celei de istorie și geografie, după felul combinării studiilor și al centrului lor de gravitate.

Dar, de fapt, modul cum e organizat examenul de licență face că numărul și felul specializărilor este cu mult mai mare.

De aci se poate vedea și gradul puținței de realizare a celeilalte idei esențiale propășirii științifice: a *ideii de libertate intelectuală* în alegerea nu numai a specialității principale, dar și a științelor auxiliare, după aptitudinile, pornirile și trebuințele individuale ale spiritului științific.

Deosebit de materiile constitutive ale unei secții, „studentii, în vederea problemelor științifice, sau literare ce urmăresc, pot asculta și alte cursuri și pot trece și alte examene parțiale.“ (art. 27). Nu se spune lămurit, dacă aceste cursuri pot face parte și din cadrul materiilor altor facultăți; în schimb se dezvoltă ideea—formulată de altfel și în regulamentele precedente—a utilizării studiilor facultății de filosofie și litere de către studenții facultății de științe, și se arată modalitatea după care absolvenții facultății de științe ar putea să obțină licența în filosofie sau în istorie și geografie, cu specialitatea în geografie.

Ideia unirii din nou a acestor două facultăți, în colaborare științifică, este de altfel începută de fapt prin două cursuri comune: *geografia* pentru unele secții și *pedagogia* pentru toate secțiile ambelor facultăți.

III.

MERSUL FACULTĂȚII. GRIJI ȘI SPERANȚE.

Cauza care a înrăurit mersul facultății, în ce privește populația studențească și numărul licențiaților, a fost, mai ales dela 1898 încoace, perspectiva deschisă asupra numeroaselor catedre vacante în învățământul secundar, cari până atunci fuseseră în mare parte suplinite. Publicarea examenelor de capacitate pentru ocuparea acelor catedre și ținerea lor la date fixe a făcut ca numărul studenților să crească.

În 1899—1900 se găsesc 113 studenți, și până la 1901—1902 numărul se urcă la 169. Dela această dată se manifestă o fluctuație variabilă, la început cu o tendință spre scădere repede, apoi către urcare și iar scădere înceată:

philologie moderne: roumain, français et allemand, et par la création de deux sous-divisions à la section d'histoire et géographie, selon le mode de combinaison des études historiques et leur centre de gravité.

Mais, à vrai dire, le mode d'organisation de l'examen de licence fait que le nombre et le genre des spécialisations sont beaucoup plus grands.

Par là, on peut se rendre compte de la possibilité de réalisation de l'autre idée essentielle au progrès de la science: l'idée de *la liberté intellectuelle* dans le choix, non seulement de la spécialité principale, mais encore des sciences auxiliaires, selon les aptitudes, les penchants et les besoins individuels de l'esprit scientifique.

A part les matières constitutives d'une section, „les étudiants, afin de serrer de plus près les questions scientifiques ou littéraires dont ils s'occupent, peuvent suivre d'autres cours et subir d'autres examens partiels“ (art. 27). Cet article ne dit pas nettement si ces cours peuvent faire partie du cadre des matières appartenant à une autre faculté que celle des lettres. En revanche le nouveau règlement développe l'idée—également formulée d'ailleurs dans les règlements précédents—de faire utiliser les études professées à la Faculté des lettres par les étudiants de la Faculté des Sciences. Le même règlement indique sous quelles conditions les jeunes gens ayant terminé à la Faculté des Sciences peuvent obtenir la licence en philosophie ou en histoire et géographie (la géographie étant la spécialité principale de cette dernière licence). L'idée de réunir à nouveau ces deux facultés dans un travail de collaboration scientifique a pris un commencement de réalisation par l'existence de cours communs aux deux facultés: la *géographie* à certaines sections et la *pédagogie* à toutes les sections des deux facultés.

III.

SITUATION DE LA FACULTÉ. APPRÉHENSIONS ET ESPÉRANCES.

A partir surtout de 1898, la perspective des nombreuses chaires vacantes dans l'enseignement secondaire, places qui jusqu'alors avaient été pour la plupart suppléées, eut une forte influence sur la situation de la Faculté par rapport à la population scolaire et au nombre des licenciés. La publication des „examens de capacité“ pour l'obtention de ces chaires et la tenue de ces examens à des dates fixes a fait augmenter le nombre des étudiants.

En 1899—900 on comptait 113 étudiants et leur nombre augmente jusqu'à être de 169 en 1901—1902. A partir de cette date se manifeste une fluctuation variable, marquée au début par une tendance à une diminution rapide, ensuite par une augmentation et enfin par une lente diminution.

In 1903—904 numărul stud.	161
In 1904—905	101
In 1906—907	82
In 1907—908	84
In 1908—909	88
In 1909—910	96

Ceea-ce persista ca tendință statornică, dacă nu totdeauna de creștere, dar cel puțin până acum de menținere, este numărul licențiaților

In 1899—900 :	9
In 1900—901 :	7
In 1901—902 :	13

Apoi acest număr se menține până în 1907—8, când se urcă la 18; în 1908—9 la 16; în 1909—910, numai până în Ianuarie 1910, 10 diplome, la cari s'au adăugat în Iunie alte 5.

Dar, firește, cu cât locurile vacante în gimnaziile și licee se împlinesc, cu atât numărul celor ce nădăjduesc a ocupa o catedră în învățământul secundar, în condițiile existente, era natural să scadă, și ca urmare, numărul celor înscriși la facultățile de litere, ca și la cele de științe, să se împlătească. Incetând cauza, înceta și efectul.

În același sens lucra și altă cauză. Numai facultatea de filozofie și litere puseseră, în locul trienului tradițional, patru ani de studii pentru obținerea unei diplome, care nu conferea în stat drepturi mai mari decât diplomele egale ale celorlalte facultăți.

Sporirea numărului bursierilor (13 dela stat și când unul dela *Fondația Carol I*), și cantina universitară, înființată la 1903 cu un fond de 2000 lei destinat a se mări, dublându-se în anul următor, nu influențară sensibil efectul unor cauze generale persistente.

Tendința de scădere a numărului studenților, tendință de altfel comună facultăților de litere și științe ale ambelor universități, n'a împiedicat, firește propășirea continuă a studiilor atât în estensiune, prin înmulțirea catedrelor și forțelor științifice, cât și în intensitate, prin specializarea și aprofundarea științelor propuse. Facultatea, care conferise în 1907—908 prima diplomă de doctor în filozofie, dete în 1909—10 a doua în *filologie modernă*,¹⁾ și are în perspectivă alte doctorate.

De altfel, nu de mult, una din cauzele cu efect nefavorabil a în-

1) D-lui G. Pascu. Subiectul tezei sale a fost: *Despre Cimilituri*, studiu filologic și folkloric, Partea I, 1 vol. 8 de XI—276 pag.

En 1903—904, étudiants	161.
" 1904—905	101.
" 1906—907	82.
" 1907—908	84.
" 1908—909	88.
" 1909—910	96.

Par contre, si le nombre des licenciés ne croit pas toujours, il se maintient presque constamment au même chiffre :

En 1899—900, étudiants	9.
" 1900—901	7.
" 1901—902	13.

Puis ce nombre se maintient jusqu'en 1907—908 quand il croit jusqu'à 18; en 1908—909 jusqu'à 16. En 1909—910, jusqu'en janvier seulement on délivre dix diplômes, auxquels cinq autres se sont ajoutés en juin.

Naturellement, à mesure que diminue le nombre des places vacantes dans les lycées et gymnases, décroît aussi le nombre de ceux qui espèrent obtenir une chaire dans l'enseignement secondaire et diminue également le nombre des inscriptions aux Facultés des lettres et des sciences.

Une autre cause d'abaissement des inscriptions vint renforcer la précédente. Seule la faculté des lettres et de philosophie comptait, à la place du triennat traditionnel, quatre années d'études pour l'obtention d'un diplôme qui ne conférait pas dans l'Etat des droits plus étendus que ceux conférés par les diplômes de même nature des autres facultés.

L'augmentation des bourses (13 données par l'état et périodiquement une ou deux données par la Fondation Charles I-er) ainsi que la *cantine* universitaire fondée en 1903, avec un fonds de 2000 francs, qui devait être doublé la deuxième année, n'eurent pas d'influence sensible sur l'effet des causes générales qui persistaient.

La tendance à la diminution du nombre des étudiants, tendance commune d'ailleurs aux facultés des lettres et des sciences des deux universités, n'a point empêché, bien entendu, le progrès continu des études, autant au point de vue de l'extension par l'accroissement du nombre des chaires et des forces scientifiques, qu'au point de vue de l'intensité par la spécialisation et l'approfondissement des sciences professées. La Faculté, qui en 1907—908 avait conféré le premier diplôme de docteur en philosophie, en conféra en 1909—910 un deuxième, en *philologie moderne*¹⁾ et a encore la perspective de voir soutenir devant elle d'autres thèses de doctorat.

D'ailleurs, il n'y a pas longtemps, l'une des causes défavorables

1) A. M. G. Pascu. Le sujet de sa thèse a été: *Les Devinettes (Despre Cimilituri)*, étude philologique et folklorique, première partie, 1 vol. 8 de XI—276 pages.

cetat. Noul regulament, azi în vigoare dela 1908, a restabilit de fapt, cel puțin pentru facultatea noastră, *triennul* academic.

Pe de altă parte, legătura organică dintre funcțiunea facultății de filosofie și litere și cerințele învățământului secundar, într-o țară tânără, în plină creștere pe toate tărâmurile, nu e natural să degeneraze iremediabil în trista perspectivă a unei fatale atrofieri, prin închiderea treptată a debușeului găsit până acum în cariera didactică. Acest debușeu, după legile dezvoltării normale a instituțiilor de educație, are toți sortii de a se lărgi, într-un viitor apropiat. Dacă școala trebuie să devină în realitate o instituție de *educație*, va trebui ca profesorii, bine pregătiți pentru cariera lor, să fie puși în condiții de a lucra cu efect aprețiabil. Pentru aceasta, numărul elevilor pe clase se va reduce în mod necesar, cea-ce va atrage după sine înmulțirea școlilor secundare, deci a locurilor libere în cariera didactică.

Dar altă perspectivă, născută din chiar condițiile de dezvoltare organică a Universității, se deschide pe viitor înaintea facultății de filosofie și litere.

Conceptul „universității“ nu constă numai în coexistența la un loc a „facultăților“. Între facultăți, ca și între științele lor constituie există, prin natura lucrurilor, legături și raporturi de servicii și ajutoare reciproce. Natura este *una*, și știința care o cercetează și caută a o formula tot *una* este de fapt. Despărțirile naturii în domenii deosebite sunt arbitrare, și n'au alt motiv de cât neputința unei singure minți de a cuprinde totalitatea lucrurilor și legilor cărmuitoare, deci un motiv subiectiv, reductibil la o condiție metodologică. Și despărțirea *științei* în discipline speciale are aceeași cauză și explicație. Dacă se desface din natură o regiune, izolând-o absolut de totalitatea din care face parte, se ajunge la o frântură moartă și neinteligibilă. Dacă se izolează o știință de toate celelalte, închizându-se hermetic în hotarele ei arbitrare, devine stearpă, se sinucide. Condiția de înțelegere a naturii lucrurilor este să o privești și s'o cercetezi din toate părțile și punctele de vedere, întrunind, ascultând și confruntând depuneri de tutror științelor, întregind și reconstituind din mărturiile lor unitatea *științei*, expresia *adevărului*. Iar condiția de viață rodnică a științelor este: să le pui în contact unele cu altele, în colaborare armonică sau în discuție contradictorie.

Aceasta este legea de dezvoltare înscrisă în ființa universitară.

Ceea-ce se găsește înscris în natura lucrurilor, ca o lege înhe-

la situation de la Faculté, a disparu. Le nouveau règlement, en vigueur depuis 1908, a rétabli de fait, au moins pour notre faculté, le triennat universitaire.

Le lien organique entre la fonction de la faculté des lettres et de philosophie et les exigences de l'enseignement secondaire, dans un pays jeune, en pleine croissance sur tous les terrains, ne peut irremédiablement dégénérer et même s'atrophier par la fermeture du débouché de la carrière de l'enseignement. Ce débouché, selon les lois du développement normal des institutions d'éducation, a de nombreuses chances de s'agrandir dans un avenir fort rapproché. Si l'école doit avant tout être un établissement *d'éducation*, il faudra placer les professeurs, bien préparés à leur carrière, dans des conditions où ils soient en mesure de bien remplir leur tâche. A cet effet, il faudra avoir des classes moins peuplées, ce qui amènera l'accroissement des écoles secondaires, par conséquent des places vacantes dans l'enseignement.

Cependant, les conditions de développement organique de l'Université font s'ouvrir une autre perspective à la faculté des lettres et de philosophie.

Le concept „université“ ne comprend pas seulement l'idée de coexistence des différentes facultés. Entre ces facultés, de même qu'entre les sciences qui forment l'objet de leurs études, existent, par la nature des choses, des liens, des rapports de services et d'aides réciproques. La nature est une; de même, la science qui l'étudie et cherche à en formuler les lois est également une. Les divisions de la nature en différents domaines sont arbitraires et n'ont d'autre raison que l'impossibilité d'une seule intelligence de comprendre la totalité des travaux et des lois qui gouvernent le monde. Cette raison n'est donc qu'une raison subjective, une condition méthodologique. La division de la science en disciplines spéciales a la même cause et la même explication. Si l'on s'attache à une seule portion de la nature en l'isolant absolument de l'ensemble dont elle fait partie, on arrivera à étudier un fragment inintelligible. Si l'on isole une science, en la renfermant hermétiquement dans des limites arbitraires, elle deviendra stérile et périra. La condition essentielle pour la compréhension de la nature est de la considérer et de l'examiner de tous les côtés et à tous les points de vue, en tenant compte des dépositions de toutes les sciences et en les confrontant, en complétant leurs résultats de manière à arriver à l'unité de la science, l'expression de la vérité. De même c'est à condition de mettre les sciences les unes en contact avec les autres, en collaboration harmonieuse ou en discussion contradictoire, qu'on les rendra véritablement fécondes.

Voilà la loi qui régit le développement de l'université. Or toute loi qui régit le développement d'une chose, en dessine la forme fu-

rentă ființei lor, desemnează în linii conducătoare conturul formei viitoare definitive a lor și devine astfel tot-odată forța intimă de impulsivitate evolutivă în direcția realizării idealului lor immanent. Astfel forma plantei viitoare, care dormitează ca idee virtuală într-o ghindă, hotărăște și călăuzăște linia de creștere și de isvodire a stejarului.

Treptat cu înaintarea procesului de realizare a ideii universității, facultățile, legându-se tot mai strâns într-o unitate organică, vor utiliza tot mai sistematic și permanent principiile de orientare în lumea cugetării, pe cari le dau studiile facultății de filosofie și litere.

Ceea-ce fac astăzi, din proprie pornire spontană, foarte mulți studenți ai facultății de drept, va deveni o necesitate mintală simțită în genere de studențimea universitară.

Ceea-ce s'a încercat, de câți-va ani, în mod sporadic, sub forma de „cursuri de unire între facultăți“, se va consacra treptat în forme și modalități de utilitate mai temeinică.

Ceea-ce s'a stabilit oficial pentru unele cursuri, ca cel de pedagogie și geografie, cari leagă în mod reglementar studiile facultăților de filosofie cu cele ale facultății de științe, va deveni cu timpul un fenomen universitar mai comun.

Nu este nici una din facultățile constitutive ale Universității, care să nu-și găsească complectarea și lămurirea științelor lor speciale în principiile și rezultatele vr'uncieia din științele profesate la facultatea de filosofie și litere: Științele juridice în etică, sociologie, morală, istorie, psihologie; științele medicale, în psihologie; toate în filosofie, în istoria cugetării omenești, în condițiile și metodele, de cunoaștere a disciplina logică a minții, pe care o dă logica și orientarea în mijlocurile și în limitele puterii noastre cunoscătoare.

Astfel, în dezvoltarea naturală a universității, care este marele organon al științei, viitorul facultății de filosofie și litere este asigurat, ca propedeutică necesară a spiritului științific.

ture et définitive et devient une force interne d'impulsion évolutive pour la réalisation de son idéal immanent. Ainsi la forme de la plante future, qui se trouve à l'état virtuel dans le gland, décide du mode de croissance et du dessin des lignes du chêne.

A mesure que le véritable concept de l'université trouvera une réalisation plus complète, les facultés, formant de plus en plus une unité organique, recourront plus systématiquement et plus constamment aux principes offerts par la Faculté des lettres et de philosophie, comme à des guides utiles pour se diriger dans le monde de la pensée. Ce que font aujourd'hui, de leur propre initiative, un très grand nombre d'étudiants de la Faculté de droit, deviendra un besoin intellectuel généralement éprouvé par la jeunesse universitaire. L'essai sporadiquement tenté, de faire des cours qui soient des traits d'union entre les diverses facultés, sera peu à peu consacré par l'institution de cours de ce genre, d'une utilité indubitable. Des cours comme celui de pédagogie et celui de géographie, qui de par le règlement actuel relie les études de la Faculté des lettres avec celles de la Faculté des sciences, deviendront avec le temps un phénomène universitaire plus commun. Il n'est pas de faculté à l'Université dont les études spéciales ne puissent être complétées et éclaircies par les principes et les conclusions de l'une des sciences professées à la faculté des lettres et de philosophie. Les sciences juridiques les trouveront dans la morale, la sociologie, l'histoire, la psychologie; les sciences médicales dans la psychologie; toutes les sciences dans la philosophie, dans l'histoire de la pensée humaine, dans les conditions et les méthodes de la connaissance, dans la discipline de l'intelligence que donne la logique, dans la connaissance des moyens et des limites de notre pouvoir de connaître.

Ainsi, dans le développement naturel de l'Université, qui est le grand organe de la science, l'avenir de la Faculté des lettres et de philosophie est assuré, cette dernière devant être l'éducatrice de l'esprit scientifique.

Istoricul Facultății de Drept din Iași

DE

IULIAN TEODORESCU

Profesor la Facultatea de Drept.

Când este vorba de întocmirea istoricului unui institut de înaltă cultură intelectuală ca acela al Facultății juridice din Iași, căruia România îi datorează atât de mult, plăcerea de-a scormoni puțin trecutul său, se transformă într-o adevărată pasiune. În adevăr, vom avea ocasiunea să vedem, că cei mai mulți din oamenii—care au condus și conduc destinele țării noastre, și-au căpătat primele noțiuni ale științei dreptului pe băncile acestei Facultăți. Și dacă nu ar fi decât reprezentanții din magistratură, barouri și profesorat ai Facultății de Iași, reprezentanți cari pot susține cu mult succes comparațiunile cu acei pe care-i dau Facultățile similare din străinătate și încă unii critici, aduse modului cum se obțin gradele în Facultatea noastră, ar părea exagerate; dar, dacă se adaugă la aceste servicii imense pe care acest înalt templu de știință le-a adus și le aduce românismului de pretutindeni, atunci și mai mult ne apare însemnătatea învățământului juridic, la Facultatea din Iași.

Or-cine și-ar lua sarcina să studieze trecutul Facultății de drept dela crearea sa oficială, adică dela 1860, nu ar putea să nu atingă cel puțin în câteva cuvinte și perioada anterioară acestei date; pentru că dacă la 1860 marele și neuitatul Domnitor Alexandru Ioan I Cuza a creat Universitatea ieșană cu cele patru Facultăți: de litere, științe, medicină și drept, pentru acesta din urmă s'ar putea zice că Domnitorul Cuza, nu a făcut decât să consacre o stare preexistentă. Este adevărat, că dela 1860, s'a pus temelul învățământului superior și că cu drept cuvânt anul 1910, este momentul când se împlinește o jumătate de veac, dela reglementarea pe noi baze a învățământului juridic; dar, credem, că este necesar ca în acest an solemn, când amintirea noastră este chemată către trecut, să nu ne oprim numai la Epoca Domnitorului Cuza, ci să trecem puțin și dincolo de această domnie, pentru a putea să aducem omagiile noastre acelei generațiuni din prima jumătate a secolului al XIX, care a făcut extraordinar de mult pentru studiul *pravilelor* țării moldovenești.

Historique de la Faculté de Droit de Jassy

PAR

JULIAN TEODORESCO

Professeur à la Faculté de Droit.

Lorsqu'il s'agit de faire l'histoire d'une institution de haute culture intellectuelle, celui, par exemple, de la Faculté juridique de Jassy, à laquelle la Roumanie doit tant, le plaisir de compulsier les annales de son passé, devient une véritable passion.

Nous aurons, en effet, l'occasion de voir que la plupart des hommes auxquels les destinées de notre pays ont été et sont encore confiées, ont reçu les premières notions de la science du droit sur les bancs de cette Faculté. N'y eût-il que les représentants de la magistrature, du barreau et du professorat de la Faculté de Jassy, qui, tous peuvent brillamment soutenir la comparaison avec les diplômés des Facultés juridiques de l'étranger, la critique apportée à la façon dont s'obtiennent les grades à notre Faculté paraîtrait encore exagérée; mais, si l'on ajoute à cela les immenses services que ce temple de haute science, a toujours rendus et apporte encore à la cause de tous les roumains, alors et alors surtout, appert l'importance de l'enseignement du droit en la faculté de Jassy.

Celui qui se chargerait d'étudier le passé de la Faculté de droit depuis sa création officielle, c'est à dire dès 1860, ne pourrait pas ne point toucher, ne fût-ce qu'en quelques mots, à la période antérieure à cette date; car si en 1860, le grand et immortel prince Alexandru Ioan Couza a créé l'Université de Jassy avec ses quatre facultés: lettres, sciences, médecine et droit on pourrait dire pour cette dernière, que le voïvode Couza n'a fait autre chose, que de consacrer une situation préexistante. C'est en 1860 en effet, que l'on a établi les bases de l'enseignement supérieur en Roumanie et c'est véritablement en 1910, après un demi-siècle, que l'étude du droit a été réglementé sur de nouvelles bases; mais, pensons-nous, il est indispensable qu'à l'occasion de cet anniversaire—lorsque notre pensée est conviée par le passé—que nous nous arrêtions un instant, non seulement à l'époque du voïvode Couza, mais que nous remontions un peu au delà de son règne, afin de pouvoir présenter nos hommages d'admiration à cette génération de la première moitié du XIX-ème siècle, qui a tant travaillé pour l'étude *des vieilles lois* du pays Moldave.

Consecuenți acestui program am împărțit studiul de față în două paragrafe: în cel d'întăiu ne propunem a examina ceace se știe despre studiul dreptului dinainte de 1860; iar, într'un al doilea paragraf, ne vom ocupa de epoca dela 1860 până în prezent. În ce privește acești 50 ani, nu vom nota decât evenimentele cele mai de seamă, pentru că de-ar fi să ne oprim și la acele de mai puțină importanță, apoi de sigur că studiul de față ar lua proporțiuni prea mari, dată fiind activitatea Facultății de drept.

§ I.

Documentele ce posedăm și pe care le-am analizat ne fac să conchidem, că studiul dreptului a preocupat pe oamenii de seamă de dincoace de Milcov, chiar dela începutul secolului XIX¹⁾. Astfel, între altele, găsim în memorandum dela 1827 al mitropolitului Veniamin, Constantin Mavrocordat, Mihail Sturza și Aga Gheorghe Asaki, îndreptat către domnul din acel timp, ca să se creeze din nou foasta școală română, înființată de domnul Vasile Lupu (școala vasiliană); dar, odată cu aceasta, se mai cerea ca pe lângă alte cursuri să se predea și acela de *pravile*²⁾. O dovadă că asemenea curs a fost înființat este că printre profesorii din acel timp figurează și Hriste Flechtenmacher, jurist emerit și care conlucrase la făurirea legiuirei lui Calimach dela 1817, legiuire laudată de toți cunoscătorii vechilor noastre așezăminte pravilnicești.

Desideratul dela 1817 nu a putut lua ființă decât 3 ani mai târziu, pentru că abia la 1830 Iunie, se creează un curs de *pravile*, prin îngrijirea vornicului Mihail Sturza. Cea ce trebuie să remarcăm cu privire la clasa de drept a lui Flechtenmacher, este că cursul de *pravile* era rezervat unui număr anumit de studenți și numai pentru acei din clasa nobilimei „pentru un hotărât număr de tineri din starea boerească”³⁾. Poate și acest fapt, ne explică într-o câțva exodul tinerilor de azi, către studiele juridice.

Basa cursului predat de către profesorul transilvănean Hriste Flechtenmacher, era explicațiunea dreptului roman, ca sursă a dreptului civil moldovenesc. Acest curs este intitulat în programa anului 1831 „Dreptul privat al românilor”⁴⁾, iar în programa anului 1833 „Legi: introducere și întâia parte din codul civil”, predat de acelaș profesor.

1) Unii merg până acolo, încât descopăr o școală de drept existentă la Suceava, încă de pe vremea lui Alexandru cel Bun (1401), și care a fost strămutată de către domnul Vasile Lupu la Iași, la Treierarchi, devenită mai târziu școala vasiliană, după cum afirmă bătrânul Hajden. *Discurs introductiv* dela 26 Oct. 1876, cu ocazia solemnității aniversării universității din Iași, de P. Suci, Doctor în legi, profesor de dreptul roman și Rector al universității, în acel an.

2) *Serbașea școlară dela Iași*, cu ocazia împlinirii a cincizeci de ani dela înființarea învățământului superior în Moldova. Acte și documente, pag. 120.

3) *Albina română*, din 1830 pag. 141.

4) *idem* din 1831 pag. 74.

Fidèle à ce programme nous divisons ce travail en deux paragraphes: dans le premier nous nous proposons d'examiner ce que l'on sait à propos de l'étude du droit avant 1860; dans le second, nous nous occuperons de l'époque de 1860 jusqu'à nos jours. En ce qui concerne ce dernier demi-siècle, nous ne nous arrêterons qu'aux événements les plus importants, car si l'on devait aussi s'arrêter aux faits de moindre importance, les proportions de cette étude seraient trop étendues, étant donné l'activité de la Faculté de droit durant cette époque.

§ I.

Les documents que nous possédons et que nous avons analysés, nous portent à conclure, que l'étude du droit a préoccupé les grands hommes de Moldavie, dès le commencement du XIX-ème siècle¹⁾. Ainsi, entre autres, trouvons nous dans un memorandum de 1827 appartenant au métropolitain Veniamin, Constantin Mavrocordat, Michel Stourdza et l'aga George Asaki, adressé au voïvode de l'époque, une demande tendant à fonder de nouveau l'ancienne école roumaine, créée par le voïvode Vasile Lupu (école vasilienne); mais par le même document, on réclamait, en dehors d'autres cours, la création d'un cours de *pravile* (vieilles lois)²⁾. Ce qui prouve que ce cours a été créé, c'est la présence de Hriste Flechtenmacher parmi les professeurs de l'époque, juriste de valeur et qui avait préparé la législation de Calimach de 1817, législation que les connaisseurs de nos vieilles lois ont tant louée.

Ce ne fut qu'en 1830, au mois de juin, que le desideratum de 1817 fut réalisé, parce qu'à cette époque, par les soins de Michel Sturza on créa un cours de lois. Ce qu'il faut remarquer, en ce qui concerne la classe de droit de Flechtenmacher, c'est que le cours était réservé à un nombre déterminé d'étudiants, seulement à ceux de la classe noble „pour un hotărât număr de tineri din starea boerească”³⁾. Cela explique peut-être, en quelque sorte, le nombre considérable des étudiants en droit de nos jours.

La base du cours professé par Hriste Flechtenmacher, professeur de Transylvanie, était l'explication du droit roumain, comme source du droit civil moldave. Ce cours est intitulé dans le programme de 1831 „droit privé des Roumains”⁴⁾ dans le programme de 1833, il est intitulé „Lois: introduction et première partie du code civil”.

1) D'autres vont jusqu'à découvrir une école de droit à Suceava (Bucovine) dès le règne d'Alexandre le Bon (1401) et qui avait été transférée pendant le règne du voïvode Vasile Lupu à Treierarchi, Jassy; école dénommée plus tard vasilienne, d'après les affirmations du vieux Hajden. *Discours d'introduction* 26 Oct. 1878 à la solennité de l'inauguration de l'Université de Jassy par P. Suci, Dr. en droit, prof. de droit romain et Rector.

2) *Fête scolaire de Jassy*, à l'occasion de l'anniversaire de cinquante ans d'enseignement supérieur (?) en Moldavie. Actes et documents, pag. 120.

3) *Albina română* 1830 pag. 141.

4) *Idem*, 1831, pag. 74.

Studiile școlii vasilienne, nu puteau satisface ambițiunea Moldovenilor, doritori de-a se instrui. Necesitatea unor cursuri superioare, în toate ramurile de activitate se simțise încă de mult; dar, mai ales acum, când școala vasiliană dădea un număr mare de absolvenți, se impunea organizarea unei școli mai înalte, cece s'a și realizat câți-va ani mai târziu.

* * *

Academia mihaileană, după numele lui Mihail Sturza, domnitorul țării, se creează la Iunie 1835, cu un învățământ mult mai complet decât era în școala vasiliană. În ce privește ramura dreptului, nu numai că nu a fost înlăturată de noua organizare, dar i s'a dat o extensiune și mai mare. Jurisconsultul Flechtenmacher continuă a face cursuri în academie, însă nu numai de drept civil după cum am văzut în programul școlii vasilienne, ci și de drept natural. Discursul pronunțat de omniscentul profesor, la începutul noului său curs pe la 1835—36, poate și azi servi drept model. Într'adevăr, între altele, spune elivilor săi „să ajutați întru întemeierea dreptății, depărtarea abuzurilor și metehnelor omenești și spre mângăierea celor obijduți”.

Se vede că un singur curs nu putea corespunde tuturor cerințelor acelor care se destinau dreptului, de aceea în programa anului 1837 vedem un alt profesor de origine francesă, anume: Dr. C. Maisonable. Acesta, predă pe lângă înalta literatură francesă și dreptul public și acel privat al diverselor popoare și, pentru că noul profesor nu știa limba românească, preda cursul său în limba francesă. Înalta cultură a lui Maisonable îl impune atențiunii Domnitorului Mihail Sturza și corpului profesoral al zisei academii. În adevăr, la această epocă, în 1837, îl găsim pe dânsul Rector al academiei. Documentele din acel timp, ni'l arată pe d-nul Maisonable cu idei prea înaintate și dacă domnul țării îl avea în stima sa, nu tot astfel stăteau lucrurile cu consulatul rusesc. După intervenția acestuia, savantul frances a trebuit să părăsească Moldova, lipsind de luminile sale generațiunile următoare²⁾.

O schimbare intervine în personalul didactic al academiei mihaileene, în ce privește dreptul. Flechtenmacher fiind trecut la pensie, la 15 Oct. 1838, este înlocuit la catedra sa de legi, cu profesorul P. Câmpeanu; iar, cinci ani mai târziu, adică la 1843, se completează

1) Cuvânt către cinstiții ascultători de legi, rostit la examen în academia de lași de D. Flechtenmacher pag. 7. Vezi opera citată pag. 148 și urm.

2) Idem op. citat pg. 151; 222 și 223.

Les études de l'école vasilienne, ne pouvaient pas satisfaire l'ambition des Moldaves désireux de s'instruire. Depuis longtemps et dans toutes les directions, on avait senti l'utilité des cours supérieurs; mais surtout à cette époque, lorsque l'école de Vasile Lupu donnait un grand nombre d'„absolvents”, l'organisation d'une école supérieure s'imposait, ce qui fut enfin réalisé quelques années plus tard.

L'académie de Michel Sturza, ainsi dénommée d'après son fondateur, voïvode du pays, est créée au mois de juin 1835; l'enseignement y était beaucoup plus complet que dans l'école vasilienne. En ce qui concerne l'étude du droit, non seulement elle y a été maintenue selon la nouvelle organisation, mais on lui a encore donné une extension beaucoup plus grande. Le jurisconsulte Flechtenmacher continue dans l'académie, non seulement des cours de droit civil, comme nous l'avons vu dans l'école vasilienne, mais aussi des cours de droit naturel. Le discours prononcé par l'éminent professeur, au commencement de son nouveau cours de 1835—36, pourrait, même aujourd'hui, servir de modèle. En effet, entre autres choses, il disait à ses élèves „Aidez à faire triompher la justice, à rendre les abus et les vices impossibles pour la consolation des opprimés”¹⁾.

Il paraît qu'un seul cours ne pouvait pas satisfaire tous ceux qui se destinaient au droit, c'est pourquoi, dans le programme de 1837, nous trouvons un autre professeur d'origine française, cette fois, Mr. le Dr. C. Maisonable. Outre un cours de haute littérature française, Mr. Maisonable enseigne le droit public et privé comparé, mais l'impossibilité dans laquelle il se trouvait de tenir son cours en roumain, l'oblige à le faire en français. Le grand savoir de Maisonable s'impose à l'attention du voïvode Michel Stourza et du corps professoral de ladite académie, aussi le trouvons, nous en 1837, recteur de l'Académie. Les documents de l'époque nous font voir que Mr. Maisonable avait des idées trop avancées et si le monarque du pays lui témoignait sa sympathie, il n'en était pas de même de la part du consul de Russie. L'intervention de ce dernier, détermine le départ du savant français, ce qui fait que les générations suivantes, ne peuvent plus profiter de ses lumières²⁾.

A ce moment, un changement intervient dans le corps enseignant de l'académie de Michel Stourza, en ce qui concerne le droit. Flechtenmacher étant mis à la retraite, le 15 Oct. 1838, il fut remplacé à sa chaire de lois par le professeur P. Câmpeanu; puis, cinq ans plus tard, en 1843, on complète les cours de la faculté juridique de l'aca-

1) Discours adressé aux étudiants qui suivent le cours des lois, à l'occasion de l'examen de M. Flechtenmacher, pag. 7, voir l'œuvre cité plus haut pag. 148 et suiv.

2) Idem, op. cité pag. 151, 222 et 223.

cursurile facultății juridice din academia mihăileană prin acela al D-lui Nicolae Docan, care preda pe lângă dreptul civil și dreptul roman. Tot la această epocă, găsim și pe Ioan Ghica predând un curs de economie politică, pe care-l inaugurează la 23 Noembrie acel an și pe care îl curmă doi ani mai târziu, din cauza unor incidente petrecute între corpul profesoral și elevi pe de-o parte și Ioan Ghica de altă parte ¹⁾.

În perioada dela 1847 până la 1856 nu se mai poate vorbi de cursuri universitare. Vântul liberal, pe care Cogălniceanu împreună cu alți colegi de ai lui, veniți din școlile occidentale, îl aduceau în principat, nu convenea unei părți a nobilimei moldovene, mai ales a celeia care se găsea în raporturi apropiate cu consulul rusesc. Limba română, fiind înlocuită cu limba franceză, se înțelege că poporul nu putea să aibă acces în școlile superioare. De altfel, nu mai exista o academie propriu zisă, divizată în trei secțiuni sau facultăți, dintre care filosofia și dreptul în academie, iar teologia în seminarul Veniamin; de astă dată, cursurile, sunt mult mai elementare, decât înainte de 1847 ²⁾. Abia în anul 1856 de către Gr. Ghica se înființează tot în localul Academiei, facultatea juridică, cu un corp profesoral mult mai complet și cu o organizare asemănătoare cu facultățile respective din occident. Dar, nici această organizare nu a fost pentru dezvoltarea învățământului superior, de orece evenimente neprevăzute perturbau stăvilă acestei dezvoltări. Abia se deschisese în 1856 facultatea de drept și a fost închisă chiar în acel an, sub pretext că nu erau specialiști care se predea cursurile juridice; iar, când P. Balș, ministru de instrucție la 1857 a redeschis cursurile universitare, un an mai târziu, la 1858 au trebuit să fie suspendate din nou, în urma îndepărtării a 22 profesori. Unii dintre profesorii de atunci ³⁾, se găseseră mai târziu, adică la 1860, când Prințul Alexandru Ioan I Cuza pune adevărata temelie a Universității. Fără această parte a istoricului Facultății de drept, ne credem datori a aduce omagiile noastre de admirațiune și respect, pentru acei care s'au străduit să creeze învățământul superior în țara noastră.

1) *Foaia științifică și literară* 1844 pag. 57; opul citat pag. 161.

2) „Insă durere! la 1846 și 47 același Domnitoriu, care a fost subscrisu actului de fundarea aceluor școale înalte și confirmă toate legile și privilegiile profesorilor și școalelor, subscrise și desființarea lor. Domnul Mihail Cogălniceanu ca Ministru al cultelor în raportul său către Domnitorul A. Ioan I zice: Domnul Mihail Sturza, apăsătorul de progresul școalelor, de ideile naționale și liberale, sub pretextu de a le îmbunătăți, a desființatu aceste școale, învățământului superioru; și ce este mai condamnabilă a isgonitu pene și limba națională din învățământului secundariu“

Vezi P. Suciū *op. citat*, pag. 11.

3) Profesorii dinainte de 1860 sunt: G. Apostoleanu pentru Econ. pol., drept și procedură penală (1855—1860) S. Barnuțiu pentru dr. natural și al Ginților (1856—1864) Teodor Veisa pr. civil 1858—1860) P. Suciū pentru dr. roman 1856—1891).

l'Académie, par celui de Nicolas Docan, lequel a part le droit civil, enseignait encore le droit romain. A la même époque, nous trouvons aussi Jean Ghica, enseignant l'économie politique. Son cours est inauguré le 23 Novembre de la même année; mais deux années plus tard, il le suspend à la suite de certains incidents qui ont lieu entre le corps professoral et les étudiants d'une part et Jean Ghica d'autre part. ¹⁾

Pendant la période de 1847 à 1856, il ne peut être question de cours universitaires. L'esprit libéral, que Kogalniceanu, ainsi que ses collègues sortis comme lui des écoles de l'occident, a rapporté dans le principauté, ne convenait pas à une partie de la noblesse moldave, surtout à celle qui se trouvait liée de très près au Consul de Russie. La langue roumaine étant remplacée par la langue française, on comprend bien que les gens du peuple ne pouvaient pas avoir accès dans les écoles supérieures. Il est vrai de dire, qu'à cette époque, il n'exista plus d'académie proprement dite, divisée en trois sections ou facultés: la philosophie et le droit dans l'académie, et la théologie dans le séminaire Veniamin; cette fois-ci, les cours sont beaucoup plus élémentaires qu'avant 1847. ²⁾

C'est à peine en 1856, que la faculté juridique est de nouveau créée dans le local de l'Académie, par le prince Gr. Ghica, avec un corps enseignant beaucoup plus complet, la faculté étant organisée sur les mêmes bases que ses sœurs d'occident. Malheureusement, cette nouvelle organisation n'était pas appelée à faire progresser l'enseignement supérieur; parce que des événements imprévus s'opposaient à ce développement. En effet, à peine avait-on commencé les cours en 1856, que pendant la même année on les suspendit parce que, disait-on, il n'y avait pas de spécialistes qui pussent enseigner le droit; et lorsque le ministre de l'instruction publique de 1857, P. Balș, eut rouvert les cours universitaires, une année plus tard en 1858, on les suspendit de nouveau à la suite du congé accordé à 22 professeurs. Vers 1860, on retrouve encore quelques uns de ces derniers, ³⁾ lorsque le prince Alexandru Ioan I Couza foandă définitivement l'Université.

Nous nous croyons obligé, en faisant cette partie de l'histoire de la faculté de droit, de présenter nos hommages d'admiration et de

1) *La feuille scientifique et littéraire*, 1844 pag. 57; *op. citat* pag. 161.

2) Mais hélas! à la date de 1846 et 47 le même voïvode qui avait transcrit l'acte de fondation de ces hautes écoles et qui avait confirmé toutes les lois et privilèges des professeurs et des écoles, souscrit leur anéantissement. Michel Kogalniceanu, en qualité de ministre des cultes, dans un rapport adressé au prince A. Ioan I. Couza, disait: Le prince Michel Stourdza effrayé des progrès réalisés dans les écoles, par les idées nationales et libérales et sous prétexte de les rendre meilleures, a mis fin à ces écoles et par cela même à l'enseignement supérieur; et, ce qui est plus à condamner, c'est le déplacement de la langue nationale dans l'enseignement secondaire“. Voir P. Suciū *op. citat* p. 11.

3) Parmi les professeurs avant 1860, nous trouvons: G. Apostoleanu, pour l'économie politique, droit et procéd. pénale (1855—1860); S. Barnuțiu, pour le droit naturel et le dr. des gens 1856—1864, Teodor Veisa, pour le droit civil (1858—1860); P. Suciū pour le droit romain (1856—1891) etc.

țământul nostru universitar, în prima lui perioadă. Memoriei lui Simion Barnuțiu se cuvine o mențiune specială, pentru că el a fost în fruntea tuturor mișcărilor, destinate a îmbunătăți învățământul superior. Acest bun român, venit din Transilvania, a funcționat dela 1856—1864, în care timp a știut să imprime marea sa personalitate în toate direcțiunile. ¹⁾

§ II.

Am văzut că până pela 1857, facultatea juridică era rău întocmită, pentru că din toate materiile care compun programul unei asemenea instituțiuni, nu se predau decât două sau trei obiecte. La această dată și în special dela 1860, găsim un corp profesoral ales, dintre juriștii din acel timp. Șapte profesori predau trei-spre-zeci materii, distribuite după cum urmează :

Dreptul roman	}	predate de profesorul P. Suci
Istoria instituțiilor romane și pandectele		
Drept penal	}	" " G. Apostoleanu
Pr. criminală		
Pr. civilă	}	" " P. Lupașcu
Dr. și pr. comercială		
Dr. civil	}	" " G. Marzescu
Dr. administrativ		
Dr. constit. public	}	" " G. Petrescu
Dr. natural		
Dr. ginților	}	" " S. Barnuțiu
Economia politică		
		Ioan Strat.

Mai toți acești profesori au fost numiți încă dela 1856 sau 1857, de către D-nul Gr. Ghica, în urma reformei de care am vorbit în paragraful precedent. Pe mulți din acești profesori îi găsim și în momentul când Domnitorul Alexandru Ioan I Cuza, puse temelie universității actuale, dividând-o în patru facultăți : *de filosofie, de drept, de medicină și de teologie*. Singura schimbare în corpul profesoral este aceea, că în locul lui G. Apostoleanu, se predă cursul de dr. penal, de către Theodori.

Nu credem de prisos a reaminti, că organizarea universității se datorează tot marelui M. Kogălniceanu, ministrul de instrucție al Domnului Al. Ioan Cuza, care într'un raport înaintat Domnului țării, chiar dela 1861, propunea crearea universității cu patru facultăți ²⁾.

1) Vezi Petru Suci op. cit. pag. 15.

2) Este de notat că statutul în baza căruia s'a creat universitatea, o declară persoană juridică, cu drept de a se administra singură, atât materialmente cât și din punct de vedere cultural. Ea avea dreptul să deearne diplome și grade universitare, precum : doctoratul, licențiatul, diploma de magistri, ingineri etc. etc.

respect à tous ceux qui se sont donné la peine de créer notre enseignement supérieur, dans sa première phase. Il convient de mentionner spécialement Siméon Barnutziu, qui a toujours été à la tête des mouvements destinés à faire progresser l'enseignement supérieur. Ce bon roumain, arrivé de Transylvanie, a fonctionné depuis 1856 jusqu'à 1864 et pendant tout ce temps, il a su imprimer dans toutes les directions, le cachet de sa grande personnalité. ¹⁾

§ II.

Nous avons vu qu'avant 1857, la faculté juridique était insuffisamment organisée ; en effet, elle n'avait que deux ou trois chaires. A cette époque et surtout depuis 1860, nous y trouvons un corps professoral, choisi parmi les gens de droit de ce temps. Sept professeurs enseignent treize matières, distribuées de la manière suivante :

Droit romain	}	par le professeur P. Suci
Histoire des institutions romaines et pandectes		
Droit pénal	}	" G. Apostoleanu
Pr. criminelle		
Pr. civile	}	" P. Lupașcu
Dr. et procédure commerciale		
Dr. civil	}	" G. Marzescu
Pr. Administratif		
Dr. constit. public	}	" S. Barnutziu
Dr. naturel		
Dr. de gens	}	" I. Strat.
Economie politique		

Presque tous ces professeurs ont été nommés depuis 1856 ou 57 par le prince régnant Gr. Ghica, à la suite de la réforme dont nous avons parlé dans le paragraphe précédent. Parmi ces professeurs, nous en trouverons plusieurs au moment de la création de l'Université actuelle, par le prince Alexandre Ioan I Couza ; c'est lui qui a divisé l'Université en quatre facultés : *philosophie, droit, médecine et théologie*. Le seul changement dans le corps enseignant, en ce qui concerne le droit, c'est qu'à la place de G. Apostoleanu, nous trouvons pour le droit pénal, Mr. Theodori.

Nous ne croyons pas inutile de rappeler, que l'organisation de l'Université de Jassy est due au même grand homme M. Kogălniceanu, ministre de l'Instruction publique du prince Al. Couza : Kogălniceanu proposait depuis 1851, dans un rapport adressé au monarque du pays, la création d'une université avec quatre facultés. ²⁾

1) Voir Petru Suci op. cit. pag. 15.

2) Il est à noter que le statut en vertu duquel on a créé l'université, l'a déclarée personne juridique, ayant le droit de s'administrer toute seule, tant au point de vue matériel qu'intellectuel. Elle avait le droit de décerner des diplômes et de conférer des distinctions universitaires, c'est-à-dire : doctorat, licence, diplôme de maître, (magistri), ingénieurs, etc. etc.

În primii ani ai noiei sale existențe, nu găsim un număr prea mare de tineri înscriși la drept. Vicisitudinile prin care trecea învățământul nostru superior—pentru că chiar după 1860 adică la 1862, s'au suspendat 12 profesori ai universității¹⁾, țin departe pe studenți; în adevăr, dacă știa cineva când începe, nu putea nici-odată să prevadă momentul când va fini cursurile facultății.

Cu toate acestea, în apropierea anului 1860 descoperim că s'au găsit câți-va tineri care să urmeze prelegerile facultății juridice. Unul dintre cei d'ântăiu studenți, înscris după ultima organizare a facultății noastre, este D. Tacu, care a început a urma cursurile pe la 1857—58, deși nu au susținut tesa de licență de cât mult mai târziu. Împreună cu Dumitru Tacu, mai găsim și alți studenți, care aparțin perioadei anterioare anului 1860²⁾. Cei mai mulți nu obțin titlul de licență, ci se mulțumesc cu un *certificat absolutoriu*, destinat a face dovada, că au urmat și trecut examenile prevăzute în programul facultății. Acest certificat era îndestulător în acel timp, pentru că cel care l'obținuse, să fie primit în funcțiunile judecătorești sau înscris în barou. Dar, dacă cei mai mulți să mulțămesc a fi numai *absolvenți*, este pentru că nu aveau dreptul să aspire la gradul de licențiat, pentru că cea mai mare parte din studenți nu și finiseră cursurile secundare. Alături de rarii absolvenți ai cursului secundar din acel timp, se văd mulți tineri diplomați ai seminarului de la Socola și unii care nu aveau alt titlu, decât cursul primar.

Examenile nu se treceau la început în bloc sau pe anii de studiu, ci după voința candidatului, la fiecare curs în parte. Abia mult târziu, pe la 1862—64, vedem cursurile distribuite pe ani de studiu, astfel că un student nu era primit la examenle din anul al doilea, mai înainte de-a fi dovedit că a absolvit anul întâiu.

Numărul studenților crește continuu, pentru că dacă în anul 1861 găsim abia 28 de înscriși, 10 ani mai târziu acest număr se dublează.

Anul 1866—67 prezintă oare-care importanță, dacă nu în ce privește numărul studenților, cel puțin pentru că în acest an se înscrie

1) Universitatea protestase în contra călcării legii instrucțiunii publice din 1851 și guvernul găsisse cu cale să suspende un număr de 12 profesori, care însă au fost reprimiți, de îndată ce Mihail Kogălniceanu a luat departamentul instrucției publice.

2) Studenții anului școlar 1857—58 sunt: Alex. Doicescu, A. Gheorghiu, A. Șendrea și A. I. Sacară, iar pentru anul 1858—59: A. Dimitrescu, P. Poni, G. A. Ureche, G. Săvescu, M. Buznea, Neron Lupășeu, N. Dudescu, Petru Borș, T. Lătescu, V. Cristodulo și V. Stambolianu.

Anul școlar anterior anului 1860, nu atrage către facultatea juridică decât șase studenți: C. Constantin, C. Iorgulescu, Gh. Țințu, Mihail Mircea, Ștefan Mandrea și Al. Crupenschi.

Au commencement de sa nouvelle existence, nous ne trouvons pas un très grand nombre d'étudiants inscrits à la faculté de droit. Les vicissitudes par lesquelles notre enseignement supérieur passait, à la suite du congé donné à 12 professeurs de l'Université¹⁾, alors que deux années seulement s'étaient écoulées depuis la nouvelle réorganisation, en 1862, éloignaient les étudiants; en effet, si ceux-ci étaient en mesure de connaître l'époque du début de leurs études, ils ne pouvaient pas en prévoir la fin.

On remarque cependant, vers 1860, quelques jeunes gens, qui suivent les cours de la faculté. M. Tacou est un de premiers étudiants inscrits après la nouvelle organisation, il commence ses études vers 1857—58, bien qu'il n'ait soutenu sa thèse de licence que beaucoup plus tard.²⁾ A côté de Démètre Tacou nous trouvons d'autres étudiants appartenant à la période antérieure à 1860. Le plus grand nombre d'entre eux n'obtiennent pas le titre de licenciés, ils se contentent d'un *certificat de fin d'études*, destiné à prouver qu'ils ont suivi les cours et passé les examens prévus dans le programme de la faculté. Ce certificat était suffisant pour être reçu dans les fonctions judiciaires ou pour se faire inscrire dans le barreau. Mais il est vrai également, que si la plupart se contentait d'un pareil titre, c'est que les étudiants n'avaient pas le droit d'être licenciés, étant donné qu'ils ne possédaient pas leur baccalauréat. A côté de rares élèves qui avaient terminé leurs études secondaires, on trouve de jeunes diplômés du séminaire de Socola et d'autres, qui n'avaient que le certificat des cours primaires.

On ne passe pas les examens en bloc ou par années d'études; mais le candidat se présente devant chacun de ses professeurs, séparément. C'est à peine vers 1863—64 que l'on divise les cours par années d'études, de sorte que, pour être reçu à l'examen de la seconde année, il fallait prouver qu'on avait déjà passé les examens de la première.

Le nombre des étudiants augmente continuellement, car si, pour l'année 1861, nous n'avons que 28 inscrits, dix années plus tard ce nombre est doublé.

L'année 1866—67 présente une certaine importance, sinon en ce qui concerne le nombre des étudiants, du moins en ce qu'à cette

1) L'Université avait protesté contre la violation de la loi, de l'instruction publique de 1851 et le gouvernement avait répondu par le congé donné à 12 professeurs; mais dès que M. Kogălniceanu fut devenu ministre de l'instruction publique, les professeurs suspendus furent réintégrés dans leurs fonctions.

2) Les étudiants de l'année scolaire 1857—1858, sont les suivants: A. Doicescu, A. Gheorghiu, A. Șendrea, A. I. Sacară; pour l'année 1858—1859: A. Demetresco, P. Poni, G. A. Ureche, G. Săvescu, M. Buznea, Neron Lupășeu, N. Dudescu, Petru Borș, T. Lătescu, V. Cristodulo et V. Stambolian.

L'année scolaire 1859—60 n'attira pas plus de 6 étudiants à la faculté juridique: C. Constantin, C. Iorgulescu, Gh. Țințu, Mihail Mircea, Ștefan Mandrea et Al. Crupenschi.

primul licențiat al facultății juridice. În adevăr, Al. Belcic, se înscrie printre studenții acestui an școlar, susținându-și teza la 15 Iunie 1870, e așa de importantă pentru viața facultății noastre de drept. ¹⁾

Anul școlar următor, 1868, este de-asemenea important, pentru că printre studenții acestui an, se găsește și D-lu I. T. Burada, unul dintre studenții care mai târziu trebuia să facă parte din corpul profesoral și să ocupe cu competența-i cunoscută, cel mai înalt post în magistratura locală. Tot în această epocă avem de remarcat un fapt curios și anume, exodiul studenților români către facultățile streine și în special către cele belgiene. În dosarele facultății se găsesc multe petițiuni prin care se cer certificate, cum că sunt înscriși în facultatea din Iași. Pe baza acestor certificate, tinerii noștri erau primiți în Belgia și în special la Bruxelles; acest fapt explică întru câtva, numărul relativ restrâns al licențiaților dela facultatea eșană.

Dacă ne aruncăm o privire asupra activității facultății juridice din primul deceniu după creare, putem spune cu oarecare satisfacție, că i s'a dat chiar dela început cea mai largă atenținne. În timp de 10 ani, de la 1860—1870, numărul studenților este de aproape 300, iar corpul didactic are în sânul său pe un Al. Gheorghiu, Iacob Negruzzi, Nicolae Mandrea etc. etc.

* * *

Nu credem de prisos, câteva date referitoare la partea administrativă a facultății juridice, din acest timp. Ca și azi, Facultatea se conducea de un decan și dacă până la un moment dat, găsim pe O. Theodori, adică la crearea Universității, apoi la 1867 Decembrie 11, Ministerul confirmă pe Petru Suci; iar în alți ani și în aceeași perioadă, găsim în această funcțiune și pe Al. Gheorghiu.

Pe dealtă parte, se pare că un secretar special nu exista la facultate.

Frecventarea studenților iarăși nu pare a fi fost după dorința profesorilor, poate pentru că studenții înscriși fiind de multe ori oameni în vârstă, aveau ocupațiunile lor care nu le permiteau să aibă o frecvență ireproșabilă. Dovada o găsim în adresa dela 25 Oct. 1866 prin care profesorii Gheorghiu și Șendrea, se plâng că nu pot ține prelegerile lor, din cauza lipsei de auditoriu.

¹⁾ Subiectul tratat de Al. Belcic era despre: *Lex Julia de fundo dotali*, imprimată în tipografia Junimeii. Caracteristica mai tuturor lucrărilor din acel timp, este lipsa de originalitate; dar se observă că sunt făcute cu multă atențiune.

époque nous rencontrons le premier licencié de notre faculté juridique. En effet, Al. Belcic, se fait inscrire parmi les étudiants de cette année-là et soutient sa thèse de licence, le 15 Juin 1870, jour important dans les annales de notre école. ¹⁾

L'année scolaire suivante, 1868, est encore importante par ce fait que, parmi les inscrits, on trouve Mr. I. T. Burada, un des premiers étudiants, qui devait plus tard professeur à la même faculté tout en occupant avec sa compétence bien connue, la plus haute fonction dans la magistrature locale.

Il est à remarquer, à la même époque, un fait singulier: le très grand nombre des étudiants roumains fréquentant les facultés étrangères et spécialement celles de la Belgique. En effet, dans les dossiers de la faculté on trouve beaucoup de pétitions par lesquelles on demande des certificats d'inscription à la faculté de Jassy. Sur la foi de ces certificats, nos jeunes étudiants étaient admis dans les facultés de Belgique et notamment à Bruxelles, fait qui explique en quelque sorte, le nombre relativement restreint des licenciés de notre faculté; c'est à peine en 1870, que commencent les examens de licence.

Si nous jetons un coup d'œil sur l'activité de notre faculté juridique durant la première décade après sa création, nous pouvons constater avec une certaine satisfaction que, dès le début, elle fut l'objet de la plus grande attention. Pendant dix années, de 1860—1870, le nombre des étudiants y est de 300 environ; dans le corps enseignant on remarque Al. Gheorghiu, Iacob Negruzzi, Nicolae Mandrea, etc. etc.

* * *

Nous ne croyons pas inutile de mentionner certains faits relatifs au côté administratif de la faculté. Il y avait comme aujourd'hui un doyen. C'est O. Theodori que nous trouvons à cette place; en Décembre 1867, le Ministre confirme de nouveaux Mr. P. Suci. Ce dernier partage le Décanat avec Al. Gheorghiu et d'autres professeurs.

Il paraît qu'il n'y avait pas de secrétaire spécial pour la faculté juridique.

La fréquentation des cours ne semble pas avoir été conforme au désir des professeurs, peut-être parce que la plupart des étudiants étant déjà âgés, avaient des occupations qui ne leur permettaient pas d'avoir une fréquentation irréprochable. Nous en trouvons la preuve dans une adresse du 25 Octobre 1866, par laquelle les professeurs Gheorghiu et Șendrea, attirent l'attention du doyen sur le fait qu'ils ne peuvent pas tenir leur cours, par défaut d'auditeurs.

¹⁾ Le sujet traité par A. Belcic est: *Lex Julia de fundo dotali* tiré à l'imprimerie de "Junimea". Ce qui caractérise presque toutes les thèses de licence de l'époque c'est le manque d'originalité; mais on peut observer qu'elles sont faites avec beaucoup de soin.

Localul facultății era absolut neindestulător. Numai astfel ne putem explica conflictele dintre profesori relativ la sălile de prelegeri, prin adresa din 9 Dec. 1866, D-nul Mandrea reclamă pe P. Succiu că-l împedeca să-și facă cursul

Am văzut mai sus, ca frecuența lăsa de dorit, cu toate acestea în aceeași epocă vedem că un d-n Istrati, cere a face cunoscut ministerului „zelul și activitatea întrebuițată pentru predarea dreptului civil al acestei universități,” de unde reese că pe lângă profesorii titulari, mai existau și alți profesori ajutoari sau supranumerari. Pe lângă D. Istrati mai vedem figurând în condica de prezență și pe Chețanu pentru dreptul roman.

În fine, o ultimă observațiune, asupra acestei epoci, sunt adresele numeroase din partea facultății și prin care absolvenții sunt recomandați minist. de finanțe pentru a fi numiți în posturile de avocați publici, sau ministerului de justiție, pentru a obține locuri în magistratură.

După cum se vede, numărul profesorilor este același la 1870 și la 1860. Dintre profesorii dela început nu mai găsim decât pe Petru Succiu. Ceace pare surprinzător este că opt profesori predau aproape patru-spre-zece cursuri. ¹⁾ Nu e mai puțin adevărat însă, că fiecare profesor predă câte 6 ore pe săptămână iar alții cum era Petru Succiu, 12 ore. Pe de-altă parte, anul școlar se începea în mod regulat la întâiu Octombrie și nu lua sfârșit decât la 30 Iunie.

Am văzut mai sus că titlul de licențiat începe a se conferi de către facultate în anul 1870. Din acest punct de vedere, se poate zice că anul acesta este destul de bogat, pentru că sunt 9 studenți, care trec această ultimă probă și anume: Alexandru Belcic, Vasile Tassu, Grigore I. Buiuciu, Panaite Stoica, Alexandru Teodoreanu, Ioan C. Barozzi, Petru N. Malcoci, Adam P. Camboreanu și Ștefan T. Mandrea.

În ce privește administrația, facultatea se conducea după cum am văzut de către decan, ales fiind pe câte trei ani. La 1870 Noembrie este ales profesorul Al. Gheorghiu care rămâne în această funcțiune până la Ianuarie 1874. Cel d'ântăiu decan însă a fost Octav Teodori dela 1860—1866 apoi Iacob Negruzzi dela Martie 1866 până la Oct. 1867 și Petru Succiu dela 1867 Oct. până la Noembrie 1879.

Consiliul facultății se convoacă foarte des și pentru afaceri de

¹⁾ Se dau câte o notă la fiecare din următoarele materii: Dr. penal, pr. penală, dr. natural, dr. și proced. comercială, pr. civilă, istoria și instituțiile dr. roman, dr. constituțional, medicina legală, pandectele dr. roman, dr. ginților, dr. administrativ, dr. civil, economia politică și financiară. Notele merg până la 30 și examenele trec înaintea unei comisii de trei profesori, convocați adhoc. Notele la licență sunt până la 50, comisiunea fiind compusă din 5 profesori.

Le local destiné à la faculté de droit était absolument insuffisant. C'est pour cette raison, que des conflits se produisaient parmi les professeurs pour les salles de cours; par une adresse du 9 Décembre 1866, Mr. N. Mandrea se plaignait que P. Succiu l'empêchait de faire son cours.

Bien que la fréquentation des cours laissât à désirer, nous voyons cependant, à la même époque, qu'un certain M. I. Istrati, demandait à la faculté de faire connaître au Ministère „le zèle et l'assiduité dans l'enseignement du droit civil à cette université“, d'où il ressort qu'à côté de professeurs titulaires, il y avait des professeurs adjoints ou surnuméraires. A côté de D. Istrati nous trouvons, dans le registre de présence, Cheteanu pour le droit romain.

Une dernière observation, relative à cette époque, concerne les nombreuses adresses de recommandation, de la part de la faculté, au Ministère des finances et de la justice, pour que les étudiants qui avaient fini leurs cours, fussent nommés avocats publics ou magistrats.

Comme on le voit, le nombre des professeurs est le même en 1870 qu'en 1860. Parmi les professeurs du début, nous ne trouvons que Petru Succiu. Ce qui semble surprenant, c'est que huit professeurs enseignent quatorze matières. ¹⁾ Il est vrai aussi, que chaque professeur figure sur la programme à raison de 6 heures de cours par semaine et d'autres comme Petre Succiu 12 heures. L'année scolaire commençait d'une manière régulière le premier octobre et ne prenait fin que le 30 Juin.

Nous avons vu plus haut, que le diplôme de licence, commence à être conféré par la faculté de droit, en 1870. A ce point de vue, on peut dire que cette année est assez riche, parce qu'il y a neuf étudiants qui obtiennent le titre de licenciés, à savoir: Al. Belcic, V. Tassu, Gr. I. Buiuciu, Panaite Stoica, Al. Teodoreanu, Jean C. Barozzi, Petru N. Malcoci, Adam P. Camborianu et Ștefan T. Mandrea.

L'administration, nous l'avons vu, était confiée au doyen, élu pour 3 ans. En Novembre 1876, c'est Al. Gheorghiu qui occupe cette fonction et il reste jusqu'en Janvier 1874. Cependant le premier doyen a été Octave Teodori de 1860 jusqu'en 1866, puis Jacob C. Negruzzi, de Mars 1866 jusqu'en oct. 1867 et enfin Petru Succiu, d'oct. 1867 jusqu'au mois de Novembre 1879.

Le conseil de la faculté était très souvent convoqué, et pour des

¹⁾ On donnait une note pour chacune des matières suivantes: dr. pénal, procéd. pénale, dr. naturel, dr. et procéd. commerciale, proc. civile, histoire et institutions du droit romain, dr. constitutionnel, médecine légale, pandectes du droit romain, droit des gens, dr. administratif, dr. civil, économie politique et sciences financières. Les notes vont jusqu'à 30 et les examens sont passés devant une commission de trois membres, convoquée ad hoc; pour la licence, les notes vont jusqu'à 50, parce que la commission était composée de cinq professeurs.

minimă importanță. El ajută pe decan, în măsurile ce le credea de cuviință, pentru bunul mers al facultății.

Cu începerea anului școlar 1870, situația se schimbă în mai bine, în facultatea juridică. Numărul studenților este și mai mare, iar administrația de-asemena devine mai bună. De astădată avem registre matricole în care se înscriu studenții, repartizați pe anii de studiu. Astfel, pentru anul școlar 1870—71, găsim înscriși în anul întâiu un număr de 59 studenți, dintre care numai 13 sunt studenți propriu ziși, pe când restul de 46 sunt audienți. În anul al II găsim înscriși 34, iar în anul al treilea numai 3. Este de observat că aceiași studenți, având școlaritatea se găsesec înscriși în anul întâiu, în anul al doilea și chiar în anul final, anul al treilea.

În corpul profesoral observăm de-asemena oare-care modificări. Iată de altfel *programa* cursurilor predate în anul școlar 1869—1870, astfel după cum o găsim în dosarele din acel timp :

PROGRAMA

Facultății juridice dela universitatea de Jassy, pe zile, oare și obiecte pentru anul școlar 1869—1870, elaborată de consiliul facultății în ședința din 12 Septembre anul 1869.

Oarele	Zilele	Obiectul	Profesorii
<i>Anul I</i>			
Dela 8-9	Luni, Mercuri și Vineri	Dr. penal și Pr. penală	Dr. Al. C. Șendrea
„ 10-11	În toate zilele	Dreptul român	Dr. Petru Suciu
„ 5-6	Marți, Joi Sâmbătă	Dr. natural și al genților	Dr. St. C. Șendrea
<i>Anul II</i>			
„ 9-10	În toate zilele	Dreptul român	Dr. Petru Suciu
„ 10-11	Marți, Joi, Sâmbătă	Dr. și proc. com. și pr. civilă	Dr. I. Negruzzi
„ 6-7	Marți, Joi, Sâmbătă	Dr. privat român.	Dr. N. Mandrea
<i>Anul III</i>			
„ 9-10	Luni, Mercuri, Vineri	Dr. adm. și constitut.	Dr. G. A. Ureche
„ 10-11	Idem	Econ. politică și finance	Dr. Al. Gheorghiu
„ 4-5	„	Medicina legală	Dr. Dr. I. Ciurea
„ 6-7	„	Dr. privat român	Dr. N. Mandrea

affaires de minime importance. Ce conseil aidait le doyen dans les mesures que celui-ci pouvait croire nécessaires pour le bon fonctionnement de la faculté.

A partir de l'année 1870, la situation de notre faculté devint de beaucoup meilleure tant au point de vue de administratif que du nombre plus élevé des étudiants. Cette fois, nous avons des registres dans lesquels on inscrit les étudiants répartis par années d'études. Ainsi, pour l'année scolaire 1870—71 on y trouve 59 étudiants, dont 13 étudiants proprement dits et le reste de 46, des auditeurs. Dans la deuxième année il y en avait 34 et dans la troisième, trois seulement. Il est vrai que parmi ceux-là, nous trouvons les mêmes noms en première, deuxième et même troisième année.

Dans le corps enseignant nous constatons certaines modifications, comme il ressort du programme des cours de 1869—1870.

PROGRAMME

de la Faculté juridique de l'Université de Jassy par jours, heures et objets, pour l'année scolaire 1869—1870, élaboré par le conseil de la faculté en la séance du 12 Septembre 1869.

Heures	Jours	Objets d'étude	Professeurs
<i>I-ère année</i>			
De 8-9	Lundi, Mercredi, Vendredi	Dr. pénal, pr. criminelle	Mr. Al. C. Sendrea
„ 10-11	Tous les jours	Droit romain	Mr. Petre Succiu
„ 5-6	Mardi, Jeudi, Samedi	Dr. naturel et dr. de gens	Mr. St. C. Sendrea
<i>II-ème année</i>			
„ 9-10	Tous les jours	Droit romain	Mr. P. Succiu
„ 10-11	Mardi, Jeudi, Samedi	Dr. et proc. com. Procéd. civile	Mr. J. Negruzzi
„ 6-7	Mardi, Jeudi, Samedi	Dr. privé roumain	Mr. N. Mandrea
<i>Troisième année</i>			
„ 9-10	Lundi, Mercredi, Vendredi	Dr. ad-tif et constitut.	Mr. G. A. Ureche
„ 10-11	Idem	Econ. potitique et finance	Mr. Al. Gheorghiu
„ 4-5	„	Médecine légale	Mr. Dr. I. Ciurea
„ 6-7	„	Dr. privé roumain	Mr. N. Mandrea

Numărul studenților înscriși în anul școlar 1871—1872 este de 47. Dacă în ce privește pe studenți, nu avem nimic de remarcat pentru acest an, totuși din punct de vedere al ad-ției generale, sunt câte-va fapte la care trebuie să ne oprim. Astfel, în acest an, se cercă a se mări numărul profesorilor cu Ioan Blându dr. în drept, pe care Ministerul de Instrucție—după cum rezultă din adresa rectorului (Stefan Micle) din Sept. 1871—il admisesse a face un curs gratuit de dr. roman „cu condițiunea de a l'asculta vercine“. Această chestiune supusă consiliului facultății a dat naștere la discuțiuni contradictorii, între Domnul Mandrea și Urechie. Părerea celui d'ântăiu, care voia ca titlul lui Ioan Blându să fie verificat de facultate, pentru că „Ministerul nu poate numi persoane private, de-a ține cursuri gratuite în localul universității, fără vr'o formalitate oare care“ a triumfat; consiliul, în majoritate, a decis ca D-nul Blându să fie admis „după ce mai întâiu va îndeplini oare-care formalități“ adică să fie obligat a și verifica diploma conform art. 273 și 367 din legea instrucției și 41 din regul. facultății; verificarea nu s'a mai făcut, dar nici recomandatul Ministerului nu și-a mai început cursurile; cea ce dovedește că facultatea juridică era foarte geloasă de prerogativele ei.

Consiliile facultății se ocupau și de chestiuni, am putea zice de gospodărie a facultății, pentru că vedem într'un proces-verbal, că s'a luat decisiunea ca fiecare profesor să dea 2 fr. pe lună din salariul său curierului universității și ceace e mai curios, este că orice student care ar trece un examen, era obligat la plata aceleiași sume; iar, pentru examenul general, se plătea tot pentru curier o taxă de 10 fr. Aceasta, pentru că salariul curierului fusese șters din buget.

Anul 1872 are o importanță deosebită, pentru viața facultății noastre de drept. În adevăr, pentru prima oară de când exista, i se face onoarea de-a fi invitată să ia parte la un congres străin, la congresul juriștilor dela Roma, ce trebuia să se întrunească la 15 Sept. st. n.—Printr'o împrejurare fericită, Al. Gheorghiu, făcând cunoștință la Aix-les-bains cu însăși președintele zisului congres, este invitat personal și facultatea îi dă delegațiune oficială, pentru a o reprezenta.

Tot în cursul acestui an și anume în Septembrie, se ține concurs pentru ocuparea catedrei de dr. român dela facultatea juridică din Capitală, la care concurs se presintă și D-nul N. Mandrea; iar la catedra sa dela facultatea eșană, se numește suplinitor V. Conta, după cum reese din circulara făcută corpului profesoral la 19 Februarie 1873, că a doua zi noul profesor, era să fie instalat în locul său.

Facultatea fiind chemată să verifice diplomele facultăților străine, între alții și pe ale fraților Balș, George și Mihail, diplome ob-

En 1871—72, le nombre des étudiants inscrits est de 47. Si en ce qui concerne les étudiants il n'y a rien à remarquer pour cette époque, au point de vue de l'administration il y a cependant, certains faits qui doivent nous arrêter un instant. Ainsi, on veut augmenter le nombre des professeurs de la faculté juridique et, à cette fin, le Ministre de l'Instruction publique avertit le recteur (Stefan Micle) que Jean Blându a été admis à faire un cours gratuit de droit romain, „à condition qu'il sera suivi n'importe par qui“ (Adresse de Sept. 1871). Dans le conseil de la faculté, cette question a donné naissance à des discussions contradictoires, entre Mr. Mandrea et Urechie. Le premier était d'avis que le titre obtenu par Blându, à l'étranger, devait être vérifié par la faculté, parce que „le Ministre ne peut, sans aucune formalité, nommer des personnes privées, pour faire des cours gratuits dans le local de l'Université. Cette opinion triomphe et le conseil, à la majorité des voix, admet Mr. Blându, à condition de vérifier son diplôme conformément aux articles 273 et 367 de la loi de l'Instruction et art. 41 du règlement de la faculté; le diplôme n'a pas été vérifié, mais aussi le protégé du Ministre n'a jamais commence son cours; cela prouve que la faculté juridique était jalouse de ses prérogatives.

Les conseils de la faculté s'occupent des questions qui ne sont pas de l'administration proprement dite; en effet, dans un procès-verbal nous voyons la décision prise par les professeurs de payer chacun 2 fr. par mois, pour le salaire du courrier de l'Université et le même procès-verbal, oblige les étudiants de payer une taxe de la même valeur, pour tous les examens, et 10 fr. pour l'examen général. Ces taxes étaient destinées au courrier, parce que son salaire n'était plus prévu dans le budget du Ministère de l'Instruction publique.

L'année 1872 a une grande importance pour notre faculté de droit. En effet, depuis sa création, c'est pour la première fois qu'on lui fait l'honneur de l'inviter à un congres étranger, au congres juridique de Rome, qui devait avoir lieu le 15 Sept. 1872. A la suite d'une heureuse circonstance, le professeur Al. Gheorghiu, se trouvant à Aixles-Bains, fait la connaissance du président même du congres, qui l'invite personnellement. La faculté donne délégation officielle au professeur Gheorghiu, pour la représenter audit congres.

Mr. N. Mandrea, professeur à notre faculté, se présente au concours tenu à Bucarest, au mois de septembre 1872, pour occuper la chaire de droit romain vacante à la faculté juridique de la capitale; à sa place, à Jassy, V. Conta est nommé professeur suppléant. Cela ressort d'une circulaire du décanat adressée au corps professoral le 19 février 1893, par laquelle on faisait connaître que le lendemain devait avoir lieu l'installation du nouveau professeur.

La faculté juridique vérifiait les diplômes obtenus par les roumains à l'étranger, entre autres ceux des frères Balș, George et Michel, des facultés allemandes; la commission admet que ces mes-

ținute în Germania, consiliul le admit a'și trece examenul de echivalare în franțuzește „candidații neștiind bine limba română“.

Către anul 1875, găsim cereri din partea foștilor elevi ai facultății, care ocupau locuri chiar în magistratura înaltă a țării, ca să li admii a'și trece licența în drept, fiind dat că legile din Decembrie 1864 și din Iulie 1865 și în special regulamentele referitoare la punerea în aplicare a legilor de organizare judiciară, impuneau magistratilor din posturile înalte, să poseadă titluri universitare.

Politica, înțeleasă în sensul rău al cuvântului, căuta să se vâre și în universitate; numai astfel ne explicăm faptul, că prin telegrama No. 10534 din 31 Decembrie 1875, se suprimă două catedre dela facultate; dar, se vede că Ministrul care luase o atare dispozițiune căzuse sau revenise asupra-i, pentru că și după 31 Decembrie, corpul profesoral este același ca mai înainte. De altfel, rectorul universității din acel timp, nu s'a putut abține de-a nu vesteji cum se cuvine asemenea ațingeri, aduse facultății juridice cași întregii universități. În discursul său dela 26 Oct. 1876, P. Suciū, zicea „Să nu credeți în D-lor, că aici se mărginește persecuțiunile îndreptate în contra ațui focariu de lumină spirituală și de libertate, nu. În consiliul înalt al ministerului picat sentința de moarte a acestei Universități a fost pronunțată, în proiectul de lege pentru instrucțiunea publică, prescripțiunile corporilor legiuitoare anul trecut. Pretestele, precum sub domnia lui M. Sturza, asemenea nici acum, nu lipseau. Toate aceste preteste nu sunt decât o serie de calomnii, care de care, mai specioase. Unele din ele sunt: că într'această școală s'ar propune comunismul, socialismul, idei subversive de resturnare, antidinastice, republicane etc. etc., și în fine, că studenții înmulțesc numărul posturilor la posturile statului“ Petru Suciū, care timp de aproape patru decenii a figurat printre membrii corpului didactic al universității eșene; el, care primise din mânele marelui domnitor, actul de creațiune al învățământului superior de dincoace de Milcov, avea tot dreptul să lupte pentru a nu se știrbi câtuși de puțin autonomia facultăților, care compuneau universitatea noastră și mai ales să nu lase a fi atinse în existența lor.

Preocupări cu totul de altă natură rețin atențiunea corpului profesoral, după această epocă turburată. Liniștea relativă de care se bucura învățământul superior, decide consiliul profesoral a se ocupa de întocmirea unei biblioteci de drept. Se întocmesc liste de opere clasice, în diversele ramuri ale dreptului și Ministerul, prevede un fond din care să se cumpere cărțile trebuincioase.

„leurs passent leur examen en français, „parce qu'ils ne savaient pas bien la langue roumaine“.

Vers 1875, nous trouvons des pétitions d'anciens élèves de la faculté, occupant de hautes situations dans la magistrature du pays, aux fins d'être admis à passer la licence en droit; les lois de décembre 1864 et Juillet 1865 et surtout les règlements relatifs à la mise en vigueur des lois d'organisation judiciaire, imposant aux magistrats sollicitant les postes les plus en vue, de posséder des titres universitaires.

La politique, prise au mauvais sens du mot, cherchait à pénétrer au sein de l'Université, car on ne peut autrement expliquer le fait que, par télégramme, en date du 31 Décembre 1875, (No. 10534) on annonce la suppression de deux chaires de la Faculté; on se rend compte toutefois, que le ministre qui avait pris cette décision était tombé, peut-être était-il revenu sur sa décision car après le 31 décembre encore, le corps enseignant est resté le même qu'auparavant. Du reste, le recteur de l'Université à cette époque n'a pu s'empêcher de parler comme il le devait de semblables mesures qui, en frappant la faculté juridique portait atteinte à l'université tout entière. Dans son discours du 26 octobre 1876, P. Succiū disait: „Ne croyez cependant pas, messieurs, que les persécutions dirigées contre ce foyer de lumière et de liberté se soient arrêtées ici. Dans le conseil supérieur du ministère déchu, la sentence de mort a été prononcée contre cette Université dans le projet de loi pour l'Instruction Publique présentée aux corps législatifs, l'année dernière. Les prétextes, comme sous le règne de M. Sturza, ne manquaient pas. Tous ces motifs ne sont qu'une suite de calomnies plus basses les unes que les autres. On prétendait entre autres: que dans cette école le communisme et le socialisme étaient à l'ordre du jour; des idées subversives de bouleversement, idées antidinastiques, républicaines etc. etc. et enfin, que les étudiants augmentent considérablement le nombre des candidats aux places de fonctionnaires du gouvernement“. Pierre Suciū qui durant près de 40 années a figuré sur la listes des membres du corps enseignant de l'Université de Jassy; lui, qui avait reçu des mains du grand prince régnant l'acte de création de l'Enseignement supérieur en deçà du Milcov, avait le droit absolu de lutter pour empêcher que l'on ne battit en brèche l'autonomie des Facultés composant notre université et surtout qu'on ne mit leur existence en péril.

Des préoccupations d'un tout autre ordre, retiennent l'attention des professeurs après cette période de trouble. La tranquillité relative dont jouissait l'enseignement supérieur, permet au conseil profesoral de s'occuper de l'organisation d'une bibliothèque de droit.

On élabore des listes d'œuvres classiques concernant les diverses branches du droit et le ministère prévoit un fonds pour l'achat des livres nécessaires.

Anul 1878—79, aduce puțini studenți pe băncile facultății juridice. Este drept, că și taxele universitare devin mai sensibile, pentru că dacă la 1860 nu existau nici taxe și nici chiar timbre pe petițiunile de înscriere, trei-spre-zece ani mai târziu, găsim atât timbrile obligatorii cât și taxe de câte 5 lei pe fiecare an școlar ; în 1878 însă, taxele sunt urcate la 20 lei pentru fiecare an, plus câte 5 lei de examen, ceace ne dă un total de lei 125 peste tot.

Până în 1879 regulamentul facultății din Iași, era independent de acela al facultății din București ; în Iunie acel an, Ministerul, voind să egalizeze în totul cele două facultăți, trimite regulamentul facultății din Capitală, pe care l'impune și Iașului. Conform noiei dispozițiuni, se mai crează o catedră de drept roman, care se încredințează D-lui Bejan.

În 1880, legiuitorul, văzând imperfecțiunile unora din legiurile noastre dela 1864 și 65, își propune oarecare modificări ale procedurii civile, cu privire la capitolul referitor la executarea silită. În acest scop, invită facultatea de drept să își dea părerea. Aceași deosebită atențiune se dă facultății noastre și în anul următor, când se trimite și se cere în repetate rânduri avizul corpului profesoral, în ce privește organizarea magistraturei. Din lucrările rămase în arhiva facultății reese, că consiliul profesoral se oprise la principiul inamovibilității. D'asemeuea admitea concursul atât la intrarea cât și la înaintarea magistraților, respingând eligibilitatea, care nu găsisse decât un singur adept. Se știe, că o parte din desideratul facultății s'a realizat abia prin legea judecătoriilor de pace, din 31 Decembrie 1907 și prin aceea de organizare a magistraturei, din Martie 1909.

Asemenea avise nu se mai cer facultăților, în timp de față ; e drept însă, că mai tot-d'auna facultatea juridică a avut câte unul sau doi profesori, în sânul corpurilor legiuitoare. Ar trebui ca să nu se neglijă părerea profesorilor dela drept, singurii care pot fi în măsură să dea un avis serios și în perfect acord cu celelalte legiuri.

Studenții înmulțindu-se, încep a se îngriji ei înșiși, de numărul mereu crescând al noilor veniți. Numai astfel ne putem explica protestarea prin scris a 60 de studenți bacalaureați, contra acelor din colegii lor, care erau primiți în facultate, cu studii inferioare diplomei de bacalaureat. Această cerere, consiliul facultății convocat în mod expres, o găsește justă și o confirmă.

Între anii 81 și 85, oarecare schimbări intervin în sânul corpului profesoral. Astfel, D-nul Disescu, numit profesor în Iunie 1882, este trecut la București, în Noembrie acel an ; iar, în locul său, e numit su-

L'année 1878—1879 compte peu d'étudiants sur les bancs de la Faculté juridique. Il est juste d'avouer que les taxes universitaires sont aussi plus élevées. Si en 1860 aucune taxe, voire aucun timbre à apposer sur les pétitions, n'étaient exigés, treize ans plus tard les timbres requis et une taxe de 5 francs par année scolaire étaient obligatoires ; en 1878, le chiffre de la taxe annuelle s'élève à 20 francs, non compris les 5 francs, à verser par examen, soit un total général de 125 francs.

Jusqu'en 1879 le règlement de la Faculté de Jassy était absolument indépendant ; au mois de Juin de cette même année, le ministère voulant l'égalité complète entre les facultés de Jassy et de Bucarest, adresse le règlement de la Faculté de la capitale qu'il impose à l'université de Moldavie. Pour se conformer à la nouvelle disposition, une nouvelle chaire de droit romain est créée, que l'on confie à M. Bejan.

En 1880, le législateur, remarquant les défauts de certaines de nos lois de 1864—1865, se propose d'introduire diverses modifications dans la procédure civile, relatives au chapitre qui traite de l'exécution forcée. Il invite, dans ce but, la Faculté à émettre son avis. L'année suivante encore, on accorde à notre Faculté la même attention particulière, lorsqu'à différentes reprises on demande au corps enseignant, d'émettre un avis touchant l'organisation de la magistrature. Des travaux que l'on possède dans les archives de la Faculté, il apparaît que le conseil des professeurs avait décidé le principe de l'inamovibilité. Il était également partisan du concours tant pour la nomination que pour l'avancement des magistrats et repoussait l'éligibilité soutenue par un seul adepte. C'est à peine maintenant que l'on a réalisé, comme on le sait une partie des *desiderata* de la Faculté par la loi sur les justices de paix, du 31 décembre 1907 et par la loi sur l'organisation de la magistrature du mois de mars 1909.

Semblables avis ne sont plus, de nos jours, demandés aux Facultés ; il est bon néanmoins de dire, que la plupart du temps, la Faculté juridique a eu un ou deux professeurs parmi les membres des corps législatifs. L'avis des professeurs de droit ne devrait jamais être négligé, parce que ce sont les seuls qui soient en mesure d'émettre un avis éclairé et en accord parfait avec les autres législations.

Le nombre des étudiants augmentant, les nouveaux venus sont regardés d'un assez mauvais œil par les anciens, comment pourrait-on expliquer autrement la protestation écrite de 60 étudiants bacheliers, contre ceux de leurs collègues reçus à la faculté sans avoir le titre de bacheliers. Le conseil de la Faculté convoqué expressément trouve que la susdite protestation est juste et la confirme.

Entre 1881 et 1885, certains changements sont introduits au sein du corps professoral. M. Disescu nommé professeur en Juin 1882, passe à Bucarest en novembre de la même année ; il est remplacé par I.

plinitor I. Simionescu. D'asemenea, D-nul V. Urseanu, nu funcționează la Iași, decât dela Oct. 1880 până la 1 Iulie 1883, fiind trecut apoi la București.

La 1884, G. Tocilescu e numit pentru dreptul penal, pr. penal și civilă; iar D-nul P. Missir, la catedra de dr. natural și internațional. Un an mai târziu, la 29 Noembrie 1885, consiliul facultății este convocat pentru introducerea D-lui Th. Stelian ca prof. de dr. comercial, în locul D-lui Iacob C. Negruzzi, trecut la București.

În fine, în Aprilie 1886, G. Mârzescu fiind chemat a-și îndeplini mandatul de membru al corpurilor legiuitoare, recomandă în locul său, ca suplinitor, pe distinsul și harnicul profesor de dr. civil, D-nul D. Alexandresco, despre care repausatul Mârzescu zicea că „e bărbat studios și autor al unei importante opere de drept civil.“

Pentru a ne da mai bine seamă de schimbările făcute în corpul profesoral, dăm aicea programul anului 1886—1887 :

Anul I-ii

Dr. penal și pr. pen.	G. Tocilescu
Istoria și Instr. dr. roman	P. Suci
Filosofia dr.	P. Missir
Dr. civil	G. Mârzescu

Anul al II-lea

Pr. civilă	G. Tocilescu
Dr. Internaț.	P. Missir
Dr. roman	G. Bejan
Dr. constituț.	G. A. Ureche
Dr. civil	G. Mârzescu

Anul al III-lea

Dr. ad-tiv	G. A. Ureche
Dr. civil	St. C. Șendrea
Econom. politică	Al. Gheorghiu
Medicina legală	I. Ciurea
Dr. comercial	T. Stelian

În anii următori, numărul studenților crește și mai mult, iar corpul profesoral primește modificări serioase. Astfel, la cursul de economie politică găsim suplinitori pe D-nii G. Roiu dela Oct. 89 până la Iunie 1891; apoi dela această dată pe Eugeniu Ionescu până la Oct. 1893, când este numit Dl. N. Basilescu. D-sa funcționează până la Februarie 1896, când începe a suplini D-nul G. Radu, D-nul Basilescu fiind trecut la București.

La catedra lui G. Mârzescu, trecut de-aseamenea la București, se numește în urma concursului depus D-nul D. Alexandresco la Noembrie 1894. La una din catedrele de dr. roman, e numit suplinitor

Simionescu, professeur suppléant. M. V. Urseanu, de même, ne fonctionne à Jassy que d'octobre 1880 au 1-er juillet 1883, il passe alors à Bucarest.

En 1884 G. Tocilescu est nommé professeur de droit pénal, de pr. pénale et civile, tandis que M. P. Missir occupe la chaire de droit naturel et international. Un an après, le 29 Novembre 1885, le conseil de la Faculté délibère sur le remplacement de M. J. Negruzzi, passé à Bucarest, par M. Th. Stelian en qualité de professeur de droit commercial.

Enfin, en avril 1886, G. Mârzescu, obligé d'aller remplir son mandat de membre du corps législatif, recommande pour le remplacer, en qualité de suppléant, l'éminent et actif professeur de Droit civil, M. D. Alexandresco dont feu Mârzescu disait: „C'est un homme studieux et l'auteur d'une œuvre importante de Droit Civil“.

Pour nous rendre mieux compte, des changements survenus dans le corps enseignant, nous présentons ci-dessous le programme de l'année 1886—87 :

1-ère Année

Dr. pénal et proc. pénale	G. Tocilescu
Histoire et Inst. dr. romain	P. Suci
Philosophie du droit	P. Missir
Dr. Civil	G. Mârzescu

2-ème Année

Proc. civile	G. Tocilescu
Dr. International	P. Missir
Dr. romain	G. Bejan
Dr. Constitutionnel	G. A. Ureche
Dr. civil	G. Mârzescu

3-ème Année

Dr. administratif	G. A. Ureche
Dr. civil.	St. C. Șendrea
Econom. Politique	Al. Gheorghiu
Médecine légale	Dr. I. Ciurea
Dr. commercial	Th. Stelian.

Durant les années suivantes, le nombre des étudiants augmente de plus en plus, tandis que le corps professoral subit de sérieuses modifications. Ainsi, pour le cours d'économie politique nous trouvons comme professeurs suppléants M. M. G. Roiu d'octobre 1889 à Juin 1891; à partir de cette date, Eugène Ionescu, jusqu'en octobre 1893, époque à laquelle est nommé M. N. Basilescu. Ce dernier fonctionne jusqu'en février 1896 et lorsqu'il passe à Bucarest, il est suppléé par M. G. Radu.

En Novembre 1894, M. Mârzescu étant également passé à Bucarest, sa chaire est mise au concours; M. D. Alexandresco réussit et est nommé. On nomme à l'une des chaires de Dr. romain M. I. T.

D-nul I. T. Burada, dr. din Bruxelles, la Ianuarie 1892; iar, la Aprilie 1896 D-nul Ștefan Longinescu, dr. în drept din Berlin, în urma examenului depus, este numit profesor tot de dr. roman.

Alături de aceștia, figurează ca suplinitori la această epocă D-nii M. Cantacuzino licențiat din Paris pentru dr. civil dela Maiu 1896, V. Dimitriu licențiat din Iași dela Maiu 1897 pentru dr. comercial și Eug. Donici, dela Octombrie acelaș an, tot pentru dr. civil.

O observație este de făcut, în ce privește medicina legală. După eșirea D-rului Ciurea din învățământul universitar, D-sa este înlocuit cu D-nul Dr. Bogdan, actualul rector, până în momentul unificării programului de studii din București, cu acel din Iași. Din acel moment și pentru că în programul cursurilor dela Facultatea din Capitală nu exista medicina legală, trebuia ca acest curs să înceteze și la Iași; cu toate acestea, el a mai continuat încă, obligați fiind studenții dela drept, să urmeze cursul la Facultatea de medicină și să dea examene de această materie, tot acolo. Situația aceasta, dăinuște până în anul 1904.

În 1900 se înființează carnetele de prezență, în care profesorii sunt obligați a atesta frecuența la cursuri a elevilor. În acest scop, rectoratul trimite decanului un număr de 250 de asemenea carnetele.

Studenții, gășind că tipăritul teselor de licență îi obliga la cheltuieli prea mari, intervin pentru a fi dispensați, ceea ce nu li se învântează, motivând Ministerul că numai după introducerea doctoratului, s'ar putea renunța la această formalitate.

În Iulie 1900, este numit profesor D-nul I. T. Burada la catedra de drept roman și tot în acelaș timp, catedra de economie politică suplinită de D-nul Gh. Radu se declară vacantă, deși D-sa fusese numit agregat în baza legii dela 21 Martie 1898 și a regulamentului din 1899 Februarie 10. Se știe că în baza acestei legi și regulament, se înființa în universitățile noastre un alt sistem de recrutare a profesorilor. După acest sistem, corpul profesoral se compune din docenți, agregați provizorii sau definitivi și profesorii propriu ziși. Noua lege era destinată să pună capăt abuzurilor la care dădea loc vechea lege, după care profesorii se recrutau pe basă de concurs, pe când după legea din '98 numai lucrările de valoare, într'o specialitate, pot determina intrarea cuiva în învățământul universitar.

În baza aceleași legi, și a regulamentului modificat ulterior la 1900, se iau dispozițiuni în contra tinerilor care nu și trec examenile în

Burada, Docteur de Bruxelles, en qualité de suppléant, au mois de Janvier 1892; et, en avril 1896, M. Etienne Longinescu, docteur en droit de la Faculté de Berlin, à la suite d'un concours est nommé professeur de droit romain. A la même époque on voit figurer auprès de ces derniers, en qualité de suppléants, M. M. Mat. Cantacuzino, licencié en droit de Paris, prof. de dr. civil, à partir de mai 1896, V. Dimitriu, licencié de Jassy, à partir de mai 1897, professeur de dr. commercial et Eug. Donici, à partir du mois d'octobre de la même année, professeur de droit civil.

Une observation s'impose en ce qui concerne la médecine légale: Le Dr. Ciurea ayant quitté l'enseignement universitaire, il est remplacé par M. le Dr. Bogdan, actuel Recteur de l'Université, jusqu'au moment où les programmes d'études des Universités de Bucarest et de Jassy sont unifiés. A partir de cette époque et par le fait que dans le programme des cours de la faculté de Bucarest le cours de médecine légale n'existait pas, il eût fallu qu'on suspendit ce cours à Jassy; malgré cela il fut continué; bien plus, les étudiants en droit furent obligés de suivre les leçons de médecine légale et de passer des examens; cette situation se prolonge de la sorte jusqu'en 1904.

En 1900 on crée les carnets de présence, dans lesquels les professeurs sont tenus d'attester la fréquentation des élèves aux cours. Le rectorat remet dans ce but au doyen de la Faculté de Droit 250 dits carnets.

Les étudiants trouvant que l'impression des thèses de licence les oblige à de trop lourdes dépenses demandent à en être dispensés; la permission ne leur est pas octroyée, le ministère prétextant que l'on ne pourra renoncer à cette formalité qu'après l'introduction du doctorat.

En juillet 1900, M. J. T. Burada, est nommé professeur à la chaire de droit romain, pendant que la chaire d'Economie politique que le professeur suppléant Gh. Radu occupe est déclarée vacante, bien que M. Radu ait été nommé agrégé en conformité des termes de la loi du 24 mars 1898 et du règlement du 10 février 1899. Chacun sait qu'en base de cette loi et de ce règlement un nouveau système de recrutement des professeurs universitaires est créé. Suivant la nouvelle combinaison, le corps professoral se compose de *docents*, d'agrégés provisoires ou définitifs et de professeurs proprement dits. Cette nouvelle loi avait pour but de mettre un terme aux abus auxquels l'ancienne loi donnait lieu, alors que les professeurs étaient nommés à la suite d'un concours, tandis que par la loi de 1898, seuls les futurs professeurs qui auront fait paraître des ouvrages de valeur dans une branche déterminée, pourront entrer dans l'enseignement universitaire.

Conformément à la même loi et au règlement susmentionnés, modifiés en 1900, des dispositions sont prises contre les jeunes gens

curs de doi ani. Ei sunt exmatriculați din facultate. Se pot însă re-inscrie dela început. D'asemenea decanul nu se mai alegea pe 3 ani, ci numai pe doi ani. In fine, fie-care facultate trimite câte un reprezentant, pe timp de doi ani, în senatul universitar.

In Ianuarie 1901 se numește D-nul Al. C. Cuza, profesor la catedra de economie politică și finanțe; iar D-nii Em. Antonescu și M. B. Cantacuzin la catedrele vacante de dr. civil. D-nul Em. Antonescu a figurat în corpul profesoral din Iași până la 1 Aprilie 1904, când a fost trecut la București. Tot în aceeași lună Ministerul face cunoscut, că demisia D-lui I. Tanoviceanu profesor de dr. penal etc. a fost primită. Catedra sa se suplinește de diverse persoane, până la 1905 Noiembrie, când pe baza lucrărilor sale, este numit agregat definitiv, D-nul Iulian Teodorescu.

In Februarie 1901, D-nul V. Dimitriu este numit profesor la catedra de dr. comercial pe care o suplinea încă din 1897.

In Martie 1901, este numit suplinitor la catedra de drept constituțional și ad-tiv D-nul C. Stere, în locul defunctului G. A. Ureche, care ocupase această catedră aproape dela crearea facultăței. D-nul Stere e numit definitiv la 27 Iunie 1903. Decanatul ocupat de G. Ureche se conferă de consiliul facultăței, D-lui Ștefan Longinescu la 6 Martie 1901.

In urma examenului de docență, depus de către D-nul Gh. Radu, D-sa este autorizat de consiliul profesoral a preda un curs de finanțe cu începere dela 1 Martie 1902, pentru studenții anului întâiu. D-nul pare a fi primul, care s'a abilitat docent conform legii dela 1898, modificată în 1900 și remodificată în 1901.

La începutul anului 1903, s'ovindu-se că legiuitorul va înființa doctoratul numai pe lângă facultatea juridică din București, se intervine pe lângă rectorat pentru a se convoca colegiul universitar, pentru ca nu cumva prestigiul Universității ieșene să fie știrbit. Mai mult, profesorii într'o adresă colectivă fac declarațiunea, că dacă împrejurări de ordin material impun legiuitorului crearea doctoratului numai la București, corpul profesoral al facultăței juridice, se oferă a face cursuri pentru doctorat, în mod gratuit.

Consiliul profesoral nu se mărginește la atât, ci în ședința din 26 Februarie 1903 întocmește un program pentru doctorat, după care cursurile trebuiau a se face în doi ani și anume: a) In anul întâiu Istoria dreptului român; dr. roman aprofundat (pandecte); dr. civil aprofundat și dr. comercial aprofundat. b) in anul al doilea dr. civil aprofundat (obligațiuni etc.); Istoria doctrinelor economice și sociolo-

qui pendant deux années consécutives ne passent pas d'examen: Ils sont rayés des registres matriculaires de la faculté. Ils peuvent néanmoins se faire inscrire de nouveau à condition de reprendre leurs études universitaires comme s'ils entraient pour la 1-ère fois à l'Université. D'autre part, le Doyen n'est plus élu pour trois ans, mais pour une période de deux années seulement. Enfin, chaque faculté choisit un représentant qui, deux ans durant, fera partie du sénat universitaire.

En janvier 1901 M. Al. C. Cuza est appelé à la chaire d'économie politique et des finances; on nomme M. M. Em. Antonescu et M. B. Cantacuzino aux chaires vacantes de Dr. civil. M. Em. Antonescu a figuré parmi les membres du corps enseignant de Jassy jusqu'au 1-er avril 1904, à cette époque, il passa à Bucarest. Le même mois le ministère fait savoir que l'on a accepté la démission de M. I. Tanoviceanu, professeur de dr. pénal etc. Plusieurs professeurs suppléants se succèdent à cette chaire jusqu'en novembre 1905. A cette date, M. Iulian Teodorescu est nommé agrégé définitif en base de ses travaux.

M. V. Dimitriu est, en février 1901, nommé professeur de dr. commercial; il était professeur suppléant depuis 1897.

On nomme, en mars 1901, M. C. Stere professeur suppléant pour la chaire de dr. constitutionnel et administr. en remplacement de G. A. Ureche, décédé, qui avait occupé cette chaire, depuis, pour ainsi dire, la fondation de la Faculté. M. Stere est nommé professeur définitif le 27 juin 1903. Le décanat après la mort de G. A. Ureche, est conféré par le Conseil de la Faculté, à M. Etienne Longinescu, le 6 mars 1901.

A la suite de l'examen de *docence* subi par M. Gh. Radu le conseil professoral l'autorise à partir du 1-er mars 1902, à faire un cours de finances aux étudiants de 1-ère année.

M. Radu semble être le premier en date, qui ait suivi à la lettre les termes de la loi de 1898, modifiée en 1900 et encore en 1901.

Au commencement de 1903 le bruit ayant couru que le législateur n'allait créer le doctorat que pour la faculté juridique de Bucarest, on insiste auprès du rectorat dans le but de convoquer d'urgence le collège universitaire, afin que l'on ne puisse en rien porter atteinte au prestige de l'Université. Bien plus, les professeurs dans une lettre collective, déclarent que si des circonstances d'ordre matériel imposent au législateur la création du doctorat à Bucarest seulement, le corps professoral de la Faculté juridique de Jassy s'offrira à faire gratuitement les cours, en vue du doctorat.

Le conseil professoral ne s'arrête pas là; en sa séance du 26 février 1903, il établit un programme pour le doctorat, d'après lequel les cours devaient se parachever en deux ans, notamment: a) *première année*; Histoire du droit roumain, droit roumain approfondi (pan-

gia. În fine, o țesă asupra unei materii dădea drept la titlul de doctor. Pe lângă profesorii facultății juridice: D-nii Ștefan Loginescu, D. Alexandresco, I. Burada, M. Cantacuzino, V. Dimitriu, Em. Antonescu și A. C. Cuza își luau sarcina a face cursul de sociologie repausatul C. Leonardescu, iar cursul de istoria dreptului rămân, D-nul A. D. Xenopol.

Sub decanatul D-lui D. Alexandresco, ales la 10 Martie 1903, consiliul ia deciziunea a nu se mai primi—conform de altfel și cu dispoziția Ministerului de Instrucțiune—studenti cu liceul real, cu condiție de-aș trece examenul la latină, după înscrierea în facultate; de asemenea decide a nu se mai echivala diplomele eliberate de la Universitatea nouă din Bruxelles, întru cât aceste diplome nu au nici-o autoritate și nu dau nici un drept, nici în Belgia.

În urma modificării regulamentului facultății, examenele erau în număr de patru, în loc de trei după cum fusese înainte; iar notele se dau cu bile, nu cu cifre ca în trecut. Sesiunile de examinare cu începerea anului 1905 sunt numai două, în cursul lunii Octombrie și în Iunie; înainte de 1905, erau examene atât în Ianuarie, cât și în Martie. Pe de altă parte, examenile se trec în bloc, adică toate cursurile dintr'un an, formează un singur examen. Regulamentul dinaintea de 1905, permitea trecerea examenilor pentru fie-care obiect.

Taxele universitare în urma regulamentului din 1904, pus în aplicare la 1 Ianuarie 1905, sunt și mai simțitoare; dar, inferioare celor similare de la facultatea juridică din capitală.

La Iunie 1905, D-nu Ștefan Longinescu este ales din nou decan.

Chestiunea înființării doctoratului rămăsese în suspensiune, dar ideea pătrunsese în toate spiritele. Pe de o parte, Ministerul intervine pe lângă profesorii facultății, să își dea părerea asupra modificării învățământului superior; iar, pe de altă parte studenții însăși, cer printr'o petiție adresată decanatului, să se înceapă cursurile de doctorat. Prin adresa cu No. 471 din 30 Noiembrie 1905 decanatul face cunoscut Ministerului, că cu începere de la 1 Ianuarie 1906, se va începe cursul de doctorat, conform noului regulament; iar Ministerul răspunde, că aprobă această deciziune, dacă D-nii profesori se oferă a face cursurile, în mod gratuit. Cursurile însă nu încep, în cursul anului 1906.

În locul D-lui Donici, suplinitor pentru dr. civil, acum demisionat, se numește pe baza lucrărilor sale, D-nul G. Tabacovici, la 1 Ianuarie 1906 ca agregat definitiv; iar pe ziua de 15 Martie 1906, este nu-

dr. civil approfondi et dr. commercial approfondi. b) *Deuxième année*: Dr. civil approfondi (obligations, etc.) Histoire des doctrines économiques et sociologie. Enfin une thèse, sur un sujet, donnait droit au titre de docteur. Outre les professeurs de la faculté de droit: M. M. Ștefan Longinescu, D. Alexandresco, I. Burada, M. Cantacuzino, V. Dimitriu, Ém. Antonescu et A. C. Cuza, le regretté C. Leonardesco se chargeait du cours de sociologie et M. A. D. Xenopol consentait à faire le cours d'histoire du droit roumain.

Sous le décanat de M. D. Alexandresco, élu le 10 mars 1903, le conseil décide de ne plus recevoir, — conformément d'ailleurs aux dispositions du Ministère de l'Instruction, — les étudiants du lycée „réel“ à moins qu'ils ne passent un examen de latin après s'être fait inscrire à la Faculté; il est encore entendu que l'on n'accordera plus l'équivalence des diplômes émanés de la nouvelle université de Bruxelles, parce que ces diplômes n'ont aucune valeur et ne donnent, même en Belgique, aucun droit.

Par suite de la modification du règlement de la Faculté, les examens étaient au nombre de quatre, au lieu de trois, suivant les dispositions antérieures; les notes sont données au moyen de boules et non plus de chiffres comme précédemment. Il n'y a plus, à partir de 1905, que deux sessions d'examens: en octobre et en juin. Avant 1905, il y avait des examens tant en janvier qu'en mars. D'autre part, les examens sont passés en bloc, autrement dit, tous les cours d'une année forment la matière d'un seul examen. Le règlement antérieur à 1905 autorisait le candidat à passer un examen pour chaque matière.

Les taxes universitaires, d'après le règlement de 1904 mis en vigueur au 1-er janvier 1905, sont sensiblement plus élevées; inférieures néanmoins aux taxes similaires de la Faculté juridique de Bucarest.

Au mois de juin 1905, M. Ștefan Longinescu est réélu doyen.

La question de la création du doctorat était restée en suspens, mais l'idée en avait pénétré dans tous les esprits. D'une part le ministère intervient auprès des professeurs de la Faculté en les priant de donner leur avis au sujet de la modification de l'enseignement supérieur; d'autre part, les étudiants eux-mêmes, par une pétition adressée au décanat, demandent à ce que les cours de doctorat commencent. Par l'adresse No. 471 du 30 novembre 1905, le décanat fait connaître au ministère qu'à partir du 1-er janvier 1906, en conformité du nouveau règlement, les cours de doctorat commenceront; le ministère alors répond qu'il approuve la décision, à condition que M. M. les professeurs s'offrent à faire gratuitement les cours. Ceux-ci, toutefois, ne commencent pas en 1906.

En remplacement de M. Donici, professeur suppléant pour le droit civil, démissionnaire, on nomme en base de ses travaux, à la date du 1-er janvier 1906, M. G. Tabacovici, en qualité d'agrégé défi-

mit suplinitor apoi agregat definitiv, la 11 Iulie 1906, D-nul I. Peretz, la catedra de Istoria dreptului civil, catedră atât de utilă pentru învățământul dreptului, în țara noastră. Este de mirare, că abia prin bugetul anului 1905—1906, s'a creat o atare catedră.

În 1907, Iunie 26 D-nul St. Longinescu, în urma concursului depus, pentru catedra de drept roman din București, este mutat în Capitală; iar la catedra sa e numit D-nul Gr. Dimitrescu, ca agregat provisoriu.

În aceeași epocă, facultatea întocmește un program pentru doctorat și la începutul anului școlar 1907—1908, se fac înscrierile pentru doctorat. O mulțime dintre foștii licențiați ai facultății, se înscriu printre studenți. Mai mult de 200 persoane, doresc să obțină un nou grad, în învățământul superior. Grație D-lor profesori D. Alexandresco, I. T. Burada și V. Dimitriu, care dau concursul lor la noile catedre, întocmite după programul dat de consiliul profesoral al acestei facultăți, program în mare parte diferit de acela al facultății din capitală, prelegerile de doctorat iau naștere.

Numărul profesorilor însă nu ar fi putut îndestula toate nevoile doctoratului, de acea Ministerul s'a văzut obligat a face apel la mulți tineri, cari în calitate de conferențieri, propun cursurile pentru ce catedrele scoase la concurs, se vor ocupa de titulari. Acești tineri sunt D-nii A. Zeuleanu, V. Iamandi, E. Melik și Alb. Tască, toți doctori din Paris.

Lipsa localului s'a resimțit de mult la facultatea de drept, căci dacă cu oare-care dificultate, sălile puțin încăpătoare puteau fi îndestulătoare pentru cursurile de licență, numărul lor însă nu mai putea corespunde și pentru nevoile doctoratului, grație D-lui rector G. Bogdan și această dificultate s'a înlăturat, pentru că chiar eu anul școlar 1910—1911, profesorii dela doctorat, vor putea ține prelegerile lor într'un local propriu.

Până azi, facultatea juridică nu a conferit titlul de doctor în drept, deși după cum am văzut, în chiar actul de creațiune, ea avea drept să confere un asemenea titlu. Lipsa unei legi, care să determine condițiunile, în care trebuia a se conferi acest titlu și mai ales numărul insuficient de profesori, a făcut ca desideratul emis acum 50 ani, să nu poată fi realizat decât după o jumătate de veac.

Nu credem de prisos a transcrie în acest loc programul cursurilor de licență și doctorat, pentru anul 1909—1910.

atif, et le 15 mars 1906, M. I. Peretz est nommé professeur suppléant, puis le 11 juillet 1906, agrégé définitif à la chaire d'histoire du droit civil, matière si nécessaire à l'enseignement du droit dans notre pays. On s'étonne à bon droit, que cette chaire ne fut à peine prévue au budget qu'en 1905—1906.

Le 26 juin 1907, M. Longinescu ayant réussi au concours pour la chaire de droit romain de Bucarest, passe dans la capitale; tandis que M. Gr. Dimitrescu est nommé à sa place, en qualité d'agrégé provisoire.

Vers la même époque la Faculté élabore un programme pour le doctorat et au commencement de l'année scolaire 1907—1908, les inscriptions sont reçues pour le doctorat. Un grand nombre des anciens licenciés de la Faculté, s'inscrivent parmi les étudiants. Plus de 200 personnes sont désireuses d'obtenir un nouveau grade, dans l'enseignement supérieur. Grâce à M. M. les Professeurs D. Alexandresco, I. T. Burada et V. Dimitriu, qui donnent leur concours aux nouvelles chaires instituées suivant le programme élaboré par le conseil professoral de cette faculté, programme différant sensiblement de celui de la faculté bucarestoise, les cours de doctorat prennent naissance.

Le nombre des professeurs n'aurait cependant pas pu suffire à tous les besoins du doctorat, aussi le ministère s'est-il vu contraint de faire appel à plusieurs jeunes gens qui, à titre de conférenciers, donnent des cours jusqu'au moment où les chaires mises au concours, sont occupés par des professeurs titulaires. Ces jeunes gens sont M. M. A. Zeuleanu, V. Iamandi, G. Mélik, Alb. Tască, tous docteurs en droit de la Faculté de Paris.

Depuis longtemps le manque de place à la Faculté de droit se fait sentir; si en effet on parvenait, avec beaucoup de bonne volonté, à trouver de la place dans les salles peu spacieuses de la Faculté, lorsqu'il s'agissait seulement de la licence en droit, leur nombre et leur exiguité ne pouvaient plus correspondre aux besoins du doctorat; grâce à M. le Recteur G. Bogdan, cette difficulté a encore été surmontée. En effet, pendant l'année scolaire 1910—1911 même, les professeurs du doctorat pourront faire leurs cours dans un local spécialement aménagé pour cela.

Jusqu'à ce jour la Faculté juridique n'a pas encore conféré le titre de docteur en droit, bien que nous ayons vu que d'après l'acte même de fondation, elle avait le droit de conférer semblable titre. Le manque d'une loi qui détermine les conditions suivant lesquelles pareil titre devait être accordé, d'une part et, d'un autre côté, le nombre insuffisant de professeurs, ont fait que le desideratum, énoncé il y a 50 ans, n'ait pu être réalisé qu'après un demi-siècle.

Nous ne croyons pas inutile de transcrire ci-dessous le programme des cours de licence et de doctorat pour l'année 1909—1910.

a) PENTRU LICENȚĂ :

Anul I

Dr. Roman	D-nul agregat	Gr. Dimitrescu
Dr. Civil	" Profesor	M. B. Cantacuzino
Dr. Constituțional	" "	C. G. Stere
Istoria Dreptului	" "	I. Peretz.

Anul II

Dr. Roman	D-nul Conferențiar	M. Berceanu
Dr. Civil	" Profesor	G. C. Tabacovici
Dr. Penal, pr. penală	" "	I. Teodorescu
Procedura civilă	" "	I. Teodorescu
Dr. Constituțional	" "	C. G. Stere.

Anul III

Dr. Civil	D-nul conferențiar	A. P. Zeuleanu
Dr. Comercial	" "	V. Iamandi
Dr. Internațional priv.	" Profesor	P. Missir
Economia Politică	" "	A. C. Cuza.

b) PENTRU DOCTORAT :

Anul I

Dr. Roman	D-nul Profesor	I. Th. Burada
Istoria Dreptului	" "	I. Peretz
Filosofia Dreptului	" supl.	V. Arion
Istoria doct. Econ.	" "	A. Popovici Tașcă

Anul II

Dr. Civil	D-nul Profesor	D. Alexandrescu
Dr. Comercial maritim	" "	V. Dimitriu
Sociologia	" "	V. Arion
Dr. ad-tiv, legislații industriale	D-l confer.	E. Melik.

Din studiul absolut succint al istoricului facultății de drept, rees unele fapte care nu pot fi trecute cu vederea. Mai întâiu, numărul extraordinar de important al studenților, face ca facultatea din Iași, să stea pe picior de egalitate, cu multe alte facultăți din străinătate

a) POUR LA LICENCE :

1-ère année :

Droit romain	Agrégé	Gr. Dimitrescu
" civil	Professeur	M. B. Cantacuzino
" constitutionnel	"	C. G. Stere
Histoire du droit	"	I. Peretz

2-ème année :

Droit romain	Conférencier	M. Berceanu
" civil	Professeur	G. C. Tabacovici
" pénal proc. pen.	"	J. Teodorescu
Procédure civile	"	J. Teodorescu
Droit ad-tif	"	C. G. Stere

3-ème année :

Droit civil	Conférencier	A. P. Zeuleanu
" commercial	"	V. Iamandi
" International privé	Professeur	P. Missir
Economie politique	"	A. C. Cuza.

b) POUR LE DOCTORAT :

1-ère année :

Droit romain	I. Th. Burada
Histoire du droit	I. Peretz
Philosophie du droit	supl. V. Arion
Histoire des doctrines écon.	Confér. Popovici Tasca.

2-ème année :

Droit civil	D. Alexandresco
" Commercial maritime	V. Dimitriu
Sociologie	supl. V. Arion
Droit administr., et législation industr.	Conf. E. Melik.

De l'étude très succincte de l'histoire de la Faculté de Droit, certains faits ressortent qui ne peuvent passer inaperçus : D'abord, le nombre extraordinairement élevé des étudiants met sur un pied d'égalité la faculté de Jassy avec d'autres facultés de l'étranger

iar față de unele, să fie cu mult superioară¹⁾. Pe dealtă parte, numărul relativ restrâns al membrilor cari compun corpul profesoral, (8 până la 10 catedre) ne dovedește că a trebuit să se muncească foarte mult, pentru a se complecta cultura juridică a studenților. Din acest punct de vedere, ar mai fi necesare crearea câtorva catedre, cum ar fi de ex. o catedră pentru dr. administrativ, o alta pentru finanțe și o a treia pentru procedură civilă, lăsând de-o parte complectarea cursurilor dela doctorat, cu conferențieri, după cum există în facultățile din apus.

Când ne întoarcem privirea înapoi și vedem ce-a produs facultatea juridică din Iași, nu putem să nu fim mândri de acest trecut, iar pe dealtă parte, entuziasmul cu care instituția ce analizăm, și-a păstrat neștirbit prestigiul în toate împrejurările, ne permite să primim cu încredere viitorul ei.

et la rend même supérieure à beaucoup d'entre elles.¹⁾ D'autre part, le nombre relativement restreint des membres qui composent le corps enseignant, nous prouve que l'on a dû beaucoup travailler pour arriver à compléter la culture juridique des étudiants. A ce point de vue, il serait nécessaire de créer encore quelques chaires: une, par exemple pour le droit administratif, une deuxième pour les finances et une troisième pour la procédure civile, sans empêcher pour cela le complètement des cours de doctorat par des conférences, comme cela existe dans les facultés occidentales.

Lorsque nous jetons un regard en arrière et que nous considérons les fruits que la Faculté Juridique de Jassy a produit, nous ne pouvons qu'être fiers de ce passé; et lorsque, d'autre part, nous observons l'enthousiasme avec lequel l'institution que nous analysons a su conserver intact son prestige en toute circonstance, nous devons avoir la plus grande confiance en son avenir.

1) Au fost înscriși, în facultatea din Iași, în timp de 50 ani, un număr de 2040 studenți; iar din aceștia au obținut titlul de licențiați 626. Cu toată dorința ce am avut, ca să dau numele tuturor studenților facultății juridice, ne-a fost imposibil pentru că lucrarea de față ar fi luat proporțiuni prea mari. De altfel, ar fi fost poate și inutil, pentru că numele studenților, cași al titraților, figurează în *anuaire*.

1) En l'espace de 50 années, 2,040 étudiants ont été inscrits à la Faculté de Jassy; de ce nombre, 626 ont obtenu le titre de licenciés. Malgré tout le plaisir que nous aurions eu de donner le nom de tous les étudiants de la faculté juridique, cela nous a été impossible, car alors le présent ouvrage aurait pris des proportions trop étendues. Cela d'ailleurs eût peut-être été inutile, car le nom des étudiants ainsi que des diplômés, figure dans les *annuaires*.

Istoricul Facultății de Medicină din Iași

DE

DR. G. BOGDAN

Profesor la Facultatea de Medicină.

În anul 1851, Vodă Grigore Ghica puse temelia unei organizări sistematice a învățământului public în Moldova, decretând printr'un regulament școlar, între alte dispoziții, și crearea unei instituțiuni menită învățământului superior. Se decretează atunci 3 ramuri de învățământ public: I. Învățământul primar, II. Învățământul secundar și III. Învățământul înalt, acesta din urmă, trebuind să cuprindă patru Facultăți: *Filosofică, Juridică, Teologică și Medicală*.

Regulamentul întocmit atunci prevede organizarea amănunțită a tuturor Facultăților, în ce privește însă întemeierea Facult. de Medicină, regulamentul se arată cam sceptic, căci înființarea ei ar aduce „o jertfă peste puțină a mijloacelor țării,” de aceea se hotărăște în principiu crearea a 2 școli medicale de un grad inferior și anume I. O școală pentru moașe și II. O școală chirurgicală, destinate, a forma un personal sanitar pentru populația rurală;—dar numai școala pentru moașe a fost înființată și a funcționat, cealaltă a fost numai hotărâtă în principiu fără a se crea.

După alegerea lui Vodă Cuza, ilustrul barbat de stat Mihail Kogălniceanu prin raportul No. 13794 din 10 Octombrie 1860 adresat Domnitorului Alexandru Ioan I, cere complectă organizare a Universității din Iași prin înființarea Facultății de Medicină, asupra căreia chiamă în deosebi atențiunea Domnitorului.

În ședința de la 16 Septembrie 1860 a Consiliului Școlar ¹⁾. D-ru Czihaac citește Programul Facultății de Medicină trimis de Minister cu adr. No. 10976 și Consiliul opinează, că pentru Facultatea de Medicină să se numească pentru acel an profesori numai la: *Anatomia teoretică, Chirurgia și Farmacia*, studenții de la această Facul-

1) Consiliul școlar se compunea din Inspectorul General al Școalelor, Directorul Departamentului, Directorul învățământului și 3 profesori aleși din profesorii secundar și învățământul superior.

Historique de la Faculté de Médecine de Jassy

PAR LE

DR. GEORGES BOGDAN

Professeur à la Faculté de médecine.

C'est en 1851 que le Prince *Grégoire Ghica* mit, le premier les bases d'une organisation systématique de l'instruction publique en Moldavie; il décréta un règlement scolaire qui comprenait entre autres dispositions, la création d'une institution destinée à l'enseignement supérieur. L'enseignement public comprenait trois divisions: a) études primaires, b) études secondaires, c) études supérieures composées de quatre facultés à savoir: *faculté de philosophie, faculté de droit, faculté de théologie et faculté de médecine*.

Mais le règlement d'alors ne parle que de l'organisation systématique des trois premières facultés; en ce qui concerne la faculté de médecine, l'on constate à regret qu'il faudrait que le pays fasse de trop grands sacrifices, qui dépasseraient de beaucoup ses moyens budgétaires, et alors l'on décide de créer mais seulement en principe deux écoles médicales inférieures à savoir: 1) Une école pour sages-femmes 2) Une école de petite chirurgie, toutes les deux destinées à former un personnel sanitaire inférieur pour la population rurale des communes; mais ce n'est que l'école pour l'instruction des sages-femmes qui fonctionna, l'autre décidée en principe n'a jamais été créée.

Après l'avènement au trône du prince Cuza, l'illustre homme d'état Michel Kogălniceanu, par un rapport portant le No. 13.794 du 16 octobre 1860 adressé au prince Cuza, demande la complète réorganisation de l'Université de Jassy, par la création de la faculté de médecine, faculté sur laquelle il attire tout particulièrement l'attention du prince régnant.

Dans la séance du 16 Septembre 1860, le Dr. Czihaac, membre du conseil scolaire ¹⁾ donne lecture du programme de la faculté de médecine adopté par le ministère de l'instruction publique sous le No. 10,976, mais le conseil décide de nommer pour l'année en cours seulement trois professeurs qui enseignent: *l'anatomie théorique, la*

1) Le conseil scolaire comprenait: l'inspecteur général des écoles, le directeur de l'instruction, le directeur de l'internat et 3 professeurs soit du cours secondaire soit du cours supérieur.

tate să fie însă obligați a urma și-n Facultatea filosofică secția II-a la științele relative la medicină.

Domnitorul Alexandru Ioan I Cuza prin o scrisoare cu data de 10 Octombrie 1860, însărcinează pe d-rul Cuciureanu se procedă la organizarea facultății de medicină, lăsându-i alegerea profesorilor. Acesta întrunește imediat medicii cei mai renumiți de atunci d-rii Fătu și Negură, dar toți trei declară, că le este peste putință de a înființa această facultate, din lipsă de oameni speciali competenți, lipsă de material, de cadavre, de spitale, greutăți financiare etc; din aceste diferite motive să renunță la crearea facultății de medicină.

Universitatea din Iași s'a inaugurat de Domnitorul Cuza în ziua de 26 Octombrie 1860, în localul anume cumpărat pentru aceasta, în foașta reședință domnească a lui Moruzi și Calimah și-n ordonanța de instalare a Facultăților în noul local, cetită de M. Kogălniceanu se vede decretată înființarea Facult. de Medicină,—el face apel și institue chiar o comisiune compusă din: D-rii Negură, Fătu, Bendela, Diamandescu, și Grecianu.

Iată Primul Buget al Facultății de Medicină pe anul 1860—1861

Anul I-iu

1) Anatomia	24.000
2) Botanica	24.000
3) Mineralogia și Zoologia	24.000
4) Un prosector anatomic	12.000

Anul al II-lea

1) Fiziologia	24.000
2) Chimia	24.000
Total .	132.000 lei

Deși se vede că se întocmise și bugetul Facultății de Medicină, cu toate aceste Facultatea nu funcționează și totul rămâne pe hârtie. În ziua de 24 Noembrie 1860 Consiliul Universitar trebuie să aleagă Rectorul său, care alegere se amânase la o ședință precedentă, pentru a se aștepta completarea Facultății Medicale, „dar văzându-se că această completare ar putea încă mult timp întârzia, Consiliul decide a se proceda imediat la această alegere, pentru ca tocmai prin alegerea unui reprezentant legal al Universității, acesta să poată lucra cu mai mult succes pentru realizarea constituirei și a Facultății de Medicină.“ (sic).

chirurgie et la Pharmacie, tout en obligeant les étudiants de cette faculté, de suivre également les cours de la faculté philosophique section II, pour les parties qui ont des rapports avec les études médicales.

Le Prince régnant Alexandre Ion I Cuza, par une lettre du 10 octobre 1860, charge le dr. Cuciureanu de procéder à l'organisation de la faculté de médecine, tout en lui laissant le choix des professeurs. Ce dernier réunit immédiatement les médecins les plus réputés d'alors, les Drs. Fătu et Negură mais tous les trois déclarent qu'il leur est impossible de créer cette faculté, ne pouvant trouver des hommes spéciaux et compétants, absence totale de matériel, de cadavres, d'hôpitaux, difficultés financières etc; pour ces diverses raisons on renonce à la création de la faculté de médecine.

Le 26 octobre 1860 le Prince régnant Cuza vient à Jassy pour inaugurer l'Université, qu'il installe dans l'ancienne demeure des princes régnants Moruzzi et Calimah; à cette occasion, il fait de nouveau appel aux sommités médicales de Jassy et leur demande impérieusement de créer la faculté de médecine à côté des autres facultés. Leu Michel Kogalniceanu Ministre de l'instruction à cette époque, nomme une commission chargée d'organiser la faculté, commission composée des Drs. Bendella, Diamandescu Greceanu qui acceptent la proposition et décrètent même le suivant budget par l'année 1860—61:

Première année

1) Anatomie	24,000 lei
2) Botanique	"
3) Minéralogie et Zoologie	"
4) Un Prosecteur	12,000 "

Deuxième année

1) Physiologie	24,000 lei
2) Chimie	24,000 "
Total .	132,000 lei

Cependant la faculté de médecine ne fonctionne pas et le tout reste dans les cartons du ministère respectif.

Le 24 novembre 1860 le conseil universitaire se réunit de nouveau pour l'élection de son Recteur; une précédente réunion à cet effet avait été ajournée parce que la faculté de médecine n'était pas encore constituée; malgré l'absence de cette dernière, le conseil décide de nommer son Recteur, pensant à juste raison qu'ayant un représentant légal de l'Université, celui-ci pourrait avec son autorité spéciale s'occuper avec beaucoup plus de succès à la formation et au fonctionnement „de cette faculté“ (sic).

Totul însă rămase în stare de proiect iar la 1864 când se promulgă noua lege a Instrucțiunii găsim la Cap. IX art. 249 că Universitatea va cuprinde și Facult. de Medicină, care se va forma prin reformarea și complectarea gradată a catedrelor școalelor *naționale de medicină*. S'ar părea dar că a existat la Iași o școală de medicină, identică ca la București. Se va vedea însă din cele ce urmează că o astfel de școală dacă a existat la București n'a existat însă și la Iași. — În Decembrie acelaș an (1864) Domnitorul Cuza decretează: „că pentru Școala de Medicină și farmacie, ce este a se institui în Iași, D-1 Dr. Davila să iee cuvenitele măsuri pentru prepararea celor necesare la această școală, așa că la 1 Sept. 1865 ea să poată funcționa în toată întinderea ei“ iar printr'un Decret ulterior, institua o comisiune compusă din D-r Davila, Anastasie Fătu, Bendella și Zisu sub președenția D-rului Cuciureanu care să lucreze pentru acest scop. O parte din Membri însă demisionând se numește în locul lor pe D-nii Teodori, Exarcu și Ciurea.

Cu toată marea dorință a Domnitorului, de a se înființa în Iași *Școala de Medicină*, datorit nu știm căror împrejurări, ea nu s'a creat și Universitatea din Iași continuă a funcționa numai cu trei facultăți. A trebuit să mai treacă încă aproape 15 ani de la această dată, pentru a se vedea realizându-se înființarea și celei a patra facultate, prevăzută în decretul de fundațiune al acestui înalt institut de cultură.

La 30 Septembrie 1879 Rectorul Universității primește din partea Ministerului Instrucțiunii publice adresa No. 11389 prin care arată că s'a prevăzut în Buget suma de 27.000 lei pentru înființarea Facult. de Medicină; că pentru anul I nu se simte trebuința ca personal de cât de 2 profesori: unul pentru catedra de *Anatomie descriptivă și Histologie* și altul pentru *catedra de Chimie*, plătiți cu 416 lei pe lună ca și la București, și un *prosector pentru lucrările anatomice* plătit cu 200 lei lunar, trebuind ca studenții să urmeze cursurile de Fizică și Științele naturale, ca și la București, la Facultatea de Științi. „Rectorul este invitat ca împreună cu Consiliul Profesoral universitar, să recomande de urgență 2 Profesori, până ce se va publica concurs“. Tot odată Ministerul cere lămuriri asupra mobilierului trebuitor.

Conformându-se adresei mai sus menționate, consiliul universitar intrunindu-se în ziua de 1 Octombrie, recomandă pe D-nul *Gh. Iuliano*, ca suplinitor la Catedra de *Anatomie descriptivă și Histologie*, pe profesarul *P. Poni*, pentru catedra de *Chimie medicală* și ca *Prosector pe D-rul Telemac*. Deasemenea consiliul fixează suma de 5.000 lei pentru procurarea mobilierului.

Ministerul Instrucțiunii însă neținând seamă de recomandările Consiliului Universitar, prin o adresă din 31 Octombrie 1879 numește pe D-nii *D-ri Leon Sculy și Konya*, ca suplinitori ai catedrelor de

Mais le tout resta encore à l'état de projet. Cependant l'orsque l'on promulga la loi de l'instruction publique en 1864, nous trouvons au Chap. IX Art. 249 ce qui suit: L'Université de Jassy comprendra également la faculté de médecine, qui sera créée et reformée, complétant graduellement les différentes chaînes de l'école nationale de médecine. L'on pourrait croire au premier abord, qu'il a existé à Jassy une école de médecine identique à celle de Bucarest, ce qui suit démontrera qu'il n'en fût rien et que ce n'est qu'à Bucarest, qu'elle fût réellement fondée.

En décembre 1864 le Prince Cuza envoie un décret dans lequel il dit: en ce qui concerne l'école de médecine et de pharmacie de Jassy, le dr. Davila prendra les mesures nécessaires de manière que cette école puisse fonctionner sans faute le 1-er septembre 1865, et par un décret ultérieur il institue une commission composée des drs. Davila, A. Fătu, Bendella et Zissu sous la présidence du dr. Cuciureanu qui élaborera le projet nécessaire; mais comme ces trois derniers n'ont toute compétence, ils sont remplacés par les drs. Teodori, Exarcu et Ciure.

Cependant malgré le vif désir du Prince régnant Cuza, de fonder une *École de médecine à Jassy*, l'on ne sait pas à quelles circonstances elle ne fut pas créée et l'Université de Jassy continue de fonctionner avec ses trois facultés: droit, lettres et sciences. Ce quinze ans après que nous voyons réalisé ce qui était à l'état de chimère, la faculté de médecine vit le jour.

Le 30 septembre 1879, le Recteur de l'Université, reçut l'adresse No. 11389 du ministre de l'Instruction publique, lui annonçant que l'on avait prévu dans le budget une somme de 27.000 frs. destinés à la création de la faculté de médecine de Jassy; cette adresse ajoute que pour commencer, il n'est besoin que de deux professeurs, dont l'un enseignera *l'anatomie descriptive et l'histologie*, et l'autre la *chimie médicale* avec une allocation de 416 frs. par mois; on ajoutait aussi un prosecteur payé du budget 200 frs. par mois. Les étudiants en médecine devaient suivre les cours des sciences naturelles et de physique à la faculté des Sciences—comme à Bucarest.—Le recteur était en outre invité de recommander d'urgence les deux professeurs nécessaires qui seront à titre de suppléant jusqu'au concours; le ministre demande aussi des détails concernant le matériel nécessaire.

Se conformant à la précédente adresse, le recteur et le conseil universitaire recommande le 1-er octobre 1879 le dr. *G. Iuliano* comme professeur suppléant pour *l'anatomie et l'histologie*, le professeur *P. Poni* comme professeur de *chimie médicale*, et le dr. *Telemac* comme prosecteur; le conseil fixe la somme de 5000 frs. pour l'achat du mobilier.

Mais le Ministre passant à côté de la recommandation du conseil universitaire, par une adresse en date du 31 octobre 1879, nomme le

Anatomie descriptivă și Chimie medicală și pe Dr. Telemac ca profesor. Acordă deasemenea suma de 5000 lei, pentru comandarea obiectelor de studii și material. Ministerul înaintează totodată *Programa studiilor și Regulamentul* Facultății de Medicină din București, cu invitare ca Rectorul în înțelegere cu D-rii numiți suplinitori să ia dispozițiunile necesare pentru instalarea Facultății în localul Universității—localul ocupat astăzi numai de Facult. de Medicină—regulând și modul de înscrierea studenților.

D-rul Sculy anunță începerea cursului său de Anatomie la 1 Decembrie 1879, *D-rul Konya* însă neprimind însărcinarea de suplinitor al Catedrei de Chimie, Ministerul dispune ca studenții să urmeze de ocazional cursul de chimie la Facult. de Științe.—Dotațiunea acestui an a fost de 5000 lei, din care sumă s'a cumpărat instrumente pentru injecțiuni și disecțiuni.

În acest an—primul an—se înscriu 14 studenți.

În al 2-lea an de funcționare al Facult. de Medicină 1880—1881 pe lângă profesorii numiți în primul an, se mai numesc cu titlu de suplinitori până la concurs, următorii: *Dr. Leon C. Cosmovici* pentru Zoologie și Botanică; *Dr. Theodosie Philipescu* pentru patologie generală și terapeutică, *Dr. Ludovic Russ, junior*, pentru Patologia clinică, *D-rul Theodor Stihî* pentru Fiziologia umană. *D-l Petru Ciurea* pentru chimia organică și anorganică, *D-l I. Gh. Stravolca* pentru Fizică.

În cursul acestui al 2-lea an școlar au urmat în anul I 16 studenți, și în anul al II-lea 8, având ca decan pe *d-rul Sculy*.

Pentru cumpărarea materialului necesar cursurilor acestui an ministerul instrucțiunii a dat suma de 4000 fr.

Cursurile în primii 2 ani s'au făcut parte în sălile Universității, parte în amfiteatrul Spitalului Sf. Spiridon.

În anul 1881—1882—al 3-lea an de la înființarea Facultății, găsim Decan al acestei Facultăți pe *D-rul I. Ciurea*, numit în locul *D-rului Leon Sculy* demisionat. *D-rul Ciurea* este însărcinat și cu facerea cursului de Clinica Medicală.

Facult. de Medicină este frecventată în anul I de 42 studenți, în anul al II-lea de 8 și în al III-lea de 7.

În acest an se face în personalul Facultății următoarele numiri:

Dr. Peride A. la anatomie și Histologie în locul *D-lui Dr. L. Sculy*

Dr. L. Cosmovici la Științele naturale.

Dr. Philipescu la patologie generală și terapie.

Dr. Russ junior la patologie externă, protese și fracturi.

Dr. Socor la fiziologia umană în locul *D-rului Stihî*.

Dr. Riegler la Chimie în locul *D-lui Poni*.

Dr. Sculy la clinica chirurgicală și oftalmologică.

Dr. Thiron la fizică în locul *D-lui Stravolca*.

Leon Sculy comme professeur d'anatomie, le *dr. Konya* comme professeur de Chimie et le *dr. Telemac* professeur; en outre il accorde la somme de 5000 frs. pour l'achat du mobilier et du matériel.

Le ministre envoie en cette occasion le programme d'études et le règlement de la Faculté de médecine de Bucarest, en invitant le doyen et les professeurs suppléants de la faculté de médecine, d'installer la nouvelle faculté dans le palais de l'Université, local occupé actuellement par la faculté de médecine; il stipule également la norme d'inscription des étudiants en médecine.

Le *dr. Sculy* annonce l'ouverture de son cours pour le 1-er décembre 1879, mais le *dr. Konya* n'acceptant pas la chaire de Chimie, le ministre de l'instruction décide que les étudiants en médecine suivront jusqu'à nouvel ordre le cours de chimie à la faculté des sciences; la dotation de cette année scolaire a été de 5000 frs. comme celle de laquelle on se procura des appareils pour injections anatomiques, dissections etc. Les cours ont été suivis dans cette première année par 14 étudiants.

Dans la seconde année d'existence de la faculté de médecine 1880—81, le ministre nomme encore comme professeurs suppléants jusqu'au concours les suivants médecins: le *dr. Leon Cosmovici* pour la Zoologie et la Botanique médicales; le *dr. Theodosie Philipescu* pour la pathologie générale et la thérapeutique; le *dr. Ludwig Russ junior* pour la pathologie chirurgicale, le *dr. Theodore Stihî* pour la physiologie, le *Prof. P. Poni* pour la chimie organique et inorganique, le *dr. I. G. Stravolca* pour la physique médicale.

Les cours de cette année scolaire ont été suivis par 16 étudiants de première année, et 8 de seconde année, ayant comme doyen le *dr. Sculy*.

Le ministère accorda une somme de 4000 frs. pour le matériel nécessaire; les cours de la faculté ont été faits tant à l'Université qu'à l'hôpital St. Spiridon.

En 1881—1882 troisième année d'existence, le doyen *dr. Sculy*, donne sa démission et est remplacé par le *dr. I. Ciurea*, chargé de faire également le cours de Clinique médicale; la faculté de médecine compte: 44 étudiants en première année, 8 en seconde, et 7 en troisième année.

Dans le courant de la même année le ministre fait les suivantes nominations parmi les professeurs de la faculté:

Le *dr. Peride A.* prof. Anatomie et histologie remplaçant le *dr. Sculy*.

Le *dr. Leon Cosmovici*, prof. d'Histoire naturelle médicale.

Le *dr. Philipescu*, prof. Pathologie générale et thérapeutique.

Le *dr. Russ junior*, prof. Pathologie externe appareils et prothèse.

Le *dr. Socor*, prof. Physiologie remplaçant le *dr. Stihî*.

Le *dr. Riegler*, prof. Chimie médicale remplaçant le prof. Poni

Dr. *Russ senior*, medicina operatorie.
 Dr. *Stihi* la patologia internă.
 Dr. *Rizu* la materia medică și arta de a formula.
 Dr. *Ciurea* la clinica medicală.
 Dr. *Telemac* ca Prosector.

În cursul acestui an Ministerul Instrucțiunii publice pune la dispozițiunea Facultății suma de 12.000 lei. Cu această sumă s'a început Laborat. de Farmacologie și cel de fiziologie iar restul pentru completarea instrumentelor.

Anul 1882—1883. În cursul acestui an se numesc Profesori suplimentari al anului al IV-lea :

Dr. Iuliano	la	catedra de clinică sifilitică și dermatologică
Dr. Cernea	"	" " anatomie patologică.
Dr. Rojnița	"	" " igienă.
Dr. Ursulescu	"	" " clinică obstetricală.
Dr. Russ junior	"	" " clinică medicală.
Dr. Ciurea	"	" " medicină legală.
Dr. Negură	"	" " patologie externă.

În cursul anului însă D-rii Iulian și Ursulescu sunt înlocuiți prin D-rii Negel și Bejan.

Localul unde se predau cursurile fiind insuficient, Ministerul pune la dispozițiunea Facultății, casele lui A. Gheorghiu unde se înființează următoarele Laboratorii : de fiziologie, de chimie, un laborator de farmacologie cel mai complet din toate laboratoarele Facultății ; un cabinet de fizică, un cabinet de Zoologie, depositul de instrumente, bandaje și aparate necesare cursului de patologie externă, arsenalul de instrumente pentru medicina operatorie.

Cursurile de clinică se țineau la Spitalul Sf. Spiridon și Maternitatea care pusese la dispozițiunea Profesorilor un mare număr de paturi după cum urmează :

Secția chirurgicală	90	paturi.
Medica	I 75	"
Medica	II 75	"
Secția sifilitică	40	"
Spit. S-ta Treime	40	" p. adulți și 20 p. copii.
Maternitatea și		
Ospiciul Socola.		

Anul 1883—1884. Facultatea de Medicină, care a întâmpinat o mare greutate din cauza obstacole până a fi înființată se vede în acest an amenințată în existența ei. Camera deputaților în ziua de 24 Februarie 1884 printr'un simplu vot suprimă din buget alocațiunile relative la această Facultate. La aflarea acestei hotărâri Iașul întreg fu cuprins de o mare indignare și o mare agitație se porni întru potrivă acestei măsuri.

Corpul profesoral al Universității alege o delegație, care se meargă la București și să intervie pe lângă M. S. Regele cât și principalii

Le dr. *Scouty*, prof. de Clinique chirurgicale et ophthalmologique.
 Le dr. *Thiron*, prof. Physique médicale remplaçant le prof. *Mayolca*.

Le Dr. *Russ senior*, Médecine opératoire.
 Le dr. *Stihi*, Pathologie interne.
 Le dr. *Rizu*, Matière médicale et art de formuler.
 Le dr. *Ciuré*, Clinique médicale.
 Le dr. *Telemac*, prosecteur.

Le ministre de l'instruction publique met à la disposition de la Faculté 12.000 frcs ; cette somme servit pour doter en partie le laboratoire de pharmacologie, celui de physiologie ainsi que pour l'achat des différents instruments nécessaires.

Année scolaire 1882—1883. Dans le courant de cette année ont été nommés comme suppléants pour la IV-ème année d'études :

Le dr. Iuliano, Clinique dermato-syphilitique.
 Le dr. Cernea, Anatomie pathologique.
 Le dr. Rojnița, Hygiène.
 Le dr. Ursulescu, Clinique Obstétricale.
 Le dr. L. Russ junior, Clinique médicale.
 Le dr. Ciuré, Médecine-légale.

Le dr. Negura, Pathologie externe ; bientôt après les drs. Iuliano et Ursulescu, sont remplacés par les drs. Negel et Bejan.

Comme le local où avaient lieu les cours de la faculté de médecine devenait insuffisant, le ministère met à sa disposition la maison de A. Gheorghiu dans laquelle on installe les laboratoires de physiologie, de chimie, de pharmacologie—le plus complet et le mieux installé de tous les laboratoires. Un cabinet de physique, un cabinet de zoologie, un dépôt d'instruments, appareils et bandages pour le cours de pathologie externe, l'arsenal instrumentaire pour le cours de médecine opératoire, complètent l'avoir de la faculté de médecine.

Les cours de clinique avaient lieu dans les différents hôpitaux de la ville, qui avaient mis à la disposition des professeurs un nombre de lits come suit :

Clinique Chirurgicale	— 90 lits.
Clinique médicale I	— 75 lits.
Clinique médicale II	— 74 lits.
Clinique dermato-syphilitique	40 lits.
Hôpital de la Trinité	60 lits, dont 20 pour enfants.
La Maternité	20 lits
Hospice Golia.—Clinique mentale	80 lits.

Année scolaire 1883—1884. La faculté de médecine qui avait eu tant de mal à se voir organiser, est de nouveau menacée dans son existence. En effet la Chambre des députés supprime du budget par un simple vote—le 24 février 1884 la faculté de médecine de Jassy. En apprenant cette décision la ville entière se révolte, et une grande animation s'empare de tous les citoyens.

membri ai guvernului pentru a obține menținerea Facult. de Medicină. Se face un *Apel către Rege, către Președinții corpurilor legiuitoare. Cetățenii orașului și Societatea de medici și naturaliști* intervin deasemene pe lângă corpurile legiuitoare.—In urma acestei mari mișcări ai opiniei publice Camera revine asupra hotărârei sale și-n ziua de 19 Martie votează reinscrierea în Buget a sumelor alocate pentru funcționarea Facultății de Medicină.

In cursul anului au frecventat în anul I 27 studenți, în al II-lea 26; 20 în al III-lea; 11 în al IV-lea și 3 în al V-lea.

Anul 1884—1885. In cursul acestui an școlar, Decanul Facultății de Medicină printr'un Raport adresat Ministerului Instrucțiunii, cere înființarea unei catedre de clinică infantilă pentru care recomandă pe Dr. C. Botez, ce se obligă a ține cursuri gratuite; mai cere completarea laboratorilor, aprovizionare cu cărți „didactice moderne“ a Bibliotecii a cărei început s'a făcut prin diferite donațiuni a Profesorilor Facultății și medicilor Spit. Sf. Spiridon. Decanul mai cere deasemene crearea unui număr de burse pentru studenții merițoși, dar fără de mijloace.

Rectorul Universității prin Raportul său anual adresat Ministerului Instrucțiunii arată deasemene diferitele nevoi ale Facultății de Medicină.—In urma acestui Raport ministrul numește o comisie compusă din Dr. Vitzu, Dr. Marcovici, Inginerul Duca, Dr. C. Cantacuzino, Profesorul P. Poni și Rectorul Universității N. Culiianu, care să constate atât progresele Facultății cât și trebuințele ce se simțeau. Ministrul acordă atunci suma de 30.000 lei pentru trebuințele Facultății.

In cursul acestui an școlar au urmat în anul I 16 studenți, în anul al II-lea 6, în al III-lea 12, în al IV-lea 13, și 5 în al V-lea.

Anul 1885—1886. Până în acest an se puteau înscrie în Facultate și cei ce posedau numai 4 clase gimnaziale, de la acest an Ministerul dispune ca pentru viitor să nu se mai înscrie în nici o Facultate școlari, care să nu posedă diploma de Bacalaureat, sau o echivalență recunoscută de Minister.

In cursul acestui an se promulgă legea prin care se hotărăște ca în viitor Facultățile de Medicină din Iași și București nu vor mai putea conferi diplome de licențiați în Medicină, ci numai de Doctori în Medicină. Tot în lege se mai prevede ce examen vor trebui să depeșă studenții înscriși cu 4 clase gimnaziale pentru a putea obține titlu de Doctor în Medicină; în ce privește pe licențiații în Medicină, legea le dă și lor dreptul de a depune examene pentru obținerea gradului de Doctor.

Cursurile au fost frecventate de 50 studenți.

Anul 1886—1887. In cursul acestui an școlar se face la Facultatea de Medicină următoarele numiri provizorii in urma concursurilor ținute:

Le corps professoral de l'Université envoie une délégalion pour demander l'appui de S. M. Le Roi pour le maintien de la faculté. On rédige un appel à la nation, on envoie des demandes couvertes de centaines de signatures, au président de la Chambre, au président du Sénat. Les citoyens font plusieurs réunions publiques, la *Société des Médecins et des Naturalistes de Jassy* intervient également, et alors grâce à cette puissante agitation, la Chambre revient sur sa première décision en inscrivant de nouveau au budget l'allocation pour la faculté de médecine. Les cours de cette année si mouvementée avaient été suivis par 27 étudiants de 1-ère année, 26 de II-ème année, 20 de III-ème année, 11 de IV-ème année, et 3 de V-ème année.

Année scolaire 1884—1885. Le doyen par un rapport adressé au ministre demande la création d'une chaire de clinique infantile et recommande à cet effet le dr. C. Bottez qui offre ses services gratuits; il demande en outre de compléter les laboratoires de la faculté, l'achat de livres pour la bibliothèque, qui avait été créé tout d'abord par certaines donations de différents professeurs et médecins de l'hôpital St. Spiridon, ainsi qu'un certain nombre de bourses pour les étudiants intelligents mais dépourvus de moyens.

Le Recteur de l'Université dans son rapport annuel adressé au ministre, démontre les différentes lacunes et les besoins de la faculté de médecine. A la suite de ce rapport, le ministre de l'instruction, comme une commission composée des profes. Dr. Vitzu, Dr. Marcovici, Dr. C. Cantacuzino, le prof. Poni, l'ingénieur G. Duca et le Recteur, chargée de lui montrer les progrès de la faculté et ses besoins impérieux; à la suite d'un rapport favorable, le ministre accorde à la faculté une somme de 30,000 frs.

Les cours de la faculté ont été suivis par 16 étudiants de I-ère année, 6 de II-ème année, 12 de III-ème année, 13 de IV-ème année et 5 de V-ème année.

Année scolaire 1885—1886. A partir de la présente année scolaire le ministre de l'Instruction publique défend, d'une part l'inscription des étudiants sans baccalauréat dans les différentes facultés de l'état, et d'autre part il promulgue un article de loi par lequel il supprime le titre de licencié en médecine; dorénavant les deux facultés de médecine ne délivreront que le diplôme de docteur en médecine. Il statue par des articles additionnels un règlement pour les examens, et permet aux licenciés de passer d'autres examens complémentaires à la suite desquels ils peuvent obtenir le grade de docteur.

Les cours de cette année ont été fréquentés par 50 étudiants.

Année scolaire 1886—1887. A la suite d'un concours sont nommés les professeurs suivants:

Dr. Gabriel Socor, la catedra de Fiziologie,
Dr. Emanuel Riegler, la catedra de chimie medicală.

Dr. Ludovic Russ junior la catedra de clinică medicală, sifilitică și dermatologică, iar suplinitor la catedra de obstetrică teoretică și clinică se numește Dr. Th. Bastaki în locul fostului suplinitor Dr. Bejan.

Facultatea de Medicină proclamă în acest an cei întâi Doctori în medicină: Nicolai Crisochefal și Aron Züsman.

Decanul Facultății de Medicină prin raportul său anual adresat Rectorului Universității printre alte înbunătățiri cere în special înzestrarea catedrelor cu Laboratorii, și arată ca absolut necesare înființarea următoarelor catedre: 1) *Clinică Mentală* 2) *Bacteriologie* și 3) *Clinică infantilă*.

Anul 1887—1888. În cursul acestui an Ministerul face următoarele schimbări în personalul didactic al Facultății de Medicină:

D-rul Mihail Cerne suplinitor la catedra de *anatomie patologică* se trece ca suplinitor la catedra de *patologie internă*, în locul D-rului Theodor Stihi, iar suplinirea catedrei de Anatomie Patologică se încredințează D-rului Vasile Negel.

D-rul Theodor Bastaki, în urma concursului depus se numește Profesor provizor la catedra de Obstetrică.

Facultatea a fost frecventată de 61 studenți. Ea a acordat Diploma de Doctori în Medicină și Chirurgie la următorii absolvenți: Constantin Antoniu, Neculai Penescu, Iosif Frey și Efraim Halpern.

Anul 1888—1889. În raportul anual adresat Rectorului, se arată din nou lipsa de Laboratorii și deci a unui învățământ practic și de stăruie din nou pentru înzestrarea Facultății cu Laboratorii și cu personal trebuitor, căci toate intervenirile făcute în anii precedenți au rămas fără răspuns.

În anul acesta Facultatea a conferit Diploma de Doctor în Medicină și chirurgie următorilor absolvenți: Carol Saxenberg, Dimitrie Onceanu și Carol Züsmann.

Facultatea a fost frecventată de 64 studenți.

Anul 1889—1890. D-rul E. Rizu se alege decan în locul D-rului Ciure demisionat. În acest an Dr. A. Peride se numește Director al Muzeului Anatomic creat prin noul buget, iar D-rul Imervol pe baza concursului depus este numit Prosector al Laboratorului de Anatomie.

Decanul Facultății cere în acest an înființarea posturilor de șefi de clinică și preparatori.

Facultatea funcționează în acest an cu următoarele catedre:

Anatomia Descriptivă, Dr. Peride def.; Fiziologie umană, G. Socor prov.; Histologie, V. Negel def.; Clinica Chirurgică, Dr. Sculy prov.; Patol. Externă, C. Botez def.; Clinica Medicală, L. Russu prov.; Chimia Medicală, Dr. Riegler prov.; Farmacol. și Terapie, Dr. Rizu def.;

Le dr. Gabriel Socor, professeur de Physiologie.

Le dr. Emanuel Riegler, professeur de Chimie médicale.

Le dr. Ludvig Russ junior, professeur de Clinique médicale et dermato-syphilitique.

Le dr. Bastaki est nommé suppléant de clinique obstétricale remplaçant le dr. V. Bejan.

La faculté de médecine proclame à la fin de l'année ses deux premiers docteurs en médecine: Nicolas Crisochefal et Aron Züsman.

Le doyen de la faculté par un rapport adressé au Recteur de l'Université, demande la création de nouveaux laboratoires, ainsi que trois nouvelles chaires: 1) *Clinique mentale*, 2) *Bactériologie* et 3) *Clinique infantile*.

Année scolaire 1887—1888. Le Ministre de l'instruction fait les modifications suivantes dans le corps didactique de la faculté de médecine.

Le dr. Mihail Cerne qui était suppléant d'anatomie pathologique passe suppléant de pathologie interne, remplaçant le dr. Stihi; le dr. Negel est nommé suppléant d'anatomie pathologique.

Le dr. Th. Bastaki est nommé professeur d'obstétrique à la suite de concours. La faculté a été fréquenté par 61 étudiants, et a délivré quatre diplômes de docteur en médecine: Constantin Antoniu, Nicolas Penescu, Joseph Frey et Efraim Halpern.

Année scolaire 1888—1889. Dans son rapport annuel adressé au Recteur, le doyen démontre de nouveau l'absence de certains laboratoires et par conséquent l'insuffisance de l'enseignement pratique; il insiste de nouveau pour la création des laboratoires demandés avec un personnel instruit. Dans le courant de l'année, la faculté a décerné le diplôme de docteur en médecine aux étudiants suivants: Carol Saxenberg, Dimitrie Onceanu et Carol Züsmann.

Année scolaire 1889—1890. Le Dr. E. Rizu, est élu doyen de la faculté de médecine remplaçant le Dr. Ciure démissionnaire.

Le Dr. A. Peride est nommé directeur du musée d'anatomie, poste créé dans le nouveau budget, et le Dr. V. Imervol est nommé après concours prosecteur du laboratoire d'anatomie.

Le doyen demande la création de plusieurs chefs de clinique et préparateurs.

La faculté possédait les chaires suivantes:

Anatomie descriptive, Dr. Peride prof. def.; Physiologie humaine, Dr. Socor, prov.; Histologie, Dr. V. Négel def.; Clinique chirurgicale, Dr. Sculy prov.; Pathologie externe, Dr. Botez def.; Clinique médicale, Dr. Russ prov.; Chimie médicale, Dr. Riegler prov.; Pharmaco-

Medicina Operat., Samfirescu supl.; Fizica. I. G. Stravolca, supl.; Obstetrica, Dr. Bastaki prov.; Patol. internă, Dr. Cerne prov.; Patol. generală, Dr. Tiron supl.; Hygiēna, Dr. Rojniță supl.; Anat. patol., V. Negel supl.; Zoologia și Botanica, Dr. N. Leon supl.; Prosector, Dr. Imervol.

Tot în acest an Ministerul închiriază casa Bașotă unde urmează a se instala Clinicele Facultății.

Facultatea de Medicină decerne în acest an 3 diplome de Doctori în Medicină și Chirurgie: D-lor Vasile C. Bocescu, Iosif Cristianu și Anghel Iacob.

Numărul total al studenților a fost de 42.

În raportul adresat Ministerului în acest an de Decan se arată că Facultatea a funcționat cu acelaș număr de Catedre ca și în anul precedent, că de și starea laboratorilor s'a mai ameliorat, cu toate aceste ele nu sunt de cât niște modeste începuturi și că este absolută nevoie de noi resurse ca să corespundă menirii lor.

Localul unde actualminte este instalată Facultatea e cu totul insuficient.

Anul 1890—1891. Decan Dr. E. Rizu.— D-rul M. Cerne este numit profesor provizor la *Patologia Internă* în baza concursului depus. D-rul C. Thiron, pe baza concursului depus este numit prof. prov. la catedra de *Patologie generală și Therapeutică*. D-rul Th. Stihl este însărcinat cu suplinirea catedrei de Medicină legală în locul D-rului I. Ciurea decedat. În acest an în urma intervențiilor făcute la Minister Comisiunea bugetară acordă suma de 15.000 lei pentru diferitele Laboratorii.

Tot în acest an școlar s'a început clădirea Institutului de Anatomie în curtea Universității.

În acest an Facultatea a fost frecventată de 51 studenți, și a decernat titlu de Doctori în medicină următorilor absolvenți: G. P. Malcoci, Hilariu Trajan și Ion N. Vilara.

În raportul adresat Rectorului de către Decanul Facultății se arată că au funcționat acelaș număr de catedre, ca și în anul precedent, că laboratoriile sunt numai niște modeste începuturi și ele lasă de dorit asupra alocațiunilor anuale ca spese de material, cât și ca personal care este insuficient și rău retribuit și propune ca actualele laboratorii să li se îmbunătățească starea, precum și de a se crea noi laboratorii și catedre absolut necesare.

Anul 1891—1892. Decan Dr. E. Rizu. În acest an Dr. Gh. Bogdan se numește profesor suplinitor la catedra vacantă de *Medicină legală*.

Facultatea a fost frecventată de 58 studenți și au obținut titlul de Doctori în Medicină următorii absolvenți: 1) Petru A. Șerbănescu. 2) A. Brăescu. 3) Nicolai Tzurcanovici. 4) Lupu Aureliu. 5) Miron Segale. 6) A. Bută. 7) Stefan Tomița. 8) Elie Ioanelii. 9) Ioan Grossu. 10) Al. C. Păun. 11) Grigore Focșa și 12) Marcu Liblich.

Anul 1892—1893. În acest an Ministerul numește pe Dr. Gh. Bog-

logie et thérapeutique, Dr. Rizu def.; Médecine opératoire, Dr. Samfirescu supl.; Physique. I. Stravolca supl.; Obstétrique, Dr. Bastaki prov.; Pathologie interne, Dr. Cerne, prov.; Pathologie générale, Dr. Tiron supl.; Hygiène, Dr. Rojnița supl.; Anatomie pathologique, Dr. Negel supl.; Zoologie et Botanique, Dr. N. Leon supl.; Prosecteur, Dr. Imervol. Dans le courant de la même année le ministère loue la Maison Bașota pour l'installation des cliniques de la faculté.

Trois nouveaux docteurs obtiennent le diplôme: Vasile C. Bocescu, Iosif Cristianu et Anghel Iacob; la faculté a été fréquenté par 42 étudiants. Dans un rapport adressé au ministre le doyen relate que la faculté de médecine a eu le même nombre de chaires que dans le courant de l'année précédente, et que malgré le progrès réalisé concernant l'installation des laboratoires, ceux-ci sont encore insuffisants et que de nouvelles ressources sont nécessaires pour compléter différents laboratoires; il fait connaître également que le local de la faculté est trop exigü.

Année scolaire 1890—1891. Doyen Dr. E. Rizu. Le Dr. M. Cerné est nommé après concours professeur provisoire de pathologie interne, le Dr. C. Thiron provisoire de *Pathologie générale et Thérapeutique*, Dr. Th. Stihl est nommé suppléant de *médecine légale*, remplaçant Dr. Ciurea décédé; une somme de 15.000 francs est inscrite au budget pour les différents laboratoires; dans le courant de la même année l'on commence la construction de l'institut anatomique dans la cour de l'Université.

La faculté a été fréquenté par 51 étudiants et a décerné le titre de docteur en médecine aux étudiants suivants: G. P. Malcoci, Hilariu Trajan, et Ion N. Vilara.

Le Doyen demande dans son rapport adressé au Recteur la création de nouveaux laboratoires, ainsi que des nouvelles allocations budgétaires pour pouvoir compléter le matériel de ces laboratoires absolument insuffisant, il demande également un personnel plus nombreux et mieux retribué; le nombre des chaires et des professeurs a été le même que celui de l'année écoulée.

Année scolaire 1891—1892. Doyen Dr. E. Rizu. Le Dr. G. Bogdan est nommé suppléant pour la chaire vacante de *médecine-légale*. La faculté a été fréquenté par 58 étudiants et obtiennent le titre de docteur en médecine les suivants: 1) Petru A. Șerbănescu, 2) A. Brăescu, 3) Nicolai Tzurcanovici, 4) Lupu Aureliu, 5) Miron Segale, 6) A. Bută, 7) Stefan Tomița, 8) Elie Ioanelii, 9) Ioan Grossu, 10) Alex. C. Păun, 11) Grigore Focșa, et 12) Marcus Liblich.

Année scolaire 1892—1893. Sont nommés après concours: Le dr. Georges Bogdan, professeur de *médecine-légale*; Le dr. G. Rojnița

dan, profesor cu titlu provizor la Catedra de Medicină legală în urma concursului depus, asemenea și pe D-nii D-ri. Gh. Rojniță la igienă, Samfirescu Med. operatorie și E. Pușcariu la Histologie.

În acest an Facultatea proclamă următorii Doctori în Medicină și Chirurgie: 1) *Marcus Adler*, 2) *N. Grigoriu*, 3) *Nusen Bernfeld*, 4) *Gh. C. Popovici*, 5) *Al. Gavrilescu* și 6) *I. Apotecker*.

Facultatea a fost frecventată de 106 studenți.

În Raportul anual al Decanului către Rectorul Universității se arată că Facultatea a funcționat cu 17 catedre ca și-n anul precedent.

Ca desiderate se cere 1) mărirea numărului paturilor la Clinici, redeschiderea clinicii obstetricale și instalarea lor într'un spital anume construit pentru aceasta. 2) Concentrarea laboratorilor într'un singur local. 3) Sporirea fondului pentru bibliotecă. 4) Crearea laboratorilor de *medicina legală, igienă și patologia generală*. 5) *Inființarea unei clinici infantile*.

Anul 1893—1894. D-rul *Const. Thiron* este numit profesor definitiv la catedra de *Patologie și terapie generală*.

Numărul total al studenților e de 117.

Au obținut titlul de Doctor în medicină și chirurgie: 1) *Valeriu Roșculeț* 2) *Nitzulescu Ion*, 3) *Sufrin Semin*, 4) *Rudolf Petelentz* 5) *August Müller*, 6) *Leon Waldman*, 7) *Vasile Catană*, 8) *Tzivil Eugene*, 9) *Iosif Cristian*, 10) *Alexandru Tălășescu* și 11) *Alexandru Pilescu*.

Anul 1894—1895. Facultatea delegează pe *Dr. Gh. Bogdan* de a face disertațiunea la deschiderea cursurilor Universitare. Subiectul despre care D-sa vorbește: *O pagină de Antropologie criminală*.

D-rul *V. Bejan* în urma concursului depus se numește profesor cu titlu provizor la catedra de clinică obstetricală.

În acest an Facultatea a fost frecventată de 136 studenți și au obținut titlu de Doctor în Medicină următorii absolvenți: 1) *Constantin Bosie*, 2) *Mircea Vărescu*, 3) *Herman Orenstein*, 4) *Theodor Botha*, 5) *Anibal Bălăceanu*, 6) *Alexandru Rudescu*, 7) *Alex. Manolescu*, 8) *Spiridon Dragoș*, 9) *Iulian Pădureanu*, 10) *Leon Vaserberg*, 11) *Hirsch Hönig*.

Academia acordă cu începerea acestui an 2 burse pentru Studenții Fac. de Medicină.

Anul 1895—1896. D-rii *Pastia*, *Brăescu* și *Botezatu* sunt admiși să facă cursuri libere, primul de clinică boalelor mintale, al 2-lea de *patologia boalelor nervoase* și al 3-lea de *chirurgie infantilă*.

Au frecventat Facultatea 107 studenți și s'au acordat Diplome de D-ri în Medicină următorilor absolvenți: 1) *Mihail Cruceanu*, 2) *Nathan Jäger*, 3) *Osias Brucar*, 4) *Ștefan Grigoriu-Bejănariu*, 5) *Eduard Mayer*, 6) *Alter Groper*, 7) *D-ra Eliza Botez*, 8) *Herna Solomovici*, 9) *Vasile Lateș*, 10) *Ion Meletie Orzescu*, 11) *Gh. A. Baronzi*, 12) *A. A. Mendel*, 13) *M. A. Schwartz*, 14) *Herman Chmelnicku*, și 15) *Simon Posmantir*.

Anul 1896—1897. *Dr. Ștefan Posa* se numește prof. suplinitor la catedra de *Patologie internă*. *Dr. L. C. Cosmovici* se numește profesor

professeur d'hygiène; Le dr. E. Puscariu professeur d'histologie; le dr. Z. Samfirescu professeur de médecine opératoire; 106 étudiants ont suivi les cours de la faculté, et ont obtenu le diplôme de docteur en médecine, les nommés: 1) *Marcus Adler*, 2) *N. Grigoriu*, 3) *M. Blumenfeld*, 4) *Gh. C. Popovici*, 5) *Al. Gavrilescu* et 6) *I. Apotheker*.

Dans son rapport annuel, le doyen fait savoir au Recteur, que la faculté, comme l'année précédente a eu 17 chaires. Comme desiderata il demande:

1) Un plus grand nombre de lits pour les cliniques; la création d'une clinique obstétricale et son installation dans un local approprié.

2) La création des laboratoires de *médecine légale, d'hygiène et de pathologie générale*, 3) la concentration de tous les laboratoires dans un local commun et approprié à cet effet; 4) l'augmentation des fonds nécessaires pour la bibliothèque. 5) *la création d'une clinique infantile*.

Année 1893—1894. Le dr. C. Thiron est nommé professeur délégué de *Pathologie et thérapeutique générales*.

La faculté a été fréquenté par 117 étudiants. Ont obtenu le diplôme de docteur en médecine les suivants:

1) *Valeriu Rosculeț*. 2) *Nitzulescu Ion*, 3) *Sufrin Simon*, 4) *Petelentz Rudolf*, 5) *A. Müller*, 6) *Leon Waldman*, 7) *Vasile Catana*, 8) *Tzivil Eugène*, 9) *Ioseph Cristian*, 10) *A. Tălășescu*, 11) *A. Pilescu*.

Année 1894—1895. Le conseil de la faculté de médecine, charge le dr. Georges Bogdan de faire pour cette année le discours d'usage à l'occasion de la réouverture des cours; il a traité un sujet intitulé: *Un page d'anthropologie criminelle*.

Le dr. V. Bejan est nommé professeur de Clinique obstétricale après concours.

La faculté a été suivi par 136 étudiants; ont obtenu le diplôme de docteur en médecine les nommés: 1) *Constantin Bosie*, 2) *Mircea Vărescu*, 3) *Herman Orenstein*, 4) *Theodor Botha*, 5) *Anibal Bălăceanu*, 6) *Alexandru Rudescu*, 7) *Alex. Manolescu*, 8) *Spiridon Dragoș*, 9) *Iulian Pădureanu*, 10) *Leon Vaserberg*, 11) *Hirsch Hönig*. L'académie donne deux bourses pour 2 étudiants.

Année scolaire 1895—1896. Sont admis après leur demande de faire des cours gratuits: le dr. G. Pastia clinique des maladies mentales, le dr. A. Brăescu Pathologie nerveuse, le dr. P. Botezatu Chirurgie infantile.

Les cours ont été suivis par 107 étudiants et ont obtenu le diplôme les nommés: 1) *Mihail Cruceanu*, 2) *Nathan Jager*, 3) *Osias Brucar*, 4) *Ștefan Grigoriu Bajenaru*, 5) *Eduard Mayer*, 6) *Alter Groper*, 7) *M-elle Eliza Botez*, 8) *H. Solomovici*, 9) *Vasile Lateș*, 10) *Ion Meletie Orzescu*, 11) *Gh. A. Baronzi*, 12) *A. A. Mendel*, 13) *M. A. Schwartz*, 14) *Herman Chnelriche*, 15) *Simon Pasmantir*.

Année scolaire 1896—1897. Le dr. St. Posa est nommé supplé-

suplinitor la catedra de *Istoria naturală medicală*. Dr. V. Bejan se numește suplinitor la catedra de *clinică infantilă*, iar Dr. Gh. Bogdan însărcinat cu cursul de clinică Dermato-sifilitică.

În Raportul anual adresat Rectorului, Decanul arată că localul e cu totul insuficient pentru cursuri și mai ales pentru unele laboratorii. Se cere a se prevedea în noul buget suma de 6000 lei pentru laboratorul de igienă. E necesar ca toate Laboratoarele să fie concentrate într'un singur local.—Sporirea fondului pentru bibliotecă—numirea unui bibliotecar.—Se cere separarea catedrei de anatomia topografică de medicina operatorie.—Inscrierea în buget a catedrei de farmacologie—prevăzută în lege.—Se cere înființarea școlii de farmacie.

Au frecventat în acest an Facultatea 112 studenți și s'a acordat Diploma de doctori în Medicină și Chirurgie următorilor absolvenți: 1) I. Gutzu, 2) Calman Bayer, 3) Herman Șwartz, 4) Lazăr Veismann, 5) Mauriciu Milian, 6) Cristofor Măgărdici, 7) Ed. Fabini, 8) Leiba Moise, 9) I. Râșcanu, 10) Dim. Heraru, 11) I. Spirt, 12) Mardare Tomița.

Anul 1897—1898. Ministrul instrucțiunii aprobă că Dr. P. Botezat să facă un curs liber de *Anatomie topografică* gratuit. D-rul G. Socor este numit profesor suplinitor la catedra de *Clinică oftalmologică* gratuit. D-rul Imervol se însărcinează cu suplینirea catedrei de *Clinică infantilă*. În sesiunea Corpurilor legiuitoare din anul acesta prezentor duse un proiect de lege prin care se modifica *Legea Sanitară*, între dispozițiunile relative la concursurile de Medici primari de județe, comune și spitale, era și următoarea: *concurșurile* se vor ține numai la Facultatea de Medicină din București.

Această măsură fiind vexatorie prestigiului Facultății de Medicină și Universității, Consiliul profesoral întrunindu-se, numește o comisiune compusă din D-nii Profesori: Poni, Dr. Russ, Bogdan și Pușcariu care să arăte Ministrului de Interne că dorința întregului Corp Profesoral al facultății din Iași este ca articolul din *Legea Sanitară* în vigoare care prevedea ținerea concursurilor alternativ când la București, când la Iași, să rămăie neschimbat. Ministerul de interne însă nu a ținut socoteală de cererea facultății astfel că concursurile s'a hotărât a se ține numai la București.

Urmând a se aplica legea din 23 Martie 1898 asupra învățământului secundar și superior și urmând a se revizui vechile regulamente pentru a le pune în acord cu noua lege, Ministrul Instrucțiunii trimite o adresă Universității în care atrage atențiunea Facultăților asupra unor puncte care trebuiesc prevăzute în regulament și arătând în unele puncte și opinia Ministrului.

Așa Ministrul spune că ar trebui un Regulament special unde să se hotărască raporturile între profesorii de clinică și administrațiile spitalelor precum și condițiunile în care se va face învățământul

ant de *Pathologie interne*. Le dr. Leon C. Cosmovici suppléant d'*Histoire naturelle médicale*, le dr. V. Bejan suppléant de Clinique infantile, le dr. G. Bogdan suppléant de Clinique dermato-syphilitique.

Le doyen demande de nouveau au Recteur par un rapport l'agrandissement du local de la faculté de médecine qui devient insuffisant, surtout concernant certains laboratoires. Il demande une somme de 6000 frs. pour l'achat des différents instruments et appareils nécessaires pour le cours d'hygiène, ainsi qu'une somme plus grande pour la bibliothèque; il est nécessaire que tous les laboratoires soient concentrés dans un seul local, il demande aussi un bibliothécaire, et la séparation de la chaire d'anatomie topographique de celle de médecine opératoire, enfin prévoir dans le budget la chaire de pharmacologie et la création d'une école de pharmacie.

La faculté a compté cette année 112 étudiants et ont obtenu le diplôme les nommés: 1) I. Gutzu, 2) Calman Bayer, 3) Herman Schwartz, 4) Lazăr Vaisman, 5) Maurice Milian, 6) Christofor Magardici, 7) Ed. Fabini, 8) Leiba Moisé, 9) I. Rascanu, 10) Dim. Heraru, 11) I. Spirt, 12) Mardare Tomița.

Année scolaire 1897—1898. Le ministre de l'instruction donne l'autorisation au Dr. P. Botezat de faire un cours libre et gratuit d'*anatomie topographique*.

De Dr. G. Socor est autorisé de faire un cours gratuit de *clinique oftalmologique*.

Le Dr. Imervol est nommé suppléant pour la *clinique infantile*. La loi sanitaire est modifiée par le corps législatif dans le sens que pour l'avenir les concours des médecins de départements, villes etc. n'aient lieu qu'à Bucarest.

Comme cette mesure, lésait les intérêts de la faculté de médecine de Jassi, le conseil professoral s'étant réuni, a élu une commission composée des professeurs Poni, Dr. Bogdan, Dr. Russ et Dr. Pușcariu, pour se rendre à Bucarest et protester; le ministre de l'intérieur passa outre et le projet de loi fut voté; les concours n'eurent donc plus lieu alternativement à Jassi et à Bucarest comme auparavant, Bucarest les monopolisa.

Le Ministre de l'instruction publique attire l'attention des Universités et des différentes facultés, sur les nouvelles dispositions de la loi de l'instruction du 23 Mars 1898, et les invite à mettre d'accord les réglemens scolaires avec ces nouvelles dispositions.

Un réglemant spécial, concernant les rapports entre les professeurs de clinique et les différentes administrations hospitalières étant absolument nécessaire, la faculté de médecine est invitée à donner son avis, concernant l'organisation des services hospitaliers pour l'enseignement pratique.

practic medical in celelalte servicii ale Spitalelor. Facultățile sunt invitate ași da avizul asupra organizării institutelor și Laboratoriilor, regulamentul interior după care se vor conduce lucrările acestora.

Au urmat Facultatea 128 studenți.

Obțin diploma de D-ri in Medicină și chirurgie : 1) *Iliescu I. Andrei*, 2) *Brucăr David*, 3) *D-ra Roza Lupu*, 4) *Horn Leon*, 5) *Granet Adolf*, 6) *Dimitriu Vasile*, 7) *Moisiu Gheorghe*, 8) *Vasiliiu Dimitrie*, 9) *Glükman I. Herș*, 10) *Ionescu I. Nicolai*, 11) *I. Rozenfeld*, 12) *Buteanu Liviu* și 13) *Donat August*.

Anul 1898—1899. Intrând in vigoare noua lege a învățământului care prevede constituirea Senatului universitar, Facultatea de Medicină, alege ca reprezentant pe *Dr. Gh. Bogdan*.

Vechiul regulament al facultății dispăre pentru a fi înlocuit prin un altul, care nu permitea decât bacalaureaților înscrierea în facultate. Acest regulament cuprindea cinci ani de studiu, șapte de doctorate și teșă.

Profesorii *C. Botez*, *A. Peride* și *G. Bogdan* au fost delegați ca împreună cu comisiunea din București să puie în armonie Regulamentul Facultății de Medicină cu noua lege a învățământului.

Dr. V. Bejan se confirmă Profesor la Clinica obstetricală.

Dr. N. Leon este numit Profesor de *Istoria Naturală Medicină*. *D-rul Paul Botezat* se numește suplinitor la catedra de *Anatomie topografică*. Consiliul Facultății admite ca *D-rul A. N. Culianu* să facă un curs liber de Patologie internă.

Dr. V. Roșculeț este numit suplinitor la catedra de Histologie în locul *D-lui Prof. Pușcariu* numit secretar general la Instrucțiune.

Academia română face cunoscut că va mai acorda cinci burse din fondul Adamachi, pentru stud. facult. de Medicină.

Au frecventat Facultatea 130 studenți și au obținut titlul de D-ri in Medicină și Chirurgie : 1) *Steirman A.*, 2) *Densușianu Elena*, 3) *Constantinescu Gh.*, 4) *Belort C. Alex.*, 5) *Iamandi Telemac*, 6) *Faighenbaum Solomon*, 7) *Segall Albertina*, 8) *Trancu Marta*, 9) *Antohti Neculae*, 10) *I. D. Popescu*, 11) *Heller I.*, 12) *Feder David*, 13) *Bayer Max*, 14) *Ghelerter Litmann*, 15) *Șapira Leon*, 16) *Lupescu Ștefan*, 17) *Blasian Paul*, 18) *Osius Mine*, 19) *Botez I. Gh.*, 20) *Anastasescu Maria*, 21) *Doca Victor*.

Anul 1899—1900. Colegiul Medical recomandă la catedra de Anatomia topografică *ex aequo* pe *D-ri P. Botezatu* și *E. Juvara*, iar pe *D-rul Victor Imervol* la catedra de Clinică infantilă.

Ministeriul Instrucțiunii numește următorii Profesori suplinitori : *Dr. C. Miclescu*, la clinica oftalmologică. *Dr. A. Culianu* la catedra de Patologie internă și *Dr. I. Țaranu* la clinica Dermato-sifilitică. *Dr. V. Negel* la catedra de Bacteriologie și *A. Brăescu* la cea de Psihiatrie.

La faculté a été fréquenté par 128 étudiants : Dans le courant de l'année, les suivants ont obtenu le diplôme : 1) *Iliescu Andrei*, 2) *Brucăr David*, 3) *M-elle Roza Lupu*, 4) *Horn Leon*, 5) *Granet Adolf*, 6) *Dimitriu Vasile*, 7) *Moisiu G.*, 8) *Vasiliiu Dimitrie*, 9) *Glüksmann I. Herș*, 10) *Ionescu I. Nicolai*, 11) *Rozenfeld I.* 12) *Buteanu Liviu* et 13) *Donat August*.

Année scolaire 1898—1899. Le conseil de la faculté, se conformant à la nouvelle loi de l'instruction, élu à l'unanimité le *Prof. Georges Bogdan* comme membre du sénat universitaire ; le *Dr. N. Leon* est recommandé à l'unanimité par le sénat universitaire et la faculté de médecine, comme professeur de sciences naturelles médicales.

L'ancien règlement de la faculté disparaît et est remplacé par un nouveau, ne permettant qu'aux bacheliers d'être inscrits. Ce règlement comprenait cinq années d'études, sept doctorats et une thèse.

Les *Prof. C. Bottez*, *A. Peride* et *G. Bogdan* sont délégués par la faculté, afin de s'entendre avec la commission de Bucarest, et mettre d'accord les Règlements des facultés de médecine.

Le *Dr. V. Bejan* est confirmé professeur de clinique obstétricale.

Le *Dr. N. Leon* est confirmé professeur d'Histoire naturelle médicale.

Le *Dr. P. Bottezat* est nommé suppléant d'Anatomie topographique, le conseil admet que le *Dr. A. N. Culianu* fasse un cours libre de Pathologie interne.

Le *Dr. V. Roșculeț* est nommé suppléant d'histologie remplaçant le *Prof. Dr. Pușcariu*, appelé au poste de secrétaire général du ministère de l'Instruction publique.

L'académie roumaine accorde deux nouvelles bourses pour les études médicales.

La faculté a été fréquenté par 130 étudiants et étudiantes ; ont obtenu le diplôme les suivants : 1) *Constantinescu Gh.*, 2) *M-elle Densușianu Elena*, 3) *Steirman A.*, 4) *Belort C. Alex.*, 5) *Iamandi Telemac*, 6) *Faighenbaum Solomon*, 7) *M-elle Segall*, 8) *M-elle Trancu Marta*, 9) *Antohti Necolai*, 10) *Popescu I. D.*, 11) *Heller I.*, 12) *Feder David*, 13) *Bayer Max*, 14) *Ghelerter Litman*, 15) *Șapira Leon*, 16) *Lupescu Ștefan*, 17) *Blasian Paul*, 18) *Osius Mine*, 19) *Botez I. Gr.* 20) *M-elle Anastasescu Maria*, 21) *Doca Victor*.

Année scolaire 1899—1900. Le collège médical recommande comme agrégés *ex aequo* les *Dr. P. Botezatu* et *E. Juvara* pour la chaire d'anatomie topographique, le *Dr. V. Imervol* est recommandé agrégé de clinique infantile.

Sont nommés par le ministère comme suppléants :

Dr. C. Miclescu clinique ophtalmologique.

Dr. A. Culiano Pathologie interne.

Dr. I. Țarano Clinique dermato-syphilitique.

Dr. V. Negel Bactériologie.

Dr. A. Brăescu Clinique mentale.

Ministerul numește pe *Dr. E. Juvara* la 1 Nov. 1899, agregat definitiv la Catedra de Anatomie topografică.—La 4 Iulie 1900 D-rul *M. Manicatide* este numit agregat definitiv la *Clinica infantilă*.

Facultatea delegă pe D-rii *Aristide Peride*, *Emanuel Riegler* și *Samfirescu* să meargă la Paris la al XIII-lea Congres Internațional de Medicină.

Au frecventat Facultatea de Medicină 142 studenți și au obținut titlu de Doctori în Medicină și chirurgie: 1) *Beno Teofil Stenner*, 2) *Gribovski Vasile*, 3) *Hand Iosif*, 4) *Ihorovitz Mendel*, 5) *Haimovici Michel*, 6) *Macri Const.*, 7) *Niculescu Dim.*, 8) *Popovici Th.*, 9) *Quinezu Neculai*, 10) *Savin Alexandru*, 11) *Spiegler Moise*, 12) *Stamer Perit*, 13) *Tenenbaum Berman*, 14) *Vranceanu Petru*, 15) *Zătreanu Ioan* și 16) *Friedman H.*

Anul 1900—1901. *Dr. Gh. Bogdan* este reales de Consiliul Facultății Membru în Senatul Universitar.

Dr. Ludovic Russ jun. este confirmat Decan al Facultății de Medicină pe un period de 2 ani.

Ministerul însărcinează pe pe D-rul *V. Sion* cu suplinirea catedrei vacante de Hygienă.

Dr. G. Bogdan este confirmat în urma alegerii Decan al Facultății de Medicină pe un period de 2 ani în locul D-rului *L. Russ*.

Dr. V. Roșculeț este numit prof. suplinitor la catedra de *Histologie*.

Dr. C. Bottez se alege din partea Facultății membru în Senatul Universitar în locul D-rului *G. Bogdan* ales decan.

Ministerul însărcinează pe *Dr. Stefan Possa* să suplinească catedra de *Patologie internă* în locul D-lui *A. Culiianu* demisionat.

Dr. Bogdan decanul facultății cere prin un raport adresat rectorului creațiunea a trei catedre noi:

Pharmacologia, bacteriologia și clinica mintală; mai cere îmbunătățirea soartei laboratorilor, o sumă mai mare pentru bibliotecă și burse pentru studenții saraci.

În urma acestor cereri, ministrul acordă o sumă de 4000 lei pe an pentru cantina universitară, iar Academia română încă o burză de 1200 lei pe an.

Au frecventat Facultatea de medicină 140 studenți.

Obțin. Diploma de Doctori în Medicină și chirurgie următorii:

1) *Răpeanu Dim.*, 2) *David H.*, 3) *Max Cohl*, 4) *Bacalu H.*, 5) *Caplenu M.*, 6) *Rabinovici Bernard*, 7) *Berechet Neculai*, 8) *O. Zaharia*, 9) *Fenster Moritz*, 10) *Uscatu Iosif*, 11) *Malinescu Grigore*, 12) *Lambrior Alexandru*, 13) *Lupu Neculai*, 14) *Valștein Bercu*, 15) *Macarovici Aspasia*.

Anul 1901—1902. Prin decretul Regal din 19 Octombrie 1901 *Dr. Gh. Demetriade* se numește agregat definitiv la *Clinica Dermato-sifilic*.

Le 1 Noembre 1899, le *Dr. E. Juvara* est confirmé professeur agrégé d'Anatomie topographique; le *Dr. M. Manicatide* professeur-agrégé pour la clinique infantile.

La faculté a délégué les prof. *A. Peride*, *E. Riegler* et *Z. Samfirescu* pour la représenter au XIII-ème Congrès international de médecine.

Ont suivi les cours de cette année scolaire 142 étudiants et ont obtenu le diplôme:

1) *Beno Teofil Stenner*, 2) *Gribovski Vasile*, 3) *Hand Iosif*, 4) *Ihorovitz Mendel*, 5) *Haimovici Michel*, 6) *Macri Const.*, 7) *Niculescu Dim.*, 8) *Popovici Th.*, 9) *Quinezu Neculai*, 10) *Savini Al.*, 11) *Spiegler M.*, 12) *Stamer P.*, 13) *Tenenbaum B.*, 14) *Vranceanu Petru*, 15) *Zătreanu Ioan* et 16) *Friedman H.*

Année scolaire 1900—1901. Le *Dr. G. Bogdan* est réélu par le conseil de la faculté, membre du Sénat universitaire.

Le *Dr. Ludovic Russ jun.* est confirmé doyen de la faculté de médecine pour une nouvelle période de deux ans.

Le *Dr. V. Sion* est nommé suppléant pour la chaire d'hygiène.

Le *Dr. G. Bogdan* est élu et confirmé doyen de la faculté de médecine pour une période de deux ans, remplaçant le *Dr. L. Russ* démissionnaire.

Le *Dr. V. Rosculeț* est nommé prof. suppléant pour la chaire de bactériologie.

Le *Dr. C. Bottez* est élu membre du sénat universitaire remplaçant le *Dr. Bogdan* promu doyen.

Le *Dr. Stefan Possa* est nommé, par le ministre de l'instruction, suppléant pour la chaire de *Pathologie interne* remplaçant le *Dr. A. Culiianu* démissionnaire.

Le *Dr. Bogdan* doyen de la faculté dans son rapport adressé au recteur demande la création de trois nouvelles chaires; bactériologie, pharmacologie et clinique mentale; il demande également une plus grande somme pour la bibliothèque, l'amélioration de tous les laboratoires, ainsi que des bourses d'études pour les étudiants dépourvus de moyens.

Le ministre accorde une allocation de 4000 francs par an pour la cantine universitaire; l'académie roumaine une nouvelle bourse de 12000 francs par an.

Les cours de la faculté ont été suivis par 140 étudiants et ont obtenu le diplôme les suivants: 1) *Răpeanu Dim.*, 2) *David H.*, 3) *Max Cohl*, 4) *Bacalu H.*, 5) *Caplenu M.*, 6) *Rabinovici B.*, 7) *Berechet Neculai*, 8) *Zaharia O.*, 9) *Fenster Moritz*, 10) *Uscatu I.*, 11) *Mălinescu Gr.*, 12) *Lambrior A.*, 13) *Lupu N.*, 14) *Valstein B.*, 15) *Macarovici Aspasia*.

Année scolaire 1901—1902. Par décret royal du 19 Octobre 1901, le *Dr. G. Demetriade* est nommé professeur agrégé pour la chaire de Clinique dermato-syphilitique.

litică, Dr. A. Teohari la catedra de Patologie internă și Dr. V. Sion la catedra de Hygienă. Dr. V. Roșculeț, suplinitor la catedra de Bacteriologie.

Ministerul numește pe D-rul I. Teodorescu docent în specialitatea *Farmacologia și materia medicală*.

Au frecventat Facultatea de Medicină 201 studenți dintre care 19 studente.

Au obținut titlul de Doctori în Medicină și chirurgie următorii absolvenți: 1) *Ananiescu Alex.*, 2) *Auerbach Max*, 3) *Bobulescu C.*, 4) *Camerman I.*, 5) *Caufman H.*, 6) *Drăghici Gh. Ioan*, 7) *Ghinsberg M.*, 8) *Avram N.*, 9) *Lupescu Gh.*, 10) *Lederhändler Lupu*, 11) *Laptes Neculai*, 12) *Polingher Leon*, 13) *Russ L. Ludovic*, 14) *Scribanu Neculai*, 15) *Swiecenski Gh.*, 16) *Sava Constantin*, 17) *Wechsler V. Solomon* și 18) *Vaisman Simon*.

Consiliul Facultății de Medicină în urma invitațiunii delegea pe D-rul *E. Juvara* și *M. Manicatide* ca membri în comisiunea pentru concursurile de Medici primari de județe, ce urmează a se ține la București. Din partea direcțiunii Consiliului sanitar superior să răspunde că acești doi d-ni D-ri, nu pot figura în comisiune fiind numai agregați, și să se numească doi d-ni Profesori. Decanul Facultății *Dr. G. Bogdan* convoacă Consiliul și acesta după o matură dezbateră hotărăște că D-nii *Juvara* și *Manicatide* deși numai agregați au toate drepturile Profesorilor, deci și dreptul de a face parte din comisiune și-i menține. Consiliul Sanitar Superior refuză din nou primirea acestora și roagă Facultatea de Medicină din București de a delege din sânul său încă 2 membri, în locul celor 2 din Iași, ceea ce se și face; comisiunea de concurs începe lucrările cu 4 Profesori din la Facultatea din București și nici unul de la Iași.

D-rul *Bogdan* decanul Facultății de Medicină considerând că facultatea este jignită în drepturile ei față de asemenea procedură, convoacă o întrunire a întregului consiliu Universitar; după expunerea faptelor, se redactează un Memoriu de protestare și se însărcinează pe D-nii *P. Poni* senatorul Universității, *C. Climescu* Rectorul Universității și *Dr. Gh. Bogdan*, decanul Facultății de Medicină de a merge la București spre a susține drepturile Facultății de Medicină.

Comisiunea s'a prezentat Primului Ministru, care găsiind că Facultatea de Medicină are dreptate, anulează toate lucrările comisiunii de concurs, care lucrase deja aproape 2 săptămâni, rămăind ca concursul să se reinceapă mai târziu cu delegații facultății de Medicină din Iași.

Anul 1902—1903 D-rului *Ioan Teodorescu* abilitat ca Docent în specialitatea *Farmacologiei*; i se incredințează cu incepere de la 15 Octombrie de către Minister *suplinirea catedrei de Farmacologie* de la Facultatea de Medicină, în locul D-rului *Al. Gavrilăscu* demisionat.

D-rului *Alex. Brăescu* i se incredințează de către Ministerul Instrucțiunii la 31 Decembrie *suplinirea în mod gratuit a catedrei de Clinica boalelor mintale*.

Le Dr. A. Teohari est nommé également agrégé de pathologie interne, et le *Dr. V. Sion* agrégé d'Hygiène.

Le ministre de l'instruction nomme le *Dr. I. Teodorescu* à la suite de l'examen déposé, docent de *Pharmacologie et matière médicale*.

La faculté a été fréquenté par 201 étudiants, parmi lesquels 19 étudiantes. Ont obtenu le diplôme les suivants :

1. *Ananiescu Alex.*, 2. *Auerbach M.*, 3. *Bobulescu C.*, 4. *Camerman I.*, 5. *Caufman H.*, 6. *Drăghici Ioan*, 7. *Ghinsberg M.*, 8. *Avram H.*, 9. *Lupescu N.*, 10. *Lederhändler Lupu*, 11. *Laptes Neculai*, 12. *Polingher Leon*, 13. *Russ L. Ludovic*, 14. *Scriban N.*, 15. *Swiecinski Gh.*, 16. *Sava Const.*, 17. *Wechsler Solomon*, 18. *Vaisman Simon*.

Le conseil de la faculté de médecine invité par le conseil sanitaire conformément à la loi, délègue les *Dr. E. Juvara* et *M. Manicatide* agrégés comme membres du jury du concours de médecins départementaux qui devant avoir lieu à Bucarest. Mais le conseil sanitaire refuse d'accepter les précédents délégués sous prétexte que la loi demandant deux professeurs, les agrégés ne peuvent par être admis; il invite le doyen de bien vouloir déléguer deux professeurs titulaires. Le *Dr. Bogdan* doyen de la faculté, convoque de nouveau le conseil et après avoir délibéré, maintient ses deux premiers délégués les agrégés *Dr. Juvara* et *Manicatide*, lesquels d'après le conseil ayant les mêmes droits, peuvent figurer parmi les membres du jury du concours de Bucarest. Mais le conseil sanitaire supérieur, refuse de nouveau cette manière de voir et invite la faculté de Médecine de Bucarest, pour déléguer deux professeurs, remplaçant les deux agrégés de Jassy.

Le jury du concours ainsi composé de quatre professeurs de la faculté de Médecine de Bucarest commence ses travaux, éliminant ainsi les délégués de la faculté de Médecine de Jassy.

Le *Dr. Bogdan* doyen de la faculté considérant cet acte arbitraire comme lésant les droits de cette dernière, convoque le conseil Universitaire exposant la question; on rédige un mémoire et on charge une commission composée des prof. *Poni* sénateur, *C. Climescu* recteur et *Dr. Bogdan* doyen pour protester et soutenir à Bucarest les droits et les prérogatives de la faculté de Médecine de Jassy.

La commission a été reçu par le président du conseil lequel trouvant justifiée la plainte de la faculté de Jassy, annule les quelques épreuves du concours, et décide qu'un nouveau jury soit formé dans lequel devront figurer deux membres de la faculté de Jassy.

Année scolaire 1902—1903. Le ministre de l'instruction publique nomme le *Dr. I. Teodorescu* suppléant pour la chaire de pharmacologie et matière médicale remplaçant le *Dr. Gavrilăscu* démissionnaire.

Le Dr. A. Braesco est nommé suppléant honorifique pour la chaire de clinique des maladies mentales.

În urma recomandării comisiei examinătoare, Ministerul Instrucțiunii la 4 Ianuarie numește pe D-rul *Ștefan Possa* Docent în specialitatea *Patologia internă*.

D-rul *V. Bejan* se confirmă în ziua de 1 Ianuarie Decan al Facultății de Medicină în locul D-rului Gh. Bogdan al cărui termen expirase.

În ședința de la 20 Ianuarie consiliul profesoral al Facultății de Medicină alege pe Pr. *E. Riegler*, în locul D-lui Pr. *C. Botez*, ca membru în Senatul Universitar.

În ziua de 24 Iulie, D-rul *Ernest Juvara* este recunoscut ca agregat definitiv și pentru *Clinica Chirurgicală* având a purta pe viitor titlu de agregat definitiv la catedra de *Anatomie topografică și clinica chirurgicală*.

Au frecventat Facultatea de Medicină 244 studenți și au obținut titlul de Doctori în Medicină și Chirurgie: 1. *Tănăsescu Ioan*, 2. *Thierier N.*, 3. *Balter Leiba*, 4. *H. Leon*, 5. *Eigher Simon*, 6. *Friedman L.*, 7. *Marcovici M.*, 8. *Psepilinski Albini*, 9. *Ionescu V. Constantin*, 10. *Vaisman Avram*, 11. *Șeptilici Andrieș L.*

Anul 1903—1904. Pe ziua de 1 Octombrie D-rul *Paul Anghel* este numește asistent al Clinicii chirurgicale.

Prof. M. Manicatide, este delegat de Facultatea de Medicină să a ține disertațiunea de deschidere a cursurilor Universitare. D-sa vorbește cu această ocazie despre: *Protecțiunea publică a copiilor*.

Prof. Emil Pușcariu este numit la 11 Octombrie profesor suplitor la catedra de *Hygienă* în locul D-rului *V. Sion* mutat la București.

Prof. M. Manicatide este numit în ziua de 13 Februarie profesor definitiv la catedra de *clinica infantilă*.

D-rul *G. Proca* se numește profesor la catedra vacantă de *Hygienă*.

D-rul *N. Enăchescu* se numește asistent la *clinica Dermato-sifilitică*.

D-ra *Lucia Leon* este numită preparatoare la laboratorul de *Istorie Naturală medicală*.

Dr. Sava Matei este numit asistent la Laboratorul de *Fiziologie* în locul D-rului *Brăileanu* demisionar.

D-rul *Andronescu* se numește docent de *Clinică Obstetricală*.

Au frecventat Facultatea de Medicină 161 studenți și au obținut titlu de Doctor în Medicină și Chirurgie următorii absolvenți: 1. *Lapner Adolf C.*, 2. *Grosi Alexandru*, 3. *Șeptilici I. Andrieș*, 4. *H. Vainer*, 5. *Macri Xenofon*, 6. *Enăchescu Nec.*, 7. *Ladico Eugenia*, 8. *Mărzescu Gh. C.*, 9. *Ciudin A. Olimpia*, 10. *Schutzmann Solomon*, 11. *Dim. Pașcanu*, 12. *Vasiliiu Const.*, 13. *Frangopol Constantin*.

Anul 1904—1905. La 6 Octombrie Ministerul numește pe D-nul *N. Stoenescu* docent în specialitatea *Medicinii legale* la Facultatea de Medicină.

Le Dr. Ștefan Possa est nommé docent de Pathologie interne à la suite de l'examen subi.

Le Dr. V. Bejan est confirmé doyen de la Faculté de Médecine, remplaçant le Dr. Bogdan dont le terme avait expiré.

Le Dr. E. Riegler est élu par le conseil de la faculté de Médecine, membre du Sénat Universitaire, remplaçant le Dr. C. Botez, dont le terme avait expiré.

Le 24 Juillet, le Dr. *E. Juvara* est nommé agrégé de clinique chirurgicale: sa chaire s'appellera désormais; *Anatomie topographique et clinique chirurgicale*.

La faculté a été fréquenté par 244 étudiants: ont obtenu le diplôme les suivants:

1. *Tănăsescu Ioan*, 2. *Thierier N.*, 3. *Balter L.*, 4. *H. Leon*, 5. *Eigher S.*, 6. *Friedman L.*, 7. *Marcovici M.*, 8. *Psepilinski Albini*, 9. *Ionescu V. C-tin*, 10. *Vaisman A.*, 11. *Șeptilici Andrieș L.*

Année scolaire 1903—1904. Le Dr. *P. Anghel* est nommé assistant de clinique chirurgicale.

Le prof. M. Manicatide est délégué par la faculté pour faire la dissertation d'usage à l'occasion de la réouverture des cours au mois d'octobre; il parle sur la *Protection publique de l'enfance*.

Le prof. Emil Pușcariu est nommé le 11 Octobre suppléant pour la chaire d'hygiène remplaçant le Dr. *V. Sion* transféré à Bucarest.

Le prof. M. Manicatide est nommé le 13 Février 1904 professeur à titre définitif pour la *Clinique des maladies des enfants*.

Le Dr. G. Proca est nommé professeur définitif d'Hygiène à la chaire vacante. Dans le courant de l'année ont été nommés.:

Le Dr. N. Enăchescu assistant à la Clinique dermato-syphilitique. *M-elle Lucia Leon* aide préparateur au laboratoire d'histoire naturelle médicale.

M-r Sava Matei assistant au laboratoire de Physiologie remplaçant le Dr. *Brăileanu* démissionnaire.

Le Dr. Andronescu est nommé docent de clinique obstétricale après examen.

La faculté a été fréquenté par 161 étudiants; ont obtenu le diplôme:

1. *Lapner A.*, 2. *Grosi A.*, 3. *Șeptilici I. Andrieș*, 4. *H. Vainer*, 5. *Macri Xenophon*, 6. *Enăchescu Nec.*, 7. *Ladico Eugenia*, 8. *Marzescu Gh. C.*, 9. *Ciudin A. Olimpia*, 10. *Schutzmann S.*, 11. *Pașcanu Dim.*, 12. *Vasiliiu C-tin*, 13. *Frangopol C-tin*.

Année scolaire 1904—1905. Le Dr. *N. Stoenescu* est abilité après examen docent pour la *médecine-légale*.

La 26 Noembrie Dr. E. Juvara se numește profesor definitiv la catedra de Anatomie topografică.

La 20 Decembrie Dr. G. Demetriade este rădicat la gradul de profesor la catedra de Clinică dermato-sifilitică, iar Dr. V. Popovici este numit asistent la aceeași clinică.

La 2 Aprilie Ministrul numește pe Dr. Imervol docent pentru Anatomia descriptivă în baza concursului trecut în 1890.

La 11 Aprilie Dr. Ștefănescu-Galați se numește docent în specialitatea chirurgia genito-urinară.

La 1 Iulie Dr. A. Teohari e rădicat la rangul de profesor la catedra de Patologie internă.

La 28 Ianuarie Dr. V. I. Bejan se confirmă în postul de Decan al Facultății de Medicină pe un nou period de 2 ani.

La 10 Martie Pr. E. Riegler este confirmat membru în Senatul Universitar ales din partea Facultății de Medicină.

Au frecventat Facultatea 186 studenți și au obținut titlu de doctor în Medicină și Chirurgie următorii absolvenți :

1. *Iacobsohn Simon*, 2. *Botez M. Vasile*, 3. *Catz Strul*, 4. *Herșcovici L. Adela*, 5. *Colo Basilius*, 6. *Vaisilberg Moise*, 7. *Vainfeld Isac*, 8. *Popovici I. Vasile*, 9. *Iamandi Vasile*, 10. *Herșcovici Ițic*, 11. *Nimereanu H. Ioan*, 12. *Vasiliiu Veniamin*, 13. *Urmă I.*, 14. *Veingart Iancu*, 15. *Teodor Teodor*, 16. *Buzenchi Emilian*, 17. *Feighenbaum Mendel*, 18. *Koffler Emil*, 19. *Ticamis Alex.*, 20. *Hobincu I. Spiridon*, 21. *Nicolaescu Petru*, 22. *Brandmark B.*, 23. *Avramovici H. I.*, 24. *Petrescu C.*, 25. *Vereanu Elena*, 26. *Castano Tereza*, 27. *Barbălată I. M.*, 28. *Sepianu Alex.*, 29. *Savin Emil*, 30. *Blumenfeld Calman*, 31. *Apostolescu Eugenia*.

O comisiune compusă din Prof. Bogdan, Botez și Pușcariu este însărcinată de consiliul Facultății ca împreună cu altă comisie din București, să schimbe regulamentul studiilor medicale. Cu începere din anul 1905, un nou regulament intră în vigoare, regulament care cuprinde șase ani de studiu, patru examene de fine de an, șapte doctorate și o teză. Acest regulament este în vigoare și astăzi.

Academia Română acordă încă trei burse pentru Facultatea de Medicină.

Anul 1905—1906. Dr. P. Anghel este însărcinat cu suplinirea catedrei de Medicină operatorie în locul decedatului Prof. Samfirescu.

Dl. Ropala Emil este numit preparator la medicina operatorie.

Dl. Dr. A. A. Lambrior este numit docent în specialitatea patologiei internă.

Dl. Radu Andrei se numește asistent la Laboratorul de Fiziologie.

Dl. Dr. P. Zosin e numit docent în specialitatea boalelor mintale.

Dl. Dr. Ștefănescu-Galați este numit suplinitor la catedra de Anatomie descriptivă în locul decedatului A. Peride.

Dl. Dr. C. Bacaloglu este însărcinat cu suplinirea catedrei de patologie internă.

Le 26 Novembre 1904 le Dr. E. Juvara est nommé professeur définitif d'anatomie topographique.

Le 20 Décembre 1904 le Dr. G. Demetriade est nommé professeur définitif de clinique dermato-syphilitique, et le Dr. V. Popovici assistant à la même clinique.

Le 2 Avril 1905 le ministre nomme le Dr. V. Imervol docent d'anatomie descriptive en vertu du concours passé en 1890.

Le 11 Avril 1905 le Dr. Ștefănescu-Galatz est nommé après examen docent de chirurgie génito-urinaire.

Le 1 Juillet 1905 le Dr. A. Teohari est nommé professeur de Pathologie interne.

Le 28 Janvier le Dr. V. I. Bejan est confirmé doyen de la faculté de médecine pour une nouvelle période de deux ans.

Le 10 Mars le Dr. E. Riegler est confirmé membre du Sénat universitaire.

La faculté a été fréquenté par 186 étudiants ; ont obtenu le diplôme les suivants :

1. *Iacobsohn S.*, 2. *Botez M. Vasile*, 3. *Catz S.*, 4. *Herșcovici L. Adela*, 5. *Colo B.*, 6. *Vaiselberg M.*, 7. *Vainfeld I.*, 8. *Popovici I. V.*, 9. *Iamandi V.*, 10. *Herșcovici I.*, 11. *Nimereanu H. I.*, 12. *Vasiliiu Veniamin*, 13. *Urmă I.*, 14. *Veingart I.*, 15. *Teodor T.*, 16. *Buzenchi Emilian*, 17. *Feighenbaum Mendel*, 18. *Koffler Emil*, 19. *Ticamis Alex.*, 20. *Hobincu I. Spiridon*, 21. *Nicolaescu Petru*, 22. *Brandmark B.*, 23. *Avramovici H. I.*, 24. *Petrescu C.*, 25. *Vereanu Elena*, 26. *Castano Tereza*, 27. *Barbălată I. M.*, 28. *Sepianu A.*, 29. *Savin E.*, 30. *Blumenfeld Calman*, 31. *Apostolescu Eugenia*.

Une commission composée des Dr. Bogdan, Botez et Pușcariu est chargée de s'entendre avec une autre commission de Bucarest pour changer le règlement des études médicales. A partir de 1905 un nouveau règlement d'études remplace celui qui existait ; ce règlement comprenait six années d'études, quatre examens de fin d'années, sept doctorats et une thèse ; ce règlement est en vigueur encore aujourd'hui.

L'académie roumaine accorde encore trois bourses pour la faculté de médecine.

Année scolaire 1905—1906. Le Dr. P. Anghel est chargé de suppléer la chaire de médecine opératoire, remplaçant le Prof. Samfirescu décedé. Mr. Ropala Emil est nommé assistant de médecine opératoire.

Le Dr. A. A. Lambrior est confirmé après examen docent de pathologie interne.

Mr. Radu Andrei est nommé assistant au laboratoire de Physiologie.

Le Dr. P. Zosin est nommé après examen docent pour les maladies mentales.

Le Dr. Ștefănescu-Galatz est nommé suppléant pour la chaire d'anatomie descriptive, remplaçant le Prof. Peride décedé.

Le Dr. C. Bacaloglu est nommé suppléant de pathologie interne.

Au frequentat Facultatea 164 studenți și au obținut titlul de doctor în medicină și chirurgie: 1. Sava Matei, 2. Herfurth G., 3. Tașmir Vasile, 4. Vaisman Paulina, 5. Racoviță Octav, 6. Costin Pintilie, 7. Ivainer H., 8. Socor Christea, 9. Veniamin G., 10. Horoviță Samuel, 11. Berariu Ioan, 12. Spiru A., 13. Vasilescu A. C., 14. Popescu Anibal, 15. Theodorescu Ioan, 16. Manoach Robert, 17. Mogoș Mihai, 18. Șipoteanu Ștefan, 19. Silberstein I. Leon, 20. Daniel V.

Anul 1906—1907. Dl. A. Vrănceanu este numit preparator la clinica dermato-sifilitică.

Dl. A. Stere este numit preparator la Laboratorul de farmacologie.

Dl. N. Hortolomei este numit preparator la anatomie topografică.

Dl. Marius Bodiū este numit preparator la Laboratorul de Bacteriologie.

Dl. Dr. Alexandru Grossi este numit asistent la Laboratorul de Medicină legală.

Dl. Danilă P. este numit preparator la Laboratorul de Higienă.

Dl. prof. Dr. E. Riegler este numit profesor la catedra de terapeutică după cererea sa.

Dl. Dr. I. Bălăcescu este numit agregat definitiv la catedra de medicină operatorie.

Dl. prof. Dr. Gh. Bogdan este ales Decan al Facultății de medicină.

Dl. prof. Dr. Gabriel Socor este ales membru în Senatul universitar pe un period de 2 ani.

Dl. Dr. I. Tănăsescu este numit docent în specialitatea anatomie descriptivă.

Dl. docent Dr. P. Anghel este numit asistent la Clinica chirurgicală.

Dl. Dr. I. Tănăsescu este însărcinat cu suplinirea catedrei de anatomie descriptivă.

Au frequentat Facultatea 122 studenți și au obținut titlul de doctor în medicină: 1. Marcu Veinberg, 2. Gaigher Iosef, 3. Erbiceanu Emil, 4. Calciu N. D., 5. Reiu Orest, 6. Băcăoanu Gh. C., 7. Troteanu Lucreția, 8. Bodiū Marius, 9. Francis Scheiner, 10. Popescu C. Ioan, 11. Ohl Scarlat, 12. Herșcu Moise, 13. Tanasache N., 14. Gabe G. Iancu, 15. Gavrilaș V. D., 16. Enăchescu C. C., 17. Lieber Hana, 18. Ciubotaru I. V., 19. Leibū Leibovici, 20. Bejenariu Gr. I., 21. Wechsler Suzana, 22. Agapi Ioan, 23. Glykman Ș., 24. Ursachi G. N., 25. Teohari Const., 26. Cicherschi Maria, 27. Craus I., 28. Peckelman H., 29. Popovici V. N., 30. Scripcă Gh., 31. Vasiliu I. Const., 32. Sigal Bercu, 33. Stihī M. Alex., 34. Olga Agapi Popescu, 35. Andrei Radu, 36. Peckelman M.

Anul 1907—1908. Dl. prof. Dr. G. Bogdan este ales rectorul Universității din Iași.

Dl. Dr. C. Șumuleanu este numit agregat definitiv la catedra de chimie medicală și biologică.

La faculté a été fréquentée par 164 étudiants; ont obtenu le diplôme:

1. Sava Matei, 2. Herfurth Gh. 3. Tașmir Vasile, 4. Vaisman Paulina, 5. Racoviță Octav, 6. Costin Pintilie, 7. Ivainer H., 8. Socor Cristina, 9. Veniamin G., 10. Horovitz Samuel, 11. Beraru Ion, 12. Spiru A., 13. Vasilescu A. C., 14. Popescu Anibal, 15. Teodorescu Ion, 16. Robert M., 17. Mogoș Mihai, 18. Șipoteanu Ștefan, 19. Silberstein Leon, 20. Daniel V.

Année scolaire 1906—1907. Mr. A. Vranceano est nommé préparateur à la Clinique dermato-syphilitique.

Mr. A. Stere est nommé préparateur au laboratoire de pharmacologie.

Mr. N. Hortolomei est nommé préparateur au laboratoire d'anatomie topographique.

Mr. Marius Bodiū est nommé préparateur au laboratoire de Bacteriologie.

Le Dr. A. Grossi est nommé assistant au laboratoire de médecine légale.

Mr. Danilă P. est nommé préparateur au laboratoire d'hygiène.

Le Prof. E. Riegler est nommé sur sa demande professeur de thérapeutique.

Le Dr. I. Bălăcescu est nommé professeur-agrégé de médecine opératoire.

Le Prof. G. Bogdan est réelu doyen de la faculté de médecine.

Le Prof. Gabriel Socor est élu membre du Sénat universitaire.

Le Dr. I. Tanasesco est nommé après examen docent pour l'anatomie descriptive.

Le Dr. P. Anghel docent est nommé assistant de Clinique chirurgicale.

Le Dr. I. Tanasesco est nommé suppléant à la chaire d'anatomie descriptive.

La faculté a compté 132 étudiants et ont obtenu le diplôme les suivants:

1. Marcu Veinberg, 2. Gaigher Iosef, 3. Erbiceanu Emil, 4. Calciu N. D., 5. Reiu Orest, 6. Băcăoanu Gh. C., 7. Troteanu Lucreția, 8. Bodiū Marius, 9. Francis Scheiner, 10. Popescu C. Ioan, 11. Ohl Scarlat, 12. Herșcu Moise, 13. Tanasache N., 14. Gabe Gh. Iancu, 15. Gavrilaș V. D., 16. Enăchescu C. C., 17. Lieber Hana, 18. Ciubotaru I. V., 19. Leibū Leibovici, 20. Bejenaru Gr. I., 21. Wechsler Suzana, 22. Agapi I., 23. Glykman Ș., 24. Ursachi Gh. N., 25. Teohari Const., 26. Cicherschi Maria, 27. Craus I., 28. Peckelman H., 29. Popovici V. N., 30. Scripcă Gh., 31. Vasiliu I. Const., 32. Sigal Bercu, 33. Stihī M. Alex., 34. Olga Agapi Popescu, 35. Andrei Radu, 36. Peckelman M.

Année scolaire 1907—1908. Le Prof. G. Bogdan est élu recteur de l'Université de Iassy. Le Dr. C. Șumuleanu est nommé professeur agrégé de chimie médicale et biologique.

DI. *D-rand C. Botez* este numit prosector, iar DI. Gh. Zamfirescu preparator la anatomie topografică.

DI. *N. Cadere* este numit asistent la anatomie descriptivă.

DI. *Leon Ghețeu* este numit asistent la anatomia topografică.

DI. *Dr. A. Brăescu* este numit docent în specialitatea boalelor nervoase și mentale.

DI. *prof. Emil Pușcariu* este ales membru în Senatul universitar pe un period de 2 ani.

DI. *Dr. C. Bacaloglu* este numit agregat provizor la catedra de patologie internă.

DI. *Dr. A. A. Lambrior* este numit suplinitor la catedra de Igienă în locul D-lui Dr. Proca transferat la București.

DI. *Dr. I. Tănăsescu* este numit asistent la clinica chirurgicală în locul D-lui Dr. Anghel demisionat.

DI. *Iancu Neculai* este numit asistent la anatomia descriptivă în locul D-lui N. Cădere.

Au frecventat Facultatea 144 studenți și au obținut titlu de doctor în medicină: 1. *Gălățeanu S.*, 2. *Bercovici I.*, 3. *Ștefăniu D.*, 4. *Mureșanu Maria*, 5. *Grossu S.*, 6. *Cădere N.*, 7. *Vrănceanu Al.*, 8. *Bonciu Th. A.*, 9. *Moruzan C.*, 10. *Zinner R. L.* 11. *Louis Mendel*, 12. *Mironescu P. D.*, 13. *Donic T. Cristea*, 14. *Papadopol V. C.*, 15. *Matu D. Ion.*, 16. *Früling David*, 17. *Papadopol Simeon*, 18. *Botez Christea*, 19. *Sterie Gh. Gh.*, 20. *Aronovici Natalia*, 21. *Ropală Emil*, 22. *Teodorescu I. V.*, 23. *Amedeu Florentin*, 24. *Mănariu Elena*, 25. *Văleanu S.*, 26. *Condopol D.*, 27. *Florescu Mihai*, 28. *Gheorghiu Hristea*, 29. *Corneliu Popa Radu*, 30. *Sigal M.*, 31. *Agatstein B. L.*, 32. *Teodorescu O. Lucia*, 33. *Ionescu N. Al.*, 34. *Popescu C. Ioan*.

Anul 1908—1909. DI. *A. Țaicu* este numit preparator la laboratorul de medicină operatorie.

DI. *C. Stoian* este numit preparator la laboratorul de Bacteriologie.

DI. *Andrei Trosc* se numește preparator la laboratorul de Hygiene.

DI. *prof. Emil Pușcariu* este însărcinat cu suplinirea catedrei de Bacteriologie.

DI. *Dr. I. Tănăsescu* este numit în urma examenului agregat provizor la catedra de anatomie descriptivă.

DI. *C. Michiu* se numește preparator la laboratorul de Farmacologie.

Au frecventat Facultatea 157 studenți și au obținut titlu de doctor în medicină: 1. *Mazere Ștefan*, 2. *Botez Constantin*, 3. *Aron Iancu*, 4. *Bondescu Alexandru*, 5. *Alexandrescu Ioan*, 6. *Schwartz M. Ș.*, 7. *Hangan Ioan*, 8. *Catrinariu Dumitru*, 9. *Socor G. Emil*, 10. *Rozman Avram*, 11. *Rozenblat Marcu*, 12. *Vieru Theodor*, 13. *Goldstein Israel*, 14. *N. Hortolomei*, 15. *Ștefan Casian*, 16. *Thirs Bulău*, 17. *Leibel S.*, 18. *Teodoru Aurelian*.

Mr. *C. Botez* est nommé prosecteur et Mr. *G. Zamfirescu* préparateur au laboratoire d'anatomie topographique.

Mr. *N. Cădere* est nommé assistant d'anatomie descriptive.

Mr. *Leon Ghețeu* est nommé assistant d'anatomie topographique.

Le Dr. *A. Braesco* est nommé après examen docent pour les maladies mentales.

Le Dr. *Emil Pușcariu* est élu membre du Sénat universitaire pour une période de deux ans.

Le Dr. *C. Bacaloglu* est nommé après examen professeur agrégé de pathologie interne.

Le Dr. *A. Lambrior* est nommé suppléant pour la chaire d'hygiène, remplaçant le Prof. Proca transféré à Bucarest.

Le Dr. *I. Tanasescu* est nommé assistant de Clinique chirurgicale, remplaçant le Dr. P. Anghel démissionnaire.

Mr. *Iancu N.* est nommé assistant d'anatomie descriptive remplaçant le Dr. Cădere.

La faculté de médecine a été fréquenté par 144 étudiants; ont obtenu le diplôme les suivants:

1) *Gălățeanu S.*, 2) *Bercovici I.*, 3) *Ștefăniu D.*, 4) *Mureșanu Maria*, 5) *Grossu S.*, 6) *Cădere N.*, 7) *Vrănceanu Al.*, 8) *Bonciu Th. A.*, 9) *Moruzan C.*, 10) *Zinner R. L.*, 11) *Louis Mendel*, 12) *Mironescu P. D.*, 13) *Donic T. Cristea*, 14) *Papadopol V. C.*, 15) *Matu D. Ion.*, 16) *Früling David*, 17) *Papadopol Simion*, 18) *Botez Christea*, 19) *Sterie Gh. Gh.*, 20) *Aronovici Natalia*, 21) *Ropală Emil*, 22) *Teodorescu I. V.*, 23) *Amedeu Florentin*, 24) *Manariu Elena*, 25) *Văleanu S.*, 26) *Condopol D.*, 27) *Florescu Mihai*, 28) *Gheorghiu Hristea*, 29) *Corneliu Popa Radu*, 30) *Sigal M.*, 31) *Agatstein B. L.*, 32) *Teodorescu O. Lucia*, 33) *Ionescu N. Al.* 34) *Popescu C. Ioan*.

Année scolaire 1908—1909. Mr. *A. Țaicu* est nommé préparateur de médecine opératoire.

Mr. *C. Stoian* est nommé préparateur du laboratoire de bactériologie.

Mr. *A. Trosc* est nommé préparateur du laboratoire d'hygiène.

Le Prof. *E. Pușcariu* est chargé du cours de bactériologie.

Le Dr. *I. Tanasescu* est nommé après examen professeur agrégé pour la chaire d'anatomie descriptive.

Mr. *C. Michiu* est nommé préparateur du laboratoire de Pharmacologie.

La faculté a été fréquenté par 157 étudiants et ont obtenu le diplôme de docteur en médecine:

1) *Mazere Ștefan*, 2) *Botez Constantin*, 3) *Aron Iancu*, 4) *Bondescu Alexandru*, 5) *Alexandrescu Ioan*, 6) *Schwartz M. Ș.*, 7) *Hangan Ioan*, 8) *Catrinariu Dumitru*, 9) *Socor G. Emil*, 10) *Rozman Avram*, 11) *Rozenblat Marcu*, 12) *Vieru Theodor*, 13) *Goldstein Israel* 14) *N. Hortolomei*.

Anul 1909—1910. Dl Dr. Paul Anghel este numit suplinitor la catedra de patologie chirurgicală în locul D-lui Prof. C. Botez, decedat.

Dl Prof. Gabriel Socor este ales Decan pe un nou period de 2 ani.

Dl P. Bogdan este însărcinat cu suplinirea catedrei de optică și acustică în locul D-lui I. Stravolca decedat.

Dl Dr. A. Țaicu este numit asistent la clinica II-a chirurgicală.

Dl Dr. B. Stenner este numit asistent la Laboratorul de Patologie generală.

D-na Dr. E. Pușcariu-Densușianu este numită docentă în specialitatea oftalmologiei.

Dl Dr. D. Mezincescu este numit în urma examenului depus agregat provizor la catedra de igienă.

Au frecventat Facultatea 149 studenți și au obținut titlu de Doctor în medicină: 1) Rojniță Zoe, 2) Brenner Iacob, 3) Țaicu Alexandru, 4) Vereanu, C. 5) Severin C. Aspasia, 6) Sufrin C. Estera, 7) Muica N. Petru.

10) Iolomei, 15) Ștefan Casian, 16) Thirs Duda, 17) Leibel Samoil, 18) Teodoru Aurelian.

Année scolaire 1909—1910. Le Dr. Paul Anghel est nommé suppléant pour la chaire de pathologie externe, remplaçant le Prof. C. Bottez décédé.

Le Prof. G. Socor est réelu doyen de la faculté de médecine pour une nouvelle période de deux ans.

Mr. P. Bogdan est nommé suppléant pour la chaire d'optique et d'acoustique remplaçant le Prof. I. Stravolca décédé.

Le Dr. A. Țaicu est nommé assistant à la deuxième Clinique chirurgicale.

Le Dr. B. Stenner est nommé assistant du laboratoire de pathologie générale.

M-me E. Puscaru-Densusanu docteur en médecine est nommée après examen docent pour la Clinique ophtalmologique.

Le Dr. D. Mezincescu est nommé après examen professeur agrégé d'hygiène.

La faculté a été fréquenté par 149 étudiants; ont obtenu le diplôme de docteur en médecine: 1) Rojnitza Zoe, 2) Brenner Iacob, 3) Țaicu Alexandru, 4) Vereanu C., 5) Severin C. Aspasia, 6) Sufrin C. Estera, 7) Muica N. Petru.

Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
www.muzeul.uic.ro

PARTEA II-a
DEUXIÈME PARTIE.

—♦♦—
LECRĂRI ORIGINALE

TRAVAUX ORIGINAUX
—♦♦—

CESAR ȘI NAPOLEON

DE

A. D. XENOPOL

Profesor la Facultatea de Litere.

După lungi debateri, în nenumărate volumuri în care se atinge întrebarea rolului oamenilor mari, s'ar părea că rezultatul la care poate opri mintea astăzi este următorul: Individualitățile cele de seamă ce apar în cursul istoriei nu o făuresc ele însăși, ci ele se pun în fruntea curentelor spre a le înlesni scurgerea, sau se opun lor pentru timpul cât trăiesc, spre a prăbuși apoi și mai repede al lor mers. Într-un caz și într-altul lucrarea oamenilor mari nu poate fi înțeleasă fără aceea a maselor asupra cărora este îndreptată.

Când privim în câmpul istoriei politice, două figuri uriașe se arată la o îndepărtare de aproape 2000 de ani, care par a încheia trăsături asemănătoare, ambele răsărite din sinul rasei latine ca două coloane puternice pe care se razimă destinele ei: Cesar și Napoleon.

Aceste două mari figuri se aseamănă întâi prin timpul relativ scurt al vieții lor care face să reiasă cu atât mai mărețe uriașele lor fapte prin moartea lor sălnică, unul pierind sub cuțitul ucigașilor, celălalt căzând jertfa chinurilor cu care-l adapase închisoarea lui pe stâncă singuratecă din St. Elena; prin temelia puterii lor politice, răsărită pe un geniu militar neasemănat; prin puterea covârșitoare a minții lor organizatoare; în sfârșit prin dăra lăsată de activitatea lor în vastul câmp al istoriei.

De aceea și noul luceafăr apărut în fruntea veacului trecut iubesc să-și împodobească lumina din razele celui apus de mult după dăruirea vremurilor, și marele cuceritor modern găsește o desfătare să apară pe culmile puterii investmântat în mantia dictatorului roman.

Nu voim să stabilim o paralelă deplină între viețile acestor două uriași ai gândirii și ai faptei, ci să arătăm trăsăturile ce-i despart care le dau, cu toată asemănarea aparentă, un caracter tot atât deosebit, pe cât e de lung și timpul ce-i desparte.

Cesar și Napoleon au apărut în cursul istoriei, când fluviul ei făcea o mare cotitură, când luă o îndreptare cu totul alta, decât aceea în care el se strălucise până atunci: Cesar, când poporul roman trebuia să treacă din Republică în Monarhie; Napoleon atunci când din măruntă ieie poporul francez izbucnise mișcarea cea puternică a marelui Revoluții, care trebuia să transforme viața politică și socială a întregii omeniri civilizate.

CÉSAR ET NAPOLEÓN

PARIS

A. D. XENOPOL

Professeur à la Faculté des Lettres.

Après des discussions interminables sur la question du rôle des grands hommes dans l'histoire, il paraît que le résultat que l'on peut considérer comme acquis est le suivant: Les grandes individualités qui apparaissent dans le courant de l'histoire ne forgent pas cette dernière; elles se placent seulement en tête des courants pour en faciliter la marche, ou bien elles s'y opposent, dans le cours de leurs vies, et le courant se rétablit plus puissant après leur mort. Dans un cas comme dans l'autre, l'œuvre des grands hommes ne saurait être comprise sans le concours des masses sur lesquelles ils agissent.

Quand nous jetons nos yeux sur le champ de l'histoire politique, nous apercevons, à un intervalle de près de 2000 ans, deux figures gigantesques qui semblent posséder des traits communs, toutes deux issues de la riche semence de la race latine, comme deux puissantes colonnes sur lesquelles reposent ses destinées: César et Napoléon.

Ces deux grandes personnalités se ressemblent entre elles, d'abord par la durée relativement courte de leur vie qui fait d'autant plus ressortir les proportions de leurs hauts faits; puis par leur mort précipitée, le premier tombant sous le couteau des assassins, l'autre succombant aux mauvais traitements dont l'avait abreuvé sa longue captivité sur le rocher de St. Hélène. Elles se ressemblent encore par le développement de leur puissance politique, appuyée sur un incomparable génie militaire; par la force supérieure de leur esprit organisateur, et enfin par la trainée que leur activité laissa dans le vaste champ de l'histoire.

Voilà pourquoi, aussi l'astre nouveau qui parut sur le front du siècle passé aimait beaucoup à enrichir sa lumière des rayons de celui qui avait disparu depuis longtemps sous l'horizon des temps: voilà pourquoi le grand conquérant moderne trouvait plaisir à paraître sur le fait du pouvoir revêtu du manteau du dictateur romain.

Nous ne voulons pourtant pas établir un parallèle complet entre les faits de ces colosses de l'esprit et de l'action; mais seulement montrer les traits qui les distinguent, et qui leur donnent, malgré leur ressemblance apparente, un caractère tout aussi différent qu'est long l'intervalle de temps qui les sépare.

César et Napoléon apparurent, tous les deux, dans le courant de l'histoire, au moment où son fleuve faisant un grand tournant, prenait une tout autre direction que celle que ses eaux avaient suivie jusqu'alors;

Deosebirea între activitatea acestor doi oameni mari se vede întâi din problema pe care istoria le-o dăduse spre deslegare. Cesar descoperi în frământările poporului roman tendința și nevoia lui de a se supune conducerii unei singure voinți, de a părtăsi ocârmuirea intereselor lui în mâna unui despot; de a prefăce cu alte cuvinte Republica în Monarhie.

Nu este locul aici, de a analiza din ce pricină poporul roman era împins către această transformare; dar ea era fatală și neînălăturată, și Cesar trebui să-și pună puternica lui personalitate în slujba acestei mari trebuinți sociale și politice a timpului în care trăia, cruțându-i pe cât se putea frământările sterpe neapărat legate de o schimbare atât de adâncă în chipul de ocârmuire a poporului roman. El începù întâi prin a se întovărăși cu alții, pentru a pune mâna pe puterea absolută; apoi își încheagă instrumentul trebuitor pentru zdrobirea improvizirilor, armata încrezătoare în el și devotată lui, prin legăturile ce le contractase cu ea în timpul cuceririi Galiei. În sfârșit aruncând cuvintele *jacta est alea*, el păși la siluirea propriei sale patrii, pentru a o scăpa de bolnavele ei frământări și a da mulțimei liniștea și fericirea. Dar el trebuia să respecte forma, dacă schimbă fondul, și cu toate că puterea pe care se întemeia stăpânirea lui era în realitate monarhică, el trebui să-i păstreze în afară o arătare republicană, ceea ce făcu prin o genială înnoire, întrunirea tuturor dregătorilor vechi Republicii în singura lui persoană, înmănușind astfel iarăși într'un singur trunchiu, ramurile puterii regești pe care Republica le desfăcuse în atâtea dregătorii deosebite.

Cesar a fost deci agentul evoluției poporului roman. El a găsi mijlocul cel mai potrivit pentru a ușura uriașului stat trecerea de la celei mai mari a vieții lui politice. Cesar este agentul prefacerii formei republicane de guvern în formă monarhică; al mersului regresiv în viața politică romană, din ocârmuirea de sine către despotismul oriental, incorporat în ultimii stăpâni ai acestui imperiu.

Cum stau lucrurile cu Napoleon? El veni în fruntea poporului francez, atunci când acesta scuturase de pe grunajii săi despotismul înrădăcinat de veacuri, și se îndrumase pe calea libertății și a ocârmuirii de sine, adevărat în un moment ce era tocmai contrarul aceluia în care apăruse la Roma marele său emul. Pe când Cesar luptase cu parte din elementele propriului său popor pentru a săvârși lucrarea cu care vremea îl însărcinase, Napoleon trebuia să opună piept statelor străine care se năpustiau, conduse de despoții încă în picioare, pentru a zdrobi libertatea infiripată în Franța. Cesar era deci instrumentul absolutismului; Napoleon acel al libertății. Cesar era nimicitorul guvernării de sine; Napoleon îndrumătorul ei.

Dar se poate zice că această caracteristică nu se nimereste, într'un cânt Napoleon fu și el un despot tot atât de absolut ca și regii răsturnați de revoluție. Este netăgăduit că Napoleon se abatù din calea pe

César, lorsque le peuple romain devait passer de la République à la Monarchie, Napoléon au moment où le grand mouvement révolutionnaire était parti de sein du peuple français, pour transformer la vie sociale et politique de toute l'humanité civilisée.

La différence entre l'activité de ces deux grands hommes ressort d'abord du problème que l'histoire leur avait donné à résoudre. César découvrit dans les tiraillements du peuple romain, la tendance et le besoin de se soumettre à l'autorité d'une seule volonté; d'abandonner le gouvernement de ses intérêts entre les mains d'un despote; en d'autres termes de transformer la République en Monarchie. Ce n'est pas le moment d'analyser les causes qui poussèrent le peuple romain dans cette direction; mais elle était fatale et inéluctable. César devait mettre sa puissante personnalité au service de ce grand besoin social et politique de l'époque dans laquelle il vivait, pour lui épargner autant que possible les vains tiraillements et les souffrances nécessairement attachées à un changement aussi profond dans le gouvernement du peuple romain. Il commença par s'associer quelques autres personnages, pour pouvoir mettre la main sur l'autorité suprême; puis il prépara l'instrument indispensable pour briser les résistances, l'armée qui avait toujours en lui une foi inébranlable et lui était entièrement dévouée par les liens qui l'avaient attachée à lui durant la conquête de la Gaule. Après avoir prononcé les mots célèbres *jacta est alea*, il marcha contre sa propre patrie, pour la libérer de ses tourments et rendre à la multitude le calme et le bonheur. Mais il devait respecter la forme, tout en changeant le fond, et malgré que la puissance sur laquelle il faisait reposer son autorité était en réalité monarchique, il fallait lui conserver à l'extérieur une apparence républicaine, ce qu'il fit par une géniale innovation: la réunion de toutes les fonctions de l'ancienne République dans ses mains, rattachant ainsi à un seul tronc les rameaux de la puissance royale, que la République avait distribué à tout autant de magistratures distinctes.

César fu donc l'agent de l'évolution du peuple romain. Il trouva le moyen le plus approprié pour faciliter à l'immense Etat le passage de la crise la plus aigüe de sa vie politique. Il fut le promoteur du changement de la forme républicaine du gouvernement en la forme monarchique; il inaugura la marche régressive de la vie politique romaine qui rebroussait chemin vers le despotisme oriental, en abandonnant le gouvernement par soi-même.

Voyons maintenant quelle fut la situation de Napoléon? Il était monté à la tête du peuple français, alors que ce dernier avait secoué le joug d'un despotisme enraciné par le travail des siècles, et lorsque ce peuple avait pour la première fois essayé de prendre en ses mains la conduite de ses destinées, c'est-à-dire à un moment qui était précisément le contraire de celui qui avait offert l'étrier à son grand émule. Pendant que César avait dû lutter avec une partie de son propre

care i-o însemnase revoluția, și dacă el a respectat totdeauna egalitatea a căutat să innăbușe libertatea și să o confişte în folosul despotismului său. Aici se infățișază altă față a lucrării oamenilor mari, aceea de a se opune la unele curente. Este firesc lucru, ca omul care dispune de putere să o întrebuițeze în propriul lui interes; să abuzeze de situația lui; să-și pună personalitatea lui deasupra rolului pe care soarta l-a menit să-l îndeplinească. Prin o falsificare a celor mai vaste inteligențe se amestecă rolul providențial cu tendințele individuale. Napoleon căslujea scopurile Revoluției franceze, de la o vreme vroî s'o domine și să conducă, Franția și apoi toată Europa, după clipele ochilor săi. El depășea rolul său istoric și intra pe calea ambiției personale. Ce a rămas însă din lucrarea lui? Invederat că partea cea consunătoare cu mersul timpurilor: ajutarea prefacerii Monarhiei franceze în Republică care prefacere se și îndeplini după multe clătinări de la el incoace. Dar primul imbold fusese sprijinit de dânsul, cu toată abaterea datorită precumpenirei sale personale. Lui Cesar însă îi eră ușor de a nu cădea în capcana propriei sale personalități, de oare-ce misiunea lui eră tot mai de a închegă puterea absolută, în cât la el ambiția se confundea cu rolul istoric. La Napoleon din potrivă eră discordanță între acele două năzuinți, din care una trebuia să subjuge pe cealaltă. Să dai în mâna unui om, menit de soartă a apăra libertatea, cele mai bune mijloace de absolutism: o oștire pururea învingătoare, cuceriri ce se întind neîncetat, închinarea unui popor întreg înaintea izbânzilor neconținut reinnoite—și acel om să rămână modestul întemeietor al libertății—este ceva mai presus de natura omenească, este a uită că oamenii mari sunt tot oameni, și dacă mintea lor este atât de puternică și de covârșitoare, și patimele și defectele lor trebuie să fie în proporție cu dânsa, și că prin o molipsire sufletească firească și neapărată, cu cât mintea le ușurează izbânzile, cu atâta patimele și orbirea crește și ele și le falsifică judecata. De aceea și Napoleon uită de la un timp, că el este numai instrumentul conștiut al unei evoluții neconstituite care voia prin el să apere și să asigure cuceririle libertății, și crezând că el însuși este scop, și nu numai mijloc, se puse să confişte în folosul său libertatea pentru care atâta sânge fusese vărsat de Revoluția franceză. Napoleon însă ieșind, prin această a lui activitate, din drumul eroic de evoluție, trebuia să fie aruncat afară; trebuia să se prăbușască în prăpastia de la marginea drumului, și de aceea a căzut.

Cesar deci și-a îndeplinit numai menirea trasă lui de puterea desvoltării istorice. De aceea a și pus el cununa desăvârșită pe opera lui care a trăit atâta timp cât eră sortit de secole să se mențină în aeeva lucrurilor. Napoleon, după ce și-a îndeplinit și el rolul de apărător al Revoluției și deci al libertății ce-i dăduse naștere, rol cu care l'insăreînase evoluția, l'a depășit și a apucat pe calea intereselor personale. Istoria nu putea suferi mult timp o atare abatere de la ținta ei. Ea aruncă în lături pe acel ce nu mai ascultă de ordinul ei, ba mai

peuple pour amener le résultat dont-il avait été chargé par le destin, Napoléon dut opposer ses forces aux Etats étrangers qui se jetaient, conduits par des despotes encore en pleine vigueur, sur la France, pour étouffer la liberté qui commençait à lever la tête.

César fut donc l'instrument de l'absolutisme; Napoléon celui de la liberté. César signifiait la ruine du gouvernement par soi-même; Napoléon celui qui lui ouvrait les portes.

Mais, dira-t-on, cette caractéristique est complètement fautive, attendu que Napoléon fut un despote tout aussi absolu que l'avaient été les rois renversés par la Révolution. Il est incontestable que Napoléon quitta la voie que lui avait marqué la Révolution et que s'il respecta toujours l'égalité, il confisqua la liberté au profit de sa toute puissance. Mais cette tendance de Napoléon n'était qu'un phénomène passager, effet de son influence personnelle, et qui devait s'éteindre avec lui, pendant que le courant dont-il était l'agent devait continuer sa marche, répandre toujours davantage le principe de l'égalité, et finir par consolider le gouvernement du peuple par lui-même dans la forme de la République. Il n'est en effet que très naturel que l'homme qui dispose de la force, l'emploie aussi dans son propre intérêt; qu'il abuse de sa situation, et qu'il place sa personnalité au dessus du rôle que le sort lui a chargé d'accomplir. Par une aberration des plus vastes intelligences le rôle providentiel est souvent dévié par les tendances individuelles. Napoléon qui s'était placé au service de la Révolution française, voulut dominer après un certain temps et conduire, la France d'abord, l'Europe entière ensuite, d'après son caprice. Il dépassait son rôle historique et se laissait entraîner par ses ambitions personnelles. Qu'est-ce qui a survécu de son oeuvre? Evidemment que seule la partie qui correspondait aux exigences du temps, le concours qu'il avait donné à la transformation de la Monarchie française en République, transformation qui après bien des oscillations finit par s'accomplir. Mais la première impulsion c'était lui qui l'avait soutenue, malgré tous les écarts dus à sa prédominance personnelle. Pour César il était facile d'éviter de tomber dans le piège de sa propre personnalité, attendu que sa mission elle-même le poussait vers le pouvoir absolu. Chez lui donc, l'ambition se confondait avec son rôle historique. Chez Napoléon au contraire, il y avait discordance entre ces deux tendances, dont l'une devait subjuguier l'autre. Car, placer entre les mains d'un homme destiné par le sort à défendre la liberté, les plus puissants moyens du pouvoir absolu: une armée éternellement victorieuse, des conquêtes qui s'étendaient sans discontinuer, l'adoration d'un peuple entier affolé par ses succès sans cesse grandissants, et exiger que cet homme demeure le modeste artisan de la liberté—c'est prétendre plus que ne peut garantir la nature humaine. Il ne faut pas oublier que les grands hommes restent toujours des êtres humains, et que si leur esprit est puissant et irrésistible, leurs passions et leurs défauts doivent revêtir la même proportion. Il faut

mult de cât atâta, ea răsturnă tot ce el clădise pe temelia acestor interese personale. Ce rămase din lucrarea marelui cuceritor modern? Numai partea aceea îndeplinită de el ca agent al puterilor istorice, aceea îndrumarea poporului francez și apoi a celorlalte popoare către egalitate, libertatea și conducerea de sine. Din împărăția cea întinsă a lui Napoleon n'a rămas nici o urmă. Vânzoleala lui care-l purtă ca un meteor prin toate regiunile europene, s'a stâns în praful uitărei; încercarea lui de a supune voinței lui toată lumea în care trăea a dat de greș. Ce a rămas din isbânzile lui? Numai implântarea a două idei în cugețele oamenilor: aceea a egalității care a stăpânit și va stăpâni tot mai mult lumea socială, și aceea a libertății care stăpânește și va stăpâni tot mai mult lumea politică și căreia el închinase, la început, uriașa lui putere de muncă și talentele sale neasemănate.

Atât Cesar cât și Napoleon slujese deci pentru a adevăra o mare lege sociologică, că oamenii mari sădese ceva trainic în omenire nu mai atunci când ei se supun puterii evoluției, iar nu când caută să o domine.

en outre observer que, par une contamination naturelle et nécessaire, plus l'esprit, leur facilite les exploits, plus les passions et l'aveuglement croissent et placent cet esprit sous la dépendance de ces dernières. Voilà pourquoi Napoléon oublia, après un certain temps, qu'il n'était que l'instrument conscient d'une évolution inconsciente qui voulait assurer par lui, les conquêtes de la liberté, et croyant que lui-même était devenu un but et non plus un moyen, il entreprit de confisquer à son profit la liberté pour laquelle tant de sang avait été répandu par la Révolution française. Napoléon sortait, par cette activité, du sillon que lui avait tracé l'évolution, il devait être rejeté du droit chemin et disparaître dans le précipice qui bordait la route. Voilà pourquoi il est tombé.

César n'a donc fait qu'accomplir la mission que lui avait tracé le développement historique. Il plaça en conséquence la couronne définitive sur l'œuvre qu'il avait entreprise, et qui vécut tant que les temps voulaient qu'elle se maintint dans la réalité des choses. Napoléon, après avoir aussi accompli le rôle de défenseur de la Révolution et donc de la liberté qui lui avait donné naissance, rôle dont il avait été chargé par l'évolution, le dépassa et se lança dans la voie des intérêts personnels. L'histoire ne pouvait souffrir longtemps un pareil écart du but qu'elle poursuivait. Elle jeta donc dans l'abîme celui qui n'obéissait plus à ses injonctions. Mieux encore, elle renversait en même temps aussi tout ce qui avait été élevé sur le fondement de ces intérêts personnels. Qu'est-ce qui resta de l'œuvre du grand conquérant moderne? Rien que la partie qu'il avait accomplie comme agent des forces historiques, c'est à dire l'acheminement du peuple français et puis de tous autres peuples de la terre, vers l'égalité, la liberté et la conduite de leurs propres destinées. De l'empire immense dominé quelques années par Napoléon, il n'est resté nulle trace. Ses batailles, avec tout leur cortège de triomphes et de douleurs, ont été englouties dans l'oubli du temps. Son essai de soumettre l'Europe entière au caprice de sa volonté n'a pas réussi. Qu'est-ce qui est resté de toutes ses convulsions? Les deux seules idées de l'égalité qui domine et dominera toujours davantage le monde social et de la liberté qui domine et dominera toujours davantage le monde politique, et pour la défense desquelles il avait consacré, au commencement de sa carrière, son immense force de travail et ses talents incomparables.

César tout autant que Napoléon servent donc à vérifier une grande loi sociologique, notamment que les grands hommes ne plantent quelque chose de durable dans le sein de l'humanité, que lorsqu'il se soumettent à la force de l'évolution, et non lorsqu'ils veulent la dominer.

Asupra rolului unei integrale duble în teoria funcțiilor

DE

D. POMPEIU

Profesor la Facultatea de Științe.

Într-o lucrare „sur les fonctions à espaces lacunaires“ (American Journal of Mathematics, Vol. XIV, No. 3) D. Poincaré s'a ocupat, cel d'întăiu, de integralele duble relative la funcții complexe de două variabile reale.

1. Prin vorba *funcție complexă de două variabile reale* se înțelege o funcție de forma

$$F(z) = \varphi(x, y) + i\psi(x, y)$$

și, prin definiție, avem

$$\int_{(R)} F(z) d\omega = \iint_{(R)} \varphi dx dy + i \iint_{(R)} \psi dx dy$$

(R) fiind regiunea din plan unde sunt definite funcțiile φ și ψ .

Prin urmare teorie particulară pentru aceste integrale nu poate fi, pentru că ele se reduc la integrale duble ordinare. Dar de aici nu trebuie să conchidem că asemenea integrale

$$\int_{(R)} F(z) d\omega$$

n'ar prezenta nici un interes. Legătura, cu ajutorul simbolului i , a două integrale duble ordinare nu e atât de artificială, nici atât de inutilă pe cât pare, la prima vedere.

Symbolismul, zice D. Picard, are în anumite cazuri însemnătatea sa și multe rezultate foarte simple ar cere o exprimare prea complicată dacă am ține numai decât să nu introducem numere complexe.

2. Integrala dublă considerată de D. Poincaré are forma următoare :

$$(1) \int_{(c)} \frac{\varphi(u)}{u-u'} d\omega$$

în care :

- u este un punct care ia toate pozițiile posibile în lăuntrul curbei C;
- $\varphi(u)$, o funcție continuă, de altfel oarecare;
- $d\omega$, elementul de arie a cărui afix e tocmai punctul u ;
- u' un punct fix (parametru) oarecare;

Sur le rôle d'une certaine integrale double dans la théorie des fonctions

PAR

D. POMPEIU.

Professeur à la Faculté des Sciences.

Dans un travail „sur les fonctions à espaces lacunaires“ (American Journal of Mathematics, Vol. XIV, No. 3) M. Poincaré a considéré, pour la première fois, des intégrales doubles portant sur des fonctions complexes de deux variables réelles.

On entend par fonction complexe de deux variables réelles une fonction de la forme

$$F(z) = \varphi(x, y) + i\psi(x, y)$$

et l'on a, par définition,

$$\int_{(R)} F(z) d\omega = \iint_{(R)} \varphi dx dy + i \iint_{(R)} \psi dx dy$$

étant la région du plan où sont définies les fonctions φ et ψ .

Il n'y a donc pas de théorie particulière à ces intégrales, qui se ramènent aux intégrales doubles ordinaires. Mais on ne doit pas en conclure que la considération des intégrales du type

$$\int_{(R)} F(z) d\omega$$

ne présente aucun intérêt particulier. La liaison, par le symbole i , de deux intégrales doubles ordinaires n'est pas aussi artificielle ni aussi inutile qu'elle paraît au premier abord.

Le symbolisme, dit M. Picard, a dans certains cas ses avantages et bien de résultats extrêmement simples deviendraient d'un énoncé compliqué, si l'on voulait ne jamais introduire de quantités complexes.

2. L'intégrale double considérée par M. Poincaré est de la forme suivante :

$$(1) \int_{(c)} \frac{\varphi(u)}{u-u'} d\omega$$

dans laquelle :

- u est un point qui prend toutes les positions à l'intérieur de la courbe C;
- $\varphi(u)$ une fonction continue quelconque de u ;
- $d\omega$, l'élément d'aire dont u est précisément l'affixe du centre de gravité;

Asupra rolului unei integrale duble în teoria funcțiilor

DE

D. POMPEIU

Profesor la Facultatea de Științe.

Într-o lucrare „sur les fonctions à espaces lacunaires“ (American Journal of Mathematics, Vol. XIV, No. 3) D. Poincaré s'a ocupat, cel d'întăiu, de integralele duble relative la funcții complexe de două variabile reale.

1. Prin vorba *funcție complexă de două variabile reale* se înțelege o funcție de forma

$$F(z) = \varphi(x, y) + i\psi(x, y)$$

și, prin definiție, avem

$$\int_{(R)} F(z) d\omega = \iint_{(R)} \varphi dx dy + i \iint_{(R)} \psi dx dy$$

(R) fiind regiunea din plan unde sunt definite funcțiile φ și ψ .

Prin urmare teorie particulară pentru aceste integrale nu poate fi, pentru că ele se reduc la integrale duble ordinare. Dar de aici nu trebuie să conchidem că asemenea integrale

$$\int_{(R)} F(z) d\omega$$

n'ar prezenta nici un interes. Legătura, cu ajutorul simbolului i , a două integrale duble ordinare nu e atât de artificială, nici atât de inutilă pe cât pare, la prima vedere.

Symbolismul, zice D. Picard, are în anumite cazuri însemnătatea și multe rezultate foarte simple ar cere o exprimare prea complicată dacă am ține numai decât să nu introducem numere complexe.

2. Integrala dublă considerată de D. Poincaré are forma următoare :

$$(1) \quad \int_{(c)} \frac{\varphi(u)}{u-u'} d\omega$$

în care :

- u este un punct care ia toate pozițiile posibile în lăuntrul curbei C;
- $\varphi(u)$, o funcție continuă, de altfel oarecare;
- $d\omega$, elementul de arie a cărui afix e tocmai punctul u ;
- u' un punct fix (parametru) oarecare;

Sur le rôle d'une certaine integrale double dans la théorie des fonctions

PAR

D. POMPEIU.

Professeur à la Faculté des Sciences.

Dans un travail „sur les fonctions à espaces lacunaires“ (American Journal of Mathematics, Vol. XIV, No. 3) M. Poincaré a considéré, pour la première fois, des intégrales doubles portant sur des fonctions complexes de deux variables réelles.

1. On entend par fonction complexe de deux variables réelles une fonction de la forme

$$F(z) = \varphi(x, y) + i\psi(x, y)$$

et l'on a, par définition,

$$\int_{(R)} F(z) d\omega = \iint_{(R)} \varphi dx dy + i \iint_{(R)} \psi dx dy$$

(R) étant la région du plan où sont définies les fonctions φ et ψ .

Il n'y a donc pas de théorie particulière à ces intégrales, qui se ramènent aux intégrales doubles ordinaires. Mais on ne doit pas en conclure que la considération des intégrales du type

$$\int_{(R)} F(z) d\omega$$

ne présente aucun intérêt particulier. La liaison, par le symbole i , de deux intégrales doubles ordinaires n'est pas aussi artificielle ni aussi inutile qu'elle paraît au premier abord.

Le symbolisme, dit M. Picard, a dans certains cas ses avantages et bien de résultats extrêmement simples deviendraient d'un énoncé compliqué, si l'on voulait ne jamais introduire de quantités complexes.

2. L'intégrale double considérée par M. Poincaré est de la forme suivante :

$$(1) \quad \int_{(c)} \frac{\varphi(u)}{u-u'} d\omega$$

dans laquelle :

- u est un point qui prend toutes les positions à l'intérieur de la courbe C;
- $\varphi(u)$ une fonction continue quelconque de u ;
- $d\omega$, l'élément d'aire dont u est précisément l'afixe du centre de gravité;

D. Poincaré voia să doă, cu integrala (1), un exemplu de *expresie analitică* care reprezintă: *în afară de C* o funcție pretutindeni olomorvă și nulă la infinit, dar pentru care interiorul curbei C nu este un spațiu lacunar.

3. Mai târziu integrala (1) a devenit un instrument analitic prețios pentru că cu ajutorul acestei integrale s'a putut lămurii o chestiune fundamentală care rămăsese nehotărâtă la pragul însuș al teoriei funcțiilor analitice uniforme.

Cu integrala (1) în care s'a particularizat în chip convenabil funcția $\varphi(u)$ s'a putut da (*Comptes-Rendus*: 28 Novembre 1904) primul exemplu de o funcție analitică *pretutindeni continuă*, prin urmare continuă chiar în punctele singulare. Asupra acestui exemplu se poate consulta și o notă a D-lui Denjoy în *Comptes-Rendus* de la 3 Mai 1909, precum și observările D-lui Painlevé în acelaș loc.

Existența unei funcții analitice pretutindeni continuă era atât de puțin bănuită că exemplul dat a hotărât chestia tocmai în sensul care părea cel mai puțin probabil pentru cei mai mulți analiști.

Astfel multămită integralei (1) s'a putut scoate la iveală un tip nou și remarcabil de singularitate a funcțiilor analitice uniforme.

4. O altă chestie în care integrala (1) s'a arătat iarăși utilă e o problemă asemănătoare cu așa numita problemă a lui Dirichlet.

Iată despre ce e vorba:

Fie $f(z)$ o funcție olomorvă în interiorul unui contur închis C și continuă pe C . Se știe că $f(z)$ este complect determinată, în interiorul lui C , îndată ce cunoaștem valorile sale pe conturul C .

Dar valorile pe care le poate lua o funcție ca $f(z)$ pe un contur închis, cum e C , nu sunt arbitrare: în adevăr pentru valori pe C , arbitrar luate, nu există—in general vorbind—funcție $f(z)$ care să fie olomorvă în lăuntru lui C și să ia, pe C , valorile date.

Dar dacă e așa, care sunt condițiile precise pentru succesiunea de valori, pe C , pentru ca problema propusă—existența lui $f(z)$ —să fie asigurată.

După cât știu, întrebarea aceasta n'a primit încă un răspuns general deși răspunsul acesta ar fi de mare folos în multe chestii relative la teoria funcțiilor.

În cazul problemului *exterior* și folosindu-ne de integrala (1), s'a putut studia un caz destul de cuprinzător, în care problema admite o soluție.

Iată de altfel în ce constă problemul *exterior*:

Se dă, pe un contur închis C , un șir de continuu valori complexe și se caută o funcție care să fie: *în afară de C*, olomorvă, iar la infinit nulă, și care să ia pe C valorile date.

Cu ajutorul integralei (1) s'a putut demonstra teorema următoare:

u' un point fixe (paramètre), d'ailleurs quelconque.

M. Poincaré voulait donner, par l'intégrale (1) l'exemple d'une *expression analytique* représentant, en dehors de C une fonction partout holomorphe et nulle à l'infini, mais qui n'admet pas, en général, la région intérieure à C comme espace lacunaire.

3. Mais l'intégrale double (1) est devenue par la suite un instrument analytique précieux parce que c'est au moyen de cette intégrale qu'on a pu trancher une question fondamentale qui restait indécise à l'entrée même de la théorie des fonctions analytiques uniformes.

C'est en employant l'intégrale (1) et en particulierisant la fonction continue $\varphi(u)$ qu'on a pu donner (*Comptes Rendus*: 28 novembre 1904) le premier exemple d'une fonction analytique *partout continue*: donc continue aussi sur l'ensemble de ses points singuliers. (Sur cet exemple voir encore une note de M. Denjoy: *Comptes Rendus* du 3 Mai 1909, où se trouvent aussi les Observations de M. Painlevé sur le même sujet).

L'existence d'une pareille fonction était si peu soupçonnée que l'exemple donné a tranché la question précisément dans le sens qui semblait le moins vraisemblable à la plupart des analystes.

Ainsi, grâce à l'intégrale (1) on a pu mettre en évidence un type extrêmement remarquable de singularités des fonctions analytiques.

4. Une autre question dans laquelle l'intégrale (1) s'est montrée utile est un problème analogue au problème de Dirichlet.

Voici en quoi il consiste:

Soit $f(z)$ une fonction holomorphe à l'intérieur d'un contour fermé C et continue sur C . On sait que $f(z)$ est parfaitement déterminée, dans l'intérieur de C , dès que l'on connaît ses valeurs le long du contour fermé C .

Mais les valeurs que prend une telle fonction le long d'un contour fermé, tel que C , ne sont pas arbitraires: il n'existe donc pas, en général, de fonction qui soit holomorphe à l'intérieur d'un contour fermé C et qui prenne sur ce contour une suite continue de valeurs complexes, arbitrairement données.

Mais alors quelles sont les conditions précises que doit remplir cette succession de valeurs pour que le problème proposé soit possible?

A ce que je sais, on n'a pas encore cherché à formuler ces conditions, quoique la solution de ce problème serait d'une grande utilité dans beaucoup de questions relatives à la théorie des fonctions.

Dans le cas du *problème extérieur*, et toujours au moyen de l'intégrale (1) on a pu faire connaître un cas assez étendu dans lequel le problème admet une solution.

Voici, d'ailleurs, en quoi consiste le *problème extérieur*:

On se donne, sur un contour fermé C , une succession continue de valeurs complexes et l'on cherche une fonction qui soit holomorphe

Dacă $\varphi(z)$ este olomorfă în lăuntruul unui contur închis și continuă pe acest contur, există o funcție $\psi(z)$ olomorfă în afară de contur, nulă la infinit, și care pe contur ia în fiecare punct valoarea conjugată a lui $\varphi(z)$, în acest punct, plus valoarea în acelaș punct a unei funcții complementare ușor de definit.

5. Aceste două exemple citate vor fi cred de ajuns pentru a de vedea că integrala (1), introdusă de D. Poincaré, este un instrument analitic din cele mai prețioase iar întrebuințarea lui e de mare folos în multe chestii relative la teoria funcțiilor.

en dehors de C, nulle à l'infini, et qui prenne sur C la suite des valeurs données.

Au moyen de l'intégrale (1) on a pu démontrer le théorème suivant :

Si $\varphi(z)$ est holomorphe à l'intérieur d'un contour et continue sur ce contour, il existe une fonction $\psi(z)$ holomorphe à l'extérieur du contour, s'annulant à l'infini et prenant en chaque point du contour, à une certaine fonction près, la valeur imaginaire conjuguée de celle de $\varphi(z)$ au même point.

5. Les deux exemples cités suffiront, j'espère, à démontrer que l'intégrale (1), introduite par M. Poincaré, est un instrument analytique des plus précieux qui peut être utilisé dans beaucoup de questions relatives à la théorie des fonctions.

Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
www.muzeul.uaic.ro

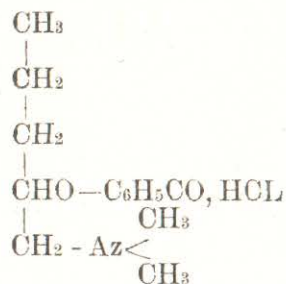
LABORATORUL DE FIZIOLOGIE

ACȚIUNEA STOVAINEI ASUPRA INIMEI DE BROASCĂ TESTOASĂ (*EMYS EUROPEA*) ȘI BROASCĂ COMUNĂ (*RANA ESCULENTA*)

DE

DR. GABRIEL SOCOR
Profesor la Facultatea de Medicină.

Stovaina e clorhidratul de dimetilaminobenzoilpentanol cu formula :

Ea fu descoperită pe calea sintetică, de către chimistul Fourneau (1904) și s'a numit mai întâi, după numele descoperitorului, furnarine (fournarine); mai pe urmă i s'a dat numele englezesc de stovaină (stovaine) de la the stove=cuptor (fourneau).

Această substanță, actualmente, joacă un rol important în anestezia locală, lumbală, și, după fericita idee a D-lui Prof. Dr. Toma Ionescu asociindu-i stricnina, se întrebuințază în anestezia întregului nevrax spinal¹⁾.

Billon, Pouchet, și Chevallier au studiat acțiunea acestei substanțe, din punctul de vedere fiziologic și farmacodinamic, recomandând-o ca înlocuitoarea cocainei fiind mai puțin toxică. După acești autori, stovaina, în doze mici, provoacă o vazodilatație, are o acțiune tonică asupra inimei; în doze mari, produce, cu încetul, încetarea contracțiunilor cardiace și oprirea inimei în starea de sistolă.

1) Prof. E. Ionescu et Dr. Amza Jianou. Anesthésie générale par injections intrarachidiennes. Tribune médicale No. 43, 24 Ochr. 1908.
Prof. E. Juvara. Anestezia rachidiană cu stovaină. București, 1909.
Dr. Taicu. Teză de doctorat. Iași, 1910.

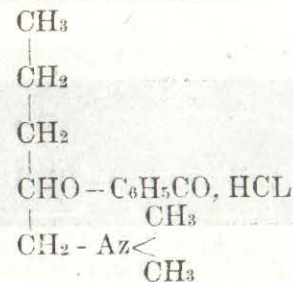
LABORATOIRE DE PHYSIOLOGIE

ACTION DE LA STOVAINE SUR LE COEUR DE LA TORTUE (*EMYS EUROPEA*) ET DE LA GRENOUILLE (*RANA ESCULENTA*)

PAR

DR. G. SOCOR
Professeur à la Faculté de Médecine.

La stovaine est le chlorhydrate de diméthylaminobenzoilpentanol dont la formule est ainsi constituée :

Elle fut découverte synthétiquement en 1904 par le chimiste Fourneau, dont elle porta le nom, fournarine; plus tard on lui donna le nom anglais stovaine c'est-à-dire the stove = fourneau.

Cette substance joue actuellement un rôle important dans l'anesthésie locale, lombaire, et, après l'heureuse idée du professeur Dr. Thomas Ionescu, de l'associer à la strychnine, on l'emploie avec succès dans l'anesthésie du nevrax spinal entier¹⁾.

Billon, Pouchet et Chevallier ont étudié l'action de cette substance au point de vue physiologique et pharmacodynamique, ils la trouvent beaucoup moins toxique que la cocaïne et par conséquent la recommandent, comme remplaçant celle-ci avantageusement.

D'après eux la stovaine, en doses minimales, provoque une vasodilatation, tout en ayant une action tonique sur le cœur; en doses plus fortes, elle arrive petit-à-petit à arrêter les contractions cardiaques, en produisant l'arrêt du cœur en état de systole. Quelle est la cause de

1) Prof. Dr. Thomas Ionescu et Dr. Amza Jianou. Anesthésie générale par injections intra-rachidiennes. Tribune médicale No. 43, 24 Oct. 1908.
Prof. Dr. E. Juvara. Anesthésie rachidienne par la stovaine. 1909.
Dr. Tzaicu. Thèse de doctorat de la faculté de médecine de Jassy 1910.

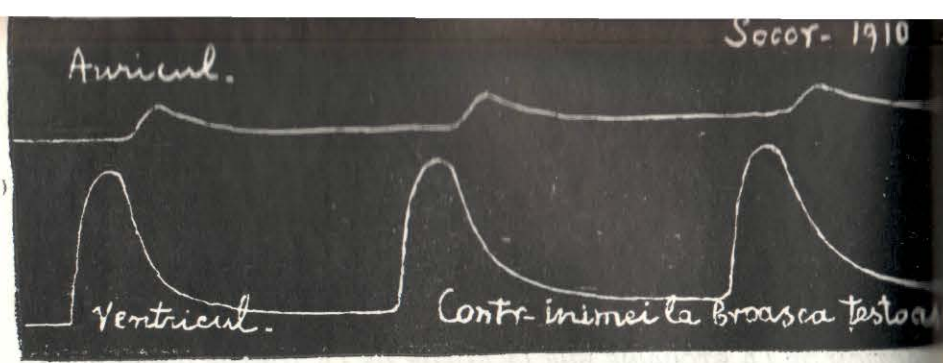

Fig. 1.

Fig. 2.

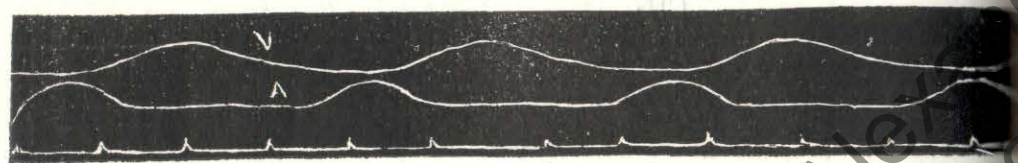

Fig. 3.

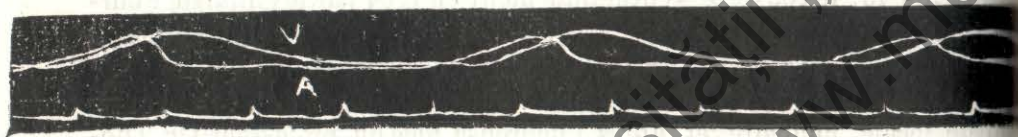

Fig. 4.

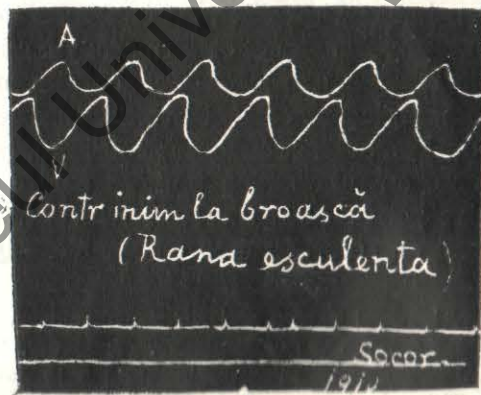

Fig. 5.

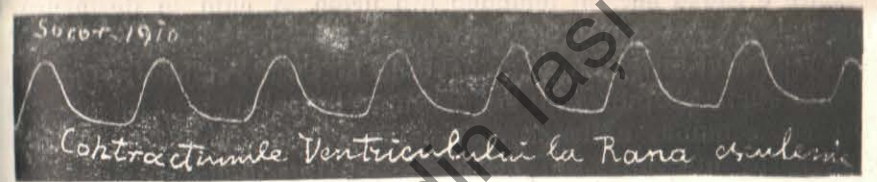

Fig. 6.

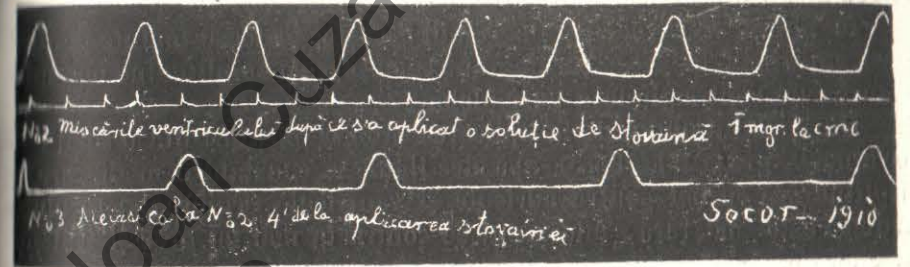

Fig. 7.

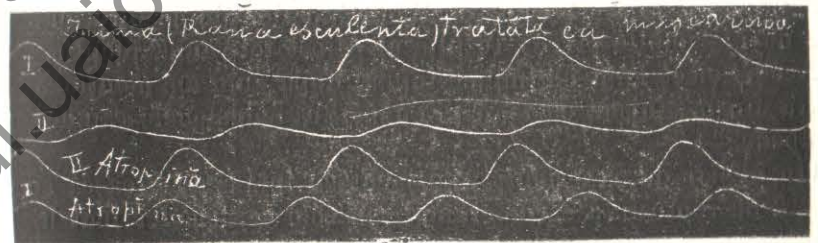

Fig. 8.

Care e cauza acestui fenomen din urmă, și, cum se desfășură el, formează subiectul studiului nostru de față.

Preparatul întrebuintat de noi e de la Casa Poulenc frères, Paris.

Am studiat acțiunea lui toxică asupra inimii de broască țestoasă și la broasca comună, aplicând această substanță direct asupra inimii, făcând parte integrantă din organism, sau injectând-o în sinusul venos. Un alt șir de experienți s'au făcut cu inima extrasă afară din organism. Rezultatul a fost același după cum se vede în cardiogramele adintercalate. Doza toxică, la broască, e de la 0. gr. 002—0. 005.

În figura 1 se vede cardiogramul broaștei țestoase înainte de aplicarea stovainei. În acest cardiogram se observă o amplitudine mai mică la curba de contracțiune a auriculelor.

După 10 minute, de la aplicarea câtorva picături din o soluție de stovaină 0. gr. 001 la 1 c. c. apă destilată, se constată o modificare în amplitudinea curbei pentru auricule și ventricule (Figura 2); revoluția cardiacă este mai rară; miocardul se contractă mai cu greu și mai puțin energie.

Această modificare devine, din ce în ce, mai accentuată, după cum se vede în figura 3 și 4, până ce, după 20—30 minute, miocardul devine rigid, exsang și de culoare albă. Experiențele noastre au fost repetate de mai multe ori, și, rezultatul a fost totdeauna identic.

Același efect l'am obținut cu inima, după cum am menționat, extrasă afară din organism, cu deosebire numai că fenomenele s'au desfășurat mai repede.

Un alt șir de experienți s'au făcut cu inima de broască comună. Figura 5 ne reprezintă cardiogramul auriculo-ventricular luat la timp, făcând parte integrantă din organism, înainte de a se aplica stovaină; iar figura 6, acela al ventriculului.

Imediat după injectarea câtorva picături în sinusul venos din soluția de stovaină, contracțiunile ventriculului devin mai rare și mai anevoioase, după cum se observă în figura 7, unde, după 4 până la 5 secunde, se produce o sistolă ventriculară.

După 30 minute, inima se oprește în stare de sistolă, devine rigidă și de culoare albă.

Același cardiogram îl căpătăm dacă tratăm inima cu muscarina, după cum se vede în figura 8; însă aici avem de a face cu o paraliză a inimii, prin faptul că se excită centrii de inhibițiune, iar nici decum cu o modificare a fibrilor musculare. Contracțiunea miocardului începe din nou dacă îl tratăm cu atropină, anihilând acțiunea muscarinei prin paralizarea centrilor de inhibiție.

Dar miocardul tratat cu stovaină nu mai revine la viață, rămânând rigid; dacă se aplică un curent electric asupra lui nu mai reacționează.

Același fenomen căpătăm cu mușchiul izolat în care am injectat o picătură, sau 2, din soluția menționată de stovaină: mușchiul devine rigid și nu reacționează la curentul electric.

ce phénomène, et comment se produit-il? — voici le sujet de notre étude.

La stovaine que nous employons vient de la Maison Poulenc frères, Paris.

Nous avons étudié son action toxique sur le cœur de la tortue et de la grenouille, en appliquant cette substance directement sur le cœur faisant partie intégrante de l'organisme, ou en l'injectant dans le sinus veineux.

Une autre série d'expériences a été faite sur le cœur extrait de l'organisme; les résultats ont été les mêmes, ainsi que nous pouvons les voir dans les cardiogrammes intercalés dans ce compte-rendu.

La dose toxique pour la grenouille varie entre 0. gr. 002 à 0. gr. 005.

Nous avons représenté dans la figure 1, le cardiogramme de la tortue avant l'application de la stovaine. On observe dans ce cardiogramme une amplitude, plus petite à la courbe de contraction des auricules.

Dix minutes après l'application de quelques gouttes d'une solution de stovaine 0. gr. 001 par centimètre cube d'eau distillée, on constate une modification dans l'amplitude de la courbe obtenue pour l'auricule ainsi que pour le ventricule (fig. 2).

La révolution cardiaque est plus espacée, le myocarde se contracte plus difficilement.

Cette modification devient de plus en plus accentuée (fig. 3 et 4). Après vingt ou trente minutes après, le myocarde devient rigide, exsang, de couleur blanchâtre. Nous avons répété ces expériences plusieurs fois et avec le même résultat. On obtient le même effet, ainsi que nous l'avons déjà mentionné, sur le cœur retiré de l'organisme, il ne diffère que par son évolution plus rapide.

Nous avons fait une autre série d'expériences sur le cœur de la grenouille.

La figure 5 représente le cardiogramme auriculo-ventriculaire du cœur faisant partie intégrante de l'organisme avant l'application de la stovaine, et, la fig. 6, celui du ventricule.

Immédiatement après l'injection de quelques gouttes de la solution dans le sinus veineux, les contractions du ventricule deviennent moins fréquentes et plus difficiles, ainsi qu'on peut le voir dans la fig. 7 prise quatre minutes après. Six secondes après l'injection, commence la systole ventriculaire, qui, trente minutes après, s'arrête complètement en état de systole; le cœur devient rigide et de couleur blanchâtre.

Nous trouvons le même cardiogramme en traitant le cœur avec la muscarine, ainsi qu'on peut le voir dans la fig. 8; mais ici nous sommes à faire à une paralysie du cœur, causée par l'excitation des centres d'inhibition, et, non pas à une modification quelconque des fibres musculaires. La contraction du myocarde recommence si on le traite à l'atropine, qui anihile l'action de la muscarine par la paralysie des centres d'inhibition; mais le myocarde traité à la stovaine ne revient plus à la vie. et. reste rigide.

La broaștele cu care s'au experimentat, e de notat că, în timpul când inima a trecut în starea de rigiditate sistolică, nervul ischiatic reacționează, și, dacă'l excităm, căpătăm contracțiuni în mușchii de la laba respectivă.

Nervul stovainizat nu mai este excitabil; mușchiul însă își conservă excitabilitatea.

Am preparat miozina, după metoda lui Kühne, din mușchii de la broască, și, tratată fiind cu soluția noastră de stovaină, s'a coagulat instantaneu.

Conchidem deci, că stovaina nu influențează numai asupra ionizației miocardului, ci în doză toxică, îl atacă direct.

Si on lui applique un courant électrique celui-ci, ne donne plus aucune réaction. Il advient la même chose pour le muscle isolé injecté d'une goutte, ou deux, de la solution de stovaine déjà mentionnée: il devient rigide et ne réagit plus au courant électrique.

On doit noter que pour les grenouilles sur lesquelles nous avons expérimenté, tandis que le cœur passait à l'état de rigidité systolique, le nerf ischiatique excité, les muscles de la patte se contractent. Dès que l'on intoxique le nerf par la stovaine, il n'est plus excitable, mais les muscles conservent leur excitabilité.

Nous avons préparé, d'après le méthode de Kühne, de la myosine et cette substance traitée à la stovaine se coagule immédiatement.

Nous concluons par conséquent que la stovaine influence, non seulement sur l'innervation du myocarde, mais, en dose toxique, elle l'attaque directement.

Despre origina Conglomeratelor verzi din terțiarul Carpatic

DE

I. SIMIONESCU

Profesor la facultatea de Științi.

Conglomeratele joacă un rol destul de important în constituția Flyschului și a formațiunii salifere miocene din Carpați, alcătuiind câte odată masive importante cum e Stănișoara și Ceahlău în Moldova ori Bucegii în Muntenia.

Conglomeratele zonei interne sunt însă diferite de acele ale zonei externe. Printre aceste din urmă, acele ce se găsesc răspândite din Galiția până în Muntenia orientală, prezintă un interes deosebit din cauza naturii exotice a elementelor constitutive. Zuber ¹⁾ în timpurile din urmă a emis părerea, admisă și de Suess ²⁾, că origina unor conglomerate trebuie căutată în șisturile verzi ce să ivesc în Dobrogea mijlocie, de unde a rezultat ipoteza prelungirii spre N. V. a munților Kimmériei, până în domeniul Carpaților.

În excursiile mele din Dobrogea, am avut norocul de a putea colecționa un conglomerat în totul identic cu acel al saliferului din Barsești (J. Putna), din care Dl. Macovei mi-a procurat câteva eșantioane. Versantul nordic al văii înguste care duce de la Bășpunar la Slava, este format din roci deosebite, începând de la calcaturile negre triasice până la grezurile verzii cu crinoizi de vrâstă cenomaniană. Avem aici foarte probabil o falie care desparte insula neocretacee a Babadagului de șisturile verzi paleozoice, care să ivesc pe celălalt versant al văii. Într-o mică răpă ascunsă printre arborii pădurei, am găsit un conglomerat format din cimentarea șisturilor verzi. De oare-ce însă conglomeratul să găsește izolat, este greu a-i hotărâ vrâsta. În tot cazul el este antecenomanian și foarte probabil paleozoic.

Important este de notat marea lui analogie cu conglomeratele terțiare de la Băresești, care nu să deosebesc de cât prin cimentul mai năsipos, prin fragmentele de grez ce cuprind, prin dimensiunile și formele și forma lor mai rotunzită.

În afară de aceasta, analiza chimică și microscopică arată o surprin-

1) R. Zuber. Neue Karpatenstudien. Jahrb. d. k. k. geol. R. A. 1902 Bd. 52.

2) E. Suess. Antlitz der Erde III|2 1909 p. 23.

Sur l'origine des Conglomérats verts du tertiaire Carpathique

PAR

I. SIMIONESCU

Professeur à la Faculté des Sciences.

Les conglomérats jouent un rôle assez important dans la constitution du Flysch et de la formation salifère miocène des Carpathes, formant quelquefois des massifs importants comme ceux de Stănișoara, de Ceahlău en Moldavie et des Bucegi en Valachie.

Cependant les conglomérats de la zone interne sont différents de ceux de la zone externe. Parmi ces derniers, ceux que l'on trouve répandus depuis la Galicie jusqu'en Valachie orientale, sont particulièrement intéressants à cause de la nature exotique de leurs éléments. Ces derniers Zuber ¹⁾ a émis l'opinion, admise par Suess ²⁾, que l'origine de ces conglomérats doit être recherchée dans les schistes verts qui affleurent dans la Dobrogea moyenne; de là l'hypothèse d'un prolongement vers NO. de la chaîne Kimmérique dans le domaine des Carpathes.

De fait, dans mes excursions faites dans la Dobrogea, j'ai eu la chance de pouvoir collectionner un conglomérat absolument identique à celui du salifère de Barsești (J. Putna) dont Mr. Macovei nous a procuré quelques échantillons. Le versant nord de l'étroite vallée qui conduit de Bășpunar à Slava est formé par des roches variées, en commençant par les calcaires noirs triasiques jusqu'aux grès verdâtres à crinoïdes, d'âge cenomanien.

Il s'agit très probablement ici, d'une faille qui sépare l'île néocretacée de Babadag, des schistes verts paléozoïques, qui affleurent sur l'autre versant de la vallée. Dans un petit ravin caché parmi les arbres de la forêt, j'ai trouvé un conglomérat formé par la cimentation des schistes verts. Comme cette roche se trouve complètement isolée, son âge est difficile à fixer. Elle est en tout cas antécénomanienne, et très probablement paléozoïque.

Ce qui est important à noter, c'est sa grande analogie avec le conglomérat tertiaire de Barsești qui ne diffère que par son ciment plus sablonneux, par les morceaux de grès que l'on y trouve, par les dimensions des schistes, et par leur forme plus arrondie. En plus, il résulte une surprenante et complète analogie, au point de vue chimique et microscopique entre les éléments des deux conglomérats dont

1) R. Zuber. Neue Karpatenstudien. Jahrb. d. k. k. geol. R. A. 1902 Bd. 52.

2) E. Suess. Antlitz der Erde III|2 1909 p. 23.

zătoare și completează analogie între elementele celor două conglomerate și între acele șisturi verzi din zona Peceneagi. Iată care sunt rezultatele analizei sumare a acestor eșantioane.

- I) Șisturi verzi din zona Peceneaga.
 II) " " din conglomeratele de la Bașpunar.
 III) " " " " " " Bârsești.

	I	II	III
Umiditate	0.21%	0.37%	0.35%
Apă de constituț. și mat. org.	1.08	3.16	1.80
Si O ₂	67.05	61.72	62.22
Fe ₂ O ₃	9.23	9.51	10.16
Al ₂ O ₃	10.54	14.26	12.32
Ca O	1.62	1.91	2.31

Microscopul ne arată în șisturile verzi de la Peceneaga predominanța foilor de chlorită precum și prezența unor particule opace de oxyd de fer, fragmente de quartz, de plagioclaz și de augită neregular răspândite. Șisturile conglomeratului de la Bașpunar sunt mai dense și cu chlorita mai fină. Cu toate acestea însă unele vine înguste ne arată la microscop prezența quartzului, a peagioclazului și a augitei. De asemenea și constituția fragmentelor șistoase ale conglomeratului terțiar, este aceeași cu cea a șisturilor de la Peceneaga, cu singura deosebire că plagioclazul, augita și oxydul de fer sunt în cantități mai mici.

Asemenea înrudiri strânse între elementele a două conglomerate de proveniență atât de îndepărtată și de vârstă atât de diferită nu pot fi explicate de cât prin o origine comună. Conglomeratele antecenomaniane s'au format fără îndoială din rocele cu care stau aproape în contact. De alt fel analogia chimică și microscopică a fragmentelor lor, cu acele ale conglomeratelor terțiare de la Bârsești, întărește încă probabilitatea unei origini comune care nu poate fi explicată de cât prin prelungirea munților din Dobrogea către N. V.

O probă mai mult a acestei păreri este că aceste conglomerate verzi se întâlnesc foarte adesea în areul Carpatic. Desvoltarea lor este mare mai cu seamă în Carpații Moldovei și ai Munteniei orientale; pe când spre vest, între Dâmbovița și Olt, saliferul nu conține de cât conglomerate alcătuite din calcaruri mezozoice sau din marne baremiene, roci care de alt fel să găsească în vecinătatea lui. Deși șisturile cu chlorit sunt destul de răspândite în Alpii Făgărașului, totuși conglomeratele salifere ale Olteniei, subordonate tufurilor dacitice, nu

il a été question, et d'un fragment de schistes verts de la zone de Peceneaga. Nous donnons ci—après les résultats de l'analyse sommaire de ces échantillons :

- I : Schiste vert de la zone de Peceneaga.
 II) " " du conglomérat de Baspunar.
 III) " " " " " " tertiaire de Barsesti.

	I	II	III
Umidité	0.21%	0.37%	0.35%
Eau de const. et mat. org.	1.08	3.16	1.80
Si O ₂	67.05	61.72	62.22
Fe ₂ O ₃	9.23	9.51	10.16
Al ₂ O ₃	10.54	14.26	12.32
Ca O	1.62	1.91	2.31

Le schiste vert de Peceneaga nous révèle au microscope la prédominance des paillettes de chlorite, ainsi que la présence de particules opaques d'oxyde de fer, des fragments de quartz, de plagioclase et d'augite, qui s'y trouvent irrégulièrement éparés. Les schistes du conglomérat de Baspunar sont plus denses et le chlorite y est plus fin. Cependant, certaines veines très étroites, nous révèlent de nouveau au microscope la présence de quartz, du plagioclase et de l'augite.

De même, la constitution des fragments schisteux du conglomérat tertiaire, est pareille à celle des schistes de Peceneaga, avec la seule différence que le plagioclase, l'augite et l'oxyde de fer y sont plus réduits. Des affinités aussi étroites entre les éléments des deux conglomérats de provenance si éloignée et d'âge si différent, ne peuvent être expliquées que par une origine commune. Les conglomérats antecenomaniens sont sans doute formés au détriment de la roche avec laquelle ils sont presque en contact. D'ailleurs l'analogie chimique et microscopique de leur fragments avec ceux des conglomérats tertiaires de Barsesti, ajoute à la probabilité d'une origine commune qui ne peut être expliquée que par le prolongement des montagnes de Dobrogea vers le N. Ouest.

La grande fréquence de ces conglomérats verts, dans l'arc Carpathique est une preuve de plus à l'appui de cette hypothèse.

Leur développement est surtout remarquable dans les Carpathes de Moldavie et de la Valachie orientale, tandis que vers l'ouest, entre la Dimbovitza et l'Olt, le salifère ne contient que des conglomérats formés par des calcaires mésozoïques ou bien par des marnes barrémiennes, roches se trouvant d'ailleurs dans leur voisinage. D'autre part quoique les schistes à chlorite se trouvent assez répandus dans les Alpes de Fagarasch, toutefois les conglomérats salifères de l'Oltenia, subordonnés aux tufs dacitiques, ne ressemblent en rien aux conglomérats

să asemănă de loc cu conglomeratele studiate ¹⁾. În fine un nou argument pentru ipoteza lui Zuber, este lipsa formelor moscovite din fauna de alt fel atât de bogată a jurasicului de la Hârșova ²⁾. Acest fapt nu poate fi explicat de cât prin prezența unei bariere naturale care a împiedicat emigrarea lor spre sud și care nu a putut fi formată de cât din prelungirea munților Kimmeriei spre regiunea Carpaților.

Institutul Geologic al Universității din Iași.

rats étudiés ¹⁾. Nous trouvons enfin un nouvel argument en faveur de l'hypothèse de Zuber, dans l'absence des formes moscovites dans la faune jurassique de Hirsova ²⁾, fait qui ne peut être expliqué que par la présence d'une barrière naturelle, empêchant leur émigration vers le sud. Cette barrière n'a pu être formée que par le prolongement de la chaîne Kimmérienne vers la région des Carpathes.

Institut Géologique de l'Université de Jassy

1) *G. Murgoci*. Das Tertiär Olteniens. Annuar. Inst. geol. I 1908.

2) *I. Simionescu*. Le jurassique de Dobrogea. Ann. sc. de l'Univer. de Jassy 1909 și Ann. Inst. geol. Vol. III.

1) *G. Murgoci*. Das Tertiär Olteniens. Annuar. Inst. geol. I 1908.

2) *I. Simionescu*. Le jurassique de Dobrogea. Ann. sc. de l'Univer. de Jassy. 1909 et Ann. Inst. geol. Vol. III.

Cursul de Economie politică la Universitatea din Iași

DE

A. C. CUZA

Profesor la Facultatea de Drept.

Prin anii 1860—1862, cu *Ioan Strat*, cel d'întăiu titular al catedrei de Economie politică la Universitatea din Iași, și cu *Alexandru Gheorghiu*, care a funcționat ca profesor, între 1864—1889, și apoi supt urmașii săi, suplinitori, de la 1889—1901, elementele acestei științe, la Universitatea noastră, au fost expuse după *sistemul clasic*, și mai ales după autorii școlii franceze.

Lucrarea lui *Ioan Strat*: *Tractat complectu de Economie politică sau simplă expunere a modului cum se formēsă se distribue și se consumă bogățiile* (București 1870), se vede că reproduce până și titlul echivalentului „*Traité*“ a lui *J. B. Say*, din 1803, urmând în totul metoda și principiile școlii liberale, cu deviza: *laissez faire, laissez passer*.

Cât pentru urmașii sei, ei nu au mai scris aproape nimic, recomandând, ca manual didactic, „*Tratatul*“ lui *Joseph Garnier*, și mai în urmărește predecesorul meu imediat, preferând „*Elementele*“ lui *Emile de Laveleye* pentru motivul că *Economia politică* nu ar avea a se încheia cu *legile naturale*, ei numai cu „*legile pe care le edictează legiuitorul*“, cum susținea economistul belgian, greșit.

În timpul acesta, studiul economiei politice s'a mărginit, la noi, la cercetarea *principiilor abstracte ale științei*. Despre aplicarea lor la înțelegerea intereselor noastre economice politice naționale—sau despre considerarea acestora, pentru înțelegerea și rectificarea eventuală a principiilor—nu a fost vorba. Între *teorie* și *practică* nu se stabilea nici o legătură, ca și cum nu ar fi avut, în definitiv, același obiect.

Lacunele aceste, în deajuns de grave, se explică însă, atât prin caracterul *abstract*, al economiei politice, astfel precum îl înțelegea „școala“, cât și prin greutățile fatale ori-cărui *inceput*. Eram doar la începutul întemeierii învățământului înalt în Universități, fondate abea în 1860. Și era firesc să primim, fără nici o critică, înrăurirea școlii dominante, seducătoare prin claritatea, mai mult aparentă, a doctrinelor urmându-le pe aceste, orbește, și nesocotind de dragul lor, *realitățile economice*, de la noi. Ceea ce nu ni-ar mai fi îngăduit astăzi.

Le Cours d'Economie politique à l'Université de Jassy

PAR

A. C. CUZA

Professeur à la Faculté de Droit.

Vers 1860—1862, avec *Jean Strat*, premier titulaire à la chaire d'Economie politique de l'Université de Jassy, et ensuite avec *Alexandre Gheorghiu*, qui a fonctionné comme professeur de 1864—1889, ainsi que plus tard, sous ses successeurs suppléants, de 1889—1901, les éléments de cette science furent exposés selon le *système classique*, et surtout, d'après les auteurs de l'école française.

Le travail de *Jean Strat*: „*Tractat complectu de Economia politică sau simplă expunere a modului cum se formēsă se distribue și se consumă bogățiile*“ (București 1870). *Traité complet d'Economie politique ou simple exposition de la manière dont se forment, se distribuent et se consomment les richesses*. (Bucarest 1870), reproduit, comme on le voit, jusqu'au titre même, le célèbre „*Traité*“ de *J. B. Say*, de 1803, imitant en tout la méthode, et les principes de l'école libérale, avec la devise: *laissez faire, laissez passer*.

Quant à leurs successeurs, ils n'ont presque plus rien écrit, recommandant comme manuel didactique le „*Traité*“ de *Joseph Garnier*; plus tard, mon prédécesseur immédiat, indiqua „*les Eléments*“ d'*Emile de Laveleye*, pour la raison que l'Economie politique n'aurait pas à s'occuper des *lois naturelles*, mais rien que „*des lois que le législateur dicte*“, comme le pense avec erreur l'économiste belge.

Pendant ce temps, l'étude de l'économie politique s'est limitée, chez nous, à l'exposition des principes abstraits de la science. Il n'a même pas été question de leur application à la compréhension de nos intérêts économiques-politiques-nationaux, ni d'approfondir ceux-ci en vue de la connaissance parfaite, et de la rectification éventuelle des principes. Il n'existait aucune liaison entre la *théorie* et la *pratique*, comme si, en définitif, elles n'avaient pas le même objet.

Cependant, ces lacunes assez graves, s'expliquent tant par le caractère *abstrait* de l'économie politique, tel que „l'école“ le concevait, que par les difficultés fatales à tout commencement. Nous n'étions qu'au début de l'enseignement supérieur dans nos Universités, fondées en 1860. Et, il était tout naturel que nous acceptions, sans aucune critique,

Numit ca profesor în Ianuar 1904, subsemnatul a crezut dar că metoda aceasta nu mai putea fi continuată. O îndoită necesitate îmi impunea schimbarea radicală a sistemului învățământului Economiei politice la noi: *necesitatea teoretică* a unei noi definiții, așa precum o concepusem, mai conformă cu progresele materiei noastre, și *necesitatea practică* a cercetării împrejurărilor noastre economice naționale românești, în lumina teoriei reînnoite.

Și în adevăr, ca *teorie*, Economia politică, în continuă prefacere, nu mai putea fi cuprinsă în cadrul ei clasic, de la origine, prea strâmt iar ca *practică*, i se cere astăzi să fie ceva mai mult de cât un sistem de abstracții asupra *avuției*. Ea trebuie să contribuie de a dreptul, și ori când, la luminarea problemelor concrete ale vieții *societăților*, în mijlocul cărora trăim, fiecare având particularitățile ei, pe care știința trebuie să le cerceteze.

Astfel, ca *definiție*, mai întâiu, pentru noi Economia politică nu este numai: „*știința avuției*“, după definiția cunoscută a lui *J. B. Say* din 1803, părăsită chiar de dânsul în 1828 (*Cours complet d'Economie politique pratique*), și totuși în genere urmată până astăzi. Noi zicem:

Economia politică este știința legilor și factorilor, care stăpânesc populația în raporturile ei cu mijloacele de existență.

Această definiție noi o credem mai conformă cu natura acestor muri de cunoștinți, și mai potrivită pentru a cuprinde în același cadru adevărurile care-i aparțin. Odată cu dânsa firește însă că se schimbă și sistemul științei în întregime.

Distribuția materiilor obișnuită, în cele patru secții: *producție, circulație, repartitie, consumație*—se înțelege a „*avuției*“—față de definiția noastră, care pleacă de la „*popoarație*“, ca principiu al diviziunii, nu se mai poate urma. Ni se impune dar o nouă împărțire, conformă cu principiul nostru. Și cât s'a îndepărtat știința modernă, în această privință, căutând o nouă cale, de sistemul clasic, ni arată exemplul ilustrului Profesor de la Universitatea din Berlin, *Gustav Schmoller*, care și-a publicat tratatul său de Economie politică, după o îndelungată experiență didactică de trei-zeci de ani. (*Grundriss der Allgemeinen Volkswirtschaftslehre. Berlin Vol. I. 1900. Vol. II. 1904*). Sistemul său cuprinde patru secții și o *Introducere*, care tratează:

Introducere: Definiția. Bazele psihologice și etice. Literatura și Metoda.

l'influence de *l'école dominante*, séduisante par la clarté plutôt apparente de ses doctrines, en suivant ces dernières aveuglement, et en méconnaissant, pour elles, *les réalités économiques* de notre pays; ce qui ne nous serait plus permis aujourd'hui.

Etant nommé professeur en Janvier 1904, j'ai cru que cette méthode ne pouvait plus être suivie. Une double nécessité m'imposait le changement radical de l'enseignement de l'Economie politique, chez nous: *la nécessité théorique* d'une nouvelle définition, telle que je l'avais conçue, plus conforme aux progrès de notre matière, et *la nécessité pratique* de la recherche attentive des faits économiques-nationaux roumains, à la lumière de la théorie renouvelée.

Et en vérité, *au point de vue théorique*, l'Economie politique, étant en continuelle évolution, ne pouvait plus être comprise dans son cadre classique originaire, trop restreint; quand *au point de vue pratique*, on exige présentement qu'elle offre quelque chose de plus qu'un système d'abstractions sur la *richesse*. Elle doit contribuer directement et en toute occasion, à l'éclaircissement des problèmes concrets de l'existence des *sociétés*, au sein desquelles nous vivons, ayant chacune ses particularités, que la science doit examiner.

Ainsi, comme *definiție*, l'Economie politique, à notre point de vue, n'est pas simplement: „*la science de la richesse*.“ selon la définition connue de *J. B. Say* de 1803, que lui même a abandonnée en 1828, (*Cours complet d'Economie politique pratique*), et qui malgré cela est généralement adoptée jusqu'à nos jours. Nous disons:

L'Economie politique est la science des lois et des facteurs qui régissent la population dans ses rapports avec les moyens d'existence.

Nous croyons que cette définition est plus conforme à la nature de cette branche de connaissances, et qu'elle est mieux en mesure à renfermer dans un même cadre les vérités qui lui appartiennent. Mais il est naturel, cette définition étant donnée, que *le système de la science* se modifie dans son entier.

La distribution habituelle des matières, en quatre sections: *production, circulation, répartition, consommation*—sous entendu: „*de la richesse*“—ne peut plus être suivie avec notre définition qui a pour point de départ „*la population*“, comme principe de division. Ainsi donc, une nouvelle division, conforme à notre principe, s'impose.

L'exemple de l'illustre Professeur de l'Université de Berlin, *Gustave Schmoller*, qui a publié son traité d'Economie politique après une longue expérience didactique de 30 ans (*Grundriss der Allgemeinen Volkswirtschaftslehre. Berlin. Vol. I. 1900. Vol. II. 1904*), nous prouve de combien la science moderne, cherchant une nouvelle voie, en cette matière, s'est éloignée du système classique. Son système comprend *quatre sections* et une *Introduction*, qui traitent:

Introduction: Définition, bases psychologiques et éthiques, littérature et méthode.

Cartea I: Pământul, populația și tehnica.

Cartea II: Constituția economiei sociale (economia familială, diviziunea muncii, clasele sociale, întreprinderile).

Cartea III: Procesul social al circulației bunurilor și al împărțirii venitului.

Cartea IV: Desvoltarea vieții economice sociale în totalitatea ei (Crisele economice sociale, luptele de clase, relațiile și luptele dintre diferitele popoare, politica comercială, evoluția economică generală a omenirii și a popoarelor, în deosebi. Mărirea și decăderea lor).

Sistemul acesta, nu e sistemul nostru. Dar se vede: nici demnitatea secțiilor nu mai sânt aceleași, nici distribuția materiilor, nici cuprinsul general al științei, care s'a lărgit, și a căpătat o înfățișare nouă. Nu e mirare. Viața economică a societăților omenești e în continuă prefacere. Ea nu este imuabilă ca fenomenele naturii. Și tocmai în timpurile noastre, relațiile și fenomenele ei s'au complicat. Insfirșit după un veac de silinți ale atâtor spirite de elită, cunoștințele noastre despre dansa s'au lărgit. Și ele au necesitat și alte schimbări, nu mai puțin fundamentale, în ce privește diferențierea științei noastre.

La origine, în adevăr, Economia politică, considerată ca știință avuției, era un tot nedespărțit, cuprinzând elementele cele mai diferite de știința și de arta, fără a le deosebi. Și mai puțin încă se deosebia Economia politică generală de Economia politică națională, a fie-cărui popor.

Ulterior, știința căutase să înlăture aceste lacune. Încă de pe la 1826, ilustrul profesor de la Heidelberg, *Karl Heinrich Rau* despărția Economia politică de Politica economică. Și aceasta despărțire e și la baza tratatelor lui *J. G. Courcelle Seneuil*: *Traité théorique et pratique d'Economie politique* Vol I: *Partie théorique ou Ploutologie*. Vol. II: *Partie pratique ou Ergonomie*. (1857), și a profesorului de la Turin *J. J. Reymond*: *Etudes sur l'Economie sociale et internationale*. Vol. I: *Principes de la science*. Vol. II: *Règles de l'art* (Turin 1860). Iar cu *Friedrich List* știm că s'a adăugit sistemului științei și „Economia națională“, pe care o amintim în treacăt și *Pellegrino Rossi*: *Cours d'Economie politique* (1840).

O parte însă a reprezentanților științei până astăzi încă rezistă acestor inovații necesare. Pentru dânsii, Economia politică continuă să fi știința clasică a lui *J. B. Say*, a lui *Mac-Culloch* și *Senior*, un conglomerat de noțiuni disparate. Cu atât mai mult la 1860. Și mai ales în România, unde pe atunci abia se întemeiasă învățământul universitar. Pentru *Joseph Garnier*, de pildă, a cărui „Tractat“ am văzut că ni-a servit, până în ultimul timp, de manual didactic, Economia politică este „știința legilor naturale și generale ale muncii sau industriei umane“.

Livre I: La terre, la population et la technique.

Livre II: La constitution de l'économie sociale, (économie familiale, division du travail, classes sociales, entreprises).

Livre III: Le procès social de la circulation des biens et de la distribution des revenus.

Livre IV: Le développement de la vie économique sociale dans sa totalité. (Crisis économique sociales, conflit des classes, relations et luttes entre les peuples divers, politique commerciale, évolution économique générale de l'humanité et des peuples en particulier. Leur grandeur et leur décadence).

Ce système n'est pas le notre. Mais l'on peut voir que ni les dénominations des sections ne sont plus les mêmes, ni la distribution des matières, ni le contenu général de la science, qui s'est élargie et a pris une apparence nouvelle. Et cela n'est pas surprenant. La vie économique des sociétés humaines subit une transformation continue. Elle n'est pas immuable comme les phénomènes de la nature. Et c'est précisément de nos jours que ses rapports et ses phénomènes se sont compliqués. Enfin après un siècle d'applications de tant d'esprits d'élite au sujet se sont élargies. Et elles ont nécessité encore d'autres changements, non moins fondamentaux, en ce qui concerne la division de notre science.

A son origine, en effet, l'Economie politique, considérée comme science de la richesse, était un tout indivisible, renfermant sans les distinguer les uns des autres, les éléments les plus dissemblables de la science et de l'art. Et l'on faisait encore moins la différence entre l'Economie politique générale et l'Economie politique nationale, de chaque peuple.

La science avait cherché, ultérieurement, à écarter ces lacunes. A partir de 1826, l'illustre professeur de Heidelberg, *Karl Heinrich Rau* avait séparé l'Economie politique de la Politique économique. Et cette séparation est aussi à la base des traités de *J. G. Courcelle Seneuil*: *Traité théorique et pratique d'économie politique*. Vol. I. *Partie théorique ou Ploutologie*. — Vol. II. *Partie pratique ou Ergonomie*. (1857), et du professeur de Turin *J. J. Reymond*: *Etudes sur l'économie sociale et internationale*. Vol. I. *Principes de la science*. Vol. II. *Règles de l'art*. (Turin 1860). Enfin nous savons qu'avec *Friedrich List* on a ajouté au système de la science „l'Economie nationale“, que *Pellegrino Rossi* mentionne aussi en passant, dans son: *Cours d'Economie politique* (1840).

Cependant une partie des représentants de la science, jusqu'à nos jours, résiste à ces innovations nécessaires. Pour eux, l'Economie politique continue à être la science classique de *J. B. Say*, de *Mac-Culloch* et de *Senior*, un conglomeré de notions disparates. A plus forte raison en Roumanie et surtout en 1860, où venait à peine d'être créé l'enseignement universitaire. Pour *Joseph Garnier*, par exemple, dont le „Traité“ nous a servi jusque tout dernièrement de manuel didactique, l'E-

Despre o deosebire în știință și artă, nu e vorba. Și mai puțin în cea de economie politică națională. Și ea nici nu a fost tratată de predecesorii mei, la Universitatea din Iași, ea și cum poporul românesc nu ar avea interesele lui economice politice speciale, probleme pe care el singur e chemat să le adâncească, pentru a le putea rezolvi.

În puține cuvinte, aceasta este starea în care am găsit studiul economiei politice la Universitatea noastră, la numirea mea ca profesor în 1901. Și din primul moment m'am găsit obligat de a părăsi sistemul urmat.

Luând ca punct de plecare, „poporația în relațiile ei cu mijloacele de existență“, noi deosebim, în mod riguros, știința, chemată să cerceteze legile și factorii generali, cari stăpânesc aceste relații, de artă, care determină regulile și mijloacele, prin care le putem înrăuri. Și în același timp, noi admitem că relațiile aceste pot fi considerate în abstract, pentru populație în genere, pe suprafața întregului pământ; sau în concret, considerând o populație anumită, să zicem o nație, în marginile teritoriale ei.

Ținând seamă de aceste distincții necesare, sistemul nostru de economie politică cuprinde două grupe de discipline, care stau în strânsă legătură:

I. **Economia politică abstractă**, cuprinzând trei ramuri de cunoștințe, și anume 1°) Știința sau economia politică teoretică. 2°) Artă, sau politica economică teoretică și 3°) Istoria Doctrinelor economice.

II. **Economia politică concretă sau națională**, care la rândul ei se alcătuiește din 1°) Istoria Economiei naționale, cercetând relațiile unui popor anumit cu mijloacele lui de existență, în trecut, precum și contribuțiile lui la teorie. 2°) Statistica economiei naționale, luată în înțeles de descriere a stărei prezente a acestor relații și 3°) Politica economică națională, sau cercetările și măsurile având de scop de a le înrăuri.

După concepția noastră, aceste discipline împreună alcătuiesc Economia politică, sau Știința economică politică, sau „Economica“, cum i s'ar putea zice cu un singur cuvânt. Dar ele nu se confundă, ci se cer a fi tratate fie care în deosebi, mai ales Economia politică abstractă, și Economia națională.

Conformându-ne acestei concepții teoretice, cursul nostru de la Universitatea din Iași cuprinde, într'un an expunerea principiilor Economiei politice teoretice, și ale elementelor Statisticii, și în alt an Economia națională românească. Și sintem obligați a ne îndeletnici și cu Finanțele. E bine înțeles că un singur profesor, cu greu a-

conomie politique est „la science des lois naturelles et générales du travail de l'industrie humaine“. Il n'est même pas question d'une différence entre la science et l'art, et encore moins de l'économie politique nationale. Et cette dernière n'a même pas été traitée par mes prédécesseurs à l'Université de Jassy, tout comme si le peuple roumain n'avait pas aussi ses intérêts économiques politiques spéciaux, et ses problèmes, que lui seul est appelé à approfondir, afin de les résoudre.

En peu de mots, tel est l'état dans lequel se trouvait l'étude de l'économie politique à notre Université, lors de ma nomination comme professeur en 1901. Je me vis forcé, de prime abord, à abandonner le système de mes devanciers.

En prenant comme point de départ „la population dans ses rapports avec les moyens d'existence“, nous distinguons, d'une manière rigoureuse, la science, appelée à observer les lois et les facteurs généraux qui régissent ces rapports, de „l'art“, qui détermine les règles, et les moyens par lesquels nous pouvons les influencer. En même temps, nous admettons que ces rapports peuvent être considérés abstraitement, pour toute la population de la terre; ou bien concrètement, en considérant une certaine population, disons une nation, dans les limites de son territoire.

En tenant compte de ces distinctions nécessaires, notre système d'Economie politique comprend deux groupes de disciplines, qui sont étroitement liés:

I. **L'Economie politique abstraite**, comprenant trois branches de connaissances: 1°) la science, ou l'économie politique théorique; 2°) l'art, ou la politique économique théorique, et 3°) l'histoire des doctrines économiques.

II. **L'économie politique concrète ou nationale**, qui à son tour se compose de trois disciplines: 1°) l'histoire économique nationale, étudiant les rapports d'une certain peuple avec les moyens d'existence, dans le passé, ainsi que ses contributions à la théorie; 2°) la statistique économique nationale, prise dans le sens de description de l'état présent de ces rapports, et 3°) la politique économique nationale, c'est à dire les investigations et mesures ayant pour but de les influencer. Selon notre conception, l'ensemble de ces disciplines forment l'Economie politique, ou la science économique politique, ou bien „l'Economique“, comme on pourrait la nommer par un seul mot. Ces disciplines ne se confondent pas; mais demandent, tout au contraire, à être traitées chacune séparément, surtout l'Economie politique abstraite, et l'économie nationale.

En nous conformant à cette conception théorique, notre cours à l'Université de Jassy consiste, alternativement, à exposer les principes d'Economie politique théorique, et les éléments de Statistique, durant une année; et ceux d'Economie nationale roumaine, l'année suivante. Et nous sommes obligés de nous occuper aussi des Finances. Il est facile de comprendre qu'un seul professeur arrive difficilement à exécuter entièrement ce programme, de manière qu'une amélioration s'impose ici, ainsi que nous le verrons, afin que l'étude de ces matières n'ait pas à en souffrir.

Regulamentară. Anaforaia Statului Moldovei cu „instrucțiunile” din 1 Iulie 1839. Jidanii considerați ca „vagabonzi”.

11) Consecințele politicei greșite față de jidani. Raportul dintre numărul locuitorilor și cantitatea mijloacelor de existență, determinate în orice moment. Legea lui Malthus.

12) Statistica mișcării populației orașului Iași pe 1866—1908.

13) Originea și caracterul mișcării sindicaliste.

14) Consecințele scăderii populației românești prin orașele Moldovei.

15) Principiile economice cărmuitoare ale relațiilor noastre cu străinii.

16) Lucrarea Ministeriului Industriei și Comerțului: *Anchetă cu privire la meseriași și la aplicarea legii pentru organizarea meseriilor. Partea I. (București 1908).*

17) Dr. G. D. Creangă: *Grundbesitzvertheilung und Bauernfrage in Rumänien. I. Theil. (Leipzig 1907).* Elementele problemei țărănești în România.

După subiectele citate, se vede că ele aparțin exclusiv economiei naționale românești, impunându-se atenției prin actualitatea lor, și fiind debătute pe măsură ce s'au produs. În modul acesta, teoria își păstrează, în ori ce moment, relațiile ei cu realitatea economică, de la care pornește, și pe care o luminează, formând astfel judecata noastră. Pentru dezvoltarea deplină a învățământului economiei politice, se cere însă ceva mai mult.

Expunerea principiilor științei, în curs, și cercetarea problemelor economice curente, în excurs, ar fi neindestulătoare, dacă nu s'ar combina cu activitatea producătoare a studențimei însăși în Universitate. Ne cere ca ea să învețe a lucra, și a expune lămurit cunoștințele dobândite, ceea ce e cu deosebire important pentru viitorii juristi, administratori publici și barbați politici.

Plecând de la această convingere, am creat *Seminarul de Economie politică*, la Universitatea din Iași, de o candidată ca *institute privée*, cu mijloacele restrânse, de care dispunem la începutul vacanțelor de iarnă, pentru ca să aibă timp a se prepara, eu propun studenților mei o serie de vre-o două-zeci de subiecte de conferință, din care acei cari doresc să se ocupe își aleg aceea ce li convine. Ei pot să trateze însă și orice alt subiect aparținând specialității noastre.

În trimestrul, care urmează, până la Paști, Domnii studenți își dezvoltă apoi conferințele lor, pentru care li s'au dat indicații sumare. Ei tratează, mai întâiu, subiectul lor *in scris*, și după ce au prezentat planul Profesorului, o expun liber, ocupând o lecție. În a doua lecție, ceilalți Domni studenți, pe baza notelor ce au luat, își fac observațiile lor, la care conferențiarul răspunde fie căruia pe rând. Însfârșit, o a treia lecție, imediat următoare, e rezervată *criticii generale*, pe care o face Profesorul. Astfel, orice conferință e cuprinsă în cadrul fix, al celor *trei lecții*, fie care având destinația ei. Dar cadrul acesta, adeseori sintem siliți a-l lărgi, în ce privește numărul oarelor, destinate fiecărei conferinți.

9). Titus Maioreseu et Simion Bărnuț, *representant deux principes opposés de politique économique.*

10). La politique économique concernant l'émigration des Juifs à l'époque Réglementaire. L'Adresse du Conseil d'Etat de Moldavie avec les instructions“ du 1 Juillet 1839. Les juifs considérés comme „vagabonds“.

11). Les conséquences de la politique erronée vis-à-vis des Juifs. Le rapport qui existe entre le nombre des habitants et la quantité des moyens d'existence, déterminés à tout moment. Loi de Malthus.

12). La Statistique du mouvement de la population de la ville de Jassy de 1866—1908.

13). L'origine et le caractère du mouvement syndicaliste.

14). Les conséquences de la décroissance de la population roumaine dans les villes de Moldavie.

15). Les principes économiques dominant nos relations avec les étrangers.

16). *Enquête sur l'état des artisans et de l'application de la loi pour l'organisation des métiers.* Publication du Ministère de l'Industrie et du Commerce. Bucarest 1908.

17). Dr. G. D. Creangă: *Grundbesitzvertheilung und Bauernfrage in Rumänien. I Theil. (Leipzig 1907).* Eléments du problème rural en Roumanie.

On voit, d'après les exemples cités, que ces sujets appartiennent exclusivement à l'économie nationale roumaine, s'imposant à l'attention par leur actualité, et ayant été débattus à mesure qu'ils se sont produits. De cette manière, la théorie conserve, à tout moment, ses relations avec la réalité économique, d'où elle part et qu'elle clarifie, formant ainsi notre jugement. On exige cependant, pour le complet développement de l'enseignement de l'Economie politique, quelque chose de plus.

L'exposition des principes de la science, dans le cours, ainsi que l'étude des problèmes économiques courants, dans „l'ex-cours“, seraient insuffisantes, si elles ne venaient à se combiner avec l'activité productrice des étudiants eux-mêmes. Il est nécessaire que ces derniers apprennent à travailler et à exposer clairement les connaissances acquises, ce qui est d'une importance particulière pour les futurs juristes, administrateurs publics et hommes politiques.

Partant de cette conviction, j'ai créé le *Séminaire d'Economie politique* à l'Université de Jassy, comme *Institution privée*, avec les moyens restreints dont nous pouvons disposer. Chaque année, au commencement des vacances d'hiver, afin qu'ils aient le temps de se préparer, je propose à mes étudiants une série d'une vingtaine de sujets de conférences, parmi lesquels, ceux d'entre eux qui désirent s'occuper, choisissent ce qui leur convient. Néanmoins, ils peuvent traiter aussi à leur gré, n'importe quel autre sujet se rapportant à notre spécialité.

Durant le trimestre suivant, jusqu'aux vacances de Pâques, Messieurs les étudiants développent leurs conférences, pour lesquelles il leur a été donné des indications sommaires. Ils traitent leur sujet par

După sistemul acesta, s'au ținut în anul 1908, de cătră D. studentii mai jos notați, următoarele conferinți:

A. A. I. Bădărău-Tomșa : Socialismul în România.

C. C. Coroi : Despre populație. Statistica, Teoria și Politica ei.

Eugen Bourceanul : Despre felul stăpânirii pământului în trecut în România. Boeri. Răzăși. Săteni supuși.

Ioan Neculau : Materialismul istoric.

Eugen Decusară : Evoluția dreptului de proprietate și modul cum a fost regulamentat la noi.

Mihail I. Kogălniceanu : Legea improprietării de la 1864.

Al. Șerban : Lupta economică a Românilor din Jud. Dorohoi.

În primăvara anului 1909, s'au tratat următoarele subiecte :

Gh. Dornescu : România și Jidani după „*Verax* : *Le Roumanie et les Juifs* (1903)“.

I. Neculau : Despre stăpânirea pământului în genere. Formele proprietății la Români.

Eugen Decusară : Caracterul Statisticii moderne.

Al. Balaban : Mișcarea cooperativă și însemnătatea ei în România.

Alexandru C. Cusin : Politica vamală și convențiile noastre comerciale cu țările străine.

Însfârșit, în anul acesta, 1910, De la Ianuar până la Mai, Seminariul nostru s'au dezvoltat conferințele ce urmează :

Ernest Triandafil : Teoria cooperăției.

Victor Rîșcanu : Problema țărănească.

- Florea Sion : Despre ideile economice ale lui Eminescu.

- N. G. Stoianovici : Dionisie Marțian ca economist. Activitatea operile lui.

Ernest Triandafil : Mișcarea cooperativă în țările locuite de mândri, și în deosebi în România.

Teodor Aug. Rîșcanu : Problema jidovească.

I. Popovici : Despre Corporații.

Așa dar : curs, tratând în deosebi și alternativ economia politică teoretică și economia națională românească ; la fie-care prelegere, un curs pentru cercetarea problemelor curente ; în sfârșit, conferinți seminare, având de scop pregătirea temeinică a studenției, teoretică practică—acesta este sistemul învățământului Economiei politice, la Universitatea din Iași, așa precum am crezut că e nevoie să-l organizăm ca să corespundă nevoilor noastre economice naționale, și progresului științei, în prezent. Cât pentru viitor, studiul acestei importante ramuri de cunoștinți comportă încă multe îmbunătățiri la Universitatea noastră, ca să dea roadele, pe care suntem îndrituiți a le aștepta de la dânsa.

rit, premièrement ; et après en avoir présenté le plan au Professeur, l'exposant librement pendant la durée d'une leçon. A la seconde leçon, les autres étudiants, en vertu des notes prises, font à tour de rôle leurs observations, auxquelles le conférencier répond immédiatement. Enfin, la troisième leçon est réservée à la critique générale faite par le Professeur. Ainsi, chaque conférence est comprise dans le cadre de trois leçons, chacune ayant son but déterminé. Mais ce cadre, nous sommes souvent forcés à l'élargir, en ce qui concerne le nombre des heures, destinées à chaque conférence.

Suivant ce système, il a été tenu en 1908, par messieurs les étudiants sous indiqués, les conférences suivantes :

A. A. I. Bădărău-Tomșa : Le socialisme en Roumanie.

C. C. Coroi : De la population. Sa statistique, sa théorie et sa politique.

Eugène Bourceanul : De la manière dont la terre était possédée dans le passé, en Roumanie. Boiars. Fermiers. Villageois asservis.

Ioan Neculau : Le matérialisme historique.

Eugène Decusară : L'évolution du droit de propriété et la manière dont elle a été réglementée chez nous.

Michel J. Kogălniceanu : La loi rurale de 1864.

Al. Șerban : La lutte économique des Roumains du district de Dorohoi.

En printemps de l'année 1909, on a traité les sujets suivants :

Gh. Dornescu : La Roumanie et les Juifs, d'après „*Verax*“ : *La Roumanie et les Juifs* (1903).

I. Neculau : De la propriété en général. La formation de la propriété chez les Roumains.

Eugène Decusară : Le caractère de la Statistique moderne.

Al. Balaban : Le mouvement coopératif et son importance en Roumanie.

Alexandre C. Cusin : La Politique douanière et nos conventions commerciales avec les pays étrangers.

Enfin, en 1910, à partir de Janvier jusqu'en Mai, on a développé notre Séminaire, les conférences suivantes :

Ernest Triandafil : La théorie de la Coopération.

Victor Rîșcanu : Le problème rural.

Florea Sion : Les idées économiques d'Eminescu.

N. G. Stoianovici : Dionisie Marțian comme économiste, son activité et ses œuvres.

Ernest Triandafil : Le mouvement coopératif dans les pays habités par les Roumains, et spécialement en Roumanie.

Théodore Aug. Rîșcanu : Le problème juif.

J. Popovici : Les corporations.

Ainsi donc, en résumé : le cours traitant séparément et alternati-

Mai întâiu, un singur profesor nu poate dovedi să predea și *Economia politică teoretică*, și *Economia politică națională*, și *Statistică*, și *Finanțele*, cu toate desvoltările, care sînt obligatorii la Universitate. Căci aici nu e vorba de *memorizare* grăbită, ci de *adîncire*, care cere timp.

Se impune dar numai decît ea să avem încă un profesor, care să ia în sarcină, de pildă, cel puțin cu *Finanțele*, până cînd vom fi, mai puțin, în de ajuns de fericiți, ca să putem avea pentru fie-care un specialist.

În al doilea rînd, e nevoie ca să se organizeze temeinic *Seminarul de Economie politică*, a cărui bază le-am așezat, fără a dispune de mijloace suficiente. Statul singur poate să creeze această instituție, indispensabilă, punând la dispoziția viitorilor săi administratori și conducători politici o bibliotecă specială, în care vor putea găsi operele clasice, despre cari le vorbim, precum și scrierile, privind economia națională românească, de a cărei temeinică cunoștință e chiar pericolul de a-i lipsi.

Să nu se uite că interesele economice politice sînt baza societăților omenești; că statele mari, ele înșile, nu pot comite greșeli în îngrijirea lor, fără a-și periclita situația, și cu atît mai mult statele mici.

În ce ne privește, am putea dovedi că multe din lacunile existenței noastre de astăzi se reduc, în ultima analiză, la lipsa unor cunoștințe temeinice de Economie politică, în epoca de organizare a statului, care ne-a precedat.

A lecui greșelile trecutului, datorite nepregătirei, și a preveni alte greșeli, în viitor, satisfacînd nevoile economiei naționale, este o încredințare, care așteaptă încă atîta de la luminile noastre, iată opera, care o va îndeplini știința economică, la noi în țară, cu siguranță, dacă i se va da putința de a prospera, înțelegându-se însemanătatea ei.

Și ea va răsplăti ast-fel Statului, cu prisosință, sacrificiile ce va fi făcut pentru dînsa.

... l'économie politique théorique, et l'économie nationale roumaine; chaque leçon, un „ex-cours“, destiné à l'étude, des problèmes courants; et enfin, les conférences séminariales, ayant pour but la préparation théorique et pratique des étudiants,—tel est le système de l'enseignement de l'économie politique à l'Université de Jassy, selon que nous avons cru devoir l'organiser, afin qu'il corresponde à nos nécessités économiques nationales, et aux progrès actuels de la science. Quant à l'avenir, l'étude de cette importante branche de connaissance comporte encore beaucoup d'améliorations, à notre Université, pour pouvoir donner les résultats, que nous devons attendre d'elle.

Premièrement, un seul professeur ne peut pas arriver à enseigner l'économie politique théorique, l'économie politique nationale, la Statistique et les Finances, qui sont obligatoires à l'Université, avec tous les développements nécessaires. Car il n'est point ici question de mémoriser simplement les matières, mais de les approfondir, ce qui demande du temps.

La nomination d'un second professeur s'impose donc; il se chargera au moins des Finances, jusqu'à ce que, nous serons assez heureux pour obtenir, plus tard, un spécialiste pour chaque cours.

Secondement, il est nécessaire d'organiser sérieusement le Séminaire de l'économie politique, dont nous avons établi les bases, sans disposer de moyens de moyens suffisants. L'Etat seul peut créer cette institution indispensable, mettant à la disposition de ses futurs administrateurs et hommes politiques une bibliothèque spéciale, où ils pourront trouver les ouvrages classiques, qu'ils ont l'occasion d'entendre citer, ainsi que les écrits, concernant l'économie nationale roumaine, de la connaissance desquels surtout il est dangereux de les priver.

L'on ne doit pas oublier que les intérêts économiques politiques sont la base des sociétés humaines; que les grands états, ne peuvent pas, eux-mêmes, commettre des erreurs, dans la manière de les diriger, sans périliter leur situation; d'autant plus les petits états.

En ce qui nous concerne, nous pourrions aisément prouver que bon nombre des lacunes de notre existence présente se réduisent, en dernière analyse, au manque de connaissances approfondies de l'économie politique, à l'époque de l'organisation de l'Etat, qui nous a précédé.

Réparer les torts du passé, dus aux connaissances insuffisantes, prévenir d'autres fautes dans l'avenir, en satisfaisant les nécessités de l'économie nationale roumaine, qui a encore tant à attendre de nos lumières, voici l'oeuvre que la science économique accomplira, sans nul doute, dans notre pays, si, en se rendant compte de son importance, on lui donnera la possibilité de prospérer.

Ainsi, elle dédommagera pleinement l'Etat, pour les sacrifices qu'il aura faits pour elle.

Limba documentelor munteano-slave

DE

ILIE BĂRBULESCU

Profesor la Facultatea de Litere.

Sub numele de „documente munteano-slave“ se înțelege documentele scrise în Muntenia (Țara Românească), în limba slavă, din secolul XIV-lea până într-al XVII inclusiv.

Până acum, toți filologii—înșelați, se pare, de credința veche și greșită că limba slavă a acestor documente posedă, în constituțiunea ei organică, diftongul *ea*—au fost de părere că ea ne-a venit din *Bulgaria*. Astfel se exprimă de ex. cel mai autorizat filolog în această privință, Dl. Lj. Miletič, profesor la Universitatea din Sofia, care zice că limba documentelor munteano-slave „представятъ български езикъ“ adică „reprezintă limba bulgară“¹⁾. Colegul meu Dl. I. Bogdan, profesor de Slavistică la Universitatea din București, repetă mereu aceeași idee greșită împrumutată de la Miletič și spune²⁾ că „documentele de la Brașov sunt scrise în limba bulgărească“³⁾. Iar slavistul V. Oblak — care cunoștea, se pare, numai documentele munteano-slave publicate de Venelin—adaugă⁴⁾ la afirmațiunea falsă a D-lor Miletič și Bogdan că precisiunea că: limba munteano-slavă «ist wohl kein macedonischer Dialect», adică «nu este nici de cum un dialect macedonean» ei cel eștat bulgar.

Dar dacă cercetăm, fără idei preconceptuate de panbulgarism, limba documentelor munteano-slave, ajungem la concluziunea că: în totalitatea sa organică, ea nu era limba propriu și incontestabil bulgară, deci din *Bulgaria* (la Răsărit de râul Iskăr sau Osăm sau Vit), ci era limba vorbită, în acel timp, în Macedonia de miază-noapte și de mijloc.

Nu aici, într'un volum jubilar, e locul de a discuta această chestiune dintr'un punct de vedere prea special filologic. De aceea mă

1) In *Нову Влахо-българ. грам. отъ Брашовъ*, Sofia 1896 p. 8.

2) In lucrarea: *Relațiile Țării Românești cu Brașovul și cu Țara Ungurească*, București 1905 p. XXX.

3) Eu însuși, sub influența acelorasi idei greșite ale lui Miletič și Bogdan, am fost de aceeași părere s. ex. în cartea mea *Cercetări istorico-filologice*, București 1900 p. 50.

4) In *Archiv für slavische Philologie*, XVII, 456.

La langue des documents valaco-slaves

PAR

ILIE BĂRBULESCU

Professeur à la Faculté des Lettres.

Sous le nom de «documents valaco-slaves» on comprend les documents écrits en Valachie, en langue slave, du XIV-ème jusqu'au XVII-ème siècle inclusivement.

Jusqu'à présent, tous les philologues—trompés, semble-t-il, par la croyance ancienne et erronée que la langue slave de ces documents possède, dans sa constitution organique, la diphtongue *ea*—ont été d'avis qu'elle nous est venue de *Bulgarie*. C'est ainsi que s'exprime par ex. le plus autorisé philologue à cet égard, M. Lj. Miletič, professeur à l'Université de Sofia, qui dit¹⁾ la langue des documents valaco-slaves „представятъ български езикъ“ c'est-à-dire «représente la langue bulgare». Mon collègue M. I. Bogdan, professeur de Slavistique à l'Université de Bucarest, répète toujours la même idée erronée empruntée à Miletič et dit²⁾: «documentele de la Brașov sunt scrise în limba bulgărească», c'est-à-dire: «les documents de Brașov sont écrits en langue bulgare»³⁾. Et le slaviste V. Oblak — qui connaissait seulement, semble-t-il, les documents valaco-slaves publiés par Venelin—apportait à l'affirmation erronée de MM. Miletič et Bogdan, la précision suivante, la langue valaco-slave «ist wohl kein macedonischer Dialect»⁴⁾, c'est-à-dire «n'est aucunement un dialecte macédonien», mais purement bulgare.

Mais si nous examinons, sans idées préconçues de panbulgarisme, la langue de ces documents valaco-slaves, nous devons arriver à la conclusion que: dans sa constitution fondamentale et organique, elle n'était pas la langue proprement et incontestablement bulgare, donc de *Bulgarie* (à l'est de la rivière de l'Iskăr ou de Osăm ou Vit), mais la langue parlée en ce temps-là, dans la Macédoine du nord et du centre.

Voilà un fait nouveau qui, non seulement n'a point encore été examiné, mais dont, semble-t-il, on ne s'est même pas encore douté. Et pourtant nous avons nos arguments pour le soutenir.

Ce n'est point ici, peut-être, dans un volume jubilaire, la place de discuter cette question à un point de vue trop spécialement philo-

1) Dans *Нову Влахо-българ. грам. отъ Брашовъ*, Sofia 1896 p. 8.

2) Dans l'ouvrage: *Relațiile Țării Românești cu Brașovul și cu Țara Ungurească*, București 1905 pg. XXX.

3) Moi même, j'ai été de la même opinion, sous l'influence des idées erronées de MM. Miletič et Bogdan, par ex. dans mon livre: *Cercetări istorico-filologice*, București 1900 pag. 50.

4) Dans *Archiv für slavische Philologie*, XVII, 456.

voi mărgini numai să enumăr motivele pe cari mă întemeiez spre a fi de o părere tocmai contrară tezei susținută până acum de către slavii și spre a susține că limba documentelor munteano-slave este limba slavă din Macedonia iar nici de cum aceea din Bulgaria. Și nădăjduiesc că, din pricina acestei inovații științifice, colegul meu d. I. Bogdan nu se va supăra din nou pe mine, cum a făcut în articolul «Über die Sprache der ältesten moldavischen Urkunden» publicat în *Zbornik u slavu Vatroslava Jagića* (Berlin 1908 p. 369). Acolo combate ideea mea privitoare la chestiunea naturii limbii moldo-slave, dar fără a menționa printre altele, nici chiar argumentul meu principal și hotărâtor: existența lui *casus generalis* în limba moldo-slavă ca și în limba munteano-slavă. Evident că d. Bogdan a procedat în acest fel, numai spre a mă combate cu ori-ce preț, dar nu pentru a căuta adevărul.

Iată, acum, foarte pe scurt argumentele mele cu care susțin această nouă teză pe care voi căuta să o documentez aiurea cu mai multe detalii.

a) *Articolul postpozitiv*.—În limba bulgară propriu zisă, vorbită în afară de Macedonia centrală și nordică, se găsește regulat și sistematic *pretutindeni*, un articol postpozitiv, ca în limba română. De ex. *vojnikăt*=soldatul, *rākata*=mâna, *vinoto*=vinul.

Dar în limba slavă macedoneană acest articol este astăzi mărturisese cunosătorii—mult mai rar întrebuințat, și chiar această întrebuințare este încă și mai rară în vechile texte scrise în această regiune.

În documentele munteano-slave din sec. XIV-lea până în al articolul postpozitiv se găsește foarte rar și numai prin excepție în suși Dl. Miletič nu-l află decât numai de câte-va ori. La noi se scrie tocmai ca în limba slavă macedoneană, obișnuit și regulat fără articol postpozitiv: *vojnīk*=soldatul, *rāka*=mâna, *vīno*=vinul.

Prezența foarte rară a articolului postpozitiv în limba munteano-slavă, ca în limba slavă macedoneană, în locul unei întrebuințări generale și sistematice ca în limba bulgară propriu zisă, ne arată că, din acest punct de vedere, limba documentelor noastre slave este limba slavă din Macedonia iar nu aceea din Bulgaria propriu zisă.

b) *Forma articolului postpozitiv*.—În limba bulgară propriu zisă, singurul articol postpozitiv este acela pe care l-am văzut mai sus și care conține *t*: *ăt* pentru masculin, *ta* pentru feminin, *to* pentru neutru. Aceasta-i un fapt cunoscut și netăgăduit.

Dar în Macedonia, pe lângă articolul cu *t*, se mai găsește, ca trăsătură caracteristică a limbii din această regiune, articolul postpozitiv cu *v* și *n*: *āv* și *ān* pentru masculin, *va* și *na* pentru feminin, și *vo* pentru neutru. Adică: *vojnīkāv* sau *vojnīkān*, *rākava* sau *rākana*, *vinovo* și *vinono*.

logique. Aussi me bornerai-je seulement à énumérer les motifs sur lesquels je me fonde, pour être d'une opinion précisément contraire à la thèse défendue jusqu'à présent par la Slavistique et pour soutenir que la langue des documents valaco-slaves est la langue slave de Macédoine et non point de Bulgarie. J'espère que, à cause de cette innovation scientifique, mon collègue, M. I. Bogdan, ne se fâchera pas de nouveau contre moi, comme il l'a fait dans son article «Über die Sprache der ältesten moldavischen Urkunden», publié dans *Zbornik u slavu Vatroslava Jagića*. (Berlin 1908, p. 369). Là, il combat mon idée nouvelle touchant la question de la nature de la langue moldo-slave, mais sans mentionner même, parmi d'autres, mon argument principal et décisif: l'existence du «casus generalis» dans la langue moldo-slave, de même que dans la langue valaco-slave. Evidemment, il a procédé de cette manière seulement pour me combattre à tout prix, mais non pour chercher la vérité.

Voici donc, très brièvement, mes arguments pour soutenir cette nouvelle thèse, que je chercherai ailleurs à documenter d'une manière plus détaillée:

a) *L'article post-positif*.—Dans la langue bulgare proprement dite, usitée en dehors de la Macédoine du centre et du nord, on retrouve régulièrement et systématiquement partout un article post-positif, comme dans la langue roumaine. p. ex. *vojnīkăt*=le soldat, *rākata*=la main, *vinoto*=le vin.

Mais dans la langue slave macédonienne cet article est aujourd'hui—comme les connaisseurs l'attestent—beaucoup plus rarement employé et même cet emploi est encore plus rare dans les vieux textes écrits dans cette région.

Dans les documents valaco-slaves l'article post-positif se trouve très rarement et seulement par exception. M. Miletič lui-même ne le trouve que quelquefois. Chez nous on écrit donc tout comme dans la langue slave macédonienne, ordinairement et régulièrement sans article post-positif: *vojnīk*=le soldat, *rāka*=la main, *vīno*=le vin.

La présence très rare de l'article post-positif dans la langue valaco-slave, comme dans langue slave macédonienne, au lieu d'un emploi général et systématique comme dans la langue bulgare proprement dite, nous montre que, à ce point de vue, la langue de nos documents slaves est la langue slave de Macédoine et non celle de la Bulgarie proprement dite.

b) *La forme de l'article post-positif*.—Dans la langue bulgare proprement dite, le seul article post-positif est celui que nous avons vu plus haut, qui contient *t*: *ăt* pour le masculin, *ta* pour le fem. et *to* pour neutre. C'est un fait connu et incontesté.

Mais en Macédoine, à côté de l'article avec *t*, on trouve aussi, comme un trait caractéristique de la langue de cette province, les articles post-positifs avec *v* et *n*: *āv* et *ān* pour le masc., *va* et *na* pour le fem., *vo* et *no* pour le neutre. C'est-à-dire: *vojnīkāv* ou *vojnīkān*, *rākava* ou *rākana*, *vinovo* ou *vinono*.

Tot așa în textele munteano-slave; cele câteva cazuri de articol ce să găsească, prezintă forma cu *t* în aceeași măsură ca aceea cu *e* și *u*. Această o constată însuși Miletic¹⁾

Nouă probă de macedonismul iar nici de cum de bulgarismul limbii munteano-slave.

c) *Existența Infinitivului*.—Limba bulgară propriu zisă nu are infinitiv, ci numai o formă de indicativ întrebuițată ca infinitiv, cu sau fără prepozițiunea *da*. Deci: *šte kaza*=el va zice, sau: *šte da ide*=el va merge.

Dar limba slavă macedoneană prezintă foarte adesea infinitivul complet. Deci: *k'e kazati* sau *k'e iti*. Infinitivul acolo lipsește foarte puțin.

Miletic, condus de ideea sa preconcepțată, a afirmat că întrebuițarea infinitivului e ceva foarte rar în limba documentelor munteano-slave. Dar, cum voi dovedi aiurea, aceasta e o neexactitate. Din contra, limba documentelor noastre slave oferă foarte adesea infinitivul. El nu lipsește decât prin excepție. Același lucru în limba slavă macedoneană.

Deci, și în această privință, limba documentelor noastre este de natură macedoneană iar nu bulgară.

d) *Prezența monoftongului e iar nu a diftongului ea*.—În limba bulgară propriu zisă se găsește diftongul *ea*, *ja* (sau *ä*) în loc de «*altkirchenslavisch*» *ѣ*, precum și regula prefacerii («*umlaut*») acestui diftong în *e*, când *ea* precede o silabă care conține *e* sau *i*. Deci: *del*=partea, dar *deli*=părțile.

Limba slavă din nordul și centrul Macedoniei n'are, nici n'a avut, în general, acest diftong *ea*, precum n'are și n'a avut nici «*umlaut*» lui *ea* în *e*, ci ea prezintă pretutindeni numai *e*. Deci numai: *del* și *deli*.

Limba documentelor munteano-slave, în constituțiunea sa organică și în trăsături generale, nu posedă *ea*=*ѣ*, cum se crede greșit din faptul că textele curat românești au pe *ѣ* și *ea* valoarea fonetică *ea*, și aceea limbă are pretutindeni *e* în loc de «*altkirchenslavisch*» *ѣ*. În multe de documente pe cari le-am citit, eu n'am găsit de cât unul singur care conține clar *ea* și care este, deci, o excepție²⁾. Și chiar în acest document nu se găsește și regula transformării («*umlaut*»). Și aceasta e nouă asemănare între limba noastră și limba slavă macedoneană!

Aceasta ne arată că limba documentelor munteano-slave, și în această privință, nu este de loc limba bulgară propriu zisă, ci aceea din Macedonia.

e) *Sunetul u iar nu ä*.—În limba bulgară propriu zisă se găsește sunetul *ä*—mai rar *a* și *o*—acolo unde limba «*altkirchenslavisch*» prezintă sunetul *ѡ*. Deci: *räka*=mână, plsl. *рѡка*.

1) В. Нови Влахо-бълг. грам. отъ Брашовъ pag. p. 138.

2) Vezi lucrarea mea premiată de Academia română: «*Fonetica alfabetului cirtic în textele române din veacul XVI și XVII**» p. 129.

Il en est de même dans les textes valaco-slaves: les quelques cas d'article qu'on trouve présentent la forme avec le *t* dans la même mesure que celle avec le *e* et le *u*. C'est ce que Miletic lui-même constate¹⁾

Nouvelle preuve du macédonisme et non point du bulgarisme de la langue valaco-slave!

c) *L'existence de l'infinitif*.—La langue bulgare proprement dite n'a pas d'infinitif, mais une forme de l'indicatif employé comme infinitif, avec ou sans la préposition *da*. Donc: *šte kaza* = il dira, ou: *šte da ido* = il ira.

Mais la langue slave macédonienne présente très souvent l'infinitif complet; donc: *k'e kazati* ou *k'e iti*. L'infinitif y manque très peu.

Miletic, conduit par son idée préconçue, a affirmé que l'emploi de l'infinitif est quelque chose de très rare dans la langue des documents valaco-slaves. Mais, comme je le prouverai ailleurs, c'est une inexactitude. Au contraire, la langue de nos documents slaves offre très souvent l'infinitif; il ne manque que par exception. Il en est de même dans le macédonien.

Donc, à cet égard aussi, la langue de nos documents est de source macédonienne et non de source bulgare.

d) *La présence du monophthongue e et non point du dipht. ea*.—Dans la langue bulgare proprement dite on trouve la dipht. *ea*, *ja* (ou *ä*) au lieu de l'«*altkirchenslavisch*» *ѣ*, et aussi la règle de la transformation («*umlaut*») de ce *ea* dans *e*, quand *ea* précède une syllabe qui contient *e* ou *i*. Donc: *del*=la partie, mais *deli*=les parties.

La langue slave du nord et du centre de la Macédoine n'a pas, ni n'a eu, en général, cette diphtongue *ea*, plus que le «*umlaut*» de *ea* en *e*, mais elle offre partout seulement *e*; donc elle offre: *del* et *deli*.

La langue des documents valaco-slaves, dans sa constitution organique et en traits généraux, ne possède pas *ea*=*ѣ*, comme on le croit à tort en se fondant sur le *ѣ*=*ea* des textes purements roumains, mais elle a partout *e* au lieu de l'«*altkirchenslavisch*» *ѣ*. D'ailleurs, dans les textes purement roumains aussi, *ѣ* signifie *e* à côté de *ea*. Dans les milliers des documents que j'ai lus, je n'en ai trouvé qu'un seul qui contienne évidemment *ea* et qui est donc une exception²⁾. Et dans ce document même on ne trouve pas non pas la règle de l'«*umlaut*». Nouvelle ressemblance entre notre langue slave et la langue slave macédonienne.

Cela nous montre que la langue des documents valaco-slaves n'est point la langue bulgare proprement dite, mais celle de Macédoine.

e) *Le son u (français ou) et non ä*.—Dans la langue bulgare proprement dite se trouve le son *ä* (plus rarement *a* et *o*)—là où la langue «*altkirchenslavische*» présente le son *ѡ*=*ou*; donc: *räka*=main, plsl. *рѡка*.

La langue slave actuelle, comme celle des anciens textes, de Ma-

1) Dans Нови Влахо-бълг. Грам. p. 138.

2) Voir mon ouvrage couronné par l'Académie roumaine: «*Fonetica alfabetului cirtic în textele române din veacul XVI și XVII**», p. 129.

Limba slavă actuală, ca aceea a vechilor texte, din Macedonia nu oferă decât foarte rar *ā* (a, o); de obicei, în același loc în cuvinte, se găsește acolo sunetul *u*. Deci: *ruka*=mână.

Limba documentelor munteano-slave are, ca în Macedonia, de regulă *u* și numai rar și excepțional *ā*. Nici însuși Miletič nu contestă aceasta; numai că el vrea să considere pe *s* (oy) al documentelor munteano-slave (în loc de «alkirchenslavisch *ж*») ca un semn grafic și să reprezintă sunetul *ā*. Dar Miletič n'a observat că, dacă oy ar însemna *ā* în documentele noastre slave, atunci oy ar trebui să aibă de asemenea—deseori, cel puțin—aceeași însemnare în textele românești. Dar oy cu însemnarea de *ā* nu se întâlnește niciodată în textele românești cum am dovedit deja în lucrarea mea: «Fonetica alfabetului cirilic» p. 372-382. Deci oy în loc de «alkirchenslavisch» *ж* nu însemna decât *u* în limba documentelor munteano-slave. Ca și în limba slavă macedoneană.

Astfel deci, și în această privință, limba documentelor noastre munteano-slave nu este limba bulgară propriu zisă, fiindcă aceasta are *ā*, ci ea este aceea din Macedonia.

f) *Sunetele k, č și ġ iar nu št, žd*.—Sunetele št, žd sunt o trăsătură caracteristică a limbei bulgare propriu zisă; aceasta are: *vešte*=mult, *mežda*=mult și *mežda*=hotar, frontieră.

Limba slavă din Macedonia se caracterizază prin sunetele *k' s' č și ġ* cari înlocuiesc sunetele bulgare št și žd; foarte rar ea are și aceste št, žd. Deci de obicei: *vek'e* (în loc de *vešte*) sau *meg'a* (în loc de *mežda*).

Limba documentelor munteano-slave, are și ea št, žd, dar foarte adesea *k', v, r'* în loc de št, žd. Pentru aceleași motive pe cari le-am expus mai sus cu ocazia lui oy, aceasta nu poate fi în ortografie, cum se poate, Miletič ar fi ispitit să creadă. La noi, deci, ca în Macedonia, poate, Miletič ar fi ispitit să creadă. La noi, deci, ca în Macedonia, poate, Miletič ar fi ispitit să creadă.

Astfel că, și în această privință, limba documentelor noastre munteano-slave este aceea din Macedonia iar nu cea bulgară propriu zisă, de mult timp nu se găsește *l* așa numit epentetic. Aici se vorbește deci: *zem*=pământ, *kupja*=marfă.

Dar limba slavă macedoneană, alături de forme fără *l* epentetic are și a avut în totdeauna *l* epentetic. Aici se zice deci în general: *zemlja, kuplja*.

Miletič, înșelat de ideea lui preconcepută de panbulgarism, a afirmat că «Л редовно отскрѣчва», adică „*l* lipsește regulat“ în limba documentelor munteano-slave. Dar, cum voi dovedi aiurea, aceasta e o înexactitate. Din contra, această limbă are regulat *l* epentetic, și numai rar și prin excepție acest *l* îi lipsește.

Deci, și în această privință, limba documentelor noastre slave este limba macedoneană și nu bulgară.

Macédoine n'offre que très rarement *ā* (a, o); d'ordinaire, à la même place dans les mots, on y trouve le son *u* (français ou). Donc: *ruka*=main.

La langue des documents valaco-slaves a, comme en Macédoine, l'habitude *u* et seulement rarement et exceptionnellement *ā*. C'est ce que Miletič lui même ne conteste pas; seulement il veut considérer le *s* (oy) des documents valaco-slaves (au lieu de l'«alkirchensl.» *ж*) comme un signe graphique et comme représentant le son *ā*. Mais Miletič n'a pas remarqué que, si le oy (*s*) signifiait *ā* dans nos documents slaves, il devait également avoir—souvent, du moins—la même signification dans les textes purement roumains. Mais le oy avec la signification de *ā* ne se rencontre jamais dans les textes roumains, comme je l'ai déjà démontré dans mon ouvrage: «Fonetica alfabetului cirilic» p. 372-382. Donc, oy au lieu de l'«alkirchenslavisch» *ж* ne signifiait que *u* (franç. ou) dans la langue des documents valaco-slaves. Tout comme en Macédoine.

Ainsi donc, à cet égard aussi, la langue slave de nos documents valaco-slaves n'est pas la langue bulgare proprement dite, parce que celle-ci a *ā*, mais elle est celle de Macédoine.

f) *Les sons k, č et ġ et non št, žd*.—Les sons št, žd sont un trait caractéristique de la langue bulgare proprement dite; donc en bulgare: *vešte*, plus, plus grand, et *mežda*=frontière.

La langue slave de la Macédoine se caractérise par les sons *k' ou s'* qui remplacent les sons bulgares št, žd; très rarement elle a aussi ces št, žd. Donc ordinairement: *vek'e* ou *meg'a*.

La langue des documents valaco-slaves a, elle aussi, les št, žd, mais elle a souvent *k', v, r'*, au lieu de št, žd. Pour les mêmes raisons que nous avons exposées plus haut à propos de oy, ce ne peut être qu'un signe graphique (comme peut être Miletič serait tenté de la croire). Chez nous tout comme en Macédoine!

Donc, à cet égard aussi, la langue de nos documents valaco-slaves est celle de la Macédoine et non la bulgare proprement dite.

g) *L'existence de l'épenthétique*.—Dans la langue bulgare proprement dite, depuis longtemps déjà, on ne trouve pas le *l* ainsi nommé épenthétique. Ici on dit donc: *zemja*=terre, *kupja*=marchandise. Mais la langue slave macédonienne, à côté des formes sans *l* épenthétique, a et a toujours eu le *l* épenth. Ici on dit donc généralement: *zemlja, kuplja*.

Miletič, trompé par son idée préconçue de panbulgarisme, a affirmé que «Л редовно отскрѣчва», c'est-à-dire: «de *l* manque régulièrement dans la langue des documents valaco-slaves. Mais, comme je prouverai ailleurs, c'est une inexactitude. Au contraire, cette langue a régulièrement le *l* épenth., rarement seulement et par exception *l* lui manque.

Donc, à cet égard aussi, la langue de nos documents slaves est la langue macédonienne et non bulgare.

h) Există în documentele noastre munteano-slave încă alte caractere, cari nu se găsesc în limba bulgară ci în cea macedoneană. Astfel: pronumele *ga*, terminațiunile verbale *-m* pentru 1-a persoană de singular și *-mo* pentru 1-a pers. a pluralului etc. Dar nu mai vorbim de ele, pentru că credem că cele șapte argumente aduse sunt suficiente spre a arăta greșala lui Miletic și a celorlalți slaviști și pentru a confirma teza noastră că: limba documentelor munteano-slave, în constituțiunea sa fundamentală, nu este limba bulgară propriu zisă, ci ea este limba macedoneană.

Acest rezultat, la care ajung cercetările mele cu privire la natura limbii documentelor noastre slave, aduce de asemeni unele *conclusiones istorice noui*. Am arătat în altă parte ¹⁾, că alfabetul cirilic și limba slavă s'au introdus în Principatele române nu în sec. IX sau X cum s'a spus până la mine, ci în sec. XII-lea din Bulgaria propriu zisă. Dacă punem în legătură acest fapt cu rezultatul la care am ajuns acum, constatăm că între al XII și XVII veac, influența literară slavă a venit, s'a exercitat asupra Munteniei din *două regiuni deosebite* și nu, cum s'a crezut până acum, din aceeași regiune. Anume: din secolul XII până la al XIV-lea, centrul acestei influențe se găsea în Bulgaria propriu zisă, dar, începând din secolul XIV, el se strămută în Macedonia, unde se menține până în al XVII.

Iată pentru-ce, odată cu acest macedonism care avea un caracter sîrbesc, se strecura fără încetare o influență curat grecească, pe care vedem în toila ei la noi deja la sfârșitul sec. XVII-lea și începutul celui XVIII-lea ²⁾.

1) En cel dintâi în lucrarea mea scrisă în limba croată: *Fonetika ćiriliske azbukice*, Agram 1899. E dar o încorectitudine științifică aceea ce face d. prof. N. Jorga care în *Geschichte des rumänischen Volkes*, I, 252 — prefăcându-se că nu știe, atribuie nu mie ci colegului d. I. Bogdan *cel dintâi studiu asupra timpului introducerii alfabetului cirilic la Români*. Cred că cumnăția dintre dumnealor n'ar trebui să aibă a face cu adevărul științific. Dar eu am scris despre această chestie în pomenita-mi teză de doctorat la Agram în anul 1899, pe când d. I. Bogdan scrie despre ea numai în a. 1900, în Volumul jubilar „Omagiul lui Titu Maiorescu”. Și chiar atunci d. Bogdan reproduce în românește argumentele științifice capitale aduse de mine în limba croată. A se vedea, de altfel, încă a mea *Fonetika alfabetului cirilic*, București 1904.

2) Asupra acestui al doilea centru de gravitație, care are pecetea sîrbească, a se vedea, pentru mai multe amănunte, lucrările mele: *Румуни према Србима и Бугарима*, Belgrad 1908 p. 76—161, precum și: „*Românii față de Sârbi și Bulgari*”, București 1905.

h) Il y a, encore dans nos documents valaco-slaves, d'autres caractères qui ne se trouvent pas dans la langue bulgare, mais dans le macedonien. Tels: le pronom *ga*, les terminaisons verbales *-m* pour la 1 pers. du singulier. et *-mo* pour la 1 pers. du pluriel etc. Mais nous n'en parlons plus, parce que nous croyons que les sept arguments apportés sont suffisants pour montrer l'erreur de Miletic et de autres slavistes, et pour confirmer notre thèse la langue des documents valaco-slaves, dans sa constitution fondamentale, n'est pas la langue bulgare proprement dite, c'est la langue macedonienne.

Ce résultat, auquel aboutissent nos recherches concernant la nature de la langue de nos documents, amène également certaines conclusions historiques nouvelles.

Nous avons montré ailleurs ¹⁾ que l'alphabet cyrillique ainsi que la langue slave se sont introduits au XII siècle dans les Principautés roumaines de la Bulgarie proprement dite. Si nous mettons en relation ce fait avec le résultat auquel nous sommes arrivés, nous constatons qu'entre le XII et le XVII siècle, l'influence littéraire slave sur la Valachie est venue de *deux régions différentes* et non, comme on l'a cru jusqu'à présent, de la même région. A savoir, du XII au XIV siècle, le centre de cette influence se trouvait dans la Bulgarie proprement dite, mais à partir du XIV-ème, il se déplace en Macédoine, où elle se maintient jusqu'au XVII-ème.

Voilà pourquoi, en même temps que ce macedonisme qui avait surtout un caractère serbe, se glissait sans cesse une influence purement grecque, que nous voyons déjà battre son plein chez nous à la fin du XVII-ème siècle et au commencement du XVIII-ème ²⁾.

1) Premièrement dans mon ouvrage écrit en langue croate: *Fonetika ćiriliske azbukice*, Agram 1899. C'est donc une incorrection scientifique, que fait Mr. prof. N. Jorga de l'Université de Bucarest, qui—dans son ouvrage *Geschichte des rumänischen Volkes*, I, 252 — attribue intentionnellement à son beau-frère, Mr. prof. J. Bogdan, la première étude sur le temps de l'introduction de l'alphabet cyrillique parmi les Roumains. Mais moi, j'ai écrit touchant cette question dans la thèse de doctorat mentionnée en Agram 1899, pendant que Mr. J. Bogdan n'écrit à ce sujet qu'en 1900 dans le volume jubilaire „Omagiul lui Titu Maiorescu”. Et même à cette occasion, M. Bogdan reproduit mes arguments capitaux de la thèse d'Agram. Voir, d'ailleurs, ma *Fonetika alfabetului cirilic*, București 1904.

2) Sur ce second centre de gravitation qui a le cachet serbe, voir pour plus de détails mes ouvrages: *Румуни према Србима и Бугарима*, Belgrad 1908 p. 76—161, et aussi: „*Românii față de Sârbi și Bulgari*”, București 1905.

Contribuțiuni la cunoașterea formelor cristaline a Hiperstenului în Andezite

DE

V. C. BUȚUREANU

Profesor la Facultatea de Științe.

Călimanii Românești, care se găsesc în districtul Suceava, pe frontiera spre Transilvania și Bucovina, sunt formați din roci andezitice, din care câte-va tipuri sunt foarte bogate în cristali de Hipersten; acești cristali sunt, câte odată de mari dimensiuni și se pot examina direct cu lupa, alte ori sunt mici și atunci trebuie să-i examinăm în lame subțiri la microscop. Mai ales tipul *No. 2 Băuca*, care are de culoare gri închisă, conține cristali de Hipersten destul de mari; în unele părți acest andezit a încercat alterațiuni, care au transformat pasta sa în o substanță amorfă cu aspect argilos, foarte friabilă, lăsând cristalii de Hipersten intacti;—atunci acești cristali se desfac foarte ușor și lasă în pastă imagina lor negativă.—În preparațiile microscopice ale andeziturilor se găsesc secțiuni în cristalii de Hipersten care permit studiul formelor lor cristaligrafice și a proprietăților lor optice.

Cristalii mari de Hipersten cari a fost izolați din andezitul din Băuca, se prezintă sau simpli sau în macle, d'între care unele par a merita să fie studiate de mai aproape.—Dar iața mai întâi cunoștințele ce avem asupra acestui subiect.

În „*Mineralogisches Lexicon* a lui Zepharovici pag. 76, găsim indicată existența Bronzitului în Bucovina, în munții *Tympe* și *Păltiniș* în basenul Moldovei, cuprins în serpentină.—Mai târziu în 1883, *Becke* publică în *Mineral. Mittheilungen* N. F. V. Band pag. 527, o notiță în care indică mijloacele prin care se pot distinge la microscop, în secțiunile subțiri a rocilor, Augitul de Bronzit, și la fine indică existența *Augit-Andezitelor cu Bronzit* în partea nordică a catenei Harghita, care se continuă în sudul Bucovinei și mai ales în munții: *Timeu*, *Lucaci*, *Piatra Dornei* etc. În fine în 1885, tot *Becke* publică în *Miner. Mittheil.* N. F. VII. B. pag. 93 articolul: *Ueber Zwillingverwachsungen gesteimbildender Pyroxene und Amphibole*, în care descrie maclele de Bronzit găsite în secțiunile subțiri făcute în Augit-Andeziturile cu Bronzit de la *Lucaci* și care au loc după fețele e^2 (012) e^3 (013) și e^3_2 (023).

Pentru a fi sigur de identitatea cristallilor, am procedat mai întâi

Contribution à la connaissance des formes cristallines de l'Hypersthène dans les Andésites

PAR

V. C. BUȚUREANU

Professeur à la Faculté des Sciences.

Les Calimani roumains, qui se trouvent dans le district Suceava, sur la frontière vers la Transylvanie et la Bucovine, sont formés par des roches andésitiques, dont quelques types sont très riches en cristaux d'Hypersthène; ces cristaux sont tantôt de grandes dimensions et on peut les examiner directement à la loupe, tantôt ils sont petits, et alors on doit les examiner en lames minces au microscope. Particulièrement, le type *No. 2 Băuca* qui est de couleur gri foncé, contient des cristaux d'Hypersthène assez grands; dans certaines parties cet andésite a subi des alterations, qui ont transformé sa pâte en une substance amorphe à l'aspect argileux, très friable, laissant les cristaux d'Hypersthène intactes; alors ces cristaux se détachent très facilement et laissent dans la pâte leur image négative. Dans les préparations microscopiques des andésites on trouve des sections dans les cristaux d'Hypersthène, qui permettent l'étude de leurs formes cristallographiques et de leurs propriétés optiques.

Les grands cristaux d'Hypersthène, qui ont été isolés de l'Andésite de Băuca, se présentent simples ou en macles, dont quelques unes paraissent dignes d'être étudiées de plus près. Mais voici d'abord les connaissances que nous avons sur ce sujet.

Dans le „*Mineralogisches Lexicon* de Zepharovici pag. 76, nous trouvons l'indication de l'existence de la *Bronzite* en Bucovine, dans les montagnes *Tympe* et *Paltinisch* dans le bassin de *Moldova*, comprise dans la serpentine. Plus tard *Becke* publie dans: *Mineral. Mittheil.* N. F. V. Band pag. 527, une notice dans laquelle il indique les moyens par lesquels on peut distinguer au microscope dans les sections minces des roches, l'Augite de la Bronzite, et à la fin il indique l'existence des *Augite Andésites à Bronzite* dans la partie nord de la chaîne Harghita, qui se continue dans le Sud de la Bucovine et surtout dans les montagnes: *Timeu*, *Lucaci*, *Piatra Dornei* etc. Enfin en 1885, *Becke* publie dans les *Miner. Mittheil.* N. F. VII. B. pag. 93, l'article: *Ueber Zwillingverwachsungen gesteimbildender Pyroxene und Amphibole*, dans lequel il

la determinarea compoziției lor chimice și a câtor-va din proprietățile lor fizice.

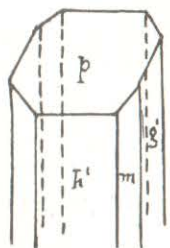
Toți cristalii au aspectul prismatic, de culoare verde închis sau negru-verziu, având 2—7 mm. lărgime și 5—8 mm. lungime; sunt opaci, puțin strălucitori, cu o densitate cuprinsă între 3, 2 și 3, 4, și duritate între 5 și 6. Se topește cu multă greutate, și sunt aproape neatacabili de acide.

Analiza chimică cantitativă, asupra a trei tipuri de culori variate a dat rezultatele următoare:

	Var. neagră	Verzie	Gri verzie
SiO ₂	49,43	49,80	50,15
Al ₂ O ₃	3,40	1,40	2,02
FeMnO	14,75	12,00	10,24
CaO	4,17	10,25	8,00
MgO	27,00	26,00	28,85
H ₂ O	1,66	0,84	0,95
	100,14	100,29	100,24

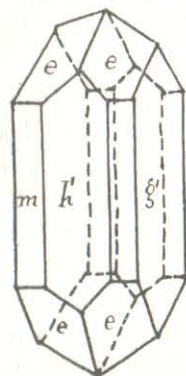
Iată acum care sunt diversele forme ce prezintă acești cristalii.

Forme simple.—Majoritatea cristalilor simpli prezintă fețele prismei și a celor trei pinacoizi (Fig. 1). În particular bazipinacoidul nu este plan. Alți cristalii mai complecți, prezintă, pe lângă fețele prismei *m* și a pinacoizilor *h'* și *g'*, și fețele de pe vârful piramidei *e* (Fig. 2), iar alți cristalii sunt formați de fețele precedente combinate cu fețele unei brahidome *K* (Fig. 3).

(Fig. 1).

Unghiurile măsurate sunt:

(Fig. 2).

Ca macle prin juxtapunere avem:

1) Doi cristalii prezentând fețele: *m*, *h'*, *g'*, *e* și *e'* sunt reunite prin juxtapunere.

- $h'g' = 90^\circ$
- $mh' = 135^\circ 30'$
- $mm = 88^\circ 30'$
- $mg' = 134^\circ$
- $ee \text{ pe } g' = 121^\circ$
- $ee \text{ „ } h' = 152^\circ$
- $KK \text{ „ } h' = 148^\circ$
- $Kg' = 106^\circ$

După pozițiunea și unghiurile ce fac fețele *e* și *e'* ele sunt:

Fața *e* o macropiramidă $b'b \frac{1}{3} h \frac{1}{2} (212) \bar{P}_2$

Fața *e'* o brahidomă $e^2 (012) \frac{1}{2} P \infty$

Raportul axelor fiind: $a : b : c = 0,97 : 1 : 0,57$.

Macle. Am găsit macle prin juxtapunere și prin

pătrundere.

décritiles macles de Bronzite, trouvées dans les sections minces faites dans les Augite Andésites à Bronzite de Lucaci et qui ont lieu d'après les faces: $e^2 (012)$, $e^1 (013)$, $e^1 \frac{1}{2} (023)$.

Pour être certain de l'identité des cristaux, j'ai procédé d'abord à la détermination de leur composition chimique et de quelques unes de leurs propriétés physiques.

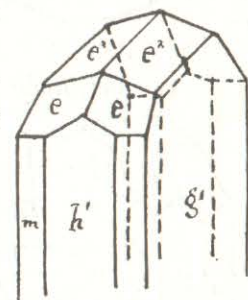
Tous les cristaux ont l'aspect prismatique, de couleur vert foncé ou noir verdâtre, ayant 2—7 m.m. de largeur et 5—8 m.m. de longueur; ils sont opaques, peu brillants, avec une densité comprise entre 3, 2 et 3, 4, et une dureté entre 5 et 6. Ils sont très difficilement fusibles et peu attaquables aux acides.

L'analyse chimique quantitative faite sur trois types de couleurs variées, a donné les résultats suivants:

	Var. noire	Verdâtre	Gri verdâtre
SiO ₂	49,43	49,80	50,15
Al ₂ O ₃	3,40	1,40	2,02
Fe MnO	14,75	12,00	10,24
Ca O	4,17	10,25	8,00
MgO	27,00	26,00	28,85
H ₂ O	1,66	0,84	0,95
	100,11	100,29	100,24

Voici maintenant les divers formes que présentent ces cristaux.

Formes simples.—La majorité des cristaux simples présentent les faces du prisme et des trois pinacoïdes (Fig. 1); en particulier le basi-pinacoïde n'est pas plan. D'autres cristaux plus complets présentent, en outre, les faces du prisme *m* et des pinacoïdes *h'* et *g'*, les faces de la pyramide *e* (Fig. 2), et d'autres cristaux sont formés par les faces précédentes combinées avec les faces du brahidome *K* (Fig. 3). Dans ce cas, les cristaux sont aplatis suivant le brahi-pinacoïde.

(Fig. 3).

Les cristaux n'ayant pas les faces très brillantes, pour la mesure des angles nous les avons recouvert d'une couche de vernis.

Les angles mesurés sont:

- $h'g' = 90^\circ$
- $mh' = 135^\circ 30'$
- $mm = 88^\circ 30'$
- $mg' = 134^\circ$
- $ee \text{ sur } g' = 121^\circ$
- $ee \text{ „ } h' = 152^\circ$
- $KK \text{ „ } h' = 148^\circ$
- $Kg' = 106^\circ$

D'après la position et les angles des faces *e* et *K* elles sont:

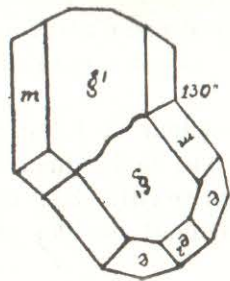
La face *e* une macropiramide: $b'b \frac{1}{3} h \frac{1}{2} (212) \bar{P}_2$

„ „ *K* „ brahidome $e^2 (012) \frac{1}{2} P \infty$.

Le rapport des axes étant: $a : b : c = 0,97 : 1 : 0,57$.

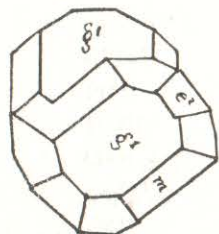
Macles.—Nous avons trouvé des macles par juxtaposition et par

în maclă așa că fețele g' sunt pe același plan, iar axele lor principale formează un unghi obtuz de 130° . (Fig. 4). În acest caz planul de maclă face cu h' un unghi de 65° ; deci e al unei *macrodomes* care face cu *macropinacoidul* un unghi de 115° ; această *macrodomă* este: $a' (101) P_\infty$.

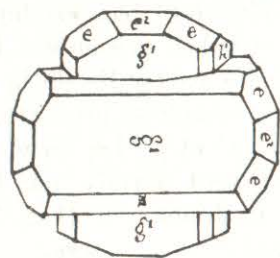
(Fig. 4).

2) Doi cristali reuniți astfel că axele lor principale formează un unghi de 56° ; planul de maclă face cu h' un unghi de 152° ; el aparține deci unei fețe de *macrodomă* care corespunde notațiunii $a \frac{1}{3} (301) 3 P_\infty$. (Fig. 5).

(Fig. 5).

Maclele prin pătrundere sunt formate: sau de doi cristali, a căror axe principale sunt perpendiculare una pe alta, și fețele g' pe același plan (Fig. 6); sau de doi cristali a căror axe principale sunt mâin perpendiculare una pe alta, însă planurile fețelor g' nu mai sunt paralele, dar perpendiculare (Fig. 7).

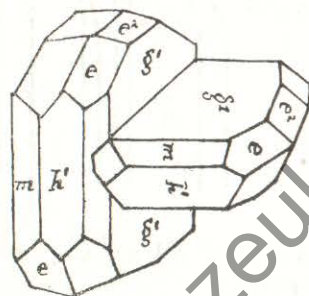
(Fig. 6).

În fine, sunt și macle prin juxtapunere și pătrundere; în acest caz planul de maclă este aproape paralel cu g' , și al doilea cristal a încercat o inflexiune spre stânga, așa că axele principale a celor doi cristali, fac un unghi de $3^\circ-7^\circ$ (Fig. 8).

Abordăm acum studiul cristalilor de *persten*, în secțiuni subțiri, la microscop. aici vom găsi atât cristali simpli cât și macle.

Cristalii simpli ne arată secțiuni paralele sau perpendiculare pe axă.

Secțiunile paralele cu axa pot fi: sau paralele cu g' sau cu h' . În secțiunile paralele cu g' , găsim un contur hexagonal, format de fețele h' și *macropiramida* $e (212) (P_2)$; în aceste secțiuni fețele e fac între ele un unghi care variază între 119° și 122° , iar unghiul ce face cu h' e de 118° la 120° (Fig. 9).

(Fig. 7).

În tipul *XI Deluganu* găsim combinația $h' b \frac{1}{4}$ cu unghiurile:

$$b \frac{1}{4} b \frac{1}{4} = 104^\circ \text{ și } h' b \frac{1}{4} = 128^\circ. \text{ (Fig. 10).}$$

Pe aceste secțiuni se văd urmele de clivaj paralele cu fețele prizmei, și care sunt foarte clare, dar întrerupte.

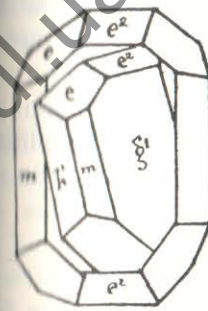
În secțiunile paralele cu g' putem găsi conturnuri octogonale, care poate să fie format:

Comme *macles par juxtaposition* nous avons: 1) Deux cristaux présentant les faces: m, h, g', e et e^2 sont réunis de telle sorte que, les faces g' sont sur le même plan, tandis que les axes principaux forment un angle obtus de 130° (Fig. 4); Dans ce cas le plan de macle fait avec h' un angle de 65° ; donc c'est une *macrodomes* qui fait avec le *macropinacoides* un angle de 115° ; cette *macrodomes* est: $a' (101) P_\infty$.

2) Deux cristaux réunis ainsi que leurs axes principaux forment un angle de 56° ; le plan de macle fait avec h' un angle de 152° et appartient donc à une face de *macrodomes* qui correspond à la notation: $a \frac{1}{3} (301) 3 P_\infty$ (Fig. 5).

Les *macles par pénétration* sont formées: soit par deux cristaux, dont les axes principaux sont perpendiculaires l'une à l'autre, et les faces g' sur le même plan (Fig. 6). Soit par deux cristaux dont les axes principaux étant perpendiculaires l'un à l'autre, les plans des faces g' sont aussi perpendiculaires l'un à l'autre (Fig. 7).

Enfin il y a des macles par juxtaposition et par pénétration; dans ce cas le plan de macle est très près de g' , et le deuxième cristal a subi une inflexion vers la gauche, ainsi que les axes principaux des deux cristaux font entre eux un angle de $3^\circ-7^\circ$. (Fig. 8).

(Fig. 8).

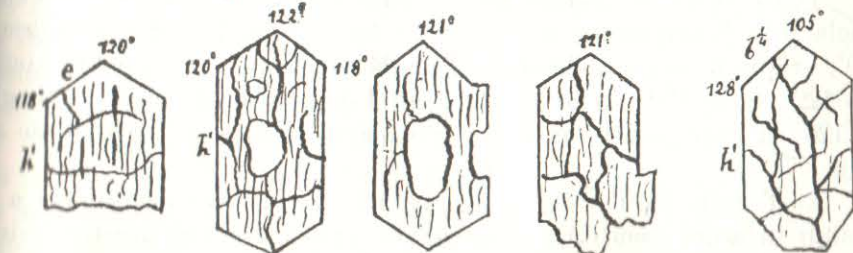
Nous abordons maintenant l'étude des cristaux de *Hypersthène* en plaques minces, au microscope. Et ici nous trouvons des cristaux simples et des macles.

Les *cristaux simples* nous montrent des sections parallèles ou perpendiculaires à l'axe.

Les sections parallèles à l'axe peuvent être parallèles à g' ou à h' .

Dans les sections parallèles à g' nous trouvons un contour hexagonal formé par les faces h' et la *macropiramide* $e (212) (P_2)$; dans ces sections les faces e font entre elles un angle qui varie entre 119° et 122° , tandis que l'angle de e avec h' est de 118° à 120° (Fig. 9).

Dans le type *XI Deluganu* nous trouvons la combinaison $h' b \frac{1}{4}$ avec les angles: $b \frac{1}{4} b \frac{1}{4} = 104^\circ$ et $h' b \frac{1}{4} = 128^\circ$. (Fig. 10).

(Fig. 9).

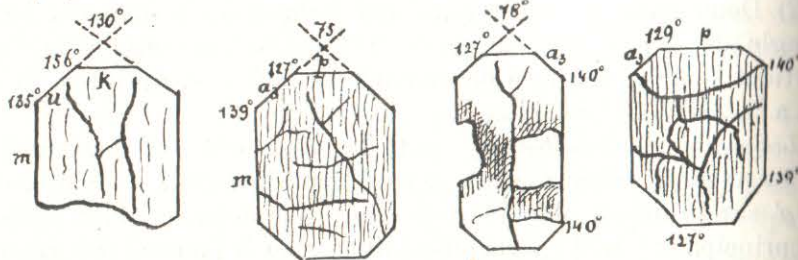
(Fig. 10).

Sur ces sections on voit les traces de clivage parallèles aux faces du prisme, et qui sont très claires mais interrompues.

Sau de fețele prizmei m combinate cu ale brahipiramidei u (232) $\frac{3}{2} \bar{P} \frac{3}{2}$ și cu ale brahidomei e^2 (012) $\frac{1}{2} P \infty$. (Fig. 11) cu unghiurile: $u|u=132^\circ$, $u|k=156^\circ$, $u|m=135^\circ$.

Sau de fețele p , a_3 , m (Fig. 12) cu unghiurile: $pa_3=127^\circ$, $ma_3=139^\circ$, $a_3|a_3=75^\circ$.

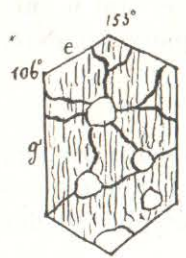
Când secțiunile sunt paralele cu h' putem găsi combinațiile: g' și e cu: $e|e$ pe $h'=152^\circ$ și $eg'=106^\circ$ (Fig. 13) sau fețele g' și e^2 cu:

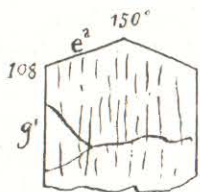
(Fig. 11).

(Fig. 12).

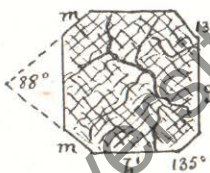
$e^2|e^2=149^\circ$ și $g'e^2=107^\circ$. (Fig. 14).

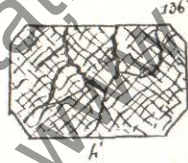
(Fig. 13).

(Fig. 14).

(Fig. 15).

(Fig. 16).

mai interesante:

1) În tipul 38 *Lucaci* găsim mai întâi doi cristali formând maele prin juxtapunere, așa că axele lor principale fac un unghi de 120° ; secțiunea e paralelă cu g' și ne dă conturul: $h'e$ cu unghiurile: $ee=122^\circ$, $eh'=118^\circ$. În acest caz planul de maele face cu h' un unghi de 120° și corespunde unei fețe de macrodomă ce se apropie de a^3 (Fig. 17).

2) Tot în tipul 38 *Lucaci* găsim o maele prin pătrundere a doi cristali în cruce ascuțită, așa că axele principale ale acestor cristali formează unghiul ascuțit de 60° . Secțiunea e paralelă cu g' și prezintă fețele e și h' având: $ee=120^\circ$. Planul de maele face cu h' un unghi de 150° ; el este deci a macrodomei a' . (Fig. 18).

Dans les sections parallèles à g' , on peut trouver et des contours octogonaux qui peut être formé:

Soit par les faces m du prisme combinées avec les faces de la brachypramide u (232) $\frac{3}{2} \bar{P} \frac{3}{2}$ et avec les faces du brachidome e^2 (012) $\frac{1}{2} P \infty$. (Fig. 11), avec les angles: $uu=132^\circ$, $uK=156^\circ$, $um=135^\circ$.

Soit par les faces: p , a_3 , m (Fig. 12.) avec les angles: $pa_3=127^\circ$, $ma_3=139^\circ$, $a_3a_3=75^\circ$.

Quand les sections sont parallèles à h' , nous trouvons les combinaisons: g' et e avec les angles: $ee=152^\circ$ et $eg'=106^\circ$. (Fig. 13).

Soit les faces g' et e^2 avec les angles:

$e^2e^2=149^\circ$ et $g'e^2=107^\circ$. (Fig. 14).

Les sections perpendiculaires à l'axe, présentent des contours octogonaux, formés par les faces g' et h' qui sont plus développées, et les faces m du prisme, avec les angles: $mm=88^\circ 30'$, $mh'=135^\circ 30'$, $hg'=134^\circ$. (Fig. 15).

Nous avons trouvé aussi une section allongée suivant h' avec: $mm=88^\circ$ et $mh'=136^\circ$. (Fig. 16).

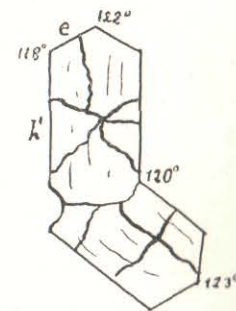
Les macles que nous avons trouvés dans les préparations microscopiques sont nombreuses, mais rarement se présentent dans des bonnes conditions pour être étudiées. Parmi celles-ci nous avons trois de plus intéressantes:

1) Dans le type 38 *Lucaci* nous trouvons d'abord: deux cristaux formant une maele par juxtaposition, ainsi que leurs axes principaux forment un angle de 120° ; la section est parallèle à g' et nous donne le contour $h'e$ avec les angles: $ee=122^\circ$ et $eh'=118^\circ$. Dans ce cas le plan de maele fait avec h' un angle de 120° et correspond à une face de macrodome qui s'approche de a^3 (Fig. 17).

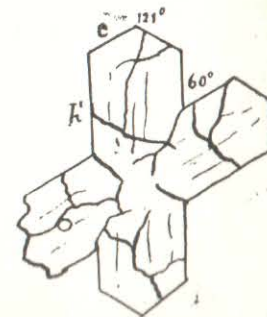
2) Dans le même type 38 *Lucaci* nous trouvons une maele par pénétration de deux cristaux en croix oblique, ainsi que les axes principaux des cristaux forment un angle aigu de 60° . La section est parallèle à g' et présente les faces h' et e avec: $ee=121^\circ$. Le plan de maele fait avec h' un angle de 150° ; c'est donc une face de macrodome a' (Fig. 18).

3) Enfin le type 11 *Deluganu* nous donne une section parallèle à h' dans une maele par juxtaposition de 3 cristaux présentant le contour xg' , $x=(b'b \frac{1}{2}, g' \frac{1}{2})$ (232) avec:

$xx=108^\circ$ et $xg'=125^\circ$

(Fig. 17).

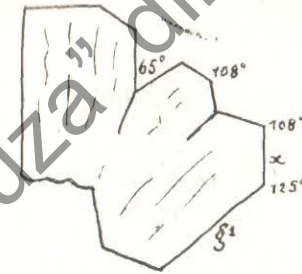
(Fig. 18).

3) În fine în tipul 11 *Deluganu* găsim o secțiune paralelă cu b' în care se vede o marelă prin juxtapunere a trei cristali prezentând conturul x și g' ($x=(b'b' \frac{1}{2}, g' \frac{1}{2})$ (232), cu unghiurile: $x|x=108^\circ$, $x|g'=125^\circ$).

Doi cristali sunt uniți prin fețele g' și formează un singur individ care face cu al treilea cristal un unghi de 65° .

Planul de marelă formează cu g' un unghi de $147^\circ 30'$ și corespunde cu fața $e' \frac{1}{2}$ (021) $2P \infty$ de brachidomă (Fig. 19).

Deux cristaux sont réunis par les faces g' et forment un seul individu, qui fait avec le troisième cristal un angle de 65° .

(Fig. 19).

Le plan de marelă fait avec g' un angle de $147^\circ 30'$ et correspond à la face de brachidome: $e' \frac{1}{2}$ (021) $2P \infty$. (Fig. 19).

Rolul diagnosticului funcțional în medicină

DE

DR. E. RIEGLER

Profesor la Facultatea de Medicină.

Marele Anatom-patolog *Rokitansky* a susținut că anatomia patologică trebuie să fie baza medicinei. Autoritatea acestui savant a fost destul de mare pentru ca medicii se deie o mică importanță cercetărilor funcționale ale diferitelor organe.

Toată atențiunea a fost data explorațiilor locale și ori ce manifestări clinice, care nu prezenta un substrat anatomic-patologic și fost ignorată.

În contra acestei tendințe unilaterale a intervenit în primul rând *Virchow*. Acest distins învățat a arătat că anatomia patologică nu poate să explice toate manifestările patologice.

Magenie a pus în evidență că medicina nu este decât fiziologia omului bolnav și prin urmare patologia nu se poate baza numai pe anatomia patologică.

În ori ce caz nu există posibilitatea de a localiza ori-ce turburanță funcțională numai cu ajutorul anatomiei patologice, cu atât mai mult că nu există întotdeauna un paralelism între leziunile anatomice și turburările funcționale a organelor corespunzătoare, astfel încât se poate că o inimă constatată anormală prin percusiune și auscultație se funcționeze bine, pe când o altă inimă cu neînsemnate modificări anatomice se funcționeze rău.

Turburările funcționale ale organelor pot fi relative sau absolute. Acele relative provin numai din cauza unor oboseală a organelor respective și prin urmare pot fi înlăturate prin repaus și un tratament rațional; turburările absolute au de bază o leziune organică ireparabilă. Prin urmare datoria unui medic este să cerceteze turburările funcționale ale organelor în fazele lor inițiale, cu scopul de a preveni în limitele posibilității turburările tardive, datorite unor leziuni ireparabile.

Diagnosticul funcțional al unor organe se poate face ușor; astfel funcțiunea secretorie și motorie a stomacului se poate controla ușor tot astfel și funcțiunea renală. Mai greu putem cerceta turburările funcționale a ficatului, a pancreasului, a inimii, a intestinelor.

Totuși aceste examinări funcționale au o mare valoare. Astfel

Rôle du diagnostic fonctionnel en médecine

PAR LE

DR. E. RIEGLER

Professeur à la Faculté de Médecine.

L'illustre anatomo-pathologiste *Rokitansky*, a soutenu que l'anatomie pathologique devait être la base de la médecine.

Mais comme ce savant faisait autorité à cette époque il arriva ce qui arrive généralement: les médecins d'alors ne voulurent accorder qu'une très petite valeur aux recherches fonctionnelles des différents organes de l'homme.

Toute l'attention s'était portée sur les explorations locales, et toute manifestation clinique qui ne présentait pas un substratum anatomo-pathologique, était ignorée.

Virchow, le premier, s'est élevé contre cette tendance unilatérale, démontrant que l'anatomie pathologique ne peut pas expliquer toutes les manifestations pathologiques.

Magenie a mis en évidence que la médecine n'était autre chose que la physiologie de l'homme malade et que, par conséquent, la pathologie ne pouvait pas se baser uniquement sur l'anatomie pathologique.

Il n'est donc pas possible de localiser constamment un trouble fonctionnel quelconque, en ne se basant que sur l'anatomie pathologique, et cela par la raison qu'il n'existe pas toujours un parallélisme entre les lésions anatomiques et les troubles fonctionnels des organes correspondants. Il arrive ainsi qu'un cœur peut fonctionner régulièrement, quoique, par la percussion et l'auscultation, l'on constate une certaine anomalie et réciproquement.

Les troubles fonctionnels des organes peuvent être relatifs ou absolus.

Les troubles relatifs proviennent de la fatigue des organes respectifs et peuvent être évités par le repos et un traitement rationnel, les troubles absolus ont comme base une lésion organique irréparable.

Il résulte donc que le médecin a le devoir de se rendre compte des troubles fonctionnels des organes à leurs phases initiales, pour pouvoir prévenir, autant que possible, les troubles tardifs qu'engendrent les lésions irréparables.

On peut facilement connaître le diagnostic fonctionnel d'un or-

cercetarea zaharului in urina nu are de scop sa puna in evidenta
turburarea functionala a unui anumit organ; cu toate aceste prezenta
lui denota o insuficienta functionala a organismului. Din domeniul
cercetarilor functionale fac parte si reactiunile biologice asupra serului
si inca nu cunoastem organele in care se formeaza corpurile specifice
aglutinine, bacteriolizine, precipitine, opsonine etc.

O cercetare functionala a unui organ este necesara chiar si in
cazul cand s'a pus diagnosticul boalei prin examinarea fizica; astfel
prin o examinare fizicala se poate constata o dilatare a stomacului
dar adevarata stare patologica a acestui organ o va preciza numai
cercetare functionala.

Cercetarile anatomice si functionale a organelor au aceeași
importanta, ele trebuie sa se completeze reciproc si numai astfel vor
duce foloase reale terapeutice.

Cercetarile functionale ale organelor sunt bazate pe cunostinta
de fiziologie normala si patologica si cunoasterea metoadelor chimice
si biologice.

Aceste metode trebuie sa fie simple, usoare de executat si exacte
caci in cazul contrar medicii vor renunta la cercetarile functionale
atit de folositoare terapeutice.

Conduc de aceste principii am imaginat o serie de metode pentru
cercetarile functionale bazate pe colorimetrie?

Voi descrie una din aceste metode pentru dozarea acidului
in urina.

Aceasta dozare se bazeaza pe proprietatea acidului uric de a
soluționa albastre cu fosfatul disodic si acid fosfomolibdic iar intensita
tatea coloratiunii este proportionala cu cantitatea de acid uric dizolvat.

In aceste dozari colorimetrice ma servesc de colorimetrul lui Duboseq
boscq a carui constructiune si modul de operatiune sunt cunoscute.

Ca in toate dozarile colorimetrice avem nevoie de o solutiune tip
care servește ca termen de comparatiune.

Solutiunea de acid uric, care servește la prepararea acestui tip
obține in modul urmator: intr'un flacon de 100 c. c., prevazut cu
marca, se introduce exact 0.1 gr. acid uric pur, 0.05 bicarbonat de sodiu,
50 c. c. glicerina pura si 50 c. c. apa distilata; se incalzeste pana
ce ferbe bine si dupa recire se adauga glicerina pura pana ce ajunge
la marca. Aceasta solutiune contine exact 0.1 gr. acid uric in 100 c. c.
si se poate conserva fara ca sa se altereze.

Ca sa facem dozarea ne trebuie doua probete de 10 c. c. graduate
o solutiune de 5% fosfat disodic si o solutiune de 10% acid fosfomolibdic
cristalizat.

In una din aceste probete introducem (cu ajutorul unei pipete de
1 c. c.) exact 1 c. c. din solutiunea de acid uric, in a doua probeta
1 c. c. urina de examinat; in fiecare probeta se toarna cate 2 c. c.

nous citerons comme exemple les fonctions des secretions et de
l'estomac ou les fonctions du rein; tandis qu'au contraire,
peut reconnaître difficilement ces mêmes fonctions concernant le
le pancreas, le cœur ou les intestins.

Il n'en est pas moins vrai que l'examen de ces fonctions a une
grande valeur; ainsi la présence du sucre dans l'urine d'un individu
denote pas un trouble fonctionnel d'un organe special et cependant
sa présence démontre l'insuffisance fonctionnelle de l'organisme.

Les réactions biologiques sur le serum font partie du domaine
des recherches fonctionnelles, et cependant nous ne connaissons pas
encore les organes dans lesquels se forment les corps spécifiques: les
aglutinines, bactériolysines, précipitines, opsonines, etc.

Il faut connaître l'intégrité fonctionnelle d'un organe, même si
on est sûr du diagnostic, par le seul examen physique; ainsi la dilatare
de l'estomac peut être reconnue par le seul examen physique,
mais le véritable état pathologique de cet organe ne pourra être précisé
que par son examen fonctionnel.

Les connaissances anatomiques et fonctionnelles des différents or
ganes ont une égale importance; elles doivent se compléter réciproque
ment car ce n'est que de cette manière que l'on peut arriver à de
bons résultats thérapeutiques.

Pour pouvoir apprécier la valeur des données fonctionnelles des
organes, il faut bien connaître la physiologie normale et pathologique
de l'homme, ainsi que les différentes méthodes chimiques et biologiques.

Ces méthodes doivent être simples et d'une exécution facile, sans
quels les médecins renonceraient à les employer et à en tirer partie.

Conduit par ces principes, j'ai imaginé une série de méthodes pour
des recherches fonctionnelles, en me basant sur la colorimetrie; je décri
une de ces méthodes concernant le dosage de l'acide urique dans l'urine.

Ce dosage est basé, sur la propriété que possède l'acide urique de
former des solutions bleues en présence de l'acide disodique et de l'acide
phosphomolibdique, l'intensité de la coloration étant proportion
nelle à la quantité de l'acide urique dissous.

Je me suis servi pour faire ces dosages colorimétriques, du colorim
mètre de Duboseq dont la construction et le maniement sont connus.

Comme pour tous les dosages colorimétriques, nous avons besoin
d'une solution type qui servira comme terme de comparaison.

La solution d'acide urique qui sert à la préparation de ce type
s'obtient de la manière suivante:

Dans un flacon de 100 c. c. pourvu d'un indice, on introduit exacte
ment 0.1 gr. d'acide urique pur, 0.05 de bicarbonate de soude,
50 c. c. de glycérine et 50 c. c. d'eau distillée; on fait bouillir et après
refroidissement, on verse de la glycérine pure dans le flacon jusqu'à
l'indice. Cette solution contient exactement 0.1 gr. d'acide urique dans
100 c. c., et peut être conservée longtemps sans s'altérer.

(adică până la diviziunea 3 c. c.) soluțiune de 10% acid fosfomolibdic, se agită puțin și se adaugă până la diviziunea, care corespunde cu 10 c. c. soluțiune de 5% fosfat disodic; se amestecă bine și după 15 minute¹⁾ se compară intensitatea colorațiunei albastre a ambelor lichide.

Pentru acest scop introducem în unul din cilindri (cel stâng) al colorimetrului, soluțiunea tip iar în al doilea (cel din dreapta) soluțiunea de examinat; fixăm cilindrul solid în soluțiunea de examinat până la o înălțime oare care de exemplu 10 mm și căutăm înălțimea cilindrului în soluțiunea tip când cele două jumătăți a câmpului vizual, observate prin luneta aparatului, vor avea aceeași intensitate din relațiunea:

$$c' : c = h : h' \text{ rezultă}$$

$$c = c' \times \frac{h'}{h}$$

Însă în cazul nostru c' reprezintă concentrațiunea acidului uric în soluțiunea tip care este 0.01 acid uric în 100 c. c.; concentrațiunea acestui acid în soluțiunea de examinat, h' înălțimea cilindrului solid a fundat în soluțiunea tip, iar h înălțimea cilindrului afundat în soluțiunea de examinat.

Deci vom avea $c = 0.01 \times \frac{h'}{h}$. Soluțiunea de examinat însă este urina de 10 ori diluată cu reactivi prin urmare $c = 0.1 \times \frac{h'}{h}$ sau acidul uric conținut în 1000 c. c. urină va fi $= \frac{h'}{h}$.

Adică cantitatea de acid uric conținut într'un litru de urină se obține împărțind înălțimea cilindrului afundat în soluțiunea tip (h') prin înălțimea cilindrului afundat în soluțiunea de examinat.

Prezența albuminei în urină nu împiedică dozarea acidului uric după metoda descrisă mai sus, căci o soluțiune de albumină în prezența fosfatului disodic și a acidului fosfomolibdic nu se culorează în albastru.

Pour faire le dosage nous avons besoin de deux éprouvettes graduées de 10 c. c., une solution de 5% de phosphate disodique et une solution de 10% d'acide phosphomolibdique cristallisé.

Nous introduisons avec une pipette dans une de ces éprouvettes 1 c. c. de la solution d'acide urique et dans l'autre éprouvette 1 c. c. d'urine à examiner; dans chacune d'elles on verse deux c. c. (c'est-à-dire jusqu'à la division 3 c. c. de 10% d'acide phosphomolibdique, on agite et l'on ajoute jusqu'à la division qui correspond à 10 c. c. de la solution de 5% de phosphate disodique; on mélange aussi bien que possible et quinze minutes¹⁾ après, on compare l'intensité de la coloration bleue des deux liquides.

A cet effet nous introduisons dans l'un des cylindres (le gauche) du colorimètre, la solution type, et dans le second (celui du côté droit) la solution à examiner; nous fixons le cylindre solide dans la solution à examiner jusqu'à une hauteur quelconque, par exemple 10 mm; nous cherchons la hauteur du cylindre dans la solution type, lorsque les deux moitiés du champ circulaire, observées à travers la lunette de l'appareil, auront la même intensité. De la relation:

$$c' : c = h : h', \text{ il résulte}$$

$$c = c' \times \frac{h'}{h}$$

Mais dans notre cas spécial c' , représente la concentration de l'acide urique dans la solution type qui est 0.01 acide urique en 100 c. c. c représente la concentration de cet acide dans la solution à examiner, h' la hauteur du cylindre solide noyé dans la solution type et h la hauteur du cylindre noyé dans la solution à examiner.

Nous aurons donc $c = 0.01 \times \frac{h'}{h}$. Mais la solution à examiner est de l'urine diluée dix fois par les réactifs, par conséquent $c = 0.1 \times \frac{h'}{h}$ c'est-à-dire l'acide urique contenu dans 1000 c c d'urine sera $= \frac{h'}{h}$.

Par conséquent la quantité d'acide urique contenue dans un litre d'urine s'obtient en divisant la hauteur du cylindre noyé dans la solution type (h') par la hauteur du cylindre noyé dans la solution à examiner.

La présence de l'albumine dans l'urine n'empêche pas le dosage de l'acide urique selon la méthode décrite plus haut, car une solution d'albumine en présence du phosphate disodique et de l'acide phosphomolibdique ne se colore pas en bleu.

1) În loc de a aștepta 15 minute putem încălzi probetele peste o flacără până ce conținutul lor începe a ferbe și apoi le recim introducându-le într'un pahar cu apă rece.

1) Au lieu d'attendre 15 minutes on peut chauffer le contenu des éprouvettes jusqu'à ce que la coloration bleue apparaisse; on laisse refroidir en plongeant les éprouvettes dans un verre d'eau froide.

FIZIOLOGIA ca știință, îndrumare și foloase

DE

L. C. COSMOVICI

Profesor la Facultatea de Științi.

Fiziologia, după Cl. Bernard—adevăratul întemeitor al acestei științe—„să ocupă cu studiul fenomenelor ce au loc în corpul ființelor vii“.

Și zic întemeitorul Fiziologiei, căci toți acei cari au lucrat sub povățele acestui învățat francez, n'au încetat a spune, că Cl. Bernard nu era un simplu fiziologist ci fiziologia însuși ¹⁾

Această definiție dată Științei, atrage existența unei substanțe deosebită, numită *vie* și implicit, a unei energii speciale: *viata* și așa și este.

Răsfoind însă trecutul gândirii omenirii, precum și felul de a gândi astăzi, găsim pe de o parte, o tendință, în a considera *viata*, ca în afară de materie, numindu-o *suflet* și toți aceia sunt înmănuși sub epitetul de *vitaliști* și mulți alții, cu tendința de a considera *viata* ca o putere fizico-chimică, aproape în totul asemănătoare, și ca origine și ca manifestare, celor-alte puteri fizico-chimice-mecanice, studiate de științele respective: fizica, chimia, mecanica. Aceștia sunt *vitaliști*.

I. Læb, profesor de fiziologie din Berkeley-California ²⁾ consideră fenomenele vitale ca niște reacțiuni chimice. Spune dânsul, „ființele vii sunt niște mașini chimice, pentru două rațiuni: pentru că energia necesară funcționării lor (adecă a mașinilor) este dată de procesuri chimice și pentru că substanțele însuși ale mașinii, sunt rezultate din sintezelor chimice“.

Vitaliștii și au avut epoca lor. Astăzi puțini mai sunt — dintre persoanele cu educație științifică — care mai cred într'un suflet. Și totuși, avem dovezi, că dintre cei mai învățați materialişti, în momentul când simți-au că a sunat oara dispariției lor, din mijlocul omenirii, manifestau acte, care contraziceau credința profesată. Ba unii în cursul vieții lor, întrebați asupra sufletului—nu se opreau a răspunde.

1) A. Dastre: Travaux originaux decouvertes de Cl. Bernard. La grande encyclopédie Vol. 6 p. 364.

2) I. Læb. La dynamique des phénomènes de la vie. Paris. 1908.

La PHYSIOLOGIE, comme science, enseignement et utilité

PAR

L. C. COSMOVICI

Professeur a la Faculté des Sciences.

La physiologie, d'après Claude Bernard, fondateur de cette science, s'occupe de l'étude des phénomènes qui se produisent chez les êtres vivants“.

Je dis, le fondateur de la physiologie, car tous ceux qui ont travaillé sous sa direction s'accordent à dire de lui „Claude Bernard n'était pas un simple physiologiste, mais la physiologie même ¹⁾“.

La définition de cette science demande l'existence d'une substance spéciale *vivante* et forcément, d'une *énergie spéciale*: la *vie*. Et c'est la *viata*.

En examinant le passé de la conception humaine, et la manière d'envisager aujourd'hui la *vie*, nous trouvons d'une part, une tendance à la considérer, comme une force en dehors de la matière: *l'âme*; et ce sont les *vitalistes*; bien d'autres considèrent la *vie*, comme une force physico-chimique en tout semblable, comme origine et comme manifestation, aux autres forces physico-chimiques—mécaniques connues, étudiées dans les sciences respectives.

I. Læb, professeur de physiologie à Berkeley-Californie ²⁾, considère les phénomènes vitaux, comme des réactions chimiques. Il nous dit „les êtres vivants peuvent être considérés comme des machines chimiques pour deux raisons: parce que l'énergie nécessaire à leur fonctionnement leur est fournie par des processus chimiques, et parce que les matières mêmes dont la machine est formée sont le résultat de synthèses chimiques“.

Les *vitalistes* ont eu leur époque de gloire! Aujourd'hui, parmi les personnes ayant une véritable éducation scientifique, il en reste très peu qui croient encore en l'existence d'une âme. Pourtant il faut avouer que bien des matérialistes, et des plus savants, à qui l'on demandait pendant leur activité scientifique, ce qu'ils croyaient de l'existence de l'âme ne se souciaient point de soutenir, que dans le Laboratoire, elle n'existait pas; en dehors de là, dans la vie privée, chacun était libre d'avoir sa croyance. Ces professions de foi ont leur valeur éducative et

1) A. Dastre. Travaux originaux. Découvertes de Cl. Bernard. La grande Encyclopédie. Vol 6 p. 364.

2) I. Læb. La dynamique des phénomènes de la vie. Paris. 1908.

punde: „în Laborator nu există; în viața privată, n'are nimene dreptul a se amesteca“. Aceste spuse, a unor oameni ca Pasteur și alții, au însemnatărea lor și *educativă și științifică*. Cine cunoaște în toate detaliile sale, manifestările vieții și mai ales în corpul omului, *manifestări care au atras o organizare așa de complexă și de armonioasă a corpului omului și al animalelor în genere*; nu să va mira de acel sdruncin al gândirii acestor învățați, când se aflau în fața problemei: *există sau nu suflet*, de și în viața lor întregă, l'a negat, fără însă a nega viața.

Și toemai aicea vroese să ajung, că printre materialişti sunt unii—mai ales astă-zi—care neagă și se încearcă a dovedi, ne-existența *vieții*. Pentru aceștia, e o rușine a să mai presupune o *viață* pe pământ, o manifestare așa zisă vitală în corpuri vii, și spre deosebire, aruncă în fața acelor ce o susțin, epitetul de *neo-vitaliști*. Pentru dăușii toate manifestările așa zise vitale, sunt nuanțe de ale manifestărilor puterilor fisicho-chimice mecanice cunoscute în corpii brui.

A. Giard, în prefața cărții citate a lui I. Loeb, lasă să se întrevadă destul de limpede, că suntem departe de a se explica totul, prin simpla mecanică, sau prin chimie când sunt în joc organismele. Ne spune (loc. cit. p. VIII) „a vroi să aplicăm strict substanței vie, principii ordinare ale mecanicii actuale, nu e oare o exagerație a valorii explicative a celor ce'n fond nu sunt decât o comparație și o apropiere cu realitatea“. Și mai departe (p. X): „un mare număr de observațiuni privind dezvoltarea sau chiar fiziologia ființelor vii, demonștră că aceste organisme manifestă în felul lor de a răspunde la excitanților din mediul încrezător, o elasticitate care samănă foarte puțin compatibilă cu ipoteza unui mecanism strâns fixat și foarte puțin asemănătoare cu acele ce cunoaștem în mașinele construite de mâna omului“.

Profesorul Laulanié de la școala veterinară din Toulouse, ne spune bine acestora, în tratatul său de fiziologie¹⁾ „că asemenea apropieri nu pot satisface decât spiritele care au mai mult gust pentru unitate decât pentru **evidență**“. Și așa și este.

După neo-materialiști (trebuie să le dăm și lor un epitet), dacă nu există viață, nu există nici substanță vie. Se poate oare spune, că n'avem o asemenea substanță? Și nu e vorba de om, ci de *protoplasma* care a înșghebat tășaturile fie din corpul animalelor, fie din acel al vegetalelor. Avem *protoplasma vegetală* și *protoplasma animală* și manifestările acestor *protoplasme*, pe care le studiază Fiziologia (ani-

1) F. Laulanié. *Éléments de Physiologie*. Paris 1905 p. 2.

scientifique. Qui connaît, dans tous ses détails, les manifestations de la vie, surtout dans le corps humain, manifestations qui ont abouti à une organisation si complexe et si harmonieuse du corps de l'homme et des animaux en général, comprendra facilement pourquoi devant le problème: „Existe-t-il une âme ou non?“, l'on hésite un moment. En tout cas, on ne peut pas nier l'existence de la vie.

Et c'est là que je veux arriver. Parmi les matérialistes, il y en a aujourd'hui beaucoup qui se font une gloire de nier et de démontrer la non-existence de cette force que nous appelons *vie* — force physiologique. On dirait que c'est une peine pour eux, de supposer la vie, comme une *force spéciale*, tout comme les autres forces qu'on étudie en mécanique, physique, chimie, et pour s'en glorifier, ils qualifient de *neo-vitalistes*, ceux qui la soutiennent. Pour eux, toutes les manifestations vitales sont des nuances de manifestations physico-chimiques et mécaniques connues dans le règne inorganique.

A. Giard, dans la préface du livre cité de I. Loeb, laisse assez clairement voir, qu'on est bien loin de tout expliquer par la simple mécanique ou par la chimie, quand il s'agit d'organismes. Ainsi il nous dit (loc. cit. p. VIII) „Vouloir appliquer strictement à la matière vivante les principes ordinaires de la mécanique actuelle, n'est-ce pas exagérer la valeur explicative de ce qui n'est au fond qu'une comparaison et une première approximation de la réalité? Et plus loin (p. X): Un grand nombre d'observations relatives au développement de même à la physiologie des êtres vivants prouvent d'ailleurs que les organismes manifestent dans leur manière de réagir contre les excitations du milieu ambiant, une élasticité qui semble peu compatible avec l'hypothèse d'un mécanisme étroitement fixé et comparable à celui que nous connaissons dans les machines construites par l'homme“.

Le professeur de Toulouse, M. Laulanié, a raison de dire, dans son traité de Physiologie¹⁾ „Les phénomènes de la vie n'ont pas leurs analogues dans le monde minéral; les rapprochements que l'on a essayés sur ce point ne peuvent satisfaire que les esprits qui ont plus de goût pour l'unité que pour l'évidence“.

Pour les *neo-matérialistes* s'il n'existe pas de force vitale, *de vie*, il n'existe pas non plus de *substance vivante*. Il n'y a que des substances chimiques.

Peut-on soutenir une pareille conception? Il ne s'agit pas de l'homme, mais du *protoplasma*, qui a engendré les tissus des animaux et des végétaux. Il y a un *protoplasma végétal* et un *protoplasma animal*, et leurs manifestations étudiées par la physiologie (animale et végétale) sont tout à fait différentes de celles des corps inanimés. Il est vrai que les processus chimiques, physiques et mécaniques s'exé-

1) F. Laulanié. *Éléments de Physiologie*. Paris 1905 p. 2.

mală sau vegetală) sunt cu totul deosebite de manifestările din corpurile așa numite brute. Zicând manifestări, e vorba de fenomene și se numesc: nutrițiune, reproducere atât la vegetale cât și la animale și de relațiune în mai mult, la ființele din urmă.

Și ea să avem o noțiune mai precisă, asupra esenței acestor fenomene, care la un loc, constituiesc viața, vom adăugi — după noi — că sunt datorite unei energii speciale, pe care o numim viață, nu în afară de materie, ci datorită felului de a fi al materiei în care se manifestă în materia organică, de o compoziție și o structură foarte complexă și precum sp. ex: electricitatea este o putere (energie) care se manifestă după atâtea modalități ce cunoaștem, tot astfel și viața să manifestă după un mare număr de modalități, dându-le numiri, fie generale ca acele de nutrițiune, relațiune, reproducere, fie speciale ca iritabilitate, simțire, când e vorba de relațiune; ca: digestiune, absorbțiune, respirațiune, circulațiune, excrețiune, când e vorba de nutriție. Si precum în fizică studiem modalitățile manifestării electricității, tot astfel în fiziologie studiem manifestările vieții. Definiția lui Cl. Bernard este exactă.

Si când zicem modalități de manifestare sp. ex: contactilitate, simțire, digestiune etc. etc. zicem atâtea fenomene, având drept cauză viața, adică sunt mănuite de energia ce numim viață și cu efecte numeroase. Când le studiem, căutăm felul și ordinea în care se manifestă, fie care din aceste fenomene precum și împrejurările contribuitor la buna lor manifestare, deci stabilim legi. Tocmai acele legi a căutat Cl. Bernard și dânsul este acela care a introdus în știință, expresiunea de determinism și experimentație. Prin cea dintâi, vra să spun, că odău stabilindu-se o lege, s'a determinat împrejurările în care un fenomen biologic dat, să îndeplinește și în afară de care nu mai poate avea loc. Și căutând împrejurările, a experimentat. Și ca experiențele să dea rezultate dorite, adică să reușească a ne da legile exacte după care fenomenele vitale să manifestă, (fiziologice zicem noi, ca să rupem cu cuvântul de vital, care ne atrage ura materialistilor) să impună facerea ipotezelor. Și Cl. Bernard este tocmai unul din acei rari învățați, care a dat câmp larg presupunerelor, ipotezelor și pe baza cărora a stabilit acea serie de experiențe, care l'au condus la atâtea și atâtea rezultate precise. Teorică sa: funcția glicogenică a mălului este dovada cea mai puternică și de determinism fiziologic și de rolul ipotezelor în conducerea experimentelor. Și aceeași metoadă și aceeași perspicacitate o întâlnim în toate lucrările lui încă numai din amintirea acestor fapte, reeșă cele spuse mai sus, că Cl. Bernard este însăși fiziologia.

Cl. Bernard a avut mult de luptat cu metoada statisticilor, adică a facerii metodelor, când rezultatele experiențelor se contra-ziceau. Dânsul spunea, că fenomenele biologice (vitale) să îndeplinesc după legi

autent dans les organismes, suivant les mêmes lois qui les régissent dans la matière inorganique. Rien d'anti-chimique, anti-physique ou anti-mécanique.

Ces manifestations vitales—les phénomènes—sont inscrites en physiologie sous les dénominations de nutrition, reproduction, ayant en vue le règne végétal et le règne animal et de relation, en plus, pour le dernier règne.

Pour avoir une notion plus précise, sur l'essence de ces phénomènes, nous ajouterons, qu'elles sont régies par une énergie spéciale que nous nommons: vie, énergie due à la manière d'être de la matière dans laquelle la vie se manifeste: la matière organique, d'une composition et texture fort compliquées. Et tout comme l'électricité, par exemple, qui est une force (énergie) qui se manifeste sous différentes modalités que nous connaissons, la vie se manifeste par un grand nombre de modalités englobées, soit sous des dénominations générales, comme: nutrition, relation, reproduction, soit spéciales: irritabilité, sensations, s'il s'agit de relation; digestion, absorption, respiration, circulation, excrétion, s'il s'agit de nutrition. Et comme en physique nous étudions les modalités des manifestations de l'électricité, c'est en physiologie que nous étudions celle de la vie. La définition de Claude Bernard est exacte.

Les modalités de la manifestation, p. ex. contactilité, sensation, digestion etc. etc., sont autant de phénomènes, ayant une cause directrice: la vie et de nombreux effets. En les étudiant, nous cherchons et l'ordre de la manifestation de chacun des ces phénomènes, et les conditions nécessaires, donc nous établissons des lois. Et ce sont justement ces lois que Cl. Bernard rechercha avec ardeur et c'est lui qui fut le promoteur du déterminisme et de l'expérimentation. Par déterminisme, il voulait dire qu'une loi une fois établie, il a fallu déterminer les conditions pour qu'un phénomène biologique donné s'accomplisse, et en dehors desquelles, le phénomène ne peut plus avoir lieu. En cherchant les conditions, on a expérimenté. Enfin pour que les expériences nous donnent des lois exactes d'après lesquelles les manifestations physiologiques ont lieu, (pour rompre avec l'expression de vitales) le rôle des hypothèses s'impose. Claude Bernard était justement le savant qui fixa, avec une grande largeur de vue, ce rôle dans les sciences biologiques, ce qui le conduisit à la série des découvertes dont les résultats furent si précis et si imposants. Sa théorie: fonction glicogénétique du foie, est la preuve et du déterminisme physiologique, et du rôle des hypothèses dans l'expérimentation. La même méthode et la même perspicacité se retrouvent dans toutes ses recherches, de sorte qu'il n'est pas étonnant qu'on ait dit de lui, qu'il était non un simple physiologiste mais la physiologie même.

Claude Bernard a eu à soutenir une lutte acharnée contre la méthode statistique qui n'a rien à voir quand les résultats des expériences sont contradictoires. D'après lui, les phénomènes physiologiques s'accom-

determinate, ca și fenomenele fizico-chimice și când sunt controversate în rezultatele experiențelor, făcute pentru a le găsi, experiențele sunt rele, căci s'a introdus factori străini. O experiență dată, ori și cine o va face, dacă se va pune în condițiuni absolut identice va da întotdeauna acelaș rezultat. Faptul acesta, o baza fundamentală a fiziologiei.

Din cele ce urmează, să vede că Fiziologia, ca știință are metodele sale de investigație și temelia a fost pusă de cătră Cl. Bernard.

* * *

Câmpul fiziologiei. După cum s'a spus, sunt ființi vegetale și ființi animale și aceste din urmă să deosebesc de cele de întâi, prin fenomenele așa numite de *relațiune*, adică *mișcare* și *simțire*, când animalele capătă cunoștinți de stările mediului în care se află.

Materialiștii care neagă *viața*, să anină tocmă de relațiune, pe care o spunem că să manifestă numai la animale, ca să o dovedească că există nu numai la vegetale dar chiar și la minerale. O bucată de pucioasă (exemplul este dat de cătră Lanessan ¹⁾, ținută în mână, părie; deci să mișcă (!?), căci pentru acest naturalist, mișcarea unei protoplasme, nu e decât o dilatare, tocmă ceia ce să întâmplă în bucată de pucioasă, pusă la căldura mânei noastre. Cu asemenea logică nu mai discută.

Da, observăm mișcări și la vegetale, fie în unele organe ca foliole și frunzele Mimozelor, ca în petalele unor flori; fie în protoplasma unor celule, fie în protoplasma unor vegetale reduse la starea de cytode (fără membrană), mișcări însă care *difer* în manifestare, de mișcările organelor corpului animal sau ale animalelor reduse la starea de cytode. Mișcările celor de întâi să fac întotdeauna în acelaș mod—mecanic—sub influența mediului, pe când mișcările celor din urmă animale să fac, după voința animalului, de și cuvântul de *voință*, implică un act mai complicat, psihic după cum să spună. Și un amib, *capătă cunoștința de stările mediului în care să mișcă* și deci se va mișca înainte dacă mediul îi este favorabil; să va opri dacă nu-i este favorabil, pentru a reincepe, încercând oare cum. Aceste nuanțări nu le poate avea cineva decât observând *mult* și *îndelungat* animalele cele mai inferioare: **Protozoarele**. Mișcarea animală nu e o simplă dilatare moleculară a corpului, care atrage după sine și o schimbare a formei corpului și o mutare în spațiu după cum susține Lanessan (loc. cit. p. 20). Și tot așa cu teoriile lui Quincke și alții.

1). J. Lanessan. Traité de Zoologie Protozoaires p. 24. Paris 1882.

plissent d'après des lois déterminées, tout comme les phénomènes physico-chimiques et, quand il y a des expériences aboutissant à des conclusions différentes, ce sont celles-là qui ont été mal dirigées, en introduisant de nouveaux facteurs.

Une expérience donnée, doit avoir des résultats absolument identiques si l'expérimentateur se trouve dans les conditions déterminées et lorsqu'il y a controverse, il faut savoir trouver l'élément perturbateur. Ce *principe* soutenu, démontré, mis en pratique par Claude Bernard, est bien la base fondamentale de la physiologie.

* * *

Champs d'investigation de la physiologie. Il y a des êtres végétaux et des êtres animaux; ces derniers diffèrent des premiers, par les phénomènes de *relațiune*, c'est-à-dire: par la *locomotion* et les *sensations*, quand les animaux acquièrent des connaissances en ce qui concerne l'état du milieu ambiant.

Ceux qui nient l'existence de la *vie*—même selon notre conception, cherchent justement à prouver, que la *relațiune* attribuée comme propriété caractéristique de l'animalité, se trouve non seulement chez les végétaux, mais aussi chez les minéraux.

Un morceau de *soufre*, (l'exemple est donné par de Lanessan ¹⁾, pris dans les mains, fait entendre un craquement, donc il se meut, car pour ce Naturaliste, le mouvement d'un protoplasma, n'est que la conséquence de la dilatation ou de la contraction de certaines parties de la masse du corps, faits qui ont lieu aussi dans la masse du *soufre*, sous l'influence de la chaleur de notre corps. On ne discute pas contre une pareille logique!

Oui, on observe des mouvements chez les végétaux, soit dans certains organes—*feuilles*, *pétales*, soit à l'intérieur de certaines cellules, ou dans le protoplasma de certains végétaux n'ayant pas encore l'organisation d'une cellule—état que je nomme: *cytode* (sans membrane cellulaire)—mouvements différents, en ce qui concerne leurs manifestations, de ceux qui ont lieu soit dans les organes des animaux, soit dans le protoplasma des animaux à l'état de cytode. Le mouvement des premiers s'exécute toujours de la même manière—mécaniquement—sous l'influence du milieu, tandis que les mouvements des animaux, s'exécutent, différemment d'un moment à un autre, selon les besoins de l'animal. Un *Amibe*, se rend compte des états du milieu qui le renferme et il se meut en progressant, s'il trouve ce milieu favorable; il s'arrête dans le cas contraire, pour recommencer, en tâtant pour ainsi dire, le terrain. Ces nuances dans la progression d'un amibe, ne peuvent être aperçues que par les personnes qui ont *beaucoup* et *longtemps* observé les animaux les plus inférieurs: les **protozoaires**. Le mouvement d'un être animé

1) J. de Lanessan. Traité de Zoologie. Protozoaires p. 24. Paris 1882.

Și când zicem că animalul capătă cunoștinți de stările de a fi al mediului, zicem iarăși ceva exact, căci felul de a să comporta protoplasma animală în acele împrejurări, ne lovește așa, încât în noi să deșteaptă noțiunea sus amintită. De Lanessan însă, spune (loc. cit. p. 22—24) că o bombiță de soc, atrasă de o baghetă de sticlă electrică prin frecare, este un fenomen indentic cu o mișcare și o senzibilitate a unui protozoar, căci să aproprie de baghetă, fiind că-i place și apoi fugă, fiind-că făcând cunoștință cu bagheta, îi desplace. Cine are în ochii săi nuanța mișcărilor unui protozoar inferior—*Amib*—și mișcarea bombiței de soc suspendată și atrasă de o baghetă, nu va sta un moment la îndoială să spue, că este o diferență colosală și că nu se încape nici o asemănare.

Lœb însă spune, că mișcărilor ce numim instinctive (loc. cit. p. 11) „sunt efectul unor mecanisme ce rezultă esențialmente din structura simetrică a corpului și distribuția simetrică a excitabilității la ființele „vii“. Și dă un exemplu de mișcare instinctivă, așezarea ouelor de către o muscă, pe o carne care va sluji de hrană larvelor ce vor ieși din acele ouă.

Dară cu așezarea ouelor, alte insecte mai aduc adesea și o larvă sau o insectă, pe care o otrăvește, luptându-să. Acel act este și el un *tropism* adecă rezultatul structurei simetrice a corpului?

Cu aruncături de vorbe bombastice, nu se face fiziologie ci știință speculativă.

Și apoi, pentru ce nu am admite, ceea ce este admis, adecă mișcări, simțiri deci fenomene ce au loc numai în corpul ființelor vii, mai ales că seamănă ființei, ajung la un moment când nu mai manifestă acele mișcări, de și există încă în mediul lor, momente când zicem că au murit. Numai faptul acesta că o ființă dată, ajunge la un moment dat în stare de ființă moartă, este o dovadă că avem în lumea noastră fenomene vitale și să nu ne fie frică a le spune, după cum ar urma să

l'est pas une simple dilatation moléculaire de la masse corporelle qui attire aussi une déformation et un déplacement, comme le veut de Lanessan.

Les mêmes absurdités se retrouvent dans les théories de Quincke et autres qui cherchent à expliquer la locomotion soit physiquement soit chimiquement. Il est vrai que la progression et autres déplacements ne peuvent se faire, dans le milieu, que suivant les lois mécaniques connues. On confond les effets avec la cause.

Quand nous disons, qu'un animal aussi simple que possible se rend compte de l'état du milieu ambiant, nous affirmons quelque chose de réel; sa manière de se comporter nous le dit. Seuls ceux qui n'ont pas vu, ou ne veulent pas voir, peuvent nier, l'exactitude de notre manière de décrire les phénomènes que nous appelons : locomotion des animaux.

De Lanessan soutient qu'il y a identité entre la locomotion d'un amibe et le mouvement d'un corps inanimé qui se dilate, et même qu'il y a *sensibilité* chez les minéraux, comme chez les animaux, car, nous dit-il, (loc. cit. p. 21) „Si la légère boule de sureau d'un pendule électrique s'approche d'un bâton de verre électrisé par frottement, puis qu'on l'éloigne après l'avoir touché, elle le fait, premièrement parce que cela lui plaît, ensuite parce que, après avoir fait sa connaissance par le contact, elle le considère comme dangereux“.

Ceux qui ont une notion exacte des nuances de la locomotion d'un protozoaire—d'un *amibe*—et du mouvement de la boule de sureau d'un pendule électrique, ne s'arrêteront pas pour affirmer avec conviction, qu'il y a des différences qui ne résistent pas un seul moment à une comparaison.

M. Lœb (loc. cit p. 9), soutient que les mouvements accomplis par un animal, d'une façon qui semble inconsciente—*mouvements instinctifs*—sont le résultat de la structure symétrique du corps et de la distribution symétrique de l'excitabilité. Il cite comme exemple, le dépôt d'œufs par une mouche femelle, sur de la viande qui servira de nourriture aux jeunes larves.

Il arrive à ces conclusions, en faisant une analyse expérimentale. Or, il confond l'excitabilité avec l'irritabilité et il n'est pas le seul. Enfin il y a des insectes qui chassent d'autres insectes, et les placent à côté de leurs jeunes larves. C'est toujours du *tropisme*, c'est-à-dire le résultat de la structure symétrique du corps, comme le veut M. Lœb?

Avec de la *phraséologie* on n'a pas de la physiologie mais de la science spéculative.

Et pourquoi ne pas admettre ce qui est admissible: des locomotions et des sensations, c'est-à-dire des phénomènes qui ont lieu seulement dans le corps des êtres vivants, car ces êtres arrivent à un moment, où ils ne manifestent plus ces locomotions, malgré leur existence

ne fie, din spusele lui Lanessian și alții ca dânsul. În adevăr spune (loc. cit. p. 24) „noi nu știm multe lucruri, însă cunoaștem destule, pentru că nu ne lăsa târâți a considera ca adevăruri opiniile încheiate de la „noranța părinților noștri sau a noastră“.

Vorba lui Laulanié „spirit cu gust pentru unitate și nu pentru adevăr“.

Revenind la studiul Fiziologiei, urmează ca să avem două specii: una *vegetală* și o altă *animală* și că în fiecare din ele, urmărind fenomenele ce au loc în substanța organică respectivă: *protoplasma vegetală*, *protoplasma animală*, zicem că facem un studiu general: *fiziologie generală*.

Protoplasma animală—de dânsa ocupându-ne—a înșghebat regnul animal, având *corpul* cu numeroase aspecturi, corp alcătuit din unul sau mai multe organe și fiecare din aceste organe, alcătuit din unul sau mai multe țesături. Și *corpul* și *organele* și *țesăturile* au proprietăți și roluri, încât studiul acestora e special: *fiziologie specială*. Ea cuprinde dară: fiziologia țesăturilor, fiziologia organelor, fiziologia corpului animal. Urmează din cele spuse, că studiul Fiziologiei, poate fi împărțit în mai multe feluri. S'a luat însă o normă, pe care o urmează aproape toți Fizioliștii, normă găsită ca mai nimerită, pentru că din punct de vedere didactic, să fie mai la îndemână învățăturii tineretului. Cu toate acestea și când e vorba de terenul didactic nu toți fizioliștii înțeleg în același mod fiziologia specială.

S'a zis că Fiziologia studiază fenomenele care au loc în corpul ființelor vii și aceste corpuri fiind alcătuite din organe și țesături, urmează că organele și țesăturile contribuiesc la îndeplinirea acelor fenomene; contribuind, fiecare au un rol așa că Fiziologia are de studiat în primul loc rolurile și apoi fenomenele.

Și fenomenele generale s'au amintit mai sus deja: *relațiunea*, *nutrițiunea* și *reproducerea*. Fiecare din ele sunt rezultatul funcțiunii unor serii de organe și țesături și anume:

Relațiunea, rezultatul funcționării aparatului locomotor și de inervație.

Nutrițiunea, rezultatul funcționării aparatelor de digestie, respirație, circulație și excreție (urinar).

Reproducerea, rezultatul funcționării aparatului genital.

După cum se vede, aproape fie care fenomen este rezultatul funcționării nu a unui număr oare-care de organe, ci a unui număr oare-

ans le milieu, état de mort. Rien que le seul fait, qu'un être donne arrive à un moment à l'état d'être mort, est une preuve évidente, qu'il existe dans notre monde des phénomènes vitaux et qu'il ne faut pas avoir peur de les affirmer, malgré les prétentions de Lanessian et d'autres personnes. En effet il nous dit (loc. cit. p. 24) „Nous ignorons bien des choses, mais nous en connaissons assez pour ne plus nous laisser entraîner à considérer comme des vérités les opinions engendrées par l'ignorance de nos pères ou par la nôtre“.

Comme le dit Laulanié „Un esprit ayant plus de goût pour l'unité que pour l'évidence“.

En revenant à l'étude de la physiologie, il s'ensuit que nous avons deux espèces: une *physiologie végétale* et une autre, *animale*. Dans chacune, en analysant de près les phénomènes qui ont lieu dans la substance organique respective: dans le *protoplasma végétal* et dans le *protoplasma animal*, on fait une étude générale; c'est de la *physiologie générale*.

Le *protoplasma animal*—qui nous occupe spécialement—a engendré le règne animal, ayant un corps différemment organisé, corps composé d'un ou de plusieurs organes, et chaque organe, composé d'un ou de plusieurs tissus. Et le corps, et les organes et les tissus ont des propriétés et des fonctions, de sorte que l'étude de ces dernières est spécial: *physiologie spéciale*. Elle embrasse donc: la physiologie des tissus, des organes et du corps animal.

Il s'ensuit que la Physiologie peut être envisagée de différentes manières. Il y en a une, suivie presque par tous les physiologistes, trouvée plus didactique, si je puis m'exprimer ainsi. Pourtant, quand il s'agit de l'enseignement, ils n'envisagent pas tous, de la même manière, l'étude de la physiologie spéciale.

Nous avons dit que la physiologie étudie les phénomènes qui se produisent dans le corps des êtres vivants, corps composés de tissus et d'organes; il s'ensuit que ces tissus et ces organes, contribuent à l'accomplissement des phénomènes; donc chaque tissu et chaque organe a un rôle et la physiologie doit étudier en premier, lieu les rôles et ensuite les phénomènes.

Les phénomènes généraux ont été classés plus haut: *relation*, *nutrition* et *reproduction*. Chacun est le résultat de la fonction d'une série d'organes et de tissus; savoir:

La *relation*, résultat du fonctionnement de l'appareil locomoteur et d'innervation.

La *nutrition*, résultat du fonctionnement des appareils de digestion, respiration, circulation et excretion (*urinaire*).

La *reproduction*, résultat du fonctionnement de l'appareil génital.

Comme on le voit, presque chaque phénomène, n'est pas le résultat du fonctionnement d'un nombre quelconque d'organes, mais d'appareils. Seul l'appareil locomoteur, renferme une série de systèmes

care de aparate, căci sp. ex : *aparatul locomotor* singur cuprinde 4 sisteme de organe : *osos, articular, muscular, tegumentar*, iar pentru nutriție avem 4 aparate, fie-care compus din sisteme ca sp. ex : cel circulator, având : sistemul cardiac, arterial, vânos, capilar, limfatic și a glandelor vasculare. Și așa și cu cele alte aparate.

Trebue să mai amintim, că sus numitele trei fenomene sunt în strânsă legătură unele cu altele și că din conlucrarea lor, rezultă pe de o parte *viața*, și pe de alta, să propagă acea viață în spațiu și în timp. Fiind vorba de a le studia, nu este indiferent cu cari fenomene să începem.

Animalele există în medii și să manifestă, deci cu existența lor trebue să ne ocupăm în primul loc : cu *relațiunea* ; apoi vine rândul studiului, cum să mențin—*trăesc*— deci *al nutrițiunei* și numai în cele din urmă, cum să propagă : *reproducerea*.

Și trecând la studiul fie căru-i din cele 3 fenomene generale, suntem iarăși nevoiți, a studia în primul loc, funcția aparatelor, începând cu a organelor componente și numai în urmă cu rezultatul funcționării acestora. Așa sp. ex : vroind a analiza relațiunea, ne ocupăm întâi de locomoțiune și de înervație și începând cu locomoțiunea începem iarăși mai întâi cu studiul funcțiunei sistemului osos, apoi celui articular, muscular, și tegumentar și numai apoi cu locomoțiunea pr. zis. Și așa și cu cele alte aparate.

Aceasta e din punct de vedere didactic și rațional, având în vedere și de împrăjările contribuitoare la organizarea regnului animal, calea de urmat în studiul Fiziologiei.

O schițare mai detaliată a ramurilor de învățământ, sursele de studiu Fiziologiei, și în ordinea urmată de noi, să găsim în alăturatul tablou :

organe : *osseux, articulaires, musculaires, tegumentaires*. Pour la nutrition, il y a 4 appareils dont chacun est composé de systèmes. Ex : le *circulateur* a : le système cardiaque, artériel, veineux, capillaire, lymphatique et des glandes vasculaires. Il en est de même des autres appareils.

Il faut savoir encore, que les trois phénomènes généraux sont en étroite liaison les uns avec les autres, et de leur collaboration résulte, d'une part, la *vie* ; d'autre part, cette *vie* se propage dans l'espace et dans le temps. Quand il s'agit de l'étude de ces phénomènes, il n'est pas différent de savoir lequel nous doit occuper tout d'abord.

Les animaux existent dans les milieux de notre monde et se maintiennent donc ; leur *existence* doit être étudiée en premier lieu : la *relation*. On s'agit ensuite de connaître la manière dont ils se maintiennent : la *nutrition*, et ce n'est qu'à la fin que l'on doit étudier leur perpétuation : la *reproduction*.

En passant à l'étude de chacun des 3 phénomènes généraux, on est forcé logiquement, d'étudier d'abord la fonction des appareils, en commençant par l'étude des organes composants et en continuant par le résultat de leur fonctionnement.

Ainsi p. ex : pour l'analyse de la *relation*, on commence par l'étude de la *locomotion* et de *l'innervation* et pour la locomotion, on doit commencer par l'étude du fonctionnement du système osseux, ensuite celui des articulations, des muscles, du tégument et de ses annexes et ce n'est qu'en dernier lieu que l'on doit s'occuper de la locomotion proprement dite. La même chose a lieu pour l'étude des autres appareils.

Au point de vue didactique et au point de vue des conditions qui ont contribué à l'organisation du règne animal, cela doit être la marche à suivre en physiologie.

Le tableau ci-joint résume les chapitres concernant l'enseignement de la physiologie animale :

Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
www.muzeuluaic.ro

Fiziologia

I SPECIALA

A	Aparatelor vieții individuale	1°	de Relațiune (vieții animale)	a. Sistem. osos (funcția oaselor) b. Sistem. articular (articulațiile) c. Sistem. muscular { Fiziol. (țesutul) Funct. mușchilor } d. Sistem. tegumentar
			a. Ap. Locomotor b. Ap. Inervator	a. Țesutul nervos. b. Sist. nervos { 1° { a. Măduv. spi. Centre { b. Encéfalu } 2° { a. Cranieni b. Rachidiene c. Simpatice }
B	Aparatului de generație	1°	Organele genitale	{ Funcția organelor genitale Fecundația
		2°	Anexe	{ Lactația
2°	de Nutrițiune (vieții vegetative)	a	Ap. Digestiv.	Digestiunea.
		b	Ap. Respirator.	Respirația
		c	Ap. Circulator.	Circulația
		d	Ap. Excretor.	Excreția (funcția renală)

II GENERALA

A.	Relațiunea	1° Locomoția { a. Mecanica animală b. Felurile de locomoțiune } 2° Inervația
B.	Nutrițiunea	1° Depozitele alimentare 2° Secrețiunile 3° Asimilația și desasimilația 4° Calorificația, produc. de lumină, electricitate.
C.	Reproducerea	Embryogenia { Ontogenia Filogenia
D.	Trailul	1° Mediele 2° Manifestările vieții { individualitatea evolutivitatea iritabilitatea } 3° Moartea

I SPÉCIALE

A	Appareils de la vie individuelle	1°	de relation (vie animale)	a. Ap. locomoteur b. Ap. innervateur	a. Système osseux (physiologie des os) b. " articulaire (des articulations) c. " musculaire { phy. du tissu " des muscles } d. " tégumentaire a. Tissus nerveux b. Sys. nerveux { 1° { a. moelle épi- centres { nière b. encéphale } 2° { a. craniens b. rachidiens c. sympathiques }
			de nutrition (vie végétative)	a. Ap. digestif. Digestion. b. Ap. respirateur. Respiration. c. Ap. circulateur. Circulation. d. Ap. excréteur. Excrétion (fonction urinaire).	
B	Appareils de la génération	1°	organes génitaux	{ Fonction des organes composants Fécondation	
		2°	Annexes.	{ Lactation	

II GÉNÉRALE

A.	Relation	1° Locomotion { a. Mécanique animale b. Locomotion dans les milieux } 2° Innervation
B.	Nutrition	1° Réserves alimentaires. 2° Sécrétions. 3° Assimilations et désassimilations 4° Calorification, production d'électricité et de lumière
C.	Reproduction	Embryogénie { Ontogénie Phylogénie
D.	Vie	1° milieux 2° manifestations vitales { irritabilité individualité } 3° mort { évolutivité

Muzeul Universității "Alexandru Ioan Cuza" din Iași

www.muzeul.iaic.ro

Ajutoarele Fiziologiei. Analizând fenomenele fiziologice, adică relațiunea, nutrițiunea și reproducerea, găsim că cu toatele sunt întovărășite de numeroase fenomene fizice, chimice și mecanice și totul condus de energia ce am numit *viață*. Așa sp. ex: în timpul mestecării alimentelor în gură—act mecanic—curge o câțime de bale care să amestece cu alimentele sfarmate, curgerea fiind un act mecanic, iar producerea (secrețiunea) balilor un act fiziologic, pe care îl putem analiza mai de aproape, găsim că în acele momente, unele celule a unor anumite organe (*ghinduri salivare*) se topesc și se amestecă cu apa și sărurile care s'au strecurat în cavitatea organului, din plasma sângelui înconjurătoare și acel amestec—balele (saliva)—să bucură de proprietăți speciale. Topirea sau mai bine distrugerea acelor celule, nu este un act pur fizic și proprietățile speciale ce are lichidul născut din amestecul amintit, nu sunt rezultatul unui simplu act chimic, ci sunt rezultatul activității speciale a tuturor elementelor din acel organ (*ghinduri salivare*) și activitate vitală. Și acea activitate o mai găsim subordonată unui stimul care-i vine de la sistemul nervos, o altă activitate vitală.

Prin urmare fiziologia, să slujește ne-încetat de legile stabilității fizică, chimie și mecanică. Mai are ajutor și de la *anatomie* și chiar de la *medicină* se poate fiziologie fără a cunoaște cu desăvârșire, toată anatomia, umană cât și a tuturor tipurilor de organizare animală.

Berzelius în 1835 ¹⁾, a introdus în chimie, numirea de substanțe catalytice și de o putere catalytică și de un fenomen catalytic (de *καταλύσις*—a disolvi); pentru a caracteriza fenomenul ce se observă, când doi sau mai mulți corpi nu se combină sau nu se descompun, de cât în fața unuia alt corp, care nu ea parte directă nici la acea combinație, nici la descompunere. De asemenea corpi găsim mai cu seamă în corpurile vii și poartă numirea generală de *fermenți*. În urma descoperirii lui Pasteur, s'a ajuns de către chimiștii biologi și fiziologiști a să lăsați o serie întreagă de sinteze și descompuneri, care au loc în organismele vii.

Sunt persoane care cred, că dacă fenomenele catalytice ne dau o idee atât de tătăta deslușiri și speranțe, *văta* n'ar fi decât o modalitate de a le cunoaște fiziologiei numită catalytică. Să greșește. Să nu să uite că în organismele vii n'are nase asemenea substanțe catalytice, fără de care sintezele și descompunerile n'ar putea avea loc. Aceste fenomene n'ar putea avea loc, dacă n'ar fi de o serie întreagă de sinteze și descompuneri, care au loc în organismele vii.

1) Berzelius. Jahresberichte, 1835 vol. XV, p. 237.

Sciences annexes. En analysant les phénomènes physiologiques, c'est-à-dire, la *relation*, la *nutrition* et la *reproduction*, on trouve que tous sont secondés par de nombreux phénomènes physiques, chimiques et mécaniques et le tout dirigé par l'énergie physiologique, que nous nommons: *vie*. Ainsi, pendant la mastication des aliments à l'intérieur de la cavité buccale—*acte mécanique*—une certaine quantité de *salive* s'écoule qui se mêle avec les aliments plus ou moins bien broyés, l'écoulement de la salive étant un autre acte mécanique, et leur production est un acte physiologique—*la sécrétion*—un acte physiologique, que nous pouvons analyser de plus près. Nous trouvons que pendant la sécrétion, les *cellules* des organes nommés: *glandes salivaires* fondent et leur produit se mêle à l'eau et aux sels transvasés du plasma sanguin, à l'intérieur de la cavité de la glande et le mélange—*la salive*—jouit de propriétés tout à fait spéciales. La fonte ou la destruction des cellules de ces glandes, n'est pas un simple acte physique et les propriétés de la salive, ne sont pas le résultat d'un simple acte chimique, mais le résultat d'une activité spéciale de tous les éléments de la glande, *activité vitale*.

Et cette activité de la glande est subordonnée encore au stimulant qui lui arrive du système nerveux, autre activité vitale.

Par conséquent, la physiologie fait incessamment appel aux lois établies par la physique, la chimie et la mécanique. Elle s'aide aussi de l'*anatomie* et même, on ne peut pas faire de physiologie sans connaître à fond l'anatomie humaine et l'anatomie du règne animal tout entier. Dans ce dernier cas, le physiologiste cherchant les moyens employés par les organismes pour réaliser les mêmes buts, fait ce que l'on appelle de la *physiologie comparée*.

Berzelius en 1835 ¹⁾, a introduit en chimie les dénominations de: *substances catalytiques; force catalytique et phénomènes de catalyse* (*καταλύσις*—dissoudre), pour caractériser le phénomène qu'on observe quand certaines substances n'entrent pas dans une composition, ou ne se décomposent pas sans la présence d'une autre substance qui ne participe chimiquement ni à la combinaison ni à la décomposition. De pareilles substances catalytiques se trouvent surtout dans les organismes vivants, et sont connues sous la dénomination ancienne de *ferments*. Surtout après les découvertes de Pasteur, les biologistes chimistes sont arrivés à expliquer une série entière de synthèses et de décompositions qui se produisent dans les organismes vivants.

Il y a des savants qui croient que si les phénomènes catalytiques nous laissent entrevoir des découvertes de plus en plus remarquables, *la vie* ne serait qu'une modalité de cette force nommée: *catalytique*. Ils se trompent. Il ne faut pas oublier que dans les organismes, ces substances catalytiques naissent de toutes pièces, sans lesquelles, les

1) Berzelius. Jahresbericht. 1835 Vol. XV p. 237.

minea substanțe ca *lipaza, ptyalina, pepsina, kinaza* etc. se nasc numărons, ne pourraient avoir lieu. Pareilles substances, comme: la în substanța vie și nici odată în substanța moartă. Este dar rezultatul *lipaze, ptyaline, pepsine, kinase* etc. naissent seulement dans la substance activității vieții—*energiei fiziologice*, după cum o numim — în cât fizicant et jamais dans la substance morte. Elles sont le résultat de logii, biologii, care cred că să reduce la o simplă *chimie*, absolut tonctivité de la *vie—énergie physiologique*—de sorte que les physiolo-fenomenele din corpul viu, după cum s'a spus, să înșală. Mai lămurite, les biologistes qui croient que tous les phénomènes des corps trebuie să zicem că tot reacțiuni chimice sunt și organizarea substanțelor se réduisent à de simples réactions chimiques, réagies par les telor catalytice, numai sub puterea energiei fiziologice — *viata*. Nu les forces chimiques se trompent. En réalité, la synthèse des poate concepe ceva anti-chimic, anti-fizic sau anti-mecanic, dară obstances catalytiques et toutes les compositions et décompositions se există ceva : *fiziologie*. I. Lœb are dreptate când spune (loc. cit. p. 30) „Réduisant dans les organismes, se font suivant les lois chimiques concă „este sigur că nimeni până astăzi n'a observat, în sensul absolut, mais réagies par la *force physiologique*—la *vie*. On ne peut pas „cuvântului, transformarea unei substanțe moarte în una vie, și că nevoir de phénomènes anti-chimiques, anti-physiques ou anti-mé- „se va putea considera problema unei asemenea transformări, ca rezoniques ; il existe pourtant des *phénomènes physiologiques*. „vită de cât atunci când substanța vie pe care se va capata în chip de J. Lœb a raison de dire (loc. cit. p. 391) „Il est certain que „perimental, va avea facultatea de a se desvolta, crește și reproduce personne jusqu'ici n'a observé au sens absolu du mot, la transforma- „Nu va fi destul a se capata syntetic albumină ; precum nu este destul d'une substance morte en substance vivante. Et on ne pourra „să facă să apară în gelatină sau într'un coloid oare-care, structuri considérer le problème comme résolu que lorsque la substance vivante „vând o asemănare morfologică de *coccus de bacterii* sau de alte orgon aura obtenue expérimentalement possèdera la faculté de se dé- „nisme. Caracterul esențial pe care, un amestec de substanțe trebuie lopper, de croître et de se reproduire. Il ne pourra pas suffire d'ob- „posede, ca să fie considerat ca *vie* (deci este substanțe vie), să aibă prin synthétiquement de l'albumine ; il ne suffit pas non plus de „terea automatică de conservație, creștere și reproducere ; forma exterie apparaitre dans de la gélatine ou dans un colloïde quelconque „riară este secundară“.

Toemai cele ce susținem și noi și propovăduim de atâta vreme s'organise des substances doit posséder pour être considéré comme vivant, „est l'existence de processus automatiques de conservation, de crois- „nce et de reproduction ; la forme extérieure est secondaire“.

* * *

Foloasele fiziologiei. La prima ochire s'ar părea, că această science, n'a pour but, qu'un intérêt purement scientifique, philosophique, înțâ n'ar avea decât un scop pur științific, filozofic, căutând a cunoaște justement ce que je soutiens et ce que je professe. secretele vieții și nici un alt rol social, bine facător omenirii.

In realitate însă ea—putem spune—*est la base fondamentale de* „nce, n'a pour but, qu'un intérêt purement scientifique, philosophique, zărei sociale și că progresele numeroase a le societății sunt consecință „chance, n'a pour but, qu'un intérêt purement scientifique, philosophique, de a le înaintării studiului fiziologiei. In adevăr, igiena, medicina „chance, n'a pour but, qu'un intérêt purement scientifique, philosophique, zootechnia, dacă au temeinicie, își o datoresc Fiziologiei. Și de astă „En réalité elle—nous pouvons le dire—*est la base fondamentale de* tot Cl. Bernard este acela care a dat avântul. Dânsul spunea, că fiziologia „organisation sociale et les immenses progrès de la société sont des con- logia este baza medicinei căci căutând și lămurind fenomenele viuences du progrès incessant de la physiologie. En effet, l'hygiène, la normale, să determină *fiziologia sănătății* și prin urmare căutând fiziologie „ecine, la zootechnie, ont un fondement solide, grâce à elle. Et cette menele anormale să determină *fiziologia patologică* și apoi căutând fiziologie „ci c'est toujours Cl. Bernard qui établit leur base. C'est lui qui profes- ducerea la starea normală, să pune temelia terapeutice—*fiziologia tera* „que la physiologie est l'avenir de la médecine, car en cherchant et tică. Procedând astfel, Cl. Bernard întemeia *medicina experimentală* „expliquant les phénomènes vitaux normaux, on faisait la *physiologie* „santé et par conséquent, en analysant les phénomènes anormaux, on „terminait la *physiologie pathologique* ; et en expérimentant ensuite pour „blir le cours normal des phénomènes, on mettait la base de la „iologie *thérapeutique*. En procédant de la sorte, Cl. Bernard fonda la „ecine *expérimentale*, connue aujourd'hui universellement.

Combaterea filoxerei sp. ex : nu este rezultatul unui studiu fiziologic, căutându-se traiul acelei insecte, experimentându-se. Combaterea epizotiilor, nu e acelaș lucru ?

Igiena școlară, când avem în vedere și *intelectul* și *fizicul* copiilor, nu să razimă absolut pe studii de fiziologie. Vederea și asigurarea ei, p. ex.: depinde de rezultatele dobândite experimentându-se asupra ochilor, puindu-i în condițiuni deosebite. Și așa cu cele-alte probleme, fără a mai insista.

Și dacă așa sunt lucrurile, să vede, câtă nevoie are o societate pentru ca în educația intelectuală a cetățenilor ei, *fiziologia* să aibă și întâietate și universalitate. Știința aceasta trebuie să fie studiată de toți, fie pentru binele lor, fie pentru a conlucra cu precizie la binele obștesc, îmbrățșând ori și care ramură de activitate.

O Universitate, care ține la prestigiul ei, are datoria să-și dea toate silințele, ca *Fiziologia* să ocupe locul de onoare, ca institut de înaltă cultură.

În Iași, după o muncă de 30 ani, ce se împlinesc în Octombrie a. c. putem spune—fără greș—că *Institutul de fiziologie animală*, este întemeiat pe baze sănătoase și că să pot întreprinde aproape ori-ce fel de experimente.

D'autre part la lutte contre le *phylloxera* par exemple: ne doit-elle pas sa victoire à l'étude physiologique de l'insecte, à l'expérimentation? Le combat des épizooties n'a pas la même ressource.

L'hygiène scolaire ayant en vue l'intellectuel et le physique des enfants, ne repose-t-elle pas absolument sur la physiologie? La vue et sa protection p. ex., dépend des résultats obtenus en expérimentant sur les yeux, en les mettant dans des conditions diverses. Même chose pour les autres problèmes, il est inutile d'insister davantage.

Et si les choses sont telles, on voit la grande nécessité réclamée par l'éducation intellectuelle et physique des membres d'une société humaine; la *physiologie* doit avoir son droit de priorité et d'universalité. Cette science doit être étudiée par tous, soit pour le bien-être de chacun soit pour contribuer avec précision et réussite au bien commun embrassant n'importe quelle branche d'activité!

Une Université, consciente de son prestige, doit s'efforcer à ce que la *physiologie* occupe la place d'honneur dans son enseignement.

A Jassy, après une collaboration de 30 années, accomplies le 22 Octobre 1910, on peut affirmer que *l'institut physiologique*, doté des instruments nécessaires, peut permettre n'importe quelle expérience, quel qu'il soit en vue quelque question physiologique que ce soit.

En tout cas, l'enseignement physiologique expérimental, peut être donné comme il convient.

**Constringerea coproprietarului unui vas
care refuză a contribui la spezele necesare expedițiunii
maritime, (art. 517 C. Com. rom.)**

DE
V. DIMITRIU

Profesor la Facultatea de Drept.

Coproprietarii unui vas, toți de comun acord sau majoritatea lor întocmită conform art. 505 C. Com., hotărând facerea unei expedițiuni maritime, capitanul vasului e nu numai autorizat, dar e chiar obligat a realiza expedițiunea; și încă în timp cât mai util. Legea punându-l o atare îndatorire, trebuia neaparat să-i pună la dispoziție și mijloacele necesare pentru a putea înlătura obstacolele ce ar întâlni în cale. Dar când atari obstacole se crează tocmai de coproprietari de ai vasului, situațiunea capitanului ar fi fost delicată, dacă legiuitorul nu i-ar fi venit în ajutor. Prin dispozițiile art. 517 C. Com. acesta dispune că dacă vre'unul dintre coproprietari refuză a contribui la cheltuelile necesare pentru expedițiune, căpitanul, cu anumite forme poate să ia în contul celuiia cu împrumut suma cuvenită cu sau fără gaj asupra părții de interes, ce are în vas.

Rațiunea legii se explică prin o serie de considerațiuni; căci dacă n'ar fi fost autorizat căpitanul să ia mijloace coercitive contra recalcitrantului, nu numai că expedițiunea ar fi putut fi periclitată; nu numai că neexecutarea contractelor de navlu ar fi dat dreptul navlatarilor să ceară rezilierea cu daune, ce le ar fi suportat și coproprietarii care nu erau în culpă; dar ce e mai mult, însăși prescripțiunile legii ar fi fost deconsiderate. În adevăr; legea prin art. 505 citat dispune că tot ce privește interesul comun asupra unui vas, se regulează prin deciziunea majorității coproprietarilor, considerată această majoritate din punctul de vedere al părților de interes ce coproprietarii au asupra vasului; dar dacă coproprietarul recalcitrant nu ar putea fi constrâns când nu voește a contribui la spezele necesare expedițiunii, ar urma că cu tot votul majorității de a se face acea expedițiune, ea să nu se poată realiza din cauza voinței unuia dintre coproprietari sau din

**Contrainte d'un des copropriétaires d'un navire
qui refuse de contribuer aux frais nécessaires à l'expédition
maritime, (art. 517 du C. Comm. roum.)**

PAR
V. DIMITRIU

Professeur à la Faculté de Droit.

Lorsque les propriétaires d'un navire, tous d'un commun accord, ou leur majorité, constituée conformément à l'art. 505 du C. comm. roum., ont décidé d'entreprendre une expédition maritime, le capitaine du navire est non seulement autorisé, mais il est même obligé d'effectuer l'expédition, et cela dans le temps le plus utile. La loi, imposant au capitaine cette obligation, doit naturellement mettre à sa disposition les moyens nécessaires pour qu'il puisse écarter de son chemin les obstacles qui pourraient surgir. Mais lorsque c'est quelqu'un, ou quelques-uns, des copropriétaires eux-mêmes qui font naître ces obstacles, la situation du capitaine aurait été très embarrassante, si le législateur n'était pas venu à son secours. En effet l'art. 517 du C. comm. dispose que si l'un des copropriétaires refuse de contribuer aux frais nécessaires pour l'expédition, le capitaine, tout en observant certaines formalités, peut emprunter à la grosse, sur gage ou autrement, pour le compte de celui-là la somme convenue, sur la portion d'intérêt qu'il a dans le navire.

Les motifs de la loi s'expliquent par toute une série de considérations. Si le capitaine n'avait pas été autorisé à prendre des mesures coercitives contre le copropriétaire récalcitrant, non seulement l'expédition aurait pu périliter; non seulement l'inexécution du contrat d'affrètement aurait donné aux affréteurs le droit d'en demander la résiliation avec des dommages-intérêts qui devraient être supportés aussi par les copropriétaires non fautifs; mais, ce qui aurait été encore plus grave, c'est que les prescriptions mêmes de la loi auraient été méconnues. En effet la loi, par l'art. 505 déjà cité, dispose que „pour tout ce qui regarde l'intérêt commun des propriétaires d'un navire, les décisions de la majorité sont obligatoires aussi pour la minorité“, — en tenant compte que „la majorité doit être constituée par ceux qui représentent dans le navire une part d'intérêt supérieure à la moitié de sa valeur“. — Or, si le copropriétaire récalcitrant ne pouvait pas être contraint, lorsqu'il fait refus de contribuer aux frais nécessaires pour l'expédition, il s'ensuivrait que, malgré la décision de la majorité que

cauza voinței minorității lor. Pentru a nu ajunge la acest rezultat absurd, legiuitorul a creat dreptul căpitanului de a lua cu imprumut suma datorită ca parte contributivă la speze, de către acel coproprietar recalcitrant constituind în favoarea creditorului imprumutător chiar dreptul de gaj asupra porțiunii de interes ce o are numitul coproprietar asupra vasului. Această facultate acordată căpitanului își are cu atât mai mult rațiunea sa de a fi, cu cât acesta conf. art. 579 C. Com. e responsabil față de navlatar de toate daunele cauzate din întârziere, decât din neexecutarea în tocmă a contractului de navlu.

Pentru exercitarea acestei facultăți a căpitanului e indiferent dacă coproprietarul s'a opus sau nu la încheierea contractelor de navlu, căci chiar de n'ar fi voit să consimtă, deciziunea majorității îi este opozabilă. Contractul de navlu legalmente încheiat trebuie executat. De altfel constringerea aceasta acordată căpitanului este numai o facultate, iar nu obligațiune; liber e acesta prin urmare sau de a lua măsura de constringere asupra coproprietarului sau de a-și îlesni în alt mod nevoile expedițiunii; d. ex: prin avansarea din parte a sumii necesare, sau prin crearea unei cambii de o egală valoare, sau prin vrealtă operațiune, când aceste mijloace ar fi mai puțin oneroase pentru coproprietar de cât imprumutul maritim sau imprumutul cu gaj.

Se poate însă une ori întâmpla să nu găsească căpitanul suma necesară, de și ar voi să constituie chiar gaj asupra părții de interes a coproprietarului; în acest caz putea-va căpitanul să-l urmărească pe acesta în altă avere proprie până la concurența părții contributive a cheltuelilor? Chestiunea prezintă oare care dificultate. În principiu neaparat că, întru cât s'a recunoscut căpitanului facultatea de constringere a coproprietarului la plata sumei, acordându-i-se chiar dreptul de a face imprumuturi în contul lui, nu se vede pentru ce nu ar avea și dreptul de a-l urmări, fie că i s'ar recunoaște atare drept ca delegat al majorității coproprietarilor cari au decis necesitatea spezelor, fie că i s'ar recunoaște acest drept personal, ca unul ce e răspunzător de efectuarea expedițiunii față de navlatarul vasului. Și cu toate acestea nu negăm, că chestiunea prezintă dificultate. Mai înainte însă de a releva în ce consistă această dificultate, trebuie să scoatem din discuție una urmărirea părții de interes asupra vasului; asupra acestei averi

l'expédition doit se faire, celle-ci ne pourrait plus s'effectuer à cause de l'empêchement mis par l'un des copropriétaires, ou à cause de la volonté contraire de la minorité. Pour ne pas arriver à ce résultat fâcheux, le législateur a créé le droit, pour le capitaine, d'emprunter la somme due comme partie contributive aux frais de la part de ce copropriétaire récalcitrant, en constituant même, en faveur du créancier prêteur un droit de gage sur la portion d'intérêt que le dit copropriétaire a dans le navire. Cette faculté accordée au capitaine a d'autant plus sa raison d'être que, conf. à l'art. 579 du C. comm., le capitaine est responsable envers l'affrèteur de tous les dommages causés à celui-ci par le retard du départ, c'est-à-dire par l'inexécution du contrat d'affrètement.

Pour que le capitaine ait le droit d'exercer cette faculté, il est indifférent que le copropriétaire se soit opposé ou non à la conclusion du contrat d'affrètement, car, lors même qu'il n'aurait pas voulu y consentir, la décision de la majorité lui est opposable. Le contrat d'affrètement légalement conclu doit être exécuté. Du reste la contrainte que le capitaine peut exercer contre le copropriétaire récalcitrant est purement facultative; elle ne constitue pas pour lui une obligation; il est donc libre ou de prendre une mesure coercitive contre le copropriétaire, ou d'agir autrement, pour suffire aux besoins de l'expédition; par exemple, soit en avançant lui-même le montant de la somme nécessaire, soit en créant une lettre de change de même valeur, soit enfin par toute autre opération, s'il trouvait que ces moyens seraient moins onéreux pour le copropriétaire, que l'emprunt à la grosse ou l'emprunt sur gage.

Il peut arriver cependant que le capitaine ne puisse pas trouver la somme nécessaire, même en voulant constituer un gage sur la part d'intérêt que le copropriétaire a dans le navire. Dans ce cas, le capitaine pourra-t-il exercer des poursuites contre le copropriétaire récalcitrant, outre que sur cette part d'intérêt, c'est-à-dire pourra-t-il saisir les autres biens, s'il en a, jusqu'à concurrence de la somme à laquelle il aurait dû contribuer pour concourir aux frais de l'expédition? La question présente quelque difficulté. En principe il est indiscutable que, au moment que l'on a reconnu au capitaine la faculté de contraindre le copropriétaire au paiement de sa quote-part, en lui accordant même le droit d'emprunter pour son compte, on ne voit pas pourquoi il n'aurait pas le droit de le saisir, soit qu'on lui reconnaisse un tel droit, en tant que délégué de la majorité des copropriétaires qui ont décidé la nécessité des frais, soit qu'on lui reconnaisse personnellement ce droit, en tant qu'il est directement responsable de l'effectuation de l'expédition envers l'affrèteur du navire, dont il a le commandement. Pour tout dire, nous ne nous cachons pas que la question présente, à nos yeux, présente quelque difficulté. Mais avant de relever en quoi consiste cette difficulté, il faut mettre hors de discussion le droit de saisie de la portion d'intérêt que le copropriétaire récalcitrant a dans le navire; sur ce point

toată lumea e de acord; ea poate fi urmărită, căci altfel am ajunge la suprimarea menționatului art. 517 prin voința proprie a coproprietarului; de oare ce ar fi suficient, că acesta să înscrie fictiv sarcini asupra porțiunii sale, pentru a face irealizabil ori-ce împrumut. Chestiunea deci se pune numai cu privire la cealaltă avere, ce coproprietarul ar avea.

Dificultatea, ce o întâlnim în rezolvirea chestiunii, naște din cauza facultății, pe care dreptul comercial maritim a creat-o în favoarea proprietarului unui vas cu privire la actele încheiate de căpitan și anume fiind că prin dispozițiile art. 501 ori-ce proprietar se poate descărca de toate obligațiunile, pe care nu le a contractat personal, prin abandonul vasului și al navlului. Deci având coproprietarul această facultate el ar putea paraliza ori-ce urmărire îndreptată contra sa, transcriind în registrele oficiului maritim declarațiunea sa de abandonarea vasului și notificând-o creditorilor. Toată dificultatea se referă la exercițiul acestui drept; căci dacă coproprietarul poate face uz de abandon, urmărirea celeilalte averi, ce i-ar aparține, nu e posibilă din contra dacă abandonul nu poate fi permis coproprietarului recalcitrant, urmărirea îndreptată asupra celeilalte averi, nu poate fi împedecată. Doctrina italiană reprezentată prin Vidari, Ascoli, Castagnola și majoritatea autorilor francezi Valin și Emérigon, Bédarride și Boistel, Cresp și Laurin neagă ori-ce drept de urmărire asupra altei averi de cât asupra vasului și accesoriile lui. Desjardins și Valroger își dau primă îndoială asupra temeiniciei acestei soluțiuni; Lyon-Caen și Renault sunt de părerea contrară, că urmărirea e posibilă asupra oricărei averi a coproprietarului, ce refuză a contribui la spezele necesare pentru realizarea expedițiunii.

Suntem de părerea că Desjardins și Valroger au foarte multă dreptate, când susțin că soluțiunea dată de mai unanimitatea autorilor e foarte înocoelnică; și credem că controversa trebuie tranșată în favoarea soluțiunii susținute de Lyon-Caen și Renault. Doctrina franceză și italiană se întemeiază pe considerațiunea că proprietarul vasului nu poate fi urmărit în averea sa alta de cât cea maritimă, din cauză că altfel nu s'ar găsi nimeni care să-și expună nu numai averea sa pusă în expedițiune dar toată averea, ce-i aparține; și aceasta nu numai prin faptele sale proprii ceea ce tot ar mai fi explicabil, ci chiar prin faptele altuia, aedea a căpitanului; și cu atât mai mult s'ar expune, cu cât căpitanul plutind pe luciul apelor nemărginite, nici nu poate fi supravegheat, nici nu poate fi consiliat. Pentru propășirea deci a navigațiunii a trebuit să se creeze dreptul de abandon, care poate fi utilizat ori când de proprietarii vaselor spre a fi apărați de urmările actelor făcute de căpitani; prin urmare și în specie, nefiind

tout le monde est d'accord: cette portion peut être saisie, car, s'il en était autrement, on arriverait à la suppression de l'art. 517 déjà cité, par la simple volonté du copropriétaire, étant suffisant que celui-ci inscrive fictivement des charges sur sa part d'intérêt, pour rendre tout emprunt irréalisable. La question se pose donc seulement relativement aux autres biens que le copropriétaire pourrait avoir.

La difficulté que nous rencontrons dans la résolution de la question surgit de la faculté que le droit commercial maritime a créé en faveur du propriétaire d'un navire par rapport aux actes conclus par le capitaine, et précisément par cela que, en vertu des dispositions de l'art. 501 du C. comm., „tout propriétaire d'un navire peut se libérer des obligations qu'il n'a pas personnellement contractées, par l'abandon du navire ou du fret“. Par conséquent, le propriétaire, ayant cette faculté, pourrait paralyser toute action dirigée contre lui, en transcrivant sur les registres du bureau maritime sa déclaration d'abandon du navire, en même temps qu'il la notifierait aux créanciers. Toute la difficulté se rapporte à l'exercice de ce droit; car, si le copropriétaire peut faire usage de l'abandon, la saisie des autres biens qui lui appartiennent n'est plus possible; par contre, si l'abandon ne peut pas être permis au copropriétaire recalcitrant, la saisie de ses autres biens ne peut pas être empêchée. La doctrine italienne, représentée par Vidari, Ascoli, Castagnola, ainsi que la plupart des auteurs français, Valin et Emérigon, Bédarride et Boistel, Cresp et Laurin, nient tout droit de saisie sur toute autre fortune qui ne soit le navire et ses accessoires. Desjardins et Valroger expriment leur doute sur le bien-fondé de cette solution. Lyon-Caen et Renault sont même d'un avis contraire: ils soutiennent que la saisie peut s'étendre à tous les biens du copropriétaire qui refuse de contribuer aux frais nécessaires à l'effectuation de l'expédition. Notre opinion à nous est que Desjardins et Valroger ont grandement raison lorsqu'ils affirment que la solution donnée par la presque unanimité des auteurs est très douteuse; et nous pensons, de notre côté, que l'on devrait trancher la controverse en faveur de la solution proposée par MM. Lyon-Caen et Renault. La doctrine française, ainsi que l'italienne se fondent sur la considération que le propriétaire d'un navire ne peut être saisi dans d'autre fortune que la maritime, car autrement, dit-on, il ne se trouverait personne qui soit disposé à exposer non seulement sa fortune engagée dans une expédition, mais aussi tous les autres biens qui lui appartiennent: et cela non seulement pour des faits qui lui sont personnels, mais encore par le fait d'autrui, à savoir, du capitaine; et d'autant plus il se trouverait exposé, que le capitaine, naviguant sur l'immense étendue des mers, ne peut être ni contrôlé ni conseillé. Pour encourager le développement de la navigation il a donc fallu créer le droit de l'abandon, dont peuvent user les propriétaires des navires, pour se libérer des responsabilités encourues par le fait du capitaine. Par conséquent, comme il n'existe dans l'espèce

nici o dispoziție derogatorie la norma comună, trebuie ca aceasta să se aplice; coproprietarul poate abandona porțiunea sa din vas.

Nu putem admite ca întemeiat acest raționament; căci dacă într'adevăr dreptul de abandon s'a creat de legiuitorul maritim spre a protegi pe proprietarii vaselor, ca să nu-și expună prin expediția maritimă întreaga lor avere, dacă mai au și alta pe lângă cea pusă în valoarea vasului; nu trebuie să uităm însă că această facultate este o excepție la regula generală a dreptului comun, că fie care e răspunzător cu toată averea sa de obligațiile ce a contractat fie personal, fie prin mandatar legalmente constituit. Dreptul de abandon, fiind deci o excepție e de strictă interpretare; aplicațiunea lui pe cale de analogie, este exclusă.

Creațiunea acestui drept se datorește voinței legiuitorului de a protegi pe proprietarii vaselor, când sunt chemați la răspundere—nu pentru faptele lor personale ci pentru acele ale căpitanului. Aceasta fiind rațiunea legii și abandonul fiind de strictă interpretare, rezultă că ori de câte ori nu ne vom găsi în situațiunea luată în considerațiune de legiuitor, nu vom putea face uz de dreptul de abandon. Ținând seama de aceste premize să căutăm a rezolvi dificultatea în specie care ne ocupăm: vasul aparține la mai mulți coproprietari, aceștia l'au dat cu navlu pentru o expediție maritimă fie cu unanimitatea voturilor fie cu majoritatea legală a coproprietarilor; pentru a putea pleca vasul în expediție trebuiesc avansate sumele necesare pentru spezele de călătorie anume statornicite prin deciziunea legală a coproprietarilor; dintre aceștia mai toți varsă în mâinile căpitanului partea lor contributivă; dar unul sau unii dintre ei, poate chiar după ce și-au încasat porțiunea lor cuvenită din navlul, cu care s'a dat vasul, și poate după ce, prin sarcini fictive, s'au pus la adăpost de inființarea vre unui gaj din partea căpitanului pe baza art. 517, refuză de a contribui la plata spezelor de călătorie; și aceasta întemeiați pe următorul calcul: încăsând navlul și necontribuind la cheltueli, ei își asigură dacă nu totul cel puțin o parte din avuțul lor de pe vas; și fiind că nu sunt siguri de rezultatul expedițiunei, ei preferă de a nu-și îndeplini îndatoririle contractate față de ceilalți coproprietari și față de căpitan, mandatarul lor interesat în cauză, pentru ca să-i constringă pe aceștia de a avansa sumele la cari ei erau îndatorați; pînă să se poată face expropierea lor de porțiunile ce le au în vas, expedițiunea va fi deșul de înaintată, pentru ca să aibă ori certitudinea ori cel puțin probabilitatea despre rezultatul întreprinderii; și atunci, sau vor plăti sumele ce datorose, impedecând expropierea, dacă întrevăd beneficii din expedițiune; sau din contra, de întrevăd perdere, vor face abandonul

aucune disposition d'égrogatoire à la règle commune. C'est celle-ci que l'on doit appliquer: le copropriétaire peut faire abandon de la part d'intérêt qu'il a dans le navire.

Nous ne saurions admettre ce raisonnement comme fondé, car, s'il est vrai que la faculté d'abandon a été créée pour protéger les propriétaires des navires, afin qu'ils n'exposent pas, dans une expédition maritime, la totalité de leur fortune, s'ils en possèdent d'autre en dehors de celle que représente le navire, il ne faut pas oublier que cette faculté est une exception à la règle générale de droit commun, à savoir, que chacun est responsable, avec tous ses biens, des obligations qu'il a contractées soit personnellement, soit par mandataire légalement constitué. La faculté d'abandon, étant donc une exception, elle est de stricte interprétation: son application par voie d'analogie est exclue. La création de ce droit est due à la volonté du législateur de protéger les propriétaires de navires quand ils sont appelés à répondre, non point de leurs faits personnels mais des faits du capitaine. Telle étant la raison de la loi, et la faculté d'abandon étant de stricte interprétation, il s'ensuit que toutes les fois qu'on ne se trouvera pas dans la situation visée par le législateur, on ne pourra pas faire usage du droit d'abandon.

En tenant compte de ces prémisses, cherchons à résoudre la difficulté dans l'espèce qui nous préoccupe: Le navire appartient à plusieurs propriétaires; ceux-ci l'ont frété pour une expédition maritime, soit à l'unanimité des voix, soit à la majorité légale des copropriétaires; pour que le navire puisse appareiller il faut avancer les sommes nécessaires aux frais de navigation, telles qu'elles ont été fixées par la décision des propriétaires: la plupart d'entre ceux-ci ont versé dans les mains du capitaine leur part contributive; mais un, ou quelques-uns d'entre eux, même après avoir touché leur part du fret, et peut-être après que, par des charges fictives ils se sont mis à l'abri de la constitution d'un gage de la part du capitaine, en vertu de l'art. 517, refusent de contribuer au paiement des frais de navigation; et cela basés sur ce calcul: en touchant leur part du fret et en ne contribuant pas aux dépenses, ils s'assurent, si non de la totalité, du moins d'une partie de leur fortune représentée par le navire; et comme il ne sont pas sûrs du résultat de l'expédition, ils préfèrent ne pas remplir les obligations contractées envers les autres copropriétaires et envers le capitaine, leur mandataire intéressé dans l'affaire, pour forcer ces derniers à avancer les sommes dues par eux; jusqu'à ce qu'on puisse procéder à l'expropriation de la part qu'ils ont dans le navire, l'expédition sera assez avancée pour leur donner la certitude, ou tout moins la probabilité, du résultat de l'entreprise; et alors, ou ils payeront les sommes qu'ils doivent, en empêchant ainsi l'expropriation, s'ils entendoient des bénéfices dans l'expédition, ou, par contre, s'ils prévoient une perte, ils feront l'abandon du navire; et de cette manière

vasului, pentru ca ceilalți coproprietari, cari vor fi avansat sumile, sau căpitanul, ce s'ar fi imprumutat pentru a realiza călătoria, să suporte daunile. Ei bine! aceasta fiind situațiunea, ce și-o prepară coproprietarul recalcitrant, este cu putință să admitem, că ne găsim exact în ipoteza, pe care a avut-o în vedere legiuitorul, când a creat dreptul de abandon? Putem aplica în acest caz dispozițiunea de favoare, prin care legea protegește pe proprietarul, ce-și vede expusă întreaga sa avere prin nehibzuintele căpitanului, căruia nu-i poate transmite instrucțiunile sale? Evident că situațiunea nu mai e identică, deci nici aplicațiunea textului nu-și mai poate găsi rațiunea. Dar mai mult încă; nu numai din punctul de vedere rațional beneficiul abandonului trebuie să fie negat coproprietarului recalcitrant, dar chiar și din punctul de vedere al textului legii soluțiunea se justifică; căci legea declară, că proprietarul (sau coproprietarul) care nu s'a obligat personal, poate în toate cazurile prin abandonul vasului să se libereze de răspundere sau de obligațiunile, contractate de căpitan pentru tot ce privește vasul și expedițiunea. Pentru a se aplica acest text trebuie neaparat să fie vorba de o obligațiune contractată de căpitan și nu de alt cine-va; ori în specie executarea coproprietarului se face totemai de către căpitan; deci nu pentru o obligațiune, ce și-ar fi luat-o acesta față de un terțiu, care ar face executarea; ci din contra pentru obligațiunea contractată de însuși coproprietarul vasului, fie față de ceilalți coproprietari, fie față de căpitan, mandatarul interesat, care pentru a-și îndeplini însărcinarea a avansat sumile datorite de coproprietar. Dispozițiile art. 517 fiind excepționale nu se pot aplica prin analogie; așa dar urmărirea executată de coproprietari sau de căpitan asupra averii proprii a coproprietarului recalcitrant, alta de cât aceea a părții lui de interes asupra vasului nu poate fi împedecată prin abandonul prevăzut de art. 501.

Se mai poate întâmpla de asemenea, că, după ce coproprietarii și-au manifestat voința prin o deciziune formală fixându-se chiar spezele necesare, de a face expedițiunea, pentru care s'a și dat cu navla vasul, în urmă aceiași coproprietari să revină și să refuze de a mai plăti partea contributivă la speze. În această ipoteză se naște întrebarea, dacă poate căpitanul să facă uz de art. 517 și să execute contractul, cu toate că revenirea asupra deciziunii anterioare a avut loc fie cu votul majorității legale, fie chiar cu votul unanim al coproprietarilor? Și această chestiune e foarte controversată. Se susține de o parte că din moment ce polița de încărcare a fost regulat semnată de părțile contractante, căpitanul ca delegat al coproprietarilor, este dator a executa însărcinarea, cu toată opunerea acestora, adecă a ucele

les autres copropriétaires qui ont avancé les sommes, ou le capitaine qui a contracté un emprunt pour réaliser l'expédition, s'exposent seuls aux risques et périls qui peuvent en dériver.

Eh bien! telle étant la situation que le copropriétaire récalcitrant se prépare, est-il possible d'admettre que nous nous trouvons exactement dans l'hypothèse envisagée par le législateur, lorsqu'il a établi la faculté d'abandon? Pouvons-nous, raisonnablement, faire rentrer ce cas dans la disposition de faveur par laquelle la loi protège le propriétaire qui voit compromise toute sa fortune par l'imprudence du capitaine, au quel il ne peut pas transmettre ses instructions? Evidemment la situation n'est plus identique, par conséquent l'application du texte de la loi n'a plus de raison. Mais il y a plus encore: non seulement du point de vue rationnel le bénéfice de l'abandon doit être refusé au copropriétaire récalcitrant, mais aussi du point de vue du texte de la loi notre solution est justifiée. En effet la loi déclare que le propriétaire (ou le copropriétaire), *qui ne s'est pas obligé personnellement*, peut, dans tous les cas, par l'abandon du navire, se libérer des responsabilités ou des obligations contractées par le capitaine, pour tout ce qui a rapport au navire et à l'expédition. Pour que l'on puisse appliquer ce texte il faut qu'il s'agisse, sans doute, d'une obligation contractée par le capitaine, et non par d'autres personnes; or, dans l'espèce, l'exécution de l'obligation se fait par le capitaine lui-même, donc, non pas pour l'obligation que celui-ci aurait contractée vis-à-vis d'un tiers, qui procéderait à l'exécution, mais, au contraire, à cause d'une obligation contractée par le copropriétaire lui-même du navire, soit envers les autres copropriétaires, soit envers le capitaine, mandataire intéressé qui pour accomplir sa tâche, a avancé les sommes dues par le copropriétaire récalcitrant. Les dispositions de l'art. 517 étant exceptionnelles, ne sauraient s'appliquer par analogie; d'où il s'ensuit que la saisie opérée par les copropriétaires ou par le capitaine sur les autres biens propres du copropriétaire récalcitrant, en dehors de la part qu'il a dans le navire, ne peut être empêchée par l'abandon, prévu par l'art 501 du C. com.

De même il peut arriver que les propriétaires, après avoir manifesté, par une décision formelle, en fixant aussi les frais nécessaires, leur volonté d'effectuer l'expédition pour laquelle le navire a été frété, reviennent sur leur décision et refusent de payer leur quote-part de frais. Dans cette hypothèse on se demande si le capitaine peut valablement s'appuyer sur l'art. 517 pour exiger l'exécution du contrat, après que les propriétaires sont revenus sur leur décision première, soit à l'unanimité, soit seulement à la majorité des voix. C'est là une question qui est aussi très controversée. Quelques auteurs soutiennent que, du moment que la police de chargement (le connaissement) a été régulièrement signée par les parties contractantes, le capitaine, en sa qualité de délégué de celles-ci, est tenu à l'exécution de son obligation,

dintre cele două părți ce au contractat; de această părere sunt Bédarride, Pardessus, Loqué, Dalloz, Démangeat, Borsari. Se pretinde de altă parte, că din moment ce coproprietarii au revenit asupra consimțământului lor, căpitanul nu mai poate invoca art. 517 spre a se executa călătoria; susțin această soluție Boistel, Valroger, Ascoli, Castagnola. Desjardins distinge după cum revenirea s'a făcut de cătră unanimitatea coproprietarilor, în care caz e de părere că nu se poate face aplicațiunea art. 517 s'au votul contrar emană numai de la majoritate, când căpitanul are dreptul de a-i constrânge pe baza citatului articol. Vidari în fine susține, că din moment ce căpitanul nu e decât un mandatar, nu se poate pretinde ca el să lucreze contra voinței manifestate a mandanților lui, deci nu-i poate constrânge; cu toate acestea din moment ce prima deciziune a fost luată conform cu legea; și din moment ce pe baza ei s'a încheiat contractul cu navlatarul, acea deciziune nu mai poate fi schimbată; însă nu căpitanul, ci navlatarul va putea constrânge pe coproprietari a respecta prima deciziune. În fața acestor diferite păreri pentru a justifica soluțiunea ce adoptăm, credem în primul loc, că nu trebuie a se da uitărei adevăratul rol al căpitanului; acesta, ca un adevărat prepus necontestat reprezintă pe patron; dar numai într'atât, întru cât lucrează în limitele mandatului; deci întru cât el execută lucrările pentru care are însărcinare; din acest punct de vedere căpitanul, care putea uza de art. 517 cât timp era investit cu consimțământul coproprietarilor, pentru executarea expedițiunii, nu mai poate avea acest drept din momentul, în care același consimțământ e revocat; și nu se poate zice că coproprietarii n'au drept să revină asupra credinței lor de mai înainte, căci multe și variate sunt împrejurările, cari pot indica unui întreprinzător, ca o afacere utilă cu un moment mai înainte va deveni dăunătoare cu puțin mai târziu astfel de ex: dacă în momentul când coproprietarii consimțisera la efectuarea expedițiunii, se credea de toată lumea că relațiunea în statul, unde urma să se facă călătoria, vor fi de natură cu totul pacifică, și în urmă, după un scurt interval se face o declarațiune de război. Cine ar putea susține că coproprietarii n'ar avea dreptul și chiar datorita de a renunța la proiectata expedițiune și a și expune la riscuri avuțurile lor?

Nu e vorba în acest caz de rezilierea contractului, ci numai de o deciziune a mandanților de a nu mai stărui în deciziunea luată mai înainte și care fusese comunicată mandatarului. De unde și-ar aroga acesta dreptul să impună mandanților săi de a continua să aibă aceeași credință și ca o consecință a acestui drept să-i constrângă în

malgré l'opposition des propriétaires, c'est-à-dire de l'une des parties contractantes: c'est l'opinion de Bédarride, Pardessus, Loqué, Dalloz, Démangeat, Borsari. D'autres prétendent que, du moment que les propriétaires sont revenus sur leur consentement, le capitaine ne peut plus invoquer l'art. 517 pour effectuer son voyage: Boistel, Valroger, Ascoli, Castagnola sont de cet avis. Desjardins distingue, selon que le revirement de la décision première est l'expression de la volonté unanime des copropriétaires, et dans ce cas il pense que l'on peut faire application de l'art. 517; ou le revirement de la décision première émane seulement de la majorité, et alors le capitaine, en se basant sur cet article, a le droit de les contraindre à se tenir à leur première décision. Vidari, enfin, soutient que, du moment que le capitaine n'est qu'un mandataire, on ne saurait raisonnablement prétendre qu'il agisse à l'encontre de la volonté expresse de ses mandants; par conséquent il ne peut pas les forcer à se tenir à une décision qu'ils ont eux-mêmes révoquée. Malgré cela, une fois que la première décision a été prise en conformité de la loi, et du moment que sur cette base on a conclu un contrat avec l'affrèteur, on ne peut plus revenir sur cette décision; car ce n'est pas le capitaine, mais bien l'affrèteur qui peut forcer les propriétaires du navire au respect de leur première décision.

Devant ces opinions différentes, afin de justifier la solution que nous adoptons, nous croyons qu'en premier lieu il ne faut pas oublier qu'on est le rôle du capitaine: celui-ci, comme vrai préposé, représente le patron, mais seulement en tant qu'il opère dans les limites de son mandat, donc en tant qu'il doit exécuter la tâche qui lui est imposée. De ce point de vue, le capitaine, qui pouvait se valoir de l'art. 517, tant qu'il était investi du consentement des propriétaires du navire pour effectuer l'expédition, ne peut plus avoir le droit d'invoquer cet article, du moment que ce consentement a été révoqué. Et on ne peut nullement objecter que les propriétaires n'ont pas le droit de revenir sur leur arrêt précédent, car multiples et diverses sont les circonstances qui peuvent montrer à un entrepreneur que telle affaire qui, un moment plus tôt se présentait comme avantageuse, cesse de l'être un peu plus tard. Ainsi, par ex.: si au moment où les propriétaires avaient consenti à l'effectuation de l'expédition, tout le monde croyait que les relations entre leur pays et celui de destination étaient de nature tout à fait pacifique, mais peu après, une déclaration de guerre s'est produite, qui pourrait soutenir que les propriétaires n'ont pas le droit, voire même le devoir, de renoncer à l'expédition projetée, pour ne pas exposer leur fortune à des risques trop grands ou à une perte presque certaine? Il n'est pas question ici de résiliation de contrat, mais seulement de la décision des mandants de ne plus insister sur ce qui avait été décidé auparavant et qu'on avait communiqué au mandataire. Comment ce dernier pourrait-il s'arroger le droit d'imposer à ses mandants qu'ils aient la même confiance qu'auparavant et, comme con-

virtutea art. 517? Cu totul pentru o altă ipoteză a fost creat acest articol și textul o spune clar, că e vorba de o ipoteză în care vreunul dintre coproprietari s'ar opune a se supune deciziei majorității, care conf. art. 505 este opozabilă și minorității; dar în specie e cu totul altă ipoteză. Se mai pretinde că acest drept ar isvoră dintr'o anumită delegațiune, cu care terții contractanți ar îmbrăca pe capitanele contra coproprietarilor vasului; dar de când oare un mandatar, care lucrează într'o afacere ca un adevărat însărcinat al unei persoane, o poate în același timp și pentru aceeași afacere să se facă delegatul celei-alte părți contractante pentru a constrânge pe mandantele său? și aceasta încă în conformitate cu spiritul legii? E o adevărată imposibilitate juridică. Căpitanul prin urmare nu mai are și nu mai poate avea calitatea de a uza de art. 517, căci el reprezintă interesul comun al coproprietarilor.

Dar dacă el nu o mai are, este oare cu putință, să o aibă altul, adevăratul navlatarul? Evident că nu; căci art. 517 are rațiunea sa specială și e o dispoziție excepțională, prin care s'a creat o facultate căpitanului și numai lui. Nimeni altul de cât el nu o poate exercita. Navlatarii de sigur au dreptul să nu recunoască schimbarea voinței coproprietarilor de a contribui la spezele hotărâte mai înainte și să se opună la neefectuarea expedițiunii; dar atât opunerea cât și constrângerea lor se vor exercita nu pe temeiul art. 517 ci pe principiile generale ale dreptului comun.

Acestea ne par singurele soluții întemeiate pe spiritul și textul legii comerciale maritime.

séquence de ce droit, les contraindre sur les bases de l'art. 517? Cet article envisage tout autre hypothèse, que le texte détermine d'une manière très précise: «Lorsque le navire est frété avec le consentement des propriétaires ou de leur majorité, et que quelqu'un des copropriétaires refuse de contribuer aux frais nécessaires pour l'expédition...» or ce *quelqu'un* constitue une minorité qui doit subir la volonté de la majorité, conf. à l'art. 501.

On a prétendu encore que ce droit découlerait d'une délégation spéciale dont le capitaine serait investi de la part des tiers contractants (les affréteurs), contre les propriétaires du navire. Mais depuis quand un mandataire, qui est chargé d'une affaire comme véritable représentant d'une partie, peut-il en même temps et pour la même affaire se faire le délégué de l'autre partie contractante, pour contraindre son mandant? et cela en conformité de la loi? Ce serait-là un véritable contre sens juridique. Le capitaine, par conséquent, n'a ni peut plus avoir qualité pour se valoir de l'art. 517, car il représente exclusivement l'intérêt commun des propriétaires du navire.

Mais si le capitaine ne peut pas profiter des dispositions de cet article pour forcer ses mandants, se pourra-t-il qu'un autre, c'est-à-dire l'affréteur, ait la faculté de les invoquer? Evidemment que non; car l'art. 517 a une portée spéciale, et il renferme une disposition exceptionnelle, par laquelle on a créé une faculté exclusivement en faveur du capitaine. Personne, autre que lui, ne peut exercer cette faculté. L'affréteur ou les affréteurs auront assurément le droit de ne pas reconnaître la nouvelle décision des propriétaires de ne plus contribuer aux frais précédemment décidés et de s'opposer à la non-effectuation de l'expédition; mais leur opposition ainsi que la contrainte s'exerceront non point sur les bases de l'art. 517, mais d'après les principes du droit commun.

Voilà les seules solutions qui nous paraissent conformes à l'esprit et aux textes de la loi commerciale maritime.

Contribuțiuni la studiul parazitelor animale din România

DE

DR. N. LEON

Profesor la Facultatea de Medicină.

Voiu continua a publica sub acest titlu parasitele animale din România studiate în laboratorul nostru de istorie naturală medicală de la facultatea de medicină din Iași, în cursul anului școlar 1908—1909.

Dintre speciile care ni s'au prezentat și în anul trecut, 1907—1908¹⁾ nu le vom menționa decât pe acele care prezintă un interes medical sau oare-care particularități necunoscute.

VIERMI CESTOIZI

Hymenolepis erinacei la disecția unui *Erinaceus europaeus* care n'a făcut la lucrările practice din 25 Februarie 1909, am găsit în intestinul subțire 3 exemplare de *H. erinacei* dintre care unul prezenta proglotide fenestrate²⁾.

Taenia crassicollis Rud. din intestin de la *Felis catus*.

Taenia crassiceps Rud. din intestin la *canis vulpes*.

Taenia? mai multe exemplare din intestin de la *Meles taxus*.

Taenia? trei exemplare din intestin de la *Ursus arctos*. (Fig. 1)

Taenia infundibuliformis Göze din intestin de la găină.

Taenia serpentulus Schrk s'a găsit mai multe exemplare la disecția din 14 Februarie în intestinalele de la *Corvus cornix*.

Taenia torulosa Balsch la *Lota vulgaris*.

Ligula simplicissima L. la *Alburnus lucidus*.

Caryophyllaeus mutabilis Rud. la *cyprinus carpio*.

Bothriocephalus latus Bremser, două exemplare în intestinul subțire la câne.

Ouă de mai multe ori în materiile fecale la om.

Intre numeroasele exemplare parasite la om unul era fenestrat (Fig. 2) iar două prezentau multiple anomalii ca culoare și ca formă, ei au fost descriși în *Centralblatt*³⁾.

1) D. Dr. Leon, Contribution à l'Étude des parasites animaux de Roumanie. Bulletin des Médecins et Naturalistes No. 9 et 10 Iassy, 1908.

2) Dr. N. Leon, Über eine Missbildung von *Hymenolepis*. Zoologischer Anzeiger, Bd. XXXIV No. 20/21, 1909.

3) D. Dr. N. Leon, Deux bothriocéphales monstrueux. Centralblatt, für Bact. Parasitenkunde etc. I. Abt. Originale, Bd. L. Heft. 6.

Contributions à l'étude des parasites animaux de Roumanie

PAR LE

DR. N. LEON

Professeur à la Faculté de Médecine.

Sous ce titre je continuerai à publier le résultat de mes recherches sur les parasites animaux de Roumanie, étudiés dans le laboratoire d'histoire naturelle médicale de la Faculté de médecine de Jassy, au cours de l'année scolaire 1908—1909.

Parmi les espèces qui ont été étudiées l'année dernière, 1907—1908¹⁾, nous ne mentionnerons que celles qui présentent soit un intérêt médical, soit des particularités ignorées.

VERS CESTODES

Hymenolepis erinacei. A la dissection d'un *Erinaceus europaeus*, faite le 25 février 1909, aux travaux pratiques de mon cours, j'ai trouvé dans l'intestin grêle de cet animal, trois exemplaires de *H. erinacei* dont l'un présentait des proglotides fenêtrées²⁾.

Taenia crassicollis Rud. dans l'intestin d'un *Felis catus*.

Taenia crassiceps Rud. dans l'intestin d'un *canis vulpes*.

Taenia? Plusieurs exemplaires dans l'intestin d'un *Meles taxus*.

Taenia? Trois exemplaires dans l'intestin d'un *ursus arctos* (Fig. 1).

Taenia infundibuliformis Göze dans l'intestin d'une poule.

Taenia serpentulus Schck. Plusieurs exemplaires trouvés, le 14 février, dans l'intestin d'un *Corvus cornix*.

Taenia torulosa Balsch chez une *Lota vulgaris*.

Ligula simplicissima L. chez un *Alburnus lucidus*.

Caryophyllaeus mutabilis Rud. chez un *cyprinus carpio*.

Bothriocephalus latus Bremser. Deux exemplaires dans l'intestin grêle d'un chien. (Eufs trouvés maintes fois dans les matières fécales de l'homme).

Parmi les nombreux exemplaires parasites chez l'homme, l'un était fenêtrée (Fig. 2) et deux présentaient de multiples anomalies comme couleur et comme forme. J'en ai fait la description dans le *Centralblatt*³⁾.

1) Dr. N. Leon, Contribution à l'Étude des parasites animaux de Roumanie. — Bulletin des médecins et naturalistes, 2-es et 10 Iassy, 1908.

2) Dr. N. Leon, Über eine Missbildung von *Hymenolepis* Zoologischer Anzeiger Bd. XXXIV N. 20/21, 1909.

3) Dr. N. Leon, Deux bothriocéphales monstrueux. Centralblatt, für Bact. Parasitenkunde etc. I. Abt. Originale, Bd. L. Heft. 6.

Datorită amabilității D-lui Prof. Dr. V. Negel am obținut un *Diplogonoporus brauni*¹⁾ evacuat împreună cu un *Bothriocephalus latus* de către o fată de vr'o 25 de ani. Este al doilea caz de *D. Brauni* observat în Europa, primul a fost descris de noi în 1907 în „Zoologischer Anzeiger“.²⁾

TREMATOSI

Dactylogyrus auriculatus. Dies de mai multe ori pe *Perca fluviatilis*.

Distomum tereticolle. Rud. pe *Lota vulgaris*.

Distomum turgidum în păretele duodenului la broască.

Distomum cylindraceum în pulmoni la broască.

Distomum cygnoides și *Polystomum integerrimum* în vesica urinară la broască.

NEMATOSI

Ascaris canis Werner un barbat și trei femele evacuați de un copil la spitalul „Caritatea“ obținuți prin Dl Dr. Imerwol.

Oxyurus vermicularis 25 exemplare de la o copilă în vârstă de 3 ani de la spitalul „Pașcanu“.

Ouă de mai multe ori în materiile fecale la copii.

Spiroptera sanguinolenta. Rud. numeroase exemplare în interiorul unei tumori a esofogului la doi câni.

Cucullanus elegans. Zed la *Perca fluviatilis*.

ACANTHOCÉPHALI

Echinorhynchus globulosus, Rud. la *Lota vulgaris*.

Echinorhynchus major. Foarte multe exemplare în intestin la *Erinaceus europaeus*.

Cu această ocaziune am făcut secțiuni longitudinale și transversale în păretele intestinului prin trompa vermei pentru a vedea modul cum se fixează.

Dispozițiunea anatomică a aparatului de fixare comportă, de la exterior spre interior:

1. O cuticulă relativ subțire;

2. Un strat granulos gros;

3. Un strat de țesut conjunctiv care se colorează ușor cu diferiți coloranți histologici. În acest strat sunt situate rădăcinile croșetelor, care cu carmin se colorează roșu închis, în vreme ce stratul conjunctiv roz pal;

4. Un strat muscular melar.

La exemplarele libere fie din intestin, fie la acele care au străbătut în cavitatea viscerală croșetele trompei sunt recurbate în spre partea posterioară a ei aproape paralele cu axa principală a trompei. La

1) Dr. N. Leon. Un nouveau cas du *Diplogonoporus Brauni*. Centralbl. f. Bact. und Parasitenkunde I. abt. Originali Bd. 1910.

2) Dr. N. Leon. Vorläufige Mitteilung über den Saugrüssel der Anopheliden. (Zoolog. Anzeiger. Bd. 27. 1904).

Grâce à l'obligeance de M. le professeur Dr. V. Negel, j'ai obtenu un *Diplogonoporus brauni*¹⁾ évacué avec un *Bothriocephalus latus* par une jeune fille d'environ vingt-cinq ans. C'est le second cas de *D. brauni* en Europe; le premier a été décrit par nous, en 1907, dans le „Zoologischer Anzeiger.“²⁾

TREMATODES

Dactylogyrus auriculatus Dies. Plusieurs fois sur la *Perca fluviatilis*.

Distomum tereticolle Rud. sur la *Lota vulgaris*.

Distomum turgidum dans la paroi du duodénum d'une grenouille.

Distomum cylindraceum dans les poumons d'une grenouille.

Distomum cygnoides et *Polystomum integerrimum* dans la vessie urinaire d'une grenouille.

NEMATODES

Ascaris canis Werner, un mâle et trois femelles évacués par un enfant à l'hôpital de „La Charité“ et mis à ma disposition par M. le Dr. Imerwoll.

Oxyurus vermicularis, vingt-cinq exemplaires chez une enfant de trois ans de l'hôpital „Pașcanu“. J'ai trouvé plusieurs fois des œufs de ce parasite dans les matières fécales des enfants.

Spiroptera sanguinolenta Rud. Nombreux exemplaires dans une tumeur de l'œsophage chez deux chiens.

Cucullanus elegans Zed. chez la *Perca fluviatilis*.

ACANTHOCÉPHALES

Echinorhynchus globulosus Rud. chez la *Lota vulgaris*.

Echinorhynchus major. Un très grand nombre d'exemplaires dans l'intestin de l'*Erinaceus europaeus*. A cette occasion, j'ai fait des sections longitudinales et transversales dans la paroi intestinale par la trompe du ver, pour voir la manière dont ce dernier se fixe.

La disposition anatomique de l'appareil de fixation comporte, en allant de l'extérieur à l'intérieur;

1. Une cuticule relativement mince;

2. Une forte couche granuleuse;

3. Une couche de tissu conjonctif que différents colorants histologiques colorent facilement. Dans cette couche sont situées les racines des crochets que le carmin colore d'un rouge foncé, tandis qu'il donne à la couche conjonctive une couleur rose pâle.

4. Une couche musculaire annelée. Chez les exemplaires libres soit de l'intestin, soit de la cavité viscérale, les crochets de la trompe sont recourbés dans le sens du côté postérieur de la trompe, de sorte

1) Dr. N. Leon. Un nouveau cas de *Diplogonoporus*. Centralblatt für Bact. und Parasitenkunde I. abt. 55. Bd. 1910.

2) Dr. N. Leon. Vorläufige Mitteilung über den Saugrüssel der Anopheliden. (Zoolog. Anzeiger. Bd. 27. 1904).

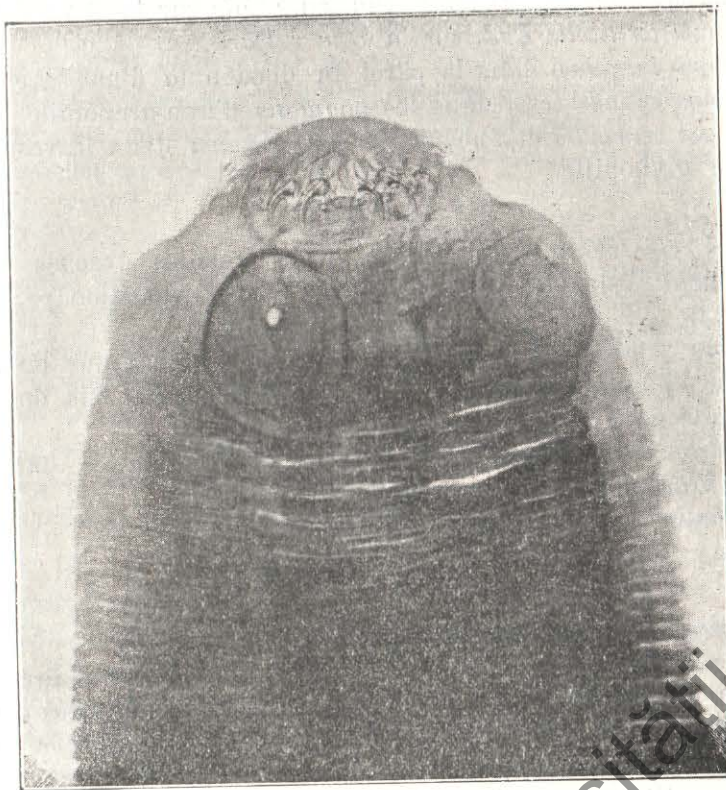

Fig. 1. — Capul cu ventuzele și croșetele teniei de la *Ursus arctos*.

Fig. 1. — Tête, avec crochets et ventouses d'un *Tænia* provenant de *Ursus arctos*.

Fig. 2.—O bucată de proglotis fenestrată de *bothiocephalus latus* de la om.

Fig. 2. — Fragment de proglotis fenêtré de *bothiocephalus latus* de l'homme.

Muzeul Universității "Alexandru Ioan Cuza" din Iași
 www.muzeul.uaic.ro

Fig. 3. — O secțiune transversală prin trompa cu crochete de la *Echinorhynchus major* fixat în intestinul unui *Erinaceus*.

Fig. 3. — Section transversale par la trompe avec ses crochets de l'*Echinorhynchus major* fixée dans l'intestin d'un *Erinaceus*.

Fig. 4. — Pseudo-parasit găsit în materiile fecale ale unui bolnav.

Fig. 4. — Pseudo-parasite trouvé dans les matières fécales d'un malade.

Muzeul Universității "Alexandru Ioan Cuza" din Iași
www.muzeul.uaic.ro

exemplarele fixate în intestin croșetele trompei sunt etalate orizontal în submucosa lui (Fig. 3) adică cu axa lor perpendiculară de axa principală a trompei.

Am mai găsit în părțile intestinului trompe izolate, detașate de vierme, din diferite împrejurări, în jurul acestor trompe se află o masă compactă de celule fagocyte formând în jurul ei un fel de invăluț gros un adevărat kyst.

ARTHROPODE
INSECTE
RICINDE

Trihodectes pilosus de pe cal
" " *latus* de pe câine
" " *subrostratus* de pe pisică

PEDICULIDE

Haematopinus piliferus de pe câine
Haematopinus urivae de pe porc.

DIPTERE
CULICIDE

Sunt unii autori între care Celli, care susțin că în bălțile care servesc la topirea cânepei nu se dezvoltă larve de *Anopheles*.

Petrecând vara aceasta la mănăstirea Neamț unde în satele mărginașe se cultivă și se topește multă cânepă, am căutat larve de *Anopheles* în bălțile care servesc la acest usaj fără ca să găsesc, deși *Anopheles maculipennis* este foarte răspândit în această regiune. Atunci am încercat experiențele lui Galli Valerio, am plasat larve de *Anopheles maculipennis* în macerațiune forte de cânepă, rezultatele au fost contrarii acelorora a lui G. Vallerio, nici odată larvele n'au reușit să se desvolte în nymfhe.

Am făcut aceeași experiență cu larve de *Culex*, și în totdeauna s'au desvoltat până la faza de adult (în macerație de cânepă concentrată).

Am pus apoi din aceeași soluție în două vase deosebite, în unul larve de *A. maculipennis* și în altul larve de *Culex*: cele dintâi pieroau după 36 de ore, cele de *Culex* ajungeau în totdeauna la completă dezvoltare.

Am încercat apoi să cultiv culicide lăsând femele de *A. maculipennis* să se ouă într'un vas cu apă închis la gură cu o mănecă de pânză deasă, ele au depus ouele, din ouă au ieșit larvele dar nici odată n'am

qu'ils sont presque parallèles à l'axe principal de celle-ci. Chez les exemplaires fixés dans l'intestin, les crochets de la trompe sont étalés horizontalement dans la sous-muqueuse de celui-ci (Fig. 3), c'est-à-dire que leur axe est perpendiculaire sur l'axe principal de la trompe. De plus, j'ai trouvé dans la paroi intestinale, des trompes isolées détachées du ver, par suite de différentes circonstances; autour de ces trompes se trouve une masse compacte de cellules phagocytes, formant une sorte de couche épaisse, un véritable Kyste.

ARTHROPODES
INSECTES
RICINIDÉS

Trihodectes pilosus du cheval.
" *latus* du chien.
" *subrostratus* du chat.

PÉDICULIDES

Haematopinus piliferus du chien.
Haematopinus urivae du porc.
Préparations microscopiques d'oeufs des deux espèces.

DIPTÈRES
CULLICIDES

Certains auteurs, parmi lesquels Celli, soutiennent que les larves d'*Anophèles* ne se développent pas dans les étangs qui servent au rouissage du chanvre.

Cet été, me trouvant au monastère de Neamtz qui est entouré de villages où l'on cultive et où l'on fait beaucoup rouir le chanvre, j'ai cherché en vain des larves d'*Anophèles* dans les étangs qui servent à cet usage, bien que l'*Anophèle maculipennis* soit très répandu dans cette région. J'ai alors eu recours aux expériences de Galli Valerio; j'ai placé dans une forte macération de chanvre des larves d'*Anophèles maculipennis*; les résultats ont été contraires à ceux de G. Valerio; en aucun cas les larves ne se sont transformées en nymphes.

J'ai fait la même expérience avec des larves de *Culex* et j'ai constaté qu'elles se sont toujours développées, (dans la macération concentrée de chanvre), jusqu'à la phase d'adulte. J'ai rempli de cette solution deux vases différents, j'ai mis dans l'un des larves d'*A. maculipennis* et dans l'autre des larves de *Culex*; les premières mouraient trente-six heures après, les secondes arrivaient toujours à leur complet développement.

J'ai cherché ensuite à cultiver des culicides, en faisant pondre des femelles d'*A. maculipennis* dans un vase rempli d'eau et bouché par de la toile greque; des œufs qu'elles ont pondu des larves sont sorties

obținut să se transforme în nymfhe. Cîteva larve au trăit trei luni fără a se transforma în nymfhe, majoritatea au pierit după o lună. Am repetat această experiență cu femele de *Culex* în totdeauna oușele lor au ajuns la complectă dezvoltare, în unele vase chiar fără ca să le pun ceva hrană.

Culicidele găsite în Delta Dunărei le-am publicat în „Centralblatt“¹⁾ *Phlebotomus papatasii* ²⁾. Rondani această mică insectă am găsit-o în Iași.

Simulium columbaezense Schonbauer, la acest gen studiind aparatul bucal, am găsit că are o constituție analoagă cu acel al genului *Culex* și *Anopheles* ³⁾.

ARACHNIDE ACARIENI

Demodex folliculorum var *Canis* de la un câine bolnav de boală folliculară.

Argas persicus. Fischer o femeie din împrejurimele Bucureștiului a adus la muzeul de „Istorie naturală“ un număr foarte mare din acești acarieni. Mortalitatea găinilor pe urma căreia a avut se suferi această negustoreasă de găini era datorită acestor acarieni. Am mai găsit această specie în două rânduri la Iași ea a fost găsită și la Galați de către Dl *Dr. Mezincescu* și *I. Călinescu*. Ei au constatat că această specie este agentul de transmisiune a *spirillosei* la găini, găsind spirochetul foarte asemănător cu *Sp. gallinarum* din *Brasilia*.

PSEUDO-PARASITE

Pseudo-parasite. Prin pseudoparasite se înțeleg diferite părți componente a alimentelor de natură animală sau vegetală asupra cărora acțiunile digestive n'au exercitat nici o acțiune.

În 22 Februarie 1909 primese din partea D-lui *Dr. Spincanu* din București o sticlă cu câțiva vermi intestinali însoțit de următoarea observațiune :

«*Nicolau*, în vîrstă de 50 ani, de profesiune conductor de șosele trăește mai mult la țară, mai ales în timpul verii.

În luna Iulie 1908 se prezintă la mine plîngînduse de stomac. La examenul făcut am constatat : inapetență, limba încarcată voșnie, lipsă de salivă, regiunea pilorică mult dureroasă, de asemine, dar mai slab colonul transvers ; celelalte organe abdominale și toracice în stare normală. Starea generală foarte rea, mult slăbit, anemiatic, totdeauna indispus, forte nervos, iritabil la cea mai mică contrarietate ; zilnic avea

1) *Dr. N. Leon*. Contributions à l'étude des Culicidés de Roumanie Centralbl. f. Bact. und parasitenkunde Bd. 53 Heft 5. 1910.

2) *Dr. N. Leon*. Les insectes buveurs de sang du Roumanie. Centr. Blatt. f. parasitenkunde Bd. 54. 1910.

3) *Dr. N. Leon*. Le simulium columbaezense de Roumanie Centralblatt für Bacteriologie, Parasitenkunde u. Infektionskrankheiten d. I. Abt. Originale 51 Bd. 1909 Heft 6.

qui jamais ne se sont transformées en nymphes. Quelques larves ont vécu trois mois sans se transformer en nymphes, la majorité a péri un mois après. J'ai répété cette expérience avec des femelles de *Culex* ; leurs œufs sont toujours arrivés à un complet développement, même dans les vases où je n'avais mis aucune nourriture.

Sur les culicides du delta du Danube j'ai publié une étude dans le Centralblatt ¹⁾.

Phlebotomus papatasii Rondani. J'ai trouvé ce petit insecte à Iassy ²⁾. *Simulium columbaezense* Schonbauer. En étudiant l'appareil buccal de ce genre, j'ai trouvé qu'il était d'une constitution analogue à celle des genres *Culex* et *Anopheles* ³⁾.

ARACHNIDES ACARIENS

Demodex folliculorum var *canis* d'un chien malade de gale folliculaire. *Argas persicus* Fischer. Une femme des environs de Bucarest a apporté au musée d'Histoire Naturelle un grand nombre de ces acariens. C'est à eux qu'était due la mortalité des poules de cette marchandise. Cette espèce je l'ai encore rencontrée à deux reprises, à Iassy ; elle a également été trouvée à Galatz par MM. les Docteurs Mezincesco et Călinesco. Ils ont constaté que cette espèce est l'agent de transmission de la spirillose chez les poules, car le spirochète (?) est très ressemblant avec celui de la Sp. Gallinarum de Brasille.

PSEUDO-PARASITES.

Pseudo-parasites. Par pseudo-parasites on entend les différentes parties constituantes des aliments de nature animale ou végétale, sur lesquelles les sucs digestifs n'ont exercé aucune action. Le 22 février 1909, j'ai reçu de M. le Dr. Spineano, de Bucarest, un flacon avec quelques vers intestinaux. L'envoi était accompagné de l'observation suivante : «*Nicolau*, âgé de 50 ans, conducteur des chaussées, vivant la plupart du temps à la campagne, surtout l'été.

Au mois de juillet 1908, il se présente chez moi en se plaignant de maux d'estomac. A l'examen j'ai constaté : inappétence, langue continuellement chargée, manque de salive, région pilorique très douloureuse, de même, bien que plus faiblement, le colon transverse ; autres organes abdominaux et thoraciques à l'état normal. État général très mauvais ; le malade très affaibli, anémié, toujours indisposé, très nerveux, irritable à la moindre contrariété. Journallement il avait

1) *Dr. N. Leon*. Contributions à l'étude des Culicidés de Roumanie Centralblatt für Bact. und parasitenkunde Bd. 53 Heft 5. 1910.

2) *Dr. N. Leon*. Les insectes buveurs de sang de Roumanie. Centr. Blatt. für Bacteriologie und parasitenkunde Bd. 54. 1910.

3) *Dr. N. Leon*. Le simulium columbaezense de Roumanie Centralblatt für Bacteriologie, Parasitenkunde u. Infektionskrankheiten d. I. Abt. Originale 51 Bd. 1909 Heft 6.

dureri de cap violente care îl ducea de multe ori la disperare; când îl slăbea durerile de cap îl apuceau amețeli aproape se cădă din picioare.

Tratamentul: 10 grame Kamala în 40 grame apă de mentă și 10 grame sirop simplu, luată în două rânduri, la interval de o oră. Efect purgativ și parasiticid rapid.

Mai târziu tratament tonic (fer, arsenic etc.), apoi tratament mercurio-iodat.

În prezent bolnavul se găsește destul de bine».

Examinând preținșii viermi, care se prezentau sub forma unor cuișoare, cilindrici și umflați la unul din capete, am constatat că sunt tulle de pasere după cum se poate vedea din alăturata microfotografie a unui preparat microscopic (Fig. 4) în care piesa pretinsă helmentică a fost izolată cu acele, în cât se disting foarte bine penele deja formate.

Cu această ocaziune atragem atențiunea medicilor noștri asupra diagnosticului fals la care pot da loc asemenea pseudoparasite.

de violents maux de tête qui le faisaient tomber dans le pire désespoir; quand les maux de tête devenaient moins forts, il était pris de vertiges qui manquaient de le faire tomber par terre.

Traitement: 10 grammes de Kamala dans 40 grammes d'eau de menthe et 10 grammes de sirop simple, pris en deux fois, à intervalle d'une heure. Effet purgatif et parasiticide rapide.

Plus tard traitement tonique (fer, arsenic, etc.), puis traitement mercurio-iodé.

Présentement, le malade se trouve assez bien».

En examinant les prétendus vers qui se présentaient sous la forme de petits clous, j'ai constaté que c'était du duvet d'oiseau, ainsi qu'on peut s'en rendre compte par la microphotographie ci-jointe d'une préparation microscopique (Fig. 4) dans laquelle la prétendue pièce helminthique a été isolée avec des aiguilles, de sorte qu'on distingue très bien les plumes déjà formées.

A cette occasion nous attirons l'attention de nos médecins sur le diagnostic erroné auquel peuvent donner lieu de tels pseudoparasites.

Dreptul român și viitorul legislației

DE

G. TABACOVICI

Profesor la Facultatea de Drept.

Dreptul țărilor noastre a fost succesiv acel al popoarelor care s'au succedat, al Munteniei și Moldovei care s'au constituit prin absorbirea vechelor Banate, și al statului român care s'a format aici ca urmare a unirii acestor două țări surori. Până la 1 Decembrie 1865, epocă de când codul civil actual, reproducere a codului Napoleon, devine obligatoriu în România, găsim aici dreptul nostru național astfel cum s'a transformat în calitatea-i de funcțiune externă, ca consecință a desfășurării societății căreia aparținea, ca rezultat al organizării sale. Acest drept s'a manifestat sub formă de obiceiuri pentru a ajunge la culegerile legislative numite: pravile; deja opere de imitațiune a unor legiuri străine.

Drepturile diverselor popoare ce s'au succedat în țările pe care le locuim, au fost rezultatele organizării lor sociale sub influența mediului, raporturilor cu străinătatea și de vecinătate. Dreptul dacic (până în anul 106 d. Ch.) despre care se știe foarte puțin, se găsea de sigur în aceeași fază ca drepturile celorlalte popoare ale acestor timpuri de părtate. El trebuia să consistă deci în obiceiuri cu caracter religios având drept baze voința domnului atot puternic și dreptul natural. Cucerirea romană a Daciei introduse aici legile romane alături de dreptul dacic menținut pentru cei ce nu erau coloni romani și în caz de nesuficiență a legilor romane, dar modificat în afară de aceste limite întru cât era vorba de dreptul peregrinilor (de la 106 la 270 d. Ch.). În fine, invaziunile Barbarilor în Dacia aduseră în această țară drepturile acestor popoare, care—și mai ales obiceiurile slave—ajunseră cu dreptul daco-roman ce se găsea aici, la o fuziune, și anume drepturile Barbarilor se aplicau, fiind dat principiul personalității legilor, alături de obiceiurile slave, care organizau căsătoria în punctul de vedere al supunerii femeiei bărbatului, familia, sprijinind-o pe o idee de comunitate, majoritatea, adopțiunea și formele ei, succesiunea, darurile, legaturile (de la 270 la sec. al XV). Toate acestea pe când Bazilicalele nu puteau cel puțin fi necunoscute la noi fiind dată influența ce în țările noastre exercita Bizanțul, biserica răsăritului de la împăratul Constantin

Le droit roumain et l'avenir de la législation

PAR

G. TABACOVICI

Professeur à la Faculté de Droit.

Le droit de nos pays fut successivement celui des peuples qui s'y succédèrent, de la Valachie et Moldavie: États qui s'y constituèrent par l'absorption des anciens Banats, et de l'État roumain de nos jours qui se forma à la suite de l'union Moldo-Valaque. Jusqu'au 1 Décembre 1865, époque où le code civil actuel, reproduction du code Napoléon devint obligatoire en Roumanie, nous y trouvons notre droit national tel qu'il s'est transformé en sa qualité de fonction externe, comme conséquence du développement de la société à laquelle il appartenait, comme résultat de son organisation. Ce droit se manifesta sous la forme de coutumes, pour aboutir aux recueils législatifs appelés: pravile, déjà œuvres d'imitation de législations étrangères.

Les droits des peuples divers qui se succédèrent dans les pays que nous habitons, furent les résultats de leur organisation sociale, subissant l'influence du milieu, des rapports avec l'étranger, des relations de voisinage. Le droit dace (jusqu'en l'an 106 ap. J. Ch.), au sujet duquel règne une grande obscurité, se trouvait certainement dans la même phase que les droits des autres peuples de ces temps éloignés. Ce devait être des coutumes à caractère religieux ayant pour bases la volonté du prince tout puissant et le droit naturel. La conquête romaine de la Dacie y introduisit les lois romaines à côté du droit dace maintenu pour ceux qui n'étaient pas colons romains et en cas d'insuffisance des lois romaines, mais modifié en dehors de ces limites en tant qu'il s'agissait du droit des pérégrins (de 106 à 270 ap. J. Ch.). Enfin, l'invasion des Barbares en Dacie, y amena les droits de ces peuples qui—et surtout les coutumes slaves—aboutirent avec le droit daco-roman, qui s'y trouvait, à une fusion, et notamment: les droits des Barbares s'appliquaient, étant donné le principe de la personnalité des lois, à côté des coutumes slaves qui organisaient le mariage au point de vue de la soumission de la femme au mari, la famille en la faisant reposer sur une idée de communauté, la majorité, l'adoption et ses formes, la succession, les donations, les logs (de 270 au XV siècle). Tout ceci alors que le code de Basile le Grand ne pouvait au moins être ignoré dans nos pays, étant donnée l'influence qu'y exerçait le Byzance,

și clerul care aproape singur posedă instrucțiunea superioară la acea epocă. Eată în ori ce caz o legislație formulată printre nenumărate obiceiuri: forme de drept a căror rivalitate se va accentua mereu pentru a ajunge la triumful celei dintâi.

În spre acest sfârșit anume, dreptul nostru fu călăuzit de către diferitele culegeri de legi (pravile) care fură redactate în Moldova și Muntenia cu începere din secolele al XV-lea și XVI-lea pentru a conferi precizia și certitudinea care îi lipseau, culegeri ținând seamă de obiceiuri, de raporturile și nevoile sociale și inspirându-se de legiuiri străine din care unele intraseră în moravurile poporului.

Cât despre codul civil român din 1865, el nu abrogă, în art. său 1912, vechiul drept de cât în mod tacit, ceea ce face că acesta este și azi în vigoare la noi, întru cât este compatibil cu codul actual. De asemenea, codul nostru, cu toate că e reprodus după codul Napoleon, se depărtează de acesta în multe privințe, așa de ex: sub art. său 11 întru cât consacră pe deplin ca art. 3 al codului italian principiul egalității civile în prezența art. 11, 726, 912 ale Codului Napoleon; în art. său 855 unde după exemplul art. 1016 al codului italian e mai fidel de cât art. 929, 930 C. Napoleon principiului liberei circulații a bunurilor, întru cât pare a voi să respecte alienările consimțite de donator. Tot astfel art. 803, 1016 c. civ. rom. și acest legiuitor în general față de c. Napoleon și italian și chiar de vechile legiuiri române întru cât o vorba de prohibițiunea totală a substituțiilor, de interzicerea absolută a părților majore și capabile de a ataca convențiunile lor pentru cauză de leziune, de oare care prescrieri după legea belgiană relativă la publicitate și specialitate în materie de ipotecă. Sau legiuitorul nostru se apropie în comparație cu codul Napoleon, italian, Calimach și majoritatea legilor străine de principiul egalității în detrimentul moralității în familie întrucât: acordă copilului natural față de mamă aceleași drepturi ca unui copil legitim, nu stabilește nici o deosebire între copii naturali simpli de o parte și cei adulterini și incestuoși de altă parte, și lucrează în sens invers întru cât nu acordă nici un drept copilului natural față de tată. În fine codul nostru civil se depărtează în comparație cu codul Nap. și chiar cu codul italian de spiritul democratic, când se mulțumește de a reglementa regimul dotal inaccesibil majorității populației, fără să fi stabilit un regim legal de bunuri și particular pentru căsătorie, etc.

Din această scurtă dare de seamă se poate conchide că dreptul țării noastre nu a fost de cât o manifestație a popoarelor care le au locuit, până în momentul când starea sa fatală de confuziune și neprecizie impunând redactarea sa în detrimentul obiceiului, deschise era imitațiunii legilor străine, oră care merse până la reproducerea în in-

Péglise d'orient à partir de l'empereur Constantin et le clergé qui possédait à peu près à lui seul l'instruction supérieure à cette époque. En tout cas, voici au moins une législation formulée au milieu d'innombrables coutumes: formes du droit dont la rivalité s'accroît toujours pour aboutir au triomphe de la première.

C'est vers ce but que notre droit fut acheminé par les divers recueils de lois (pravile) qui furent rédigés en Moldavie et Valachie à partir des XVème et XVIème siècles, pour lui conférer la précision et certitude qui lui manquaient, recueils tenant compte des coutumes, des rapports et besoins sociaux et s'inspirant de législations étrangères dont quelques unes étaient entrées dans les mœurs du peuple.

Quant au code civil roumain de 1865, il n'abroge, dans son art. 1912, l'ancien droit que d'une manière tacite, ce qui fait que celui-ci est encore aujourd'hui en vigueur chez nous en tant que compatible avec le code actuel. De même notre code, bien que reproduction du code Napoléon, s'en écarte sur bien des points; ainsi par exemple: sous son art. 11 en tant qu'il consacre, pleinement comme l'art 3 du code italien, le principe d'égalité en présence des art 11, 726, 912 du c. Nap.; dans son art. 855 où à l'exemple de l'art 1016 du code italien il est plus fidèle que les art. 929, 930 du c. Nap. au principe de la libre circulation des biens, en tant qu'il paraît vouloir respecter les aliénations consenties par le donataire. Ainsi encore les art. 803, 1016 du C. Civ. roum. et ce législateur en général par rapport au codes Napoléon et italien et même aux anciennes législations roumaines, en tant qu'il s'agit de la prohibition totale des substitutions, de l'interdiction absolue des parties majeures et capables d'attaquer leurs conventions pour cause de lésion, de certaines prescriptions d'après la loi belge relatives à la publicité et spécialité en matière d'hypothèque. Ou bien notre législateur se rapproche par rapport au codes Napoléon, italien, Calimach et la majorité des législations étrangères du principe d'égalité au détriment de la moralité dans les familles, en tant: qu'il accorde à l'enfant naturel vis-à-vis de sa mère les mêmes droits qu'à un enfant légitime, qu'il n'établit aucune différence entre les enfants naturels simples d'une part et les enfants naturels adultérins et incestueux d'autre part et agit en sens inverse en tant qu'il n'accorde aucun droit à l'enfant naturel vis-à-vis du père. Enfin notre code civil s'éloigne par rapport au code Napoléon et même au code italien de l'esprit démocratique, lorsqu'il se contente de régler le régime dotal inaccessible à la majorité de la population sans avoir établi un régime de biens légal et particulier pour le mariage, etc.

De ce bref aperçu on peut conclure que le droit de nos pays ne fût qu'une manifestație des peuples qui y vécurent jusqu'au moment où son état fatal de confusion et imprécision en imposant sa rédaction au détriment de la coutume, ouvrit l'ère de l'imitation de législations étrangères qui aboutit à la reproduction d'un code en son en-

treg a codului Napoleon. Or, dacă cu ajutorul legilor din Bizanț se încercase odinioară apucarea vechiului obicei care se perdea, nu este codul Napoleon care a sfârșit prin a se impune ca rezultat al întregii evoluțiuni a dreptului nostru? Dar legiuirea bizantină servise cel puțin de bază vechiului drept român, care era oare cum un derivat al lui, pe când legile franceze se formaseră departe de nevoile poporului român, erau străine moravurilor sale, vieții sale naționale. Pare dar că copierea servilă a unui cod străin, artificial, fără nici o bază socială, ar trebui să facă să se regrete chiar greșelile trecutului, ca: acele exagerări sau neglijențe cu privire la tradiție față de spiritul juridic al epocii sau de nevoile economice și sociale, acele depărtări de la metoda riguroasă a deducțiunii, faptul de a se fi lăsat a fi influențat de considerațiuni practice etc., caracteristice frecvente ale timpului, când pentru a legifera se recurgea la legi și coduri vechi și ale unor popoare vecine sau mai înaintate.

Și totuși alături de codul Napoleon introdus în țara noastră, am urmat și alte legiuri ca: codul italian, legea ipotecară belgiană,... cea ce a însemnat: a alege între diverse legiuri, de asemenea faptul de a se fi influențat de unele doctrine, fără a vorbi de vechiul nostru drept care e încă azi în vigoare întru cât este compatibil cu codul actual (V. art. 1912 c. civ. rom.) și de legile ulterioare care au modificat pe acesta.

Și pe urmă, a recurge pentru a legifera la legi străine, a combina sisteme diverse de legiuri, se impune din ce în ce. Intr'adevăr, nu vorba prin aceasta numai de a utiliza ce e îndeplinit pentru a evita încercări, pipăiri, atunci când civilizația apropie popoarele din punctul de vedere al moravurilor, al scopului ce urmărește. Dar mai este chestiunea de a satisface cerințelor științei generalizând teoriile, reluând când principiile pentru a se apropia pe cât posibil de acel ideal unitatea legilor științifice. Și aceste tendințe se accentuează progresiv din punctul de vedere legislativ, fiind dată desfășurarea studiilor de legislație comparată, grație cărora se poate îndrepta cineva către descoperirea unui drept comun al popoarelor. Doctrinei și jurisprudenței, dar, aparține de a critica mai puțin opera legiuitoare a trecutului de cât de a se folosi de ea înspre acele căi ale viitorului. Și istoricului se cuvine studiul amănunțit al evoluției dreptului nostru pe care am semnalat-o numai, în sensul de a ajunge la așezarea principiilor comune ce se desfășoară printre numeroasele obiceiuri și legi întâlnite. În ori ce caz, asemenea cercetări și tendințe sunt de natură a înlesni, mai cu deosebire în zilele noastre când rolul judecătorului devine din ce în ce mai important și independent față de legislație, cea largă interpretare a legilor care se impune tot mai mult.

127

tier: le code Napoléon. Or, si c'est à l'aide des lois du Byzance qu'on avait essayé, jadis, de saisir l'ancienne coutume qui fuyait, ne serait-ce pas le code Napoléon qui a fini par s'imposer comme résultat de toute l'évolution de notre droit? Mais la législation byzantine avait au moins servi de base à l'ancien droit roumain qui en était en quelque sorte un dérivé, tandis que les lois françaises s'étaient formées bien loin des besoins du peuple roumain, étaient étrangères à ses mœurs, à la vie nationale. Il paraît donc que l'imitation servile d'un code étranger artificiel, sans aucune base sociale, devrait faire regretter même les fautes du passé: comme ces exagérations ou négligences quant à la tradition en présence de l'esprit juridique de l'époque ou des besoins économiques et sociaux, ces éloignements de la méthode rigoureuse de déduction, le fait de s'être laissé influencé par des considérations pratiques etc., traits bien fréquents du temps où pour légiférer on puisait dans les lois et codes anciens et de peuples voisins ou plus avancés.

Et pourtant à côté du code Napoléon introduit dans notre pays, nous avons suivi aussi d'autres législations comme: le code italien, la loi hypothécaire belge,... ce qui a signifié: choisir entre différentes législations, de même que le fait d'avoir subi l'influence de maintes doctrines, sans parler de notre ancien droit qui est encore aujourd'hui en vigueur en tant que compatible avec le code actuel (V. art. 1912 c. civ. rom.) et des lois ultérieures qui ont modifié ce dernier.

Et puis, avoir recours pour légiférer à des lois étrangères, combiner des systèmes divers de législations, s'impose de plus en plus. En effet, il ne s'agit, par là, non seulement d'utiliser ce qui est accompli pour éviter des essais, des tâtonnements, alors que la civilisation rapproche les peuples au point de vue de leurs mœurs, du but qu'ils poursuivent. Mais il est encore question de satisfaire aux exigences de la science en généralisant les théories, en réduisant les principes pour s'approcher autant que possible de cet idéal: l'unité des lois scientifiques. Et ces tendances s'accroissent progressivement au point de vue législatif étant donné le développement des études de législation comparée, grâce aux quelles on s'achemine vers la découverte d'un droit commun des peuples. À notre doctrine et jurisprudence, donc, de critiquer moins l'œuvre législative du passé que de l'utiliser vers ces voies de l'avenir! Et à l'historien l'étude détaillée de l'évolution de notre droit que je viens d'indiquer seulement, dans le sens d'aboutir à la fixation des principes communs se dégagant à travers les nombreuses coutumes et lois signalées. En tout cas de pareilles recherches et tendances sont de nature à faciliter, surtout de nos jours où le rôle du juge devient de plus en plus important et indépendant par rapport à la législation, cette large interprétation des lois qui s'impose toujours davantage.

Gripa pulmonară simulînd tuberculoza

DE

DR. C. BACALOGLU

Profesor agregat la Facultatea de Medicină.

Epidemiile de gripă se succed fără întrerupere în diferitele țări ale Europei, poate cu o intensitate și o gravitate mai mare în Angl-
tera și în Rusia; cu toate acestea nu există țară care să nu aducă
contingentul său morbid acestei boale în aparență benignă, dar care lasă
urme profunde asupra tuturor organelor și mai ales asupra sistemului
nervos. În România, de zece ani de când practic medicina, am urmă-
rit numeroase cazuri de gripă, mai ales în iarna anului 1904; dar nu
există iarnă putem spune, fără ca clinica să ne arăte cazuri tipice da-
torite cocco-bacilului lui Pfeiffer.

Nu putem discuta în acest articol cestiunea mult dezbătută a spe-
cificității microbului descoperit în 1892 de acest autor; dar putem spune
că ne pare sigur că el joacă un rol de primul ordin în simptomatolo-
gia influenței.

Prezența sa, fie singur, ori asociat cu alți microorganismii, pneumo-
coc, streptococ, stafilococ, etc, imprimă boalei un caracter particu-
lar, și în primul rând acea asthenie gripală supra adăogată la toate
celelalte manifestări, pulmonare, gastro-intestinale, etc.

Printre diferitele manifestări pleuro-pulmonare datorite cocco-
bacilului lui Pfeiffer sunt unele care îmbracă mersul clinic, semnele
fizice ale tuberculozei pulmonare. Graves, eminentul clinician care ne-a
lăsat descrieri magistrale ale epidemiilor din 1837 și 1847, notase deja
aspectul acestor bolnavi, și mai ales expectorațiunea numulară care a-
ducea aminte tuberculoza în stadiul său de ramolițiune pulmonară.

Dar se poate spune că se datorește Profesorului lyonéz I. Teissier
în cartea sa asupra gripei descrierea amănunțită a acestor cazuri; in-
sistă și separă aceste pneumopathii gripale „pseudo-fimice“ care simu-
lează în mod absolut tuberculoza pulmonară. Arată că gripa se loca-
lizază adesea la vârful pulmonului și ea aparența tuberculozei pulmo-
nare intrată, în cât un observator care nu cunoaște aceste fapte se
poate înșela din cauza fenomenelor pseudo-cavitate. Teissier bazează
observațiunile sale pe clinică, pe bacteriologie și pe anatomie patologică.

Aceste fapte de abea au fost semnalate de diferiți autori ce s'au

La grippe pulmonaire pseudo-phymique

PAR LE

DR. C. BACALOGLU

Professeur agrégé à la Faculté de Médecine.

Les épidémies de grippe se succèdent sans interruption dans les
différents pays d'Europe, peut-être avec une intensité et une gravité
plus grande en Angleterre et en Russie. Pourtant, il n'y a pas de pays
qui ne fournisse son contingent morbide à cette maladie en apparence
bénigne, mais qui laisse des traces profondes sur tous les organes et
surtout sur le système nerveux. En Roumanie, depuis une dizaine
d'années que je pratique, j'ai suivi de nombreux cas de grippe, surtout
durant l'hiver de l'année 1904; mais il n'y a pas d'hiver, peut-on dire
que la clinique ne nous montre des cas typiques, dus au cocco-bacille
de Pfeiffer.

Nous ne pouvons pas discuter dans cet article la question forte-
ment débattue de la spécificité du microbe découvert en 1892 par cet
auteur; mais il nous paraît certain qu'il joue un rôle de premier ordre
dans la symptomatologie de l'influenza. Sa présence, qu'il soit seul
en cause, ou bien associé aux autres microorganismes, pneumococque,
streptococque, staphylococque, imprime à la maladie son cachet particu-
lier, et en premier lieu cette asthénie grippale surajoutée à toutes
les autres manifestations, pulmonaires, gastro-intestinales, etc.

Parmi les différentes manifestations pleuro-pulmonaires, dues au
cocco-bacille de Pfeiffer il y en a qui prennent l'allure clinique, les si-
gnes physiques de la tuberculose pulmonaire. Graves, l'éminent clini-
cien qui nous a légué des descriptions magistrales sur les épidémies
de 1837 et 1847, avait déjà remarqué que l'aspect de ces malades, et
surtout l'expectoration nummulaire pouvait rappeler la tuberculose dans
sa période de fonte pulmonaire.

Mais c'est le Professeur lyonnais, J. Tessier, qui en 1893, dans son
livre sur la grippe, insiste et sépare nettement ces cas si intéressants de
pneumathies grippales pseudo-phymiques „qui simulent absolument la
tuberculose pulmonaire“. Il montre avec des documents à l'appui que
la grippe se localise surtout au sommet et prend les allures de la tu-
berculose, au point que tout observateur non prévenu peut se tromper
à cause des phénomènes pseudo-cavitaires qui y existent. Il base ses
observations sur la clinique, la bactériologie et l'anatomie pathologique.

Ces observations ont été à peine signalées par les différents auteurs

ocupat în urmă cu cestiunea gripei, cu toate că prezentau un interes clinic de primul ordin. Astfel în tratatul de medicină al lui Brouardel și Gilbert, Netter în câte-va linii semnaleză numai posibilitatea localizațiunii la vârf, aspectul de pneumonie ulceroasă cu semne fizice și funcționale indentice cu acelea ale tuberculozei; spune că îngrijește de 14 luni un asemenea caz, în care analiza microbiologică nu decela bacilul lui Koch, numai bacilul lui Pfeiffer.

Atunci când în 1904, într'o lucrare făcută în colaborațiune cu Profesorul Stoicescu, am atras din nou atențiunea asupra acestei modalități atât de importante ale gripei pulmonare, faptul a interesat mult clinicianii români care regăseau în amintirile lor cazuri indentice, Astfel, la societatea medicală a spitalelor din București am comunicat o observațiune de gripă cu forma fimică; Profesorul Nanu Muscel relevă importanța acestor fapte și relatează două cazuri în care excelentul clinician găsește semne cavitare și în care era vorba numai de gripă (prezență exclusivă a cocco-bacilului lui Pfeiffer, evoluțiune favorabilă). v. Buletinul, August 1904, pagina 37.

Mai exista un fapt care trebuia lămurit; poate că localizațiunea la vârf era condiționată de o veche tuberculosă vindecată de o cicatrice care realiza la acel nivel un „locus minoris resistentiae“.

În acest caz ar fi fost posibil ca expectorațiunea să nu conțină bacili ai lui Koch și totuși bolnavul să fie un vechi tuberculos.

De aceea am practicat într'un caz în care fenomenele cavitare la vârf erau bine marcate, injecțiuni de tuberculină, chiar în doză mare ca în cazurile obicinuite. Bolnavul nu a reacționat. Era așa de sigur că gripa singură, și numai gripa putea da naștere la un complex de fenomene clinice așa de apropiate de tuberculosă.

De când am publicat aceste fapte împreună cu Prof. Stoicescu, am cules în practica mea spitalicească și în oraș noi observațiuni confirmative. Am văzut chiar cum în unele cazuri intervine un simptom care în general e caracteristic al evoluțiunii tuberculoase: hemoptisia frecventă, repetată, tenace. Într'un asemenea caz era vorba tot de gripă forma fimică ca hemoptisii concomitente.

Lucrarea ce am publicat împreună cu Prof. Stoicescu nu a apărut de cât în limba română. De aceea pe lângă cazurile ce am cules de atunci, voi adăoga două din primul studiu, printre cele mai complete, mai interesante. Astfel voi prezenta într'un mănuchi cincizăci cazuri—două din memoriul Stoicescu-Bacaloglu, și trei cazuri noi—de gripă pseudo-fimică, și care vor contribui spre a pune în evidență această modalitate clinică.

Într'una din lucrările cele mai recente și mai complete apărute

qui se sont occupés ensuite de la grippe, malgré leur importance clinique de premier ordre. Ainsi dans le traité de médecine de Brouardel et Gilbert, Netter en quelques lignes signale seulement la possibilité de la localisation au sommet du poulmon, l'aspect de pneumonie ulcéreuse avec des signes physiques et fonctionnels, identiques à ceux de la tuberculose; il dit qu'il soigne depuis 14 mois un cas pareil, où l'analyse microbiologique ne décelait pas le bacille de Koch, mais le bacille de Pfeiffer.

Lorsqu'en 1904 dans un travail fait en collaboration avec le Professeur Stoicescu, nous avons de nouveau attiré l'attention sur cette modalité si importante de la grippe pulmonaire, le fait a vivement intéressé les cliniciens roumains qui retrouvaient dans leurs souvenirs des cas identiques. C'est ainsi qu'à la Société médicale des hôpitaux de Bucarest, nous avons communiqué un cas de grippe à forme phymique; le Professeur Nanu Muscel, releva l'importance de ces faits et relata deux cas de sa pratique où l'excellent clinicien avait trouvé des signes cavitaires et où il s'agissait tout simplement de la grippe (présence exclusive du cocco-bacille de Pfeiffer, évolution favorable)—V. le Bulletin, Août 1904, p. 37.

Il y avait encore un fait qu'il fallait éclaircir; peut-être que la localisation au sommet était conditionnée par une ancienne tuberculose guérie, une cicatrice qui pourtant réalisait à ce niveau le „locus minoris resistentiae“. Dans ce cas, il aurait été possible que l'expectoration n'ait pas contenu de bacilles de Koch, et que pourtant, le malade ait quand même été un ancien tuberculeux. C'est pourquoi nous avons pratiqué, dans un cas où les phénomènes cavitaires au sommet étaient bien marqués, des injections de tuberculine, et même à une assez forte dose. Le malade n'a pas réagi. Il était donc bien avéré que la grippe seule, et rien que la grippe pouvait donner naissance à ce complexe de phénomènes cliniques si rapprochés de la tuberculose.

Depuis ces faits que j'ai étudiés avec le Professeur Stoicescu, j'ai recueilli dans ma pratique hospitalière et en ville de nouvelles observations confirmatives. J'ai même vu que dans certains cas il intervient un symptôme qui généralement est caractéristique de l'évolution tuberculeuse: c'est l'hémoptysie fréquente, répétée, tenace. Eh bien, dans un cas, il s'agissait encore de grippe à forme pseudophymique avec des hémoptysies concomitantes.

Le travail que j'ai publié avec le Professeur Stoicescu n'a paru qu'en langue roumaine. C'est pourquoi aux nouveaux cas que j'ai recueillis depuis, je vais ajouter deux cas de la première étude, les plus complets et les plus intéressants. Ainsi je vais présenter dans un faisceau ces cinq cas de grippe pseudo-phymique, (deux du mémoire Stoicescu-Bacaloglu et trois nouveaux), qui je l'espère vont contribuer, à bien mettre en évidence cette modalité clinique.

Notons également que dans un des ouvrages les plus récents et

asupra gripei, a Profesorului André din Toulouse, nu există de cât câteva linii unde e vorba de gripa pulmonară pseudo-fimică. („La grippe ou influenza, 1908, Paris, 474 pagini).

Cazurile noi pe care le voi aduce vor servi să individualizeze mai bine această modalitate clinică; și va rezulta indicațiunea precisă că în asemenea împrejurări trebuie se recurgem la examenul expectorațiunei: se va constata în mai multe rânduri absența bacilului lui Koch și prezența cocco-bacilului lui Pfeiffer.

În cazurile îndoelnice clinicianul, pe lângă injecțiunea de tuberculină va putea întrebuința ca mijloc de diagnostic, oftalmo-reacțiunea și cuti-reacțiunea. Totuși trebuie notat că chiar cei mai convinși partizani ai laboratorului (astfel Bezançon și Philibert, André Bergeron, în „Journal Médical Français“, 15 Janvier 1910), socotesc că prezența bacilului lui Koch în expectorație constituie încă cea mai bună probă de tuberculoasă.

„Metodele bacterioscopice indirecte vor servi la întărirea convingerei, ca compliment folositor colorațiunei directe a bacililor pe lamă, care singură prezintă o valoare de primul ordin (Bergeron)“.

Celelalte procedee (cuti-reacțiune, oftalmo-reacțiune, etc.) ar expune la eroare dacă li s'ar acorda o valoare absolută, comparabilă cu cea pe care o are constatațiunea bacilului lui Koch într'un exudat. Ele vor avea în totdeauna valoarea pe care o posedă un simptom clinic și trebuie interpretate și clasate la locul exact ce li se cuvine (Bezançon et Philibert).

Iată acum observațiunile noastre:

Observațiunea I. — *Aortită cronică. Pneumopatie gripală simulând tuberculosa.*

P. I. de 40 ani, căsătorită; intră în serviciul clinicii medicale de la spitalul Colțea (Prof. Stoicescu) la 5 Ianuarie 1904. Nu poate preciza nimic asupra antecedentelor hereditare; părinții i-au murit tineri, a avut mai mulți frați, numai doi trăesc și sunt sănătoși. Menstruată la 15 ani, se mărită la 20 și are un singur copil care e sănătos. Ca antecedente personale notăm, pojar în copilărie, o amigdalită flegmonoasă acum 8 ani, operată în spitalul din Călărași. Nu este etilică, nici sifilitică; n'a avut reumatisme.

De vre-o șase luni are dese ori palpitațiuni, când merge mai repede, când urcă vr'o scară. Uneori chiar resimte sufocațiuni, care o înăbușe și o opresc din mers.

De două săptămâni a început să tușească, a simțit frig prin tot corpul, a slăbit și nădușeste noaptea. În același timp a început să expectoreze abundent; a pierdut pofta de mâncare.

La intrarea sa în spital, vedem că bolnava e foarte slabă și palidă. Temperatura e de 38°6; pulsul 100, bine marcat, ușor săltăreț. Vibrațiunile toracice sunt exagerate sub clavicule, mai ales în stânga. La acest nivel constatăm și o zonă de submatitate. La ascultațiune: în

les plus complets parus sur la grippe, dû au Professeur André de Toulouse, il n'y a que quelques lignes où il est question de la grippe pulmonaire à forme pseudo-phymique. (La grippe ou influenza, 1908, Paris, 474 pages).

Ainsi, les cas nouveaux que nous rapporterons vont servir à mieux individualiser cette modalité clinique; et il en résultera l'indication précise que dans des cas identiques il faut toujours recourir à l'examen des crachats: on constatera à plusieurs reprises l'absence du bacille de Koch et la présence du cocco-bacille de Pfeiffer.

Dans des cas douteux, le praticien, à part l'injection de tuberculine, pourra employer comme moyen de diagnostic, l'ophthalmo-réaction et la cuti-réaction. Pourtant il faut savoir, que même les plus ardents partisans du laboratoire (tels que Bezançon et Philibert, André Bergeron, dans la Journal médical Français, 15 Janvier 1910), estiment que c'est la présence du bacille de Koch dans les crachats qui constitue encore la meilleure preuve de tuberculose.

„Les méthodes bactérioscopiques indirectes serviront de renfort, utile complément à la coloration directe des bacilles sur frottis qui présentent à elles seuls une valeur de premier ordre (Bergeron).“

Les autres procédés (cuti-réaction, etc.) „pourraient exposer à l'erreur si on leur accordait une valeur absolue, comparable à celle qu'a la constatation du bacille de Koch dans un exsudat. Ils n'ont jamais que la valeur que possède un symptôme clinique et doivent être interprétés et mis à leur place exacte“. (Bezançon et Philibert).

Voici maintenant nos observations;

Observation I. — *Aortite chronique. Pneumopathie grippale qui prend l'aspect de la tuberculose.*

P. I. âgée de 40 ans, mariée; entre dans le service de la clinique médicale de l'hôpital Colțea le 5 Janvier 1904. Elle ne peut rien préciser sur ses antécédents héréditaires: ses parents sont morts jeunes elle a eu plusieurs frères, dont deux seulement sont vivants et en bonne santé. Régulée à 15 ans, mariée à 20, elle a un seul enfant qui est bien portant. Comme antécédents personnels notons: la rougeole dans l'enfance, une amygdalite phlegmoneuse il y a 8 ans, incisée à l'hôpital de Călărași. Elle n'est pas éthylique, ni syphilitique; pas de rhumatismes.

Depuis 16 mois, elle a souvent des palpitations lorsqu'elle marche vite, ou bien lorsqu'elle monte un escalier. Elle ressent souvent des suffocations qui l'étouffent et l'obligent à s'arrêter lorsqu'elle marche.

Depuis deux semaines elle a commencé à tousser, a eu un frisson dans tout le corps, a maigri et a des transpirations la nuit. En même temps elle a une expectoration abondante. Elle n'a plus d'appétit.

A son entrée à l'hôpital nous voyons que la malade est très amaigrie, pâle. T. 38°6; le pouls à 100, bien frappé, légèrement bondissant. Les vibrations thoraciques sont exagérées sous les clavicules et surtout à gauche, où on constate également une zone de submatité. A l'auscul-

dreapta respirațiunea aspră, suflantă, expirațiunea prelungită. După tuse se aud raluri suberepitante numeroase. În stânga constatăm sub claviculă aceleași semne stetoscopice dar încă mai accentuate; există raluri suberepitante inegale, adevărate cracmente umede coborându-se până la mijlocul pulmonului și exagerându-se după tuse. Urmează apoi o zonă pulmonară, în dreapta și în stânga unde respirațiunea e aproape normală, către mijlocul pulmonului; apoi la ambele baze se aud din nou raluri suberepitante mai fine.

În axila stângă respirațiunea e deasemenea ușor suflantă și după tuse se aud crepitațiuni inegale. Aceste semne ale ascultațiunii realizau ca tip de ascultațiune schema lui Fernet care arată că în tuberculoza pulmonară, în imensa majoritate a cazurilor, leziunile de la vârful pulmonului sunt însoțite de o zonă hiperemică la baze. Pe de altă parte zona de submatitate subclaviculară, cracmentele umede, dau absolut impresiunea unei zone de ramolițiuni tuberculoase, la ambele vârful, dar mai ales la vârful pulmonului stâng.

Expectorațiunea este abondentă, de colorațiune galbenă verzui (purulentă). Arterele de la baza gâtului pulsează exagerat, bătăile se văd de la distanță. Convexitatea cârjei aortice e cu mult ridicată, degetul introdus dinapoia fureculiței sternale simte artera dilatată, cu pulsațiuni exagerate.

Matitatea preaortică e mărită. Vârful cordului bate în al 5-lea spațiu intercostal. La ascultațiune șgomotele mitralei sunt normale, la focarul aortic și prelungindu-se sub stern se aude un dublu suflu aortic, primul aspru, intens, cel al doilea diastolic, dulce, aspirativ. Bolnava prezintă pulsul capilar pe frunte și cel subungeal. Ficatul e mărit de volum, depășește cu trei traverse de deget falsele coaste. Splina e percutabilă. Urina nu conține nici zahăr nici albumină.

Zilele următoare temperatura oscilează între 37.5 și 38.5; în ziua de 9 Ianuarie se ridică la 39.5, seara la 40.4. Apoi, bruse se coboară la normală și rămâne staționară între 37.2 și 37.5 vesperală. I se prescrie o poțiune pectorală și chinina. Starea generală devine ceva mai bună.

Se face examenul expectorațiunii în mai multe rânduri de către d. Dr. Rainer care nu constată bacilul lui Koch ci prezența cocco-bacilului lui Pfeiffer. Acest examen repetit de mai multe ori, a fost în continuu negativ întru cât privește tuberculoza; deci aveam de sigur a face cu o gripă pulmonară formă pseudo-tuberculoasă. Am așteptat

ation nous notons : à droite la respiration est fine, soufflante, l'expiration prolongée. Après la toux on entend de nombreux râles sous-crépitants. A gauche nous constatons sous la clavicule les mêmes signes stéthoscopiques mais plus accentués; il y a des râles sous-crépitants inégaux, de vrais craquements humides qui descendent jusqu'au milieu du poumon et s'exagèrent après la toux. Dans la fosse sus-épineuse gauche nous constatons également, l'exagération des vibrations thoraciques, submatité, des râles sous-crépitants inégaux après la toux. Il suit après, une zone pulmonaire, vers le milieu de l'organe où la respiration est presque normale; puis aux deux bases on entend de nouveau des râles sous-crépitants plus fins. Au niveau de l'aisselle gauche, la respiration est de même légèrement soufflante et après la toux on entend des crépitations inégales.

Ces signes de l'auscultation réalisaient le schéma de Fernet qui montre que dans la tuberculeuse pulmonaire, pour l'immense majorité des cas, les lésions du sommet du poumon sont accompagnées d'une zone hyperémique à la base. D'un autre côté, la zone de submatité sous-claviculaire, les craquements humides donnaient absolument l'impression d'une zone de ramollissement tuberculeux aux deux sommets et surtout au sommet du poumon gauche.

L'expectoration est abondante, de coloration jaune-verdâtre (purulente).

Les artères de la base du cou ont des pulsations exagérées, leurs battements se voient à distance. La convexité de la crosse aortique est bien plus élevée; le doigt en crochet derrière la fourchette sternale sent l'artère dilatée, avec des pulsations exagérées. La matité préaortique est augmentée. La pointe du cœur bat dans le 5-ème espace intercostal. A l'auscultation, les bruits de la mitrale sont normaux; au foyer aortique et se prolongeant sous le sternum, on entend un double souffle aortique, le premier rude, intense, le second dyastolique, doux aspiratif.

La malade présente le pouls capillaire au front et au niveau des ongles. Le foie, augmenté de volume, dépasse de trois travers de doigts les fausses côtes. La rate est également un peu augmentée de volume. Il n'y a pas de sucre ni d'albumine dans les urines.

Les jours suivants, la température oscille entre 37°5 et 38°5; le 9 Janvier elle monte à 39.5, et le soir à 40, 4°. Puis brusquement elle tombe à la normale et reste stationnaire entre 37.2 et 37°5 le soir.

On lui prescrit une potion pectorale et de la quinine.

L'état général s'améliore.

On fait l'examen des crachats plusieurs fois (le Dr. Rainer, chef du laboratoire) et on ne constate pas la présence du bacille de Koch; il y a une grande quantité de cocco-bacilles de Pfeiffer. Ainsi, cet examen répété plusieurs fois a été continuellement négatif en ce qui concerne la tuberculose; nous avons donc devant nous un cas de grippe

ca bolnava să devină apiretică și am făcut ca mijloc de control și injecțiuni cu tuberculină. S'a început cu $\frac{1}{10}$ de miligram până la 3 miligrame și în nici un moment bolnava nu a reacționat. În adevăr puteam să ne întrebăm dacă această localizare gripală nu este determinată de o veche leziune tuberculoasă, poate de mult cicatrizată. În injecțiunile repetate cu tuberculină ne-au arătat că leziunea gripală era singură în cauză și evoluțiunea clinică ne-a dovedit că aveam dreptate. Incetul cu incetul expectorațiunea a diminuat; semnele fizice s'au șters, submatitatea subelaviculară și craementele au dispărut, așa că trei săptămâni în urmă, bolnava a eșit din spital complet vindecată, păstrând bine înțeles numai dubla sa leziune aortică.

Observațiunea II. — *Insuficiență și Stenoză mitrală. Pneumopatie gripală simulând tuberculoasă.*

D. V. de 22 ani, măcelar, intră în serviciul clinicei medicale, la 30 Ianuarie 1904. Nimic de remarcat în antecedentele hereditare.

A avut pojar în copilărie și la vârsta de 17 ani a avut un atac de reumatism poliarticular acut pentru care a fost căutat în spital. N'a avut nici sifilis, nici blenoragie. Este alcoolic (țuică, bere, vin).

Până acum două luni se simțea bine și își exercita meseria de măcelar cu ușurință: de două luni are dispnee de efort. În mai multe rânduri ar fi scuipat sânge, în mică cantitate. De vr'o 5—6 zile a început să tușească, l'a luat cu frig și expectorațiunea a devenit muco-purulentă. La intrarea sa în spital constatăm că bolnavul e voinic, bine conformat. T. 37.5. Pulsul 110, puțin aritmic, mic.

Inspețiunea toracelui și a regiunii precordiale ne arată: într-un cordului se desenează pe o largă întindere în dreptul spațiilor al 3-lea, al 4-lea și al 5-lea intercostal; vârful bate în spațiul al 6-lea; matitatea cardiacă e mărită; există un freamăt catar. La auscultațiune constatăm ritmul unei leziuni mitrale duble: rufment presistolice, suflu sistolic, dedublarea sgomotului al 2-lea la bază. Suflul se propagă către axilă.

Sub clavicula stângă există o ușoară submatitate; aici vibrațiunile sunt ușor exagerate. La auscultațiune auzim: respirațiunea aspră și raluri subcrepitante.

Ne-am întrebat dacă nu avem a face cu o tuberculoasă pulmonară, localizată la vârful stâng, cu atât mai mult cu cât bolnavul spunea că ar fi scuipat sânge în mai multe rânduri. Examenul sputei, ca și în cazul precedent, a fost negativ întru cât privește bacilul lui Koch; el a arătat de asemenea prezența coco-bacilului lui Pfeiffer. I s'a prescrie infuziune de polygala, chinină; apoi infuzie de digitală pentru a re-

pulmonaire forme pseudo-phymique. Nous avons attendu que la malade devienne apyrétique et nous avons fait par mesure de contrôle des injections avec la tuberculine. Nous avons commencé par $\frac{1}{10}$ de milligramme et nous sommes arrivés jusqu'à 3 milligrammes et, à aucun moment, la malade n'a présenté de réaction fébrile. En effet, nous pouvions nous demander si cette localisation grippale n'avait pas été déterminée par une vieille lésion tuberculeuse, cicatrisée peut être depuis longtemps.

Les injections de tuberculine nous ont montré que la lésion grippale était seule coupable et l'évolution clinique nous a donné raison.

Petit à petit l'expectoration a diminué; les signes physiques se sont effacés, la submatité et les craquements ont disparu et trois semaines plus tard la malade est sortie complètement guérie, conservant bien entendu sa double lésion aortique.

Observation II. — *Insuffisance et rétrécissement mitral. Pneumopathie grippale pseudo-phymique.*

D. V., âgé de 22 ans, boucher, est entré dans le service de la clinique médicale le 30 Janvier 1904. Rien à noter dans ses antécédents héréditaires.

Il a eu la rougeole dans l'enfance et à 17 ans il a eu une forte atteinte de rhumatisme articulaire aigu. Il n'a pas eu la syphilis, ni la blenorragie. Il est alcoolique, (il boit de l'eau de vie, de la bière, du vin).

Jusqu'au mois de novembre il était bien et il exerçait facilement son métier de boucher; depuis deux mois il a de la dyspnée d'effort.

Plusieurs fois il a craché le sang, en petite quantité. Depuis 5—6 jours il a commencé à tousser, il a eu des frissons et l'expectoration est devenue muco-purulente. A son entrée à l'hôpital nous constatons que le malade est fort bien bâti. T. 38°5; le pouls 110, un peu arythmique, avec une tension au dessous de la normale. L'inspection du thorax et de la région précordiale nous montre: les battements du cœur se dessinent sur une large étendue au niveau des 3-ème, 4-ème et 5-ème espaces intercostaux; la pointe bat dans le VI-ème espace. La matité cardiaque est augmentée; il y a du frémissement cataire. A l'auscultation nous entendons le rythme d'une double lésion mitrale: roulement présystholique, souffle systholique, le dédoublement du 2-ème bruit à la base. Le souffle se propage dans l'aisselle.

Sous la clavicule gauche il y a une légère submatité; les vibrations sont un peu exagérées. A l'auscultation nous entendons: la respiration rude et des râles sous-crépitants.

Nous nous sommes demandé si nous avions affaire à une tuberculeuse pulmonaire, localisée au sommet gauche, d'autant plus que le malade avait craché le sang à plusieurs reprises. L'examen des crachats, de même que dans le cas précédent, a été plusieurs fois négatif en ce qui concerne le bacille de Koch; il a montré également la présence du cocco-bacille de Pfeiffer. On lui a prescrit de la quinine,

gularisa cordul. După două săptămâni bolnavul a părăsit spitalul; semnele pulmonare au dispărut încetul cu încetul, expectorațiunea a încetat cu desăvârșire.

Toate semnele de ascultațiune ce am notat sub clavicula stângă și care îndreptăteau deagnosticul de tuberculosă pulmonară, au dispărut destul de repede. Și în acest caz aveam deci a face cu o pneumopatie datorită coco-bacilului lui Pfeiffer.

Observațiunea III. — P. C., în vârstă de 13 ani, intră la spitalul Colțea, în serviciul d-lui Prof. Stoicescu, la 27 Noembrie 1906. Părinții săi sunt sănătoși; bolnavul nostru este întâiul copil din șapte; cinei în ființă, doi au murit, unul de scarlatină, altul de angină difterică. Ca antecedente personale, notăm o amigdalită acum doi ani, după care a urmat o dublă otită medie supurată care s'a vindecat fără surditate,

De un an tușește într'una, mai ales noaptea și a slăbit mult; de cele mai multe ori tusa era uscată, dar uneori era însoțită de expectorațiune. Acum trei săptămâni a avut fior, și a resimțit dureri în partea stângă a toracelui.

Este un copil slab, cu tegmentele palide; sistemul osos e bine dezvoltat. Tușește mult și expectorează abundant pentru vârsta lui o spută galben-verde.

La inspecțiune constatăm în stânga o retracțiune a thoraxului în regiunea posterioară și inferioară. Respirațiunea e puțin mai frecventă de cât în stare normală (24 pe minut); inima bate în al 5-lea spațiu intercostal, puțin în afară de linia mamelonară. La percutiune există la vârful stâng în partea posterioară o zonă de submatitate unde vibrațiunile sunt mai accentuate; apoi coborîndu-ne către regiunea inferioară, și mai ales două laturi de degete d'asupra spinei omoplatului există o matitate completă unde vibrațiunile thoracice nu mai sunt perceptibile la mână. Spațiul lui Traube e sonor.

În dreapta percutiunea e normală; totuși către vârf există puțină rezistență la deget și o exagerațiune a vibrațiilor thoracice.

La ascultațiune găsim la amândouă vârfurile pulmonare, dar mai ales în stânga raluri mucoase; respirațiunea este aspră, suflantă, expirațiunea prelungită. Apoi, mai jos de mijlocul toracelui în stânga, până la bază; se aud frecături pleurale și sgomote cavitare; percutiunea arată o matitate completă. Sunt raluri groase, mucoase, garguimento (sgomot de friptură) și suflu bronhic. Tusea mărește sgomotele cavitare. Notăm deasemenea în jurul acestei zone, la periferie, raluri suberepitante mai fine. Temperatura e constant ridicată și variază între 37.5

une infusion de polygala; puis une infusion de digitale pour régulariser le cœur. Le malade a quitté l'hôpital après deux semaines; les signes pulmonaires se sont effacés petit à petit, l'expectoration muco-purulente a complètement cessé. Tous les signes que nous avons notés à l'auscultation du sommet gauche et qui rappelaient les signes d'une lésion tuberculeuse en voie de ramollissement ont disparu assez rapidement. Nous étions donc en présence d'une pneumopathie due au coco-bacille de Pfeiffer.

Observation III. — P. C. âgé de 13 ans, est entré à l'hôpital Colțea, dans le service du Professeur Stoicescu, le 27 novembre 1906. Ses parents sont bien portants; il est l'aîné de sept enfants dont deux sont morts, l'un de scarlatine, un autre d'une angine diphtérique. Notre jeune malade, comme antécédents personnels n'a eu qu'une amygdalite, il y a deux ans, à la suite de laquelle il a eu une otite moyenne suppurée double qui a bien guéri, sans surdité.

Depuis un an il tousse continuellement, surtout la nuit, et il a beaucoup maigri; la toux était le plus souvent sèche, et de temps en temps accompagnée d'expectoration. Il y a trois semaines il a eu des frissons, et des douleurs dans le côté gauche de la poitrine.

C'est un enfant maigre, avec les téguments pâles; le système osseux est bien développé. Il tousse très souvent, et il crache, une expectoration assez abondante pour un enfant, jaune verdâtre.

A l'inspection on constate du côté gauche une certaine rétraction de la cage thoracique vers la région postérieure et inférieure. La respiration est un peu plus fréquente que normalement (24 par minutes); le cœur bat dans le 5-ème espace intercostal, un peu en dehors de la ligne mamelonnaire. A la percussioin il existe au sommet gauche en arrière une zone de submatité où les vibrations sont plus accentués; puis, en descendant vers la région inférieure, et surtout, à partir de deux travers de doigts au dessus de l'épine de l'omoplate, il existe une matité complète où les vibrations thoraciques ne sont plus perceptibles à la main. L'espace de Traube est sonore. A droite la percussioin est normale; pourtant tout à fait vers le sommet il y a un peu de résistance au doigt qui percute, et il y a également une exagération des vibrations thoraciques.

A l'auscultation nous trouvons aux deux sommets, mais surtout à gauche, des râles muqueux; la respiration est rude, soufflante, l'expiration prolongée. Puis, il suit à gauche, à partir du milieu de la poitrine des frottements pleuraux et des bruits cavitaires, au niveau où la percussioin a décelé la matité complète. Il y a de gros râles muqueux, inégaux, du gargouillement et du souffle bronchique.

La toux augmente tous les bruits cavitaires. Notons également autour de cette zone, à la périphérie, des râles sous-crépitants, plus fins. La température est constamment élevée, et varie entre 37°5 le matin

dimineața și 38.4. sara; de două în cursul unei zile ce a petrecut la spital am notat 38.9. Pulsul este în raport cu temperatura (între 90—120). Urinele nu conțin albumină. Din partea celorlalte organe nu se observă nimic patologic, în afară de ficat care este mărit și depășește cu $1\frac{1}{2}$ —2 laturi de deget falsele coaste.

Puteam să ne întrebăm dacă eram în prezența unei tuberculoze pulmonare formând un bloc caseos pe cale de ramoliție către bază, cum se întâmplă uneori la copii, sau o bronho-pneumonie cronică cu dilatațiune de bronși. Se putea inclina mai cu seamă către prima opinie având în vedere starea generală rea și semnele concomitente care existau la ambele vârfuluri.

Examenul repetat al sputei arată lipsa bacilului lui Koch și existența a unui mare număr de cocco-bacili ai lui Pfeiffer asociați cu pneumococul, cu streptococul, cu o floră bacteriană multiplă.

Nu am practicat injecțiuni subcutanate cu tuberculină, din cauza persistenței febrei. Ne pare însă evident că acest caz intră în cadrul pneumopatiilor gripale; la acest copil bronho-pneumonia gripală a fost înțetul cu înțetul însoțită de dilatațiuni bronhice și de aderențe pleuro-pulmonare.

După o lună, bolnavul a eșit din spital puțin ameliorat și nu am mai putut să îl urmărim pentru a vedea evoluțiunea ulterioară a afecțiunii sale pulmonare.

Observațiunea IV.— C. P., în vârstă de 21 ani, tapiser, intră în serviciul Prof. Stoicescu la 11 Februarie 1905. Nimic important în antecedentele hereditare; ca antecedente personale variola la 13 ani, febra intermitentă la 18.

Sunt 10 zile de când a simțit un fior cu durere toracică în dreapta, și durere de cap. Tușea deja de câtă-va vreme și ne spune că a slăbit mult; tușea s'a accentuat din ce în ce mai mult, a devenit penibilă și a fost însoțită de o expectorațiune dificilă, galben-verzue. Se hotărăște atunci să intre la spital, în serviciul clinicii medicale a spitalului Colțea.

Constatăm că bolnavul e într-o stare de adinamie pronunțată; tușește, scuipe și umple într-o noapte jumătate din scuipețoare cu o expectorațiune galbenă-verde cu un aspect numular (100—150 gr.). Submatitate la vârful drept; la ascultațiune în tot hemithoracele drept există raluri subcrepitante, inegale, cu o predominanță accentuată la vârf unde au un timbru cavernulos. În partea stângă există raluri diseminate ronflante și sibilante, deasemenea mai abundente la vârf. Temperatura nu e prea ridicată; 37.8° sara, 37.5 dimineața. Urinele nu conțin nici albumină, nici zahar. Cu toată că temperatura nu e prea ridicată, starea generală este rea; bolnavul e slăbit, palid și foarte descurajat.

et 38°4 le soir; deux fois dans le décours du mois qu'il a passé à l'hôpital nous avons noté 38.9. Le pouls est en rapport avec la température (il varie depuis 90 à 120). Les urines ne contiennent pas d'albumine. Du côté des autres organes nous ne notons rien de particulier, excepté pour le foie qui est gros et dépasse de $1\frac{1}{2}$ travers de doigt les fausses côtes.

On pouvait se demander si nous étions en présence d'une tuberculose pulmonaire, avec un bloc caséux en voie de ramollition à la base ainsi qu'il arrive quelquefois chez les enfants; ou bien s'il s'agit de broncho-pneumonie chronique avec dilatation des bronches. On pouvait pencher plutôt vers la première opinion vu l'état général mauvais et les signes physiques qui existaient aux deux sommets.

L'examen répété des crachats montre l'absence du bacille de Koch et des nombreux cocco-bacilles de Pfeiffer associés au pneumocoque au streptocoque et à une flore bactérienne multiple. Nous n'avons pas pratiqué l'épreuve avec la tuberculine, vu la persistance de la fièvre. Il nous paraît pourtant évident, vu l'absence du bacille de Koch qu'il faut faire rentrer ce cas dans le cadre des pneumopathies grippales; chez cet enfant la broncho-pneumonie grippale a été associée petit à petit à des dilatations bronchiques et elle a provoqué également des adhérences pleuro-pulmonaires. Au bout d'un mois il est sorti du service légèrement amélioré; nous n'avons pas pu le suivre ensuite.

Observation IV.— Le nommé C. P. âgé de 21 ans, tapissier, est entré dans le service du Professeur Stoicescu le 11 février 1905. Rien d'important dans ses antécédents héréditaires; comme antécédents personnels: la variole à 13 ans, et des fièvres intermittentes à 18.

Dix jours avant il avait ressenti un frisson, une douleur thoracique à droite, et de la céphalalgie. Il toussait déjà depuis un certain temps et il nous dit qu'il avait beaucoup maigri; la toux s'est beaucoup accentuée, est devenue pénible et elle était accompagnée d'une expectoration difficile à détacher, jaune verdâtre. Il entre alors, au bout de dix jours dans le service de la clinique médicale de l'hôpital Colțea.

A son entrée nous constatons que le malade est dans un état d'adynamie prononcée; il tousse, crache et remplit dans une nuit la moitié de son crachoir d'une expectoration jaune verdâtre, d'aspect numulaire (100—150 gr.). Submatité au sommet droit; à l'auscultation dans tous le côté droit il y a de gros râles sous-crépitanants, inégaux, avec une prédominance marquée au niveau du sommet où ils prennent un timbre cavernuleux. Du côté gauche des râles disséminés, ronflants et sibilants, également plus marqués au sommet. La température n'est pas très élevée, 37,8° le soir, 37,5 le matin.

Les urines ne contiennent par d'albumine ni de sucre.

Malgré le peu d'élévation de la température l'état général est très mauvais; le malade est très amaigri, pâle et très découragé.

Ne-am întrebat dacă nu avea focare de tuberculoză cu un mers sub acut; sau dacă nu era vorba de o gripă cu fenomene stetoscopice simulând tuberculoza, cu localizațiune predominantă la vârfuri.

Examenul repetat al sputei, practicat de D-rul Rainer șef al laboratorului ne-a arătat că nu conținea bacilul lui Koch, ci numai o asociațiune de cocco-bacil al lui Pfeifer cu pneumococul.

Zilele următoare bolnavul începe a se ameliora din punctul de vedere al semnelor pulmonare; dar începe a resimți dureri vii, ca niște fulgere, apoi arsuri la membrele inferioare, mai ales la picioare. Relele patelare erau micșorate, dar conservate; se notează de asemenea o ușoară micșorare a maselor musculare și puțină impotență; și când după o lună a eșit din serviciul spitalicesc, avea încă dureri și furnicături de-alungul gambelor și mai ales la nivelul picioarelor. Este cert așa dar că a prezentat fenomene de nevrite periferice.

Fenomenele pulmonare s'au atenuat încetul cu încetul: scuipe mai puțin; focarele pulmonare se micșoraseră cu mult.

Totuși pastra la vârfuri respirațiunea aspră, raluri inegale, însă mult mai puțin accentuate ca la început. Un observator care nu ar fi urmărit pe bolnav în cursul evoluțiunei boalei sale și care nu ar fi practicat examenul bacteriologic al sputei l'ar fi luat drept un tuberculos. Eram cu toate acestea înaintea unui caz, mai acut în mersul său mai repede în evoluțiunea sa favorabilă de gripă pulmonară cu simptome fizice simulând tuberculoza.

Observațiunea V.— În luna lui Decembrie 1908 am fost chemat de urgență în mijlocul nopței lângă o Doamnă care avea o hemoptizie serioasă și care era deja bolnavă de douăzeci de zile. Era îngrijită de d. Profesor Bucliu și am continuat a o căuta împreună cu el până la vindecarea deplină a bolnavei.

D-na R., în vârstă de 70 de ani, de o constituțiune slabă, delicată, colorațiunea tegumentelor palidă; totuși nu părea vârsta de 70 ani cu toate că avea părul cu totul alb: puține sbârcituri și o expresie tânără a figurei. Fusese măritată de două ori; divorțată prima oară, avusese doi fii și o fiică din această primă căsătorie. E văduvă din a doua căsătorie, în care nu a avut copii. Notăm că primul soț i-a dat sifilisul: sifilis patent, cu plăci mucoase faringee, roseolă, alopecie, etc. S'a îngrijit bine, mai mulți ani de tratament mercurial și în afară de accidente secundare nu mai a avut alte manifestațiuni specifice.

În antecedentele sale personale, nimic alt de semnalat, de cât bronșite ușoare în cursul ernei.

Nous nous sommes demandé s'il n'y avait pas un foyer tuberculeux, avec une poussée sub-aiguë; ou bien s'il ne s'agissait pas d'une grippe avec des phénomènes sthetoscopiques simulant la tuberculose, avec localisation prédominante au sommet.

L'examen répété des crachats, pratiqué par le Dr. Rainer, chef du laboratoire, montra qu'il n'y avait pas de bacille de Koch, mais seulement une association du cocco-bacille de Pfeiffer et du pneumocoque.

Les jours suivants le malade commença à s'améliorer quant aux phénomènes pulmonaires; mais il a ressenti de fortes douleurs comme des éclairs, puis des brûlures dans les membres inférieurs; principalement au niveau des pieds ses réflexes patellaires étaient diminués mais conservés; il y avait également une légère diminution des masses musculaires et un peu d'impotence; et lorsqu'un mois après il est sorti du service, il avait encore des douleurs et des fourmillements tout le long des jambes et surtout au niveau des pieds.

Il est certain que pendant le séjour à l'hôpital il a présenté des phénomènes de névrites périphériques.

Les phénomènes pulmonaires se sont atténués graduellement; il crachait beaucoup moins; les foyers pulmonaires s'étaient en grande partie résorbés. Pourtant il gardait au niveau du sommet la respiration rude, avec de gros râles inégaux, bien moins accentués qu'à son entrée. Un observateur non avisé, qui n'aurait pas suivi le malade pendant l'évolution de sa maladie, et qui n'aurait pas pratiqué l'examen bactériologique des crachats aurait pris le patient pour un tuberculeux. Pourtant il s'agissait également dans ce cas d'une forme plus aiguë, plus rapide dans son évolution, de grippe pulmonaire avec symptômes physiques rappelant la tuberculose.

Observation V.— Au mois de Décembre 1908, je fus appelé d'urgence au milieu de la nuit près d'une dame qui avait une assez forte hémoptysie, et qui était déjà souffrante depuis une vingtaine de jours. Elle était soignée par le Professeur Bucliu et nous avons continué à la voir ensemble jusqu'à la fin de la maladie.

M-me R. âgée de 70 ans, d'une constitution plutôt faible, délicate, la coloration des téguments pâles; pourtant, on ne lui aurait pas donné son âge malgré ses cheveux blancs; elle avait peu de rides et une expression jeune du visage. Elle avait été mariée deux fois; divorcée une première fois, elle avait eu deux filles et un garçon de ce premier mariage. Veuve du second mariage. elle n'en avait pas eu d'enfant.

Notons que le premier mari l'avait contaminée de la syphilis; une syphilis bien nette, avec plaques muqueuses pharyngées, roséole, alopecie, etc.

Elle s'était bien soignée de cette maladie, plusieurs années, et à part les accidents secondaires, elle n'avait pas eu d'autres manifesta-

Nici un antecedent hereditar or personal care să ne facă a ne gândi la tuberculoasă.

Acum trei săptămâni, începe să aibă febră, un ușor junghiu la stânga, oboseală și o nevoită să stea în pat. În acelaș timp începe a avea o tuse quintoasă, penibilă și o expectorațiune galben-verzue abundentă. De mai multe ori sputa presenta câteva firisoare de sânge roșu viu, când în noaptea în care am fost chemat, are o hemoptisie tipică, vr'o sută de grame de sânge roșu viu, expectorat cu eforturi de tuse penibilă.

Am prescriș tratamentul clasic: injecțiune de ergotină, apoi a doua-zi o injecțiune de morfină, revulsiune, poțiune cu chlorur de calciu, repaus complet, conversațiunea suprimată. De altmintrelea bolnava terifiată de vederea sângelui era foarte docilă la toate prescripțiunile noastre.

Examenul cavității thoracice ne arată la plămânul stâng o ușoară submatitate la stânga, la basă. La auscultațiune, raluri subcrepitante numeroase, și altele mai groase, inegale, desiminate în tot plămânul stâng mai ales la basă; dar există de asemenea și la vârș câteva raluri sub crepitante inegale. Apoi mai notăm câteva raluri ronflante atât la stânga cât și în dreapta. Respirațiunea e ușor accelerată (20—24 pe minut), pulsul e normal (70—80 pe minut); nu are în urină nici albumină nici zahar. Cordul este normal; nu există nici un suflu, nici aritmie și chiar nu există acea exagerațiune a celui de al doilea tonet aortic atât de frecventă la oamenii bătrâni. De asemenea arterele în general, radiale în particular este normală.

Temperatura: 38° sara, normală dimineața.

Zilele următoare bolnava are încă sputa sanguinolentă, mai negricioasă; apoi din timp în timp, sânge roșu în mică cantitate. Se plânge încă de un gust urât, de un miros insuportabil când expectorează mai mult; dar sputa strânsă într-un pahar nu are odoare apreciable.

În timp de două luni fenomenele morbide persistă cu o tenacitate adesea descurajătoare. Sunt zile în care sputa nu e sângerindă; apoi din nou are o hemoptisie, dar mult mai ușoară ca cea dintâi.

Starea generală se ameliorează foarte puțin, pofta de mâncare e capricioasă și somnul neliniștit; adesea suntem obligați a practica sara o injecțiune de morfină (jumătatea unei seringi de Pravaz).

Semnele stetoscopice sunt puțin modificate: persistă un focar considerabil cu raluri subcrepitante la stânga, la bază și un focar mai ușor la vârșul pulmonului corespunzător.

tions spécifiques. Dans ses antécédents personnels, rien autre à signaler: quelques bronchites légères pendant l'hiver.

Aucun antécédent héréditaire ou personnel qui puisse faire penser à la tuberculose.

Il y a trois semaines, elle commence à avoir de la fièvre, un léger point de côté à gauche, un grand malaise et elle est obligée de s'aliter. En même temps une toux pénible, souvent quinteuse, et une expectoration jaune-verdâtre, abondante.

Plusieurs fois ces crachats présentaient de petits filets de sang rouge vif, lorsque la nuit quand je fus appelé, elle a une hémoptysie nette; une centaine de grammes de sang rouge vif, rendu avec des efforts de toux pénible.

Nous avons prescrit le traitement classique: injection d'ergotine, puis le lendemain une injection de morphine, révulsion, potion au chlorure de calcium, repos complet, pas de conversation.

D'ailleurs la malade terrifiée par la vue du sang était très docile à toutes nos prescriptions.

L'examen de la poitrine nous montre du côté du poumon gauche une légère submatité à gauche, vers la base. A l'auscultation des râles nombreux subcrepitants, et plus gros, inégaux, disséminés au niveau du poumon gauche surtout à la base; mais il existe également, vers le sommet, quelques légères crépitations inégales. Puis dans les grosses bronches quelques râles ronflants, à gauche également et dans le poumon droit. La respiration un peu accélérée (20—24 à la minute); le pouls est normal (70—80); pas d'albumine ni de sucre dans les urines. Le cœur est bon; il n'existe aucun souffle, il n'y a pas d'arythmie et même il n'y a pas cette exagération du deuxième bruit aortique si fréquente à partir d'un certain âge. D'ailleurs les artères en général, la radiale en particulier sont souples.

Le température est à 38° le soir, elle descend à la normale le matin.

Les jours suivants la malade continue à avoir des crachats sanglants, noirâtres; puis de temps en temps, du sang rouge vif en petite quantité. Elle se plaint également d'un mauvais goût d'une odeur insupportable, lorsqu'elle crache un peu plus. Mais l'expectoration recueillie n'a pas d'odeur appréciable.

Pendant à peu près deux mois les phénomènes morbides persistent avec une ténacité souvent désespérante. Il y a des jours que les crachats ne sont plus sanglants; puis de nouveau il y a une nouvelle hémoptysie, mais bien plus légère que la première.

L'état général s'améliore très peu, l'appétit reste capricieux et le sommeil troublé; souvent le soir nous sommes obligé de pratiquer une piqûre de morphine (la moitié d'une seringue de Pravaz).

Les signes sthétoscopiques sont peu modifiés: toujours un grand foyer avec des râles sous crépitants à gauche à la base, et un foyer plus léger au sommet correspondant.

Trebuia să precisăm natura acestei afecțiuni și de sigur ne puteam gândi la o formă de tuberculoză senilă cu hemoptisii repetate. Dar aveam mai mult impresiunea, cu toate că starea generală nu era bună, că suntem în fața unui caz de gripă formă pseudo-fimică, identice cu acelea descrise de Prof. Tessier, de alți câțiva autori, identice cu acelea studiate de Prof. Stoicescu împreună cu mine.

În adevăr, examenul sputei, practicat de mai multe ori în laboratorul D-lui Prof. I. Cantacuzino, a dovedit că exista numai o mare cantitate de cocco-bacili ai lui Pfeifer și nici o dată nu s'a constatat prezența bacilului lui Koch.

Bolnava, cu toată vrâsta sa înaintată a sfârșit prin a se îndrepta încetul cu încetul; expectorațiunea s'a micșorat, semnele stetoscopecie s'au șters și astăzi o putem socoti vindecată cu totul.

Am primit noutăți de la dânsa de curând; a petrecut iarna complet sănătoasă și nu a pastrat decât amintirea penibilă a acelor hemoptisii repetate, a inflamațiunii pulmonare gripale care anul trecut îi amenințase existența.

* * *

Din aceste observațiuni rezultă că gripa se localizează adesea la vârful plămânului și poate da naștere la semne fizice identice cu acelea ce suntem obișnuiți a întâlni în cursul tuberculozei în perioada de ramolțiune, atunci când se formează cavernulele. Expectorațiunea în aceste cazuri e în totdeauna abundentă și muco-purulentă, în unele cazuri prezentând chiar aspectul numular, după cum l'au remarcat de mult clinicienii (Graves, Jaccoud, etc).

Atragem atențiunea încă asupra simptomului hemoptisic care vine uneori să complice și să îndrumeze diagnosticul pe o cale greșită. Hemoptisia poate fi destul de abundentă, dar are mai ales caracterul de a se repeta: e vorba mai mult de o spută hemoptică care poate dura mai multe zile, sau chiar săptămâni, urmând evoluțiunea pneumopatiei gripale.

În toate cazurile inoelnice trebuie să facem analiza sputei; aceasta, repetată în multe rânduri ne va arăta absența constantă a bacilului lui Koch și prezența microbilor banali a supurațiilor bronhice.

Dar în primul rând și abundent vom constata cocco-bacilul lui Pfeiffer care dă nota sa caracteristică acestui proces pathologic broncho-pulmonar. Se va putea utiliza și cuti-reacțiunea și oftalmo-reacțiunea, inoculațiunea sputei la cobai; dar nici unul din aceste procedee nu are valoarea examenului direct al expectorațiunii.

Un punct interesant era a se ști dacă localizațiunea la vârf este determinată de o leziune anterioară tuberculoasă stinsă de mult sau în evoluțiune. Examenenele anatomo-pathologice, ale lui Tessier, proba

Les signes sthétoscopiques sont peu modifiés: toujours un grand foyer avec des râles sous crépitants à gauche à la base, et un foyer plus léger au sommet correspondant.

Il s'agissait de préciser la nature de cette affection; et certainement on pouvait penser à une forme de tuberculose sénile avec hémoptysies répétées. Mais nous avons eu plutôt l'impression, malgré le mauvais état général qu'il y avait lieu de penser à une de ces formes de grippe, à forme phymique, dont Tessier, quelques auteurs et puis le Prof. Stoicescu et moi nous avons rapporté des exemples.

En effet, l'examen des crachats, pratiqué dans le laboratoire du Prof. J. Cantacuzène, à plusieurs reprises, a constaté l'absence du bacille de Koch, et toujours une très grande quantité de cocco-bacilles de Pfeiffer.

La malade, malgré son âge avancé finit par s'améliorer graduellement, l'expectoration diminue, les signes stéthoscopiques s'effacent, et depuis on peut la considérer comme complètement guérie. Il y a quelques jours que nous avons reçu de ses nouvelles; elle a traversé l'hiver sans encombre et n'a conservé que le souvenir pénible de ces hémoptysies répétées, de cette pneumopathie grippale qui, l'année dernière avait menacé son existence.

* * *

Ces observations démontrent que la grippe peut se localiser au sommet du poumon et donner naissance à des signes physiques identiques à ceux que nous sommes habitués à rencontrer au cours de la tuberculose dans le stade de ramollissement, au moment de la formation des cavernules. Dans ces cas l'expectoration est toujours abondante et muco-purulente, quelque fois même numulaire, ainsi que l'ont observé les anciens cliniciens. (Graves, Jaccoud, etc).

Nous attirons encore l'attention sur le symptôme hémoptysie, qui vient compliquer et diriger le diagnostic dans une voie erronée. L'hémoptysie peut être assez abondante, mais elle est surtout fractionnée, à répétition: ce sont des crachats hémoptoïques se répétant plusieurs journées ou plusieurs semaines, suivant l'évolution de la pneumopathie grippale.

Dans tous les cas douteux il faut faire l'analyse des crachats; cet examen pratiqué à plusieurs reprises démontrera l'absence constante des bacilles de Koch et la présence des microbes communs à toutes les suppurations bronchiques. Mais tout d'abord et abondamment nous constaterons le cocco-bacille de Pfeiffer qui marque, pour ainsi dire toujours, ce processus pathologique broncho-pulmonaire. On peut utiliser la cuti-réaction et l'ophtalmo-réaction, l'inoculation des crachats au cobaye; mais aucun de ces procédés ne présente la valeur de l'examen direct de l'expectoration.

Il y avait un point intéressant: celui de savoir si la localisation au sommet est déterminée par une lésion tuberculeuse antérieure éteinte depuis longtemps, ou en évolution. Les examens anathomo-patholo-

cu tuberculină ce am făcut în unul din cazurile noastre ne arată că nu e vorba decât de o localizare gripală primitivă.

Evoluțiunea în aceste circumstanțe e variabilă; uneori, în scurt timp, mai ales la indivizii tineri, pulmonul se degajează și își recapătă respirațiunea normală; alteori mersul e mai încet, plămânul își revine cu greu la starea sa normală și numai după o lună, două, sau mai mult semnele fizice dispar. În alte cazuri, observate de Tessier bolnavul se ameliorează numai; după cum se întâmplă dese ori în gripă, maladia revine chiar după câteva luni, focarul pulmonar se inflamează din nou și poate chiar să cauzeze moartea. Pneumopatia gripală a lasat urme mai profunde trecând la cronicitate, la necropsie se constată leziuni de scleroasă pulmonară, simfiză pleurală, dilatațiuni bronchice. Trebuie să notăm că bolnavii care prezintă aceste localisări gripale pseudo-fimice sunt adesea debili, cardiaci, bătrâni, alcoolici; e posibil dar că și relele condițiuni fiziologice în care se găsește acești bolnavi să favorizeze localizarea gripei către virfuri.

Diagnosticul e dificil în toate cazurile. Faptul că există o epidemie predominantă de gripă, trebuie să fie luat în considerațiune de câte ori există mici nuanțe care ne-ar putea face să ezităm asupra diagnosticului de tuberculosă. Să rezervăm dar acest diagnostic până ce se va face un examen al sputei, examen repetat în mai multe rânduri. De multe ori, numai grație absenței bacilului lui Koch și prezentei cocco-bacilului lui Pfeiffer, vom putea afirma că avem a face cu o gripă pulmonară simulând tuberculoza. Pronosticul și tratamentul vor fi cu totul diferite;—și importanța lor îndreptățește acest studiu consacrat gripei pseudo-fimice.

giques de Tessier, l'épreuve de la tuberculine que nous avons pratiquée dans un cas nous démontrent qu'il s'agit d'une localisation grippale primitive.

Dans ces cas l'évolution est variable; quelquefois, en peu de temps, surtout chez les malades jeunes le poumon se dégage et recouvre sa respiration normale; d'autres fois la marche est plus lente, le poumon revient difficilement à son état normal et après un mois, deux, et même plus, on voit disparaître les signes pathologiques d'auscultation. Dans d'autres circonstances comme dans certains cas de Tessier le malade s'améliore seulement, ainsi qu'il arrive fréquemment au cours de la grippe, la maladie revient même après plusieurs mois, le foyer pulmonaire s'enflamme de nouveau et il peut même causer la mort. La pneumopathie grippale a laissé des traces plus profondes passant à la chronicité; à la nécropsie on constate des lésions de sclérose pulmonaire, symphyse pleurale, dilatations bronchiques.

Il faut noter également que les malades qui présentent ces localisations grippales pseudo-phymiques sont souvent des débiles, des cardiaques, des vieillards, ou des alcooliques; il est donc possible que les mauvaises conditions physiologiques puissent favoriser la localisation de la grippe aux sommets.

Le diagnostic est difficile dans tous les cas. Le fait qu'il règne une épidémie de grippe, doit être pris en considération toutes les fois qu'il existe de petites nuances qui pourraient donner naissance à des doutes sur le diagnostic de tuberculose. Il faut donc réserver ce diagnostic jusqu'à l'examen bactériologique des crachats, examen qu'on doit répéter.

Et ce n'est que grâce à l'absence du bacille de Koch et à la présence du cocco-bacille de Pfeiffer qu'on peut affirmer la grippe pulmonaire simulant la tuberculose.

Le pronostic et le traitement seront bien différents;—et son importance justifie cette étude consacrée à la grippe pseudo-phymique.

Electrolitele și legea lui Ostwald

DE

P. BOGDAN

Docent la Facultatea de Științe din Iași.

Măsura gradului de disociație cu ajutorul conductibilității electrice a permis lui Ostwald ¹⁾ să cerceteze dacă legea maselor se aplică electrolitelor. Diferenții experimențatori au constatat, că această lege se aplică fără excepție, electrolitelor slabe dar că acizii, bazele și sărurile se abat de la dânsa cu atât mai tare, cu cât sunt mai disociați.

Rudolphi ²⁾ întâi, apoi Van't Hoff ³⁾ au propus formule empirice, cari să lege conductibilitățile echivalente ale electrolitelor de concentrațiile lor și mai târziu Kohlrausch ⁴⁾ formulă cunoscută interpretare, pe care o dădu el formulei empirice a lui Van't Hoff. Publicațiile lui Iahn ⁵⁾ provoacă o vie discuțiune cu privire la acest obiect și din scrierile lui Arrhenius ⁶⁾ Nernst ⁷⁾, Iahn ⁸⁾ și Planck ⁹⁾ se vede ce grea problemă e acea a legii maselor aplicată electrolitelor puternice. Iahn ¹⁰⁾ propuse chiar o formulă nouă pentru disociația isotermă și Nernst ¹¹⁾ ajunge la acelaș rezultat ca și Iahn, introducând în calcul coeficienți cari să reprezinte „acțiunile reciproce“ dintre molecule, și abordând cu alte cuvinte, problema pentru cazul când moleculele dizolvite nu se supun legii lui Dalton.

Chestiunea fu reluată în 1903 de Rothmund și Drucker ¹²⁾, cari încor-

- 1) Journal prakt. Chemie, 32 (1885).
33 (1886).
35 (1887).
- Zeitschrift für physik. Chemie 1 (1887).
2 (1888).
- 2) Ibid 17, 385 (1895).
- 3) " 18, 300 (1895).
- 4) Zeitschrift für physik. Chemie 18, 662 (1895).
- 5) Ibid. 33 și 35.
- 6) " 36 și 37.
- 7) " 36 pag. 596.
- 8) " 36 pag. 453, 37.
- 9) " 41 pag. 212.
- 10) " 37 pag. 490.
38 pag. 125.
- 11) " 38 pag. 487.
- 12) Zeitsch. f. physik. Chemie 46 pag. 827.

Les électrolytes et la loi d'Ostwald

PAR

P. BOGDAN

Docent à la Faculté des Sciences de Jassy.

La mesure du degré de dissociation à l'aide de la conductibilité électrique a permis à Ostwald ¹⁾ de chercher si la loi des masses s'applique aux électrolytes. Il a été constaté par les divers expérimentateurs que cette loi s'applique, sans exception, aux électrolytes faibles et que les acides, les bases et les sels s'en écartent d'autant plus, qu'ils sont plus dissociés.

Rudolphi ²⁾ d'abord, Van't Hoff ³⁾ ensuite ont proposé des formules empiriques, reliant les conductibilités équivalentes des électrolytes à leurs concentrations et plus tard Kohlrausch ⁴⁾ a donné l'interprétation connue à la formule empirique de Van't Hoff.

Les publications de H. Iahn ⁵⁾ ont suscité une vive discussion sur ce sujet, à laquelle participèrent Arrhenius ⁶⁾, Nernst ⁷⁾, Iahn ⁸⁾ et Planck ⁹⁾ et à cette occasion on a constaté quel problème difficile est celui de la loi des masses appliquée aux électrolytes forts.

Iahn ¹⁰⁾ proposa même une formule nouvelle pour la dissociation isotherme et Nernst ¹¹⁾ obtint le même résultat que Iahn en tenant compte dans les calculs des „actions réciproques“ des molécules, c'est-à-dire qu'il aborda le problème dans le cas, où les molécules dissoutes ne se soumettent pas à la loi de Dalton.

La question fut reprise en 1903 par Rothmund et Drucker ¹²⁾, qui

- 1) Journal prakt. Chemie, 32, (1885)
. 33, (1886)
. 35, (1887)
- Zeitsch. f. physik. Chemie 1, (1887)
. 2, (1888)
- 2) Zeitsch. f. physik. Chemie 17, 385 (1895)
- 3) Ibid. 18, 300 (1895)
- 4) " 18, 662 (1895)
- 5) " 33 et 35
- 6) " 36 et 37
- 7) " 36 p. 596
- 8) " 36 p. 453, 37
- 9) " 41 p. 212
- 10) Zeitsch. für physik. Chemie 37 p. 490
Ibid. 38 p. 125
- 11) " 38 p. 487
- 12) Zeitsch. für physik. Chemie 46 p. 827

cară să se asigure de valabilitatea legii maselor pe o cale cu totul nouă. În lucrările anterioare se măsurase totdeauna direct concentrația părții disociate.

Acest mod de a trata chestiunea nu prezintă nici un neajuns în cazul electrolitelor slabe; partea disociată, a cărei valoare e mică, era măsurată direct, cu destulă precizie, pentru ca cu valorile găsite să se poată verifica legea maselor. Cantitatea nedisociată, foarte mare în acest caz, se afla prin diferența dintre concentrarea totală și cea a părții disociate și putea fi determinată cu o aproximație îndestulătoare. Nu tot așa stau lucrurile cu electrolitele puternice; partea nedisociată, apare, în acest caz, ca diferență între două numere mari, aproape egale, și putem să ne așteptăm ca măsura ei directă să dea mai bune rezultate, decât prin metoda precedentă. Rothmund și Drucker, întâi, P. Bogdan¹⁾ apoi, au studiat repartizarea electrolitului tare între doi disolvanți—apă și eter, apă și cloroform etc., insolubili unul în altul. Dacă electrolitul are în al doilea disolvent (eter, cloroform etc.) molecula normală, concentrarea sa în acest al doilea disolvent este proporțională părții nedisociate din apă și constituie deci o măsură a acestei cantități. S'a demonstrat prin această metodă că legea maselor se aplică și electrolitelor puternice. De sigur, măsura directă a gradului de disociere pe cale electrică trebuie să conducă la același rezultat, cu condiția ca valorile conductibilităților echivalente și mai ales acelea ale acelor limite λ_{∞} să fie cunoscute cu toată precizia necesară. Dar cu ce precizie se fac astfel de măsuri? Erorile care se pot face sunt foarte numeroase și enumerarea lor ni va explica de ce prin metoda electrică nu s'a ajuns la rezultate favorabile în ceea ce privește legea maselor aplicată electrolitelor tari²⁾.

I. Comparând între dănsese conductibilitățile echivalente obținute de diferiții experimențatori se observă diferențe care pot ajunge la 1,5%. Să luăm ca exemplu ClK, electrolitul cel mai bine studiat. Iată care sunt conductibilitățile echivalente a acestei substanțe la 25°. (Kohlrausch și Holborn³⁾).

1) Zeitsch. f. Elektrochemie 46 (1905) 29 (1906).

Annales scient. de l'Univ. de Jassy Tom. IV.

2) Prin această metodă am obținut câteva rezultate favorabile. Vezi Zeitschr. für Elektrochemie 46 (1905), 29 (1906) și 35 (1907).

3) Leitvermögen der Elektrolyte 1898 pag. 163.

cherchèrent de s'assurer de la valabilité de la loi des masses par une voie tout-à-fait différente. Dans les travaux antérieurs on avait toujours mesuré directement la concentration de la portion dissociée. Cette manière d'aborder la question n'offrait aucun inconvénient dans le cas des électrolytes faibles; la partie dissociée, dont la valeur est petite, était mesurée directement avec assez de précision, pour que les valeurs trouvées puissent être employées à la vérification de la loi des masses. La quantité nondissociée, très grande dans ce cas, était trouvée par différence entre la concentration totale et la valeur de la partie dissociée et pouvait être déterminée avec une approximation suffisante. Les choses se passent autrement pour les électrolytes forts; la partie non-dissociée, très faible, apparaît comme différence de deux nombres très grands, presque égaux et on peut s'attendre à ce que sa mesure directe donne de meilleurs résultats, que la méthode précédente. Rothmund et Drucker d'abord. P. Bogdan¹⁾ ensuite ont étudié la répartition de l'électrolyte entre deux dissolvants—eau et éther, eau et chloroforme etc., insolubles l'un dans l'autre. Si l'électrolyte présente dans le deuxième dissolvant (éther, chloroforme etc.) la molécule normale, sa concentration dans ce second dissolvant est proportionnelle, à la partie nondissociée dans l'eau et constitue donc une mesure de cette quantité.

On a démontré par cette méthode que la loi des masses s'applique aussi aux électrolytes forts.

Certainement la mesure directe du degré de dissociation par voie électrique doit conduire au même résultat²⁾, à la condition que les valeurs des conductibilités équivalentes et surtout celles des λ_{∞} soient connues avec toute la précision désirable. Mais quelle est la précision qu'on atteint dans ce genre de mesures? Les sources d'erreur y abondent et leur énumération nous expliquera pourquoi la méthode électrique n'a pas donné des résultats favorables quant à la loi des masses appliquée aux électrolytes forts.

I. En comparant entre elles les conductibilités équivalentes obtenues par les différents expérimentateurs on remarque des différences, qui peuvent atteindre 1,5%. Prenons comme exemple le chlorure de Potassium, qui a été le mieux étudié. Voici d'après Kohlrausch et Holborn³⁾ les conductibilités équivalentes de cette substance à 25°.

1) Zeitsch. für Elektrochemie 46 (1905), 29 (1906). Annales scientifiques de l'Univ. de Jassy, Tome IV.

2) P. Bogdan a obtenu par cette méthode quelques résultats favorables. Voir Zeitschrift für Elektrochemie No. 46 (1905), No. 29 (1906) et 35 (1907).

3) Leitvermögen der Elektrolyte 1898 pag. 163.

KCl. la 25°

$\frac{1}{m} = \nu =$	32	64	128	256	512	1024
Ostwald	135.7	139.4	142.4	145.7	148.0	149.1
Walden	136.4	140.2	142.5	144.4	146.1	147.3
Bredig	135.5	—	—	—	146.4	147.8
Boltwood	136.3	139.4	142.4	144.4	147.3	148.5

Să examinăm acum tabloul pentru HCl la 18°.

Gr. Mol HCl la litru η	Conductibilități echivalente după		
	<i>Kohlrausch</i> ¹⁾	<i>A. A. Noyes</i> ²⁾	<i>P. Bogdan</i> ³⁾
0.002	376.0	373.6	369.2
0.060	358.3	368.1 ⁴⁾	355.3
0.080	355.2	353.0	352.6
0.100	351.0	350.6	350.3

Numerile lui *Kohlrausch* au fost calculate cu ajutorul formulei $\lambda = 378,1 - 80,96 \eta^{1/2}$, acele a lui *Noyes* sunt luate direct din tablou, iar a lui *Bogdan* cu ajutorul formulei $\lambda = 372,3 - 6,96 \eta^{1/2}$. Valoarea 368.1 a lui *Noyes* e sigur greșită. *Goodwin* și *Haskell* ⁵⁾ au obținut pentru 0.002 n HCl la 18° valoarea 375,3; pentru soluțiile mai diluate numerele lor sunt natural mai mari decât 375.3. Aceste numere, ca și λ_{∞} dedus din ele sunt cu totul arbitrare.

Resultă din aceste tablouri, că discordanța între valorile găsite este cu atât mai mare, cu cât soluțiile sunt mai diluate, ceea ce dovedește, că cu toată preciziunea realizată la determinările de conductibilități, există cauze de erori, cari n'au putut fi cu desăvârșire eliminate. Și tocmai bazându-se pe date așa de puțin sigure s'a afirmat că legea lui *Ostwald* nu se aplică electrolitelor tari. Această lipsă de precizie se datorește apei destilate întrebuințată la prepararea soluțiilor; conductibilitatea ei se scade totdeauna din cea a soluției săru-

- 1) Leitvermögen der Elektrolyte 1898 pag. 160.
- 2) Journal de Chimie physique 6, (1908) pag. 505.
- 3) Zeitsch. f. Elektrochemie 35 (1907).
- 4) Valoarea 368, 1 este, fără îndoială, o greșală.
- 5) Zeitsch. f. physik. Chemie 52 pag. 630.

KCl. à 25°

$\frac{1}{m} = 10^{-8} \nu =$	32	64	128	256	512	1024
Ostwald	135.7	139.4	142.4	145.7	148.0	149.1
Walden	136.4	140.2	142.5	144.4	146.1	147.3
Bredig	135.5	—	—	—	146.4	147.8
Boltwood	136.3	139.4	142.4	144.4	147.3	148.5

Examinons maintenant le tableau pour HCl à 18°.

Gr. Mol. HCl. dans un litre η	Conductibilité équivalente d'après		
	<i>Kohlrausch</i> ¹⁾	<i>A. A. Noyes</i> ²⁾	<i>P. Bogdan</i> ³⁾
0.002	376	373.6	369.2
0.060	358.3	368.1 ⁴⁾	355.3
0.080	355.2	353.0	352.6
0.100	351.0	350.6	350.3

Les nombres de *Kohlrausch* ont été calculés à l'aide de la formule $\lambda = 378,1 - 80,96 \eta^{1/2}$ et ceux de *P. Bogdan* à l'aide de $\lambda = 372,3 - 6,96 \eta^{1/2}$.

Goodwin et *Haskell* ⁵⁾ ont obtenu pour 0,002 n HCl. à 18° le nombre 375,3; pour les solutions plus diluées que 0,002 ils ont obtenu, naturellement, des nombres plus grands que celui-ci. Ces nombres ainsi que λ_{∞} calculé avec leurs valeurs sont tout-à-fait arbitraires.

Il ressort de ces tableaux que la discordance entre les valeurs trouvées est d'autant plus grande, que les solutions sont plus étendues, ce qui montre, qu'en dépit de la précision avec laquelle on peut déterminer les conductibilités électriques, il y a des sources d'erreurs, qu'on ne peut éliminer complètement dans ce genre de mesures. Quoique les valeurs des conductibilités équivalentes soient connues avec si peu de précision pour les solutions étendues, c'est en se basant sur de données aussi peu précises, qu'on a rejeté la loi d'*Ostwald* pour les électrolytes forts. Ce manque de précision est du, à coup sur, à l'eau distillée employée à la préparation des solutions. On retranche toujours la conductibilité de l'eau de la valeur trouvée pour la conductibilité spécifique de la solution des sels. Si

- 1) Leitvermögen der Elektrol. 1898. 160 (Kohl. & Holborn).
- 2) Journal de chimie physique 6 pag. 505 (1908)
- 3) Z. f. Elektrochemie 35 (1907).
- 4) La valeur 368, 1 est à coup certain erronée.
- 5) Zeitsch. für physik. Chemie 52 pag. 630.

rilor; dacă apa s'ar conserva conductibilitatea în soluții, valorile conductibilității soluției ar fi cunoscute cu toată precisiunea; dar, nu putem afirma nici odată, că apa adăogată la o soluție s'a conservat conductibilitatea și că n'a dizolvit mici cantități din substanțele din aer, ceea ce face că conductibilitatea ei crește fără ca să putem determina cât de mare e această creștere. Această împrejurare va putea influența mai ales valorile găsite pentru soluțiile diluate și în adevăr, la aceste soluții discordanța între valorile găsite de diferiții experimențatori este mare. Din această cauză conductibilitățile echivalente a soluțiilor foarte diluate sunt deci foarte nesigure și λ_{∞} calculat cu ajutorul lor va fi tot așa de nesigur.

II. Vom considera acum metoda întrebuintată pentru determinarea valorilor λ_{∞} . Se obțin aceste valori fie înscriind conductibilitățile echivalente în funcțiune de concentrări, fie exprimându-le cu ajutorul unei formule empirice: extrapolarea pentru concentrarea zero, dă în urmândouă cazurile λ_{∞} al electrolitului tare. Cu ajutorul valorilor așa aflate, se determină apoi λ_{∞} al electrolitelor slabe. Acest mijloc de determinare a lui λ_{∞} nu prezintă nici un neajuns, când e vorba de electrolitele slabe, căci dacă concentrarea părții dissociate ar fi cunoscută în acest caz cu aproximația de 2 ori 3 procente, această împrejurare n'ar exercita decât o influență neglijabilă asupra valorilor expresiunii $\frac{c^2}{C-c}$, care rămâne constantă. În cazul electrolitelor tari însă, unde procente nesiguranță în valorile lui c aduc mari variații a expresiunii $\frac{c^2}{C-c}$ și deci $\frac{c^2}{C-c}$ este influențată în mod așa de considerabil, încât n'ar mai putea fi vorba de o valoare constantă a expresiunii $\frac{c^2}{C-c}$.

Valorile limită λ_{∞} determinate empiric, cum am arătat, convin numai formulelor empirice, cari au servit la calculul lor și nu vor putea satisface nici o dată legea lui Ostwald pentru electrolitele tari; ele vor conveni însă electrolitelor slabe.

Asupra acestei împrejurări ar trebui să se insiste în discuția asupra legii lui Ostwald.

Din cele de mai sus rezultă că noi nu cunoaștem destul de exact valorile conductibilităților echivalente a soluțiilor diluate, pentru ca ele să poată servi la verificarea legii lui Ostwald în cazul electrolitelor tari; valorile λ_{∞} întrebuintate până acum nu pot conveni legii lui Ostwald și ele sunt încă mai nesigure din cauza arbitrarului ce a domnit la calculul lor. Pentru a avea dreptul de a calcula λ_{∞} prin extrapolare din formulele empirice, ar fi trebuit mai întâi să se demonstreze

l'eau conservait sa conductibilité dans la solution. Les valeurs des conductibilités équivalentes seraient connues avec toute la précision désirée; mais on ne peut jamais affirmer que l'eau ajoutée à une solution pour la diluer a conservé sa conductibilité et qu'elle n'a pas dissous de petites quantités des substances contenues dans l'air ce qui a pour effet d'augmenter la conductibilité sans pouvoir tenir compte de cette augmentation. Cette circonstance influence surtout les valeurs trouvées pour les conductibilités équivalentes des solutions diluées et en effet c'est pour ces solutions que la discordance entre les valeurs trouvées par les divers expérimentateurs est plus grande. Les valeurs des conductibilités équivalentes des solutions très diluées sont donc très peu certaines et calculant les λ_{∞} avec ces valeurs on obtiendra des nombres, qui seront affectés des mêmes erreurs que les valeurs qui ont servi de base à ce calcul.

II. Nous allons maintenant considérer la méthode employée pour déterminer les λ_{∞} . On obtient ces valeurs soit en inscrivant les conductibilités équivalentes en fonction des concentrations, soit on reliant ces mêmes conductibilités aux concentrations à l'aide d'une formule empirique; l'extrapolation pour la concentration zéro donne dans les deux cas le λ_{∞} de l'électrolyte fort. Des valeurs ainsi obtenues on déduit ensuite les λ_{∞} des électrolytes faibles. Cette manière de déterminer les λ_{∞} ne présente aucun inconvénient, quand il s'agit des électrolytes faibles; la concentration de la partie dissociée est connue dans ce cas à quelques pourcents près et cette circonstance n'exerce qu'une influence négligeable sur les valeurs de l'expression $\frac{c^2}{C-c}$, qui reste constante. Mais dans le cas des électrolytes forts quelques pourcents de différence dans la valeur de c cause de très grandes différences dans la valeur $C-c$ et l'expression $\frac{c^2}{C-c}$ est considérablement influencé, si bien qu'on ne peut plus parler d'une valeur constante de cette expression. Les valeurs de λ_{∞} déterminées empiriquement, comme il a été mentionné plus haut, ne conviennent d'ailleurs qu'aux formules empiriques, qui ont servi de base à leur calcul et ne pourront jamais satisfaire à la loi d'Ostwald pour les électrolytes forts; elles conviendront au contraire aux électrolytes faibles. C'est là je crois, le point capital sur lequel on doit insister dans toute cette discussion de la loi d'Ostwald. Il résulte des considérations précédentes, que nous ne connaissons pas assez exactement les valeurs des conductibilités équivalentes des solutions diluées, pour qu'elles soient employées à la vérification de la loi d'Ostwald dans le cas des électrolytes forts. Les valeurs de λ_{∞} employées jusqu'à présent ne peuvent convenir à la loi d'Ostwald et elles sont plus incertaines encore étant donné l'arbitraire, qui a présidé à leur calcul.

Pour avoir le droit de calculer par extrapolation les λ_{∞} , il aurait fallu démontrer d'abord, que les formules empiriques, valables pour

că aceste formule empirice, aplicabile într'un anumit interval de concentrare, pot fi întinse fără inconvenient la soluțiile extrem de diluate. Dar o asemenea demonstrație nu s'a dat până în prezent; din contra totul arată că legile soluțiilor diluate nu se aplică celor concentrate. S'a demonstrat în adevăr o lege aplicabilă soluțiilor diluate: aceea însă tocmai legea lui *Ostwald*, care n'a fost confirmată încă pentru totalitatea electrolitelor, din cauza valorilor prea mari a lui λ_{∞} sau în orice cas arbitrare. Pentru calculul acestor valori au servit formule ca

$$\lambda = A - B\eta^{1/2} \text{ ori } \lambda = A - B\eta^{1/3}$$

λ fiind conductibilitatea echivalentă, η concentrarea pe litru și A, B , două constante. Tabloul următor arată că putem tot așa de bine întrebuința formula $\lambda = A - B\eta^{1/4}$.

KCl la 18°

η	129,65—68,25 $\eta^{1/2}$	132,3—45,52 $\eta^{1/3}$	135,1—40,1 $\eta^{1/4}$	Numerile din Kohlrausch și Holborn 1898
0.1	108.1	111.2	112.5	111.9
0.03	117.8	118.1	118.4	118.3
0.02	120.0	120.0	120.0	120.0
0.01	122.8	122.5	122.4	122.5
0.005	124.8	124.5	124.4	124.6
0.002	126.6	126.6	126.6	126.6
0.001	127.5	127.7	128.0	127.6

Calculul arată că putem întrebuința și formulele $\lambda = A - B\eta^{1/n}$ etc.

în general $\lambda = A - B\eta^{1/n}$.

Cu cât n e mai mic, cu atât $A = \lambda_{\infty}$ e mai mic și intervalul de concentrare căreia i se poate aplica, formula variază cu n .

Pentru cazul când $n=1$ avem

$$\lambda = A - B\eta$$

formulă aplicabilă soluțiilor foarte diluate. Dar această formulă e tocmai legea lui *Ostwald*, căci din

$$\frac{\alpha^2 \eta^2}{(1-\alpha)\eta} = K$$

avem

$$\frac{\eta}{1-\alpha} = K$$

observând că $\alpha^2=1$; de aici

$$\frac{\lambda_{\infty} \eta}{\lambda_{\infty} \lambda} = K$$

ceia ce dă

$$\lambda = A - B\eta$$

dacă punem

$$A = \lambda_{\infty} \text{ și } B = \frac{\lambda_{\infty}}{K}$$

un certain interval des concentrations, peuvent être employées, sans inconvénient dans le cas des solutions très diluées. Une pareille démonstration ne s'est produite jusqu'à présent; au contraire, tous les faits montrent, que les lois des solutions diluées ne s'appliquent pas aux solutions concentrées. On a démontré, il est vrai une loi applicable aux solutions diluées; c'est la loi d'*Ostwald*.

Elle n'a pas été jusqu'à présent confirmée pour la totalité des électrolytes, à cause des valeurs trop grandes de λ_{∞} , valeurs qui sont en tout cas arbitraires. On s'est servi pour leur calcul des formules

$$\lambda = A - B\eta^{1/2} \quad \lambda = A - B\eta^{1/3}$$

où λ est la conductibilité équivalente et η la concentration par litre. Le Tableau suivant montre qu'on peut employer aussi la formule $\lambda = A - B\eta^{1/4}$.

KCl. 18°

η	129,65—68,25 $\eta^{1/2}$	132,3—45,52 $\eta^{1/3}$	135,1—40,1 $\eta^{1/4}$	Kohlrausch et Holborn (1898)
0.1	108.1	111.2	112.5	111.9
0.03	117.8	118.1	118.4	118.3
0.02	120.0	120.0	120.0	120.0
0.01	122.8	122.5	122.4	122.5
0.005	124.8	124.5	124.4	124.6
0.002	126.6	126.6	126.6	126.6
0.001	127.5	127.7	128.0	127.6

On peut employer aussi

$$\lambda = A - B\eta^{1/5} \quad \lambda = A - B\eta^{1/6} \text{ etc.}$$

en général $\lambda = A - B\eta^{1/n}$.

Plus n est petit plus $A = \lambda_{\infty}$ est petit.

Toutes ces formules conviennent aux conductibilités, ce n'est que l'intervalle des concentrations, pour lequel la formule est valable, qui varie d'une formule à l'autre.

Dans le cas où $n=1$ on a

$$\lambda = A - B\eta$$

formule, qui s'applique aux solutions très étendues; mais cette formule exprime précisément la loi d'*Ostwald*, car

$$\frac{\alpha^2 \eta^2}{(1-\alpha)\eta} = K$$

se réduit à

$$\frac{\eta}{1-\alpha} = K$$

en remarquant que $\alpha^2=1$; on tire de là

$$\frac{\eta}{1 - \frac{\lambda}{\lambda_{\infty}}} = \frac{\lambda_{\infty} \eta}{\lambda_{\infty} - \lambda} = K$$

ce qui donne

$$\lambda = A - B\eta$$

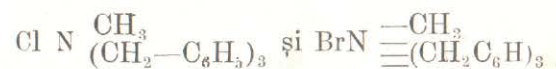
si l'on pose $A = \lambda_{\infty}$ et $B = \frac{\lambda_{\infty}}{K}$

În resumat, calculul lui λ_{∞} prin extrapolare din formulele empirice conduce la valori λ_{∞} , cari variază cu formula de interpelare în trebuințată. Valorile lui λ_{∞} așa determinate convin numai formulii empirice ce au servit la calculul lor; ele nu satisfac legea lui Ostwald și nu reprezintă adevăratele valori limite decât cu aproximație de câteva procente. Acest empirism exagerat a fost cauza, că până acum legea lui Ostwald n'a putut fi verificată în cazul electrolitelor tari.

Alegând convenabil valorile lui λ_{∞} și evitând toate cauzele de erori în determinarea conductibilităților echivalente, se găsește că legea maselor se aplică și electrolitelor tari. Se ajunge la același rezultat măsurând direct partea nedisociată din repartizarea electrolitului între apă și alt dizolvant insolubil în apă.

Fiind dată marea importanță a acestei probleme, Domnul K. Drucker, Privat docent în Leipzig, mi-a propus să reluăm în comun acest studiu. În cele ce urmează voi publica câteva din rezultatele, ce le-am obținut în Laboratorul de Chimie fizică al Universității din Iași cu privire la această chestiune. E vorba de o comunicare prealabilă, pe care o fac cu învoirea Domnului K. Drucker, rezultatele definitive urmând să fie publicate mai târziu.

Au fost supuse măsurilor două sări organice.

clorura și bromura de metiltribenzilamonium. Pentru a evita numele prea lung le voi arata, în cele ce urmează, de multe ori cu numele de clorură și bromură organică. Substanțele, preparate în stare de puritate de Dl K. Drucker au fost supuse la măsuri de conductibilitate în apă, isohidrie și solubilitate. Pentru a găsi valorile λ_{∞} s'a procedat în chipul următor: s'a determinat conductibilitatea electrică în concentrații așa, încât corecția datorită apei să fie foarte mică în comparație cu conductibilitatea soluției. S'a căutat apoi λ_{∞} care convine legii lui Ostwald și s'a comparat această valoare cu conductibilitățile echivalente din soluțiile foarte diluate. Concordanța între aceste numere a fost considerată ca o primă confirmare a legii lui Ostwald în cazul electrolitului tare.

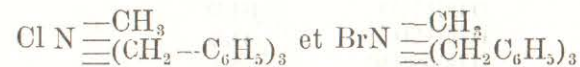
Datele din tablourile următoare se raportează la 18°; λ este conductibilitatea echivalentă, 1000 η concentrarea în litru exprimată în gr. mole. Capacitatea vasului electrolitic era determinată cu o soluție $\frac{1}{10}$ n KCl, pentru care s'a luat conductibilitatea specifică 0.01419.

En résumé, le calcul de λ_{∞} par extrapolation à l'aide des formules empiriques conduit à des valeurs de λ_{∞} , qui varient avec la formule d'interpolation employée. Ces valeurs ne conviennent qu'aux formules empiriques employées à leur calcul: elles ne peuvent satisfaire la loi d'Ostwald et ne représentent les vraies valeurs des conductibilités limites qu'à quelques centièmes près. Cet empirisme exagéré a été la cause, qu'on n'a pu, jusqu'à présent, vérifier expérimentalement la loi d'Ostwald dans le cas des électrolytes forts.

En choisissant convenablement les valeurs de λ_{∞} et en évitant toutes les causes d'erreurs dans la détermination des conductibilités équivalentes, on trouve que la loi des masses s'applique aussi aux électrolytes forts. On arrive au même résultat en mesurant directement (Rothmund et Drucker, Bogdan) la partie non-dissociée, par la méthode de la répartition de l'électrolyte entre l'eau et un autre dissolvant approprié, insoluble dans l'eau.

Étant donnée la grande importance de ce problème, Mr. K. Drucker de Leipzig m'a proposé de reprendre cette étude en commun. Dans ce qui suit j'ai l'intention de donner à la publicité—avec la permission de Mr. Drucker—quelques uns des résultats, que j'ai obtenus dans le Laboratoire de Chimie physique de l'Université de Jassy et qui se rapportent à ce problème. Il s'agit, comme on le voit, d'une communication préalable; les résultats définitifs doivent être publiés plus tard.

On a soumis à l'expérience les deux sels organiques.

le chlorure et le bromure de méthyltribenzyleammonium. Pour éviter leur nom trop long je les désignerai, souvent, dans ce qui suit, par le nom de bromure ou chlorure organique.

Les substances ont été préparées à l'état de pureté par Mr. Drucker, qui a eu l'amabilité de les mettre à ma disposition. Avec ces substances j'ai exécuté des mesures de conductibilité dans l'eau, d'isohidrie et de solubilité. Pour trouver les valeurs de λ_{∞} on a procédé de la façon suivante: on a déterminé la conductibilité électrique avec des concentrations telles, que la correction due à l'eau soit très petite, en comparaison de la conductibilité de la solution. On a cherché ensuite la valeur λ_{∞} qui convient à la loi d'Ostwald et on a comparé cette valeur aux conductibilités équivalentes des solutions très diluées. La concordance entre ces nombres a été considérée comme une première confirmation de la loi d'Ostwald dans le cas des électrolytes forts.

Les données consignées dans les tableaux suivants se rapportent à 18°; λ est la conductibilité équivalente, 1000 η la concentration exprimée en Moles par litre. La capacité du vase électrolytique était déterminée par une solution $\frac{1}{10}$ n KCl, pour laquelle on a pris $K=0.01419$.

y	s	s'	b	Gr. mole KBr în litru
10	0.002645	0.002627	0.004022	0.03356
10	0.001158	0.001168	0.001045	0.00839
2	0.001402	0.001401	0.002067	0.01678
4	0.001497	0.001495	"	"
6	0.001568	0.001571	"	"
8	0.001624	0.001629	"	"
10	0.001668	0.001672	"	"
2	0.001385	0.001384	0.001967	0.01597
4	0.001469	0.001471	"	"
6	0.001531	0.001534	"	"
8	0.001579	0.001580	"	"
10	0.001621	0.001618	"	"

Să însumăm prin α și C gradul de disociere și concentrarea pentru bromura organică și prin α' și C' aceleași cantități la KBr . Condiția de isohidrie e

$$\alpha C = \alpha' C'$$

$$\text{Fiindcă } \alpha = \frac{\lambda}{\lambda_{\infty}}$$

$$\alpha' = \frac{\lambda'}{\lambda'_{\infty}}$$

$$\text{și } \lambda = \frac{k}{C}$$

$$\lambda' = \frac{k'}{C'}$$

avem

$$\frac{k}{\lambda_{\infty}} = \frac{k'}{\lambda'_{\infty}}$$

unde k și k' sunt conductibilitățile specifice ale soluțiilor isohidrice, care ar fi în cazul nostru soluțiile 0.01667 n bromură organică și 0.01597 n KBr . Atunci

$$\frac{0.001269}{84.5} = \frac{0.001967}{\lambda'_{\infty}}$$

ceea ce dă pentru KBr $\lambda'_{\infty} = 131$, pe când valoarea adoptată e aproximativ 132. Isohidria nu contrazice deci valoarea $\lambda_{\infty} = 84.5$ la bromura organică. Din nenorocire metoda aceasta nu-i destul de sensibilă. De aceea ni-am adresat la o altă metodă, determinarea solubilității bromurei organice sub influența KBr .

După teoria lui Nernst¹⁾ solubilitatea bromurei organice va fi micșorată de KBr . Scoborârile de solubilitate și deci cantitățile de bromură organică dizolvate la saturație în un litru de soluție de KBr pot fi ușor calculate.

1) Theoretische Chemie 1907, pag. 528.

y	s	s'	b	Gr. Molén KBr. par litre
10	0.002645	0.002627	0.004022	0.03356
10	0.001158	0.001168	0.001045	0.00839
2	0.001402	0.001401	0.002067	0.01678
4	0.001497	0.001495	"	"
6	0.001568	0.001571	"	"
8	0.001624	0.001629	"	"
10	0.001668	0.001672	"	"
2	0.001385	0.001384	0.001967	0.01597
4	0.001469	0.001471	"	"
6	0.001531	0.001534	"	"
8	0.001579	0.001580	"	"
10	0.001621	0.001618	"	"

Désignons par α et C le degré de dissociation et la concentration pour le bromure organique et par α' , C' les mêmes quantités pour KBr ; la condition d'isohydrie s'exprime par:

$$\alpha C = \alpha' C'$$

$$\text{Comme } \alpha = \frac{\lambda}{\lambda_{\infty}}$$

$$\alpha' = \frac{\lambda'}{\lambda'_{\infty}}$$

$$\text{et } \lambda = \frac{k}{C}$$

$$\lambda' = \frac{k'}{C'}$$

k et k' étant les conductibilités spécifiques; on trouve:

$$\frac{k}{\lambda_{\infty}} = \frac{k'}{\lambda'_{\infty}}$$

On peut considérer la solution 0.01667 n, de bromure organique comme étant, d'après la tableau précédent, isohydrique avec 0.01597 n KBr . Alors,

$$\frac{0.001269}{84.5} = \frac{0.001967}{\lambda'_{\infty}}$$

ce qui donne, pour KBr $\lambda'_{\infty} = 131$. Dans les tableaux de Landolt-Börnstein-Meyerhoffer on trouve pour KBr , $\lambda_{\infty} = 132$, ce qui montre que l'isohydrie ne contredit pas la valeur $\lambda_{\infty} = 84.5$ pour le bromure organique. Cette méthode de détermination de l'isohydrie est peu sensible; aussi avons-nous fait appel à une autre méthode, la détermination de la solubilité du bromure organique sans l'influence de KBr . Les deux sels ayant un ion commun, KBr doit abaisser, d'après la théorie de Nernst¹⁾, la solubilité du bromure organique. On peut calculer facilement les valeurs de cette solubilité dans une solution de KBr , dont la concentration est x gr. moles par litre.

1) Theoretische Chemie 1907, pag. 528.

Pentru bromura organică la 18° în apă avem

$$\frac{c^2}{C-c} = 0.141$$

cum $C=0.0199$, formula aceasta permite determinarea lui c și deci a lui $C-c=a$. În o soluție care are x mole KBr la litru, avem

$$\frac{c_1 (c_1 + x)}{C_1 - c_1} = \frac{c_1 (c_1 + x)}{C - c} = \frac{c_1 (c_1 + x)}{a} = 0.141$$

de unde calculăm pe c_1 și de aici pe $C_1 = c_1 + a$. C_1 așa calculat e solubilitatea bromurei organice în litru de soluție. În tabloul următor se găsește solubilitatea acestei substanțe (colona III) calculată și măsurată (colona II) sub influența cantităților de KBr arătate în colona I.

I	II	III
Gr. mole KBr la litru	Solubilitatea găsită	Solubilitatea calculată
0.00	0.0199 gr. mol.	—
0.005	0.0178	0.0176
0.010	0.0155	0.0156

Numerile găsite sunt media a 2 ori 3 numere cari concordau sub 2%. Concordanța între numerile găsite și cele calculate este destul de bună. Ea probează că scoborârea solubilității se face după legea maselor; ea face probabilă valoarea 0.141 a constantei disocierei isoterme, găsită pe cale electrică.

Soluțiile de bromură organică întrebuințate la măsura conductibilităților au fost în parte analizate, în parte preparate prin diluarea unui volum cunoscut de soluție analizată, cu un volum cunoscut de apă distilată.

Toate analizele au fost efectuate după *Volhard*. Adăogând soluția de $AgNO_3$ la cea de sare organică, $AgBr$ nu se separă, ci rămâne

Pour le bromure organique pur on a dans l'eau à 18°

$$\frac{c^2}{C-c} = 0.141 \quad (1)$$

où c est la concentration de la partie dissociée et C la concentration totale.

Dans une solution diluée de KBr qui a x gr. moles dans un litre

$$\frac{c_1 (c_1 + x)}{C_1 - c_1} = 0.141 \quad (2)$$

On tire de (1) la valeur

$$C - c = C_1 - c_1 = a$$

qui permet de calculer la valeur de c_1 par la formule

$$\frac{c_1 (c_1 + x)}{C_1 - c_1} = \frac{c_1 (c_1 + x)}{a} = 0.141$$

c_1 étant la concentration de la partie dissociée en présence du KBr : en ajoutant la partie dissociée c_1 à la partie non-dissociée a , on obtient la solubilité du bromure organique dans un litre de solution de KBr . La solubilité du bromure organique dans un litre d'eau à 18° est 0.0199 gr. moles. Dans le tableau suivant on trouve la solubilité de cette substance sous l'influence des quantités de KBr inscrites dans la colonne I. La colonne II contient les solubilités du bromure organique trouvées expérimentalement et la colonne III les mêmes solubilités calculées, comme on l'a indiqué plus haut.

I	II	III
Gr. Mol KBr . par litre	Solubilités trouvées	Solubilités calculées
0.00	0.0199	—
0.005	0.0178	0.0176
0.010	0.0155	0.0156

Les nombres trouvés sont la moyenne de 2 ou 3 valeurs, qui concordent à 2%. La concordance entre les nombres *trouvés* et *calculés* est remarquable. Elle prouve que l'abaissement de la solubilité se fait d'après la loi des masses; elle rend aussi probable la valeur 0.141 de la constante trouvée à l'aide des conductibilités électriques.

Les solutions de bromure organique employées à la mesure des conductibilités ont été en partie analysées, en partie préparées par dilution d'un volume connu de solution avec un volume connu d'eau distillée. Toutes les analyses ont été effectuées d'après *Volhard*. En ajoutant la solution de $AgNO_3$ à celle du bromure organique, le $AgBr$

în stare coloidală¹⁾. Soluția ei e gălbie; adăogire de HNO_3 ori sulfat feriamoniacal precipită coloidul. După precipitare s'a retitrat fără a filtra bromura de argint precipitată.

Odată ori de două ori s'a filtrat la cald Br Ag precipitată; azotatul bazei organice se separă în acest cas prin răcire sub formă de frumosi cristali, greu solubili în apă rece.

Conductibilitatea electrică a fost determinată prin metoda lui Kohlrausch cu telefon și punte cu fir.

Clorura organică la 18°

S'a determinat conductibilitatea prin aceeași metodă ca la substanța precedentă. Resultatele se găsesc consemnate în tabloul următor, în care literile întrebuițate conservă aceeași însemnare ca și în cazul bromurei.

1000η	λ	$\frac{c^2}{C-c}$	$\lambda_\infty=81.8$
0.03767	70.9	—	
0.01883	74.7	0.181	
0.01569	75.7	0.180	
0.01345	76.4	0.178	
0.01177	77.0	0.178	
0.01046	77.4	0.174	
0.009415	77.8	0.174	
0.006277	79.0	0.171	
0.004707	79.8	0.183	

Măsurile în soluțiile foarte diluate dau

1000η	λ
0.002353	81.4
0.001569	82.0
0.001177	82.4

1) Am măsurat cu ocazia aceasta conductibilitatea unei soluții de bromură organică, căreia i se adăogase cantitatea echivalentă de Ag NO_3 ; în soluție avem azotatul de metiltribenzilamonium și Br Ag coloidală; concentrarea lor comună era 0.00396 n mole; conductibilitatea specifică a acestei soluții fu găsită $K=0.000300$, pe când cea calculată luind pentru azotatul bazei organice $\lambda_\infty=79 \text{ K}=0.000313$, în ipoteza că coloidul nu conduce curentul. Ipoteza cum se vede e confirmată, ba mai mult coloidul absoarbe electrolit. Poate că $\lambda_\infty=79$ e prea mare. Se prepară de asemenea Ag I coloidal tratând o soluție de iodură a aceleiași baze organice cu cantitatea echivalentă de Ag NO_3 . Soluția conținea de data asta pe lângă azotatul bazei organice și Ag I coloidal, care comunica soluției o frumoasă culoare verzie; concentrarea comună a coloidului și a electrolitului era $\frac{1}{600}$ n; în ipoteza că coloidul nu ia parte la conducerea curentului se calculează $K=0.000132$ cu $\lambda_\infty=79$; direct a fost găsit $K=0.000130$. Soluțiile acestea de bromură și iodură de Ag coloidală erau complet clare. (Vezi *Ernst Cohen, Eder's Jahrbuch für Photographie, 1895*, apoi *Lottermooser, Zeitschrift für Elektrochemie 1908*).

ne se sépare pas, mais reste à l'état colloïdal¹⁾. Sa solution est jaunâtre; le Ag Br se précipite par addition de HNO_3 et de sulfate ferri-ammoniacal. On a retitré, sans avoir filtré le bromure d'argent précipité. Une ou deux fois on a filtré à chaud le Br Ag , après l'avoir précipité par HNO_3 et chauffé au bain-marie. L'azotate de la base organique se séparait à froid sous forme de beaux cristaux peu solubles dans l'eau froide.

La conductibilité électrique a été déterminée par la méthode de Kohlrausch avec pont à fil et téléphone.

Le chlorure organique à 18°

On a mesuré les conductibilités par la même méthode que dans le cas du sel précédent. Les résultats se trouvent consignés dans le tableau suivant, où les lettres employées conservent les mêmes significations, que dans le cas du bromure.

1000η	λ	$\frac{c^2}{C-c}$	$\lambda=81.8$
0.03767	70.9	—	
0.01883	74.7	0.181	
0.01569	75.7	0.180	
0.01345	76.4	0.178	
0.01177	77.0	0.178	
0.01046	77.4	0.174	
0.009415	77.8	0.174	
0.006277	79.0	0.171	
0.004707	79.8	0.183	

Les mesures dans les solutions diluées donnent

1000η	λ
0.002353	81.4
0.001569	82.0
0.001177	82.4

1) J'ai mesuré à cette occasion la conductibilité d'une solution de bromure organique à laquelle on avait ajouté la quantité équivalente de Ag NO_3 ; dans la solution se trouve Br Ag colloïdal et l'azotate de la base organique; leur concentration commune était 0,0396 gr. moles; la conductibilité spécifique de cette solution fut trouvée $K=0.000300$, pendant que le calcul donne, 0,000313, avec $\lambda_\infty=79$, dans l'hypothèse que le colloïde ne conduit pas le courant. Cette hypothèse se trouve donc confirmée; on voit même que le colloïde absorbe une partie de l'électrolyte; peut-être aussi $\lambda_\infty=79$ est un peu trop grand. On prépare aussi le Ag I colloïdal en traitant une solution de l'iodure de la même base organique avec la quantité équivalente Ag NO_3 .

La solution contenant l'azotate de la base organique et l'iodure d'argent colloïdal avait une belle couleur verdâtre; la concentration commune de ces deux substances était $\frac{1}{600}$ n; dans l'hypothèse, que le colloïde ne conduit pas le courant, on calcule la conductibilité spécifique $K=0.000132$ avec $\lambda_\infty=79$ pour l'azotate de la base organique; on a trouvé directement $K=0.000130$. Ces solutions de Ag Br et Ag I colloïdales étaient complètement claires (voir *Ernst Cohen, Eder's Jahrbuch für Photographie 1895*).

S'a analizat după *Volhard* numai soluția 0.03767 n; clorura de argint coloidală a fost precipitată prin HNO_3 , încălzită la baie mariană, filtrată și în liciid s'a retitrat AgNO_3 pus în exces. S'au preparat celelalte soluții amestecând volume cunoscute de soluție și de apă distilată. Se întrebuițau în acest scop pipete, a căror volum fusese cu precizie determinat. Pentru ca gazurile din atmosferă ori corpurile solide să nu se disolve în liciidele pipetate, se lega pipeta cu un tub conținând var sodat între dopuri de vată. Când pipeta se deșerta, aerul era silit să se filtreze prin acest tub, lăsând într'ânsul CO_2 și corpurile solide. Făcând determinări de conductibilități am observat adeseori că suflând de-a dreptul în pipetă, fără a o fi prevăzut cu tubul cu var sodat, conductibilitățile erau neegale și totdeauna prea mari. Acest rezultat se datora gazurilor din expirație. Prin procedeul indicat, această cauză de erori e complet eliminată ultima picătură de liciid din pipetă era totdeauna suflată cu ajutorul tubului plin cu var sodat. Ca totdeauna în cazul sărurilor s'a scăzut și acum conductibilitatea apei din aceea a soluției.

Din cele ce preced rezultă:

1) Că valorile λ_∞ sunt cunoscute acum în mod foarte necomplet; aceste valori sunt ceva prea mari;

2) pentru a găsi aceste valori e de preferat să se determine o serie de valori a conductibilităților așa ca corecția apei să fie foarte mică. Se încearcă a se lega aceste valori și concentrațiile prin o formulă analogă cu legea lui *Ostwald* și se determină λ_∞ care convine aceluiași legi. Se verifică valoarea obținută pe alte căi.

3) Legea lui *Ostwald* pare că se aplică celor 2 sări organice studiate, clorura și bromura de metiltribenzilamonium. Diferențele săruri nu par să fie tot atât de tare dissociate în soluții echivalente.

4) Experiențele cari sunt în curs, vor arata dacă aceste concluzii sunt definitive sau nu.

Am observat deja că datele experimentale din acest studiu fac parte din o lucrare mai întinsă executată în comun cu Dl Dr. K. *Drucker* din Leipzig, care a binevoit să-mi trimeată substanțele utilizate în cursul acestei lucrări. Imi îndeplinesc o plăcută datorie adresându-i mulțumirile mele pentru interesul ce l-a aratat acestei lucrări și pentru prețioasele sfaturi ce mi-a dat.

On n'a pas analysé d'après *Volhard*, que la solution 0.03767 n; le chlorure d'argent colloïdal a été précipité par HNO_3 , chauffé au bain-marie, filtré et dans le liquide on a retitré le AgNO_3 avec du rhodanate. On a préparé les autres solutions en mélangeant des volumes mesurés de solution et d'eau distillée; on employait dans ce but des pipettes jaugées avec toute la précision possible. Pour éviter que les corps solides et les gaz de l'atmosphère ne se dissolvent dans les liquides, on reliait la pipette à l'aide d'un tube en caoutchouc à un tube rempli de NaOH et de chaux maintenus avec des tampons de ouate; l'air qui passait dans la pipette laissait dans ce tube le CO_2 et les corps solides, qui comme le carbonate d'ammonium, peuvent être très nuisibles. En faisant des mesures de conductibilité électrique j'ai remarqué souvent, qu'en soufflant dans la pipette, sans l'avoir muni du tube rempli de chaux et NaOH ces valeurs des conductibilités étaient trop grandes; ce résultat était certainement dû aux gaz de l'expiration, qui se dissolvant dans le liquide élevait sa conductibilité. Par le procédé indiqué cette cause d'erreur a été complètement évitée; la dernière goutte de liquide de la pipette était toujours soufflée, en s'aidant du tube plein de chaux et NaOH .

Comme toujours dans le cas des sels, on a retranché la conductibilité de l'eau distillée de la conductibilité de la solution.

Il résulte de ce qui précède:

1) Que les valeurs des λ_∞ ne sont connues à présent que d'une manière très incomplète; ces valeurs sont un peu trop grandes;

2) Quo pour trouver ces valeurs il est préférable de suivre une marche inverse de celle adoptée jusqu'à présent. On détermine pour cela une série de valeurs de λ pour une substance dans de concentrations telles, que la correction apportée à cause de la conductibilité de l'eau soit très petite. On cherche ensuite à relier ces nombres par la formule d'*Ostwald* et on détermine de la sorte le λ_∞ qui convient à cette loi. On vérifie la valeur de λ_∞ ainsi obtenue par d'autres moyens.

3) Tous les faits précédents semblent montrer que la loi d'*Ostwald* s'applique au chlorure et au bromure de méthyltribenzylammonium étudiés. Les sels KBr , chlorure et bromure organique ne sont pas isohydrique dans des concentrations équivalentes, c'est-à-dire, n'offrent pas le même degré de dissociation.

4) Les expériences qui sont en cours, montreront, si ces conclusions seront définitives ou non.

J'ai déjà remarqué que les données expérimentales font partie d'un travail plus étendu, exécuté en commun avec Mr. K. *Drucker* de Leipzig, qui a mis à ma disposition les substances, que j'ai expérimentées. Je me fais un plaisir de lui témoigner ma gratitude pour le vif intérêt qu'il a montré à la réussite de ce travail et pour ses précieux conseils.

Scarlatinela, scarlatineola, pseudo-scarlatina, boala a patra sau rubeolă scarlatiniformă ?

DE

DR. M. MANICATIDE

Profesor la Clinica infantilă

Părerile patologiştilor relative la boala descrisă în 1900 de *Dukes* sub numele de boala a patra, sunt încă împărţite. Unii o consideră ca o formă atenuată a scarlatinei, alţii ca o formă clinică specială şi destul de frecventă a rubeolei şi în fine o a treia categorie e de părerea lui *Dukes*, considerând-o ca o boală specifică, deosebită de scarlatină şi de rubeolă.

Este absolut necesar pentru a ne face o părere personală să fi observat înşine copiii, cari, pe lângă boala a patra, să fi avut înainte sau după această boală scarlatină şi rubeolă. Având prilejul să observăm 9 bolnavi atinşi de boala lui *Dukes*, cari au avut mai înainte sau au căpătat mai în urmă scarlatina şi rubeola, credem interesant a publica observaţiunile pentru a contribui astfel la lămurirea chestiunii.

Vom expune pe scurt aceste observaţiuni pentru a trage mai la urmă concluziunile necesare.

I) C. B., în vârstă de 10 ani, a avut rubeolă tipică observată de noi, în Octombrie 1909. La 8 Ianuarie 1910 erupţiune scarlatiniformă, apiretică, însoţită de o uşoară tumefacţie a amigdalelor, fără altă turburare. Persistenţa a erupţiunii în timp de 48 ore; lipsă de descuamaţie după 2 săptămâni, lipsă de complicaţie renală după a patra săptămână. La începutul lunii Martie a. c. morbili de intensitate mijlocie şi cu evoluţie obişnuită.

II) M. B., în vârstă de 7 ani, sora precedentului, a avut rubeolă în acelaş timp cu fratele său, în 1909. La 25 Ianuarie 1910 fetiţa capătă o erupţiune apiretică ca şi fratele ei. Mersul şi caracterele clinice sunt aceleaşi. Erupţiunea persistă trei zile. Nu e nici descuamaţiune nici leziune renală. Copila capătă morbili la 2 săptămâni după îmbolnăvirea fratelui.

III) B. P., în vârstă de 35 ani, a avut o scarlatină şi rubeolă cu câţi-va ani înainte. Scarlatina a fost urmată de nefrită şi de o descuamaţiune abundentă, care a ţinut-o mai mult de 6 săptămâni în pat.

Scarlatinelle, scarlatinéole, pseudo-scarlatine, quatrième maladie ou rubeole scarlatiniforme ?

PAR LE

DR. M. MANICATIDE

Professeur de Clinique infantile

Les opinions des pathologistes sont encore partagées au sujet de la maladie décrite en 1900 par *Dukes* sous le nom de „fourth disease“. Les uns la considèrent comme une forme atténuée de la scarlatine, les autres comme une forme clinique spéciale et assez fréquente de la rubeole et enfin une troisième catégorie se range à l'avis de *Dukes* en la considérant comme une maladie spécifique différant de la scarlatine et de la rubeole.

Pour se faire une opinion personnelle il est indispensable d'avoir observé soi-même plusieurs cas chez des enfants qui auraient eu, avant ou après, la scarlatine et la rubeole.

Ayant eu l'occasion de voir 9 malades atteints de cette maladie, avant ou après la scarlatine et la rubeole, nous avons cru intéressant d'en publier les observations, pour contribuer ainsi à élucider la question.

Nous allons exposer les observations résumées de ces cas, pour en tirer ensuite les conclusions nécessaires.

I) C. B., âgé de 10 ans, a eu la rubeole typique, observée pas nous-même, en Octobre 1909. Le 8 Janvier 1910, éruption scarlatiniforme, apyrétique, accompagnée d'une légère tuméfaction des amygdales, sans aucun autre trouble. Persistence de l'éruption pendant 48 heures, pas de desquamation, pas de complication rénale. Au commencement du mois de Mars rougeole de moyenne intensité à évolution habituelle.

II) M. B., âgée de 7 ans, sœur du précédent, a eu la rubeole en même temps que son frère, en 1909. Le 25 Janvier 1910, l'enfant a la même éruption scarlatiniforme, apyrétique que son frère avait eue 18 jours plus tôt. L'évolution et les caractères cliniques sont presque les mêmes. L'éruption persiste trois jours; il n'y a pas de desquamation ni d'affection rénale. Deux semaines après la rougeole de son frère, elle en est aussi atteinte.

III) B. P., âgée de 35 ans, a eu la scarlatine et la rubeole quelques années avant, scarlatine suivie une forte néphrite et d'une desquamation qui l'ont forcée à garder le lit plus de six semaines.

174

În privința rubeolei ar fi fost discuțiune între medici dacă nu era morbilă. În Ianuarie 1910 prezintă o nouă erupțiune, care o face să se toamă de o recidivă a scarlatinei. Am văzut-o în ziua erupțiunii, având puțină febră, exantem scarlatiniform de nuanță ceva mai palidă și mai difuz, fără punctele mai intens colorate caracteristice scarlatinei. Faringele puțin mai roșu, fără adenopatie. Inceputul boalei a fost brusc, fără vărsături, dureri de cap, sau fior. Erupțiunea a durat aproape trei zile, febra numai 36 de oare. N'a fost descuamație nici albuminurie după săptămâni.

IV) M. C., în vârstă de 5 ani, a avut scarlatină în 1909. În Martie 1910 are o nouă erupțiune sămănând cu a scarlatinei și însoțită de puțină febră (38°) și de o adenopatie cervicală destul de pronunțată. Medicul consultat îl crede atins de o ușoară scarlatină recidivată. Noi facem însă diagnosticul de boala lui Dukes și-l ținem în observație 15 zile. De a 2-a zi febra dispare, exantemul mai persistă o zi, fără să mai fie urmat de descuamațiune. Copilul e pus în contact cu sora sa fără să o contagioneze. În timpul epidemiei din urmă amândoi copiii capătă rubeola.

V) G. Gh., în vârstă de 15 ani, a avut scarlatină și morbilă. El trimis la 12 Noembrie 1909 la Pavilionul de scarlatină pentru o erupțiune scarlatiniformă însoțită de puțină febră (38°) ușoară durere de gât, care e roșu și adenopatie submaxilară puțin pronunțată. A doua zi și în zilele următoare temperatura e normală. Erupțiunea persistă trei zile. După 17 zile de ședere în spital, nu prezintă nici descuamație, nici vre-o altă complicație.

VI) M. U., de 3 ani, se prezintă la Policlinică la 12 Februarie 1910 pentru o erupție scarlatiniformă ce apăruse în timpul nopții. Copilul a vărsat dimineața, în urma unei doze de ulei de ricin. Febra a dispărut complet, de și după spusa mamei în timpul nopții fusese mare. Limba nu e încercată, faringele e roșu, ganglionii submaxilari puțin măriți. După 2 zile erupția nu se mai vede și copila este complet sănătoasă. N'a avut descuamație după 15 zile, suferise de rubeolă în Decembrie 1909.

VII) Gh. G., în vârstă de 12 ani, a avut morbilă și scarlatină în 1904, rubeolă în 1909. În Noembrie același an o erupțiune scarlatiniformă însoțită de febră, fără adenopatie cervicală. Erupțiunea durează 3 zile fără febră și copilul capătă mai în urmă un icter cataral.

VIII) V. I., în vârstă de 7 ani, a avut rubeola în timpul convalescenței unei scarlatine grave, în Octombrie 1907. În Decembrie același an, erupțiune roșie deschisă, difuză, întinsă pe trunchiu, mai puțin vizibilă pe brațe și membrele inferioare. Erupțiunea a apărut brusc, după o indispoziție ușoară, cu febră (38,2), roșeață și ușoară umflătură a

La rubeole a été très légère, mais les médecins qui l'ont vue ont hésité entre la rougeole et la rubéole.

En Janvier 1910, la malade est atteinte d'une nouvelle éruption qui lui fait craindre une récidive de la scarlatine. Nous l'avons vue le jour même de l'éruption; celle-ci avait tous les caractères de l'exanthème scarlatineux, sauf la coloration qui était plutôt rose. La gorge un peu rouge sans adénopathie, légère fièvre 37°, 38°.

Le début de la maladie a été brusque, sans vomissements, maux de tête ni frisson. L'éruption a duré à peu près trois jours, la fièvre seulement 36 heures: pas de desquamation, pas d'albumine.

IV) M. C., âgé de 5 ans, a eu la scarlatine en 1909. Au mois de Mars 1910 il a une nouvelle éruption ressemblant à celle de la scarlatine, accompagnée d'une légère fièvre (38°) et d'une adénopathie cervicale assez prononcée. Le médecin consulté le considère comme étant atteint d'une légère récidive de scarlatine. Nous faisons le diagnostic de la maladie de Dukes et nous tenons le malade isolé pendant 15 jours. Dès le lendemain la fièvre disparaît, l'éruption persiste encore 24 heures sans être suivie de desquamation. L'enfant est mis en contact avec sa sœur qui n'est pas contagionnée. Pendant l'épidémie, qui a sévi à Iassy durant ses derniers mois, les deux enfants furent atteints de la rubeole.

V) G. G., âgé de 15 ans, a eu la scarlatine et la rougeole. Il est envoyé le 12 XI 1909, au pavillon de la scarlatine, pour une éruption scarlatiniforme, accompagnée de 38° de fièvre, d'un léger mal de gorge et d'une légère adénopathie sousmaxillaire. Le lendemain et les jours suivants température normale, éruption persistante pendant trois jours. Retenu 17 jours à l'hôpital, il n'a pas présenté de desquamation ni d'autres complications.

VI) M. U., 3 ans, se présente à la clinique le 12 Février 1910 pour une éruption scarlatiniforme, survenue pendant la nuit précédente. L'enfant a vomi le matin, après l'éruption et à la suite d'un purgatif (huile de ricin) mais elle n'a pas de fièvre, la langue n'est pas chargée, le pharynx est rouge. Elle a eu, nous dit la mère, au moment de l'éruption une forte fièvre. Les ganglions sousmaxillaires sont augmentés de volume. Après deux jours l'éruption a disparu et l'enfant est complètement remise. Pas de desquamation après 15 jours. L'enfant avait eu la rubeole au mois de Décembre 1909.

VII) Gr. G., âgé de 12 ans, a eu la rougeole et la scarlatine en 1904, la rubeole en 1909. Au mois de Novembre de la même année, éruption scarlatiniforme, accompagnée de fièvre, sans adénopathie cervicale. L'éruption dure trois jours sans fièvre et l'enfant est atteint, huit jours après, d'un icterè catarrhal.

VIII) V. I., âgé de 9 ans, a eu la rubeole pendant la convalescence d'une scarlatine assez grave en Octobre 1907. Au mois de Décembre de la même année, éruption rose diffuse, étendue sur le tronc, peu apparente sur les extrémités, survenue brusquement à la suite d'une légère indisposition, avec fièvre (38°,2), rougeur et tuméfaction des

amigdalelor. Febra dispare către seară, erupțiunea după 2 zile. Nici o complicațiune de 4 săptămâni.

IX) R. S., în vârstă de 6 ani, prezintă în a 3-a zi a unei convalescențe normale după scarlatină, o mică ridicare de temperatură (37°7), cu erupțiune scarlatiniformă pe tot corpul, cu pete izolate pe antebrațe și gambe. Faringele nu e roșu, ganglionii submaxilari nu sunt tumefiați; evoluția completă se face în trei zile, fără nici o urmare. După 3 ani, în Noembrie 1909, suferă de o rubeolă tipică.

Înainte de a expune concluziunile care rezultă din observațiunile noastre e util să rezumăm literatura publicată asupra chestiunii și de care am putut dispune aci în Iași.

Clement Dukés întrebuințază pentru întâia oară numele de boala a patra „*fourth disease*“ în 1900 în articolul său intitulat: asupra confuziunii a două boale diferite sub numele de rubeolă¹⁾. Această publicațiune a provocat o discuțiune vie între patologii englezi și americani.

Între numeroasele studii publicate trebuie citat ca cel mai bine documentat al lui *I. I. Weaver*, din 1901.

În cele 14 observațiuni personale, boala a patra fusese urmată sau precedată de scarlatină. În ceea ce privește caracterele clinice, cazurile lui *Weaver* sunt aproape identice cu tabloul schițat de *Dukés*.

Dintre autorii cari nu admit felul de a vedea a lui *Dukés* putem cita pe *C. Killick Millard*, *William Watson*, *H. L. K. Schaw*²⁾.

Autorii franceji și germani nu s'au ocupat de această boală de cât de la 1904 încoace. *Bokay* atrage atențiunea asupra ei printr'o scurtă dare de seamă în *Deutsche med. W.* No. 43 și apoi într'un articol mai lung în manualul de medicină infantilă al lui *Pfaundler*³⁾.

Cam în acelaș timp *L. Cheinisse*⁴⁾ publică un articol critic prin care caută să demonstreze identitatea boalei descrise de *Dukés* cu rubeola scarlatinosa descrisă în 1889 de *Filatow*. Propune asemenea să se părească numele bizar de boala a patra și să se adopte cel de scarlatineola sau mai bine acel de pseudo-scarlatină epidemică.

Tot atunci *Unruh*⁵⁾ bazat pe o întinsă experiență personală și pe mai multe cazuri publicate mai înainte sub numele de rubeolă cu evoluțiune anormală, insistă asemenea asupra specificității boalei și asupra unora din caracterele ei clinice. Propune numele de boala lui *Filatow-Dukés*.

1) The Lancet, 14 July 1900.

2) După Bokay.

3) Leipzig. 1906. Vol. I, pag. 717.

4) Semaine Med. 1905 pag. 145.

5) Arch. für kl. Med. vol. 85 I. II.

amygdales. La fièvre disparaît le soir même, l'éruption pâlit le lendemain. Aucune complication après 4 semaines d'observation.

IX) R. S., âgé de 6 ans, au 32-ième jour de la convalescence après la scarlatine, présente une légère élévation de la température (37°7) accompagnée d'une éruption scarlatiniforme sur tout le corps, avec taches isolées sur les avant-bras et les jambes; pas de rougeur du pharynx, pas d'adénopathie; évolution complète en 3 jours, sans suites. Après 3 ans, en Novembre 1909, rubeole typique.

Nous croyons utile de citer en quelques mots, avant d'exposer les conclusions qui résultent des précédentes observations ainsi que notre manière d'envisager la question, d'après la littérature publiée à ce sujet que nous avons pu nous procurer à Iassy.

Clément Dukés emploie pour la première fois le nom de quatrième maladie „*fourth disease*“ en 1900, dans son article intitulé „*Sur la confusion de deux maladies différentes sous le nom de rubeole*“¹⁾. Cette publication a provoqué une vive discussion parmi les pathologistes anglais et américains.

Parmi les nombreuses études publiées, il faut citer celle de *J. J. Weaver*, de 1901. Il décrit 14 observations personnelles dans lesquelles, la maladie avait suivi ou précédé la scarlatine. Quant aux caractères cliniques, les cas de *Weaver* sont presque identiques au tableau esquissé par *Dukés*.

Parmi les auteurs qui n'admettent pas la manière de voir de *Dukés* il faut citer²⁾: *C. Killick Millard*, *William Watson*, *H. L. K. Schaw*.

Les auteurs français et allemands ne se sont occupés de cette maladie qu'à partir de l'année 1904.

M. Bokay attire l'attention par une courte communication dans la *Deut. Med. Woch.* No. 43 et ensuite par un article plus étendu dans le „*Manuel de médecine infantile*“ de *Pfaundler*³⁾.

Entre temps *M. L. Cheinisse*⁴⁾ publie un article critique par lequel il cherche à démontrer l'identité de la *fourth disease* et de la *rubeola scarlatinosa* décrite en 1889 par *Filatow*. Il propose aussi d'abandonner le nom bizarre de *quatrième maladie* et d'adopter celui de *scarlatinéole* ou mieux celui de *pseudo-scarlatine épidémique*.

Presque en même temps *M. Unruh*⁵⁾, à la suite d'une expérience personnelle étendue et de plusieurs cas publiés auparavant sous le nom de rubeole à évolution anormale, insiste aussi sur la spécificité de la maladie et sur certains caractères cliniques. Il propose de la nommer *maladie de Filatow-Dukés*.

1) The Lancet, 14 July 1900.

2) D'après Bokay l. c.

3) Leipzig 1906 vol. I, pag. 717.

4) Semaine médicale 1905 p. 145.

5) Arch. f. kl. Med. B. 85 I II.

În ședința de la 2 Mai a societății de pediatrie din München, v. Ranke consideră boala lui *Dukes* ca nestabilită definitiv, iar *Trumpp*, după durata incubățiunii, dată de *Dukes*, o crede apropiată de rubeolă.

Pentru complectare, vom cita trei cazuri clinice, nedocumentate suficient, publicate de doi medici unguri, *Märer* și *Sternberg*, sub inspirația lui *Bókay*.

Edson ¹⁾, în *Brooklyn med. Journ* 1905, relatează o epidemie de 64 de cazuri, dintre care 12 aveau și semnul lui *Koplik*. *Edson* consideră boala ca un intermediar între rubeola comună și afecțiunea descrisă de *Dukes*.

După descrierea lui *Edson*, însă, ni se pare că a fost o epidemie de morbili ușori, de și autorul emite ideea curioasă că ori-ce exantem morbiliform sau scarlatiniform nu e de cât o varietate a aceleiași boale.

Hilsam ²⁾, din experiență proprie și din articolele cetite, nu se poate convinge de specificitatea boalei lui *Filatow-Dukes* pe care înclină să o considere mai mult ca o scarlatină ușoară.

După dânsul rubeola localizată (*Tschamer*) eritemul infecțios (*Schmidt*) scarlatinoida (*Trammer*) eritemul simplu marginal (*Feilchenfeld*) și a cincea boală (*Cheinisse*) ar fi nume diferite pentru aceeași boală.

Leon ³⁾ într'un studiu asupra sângelui bolnavilor atinși de boala a patra, stabilește o scădere a leucocitelor cu predominanța mononuclearelor, fapt care ar ușura mult diagnosticul cu scarlatina, unde se găsește din contra, leucocitoză și polinucleoză.

Brouke ⁴⁾ a observat într'un regiment englez din Blomfontain 33 de cazuri de boală sămănând cu scarlatina, dar care reamintea boala lui *Dukes*, de și fusese și un caz de moarte.

Este incontestabil că *Dukes* a avut meritul să readucă la ordinea zilei o cestiune care a fost discutată aproape din momentul când rubeola s'a izolat din grupul celorlalte exanteme scate.

Încă din 1851, *Lebert* ⁵⁾ descrie 2 forme de rubeolă pe care le consideră ca boale diferite. Una este forma comună, pe care o numește rubeola morbillosa, cealaltă rubeola scarlatinosa, sămănând cu scarlatina.

Mai târziu această concepțiune este uitată și în tratatul mult timp clasic al lui *Niemeyer* ⁶⁾ se înțelege sub numele de rubeola scarlatinosa o scarlatină, a cărei erupțiune seamănă cu cea morbilloasă, celelalte simptome fiind tipice de scarlatină (febră mare, afecțiune faringiană,

Dans la séance du 12 Mai 1905 de la Société de pédiatrie de München, M. de Ranke considère la maladie de *Dukes* comme n'étant pas encore bien établie. M. *Trumpp* pense que l'incubation donnée par *Dukes* la rapproche plutôt de la rubéole.

Pour compléter, nous allons citer trois cas cliniques, insuffisamment documentés, publiés par deux médecins hongrois, *Märer* et *Sternberg* sous l'inspiration de M. *Bókay*.

M. *Edson* ¹⁾ rapporte une épidémie de 64 cas, dont douze environ avaient aussi le signe de *Koplik* et qu'il considère comme une maladie intermédiaire entre la rubéole commune et l'affection décrite par *Dukes*. D'après la description clinique, il nous semble qu'il s'agissait plutôt d'une rougeole légère, quoique l'auteur ait émis la curieuse opinion que les exanthèmes morbiliformes ou scarlatiniformes ne sont que des variétés de ces mêmes maladies.

Hilsam ²⁾ par sa propre expérience et d'après les articles lus, ne peut se convaincre de la spécificité de la maladie de *Filatow-Dukes*, qu'il incline plutôt à considérer comme une scarlatine légère.

D'après cet auteur la *rubéole localisée* (*Tschamer*) *Vérythème infectieux* (*Schmidt*) la *scarlatinoïde* (*Trammer*), *Vérythème simple marginé* (*Feilchenfeld*) et la *cinquième maladie* (*Cheinisse*) seraient des noms différents pour la même maladie.

Leon ³⁾ dans une étude sur le sang des malades atteints de la quatrième maladie, arrive à la conclusion que les leucocytes diminuent et qu'il y a prédominance des mononucléaires. Cette constatation faciliterait de beaucoup le diagnostic avec la scarlatine, où, comme on le sait, il y a leucocytose avec polynucléose.

Bourke ⁴⁾ a observé dans un régiment anglais de Blomfontain 33 cas de maladie ressemblant à la scarlatine, mais qui rappelaient le tableau clinique de la maladie de *Dukes*, quoique il y ait eu un cas de mort.

Il est incontestable que *Dukes* a eu le mérite de remettre à l'ordre du jour une question qui avait été discutée, dès le moment, pour ainsi dire, où l'on avait isolé la rubéole.

Lebert ⁵⁾ en 1851 décrit deux formes de rubéole, qu'il considère comme deux maladies différentes. Une d'entre elles est la forme commune, qu'il appelle *rubeola morbillosa*, l'autre la *rubeola scarlatinosa* ressemblant à la scarlatine. Plus tard cette conception est abandonnée et dans le traité de *Niemeyer* ⁶⁾ on comprend sous le nom de rubeola scarlatinosa, une scarlatine dont l'éruption ressemble à la rougeole et dont les autres symptômes sont ceux de la scarlatine (forte fièvre, affection

1) Brooklyn med. Journ., 1905.

2) Weekbl. voor genesk., 1907 N. 1.

3) Jour. of amer. Assoc. 1908 N. 26.

4) Journ. of royal Army med. corps 1909, 4.

5) Manual de med. clin. pag. 42.

6) 8-a Ediție 1871 vol. I, pag. 606.

1) Brooklyn med. Journ., 1905.

2) Weekbl. voor genesk., 1907 N. 1.

3) Journ. of amer. Assoc. 1908 N. 26.

4) Journ. of R. Army med. Corps 1909, 4.

5) Handb. d. kl. Med. pag. 42.

6) 8-ème édition, 1871 vol. I, pag. 676.

ulterioară, etc.; sub numele de rubeola morbillosa, din contra, o formă de morbili, a cărei erupțiune este confluentă și seamănă cu cea scarlatinoasă.

*Nil Filatow*¹⁾ admite părerea lui *Lebert* și precizează: „înțeleg sub numele de rubeola scarlatinoasă o boală specifică, acută, infecțioasă și contagioasă, caracterizată printr-o erupțiune scarlatiniformă, dar diferind de scarlatină prin evoluție, totdeauna ușoară și mai ales prin particularitățile agentului patogen. Această boală este față de scarlatină ceea ce rubeola comună este pentru morbili“.

Totuși autorii mai noi, între care și *Heubner*²⁾, descriu rubeola scarlatinoasă ca o varietate a rubeolei. Într-o lucrare recentă asupra diagnosticului diferențial al exantemelor, *Heubner*³⁾ recunoaște că ar putea exista infecțiuni mai ușoare al căror agent patogen ar fi față de microbul scarlatinei ca bacilul paratific față de bacilul febrei tifoide.

Din cele ce preced ne credem autorizați a conchide că rubeola scarlatinosa a lui *Lebert* și *Filatow*, a patra boală a lui *Dukes* este o entitate morbidă specifică, perfect distinctă în ceea ce privește natura ei și de scarlatină și de rubeolă, nedând imunitate contra acestor boale și nefiind împedecată de a se desvolta în organisme care au suferit de una din aceste infecțiuni.

Printre observațiunile lui *Dukes* și ale lui *Weaver* sunt mai multe în cari boala a patra a fost precedată sau urmată de scarlatină și de rubeolă. Dintre observațiunile noastre sunt trei cari au fost precedate de rubeolă și două cari au fost urmate de rubeolă, pe cari am văzut-o noi în sine. În două observațiuni scarlatina tratată de noi a precedat boala a patra; într'un caz, scarlatina a fost observată de alți medici și a fost fără îndoială astfel după descrierea făcută de bolnavă. În 2 cazuri scarlatina și rubeola au precedat boala a patra, într'unul singur, scarlatina a precedat și rubeola a urmat boala a patra. Patru dintre cazurile noastre au avut și morbili, două înainte și două după boala lui *Dukes*.

În ceea ce privește incubatiunea, n'am avut de cât un singur caz, în care s'a putut stabili un interval de 17 zile din momentul izolării până la izbucnirea boalei.

Caracterele clinice ale observațiunilor noastre nu diferă întru nimic de ale lui *Dukes*: același început brusc cu puțină febră, roșată în faringe și erupțiune, care se întinde în câte-va ore pe toată suprafața corpului; nu sunt turburări serioase ale stărei generale, nici dureri de cap, nici vărsături, nici frisson.

Febra durează de obicei de la 24 la 36 oare, erupțiunea una până la trei zile. În trei cazuri din cele nouă am găsit o ușoară adenopatie

1) Vorles. Über acut. inf. Krankh. im Kindesalter, Wien 1897 pag. 382.

2) Lehrb. der Kinderheilk. 1903, pag. 318.

3) Deut. med. Woch., 1909, pag. 913.

pharyngienne, anasarque etc.); sous le nom de rubeola morbillosa une forme de rougeole dont l'exanthème est confluent et ressemble à celui de la scarlatine.

*Nil Filatow*¹⁾ se rattache à l'opinion de *Lebert* et il précise: „J'entends par rubeola scarlatinosa une maladie spéciale, aiguë, infectieuse et contagieuse, caractérisée par une éruption scarlatiniforme, mais différant de la scarlatine par son évolution toujours légère et surtout par les particularités de son agent pathogène; cette maladie est par rapport à la scarlatine ce que la rubéole commune est à la rougeole“.

Toutefois les auteurs plus récents, *Heubner*²⁾ entre autres, décrivent la rubéole scarlatineuse comme une variété de la rubéole.

Tout récemment, dans un travail³⁾ sur le diagnostic différentiel des exanthèmes aigus, *Heubner* a reconnu qu'il pourrait exister des infections plus légères dont l'agent pathogène serait en rapport avec le microbe de la scarlatine, comme le bacille de la fièvre thyphoïde et du paratyphus.

De tout ce qui précède nous nous croyons en droit de conclure que la rubéole scarlatineuse de *Lebert* et *Filatow*, la quatrième maladie de *Dukes* est une entité morbide spécifique, parfaitement distincte, quant à sa nature, de la scarlatine et de la rubéole, ne conférant pas l'immunité contre ces maladies et n'étant pas empêchée, à son tour, de se développer chez des enfants qui ont souffert de l'une de ces deux infections.

Parmi les observations de *Dukes* et *Weaver* il y en a plusieurs où la quatrième maladie a été précédée ou suivie de la scarlatine ou de la rubéole. Parmi les nôtres il y en a trois qui ont été précédées de la rubéole, observées par nous même et trois de la scarlatine et de la rubéole diagnostiquées par nous, dans deux autres la rubéole a suivi et la scarlatine avait précédé la quatrième maladie; dans un seul cas la scarlatine qui avait précédé la maladie de *Dukes* avait été diagnostiquée par des confrères; quatre de nos malades ont eu aussi la rougeole, deux avant et deux après la quatrième maladie.

En ce qui concerne l'incubation de la maladie nous n'avons qu'un seul cas (obs. II) où la durée ait pu être établie. La petite B. présenta l'éruption 17 jours après l'éclosion de la maladie chez son frère.

Les caractères cliniques de nos observations ne diffèrent en rien de ceux de *Dukes*: même début brusque avec légère fièvre, rougeur de la gorge et éruption rapidement étendue à toute la surface du corps; pas de troubles sérieux de l'état général, pas de maux de tête, de vomissements, ni de frisson.

La fièvre dure habituellement de 24 à 36 heures, l'éruption de 1 à 3 jours; dans trois cas sur neuf nous avons trouvé une légère adenopa-

1) Vorles. über acut. inf. Krankh. im Kindesalter, Wien 1897 pag. 382.

2) Lehrb. der Kinderheilk. 1903 pag. 318.

3) Deut. med. Woch. 1909 pag. 913.

sub maxilară sau cervicală, fără catare și fără injecțiune conjunctivală. Nici unul dintre bolnavi n'a prezentat descuamațiune sau albuminurie, de și au fost observați două până la patru săptămâni. Nu am găsit nici odată semnul lui *Koplik*. Erupția n'a fost generalizată în toate cazurile; pe față nu cruță jurul gurei; a lipsit adesea, sau a fost slab dezvoltată pe extremități, regiunea atinsă mai totdeauna fiind partea superioară și anterioară a toracelui.

Diagnosticul diferențial este uneori dificil cu o scarlatină ușoară.

În aceste cazuri examenul sângelui ne poate face servicii reale. Uneori lipsa unei epidemii de scarlatină, excluderea unei contagiuni posibile, o scarlatină anterioară la bolnav, pe lângă caracterele clinice, ușurează mult diagnosticul diferențial. Deosebirea de rubeolă e mai ușoară și mai puțin importantă din punct de vedere epidemiologic. O ultimă cestiune ar fi numele boalei.

Să o numim boala lui *Filatow-Dukes*, boala lui *Dukes*, boala a patra sau a cincea, rubeolă scarlatinosa, scarlatinoida, scarlatineola sau pseudo-scarlatină epidemică?

Credem că este mai drept să-i păstrăm pentru moment numele de boala lui *Dukes*, rămânând ca mai târziu să i se dea un nume mai logic format prin analogie cu varicela. bunăoară scarlatinela, mai bine decât scarlatineola care prea amintește rubeola.

În acest mod vom avea trei boale eruptive mai grele: variola, morbilii și scarlatina căror corespund alte trei mai ușoare; variola, rubeola și scarlatinela.

thie cervicale, pas de catarrhes ni d'injection conjonctivale. Aucun de nos malades n'a présenté de desquamation ni d'albuminurie, quoiqu'ils aient été tenus en observation pendant deux à quatre semaines. Nous n'avons jamais, remarqué le signe de Koplik. L'éruption n'a pas été généralisée dans tous les cas; sur le visage elle n'épargnait pas le pourtour de la bouche, elle manquait souvent ou était peu développée sur les extrémités, la région atteinte de prédilection étant la partie supérieure et antérieure du thorax.

Le diagnostic différentiel est parfois difficile avec la scarlatine légère. Dans ces cas-là, l'examen du sang peut rendre de réels services. Parfois l'absence d'une épidémie de scarlatine, l'exclusion d'une contagion possible, une scarlatine antérieure chez le malade, facilite, avec les caractères cliniques, le diagnostic différentiel. Avec la rubéole la différenciation est plus facile et aussi moins importante au point de vue épidémiologique. Une dernière question serait celle du nom de la maladie. Faut-il l'appeler maladie de *Filatow-Dukes*, maladie de *Dukes*, quatrième ou cinquième maladie, rubéole scarlatineuse, scarlatinoïde, scarlatinéole ou pseudoscarlatine?

Nous croyons qu'il est plus juste de la nommer *maladie de Dukes*, quitte à l'appeler plus tard scarlatinelle par analogie avec la varicelle, ce qui nous paraît plus logique.

En admettant cette manière de voir, on aurait d'une part les trois maladies éruptives plus graves: variola, rougeole, scarlatine et d'autre part les trois autres plus légères, leur correspondant: varicelle, rubéole et scarlatinelle.

Contribuțiuni la studiul Rinoscleromului în România

DE

Prof. Dr. G. DEMETRIADE
Profesor de Clinică Dermatologică
la Universitatea din Iași.

și

Dr. Al. VRANCEANU
Asistentul cliniceii.
Medic al spitalului.

INTRODUCERE

Una din boalele cele mai rare și mai curioase, și asupra naturii căreia există și astăzi oarecare obscuritate este de sigur „Rinoscleromul“

Etimologiceste rinoscleromul ar însemna o scleroză sau indurațiune a nasului sau mai bine zis a părților moi ale nasului.

Observată și descrisă pentru prima oară de ilustrul dermatolog Hebra, această boală a rămas până în ultimul timp numai în domeniul dermatologiei. Astăzi când studiul rino-laringologiei a luat un avânt cu totul deosebit, această boală nu mai este considerată ca o simplă dermatoză, ci tinde a trece mai mult în cadrul rino-laringologiei.

Noi în lucrarea de față am căutat să rezumăm pe cât posibil cu noștințele istorice până în prozent asupra acestei boale, să expunem tot ce s'a putut găsi relativ la geografia medicală ocupând până la un punct în oarecare legătură posibilitatea unei infecțiuni sau contagiuni între nordul țării românești și țările învecinate ca Bessarabia, Bucovina, Galiția unde această boală este destul sau mult mai frecventă.

Ne vom ocupa de aspectul clinic al rino-scleromului, având în vedere cele trei cazuri observate de noi în timp de opt ani. Vom căuta să insistăm și să atragem atențiunea asupra diagnosticului diferențial, care de altmintrelea nu este greu în majoritatea cazurilor, cu toate că rinoscleromul a fost și poate fi confundat cu sifilisul, care știm că simulează foarte multe boale.

Ne ocupăm apoi de histopatologia rinoscleromului descriind aici și cercetările noastre, în care adăugăm și planșe explicative desinate după piese microscopice cu ajutorul camerei clare.

Contributions à l'étude du Rhinosclérome en Roumanie

PAR

M. le Docteur G. DEMETRIADE
Professeur de Clinique Dermatologique
à l'Université de Jassy.

et

M. le Docteur AL. VRANCEANU
Assistant de la Clinique.
Médecin des Hôpitaux.

INTRODUCTION.

Une des maladies les plus rares et les plus curieuses sur la nature de laquelle, aujourd'hui encore, règne une certaine obscurité est sans contredit, le „Rhinosclérome“.

Etymologiquement, le rhinosclérome signifierait une sclérose ou induration du nez ou, pour être plus précis, des parties molles du nez.

Observée et décrite pour la première fois par l'illustre dermatologue Hebra, cette maladie est restée jusqu'à ces derniers temps dans le domaine exclusif de la dermatologie. Aujourd'hui que l'étude de la rhinolaryngologie a pris un essor extraordinaire, cette maladie n'est plus considérée comme simple dermatose, mais tend à passer plutôt dans le domaine de la rhinolaryngologie.

Dans le présent travail, nous avons cherché à résumer, autant qu'il a été possible, les connaissances historiques amassées jusqu'à nos jours au sujet de cette maladie; à exposer tout ce que l'on a pu trouver relativement à la géographie médicale de celle-ci, admettant jusqu'à un certain point et dans une certaine liaison la possibilité d'une infection ou contagion entre le nord de la Roumanie et les pays circonvoisins, tels que la Bessarabie, la Bucovine et la Galicie où cette maladie est assez ou beaucoup plus fréquente.

Nous nous occuperons de l'aspect, au point de vue clinique, du rhinosclérome, en nous reportant aux trois cas par nous observés durant ces huit dernières années. Nous insisterons pour tâcher d'attirer l'attention sur le diagnostic différentiel qui, d'ailleurs n'est pas très compliqué dans la majeure partie des cas, bien que le rhinosclérome ait été et puisse encore être confondu avec la syphilis qui, comme on le sait affecte l'allure d'un grand nombre de maladies.

Nous nous occuperons ensuite de l'histopathologie du Rhinosclérome en décrivant les recherches faites par nous, illustrant le tout de planches explicatives, dessinées d'après les pièces microscopiques, à l'aide de la chambre claire.

În ceea ce privește tratamentul, vom căuta să expunem tot ce s'a încercat în această boală foarte recalcitrantă oricărui tratament și vom expune și rezultatele, sau mai bine zis încercările făcute de noi în această direcțiune.

Cu această ocaziune ținem să aducem mulțumirile noastre D-lui Profesor Marie de la facultatea din Paris și asistentului D-sale D-lui Clunet, unde am luerat în toamna anului 1909 și care au binevoit a ne da o mulțime de indicațiuni în ceea ce privește tehnica microscopică aplicată la studiul rinosccleromului. Domnielelor au văzut piesele noastre microscopice și au confirmat pe deplin vederile noastre.

Amicului nostru Dl. Profesor Dr. George Ivanovitz de la facultatea din Viena, șeful laboratorului D-lui Profesor Paltauf, îi aducem mulțumiri pentru bunele consilii și indicațiunile bibliografice.

Lucrarea noastră n'o considerăm decât începută și vom căuta de acuma înainte să o complectăm cu noi cazuri ce ni s'ar oferi în studiu, asupra cărora vom face alte încercări experimentale biologice și terapeutice.

ISTORICUL

După cum am spus mai sus, lui Hebra în 1870 îi s'a datoreste descripțiunea cu adevarat clasică, el a observat o neoformațiune particulară la nas, care nu ceda tratamentului antisifilitic; a căutat imediat să stabilească o entitate morbidă, ținând seamă de sediu, morfotip și evoluție. Hebra s'a ocupat de partea clinică, iar Kaposi în același timp de partea anatomo-patologică.

Nai târziu Mikulicz reia chestiunea studiind-o cu amănunțime astfel descrie niște celule speciale analoage cu așa zisele „Leprazellen“ și care apoi au și fost denumite de Dietrich „cellulele lui Mikulicz“.

În anul 1882 von Frisch și în 1883 Celso Pelizzari, descopăr amândoi în țesutul scleromatos, mai ales în celulele lui Mikulicz un bacil special.

Prezența a acestui bacil a fost constatată de numeroși cercetători astfel în 1884 de Dietrich, în 1885 de Cornil și Alvarez cari au făcut o lucrare foarte importantă¹⁾, lucrare de mare valoare atât din punct de vedere clinic, căci sunt cazuri rare observate, cât și din punct de vedere histopatologic.

Distinsul nostru maestru, profesorul Babeș, a descris în 1886 deja anatomia patologică a rinosccleromului. Astfel să stabilește că rinosccleromul este o boală locală produsă prin prezența unui microb special „bacilul lui von Frisch“.

1) Mémoire pour servir à l'histoire du rhinosclérome par M. M. Cornil et Alvarez. Archives de physiologie et de médecine normale et pathologique. 1885.

En ce qui concerne le traitement, nous chercherons à exposer tout ce qui a été essayé pour combattre cette maladie, si récalcitrante à tout traitement, et nous exposerons aussi les résultats ou, pour mieux dire, les essais faits par nous dans cette direction.

Nous tenons beaucoup, en cette occasion, à offrir nos meilleurs remerciements à M. le professeur Marie, de la Faculté de Paris et à son assistant, M. Clunet sous la direction desquels l'un de nous a travaillé pendant l'automne de 1909 et qui ont bien voulu nous donner un grand nombre d'indications en ce qui touche la technique microscopique appliquée à l'étude du rhinosclérome. Ces messieurs ont vu nos pièces microscopiques et ont entièrement confirmé nos prévisions.

Nous remercions également notre ami, M. le Professeur Dr. Georges Ioanovitz de la Faculté de Vienne chef du Laboratoire de M. le Professeur Paltauf, pour ses bons conseils et ses indications bibliographiques.

Nous ne considérons notre travail que comme commencé et nous nous efforcerons, par la suite, de le compléter d'après les nouveaux cas que nous pourrions être amenés à étudier et sur lesquels nous ferons d'autres essais d'expérimentation, de biologie et de thérapeutique.

HISTORIQUE.

Comme nous l'avons dit plus haut, c'est à Hébra que l'on doit la description vraiment classique du rhinosclérome, il a observé une neoformation particulière, au nez, qui ne céda pas au traitement antisiphilitique; il a immédiatement cherché à établir une entité morbide, en tenant compte du siège, de la consistance et de l'évolution. Hébra s'est surtout occupé de la partie clinique; Kaposi, à la même époque, s'intéressait à la partie anatomo-pathologique.

Plus tard, Mikulicz reprenait la question en l'étudiant dans tous ses détails. C'est ainsi qu'il décrit certaines cellules spéciales, analogues aux cellules dites „Leprazellen“ et qui plus tard ont été dénommées par Dietrich, „Cellules de Mikulicz“.

En 1882, von Frisch et en 1883 Celso Pelizzari, découvrent tous deux dans le tissu scléromateux et principalement dans les cellules de Mikulicz un bacille spécial.

La présence de ce bacille a été constatée par un grand nombre de chercheurs; ainsi, en 1884, par Dietrich, en 1885, par Cornil et Alvarez qui ont écrit, à ce sujet, un ouvrage très important¹⁾, œuvre de grande valeur, tant au point de vue clinique, (car des cas observés très rarement y sont mentionnés), qu'au point de vue histopathologique.

Notre éminent maître Professeur Babeș a décrit dès 1886 l'anatomie pathologique du rhinosclérome. Il est, de cette façon, bien établi que le rhinosclérome est une maladie locale produite par la présence d'un microbe spécial „le bacille de von Frisch“.

1) Mémoire pour servir à l'histoire du rhinosclérome par M. M. Cornil et Alvarez.—Archives de physiologie et de médecine normale et pathologique, 1885.

Numeroși autori au studiat din toate punctele de vedere această chestiune, descriind numeroase cazuri însoțite de cercetări histopatologice și bacteriologice. Dermatologi, laringologi, anatomo-patologi din Germania, Austria și Italia mai cu seamă, s'au ocupat de această chestie. Și am putea cita pe Gerber, Max Zeissl, Schmiediecke, Chiari, Jarisch, Doutrelepont, Lang, Schrötter, Neumann, Pick, Tantarri, Tomassoli, Mibelli, Colombini și vestitul laringolog englez Mackenzie etc. Dacă trebuie să notăm că cercetările de microscopie cele mai frumoase să datorese prodigiosului maestru de la Hamburg, Profesorul Dr. P. G. Unna. Doctorului Castex în Franța i să datorează o mulțime de fapte noi în această privință și vederi de mare importanță. Dară ca lucrare mai recentă în dermatologie mai complectă nu cunoaștem ca a D-rului Juffinger¹⁾. În această monografie toată literatura este adunată cu multă îngrijire până la anul 1905.

La noi în țară un caz a fost descris de Dl profesor Dr. Petrini-Galați și altul de Dl Dr. Costiniu în revue hebdomadaire de laryngologie 1906.

Vom reveni asupra lucrării interesante a amicului nostru Costiniu și îi mulțumim pentru amabilitatea care a avut-o de a ne-o pune la dispoziție în întregime.

ETIOLOGIE

Etiologia acestei boale cu toată descoperirea și constatarea microbului lui v. Frisch nu este destul de clarificată. Așa încercările de inoculare la animale au rămas negative, Kaposi și mai târziu Pavlovsky au încercat inoculări pe câini, însă n'au putut reuși să reproducă boala. Asemenea au rămas negative și încercările lui Paltauf și von Eiselsberg.

Ca cauză predisponentă ar fi în mare parte o leziune a mucoasei nazale, leziunile cronice sau traumatismele în special sunt acelea care predispun și mai mult. Acest lucru l'am observat și noi în cazul pe care l vom descrie mai la vale. Paltauf susține că leziunea ar lua naștere în trachee sau laringe și de aci ar urma o cale inversă spre a se localiza sau spre a proemina și așa face aparențe astfel în fossele nazale.

Rhinoscleromul se observă de ordinar la indivizi între 19 și 25 ani dupe Cornil și Alvarez (loco citato) și bolnavii noștri erau cam aproape de această etate. De ordinar din clasa saracă. Din trei cazuri observate

1) Dr. Juffinger. Das Rhinosklerom.—Handbuch der Hautkrankheiten. (Mracek) 1906.

Un grand nombre d'auteurs ont, sous toutes ses formes, étudié cette question; ils ont décrit des cas nombreux, accompagnés de recherches histopathologiques et bactériologiques. — Les dermatologues, laryngologues et anatomo-pathologues d'Allemagne, d'Autriche et surtout d'Italie ont approfondi cette question. On peut citer Gerber, Max Zeissl, Schmiediecke, Chiari, Jarisch, Doutrelepont, Lang, Schrötter, Neumann, Pick, Tantarri, Tomassoli, Mibelli, Colombini et le célèbre laryngologue anglais Mackenzie, etc...

On doit noter toutefois que les recherches au microscope les plus admirables sont dues à l'illustre maître Professeur Dr. P. G. Unna, de Hambourg.—On doit au Docteur Castex, en France, une multitude de faits nouveaux qui illuminent la question et de vues de haute importance.—Et cependant en fait d'ouvrage plus récent sur la dermatologie nous n'en connaissons pas de plus complet que celui du Dr. Juffinger¹⁾. Dans cette monographie, toute la littérature, jusqu'en 1905, est rassemblée avec beaucoup de soin.—En Roumanie, un cas a été décrit par M. le professeur Dr. Petrini-Galați et un autre cas par M. le Dr. Costiniu dans la revue hebdomadaire de laryngologie, 1906.

Nous reviendrons sur le travail intéressant de notre ami Costiniu, nous le remercions de l'amabilité qu'il a eue de vouloir bien mettre son travail en entier à notre disposition.

ÉTILOGIE

L'étiologie de cette maladie, malgré la découverte et la constatation du microbe de v. Frisch, n'est pas suffisamment éclairée. Ainsi les essais d'inoculation sur des animaux n'ont donné que des résultats négatifs, Kaposi et plus tard Pavlovsky ont tenté des inoculations sur des chiens, mais ils n'ont pas pu réussir à reproduire la maladie.

Les essais de Paltauf et de von Eiselsberg sont également demeurés infructueux.

La cause prédisposante de cette maladie serait surtout une lésion de la muqueuse nasale; les lésions chroniques ou traumatiques y prédisposeraient spécialement.—C'est ce que nous avons nous-mêmes observé dans le cas que nous décrirons plus bas.—Paltauf soutient que la lésion prendrait naissance dans la trachée ou le larynx et que, de là, elle suivrait une route inverse pour se localiser ou devenir proéminente et faire ainsi son apparition dans les fosses nasales.

On observe d'habitude le rhinosclérome chez des individus de 19 à 25 ans, d'après Cornil et Alvarez. Nos malades, en effet, étaient de cet âge-là. Ordinairement ce sont des gens de la classe pauvre qui en sont atteints. Des trois cas que nous avons pu observer,

1) Dr. Juffinger. Das Rhinosklerom. Handbuch der Hautkrankheiten. Mracek, 1906.

de noi, două în adevăr aparțin clasei sărace, însă al treilea caz nu aparține tocmai clasei sărace, Gerber citează un caz la o fată de 9 ani ¹⁾.

Ca distribuție geografică să citează cazuri mai frecvente în Galiția, Bucovina, sudul Rusiei, nord-estul Prusiei, Italia, America de sud, Egipt, Indii etc. La noi în România ea și în Franța rinoscleromul nu există de cât importat.

Wolkowitsch notează 86 cazuri în Rusia și vr'o 20 în Austria, Rona notează în Ungaria vr'o 16 cazuri. Baurowitz citează în 1900 vr'o 100 cazuri de rinosclerom repartizate în modul următor: 87 în Galiția, 10 în Polonia și 3 în Ungaria. Cornil și Alvarez găsesc 23 cazuri în America de sud.

În privința eredității sau a contagiosității se citează câteva cazuri izolate de rinosclerom aparținând la indivizi din aceeași familie, așa sunt autori ca Robertson, Baurovits, Streit și alți cari citează câte 2 cazuri între frați sau rude. Noi ne alipim la ideea unei contagiosități, dar a unei contagiuni dificile, pentru cea ce ne privește, n'am putut observa din fericeire nici un caz de contagiune în serviciul nostru și bolnavii atinși de rinosclerom au stat mai multe luni în mijlocul celor alți bolnavi fără vr'un semn de contaminare produsă asupra lor.

Sunt autori ca Weinlechner și Celso Pellizari cari admit originea boalei sifilisului, este o eroare căci la noi în țară unde avem din nenorocire sifilis foarte mult, ar trebui să avem și multe cazuri de rinosclerom, mai cu seamă când am cerceta statistica noastră din serviciul spitalicesc am vedea că avem pe an o bună parte din tertiarism localizat la nas și faringe.

Această teorie de altfel a fost cu totul negată deja de mult de Hebra, Kaposi și mai de curând de Mikulicz.

SIMPTOMATOLOGIA

Inceputul boalei este de obicei, cel puțin în aparență la mucoasa nazală. Aparițiunea nu se poate preciza, fie la cornete, sau la septul nazal sau pe planșeul nazal, totul începe în mod lent, insidios. Sunt autori cari susțin aparițiunea sau debutul în laringe, așa este Kaposi precum și Gatti care relatează observațiunea unui bolnav la care leziunea ar fi interesat întâi laringele, tot asemenea sunt cazurile descrise de Paltauf și cel descris de Krebs la o femeie gravidă.

Mai în toate cazurile se descrie la începutul boalei o perioadă

1) Gerber: Archiv für Laryngologie, 1907.

deux, à la vérité, appartenaient à la classe pauvre, le troisième, pas absolument.— Gerber cite un cas chez une fillette de 9 ans. ¹⁾

En ce qui concerne la distribution géographique, les cas les plus fréquents sont observés en Galicie, Bucovine, Russie méridionale, Prusse orientale, Italie, Amérique du Sud, Egypte, Indes, etc. En Roumanie comme en France, le Rhinosclérome n'existe qu'à l'état d'importation.

Wolkowitsch cite 86 cas en Russie et 20 cas en Autriche, Ronà note en Hongrie environ 16 cas. Baurowitz relate en 1900 environ 100 cas de rhinosclérome, répartis de la façon suivante: 87 en Galicie, 10 en Pologne et 3 en Hongrie. Cornil et Alvarez trouvent 23 cas dans l'Amérique du sud.

Pour ce qui est de l'hérédité ou de la contagion, on cite quelques cas de rhinosclérome sur des individus de la même famille. Les principaux auteurs sont Robertson, Baurowitz, Streit et autres qui citent chacun 2 cas entre frères ou parents. — Nous nous rallions à l'idée d'une contagion, mais d'une contagion difficile; en ce qui nous concerne, nous n'avons pu, heureusement, observer de cas de contagion dans notre service, bien que la malade atteinte de rhinosclérome soit restée plusieurs mois parmi d'autres malades.

Il y a des auteurs tels que Weinlechner et Celso Pellizari qui admettent l'origine de la *maladie syphilitique*; c'est une erreur car en Roumanie, à la campagne, il y a, par malheur, de très nombreux cas de syphilis; nous devrions, en conséquence, avoir de nombreux cas de rhinosclérome, d'autant plus que si nous compulsions la statistique de notre service de l'hôpital, nous observerions que chaque année nous avons une *bonne partie de syphilose localisée au nez et au pharynx*.

Cette théorie, d'ailleurs, a déjà été absolument niée, il y a longtemps, par Hebra, Kaposi et plus récemment par Mikulicz.

SYMPTOMATOLOGIE.

Le commencement de la maladie est habituellement, au moins en apparence, à la *muqueuse nasale*,—l'apparition ne peut être précisée—soit aux cornets nasaux, soit à la cloison nasale, ou au plancher nasal le tout commence d'une façon lente, insidieuse. Certains auteurs soutiennent que l'apparition ou le début de la maladie a lieu dans le larynx, de ce nombre sont Kaposi et Gatti qui relatent l'observation sur un malade, chez qui la lésion aurait tout d'abord affecté le larynx; les cas décrits par Paltauf sont identiques ainsi que celui d'une femme enceinte décrit par Krebs.

Dans la plupart des cas on observe au début de la maladie une

1) Gerber: Archiv für Laryngologie, 1907.

preneoplasică. Această stare prelungeste de multe ori ani întregi. Une ori bolnavii au o ozenă la început (Costiniu) alte ori epistaxis cum era la cazul nostru (observațiunea fetei); alte ori este o secreție abundentă, purulentă, gălbuie. Une ori odoratul este diminuat.

După această perioadă vedem că urmează cea *neoplasică*, care se caracteriză prin apariția unor ulcerațiuni și mici vegetațiuni. Ulcerațiunile sunt circulare puțin profunde de o colorație roșiatică și foarte ușor sângerândă.

Vegetațiunile de ordinar sunt sesile și de o consistență specială.

Dacă examinăm acuma în această perioadă cavitatea buco-faringiană vom vedea că vălul palatului, lueta și părțile posterior al faringelui sunt acoperite de vegetațiuni, ulcerațiuni. Colorația este de multe ori mai intensă și asemănarea cu sifilisul sau cu lupusul este uimitoare ba chiar cu lepra.

Leziunile nu sunt numai limitate la mucoase, dar sunt profunde, chiar și Kaposi a observat perforațiuni ale palatului dur.

Perforațiunea septului nazal am observat-o și noi. Un punct important încă, baza limbei se îngroașă. Amigdalele sunt distruse.

Aceste leziuni să întind din ce în ce și apar în același timp și leziuni cutanate împrejurul narinelor și pe buza superioară care se îngroașă. Colorațiunea acestor mici proeminente cu tendinți de a deveni tumori este *brună*, pielea *lucioasă*. Consistența *dură*. Nu putem spune că există în totdeauna o duritate destul de apreciabilă, așa din 3 cazuri observate de noi în 2 (un bărbat și o fată) au prezentat o duritate remarcabilă, mai cu seamă observația bărbatului din stepele rusei se distinge prin o duritate specială a tumorilor, pe când în alt caz (observația II-a) tumorile sunt mai moi. Maximilian Zeissl a observat un bolnav unde tumoarea era în dreptul sacului lacrimal, nasul edematos, în cavitatea bucofaringiană o tumaore mică la nivelul luetei alta pe bolta palatină aproape de gingii.

Krebs descrie un caz foarte interesant: o femeie gravidă prezintă 3 tumori scleromatoase în laringe și părțile superioare ale tracheei, iar fossele nazale sunt cu totul libere. Boala are o evoluțiune cu totul progresivă și la un moment dat narinele se obstruează complet prin formațiunea unor tumori caracteristice dure, dar și elastice în același timp de colorație brună, aceste tumori proemină la un moment dat în afară.

La (observația NI) cazul cu fata, am observat că de câte ori făceam raclagiul narinelor pentru a le scăpa de tumori, eram absolut

période *preneoplasică*. Cet état se prolonge parfois des années entières. Il arrive que les malades ont au commencement une ozené (Costiniu) d'autres fois l'épistaxis, comme c'était notre cas (observation sur une jeune fille); d'autre fois il se forme une sécrétion abondante, purulente, jaunâtre.—Parfois le sens de l'odorat s'affaiblit.

Après cette période on a observé une période néoplasică qui se caractérise par l'apparition de certaines ulcérations et de petites végétations.—Les ulcérations sont circulaires, peu profondes et ont une coloration rougeâtre et légèrement sanguinolente.

Les végétations sont, pour l'ordinaire sésiles et d'une consistance spéciale.

Si, maintenant, nous examinons, durant cette période la cavité bucco-pharyngienne, nous observerons que le voile du palais, la luette et les parois postérieures du pharynx sont recouverts de végétations et d'ulcérations. La coloration est fréquemment plus intense et la ressemblance avec la syphilis ou le loupus est stupéfiante, voire avec la lèpre.

Les lésions ne sont pas uniquement limitées aux muqueuses; elles sont même profondes et Kaposi a observé des perforations du palais.

La perforation de la cloison nasale a été également observée par nous.—Un point important encore: la base de la langue s'épaissit. Les amygdales sont détruites.

Ces lésions s'étendent de plus en plus et, pendant ce temps, les lésions cutanées apparaissent autour des narines et sur la lèvre supérieure qui s'épaissit. La coloration de ces petites proéminences, avec tendances à devenir tumeurs, est brune, la peau est luisante; la consistance est dure.—Nous ne pouvons pas dire qu'il y ait toujours dureté appréciable; ainsi, des trois cas que nous avons observés, deux (un homme et une jeune fille) ont présenté une remarquable dureté, principalement le cas de l'homme—qui venait des steppes russes—se distinguait par une dureté spéciale des tumeurs, tandis que dans l'autre cas (2° observation), les tumeurs étaient plus molles.

Maximilien Zeissl a observé un malade chez qui la tumeur se trouvait à droite de la glande lacrymale, le nez œdémateux, dans la cavité buccopharyngienne, il y avait une petite tumeur au niveau de la luette et une autre sur la voûte du palais, près des gencives.

Krebs décrit un cas extrêmement intéressant: une femme enceinte présente trois tumeurs scléromateuses dans le larynx et les parties supérieures de la trachée; les fosses nasales, par contre, sont absolument indemnes.—La maladie présente une évolution toute progressive et, à un moment donné, les narines sont complètement obstruées par la formation de tumeurs caractéristiques dures, mais en même temps élastiques et colorées en brun. A une certaine époque, ces tumeurs apparaissent à la surface.

Dans le cas de la jeune fille (3-ème observation), nous avons observé que chaque fois que l'on faisait le râclage des narines, pour les dé-

nevoit de a pune bolnavilor un tub de cauciuc în narine, căci altfel reproducția tumorei era foarte rapidă.

Aceste tumori de multe ori să moaie și se ulcerează, după cum a observat și Zeissl. Gaucher susține că rinoscleromul nu se ulcerează nici odată dar cel mult să pot forma ragade. Dintr'nsele se seurge un lichid seros care se coagulează repede.

Lublinter a observat că după o febră tifoidă s'ar fi produs în tumoare o regresie aproape completă. Într'un caz în care fossele nazale erau complet obstruate au devenit în urma febrei tifoide permeabile.

De regulă țesuturile rinoscleromului nu ajung la o necrobioză dară se formează un țesut conjunctivo-fibros și dens.

Cum se propagă întinderea acestei leziuni? afară de extensiunea prin continuitate care este cel mai frecuent mod de progresiune a boalei, Ducrey nu exclude și posibilitatea unei desvoltări prin auto-infecțiune și anume în regiuni mai mult sau mai puțin îndepărtate de regiunea primitivă atinsă.

Afară de formele clinice clasice și care sunt descrise și de noi, se poate să fie și cazuri care prezintă variațiuni, așa perioada neoplazică a boalei, precodată de simptome catarale, poate să dureze și ea mult timp, chiar mai mulți ani și să se prezinte în definitiv cu caractere microscopice ce se îndepărtează mult de forma obicinuită, așa că numai examenul microscopic și bacteriologic să poată face diagnosticul exact, cum este cazul descris de Otto Mayer unde leziunile erau reduse la o atrofi a mucoasei nazale și o îngroșare a boltei palatine.

Când nasul este obstruat complet prin apariția neoformărilor descrise, se prezintă atunci în mod cu totul caracteristic, este rigid, imobil, foarte dur și pare a fi „coulé dans du plâtre“ după expresiunea lui Kaposi.

Epidermul este întins, lucios dară de ordinar intact de o colorațiune mai închisă brună (cazul nostru obs. I-a). Tumefacțiunea este mai pronunțată către partea inferioară dară se poate întinde până la rădăcina nasului. Aripile nasului sunt imobile și distruse.

În caz că septul nazal este perforat, nasul se poate turti complet la partea mijlocie.

Nodositățile observate după un timp oare care, pot conflua și se întind pe buza superioară care devine groasă, dură, imobilă, uneori gingiile sunt prinse și dinții pot cădea.

Extensiunea boalei la alte părți ale feței este rară; s'au obser-

barrasser des tumeurs, nous étions absolument forcés de placer dans les narines de la patiente un tube de caoutchouc, sans quoi la reproduction de la tumeur se faisait très rapidement.

Il arrive maintes fois que ces tumeurs s'amollissent et s'ulcèrent, comme Zeissl l'a également observé.

Gaucher soutient que le rinosclérome ne s'ulcère jamais, tout au plus peut-il former des rhagades. Des ces tumeurs coule un liquide séreux qui se coagule rapidement.

Lublinter a observé qu'après une fièvre typhoïde une régression se serait produite presque complètement. Dans un certain cas où les fosses nasales étaient complètement obstruées, elles sont, après la fièvre typhoïde devenues perméables.

En règle générale, les tissus du rinosclérome n'arrivent pas à une nécrobiose, mais il se forme un tissu dense et conjunctivo-fibreux.

Comment l'extension de cette lésion se propage-t-elle? A part l'extension par continuité qui est le mode de progression le plus fréquent de cette maladie, Ducrey n'exclut pas non plus la possibilité d'un développement par auto-infection, notamment dans des régions plus ou moins éloignées de la région primitivement atteinte.

Outre les formes cliniques classiques, que nous avons également décrites, certains cas peuvent exister qui présentent des variations; ainsi la période néoplasique de la maladie, précédée de symptômes catarhaux, peut également durer longtemps, voire plusieurs années, et peut finalement se présenter avec des caractères microscopiques se différenciant beaucoup de la forme usuelle, à tel point que seul l'examen microscopique et bactériologique peut déterminer le diagnostic exact; tel est le cas décrit par Otto Mayer, dans lequel les lésions sont réduites à une atrophie de la muqueuse nasale et à un épaississement de la voûte du palais.

Lorsque le nez est complètement obstrué par l'apparition des neoformations décrites, il se présente alors sous un aspect très caractéristique: il est élargi, immobile, très dur et, suivant l'expression française employée par Kaposi, il paraît „coulé dans du plâtre“.

L'épiderme est tendu, luisant, mais habituellement intact, d'une coloration brunâtre plus foncée (notre cas, 1-ère observation). La tuméfaction est prononcée davantage vers la partie inférieure, mais elle peut même s'étendre jusqu'à la racine du nez. Les ailes du nez sont immobiles et très tendues.

Dans le cas où la cloison nasale est perforée, le nez peut s'aplatir complètement dans sa partie médiane.

Les nodosités, observées après un certain temps, peuvent se diviser et s'étendre jusque sur la lèvre supérieure qui alors s'épaissit, durcit et s'immobilise. Parfois, les gencives sont atteintes et les dents tombent.

Il est rare de voir la maladie s'étendre à d'autres parties du vi-

vat nodosități scleromatoase pe conductul auditiv extern, așa cazul lui Potiquet, la buza inferioară și în regiunea suborbitară ca în observațiunea lui Zeissl.

Boala în această fază are un mers progresiv foarte lent, până la un moment dat când începe brusc a treia fază *perioada de scleroză*, când se pot observa grade succesive de scleroză până la retracțiunea definitivă în arc de cere a vălului și pilierilor și până la sudura și obliterațiunea căilor nazale posterioare, după cum a observat-o Celso Pellizari.—Aceasta este și ultima fază a boalei.

Fenomenele subiective și funcționale sunt în legătură cu întinderea leziunilor și depind de gradul de scleroză. În caz când numai nasul și cavitatea bucală sunt sediul boalei să observă următoarele: pilieri de o culoare albicioasă, rigizi, sunt deviați unul către altul contractând aderențe uneori cu părțile posterior al faringelui.—Istmul să strâmtează într-atât, după cum a observat Alvarez încât abia poate să pătrundă o sondă uretrală mijlocie.—Scleroza cuprinde rino-farinxul, vălul palatului poate deveni aderent de părțile posterior. Uneori trompa lui Eustațiu să obliterează.

În afară de aceste regiuni rinoscleromul poate să atingă larinxul și traheia prezentând aceeași evoluție.

În perioada aceasta vom observa deci ca fenomene funcționale accidente dispneice intense, uneori surditate, turburări în deglutiție, disfonie ce poate ajunge până la afonie completă prin distrucțiunea cordelor vocale.

În ori ce perioadă a boalei se observă o integritate absolută a ganglionilor numai în cazul de ulcerări întinse și în infecțiuni supraadăogite s'au găsit ganglioni măriți de volum.—Cu toate acestea S. Rona examinând ganglionii submentonieri în un caz de rinosclerom, a găsit în stare de cultură pură bacilul lui V. Frisch.

Cum vedem evoluția boalei este foarte lentă și se poate prolonga 10 și 20 ani și aceasta din cauza stărei generale a bolnavilor care se menține în cea mai bună stare foarte mult timp.—Fata (observ. III-a) care am avut-o în serviciu în timp de mai multe luni s'a bucurat de cea mai bună sănătate.

O complicațiune pulmonară poate da naștere unei terminațiuni letale, cahexia cu fenomene pioemice poate să fie încă o terminațiune mortală după observațiunea lui Zeissl.

DIAGNOSTICUL DIFERENȚIAL

În prima linie măi cu seamă trebuie făcut cu sifilisul terțiar al nasului, după cum am observat acum de curând și noi un caz și a cărui fotografie o dăm acia lăturat.—Este vorba de un bolnav cu o infiltrațiune gomoasă

sage; on a observé des nodosités scléromateuses sur le canal auditif externe, comme dans le cas rapporté par Potiquet, à la lèvre inférieure et dans la région sous-orbitaire, suivant les observations de Zeissl.

Durant cette phase, la maladie progresse très lentement jusqu'à un moment donné où, brusquement, commence la troisième phase *période de sclérose*, alors qu'il est possible d'observer les degrés successifs de sclérose jusqu'à la rétraction définitive en arc de cercle du voile, des piliers et jusqu'à la soudure et l'oblitération des voies nasales postérieures, d'après l'observation faite par Celso Pellizari.—C'est aussi la dernière phase de la maladie.

Les phénomènes de subjection et de fonctionnement sont en liaison avec l'extension des lésions et dépendent du degré de sclérose. Dans le cas où, seuls, le nez et la cavité buccale sont le siège de la maladie, on observe les choses suivantes: les piliers sont d'une coloration blanchâtre, rigides et déviés l'un vers l'autre, provoquant parfois des adhérences avec la paroi postérieure du pharynx. L'isthme se rétrécit à tel point que, suivant l'observation d'Alvarez, il est à peine possible de faire pénétrer une sonde urétrale moyenne. La sclérose envahit le voile du palais, le rhino-pharynx et peut adhérer à la paroi postérieure. Parfois la trompe d'Eustache est oblitérée.

Outre ces parties, le rhinosclérome peut encore affecter le larynx et la trachée, en présentant la même évolution.

Durant cette période nous observerons des phénomènes de fonctionnement, les accidents dispnéiques intenses, parfois même la surdité, les troubles dans la déglutition, la disphonie qui peut arriver jusqu'à l'aphonie complète par la destruction des cordes vocales.

Dans quelque période que ce soit de la maladie, on observe une intégrité absolue des ganglions; dans le cas d'ulcérations intenses et d'infections surajoutées on a vu des ganglions grandir de volume. Malgré cela S. Rona, en examinant des ganglions sous-mentonniers, a trouvé, dans l'état de culture pure, le bacille de von Frisch.

Comme on le voit, l'évolution de la maladie est très lente et peut se prolonger de 10 à 20 ans et cela à cause de l'état général des malades qui se maintiennent dans le meilleur état de santé pendant très longtemps. La jeune fille (3e observation) que nous avons eue dans notre service durant plusieurs mois, a toujours joui d'une parfaite santé.

Une complication pulmonaire peut amener une issue léthale, la cachexie accompagnée de phénomènes pyohémiques peut encore occasionner une issue mortelle, suivant les observations de Zeissl.

DIAGNOSTIC DIFFÉRENTIEL.

Syphilis. — Tout d'abord et principalement avec la syphilis tertiaire du nez, suivant une observation récemment faite par nous et dont nous annexons ici une photographie. Il s'agit d'un malade affecté

a porțiunii cartilaginease a nasului și cu leziuni de sclero-gomoză a vălului palatin.—Bolnavul a eșit după câte-va săptămâni vindecate sau ameliorat foarte sensibil prin injecțiuni de salicilat de mercur.—Evident trei puncte principale sunt de observat:

I^o Starea generală, care în sifiloza terțiară nu este nici odată bună sau atare cum este în rinosclerom.

II° Mersul rapid al leziunilor terțiare, cum a fost și în cazul acesta în câte-va luni, pe când rinoscleromul pune ani întregi ca să se desvolte.

III° Examenul microscopic care numai de cât poate să ne lumurească în ceea ce se referă la rinosclerom, pe când în sifilis nu avem de cât sero-reacțiunea Wasserman sau o biopsie locală întrebunțând metoda lui Levaditi.—Afară de aceasta în sifiloză naso-faringiene, găsim foarte des și alte stigmată sau leziuni care ne indică că ne aflăm în plin terțiarism.

Tratamentul mercurial vine să confirme diagnosticul.

Cu tuberculoza.—Aci putem să avem uneori nedumeriri cu serofulo-tuberculoza nazală sau chiar cu serofuloze.—Sunt cazuri devenite cronice cu îngroșarea narinelor și a cartilajelor nazale, care simulează un rinosclerom la început. Așa avem în memorie un caz recent din clinica noastră particulară: Un copil în etate de 12 ani cu o rinită dublă însoțită de o scleroză a ambelor narine, cruste și infiltrație a mucoasei nazale.—Aci numai examenul microscopic ne va putea da un rezultat bun, asociând și starea precară în care se găsește copilul, lucru care nu'l vedem în rinosclerom.

Cu tuberculoza sau lupusul putem avea confuziuni, mai cu seamă când este vorba de un adult și de o formă scleroasă a lupusului cum avem cazul al cărui fotografie o anexăm, și aci am avut leziuni faringiene, dară bolnavul prezintă și un placard lupic pe fesse.—O biopsie este necesară în cazul acesta și examenul microscopic sau culturi sunt absolut indicate, anamneza bolnavului și mai cu seamă localitatea de unde vine bolnavul poate să ne pună pe cale de diagnostic.

Cu un epiteliom.—Diagnosticul este mai ușor, căci deși aspectul exterior poate să fie asemănător, n'avem însă în rinosclerom ganglioni și în epiteliom leziuni faringo-laringiene.

Cu Keloidul, cu un epulis sarcomatos etc.—Dară aci sunt cazuri speciale și care nu îmbrățișează nici o dată un complex clinic așa de definit ca în rinosclerom.

d'une infiltration gommeuse de la partie cartilagineuse du nez et d'une lésion scléro-gommeuse du voile du palais. Le malade, après quelques semaines, a été guéri ou, tout au moins, son état a été sensiblement amélioré par des injections de salicylate de mercure. Trois points principaux doivent être observés.

I^o) L'état général chez les syphilitiques tertiaires n'est jamais aussi bon que chez les malades atteints du rhinosclérome.

II°) La marche rapide des lésions tertiaires—en quelques mois—suivant le cas que nous avons observé, tandis que le rhinosclérome demande des années entières pour se développer.

III°) L'examen microscopique qui peut, sur-le-champ, nous éclairer en ce qui concerne le rhinosclérome, tandis que dans la syphilis, il n'y a que la séro-reaction Wassermann, ou une biopsie locale qui puisse agir en employant la méthode de Levaditi.

A part cela, dans la syphilis naso-pharyngienne, nous trouvons très souvent encore d'autres stigmates ou lésions qui nous prouvent que nous nous trouvons en plein terțiarisme.

Le traitement au mercure vient confirmer le diagnostic.

Avec la tuberculose.— Dans ce cas on peut avoir parfois des hésitations, surtout lorsqu'il s'agit de serofulo-tuberculose nasale, ou même de serofuloze. Il y a des cas de rhinite chronique avec épaissement des narines et des cartilages nasaux qui simulent un rhinosclérome à son principe. Il nous vient en mémoire un cas récent dans la clientèle particulière: Un enfant âgé de 12 ans, atteint d'une rhinite double accompagnée d'une sclérose des deux narines, croûtes et infiltrations de la muqueuse nasale. Il n'y a que l'examen microscopique qui puisse nous donner ici un résultat satisfaisant, tout en tenant compte de l'état précaire dans lequel se trouve l'enfant, chose que nous n'observons pas dans le rhinosclérome.

Il peut y avoir confusion avec la tuberculose ou le lupus, surtout lorsqu'il s'agit d'un adulte et d'une forme scléreuse du lupus, comme cela s'est présenté dans le cas dont nous annexons ici la photographie, où nous avons eu également des lésions pharyngiennes, tandis que le malade présentait aussi un placard lupique sur les fesses. Une biopsie est indispensable dans certains cas, et l'examen microscopique ou les cultures sont absolument indiquées; l'anamnèse du malade et surtout la localité d'où il arrive nous peuvent mettre sur la voie du diagnostic.

Avec un épithéliome.— Le diagnostic est plus facile, car bien que l'aspect extérieur puisse présenter des analogies, nous n'avons pas de ganglions dans le rhinosclérome, et dans l'épithéliome nous n'avons pas de lésions pharyngo-laryngiennes.

Avec les kéloldes, avec un épulis sarcomateux etc.—Ici, toutefois, il y a des cas spéciaux qui n'embrassent jamais un complexe clinique aussi bien définis que dans le rhinosclérome.

Cu lepra diagnosticul este de făcut mai mult în ceea ce se referă la leziunile faringiene, nu la cele nazale care în lepră au un aspect cu totul special.

ANATOMIA ȘI ISTOPATOLOGIA

Pe cât de bine este cunoscută simptomatologia rinoscleromului, pe atâta sunt de puțin definite caracterele sale istologice. Leziunea consistă din punct de vedere microscopic, în o infiltrațiune a țesutelor bolnave de numeroase celule rotunde care suferă diverse modificări. — Această infiltrațiune este divers interpretată așa: Kaposi îi găsește caracterele unui sarcom embrionar; Mikulicz susține că ar fi rezultatul unei diapedeze; Virchow și Billroth au aceeași părere ca și Kaposi; Hebra de asemenea. Geber o consideră ca rezultatul unei inflamațiuni cronice. — Lang descrie un caz în care leziunea prezenta aspectul unui carcinom exulcerat, von Frisch consideră leziunea ca fiind determinată de o iritațiune inflamatorie cronică care rezultă din prezența bacteriilor descoperite de dânsul și o compară cu procesul de scleroză ce se observă în jurul masei castoase a unui tubercol.

Vidal și Besnier considerau tumoarea ca fiind de natură tuberculoasă. După cercetările ulterioare se poate spune că rinoscleromul după structura sa istologică, aparține grupului tumorilor granulose a lui Virchow sau a neoplasmelor inflamatorii cronice. — Evoluția celulară a boalei prezintă mai multe stadii, așa în primul stadiu se observă o infiltrațiune abundentă densă de celule rotunde, derivând din tipul embrionar, cu protoplasma fină cu nucleu și nucleol de mărimea unei globule roșii sau a unei limfocite.

Frisch a observat în interiorul acestor celule bacterii de forma unor bastonașe foarte scurte.

Bacilul acesta, prin caracterele sale morfologice se aseamănă foarte mult cu pneumobacilul incapsulat al lui Friedländer. Unii observatori cum sunt Netter și Günther reunesc acești microbi în aceeași specie.

În urma experiențelor de laborator făcute de mulți autori, ar rezulta că raportul între bacilul lui Frisch și bacilul lui Friedländer ar fi analog cu raportul ce există între colibacilul și bacilul lui Eberth.

Bacilul acesta se prezintă ca un diplobacil incapsulat, se cultivă pe toate mediurile ordinare, se colorează bine cu ori ce culoare de anilină.

Passini din Parma întrebuițând metoda de colorațiune a lui Gino de Rossi a reușit să pue în evidență existența cililor, dară aceștia

Avec la lèpre, le diagnostic doit surtout se porter sur les lésions pharyngiennes et non pas sur les lésions nasales qui, dans la lèpre ont un aspect tout à fait spécial.

ANATOMIE ET HISTOPATHOLOGIE.

Autant la symptomatologie du rinosclérome est bien connue, autant les caractères histologiques en sont peu définis. La lésion consiste, au point de vue microscopique, en une infiltration dans les tissus malades, de nombreuses cellules rondes soumises à diverses modifications. Cette infiltration est diversement interprétée, par exemple, Kaposi y trouve les caractères d'un sarcome embryonnaire; Mikulicz soutient qu'elle serait le résultat d'une diapédèse; Virchow et Billroth sont du même avis que Kaposi; Hébra de même; Gerber considère cette infiltration comme le résultat d'une inflammation chronique. Lang décrit un cas où la lésion présente l'aspect d'un carcinome exulcéré, von Frisch considère la lésion comme étant déterminée par une irritation inflammatoire chronique provenant de la présence des bactéries découvertes par lui, et la compare au processus de la sclérose que l'on observe aux alentours des masses caséeuses d'un tubercule.

Vidal et Besnier considéraient la tumeur comme étant de nature tuberculeuse. D'après les recherches ultérieures, on peut dire que le rinosclérome, suivant sa structure histologique, appartient au groupe des tumeurs granulaires de Virchow ou des néoplasmes inflammatoires chroniques. L'évolution cellulaire de la maladie présente plusieurs étapes, ainsi, au premier stade on observe une infiltration abondante, épaisse, de cellules rondes dérivant du type embryonnaire, avec protoplasma ferme, avec nucleus et nucléol de la grosseur d'un globule rouge ou d'une lymphocyte.

V. Frisch a observé dans l'intérieur de ces cellules des bactéries affectant la forme de bâtonnets très courts.

Ce bacille, par ses caractères morphologiques, ressemble beaucoup au pneumobacille incapsulé de Friedländer. Certains observateurs, tels que Netter et Günther ramènent ces microbes à la même espèce.

A la suite des expériences de laboratoire exécutées par plusieurs auteurs, il résulterait que le rapport entre le bacille de V. Frisch et le bacille de Friedländer équivaldrait au rapport qui existe entre le colibacille et le bacille d'Eberth.

Ce bacille se présente sous l'aspect d'un diplobacille incapsulé, se cultive sur tous les milieux ordinaires et se colore bien avec quelque couleur d'alumine que ce soit.

Passini de Parme, ayant employé la méthode de coloration préconisée par Gino de Rossi, a réussi à mettre en évidence l'existence des cils, mais celles-ci disparaissent dans certaines cultures où elles

dispar în culturi unde sufăr o metamorfoză regresivă¹⁾.—În ceea ce privește diferențierea bacilului lui V. Frisch de acela al lui Friedländer, aceasta este greu de făcut pe cultură de gelatină sau agar, asemenea prin colorațiunea după metoda Gram, dară există trei puncte de diferențiere și anume: cultivarea în bulion cu una la sută glicoză și carbonat de magnezie, aceasta ar arăta în 12 zile o fermentațiune completă cu pneumobacilul lui Friedländer, deci o transformare completă a glicozei, iară cu bacilul lui V. Frisch, ar mai rămânea încă 33% glicoză netransformată. Apoi pneumobacilul tolerează medii acide mult mai intense de cât bacilul lui Frisch și în fine bacilul lui Friedländer precipită laptele, pe când acela al lui von Frisch nu.²⁾

Diferențiere între acești doi bacili se face mult mai bine prin fixarea complimentului, demonstrându-se tot de o dată prin aceasta și rolul etiologic al bacilului lui Frisch, ca producător al unei boale a mucoasei cu o infecție generală a organismului în care s'ar desvolta anticorpi. Cu toate acestea Klemperer și Scheier susțin că bacilul acesta se găsește și la ozenă și deci n'ar fi special rinoscleromului: Ducrey punând în același mediu de cultură în prezență, bacilii rinoscleromului și streptococul erisipelului, a constatat că aceștia se influențează și că streptococul lui Fehleisen se atenuază în așa grad că devine absolut fără efect față de animalele la care se inoculează. L. Jacquet în două serii de însămânțări făcute cu suc de tumoare a constatat lângă bacili caracteristici și numeroși streptococi într'un caz; iar în al doilea stafilococi aureus în mare abundență asociați cu bacili Frisch. — In unul din cazurile noastre l'am găsit asociat cu bacilul piocioniei fără a fi influențat, în altul l'am găsit în asociație cu stafilococul aureus.

Încercările de inoculare la animale n'au dat nici un rezultat, cu toate că Stefanow și Pawlovsky susțin că ar fi obținut oare-care leziuni ce prezintau până la un punct caracterul rinoscleromului.

Majochi din Parma ar fi văzut dezvoltându-se la cal, în urma inoculării în țesutul celular subcutan sau în țesutul narinelor, un nodul dur, din care după 3—4 zile de la apariție s'a putut constata bacilul lui Frisch, însă acest nodul dispăru foarte repede.

Al. Kraus, a reușit în urma inoculării la șoareci albi, să constate după 24 ore în pielea și țesutul celular subcutan numeroși bacili Frisch;

subissent une métamorphose régressive¹⁾. En ce qui concerne la différenciation du bacille de v. Frisch, d'avec le bacille de Friedländer, elle est très difficile à établir sur des cultures de gélatine ou d'agar, de même, par la coloration suivant la méthode Gram, mais il existe trois points de différenciation, notamment:

La culture dans un bouillon avec 1 % de glucose et carbonate de magnésie; celle-ci montrerait en 12 jours une fermentation complète avec le pneumobacille de Friedländer, conséquemment une entière transformation de la glucose; quant au bacille de v. Frisch, il laisserait encore 33 % de glucose non transformée. Et puis le pneumobacille tolère des milieux acides beaucoup plus intenses que ne pourrait en supporter le bacille de V. Frisch; enfin, le bacille de Friedländer précipite le lait, ce que ne fait pas le bacille de von Frisch.²⁾

La différenciation d'entre ces deux bacilles s'opère beaucoup plus aisément par la fixation du complément, tout en prouvant par ce fait le rôle étiologique du bacille de Frisch, en tant que facteur (producteur) d'une maladie de la muqueuse avec une infection générale de l'organisme, dans laquelle se développeraient les anticorps. Malgré cela, Klemperer et Scheier soutiennent que ce bacille se trouve également dans l'ozène et qu'en conséquence il ne relèverait pas exclusivement du rinosclérome. Ducrey plaçant dans le même milieu de culture les bacilles du rinosclérome et du streptocoque de l'érysipèle, a constaté que ces bacilles sont influencés et que le streptocoque de Fehleisen s'atténue à tel point qu'il devient absolument sans effet sur les animaux qui en sont inoculés. L. Jacquet, dans deux séries d'ensemencements faits avec le suc de tumeurs, a constaté qu'en outre des bacilles caractéristiques, il y avait aussi de nombreux streptocoques, dans un cas, et dans le deuxième cas, des staphylocoques aureus, en très grande quantité, mélangés aux bacilles de Frisch. Dans un des cas que nous avons pu observer, nous l'avons trouvé en association avec le bacille piocioné sans qu'il soit influencé, dans un autre cas, nous l'avons trouvé réuni au staphylocoque aureus.

Les essais d'inoculation sur des animaux n'ont amené aucun résultat, bien que Stepanow et Pawlosky soutiennent avoir obtenu certaines lésions présentant jusqu'à un certain point le caractère du rinosclérome.

Majochi de Parme aurait vu se développer, chez un cheval, à la suite de l'inoculation dans le tissu cellulaire sous-cutané, ou dans le tissu des narines, un nodule dur dans lequel, 3—4 jours après l'apparition, il a pu constater la présence du bacille de Frisch; mais ce nœud disparut très rapidement.

Al. Kraus a réussi, à la suite de l'inoculation des souris blanches, à constater, après 24 heures, dans la peau et le tissu cellu-

1) Monatschrift für Dermatologie—Unna—1902.

2) Wiener Kl. Wochenschr. 1891—de Dozent Dr. Richard Paltauf

1) Monatschrift für Dermatologie—Unna 1902.

2) Wiener K. Wochenschr. 1891 par le Dr. Richard Paltauf.

iară după 3 zile găsoște și celulele lui Mikulicz.—Aceste cercetări le-a făcut comparativ și cu bacilul lui Friedländer căpătând același rezultat; el conchide la o identificare între acești doi.

Passini din Parma a reușit să producă aglutinarea bacililor din o cultură în bulion de 24 ore, în picătură suspendată cu ajutorul serului de la o bolnavă de rinoseclerom în 10 sau 15 minute.

Mikulicz a observat că celulele rotunde descrise, după penetrațiunea în interiorul lor a bacilului lui Frisch, sunt sediul unor transformări. Așa ele devin din ce în ce mai voluminoase, ajungând să aibă un volum de 3 sau 4 ori mai mare.

Aceste celule voluminoase suferă o transformare hialină care nu derivă, probabil din substituirea ce se produce în urma secrețiunii bacilare, ci din protoplasma celulară modificată prin prezența bacililor.

Bacilii sunt foarte numeroși în aceste celule și prezintă o dispoziție câte o dată concentrică alte ori radiată. Aceste celule după Cornil și Alvarez suferă o degenerescență idropică a protoplasmei lor și o soluție a nucleului și astfel ajung în stadiul de degenerescență descris de Mikulicz.

În afară de aceste celule, Mibelli a descris niște formațiuni coloide care refractează puternic lumina și în care nu se pot descoperi bacili. Se mai observă apoi niște corpi liberi, amorfii voluminoși cu același caracter și niște celule cu conținutul format din o aglomerațiune de mici corpusculi sferici refringenti numite *celule hialine ale lui Mibelli*.

Mibelli susține că acești corpi ar proveni din secrețiunea mucoasă produsă de bacili ce se poate observa și în cultură și că conținutul celulelor idropice ar fi această secrețiune mucoasă amorfă, foarte diluată și grea de colorat, iară conținutul celulelor coloide ar fi format din aceeași substanță, însă mai densă, mai uscată, mai dură și colorându-se mai ușor.—Corpusculii coloizi observați ar prezenta bacili acoperiți cu straturi dese de materie coloidă care îi maschează cu totul ¹⁾ (Konstantinovieci din Kiev).

Mibelli în cercetările sale a putut observa în aceeași preparațiune, toate transformările suferite de celulele rotunde.—El consideră marile celule tumefiate adică celule rotunde pe cale de degenerescență regresivă, ca fiind sediul unei hidropisii care determină moartea lor, asemenea după cum a observat-o și Lang în lupus.

¹⁾ Archiv. lui Virchow 1902.—Autorul spune că corpii hialini ar lua naștere din celule endoteliale, pe sama globulelor roșii sau a fost absorbită de endoteliu și că concepția că corpi hialini ar lua naștere din bacili, ar fi eronată.

laire sous-cutané, de nombreux bacilles Frisch, puis 3 jours après, il trouve également des cellules de Mikulicz. Il a fait aussi les mêmes recherches comparatives avec le bacille de Friedländer et est parvenu au même résultat; il conclut par une identification entre ces deux bacilles.

Passini de Parme réussit à produire l'agglutination des bacilles d'une culture dans un bouillon de 24 heures, en goutte suspendue, grâce au sérum d'une personne malade de rhinosclérome, en 10 ou 15 minutes.

Mikulicz a observé que les cellules rondes décrites, après la pénétration en elles du bacille de Frisch, deviennent le siège de certaines transformations. Ainsi, elles augmentent de plus en plus de volume, jusqu'à devenir 3 ou 4 fois plus grandes.

Ces cellules volumineuses subissent une transformation du hyalin, qui ne dérive probablement pas de la substitution qui s'opère à la suite de la sécrétion bacillaire, mais plutôt du protoplasma cellulaire modifié par la présence des bacilles.

Les bacilles sont très nombreux dans ces cellules et offrent une disposition parfois concentrique, d'autres fois radiée. Ces cellules, d'après Cornil et Alvarez, souffrent une dégénérescence hydropique de leur protoplasma et une dissolution du nucléus, parvenant ainsi au stade de dégénérescence décrit par Mikulicz.

Outre ces cellules, Mibelli a dépeint certaines formations colloïdes qui réfractent puissamment la lumière et dans lesquelles on ne peut découvrir de bacilles. On observe encore certains corps libres, amorphes, volumineux, avec les mêmes caractères, et certaines cellules, dont le contenu est formé d'une agglomération de petits corpuscules sphériques réfringents, nommés cellules hyalines de Mikulicz.

Mibelli soutient que ces corps proviendraient de la sécrétion muqueuse produite par des bacilles que l'on peut également observer en culture et que le contenu des cellules hydropiques serait cette sécrétion muqueuse amorphe, très diluée et difficile à colorer; quant aux cellules colloïdes, l'intérieur en serait formé de la même substance, un peu plus dense toutefois, plus sèche, plus dure et se colorant plus facilement. Les corpuscules colloïdes observés présenteraient des bacilles recouverts d'une couche épaisse de matière colloïde qui les masque entièrement ¹⁾ — Konstantinovieci de Kiev.

Mibelli, dans ses recherches, a pu observer dans la même préparation, toutes les transformations subies par les cellules rondes. Il considère les grandes cellules tuméfiées, c'est-à-dire les cellules rondes en voie de dégénérescence régressive, comme le siège d'une hydropisie qui en détermine la mort; Lang, dans le lupus, a observé la même chose.

¹⁾ Archives de Virchow, 1902.—L'auteur dit que les corps hyalins prennent naissance dans les cellules endotéliales sur le compte des globules rouges qui auraient été absorbés par l'endotèle; l'idée que les corps hyalins devraient leur naissance aux bacilles est, d'après lui, une erreur.

Astfel Mikuliez a observat celule rotunde mici cu nucleul încă colorabil conținând doi sau trei bacili, alături de alte celule puțin tumefiate dară cu protoplasma clară și plină de bacili.

Pe secțiuni perpendiculare s'a văzut că aceste celule metamorfozate prezintă o dispoziție particulară așa în păturile superficiale, celulele mari ale lui Mikuliez sunt foarte abundente și uneori abia se pot găsi câteva elemente deosebite. În păturile cele mai profunde se observă rare celule tumefiate pline cu bacili, în mijlocul unei infiltrațiuni abundente de celule rotunde mici cu nucleu, aceste formând centrul unor teritorii circulare și în care se pot urmări de la periferie spre centru toate transformările semnalate.

În afară de aceste celule mai găsim numeroase *Plasmazellen*, descrise de Unna.—Acestea sunt celule de mărimea unei mononucleare mijlocii sau ceva mai mari. Corpul celular poate fi ovalar, elipsoid, dar cele mai adese ori este poligonal format dintr'o chromoplasmă densă, compactă omogenă și ușor colorabilă.

Nucleul sferic este în totdeauna excentric, situat la extremitatea cea mică a elipsei sau la un unghi și conține mari grăunțe de cromatină în număr de 5 sau 6, care să colorează foarte intens. Din cauza dispoziției acestor grăunțe, nucleul ia aspectul de rosace și deseori în centrul său se observă un mic corp rotund care prin colorațiunile obicinuite, se colorează ca și grăunțele cromatice și pare a fi de aceeași natură, însă dacă se face o colorațiune deosebită cu eosină orange și albastru de toluidină, după ce am tratat prealabil câteva secunde cu o soluție de alun de fer 1%, se constată că el se colorează în roșu pe când grăunțele cromatice se colorează în albastru intens. Acesta este un nucleol și deseori este foarte mic și greu de pus în evidență (*Rubens Duval*)¹⁾.

Cromoplasma celulară este primitiv în întregime basofilă, însă cu timpul în jurul nucleului substanța basofilă dispăre și se înlocuiește cu o substanță acidofilă ce formează un fel de zonă perinucleară (*Dominici*). Unii autori susțin ca aceste *Plasmazellen* s'ar găsi și în pielea normală, Unna și Hodara le consideră ca derivând din celulele conjunctive fixe; Marchalko din contra susține că ele sunt o transformațiune a celulelor limfatice. *Dominici* însă arătând că celulele conjunctive fixe nu s'altă ceva de cât tot limfocite, deci origina plasmazelor este aceeași susținută de Unna și Hodara ca și Marchalko.

Mikuliez a ainsi examiné des cellules rondes, petites, dont le nucléus encore colorable contenait deux ou trois bacilles, et les compara avec d'autres cellules un peu tuméfiées, mais ayant le protoplasma clair et plein de bacilles.

Sur des sections perpendiculaires, il a pu se faire que ces cellules métamorphosées présentassent une disposition particulière; dans les couches superficielles, par exemple, les grandes cellules de Mikuliez sont très abondantes et c'est à peine parfois si l'on peut trouver quelques éléments distincts. Dans les couches les plus profondes on observe de rares cellules tuméfiées de bacilles au milieu d'une infiltration abondante de cellules rondes, petites avec nucléus, celles-ci formant le centre de certains territoires circulaires et dans lesquels il est possible de suivre, de la périphérie au centre, toutes les transformations signalées.

Outre ces cellules, nous trouvons encore un grand nombre de *Plasmazellen*, que décrit Unna. Ce sont des cellules de la grandeur d'une mononucleaire moyenne, voire un peu plus grosses. Le corps cellulaire peut être ovale ou ellipsoïde, mais, le plus souvent, il est polygonal, formé d'un chromoplasma dense, compact, homogène et facilement colorable.

Le nucléus sphérique est toujours excentrique, situé qu'il est à l'extrémité la plus étroite de l'ellipse ou dans un angle et contient de gros grains de chromatine, au nombre de 5 ou 6, qui se colorent d'une façon très intense. Par suite de la disposition de ces grains, le nucléus prend l'aspect d'une rosace et maintes fois on y observe au centre un petit corps rond qui, par les moyens accoutumés, se colore aussi bien que les grains chromatiques et paraît être de la même essence, mais si l'on prépare une coloration spéciale faite de éosine orange et de bleu de méthyle, [après avoir traité au préalable, pendant quelques secondes, avec une solution d'alun de fer à 1%, on constate que ce corps se colore en rouge vif, tandis que les grains chromatiques se colorent en bleu intense. C'est ce qu'on appelle un nucléol et il est souvent si petit qu'il est difficile de le mettre en évidence. (*Rubens Duval*).]

Le chromoplasma est, à l'origine, entièrement basophile, mais, au bout d'un certain temps, la substance basophile disparaît pour être remplacée par une substance acidophile qui forme une sorte de zone périnucléaire (*Dominici*).

Certains auteurs soutiennent que ces *Plasmazellen* se trouveraient également dans la peau normale; Unna et Hodara les considèrent comme dérivant des cellules conjonctives fixes; Marchalko, au contraire, prétend qu'elles sont une transformation des cellules lymphatiques. *Dominici*, toutefois, démontre que les cellules conjonctives fixes ne sont autre chose que de pures lymphocytes; par conséquent, Unna et Hodara ainsi que Marchalko soutiennent tous de la même façon l'origine des plasmazellen.

1) Rubens Duval, La cytologie normale et pathologique de la peau.

1) Rubens Duval.—La cytologie normale et pathologique de la peau 1908.

Aceste Plasmazellen se găsesc în mod constant în inflamațiunile subacute și cele cronice.

Natura funcțiunei lor încă n'a fost elucidată, ele sunt rare ori izolate, cele mai adese ori se grupează formând grămezi mai mult sau mai puțin considerabile numite de Unna „Plasmome“.

Aceste plasmome se pot observa atât în derm cât și în țesutul ocular subcutanat și sunt separate prin tractuse fibroase care ar determina până la un punct duritatea și elasticitatea tumorei.

Această elasticitate după alții între cari și Schmiedicke, s'ar explica prin bogăția în celulele rotunde, iar după Celso Pellizzari prin transformarea coloidă a celulelor, care transformă marea substanță intercelulară.

În afară de Plasmazellen mai observăm în mai mic număr celule mononucleare cu granulațiuni basofile numite Mastzellen. Aceste sunt celule conjunctive în o diferențiere foarte înaintată și nu mai sunt susceptibile de a regresa sau de a se metamorfoza. La unele din ele se observă însă că nucleul devine picnotic, adică se contractă, se fragmentează iară cromatina formează o masă omogenă rotundă și granulațiunile se zăresc. Aceste Mastzellen se observă și în focarele inflamatorii la periferie și uneori la o mare distanță și de ordină dispuse în lungul vaselor.

Celulele plasmatică descrise de Unna sufăr în cursul boalei o suferință de transformățiune, ele degenerază hialin, prezintă corpuri hialine și ajung în urma multor transformățiuni a avea forme cristaloidă descrise de Unna.

Toată această infiltrațiune celulară descrisă până acum, începe totdeauna în jurul vaselor. La începutul boalei se observă că tunica adventică a vaselor este singură atinsă, mai târziu însă micile vase sunt complet obliterate și se recunosc în preparate, prin prezența de grămezi celulare.

Mai târziu în fazele înaintate ale boalei, neoformațiunea ajunge la scleroză și formează un țesut cicatricial, elementele celulare transformându-se progresiv în elemente fusiforme și în fine în țesut conjunctiv fibrilar. Aceste elemente fusiforme conțin încă uneori bacili.

În punctele unde vasele sunt obliterate nutrițiunea fiind împedată, nu vom observa formarea elementelor fusiforme și a fasciculelor conjunctive, celulele perd nucleul, se umflă și iau aspectul picăturilor de grăsime. Această degenerescență grasă este admisă de Mikulicz și absolut negată de Pellizzari.

În epidermidropisia celulelor poate simula adevărate lacune sau vacuole.

Ces plasmazellen se retrouvent constamment dans les inflammations sous-aiguës et chroniques.

La nature de leur fonction n'a pas encore été élucidée ; elles sont rarement isolées, la plupart du temps elles forment des groupes plus ou moins considérables dénommés „Plasmomes“ par Unna.

Ces plasmomes peuvent être observés tant dans le derme que dans le tissu cellulaire sous-cutané et sont séparés par des traits fibreux qui détermineraient jusqu'à un certain point la dureté et l'élasticité de la tumeur.

Cette élasticité, suivant d'autres auteurs, entre autres Schmiedicke s'expliquerait par la richesse en cellules rondes, quant à Celso Pellizzari, il l'explique par la transformation colloïde des cellules ; cette transformation agrandissant la substance intercellulaire.

Outre les Plasmazellen, on observe encore, en moins grand nombre toutefois, des cellules mononucléaires à granulation basophile dénommées Mastzellen. Ce sont des cellules conjonctives, dans une différenciation très avancée, et qui ne sont susceptibles que de régression ou de métamorphoses. Dans certaines d'entre elles, on observe cependant que le nucléus devient picnotique, c'est-à-dire qu'il se contracte, et se désagrège ; quant à la chromatine, elle forme une masse homogène ronde et les granulations se raréfient.

Ces Mastzellen sont également observées dans les foyers inflammatoires à la périphérie, souvent même à une grande distance, et sont habituellement disposées le long des vaisseaux.

Les cellules plasmaticques décrites par Unna subissent durant la maladie de nombreuses transformations, elles dégèrent, le hialin présentant des corps hyalins qui en se transformant, parviennent à avoir les formes cristalloïdes dépeintes par Unna.

Toute cette infiltration cellulaire exposée par nous jusqu'à présent se forme toujours autour des vaisseaux. Au commencement de la maladie, on observe que la tunique adventice des vaisseaux est seule atteinte et que ce n'est que plus tard que les petits vaisseaux sont entièrement oblitérés, ce que l'on reconnaît dans les préparations par la présence d'amas globulaires.

Ultérieurement, durant les phases avancées de la maladie, la néoformation en arrive à la sclérose et forme un tissu cicatriciel, les éléments cellulaires s'étant progressivement transformés en éléments fusiformes et, finalement, en tissu conjonctif fibrillaire. Ces éléments fusiformes contiennent encore parfois des bacilles.

Sur les points où les vaisseaux sont oblitérés la nutrition faisant défaut, on ne peut pas observer la formation des éléments fusiformes, ni des fascicules conjonctifs ; les cellules perdent le nucléus, grossissent et prennent l'aspect de gouttes de graisse. Cette dégénérescence graisseuse est admise par Mikulicz, Pellizzari au contraire, la nie formellement.

Dans l'épiderme, l'hydropisie des cellules peut simuler de vraies lacunes ou vacuités.

Epidermul în unele puncte este atrofiat în altele este hipertrofiat. Glandele sudoripare sebacee și foliculii piloși la început, par a fi indiferenți, mai târziu însă pot dispărea cu totul.

Fibrele musculare atinse se segmentează, perd striatiunile și finalmente iau aparența de picături de grăsime.

Nervi rămân încă mult timp neatinși, din această cauză nu avem modificări în sensibilitate. Mai târziu însă perinervul este atins, însă fibra nervoasă sa distruge făcând loc la celule de granulație sau țesut conjunctiv.

În privința alterațiilor cartilaginease, Pellizzari și mai de curând Marschalko au observat o striatiune caracteristică a substanței fundamentale apoi o tumefiere a capsulelor și o transformare coloidală și la cele alte țesute.

În legătură cu cele expuse mai sus să vedem care este rezultatul examenului nostru microscopic al unei părți de tumori de la ficare din cele trei cazuri.

Fragmente sunt fixate parte cu alcool, parte în lichidul lui Dominici ¹⁾.

Ca colorație întrebuințăm albastrul polichrom al lui Unna simplu, cu diferențierea în alcool și uneori cu diferențierea în glicerol în ätermischung. Altă colorație care dă foarte frumoase rezultate este următoarea:

„Să pun secțiunile timp de 20 minute într'un amestec de 70 părți polichrom (Unna) și 30 părți soluție 1% safranină. Spalarea cu apă destilată apoi 1 până la 2 minute într'un amestec de părți egale de alcool și xilol, apoi un minut în xilol pur și în fine 20 minute într'un amestec de anilin-alaun orange ⁽²⁾ se spală se deshidratează se clarifică cu xilol și se montează în balsam.

„În afară de aceasta am mai întrebuințat și colorația cu o soluție de „Kresylächt-violett (este un praf pe care îl posedăm personal de la Dl. Prof. Dr. Herxheimer din Frankfurt pe Main și care nu se vinde unde se găsește în comerț, la ce casă). Diferențierea se face în alcool. Examenul microscopic cu ocular 3, obiectivul AA (Zeiss) ne denotă următoarele:

„O infiltrație abundentă de mici celule rotunde cu nucleu, care cuprinde tot dermul întinzându-se în profunditate mai rare către suprafață. În unele părți și mai ales în jurul vaselor, se observă o in-

1) Lichidul lui Dominici este o soluție sublimat corosiv saturată la 60° și rețut la 40°
100 c. c.
Tinctura iodii adăugată picătură cu picătură până la colorație portocalie 9 s.
Formol 40% 12 c. c.
Acid acetic cristalizat 5 c. c.

2) Acest amestec să poate obține gata preparat la casa Holborn-Grübler, Leipzig.

L'épiderme, en certains points, est atrophié, en d'autres points il est hypertrophié. Les glandes sudoripares sébacées et les follicules pileux, à l'origine, semblent être indifférents, ils peuvent néanmoins disparaître plus tard totalement.

Les fibres musculaires atteintes se segmentent, perdent leurs striures et en fin de compte prennent l'apparence de gouttes de graisse.

Les nerfs demeurent longtemps encore intacts, aussi n'avons-nous pour cette raison, aucune modification de la sensibilité. Dans la suite cependant le pénerf est attaqué, la fibre nerveuse est alors détruite et fait place aux cellules de granulation ou tissu conjonctif.

En ce qui regarde les altérations cartilagineuses, Pellizzari et plus récemment Marschalko ont observé une striure caractéristique de la substance fondamentale, puis une tuméfaction des capsules ainsi qu'une transformation colloïdale comme dans les autres tissus.

En liaison directe avec notre exposé ci-dessus, nous allons voir quel résultat a donné notre examen microscopique d'une partie des tumeurs prises dans chacun des trois cas que nous mentionnons.

Les fragments sont fixés, en partie avec de l'alcool, en partie avec le liquide de Dominici. ¹⁾

Pour la coloration, nous employons le bleu polychrome simple de Unna, avec la différenciation en alcool et parfois avec la différenciation en glicerol-ätermischung.

Une autre coloration qui donne d'excellents résultats est la suivante:

„On place les sections durant 20 minutes dans un mélange de 70 parties de polychrome (Unna) et 30 parties de solution 1% safranine. „Lavage à l'eau distillée. Puis 1 à 2 minutes dans un mélange de parties égales d'alcool et de xylol, ensuite une minute dans le xylol pur et enfin 20 minutes dans un mélange d'aniline—alun—orange, ⁽²⁾ „on lave, on déshydrate, on clarifie avec du xylol et on monte au „baume.

„Outre cela, nous avons encore employé la coloration avec une solution de Kresyl-ächt-violett (poudre que nous a remise personnellement M. le Prof. Dr. Herxheimer, de Francfort-sur-le-Main. Nous ne savons pas dans quelle maison de commerce on peut trouver cette poudre). La différenciation se fait dans de l'alcool. L'examen microscopique avec l'oculaire 3, objectif A A (Zeiss) dénote les faits suivants:

„Une infiltration abondante de petites cellules rondes avec nucléus, qui envahit tout le derme, s'étendant en profondeur et restant plus clairsemée à la surface. Dans certaines parties, principalement autour

1) Le liquide de Dominici est une solution au sublimé corrosif, saturée à 60° et refroidi à 40° 100 c. c.
Teinture d'iode ajoutée goutte à goutte jusqu'à coloration orange 9 „ „
Formol 40% 12 „ „
Acide acétique cristall. 5 „ „

2) Ce mélange se trouve tout préparé à la maison Holborn-Grübler, Leipzig.

„grămădire de celule puțin mai mari și mai intens colorate în violet, dispuse în grămezi. Epidermul în unele părți este foarte redus în altele din contra stratul malpighian este mult dezvoltat.

„Papilele dermului nu se pot delimita se observă numeroase vacuole. Nu se găsește glande, nici sebacee nici sudoripare, ci ici colo câte-va lanțuri de mai multe rânduri de celule rotunde îngrămădite care ar arăta urmele tubilor glandelor sudoripare.

„Vasele în unele puncte sunt obliterate. Păreții uneori îngroșați. Se observă spații mari fără perete proprii și în care se găsește multe hematii. Examinând cu Ocul 3. obiectiv D. D. (Zeiss) constatăm următoarele: celulele rotunde au o protoplasmă clară, cele mai multe fără nucleu bine colorat; ele sunt mai rare la suprafață și din ce în ce mai dese către profunzime. Printre aceste, se observă mari celule clare, cele mai multe fără nucleu, unele cu nucleu lătit, periferic. Protoplasma lor nu se colorează de cât foarte slab și au o formă mai mult sferică. Mai toate sunt pline de bacili colorați în roșu violaceu.

„Aceste celule sunt depuse în mod neregulat, însă din ce în ce mai dese către partea superficială. Ele sunt așa numitele celule ale Mikulicz grămezile de celule mai intense colorate ce se observă cu Ocul 3. Obj. A. A. sunt formate din numeroase Plasmazellen cu corpul celular poligonal, colorat în roșu violaceu clar și cu un nucleu excentric mare conținând câte 5—6 granule intens colorate în violet. Grămezile formate de ele sunt plasmome, mai toate în jurul vaselor. Plasmazellen se observă în număr din ce în ce mai mic și izolate, eu cât ne apropiem de suprafață. Se observă apoi diferite transformări și degenerări a acestor celule plasmatiche, unele atrofiate cu nucleul fragmentat și aproape dispărut, altele hipertrofiate cu forme diferite.

„Se disting apoi toate fazele de degenerescență hialinică a acestor plasmazellen, așa observăm. Celule mari pline de granulațiuni hialine dispuse în o îngrămădire uniformă, separate prin linii clare. Nucleul se vede încă la periferie, uneori fragmentat.

„Se observă apoi granulațiuni mai mari și mai puține la număr, cu conturul, celular aproape dispărut nucleul piknotic.

„des vaisseaux, on observe une agglomération de cellules un peu plus grandes et colorées en un violet plus intense, disposées en tas.

„L'épiderme, dans certaines parties, est très réduit, dans d'autres parties, au contraire, la couche malpighienne est très développée.

„Les papilles du derme ne peuvent pas être délimitées; on observe de nombreux vacuoles. On ne trouve pas de glandes, pas plus sébacées que sudoripares, mais, par-ci, par-là, quelques chaînes de plusieurs rangées de cellules rondes agglomérées, qui indiqueraient les traces des tubes de la glande sudoripare.

„Les vaisseaux, en certains endroits, sont oblitérés. Les parois sont quelquefois épaissies. On observe de grands espaces sans cloisons propres et dans lesquels on trouve un grand nombre d'hématies.

„Si nous examinons avec l'oculaire 3, objectif D. D. (Zeiss), nous constatons ce qui suit: Les cellules rondes ont un protoplasma clair, la plupart sans nucléus bien coloré; elles sont plus disséminées à la surface et s'épaississent à mesure que la profondeur augmente. Entre celles-ci on observe de grandes cellules claires, le plus grand nombre sans nucléus, d'autres avec le nucléus élargi à la périphérie. Leur protoplasma ne se colore que très faiblement en affectant une forme plutôt sphérique. La plupart de ces cellules sont pleines de bacilles colorés en rouge violacé.

„Ces cellules sont disposées d'une façon irrégulière, mais elles augmentent en nombre de plus en plus, vers la partie superficielle. Elles sont dénommées Cellules de Mikulicz. Les amas de cellules colorées d'une manière plus intense, que l'on observe avec l'oculaire 3. Objectif AA, sont formés par de nombreuses Plasmazellen avec corps cellulaire poligonal, coloré en rouge violacé clair, ayant un nucléus excentrique grand, contenant de 5 à 6 granules intensivement colorés en violet.

„Les amas formés par elles sont des plasmomes, la plupart situés autour des vaisseaux. Les plasmazellen, s'observent diminuant de nombre et devenant de plus en plus isolées à mesure que l'on approche de la surface. On remarque ensuite diverses transformations et dégénérescences de ces cellules plasmatiche, les unes atrophiées, ayant le nucléus fragmenté et presque disparu, les autres hypertrophiées avec des formes diverses.

„On distingue ensuite toutes les phases de dégénérescences hialines de ces plasmazellen. Ainsi, nous remarquons: Les cellules grandes, pleines de granulations hyalines, disposées en amas cunéiformes séparés par des lignes claires. Le nucléus s'aperçoit encore à la périphérie, quelquefois fragmenté.

„On observe ensuite des granulations plus grandes, mais moins nombreuses, dont le contour cellulaire presque disparu contient le nucléus picnotique.

„In unele locuri găsim corpi hialini mai mari sferică, fără nici o urmă de corp celular. Examinând cu Ocul. 3 sau compensator 12 și Ob. cu imersiune $\frac{1}{12}$. (Reichert) vedem :

„Celulele lui Mikulicz pline de bacili, colorate în roșu violaceu, dispuse uneori în mod regulat concentric. (vezi planșa alăturată).

„Unele celule sunt absolut pline cu bacili, altele sunt plesnite, iar bacili se observă revărsați în spațiile limfatice. Se găsește apoi celule de abia vizibile cu conturul neregulat și fără a conține bacili. Multe din acestea să văd înlocuite printr'o materie colloidă care p'alcocrea este destul de abundentă și uneori prezintă o aparență fibrilară.

„In interiorul celulelor plasmatică nu se găsește bacili. Printre celulele de țesut colloid să văd plasmazelle izolate rare Mastzelle. Se mai observă numeroase leucocite.

„Deci vedem că corpii hialini sunt o transformare a celulelor plasmatică ce nu conțin nici odată bacili, iară cologenul este o transformare a conținutului celulelor lui Mikulicz, derivate din celulele runde primitive și cari conțin bacili“.

In ceia ce se referă la culturi vom vorbi cu ocazia descripțiunii observațiunii a III-a.

TRATAMENTUL

După opiniunea noastră și în urma cercetărilor făcute și de alți autori nu avem azi încă nici un tratament pozitiv.

Intervențiunile chirurgicale cât de intense ar fi ele, raclajul, cauterizație etc., produc pentru câțva timp o simplă ameliorare.

Același rezultat îl dau și cele alte metode precum injecțiunile interstițiale cu acid salicilic 10%, zilnic (Lang) sau în asociație cu vaselină după cum o recomandă Costiniu (vezi observația respectivă), au dat oarecari rezultate.

Kaposi a încercat acidul osmic sau injecțiuni cu soluția arsenicală Fowler (Stukovenkoff).

Aceste din urmă ar fi capatat un rezultat satisfăcător întrebunțând soluțiunile de 10%, 40%, 80% și după 12 injecțiuni ajungând la doza de 120% de sol. Fowler. tratamentul a durat 15 luni.

S'au făcut 222 injecțiuni. Noi am întrebunțat injecțiuni de arrenal 5 centigr. p. o. seringa de 1 c. c. la feto (obs. III-a) fără vr'un rezultat,—am făcut un număr de vr'o 30 injecțiuni.

„A certains endroits, nous trouvons des corps hyalins plus grands, de forme sphérique, sans trace aucune de corps cellulaires.

„Si l'on examine avec l'oculaire 3 ou compensation 12 et objectif avec immers. $\frac{1}{12}$ (Reichert) on aperçoit :

„Les cellules de Mikulicz pleines de bacilles, colorées en rouge violacé, disposées, parfois d'une façon régulièrement concentrique.

„Certaines cellules sont exactement pleines de bacilles, d'autres sont crevées et l'on observe que les bacilles en sont sortis pour se répandre dans les espaces lymphatiques.

„Il se trouve encore des cellules à peine visibles dont le contour est irrégulier et qui ne contiennent aucun bacille. On remarque qu'un grand nombre de celles-ci sont remplacées par une matière colloïdale qui par endroits est assez abondante ; les nerfs présentant un aspect fibrilaire. Dans l'intérieur des cellules plasmatices, on ne trouve pas de bacilles. Entre les mailles du tissu colloïdal, on aperçoit des plasmazellen isolées rares Mastzelle. On observe encore de nombreuses leucocytes. Il est donc clair que les corps hyalins sont une transformation des cellules plasmatices qui ne contiennent jamais de bacilles. Quant au collagène c'est une transformation du contenu des cellules de Mikulicz, dérivées des cellules rondes primitives et qui contiennent des bacilles.“

Pour ce qui se réfère aux cultures nous en parlerons à l'occasion de la description de la III-e observation.

TRAITEMENT.

Selon notre opinion et d'après les essais tentés par d'autres auteurs, nous ne possédons pas encore, actuellement, de traitement positif.

Les interventions chirurgicales, quelque intenses soient-elles, le râclage, la cautérisation etc.—produisent, pour quelque temps, une simple amélioration.

Le même résultat est obtenu par les autres méthodes, telles que les injections interstițiale à l'acide salicilic 10%, journallement (Lang) ou en association avec de la vaseline, suivant la recommandation de Costiniu (voyez l'observation respective). Elles ont abouti à certains résultats.

Kaposi a essayé l'acide osmique ou l'injection avec la solution arsenicale Fowler (Stukovenkoff). Cette dernière aurait eu un résultat satisfaisant avec les solutions de 10%, 40%, 80% et ainsi de suite en arrivant pour la 12-e injection à la dose de 120% de solution Fowler ; le traitement a duré 15 mois et l'on a fait 222 injections. Nous avons employé des injections d'arrhénal à raison de 5 centigrammes par seringue de 1 centim. cube, chez la jeune fille, (III-e observation), sans obtenir de résultat. Nous avons fait une trentaine d'injections.

Tratamentul mercurial nu dă nici un rezultat. Noi am încercat „Pyocyanasa“ ¹⁾ atât în pansament cât și în insuflațiuni sau pulverizațiuni în faringe și narine fără vr'un rezultat.

Am încercat injecțiunile cu fibrolisina Merck fără vr'un rezultat (vezi observația III-a).

Creдем că acidul carbolie în proporție de 10% este încă un bun pansament local și spălăturile cu permanganat de potasiu $\frac{1}{4000}$ în narine și faringe constituiesc o desinfecțiune bună a narinelor și faringelui.

Bine înțeles cu acidul fenic nu atingem de cât suprafețele sângere și punem mici tamponi sau fitiluri imbibate în 10%.

Am încercat și Fibrolizina local tot fără rezultat. Viitorul creдем a fi al radioterapiei sau al radiumterapiei. S'au făcut deja încercări cu rezultate.

Dăm aici mai jos descripțiunea celor trei observațiuni :

1-a OBSERVAȚIUNE : (Fotografia și planșa No. 1).

Havrish Nechita de 47 ani, muncitor original din sudul Rusiei, intră în spital în ziua de 4 Mai 1904, prezentând o tumefacțiune a nasului.

Antecedente ereditare, relativ la tuberculoze sifilis etc., nu există de asemenea nimica important din partea colaterarilor. Nici un alt caz nu s'a mai observat în satul sau împrejurimi.

Din antecedente personale, notăm că ar fi suferit de malarie și de febră tifoidă cu mult timp înainte de apariția bolii actuale.

Istoricul. Boala actuală, datează de patru ani. A avut mult timp înainte un catar nazal cu o secrețiune foarte abundentă, în urma aceluia observă o oarecare tumefiară a narinei drepte. Nu avea nici o durere, însă vocea îi era nazonantă.

După câțva timp, observă o nodosită pe buza superioară mai mult spre dreapta și foarte aproape de orificiul narinei. Această nodosită crescând, cu timpul ajunge să se unească cu cea existentă deja și astfel ocupă întreaga narină.

Cam același lucru, însă la un an de deosebire, se întâmplă și la narina stângă. Toate aceste fenomene nu i produceau nici o durere, însă nazonarea era foarte pronunțată și respirația pe nas devenea din

1) Pyocyanasa este: un preparat extras din o cultură de pyocyaneu în bulion.

Le traitement mercuriel ne donne aucun résultat. Nous avons essayé la „Pyocyanase“ ¹⁾ tant pour le pansement que pour les insufflations ou pulvérisations dans le pharynx ou les narines, sans aucun résultat.

Nous avons essayé les injections à la fibrolisine Merck, sans avoir de résultat, (voir III-e observation).

Nous croyons que l'acide carbolique à la proportion de 10% est encore un bon pansement local et que les lavages au permanganate de potasse $\frac{1}{4000}$ dans les narines et le pharynx, opère une bonne désinfection des narines et du pharynx. Avec l'acide phénique nous n'atteignons, bien entendu, que les superficies sanguinolentes et encore plaçons-nous les tampons ou les mèches imbibées en 10%.

Nous avons également tenté le traitement local à la fibrolisine sans plus de succès.

L'avenir, croyons-nous, est à la radiothérapie ou à la radiumthérapie. On a déjà obtenu quelques résultats dans les essais que l'on a tentés dans cette direction.

Nous donnons ci-dessous la description des 3 observations.

1-ere OBSERVATION (Photographie et Planche No. 1).

Havrish Nekita, âgé de 47 ans, journalier, originaire de la Russie méridionale, entre à l'hôpital le 4 Mai 1904, présentant une tuméfaction du nez. *Antécédents héréditaires*, relativement à la tuberculose, syphilis, etc. n'existent pas; il n'y a, de même, rien d'intéressant dans la branche collatérale. Aucun autre cas analogue ne s'est présenté dans son village ou les environs. *Des antécédents personnels*, nous notons que le patient a souffert de fièvre paludéenne et de fièvre typhoïde longtemps avant l'apparition de la maladie actuelle.

Historique. — La maladie actuelle date de quatre ans. Le malade a eu, longtemps auparavant, un catarre nasal avec sécrétion très abondante. Il remarqua dans la suite qu'il avait une certaine tuméfaction de la narine droite. Il ne ressentait aucune douleur, mais sa voix était devenue nasillarde.— Quelque temps après, il observe une nodosité sur la lèvre supérieure, du côté droit et très près de l'orifice de la narine. Cette nodosité croissant arriva, avec le temps, à s'unir avec celle qui existait déjà et occupa ainsi la narine entière. Suivant la même marche, à la différence près d'une année, la même chose survint à la narine gauche. Tous ces phénomènes ne produisaient aucune douleur au sujet, mais le nasillement s'accroissait davantage et la respiration par le nez se faisait de plus en plus difficilement. *L'état général*

1) La Pyocyanase est un préparé extrait d'une culture de pyocyanus dans un bouillon.

ce în ce mai anevoioasă. Starea generală s'a menținut în tot-de-una bună, din această cauză pacientul n'a urmat nici un tratament.

Starea prezentă. Pacientul este bine conformat și bine dezvoltat de o constituție robustă chiar, starea generală ireproșabilă. La inspecțiune găsim nasul lătit aproape în totalitate, dară mai ales în regiunea aripelor, părțile narinelor sunt îngroșate și dure, dând senzația unor bucăți de cauciuc. Restul nasului de asemenea prezintă o mare duritate. Pielea de deasupra este lucioasă și întinsă.

Din narine observăm proeminând trei tumori, una de mărimea unei nuci situate sub narina dreaptă și alte două ceva mai mici situate sub septul nazal și narina stângă. Aceste tumori fac corp cu părțile narinelor și de buza superioară care și ea prezintă aceeași indurație și îngroșare. Tumorile par a fi contopite; se observă totuși între ele niște șanțuri puțin manifeste, așa că la prima vedere ne dă aspectul unei tumori uniforme.

Aceste tumori sunt de o colorațiune cam puțin brună, bine delimitate cu suprafață netedă, prezentând în spre porțiunea lor externă o duritate cartilagineasă, însă cu cât înăntăm către interiorul narinelor, se constată că această duritate scade din ce în ce. Pe suprafața acestor tumori nu se observă nici o ulcerăție sau vr'un punct de supurație.

Cavitatea buco-faringiană. Aci constatăm următoarele: Dinții sunt normali, mucoasa bucală cam anemiată.

Lueta dispărută complet, iar la baza ei de inserțiune se observă o despicătură puțin alungită, din care se scurge un lichid seros puțin sanguinolent.

Pilieri sunt întinși, dure și de o colorațiune albicioasă, nu se observă nici o ulcerățiune.

Ca fenomene subiective nu găsim altăceva decât o jenă în respirațiune care este mai acuzată reșeptec. Cu un stillet abia putem pătrunde în interiorul narinelor printre tumori. Deglutiția este jenată.

Am luat o porțiune din această tumoră care am fixat-o punând-o în alcool 70% cu formol (40%) câte va pute. Am făcut imediat un preparat microscopic din secrețiuni nazale cu lame (porțiuni) și colorând-o cu albastru lui Sahli am putut vedea o mulțime de bacili încapsulați între celulele de puroi.

Am făcut apoi o mulțime de preparațiuni microscopice după diferite metode pentru a putea să ne fixăm dacă în adevăr avem a face cu bacilul lui v. Frisch. Aspectul clinic însă al bolnavului era așa de tipic că îndată ce l'am văzut am exclamat: „Iacă un caz de rinosele-rom“. Intrând în detaliile examenului clinic și microscopic am rămas

s'est sans cesse maintenu bon, c'est pourquoi le patient n'a cherché à suivre aucun traitement.

Etat actuel. — Le malade est bien conformé et bien développé, li a même une constitution robuste. Son état général est irréprochable. A l'inspection, nous observons que son nez est élargi dans sa presque totalité, mais surtout dans la région des ailes; les cloisons des narines sont épaissies et dures, offrent la sensation d'un objet en caoutchouc. Le reste du nez, de même présente une grande dureté, la peau de dessus est luisante et tendue.

Dans les narines, nous observons la proéminence de trois tumeurs, l'une de la grosseur d'une noix, située sous la narine droite, et les deux autres, un peu plus petites, situées sous la cloison nasale et la narine gauche. Ces tumeurs adhèrent aux parois des narines et la lèvre supérieure présente elle aussi la même dureté et le même épaississement. Les tumeurs semblent avoir fusionné; on remarque toutefois entre elles certaines tranchées peu apparentes, si bien qu'à première vue on a l'aspect d'une tumeur uniforme.

Ces tumeurs sont d'une coloration rouge-brun, sont bien délimitées, ont une surface nette et présentent à la partie extérieure une dureté cartilagineuse; mais à mesure que l'on procède vers l'intérieur des narines, on constate que cette dureté diminue de plus en plus. Sur la surface de ces tumeurs on n'observe aucune ulcération, ni aucun point de suppuration.

Cavité bucco-pharyngienne. — Là, nous constatons ce qui suit: Les dents sont normales, la muqueuse buccale un peu anémiée. La luette a complètement disparu, quant à la base d'insertion on y remarque une fente un peu allongée d'où découle un liquide légèrement sanguinolent. Les piliers sont tendus, durs et d'un coloris blanchâtre; on n'y observe aucune ulcération.

En tant que phénomènes subjectifs, nous ne trouvons rien autre chose qu'une gêne respiratoire qui, la nuit, s'accroît davantage. C'est à peine si l'on peut introduire dans l'intérieur des narines un stylet entre les tumeurs. La déglutition est gênée.

Nous avons détaché une particule de cette tumeur que nous avons fixé en la plaçant dans quelques gouttes d'alcool à 70° et de formol 40%. Nous avons immédiatement fait une préparation microscopique de cette sécrétion nasale sur des lames et l'avons coloré avec du bleu de Sahli; nous avons alors pu voir une multitude de bacilles incapsulés, entre les cellules de pus.

Nous avons fait ensuite une quantité de préparations microscopiques selon les différentes méthodes pour pouvoir nous rendre compte si nous sommes réellement en présence du bacille de v. Frisch. L'aspect clinique du malade était cependant si typique qu'aussitôt après examen nous nous sommes écriés: „Voici un cas de rhinosele-rom“. En entrant dans les détails de l'examen clinique et microscopique, nous

cu totul convins că avem a face cu rinoselerom. Piesele și culturile obținute de aci ne au confirmat după cum am văzut deja din descripția histologică.

Am voit să începem un raclagiu și o cauterizare, dară a părăsit spitalul la 8 Iunie fără să vrea să accepte vr'un tratament de cât câte-va pomezi adonine. S'a reintors în Rusia și n'am mai auzit vorbindu-se de dânsul.

OBSERVAȚIUNEA II-a (vezi fotografia 2-a)

Lazăr Gheorghe—24 ani, muncitor din satul Ivănești (jud. Iași) intră în clinica noastră în ziua de 24 Mai 1907 prezintă nasul tumefiat și complet obstruat.

(Acest bolnav a fost prezentat înaintea societății de medici și naturaliști din Iași în ședința din 28 Mai 1907).

Pacientul este surdo-mut, așa că nu avem nici o indicație asupra anamnezei sale.

După câte am putut afla, știm că e bolnav de mult timp, la început a prezentat o serie de fenomene catarale, apoi treptat, nasul s'a obliterat din ce în ce până la obliterarea completă.

Cu vre-o 3 ani în urmă a fost la consultațiile secțiunii chirurgicale din spitalul sf. Spiridon din Iași, unde se găsește trecut în 1904 Septembrie 27 prezintă nasul absolut obstruat de niște muguri xuberanți. Se intervine făcându-i mai multe cauterizări cu termocauterul căutând a produce o oare care permeabilitate a nasului. Cu toate acestea starea lui nu se ameliorează, nasul devine complet obstruat prin formarea unor tumori dure, nedureroase, care tind a proemina în afară.

Starea prezentă. Individul este bine dezvoltat de o statură înaltă. Starea generală foarte bună. Nu prezintă nimica anormal din partea organelor toracice sau abdominale.

În față privindu-l observăm o augmentare de volum a nasului, mai ales în sens transversal cu prăbușirea porțiunii mijlocii. Pielea ce acopere nasul este întinsă, lucioasă, cu porii largi deschiși și lipsită de elasticitate de o colorațiune foarte violacee. Prin palpație, deosebim o duritate lemnoasă a nasului, aripetele nasului, sunt imobile narinele largi deschise (după cum se observă și în fotografiile foarte bine) cu părțile îngroșate și rigizi, sunt ocupate de niște tumori ce proemină puțin în afară, de o colorațiune roșie brună și cu duritate caracteristică; având o suprafață lucioasă puțin neregulată prin prezența unei ragade din care se scurge un lichid seros turbure, cu un miros infect. Prin unele puncte se observă niște cruste gălbii, care deslipindu-se lasă loc unor mici exulcerațiuni sângerânde.

sommes demeurés convaincus d'avoir affaire au rhinosclérome. Les pièces et les cultures obtenues, nous ont confirmé dans notre opinion, comme nous l'avons déjà vu dans la description histologique.

Nous avons voulu commencer un raclage et une cautérisation, mais le malade a quitté l'hôpital sans vouloir se prêter à un traitement autre que celui de quelques pommades anodines. Il est retourné en Russie et, depuis lors, nous n'avons plus entendu parler de lui.

II-e OBSERVATION (Voir 2-ème Photographie).

Lazar Georges, âgé de 24 ans, journalier, du village de Ivanesehti (district de Jassy), entre dans notre clinique le 14 mai 1907 présentant le nez tuméfié et complètement obstrué. (Ce malade a été présenté devant la Société des Médecins et des Naturalistes de Jassy, dans la séance du 28 mai 1907).

Le patient est sourd-muet, c'est ce qui explique que nous n'avons sur son anamnèse aucune indication.

D'après nos investigations, nous savons qu'il est malade depuis longtemps; à l'origine il a eu toute une série de phénomènes catarraux, puis progressivement son nez s'est oblitéré de plus en plus, jusqu'à complète oblitération.

Trois ans environ auparavant, il s'était présenté à la section chirurgicale de l'hôpital Saint Spiridon de Jassy, pour une consultation, on le trouve inscrit dans le registre de septembre 1904, avec cette mention: présentant le nez complètement obstrué par un bourgeonnement exubérant. On le traite en lui faisant plusieurs cautérisations au thermo-cautère, cherchant à produire une certaine perméabilité du nez. Malgré cela, son état ne s'améliore pas, le nez s'obstrue complètement par la formation de tumeurs dures, non douloureuses, avec tendance à devenir proéminentes à l'extérieur.

Etat actuel. — L'individu est bien développé, de haute taille; *état général* excellent, ne présentant rien d'anormal au point de vue des organes thoraciques ou abdominaux.

En le regardant de face, on remarque une augmentation de volume du nez, surtout dans le sens transversal, avec affaissement de la portion médiane. La peau du nez est tendue, luisante, les pores en sont largement ouverts; elle manque d'élasticité et la coloration en est violacée. On observe, par l'attouchement, une dureté ligneuse du nez, les ailes en sont immobiles, les narines largement ouvertes (comme on le voit fort bien sur la photographie même), les cloisons nasales sont épaissies et rigides et recouvertes de tumeurs qui sont quelque peu saillantes, d'une coloration rouge-brun et d'une dureté caractéristique; la surface est luisante, un peu irrégulière, à cause de la présence d'une hagarde, d'où découle un liquide séreux trouble ayant une odeur nauséabonde. En certains points, on remarque des croûtes jaunâtres qui,

Aceste tumori ocupă exact tot spațiul din interiorul narinelor alipindu-se exact de cloison și de aripi.

Buza superioară, pe o zonă aproape 2 cm., prezintă o îngroșare manifestă o duritate cartilaginoasă, iară pielea ce o acopere este întinsă lucioasă și lipsită de elasticitate. Nu prezintă nici o ulceratiune.

În cavitatea bucală observăm mucoasa anemiată, pe bolta palatină în porțiunea anterioară și medie se găsește niște vegetațiuni sau niște proeminente sesile nepediculizate de o consistență mai mult fermă, de o colorație roșietică, ușor sângerânde nedureroase.

Pe luetă se observă vre-o două ulceratiuni mici puțin profunde, cu marginile rău delimitate. Asemenea mici ulceratiuni și vegetațiuni se observă și pe pilierii anteriori și posteriori, care par a fi întinși și îngroșați.

Amigdala stângă prezintă o ulceratiune puțin profundă acoperită cu un ușor exudat.

În rinofaringe găsim mai multe mici vegetațiuni sesile, cu aceleași caractere. În timpul șederei sale în spital a mai apărut sub ochiul stâng o tumefacțiune cam de vr'o 2 cm., având un edem al dermului pielea întinsă de o colorațiune violacee, nedureroasă.

În ziua de 27 Mai 1907 se estirpă câte o porțiune din tumorile nasale și restul se raclează; astfel se ajunge a se desobstrua, partea inferioară a foselor nasale; cele două treimi superioare, rămân însă încă obliterate. Din narine se scurge un liquid seros, foarte fetid, exceptând impermeabilitatea narinelor și o ușoară disfagie, bolnavul nu prezintă nici o altă turburare funcțională.

Examenul sputei, a sângelui și al urinei nu denotă nimic anormal.

Pe ziua de 1 Iunie facem însămânțări pe agar-agar din interiorul tumorii, adică după ce am extirpat o bucată de tumoră cu un sulă trecut prin flacăra am secționat în două și pe suprafața de secțiune am luat cu acul de platină pentru însămânțare.

După ce a stat la termostat 3 zile, am observat, (temperatura bine înțeles n'a trecut de 37°). ea :

„Se observa niște strie fine albicioase cu un aspect cam lucitor, mucoși și pe lângă aceasta am observat și coloni de stafilococul aureu“.

Făcând un examen din frotiuri luate atât direct din mucoasa nazală, cât și după suprafața de secțiune și făcând colorațiunea preparată de noi în laborator cu albastrul boraxat al lui Sahli¹⁾ ne denotă numeroși diplobacili încapsulați.

1) Acest albastru este ușor de preparat: o soluție saturată de borax la care se adaugă albastru medicinal (Hoechst) în proporție de 16%. Cu cât e mai vechie cu atât e mai bună.

lorsqu'elles se détachent, découvrent de petites ulcérations sanguinolentes. Ces tumeurs occupent exactement tout l'espace intérieur des narines, fixées qu'elles sont aux cloisons et aux ailes.

La lèvre supérieure, sur une surface d'environ 2 cent. carrés présente un épaissement manifeste une dureté cartilagineuse, la peau qui la recouvre est tendue, luisante et manque d'élasticité, elle ne présente aucune ulcération.

Dans la cavité buccale nous observons la muqueuse anémiée; sur les parties antérieure et médiane de la voûte du palais se trouvent quelques végétations ou proéminences sesiles non pédiculisées, de consistance plutôt ferme, de coloration rougeâtre, légèrement sanguinolentes, non douloureuses.

Sur la lèvre on voit deux petites ulcérations peu profondes, aux contours mal délimités. On remarque aussi de petites ulcérations et végétations sur les piliers antérieurs et postérieurs, qui paraissent tendus et épaissis.

L'amygdale gauche présente une ulcération peu profonde avec légère exsudation.

Dans le rhinopharynx nous découvrons plusieurs petites végétations sesiles présentant les mêmes caractères. Durant son séjour à l'hôpital une tuméfaction de 2 centimètres environ a apparu sous l'œil gauche ayant un œdème du derme; la peau est tendue, de couleur violacée, non douloureuse.

Le 27 mai 1907, on extirpe une portion des tumeurs nasales et le reste se racle, on obtient ainsi une désobstruction de la partie inférieure des fosses nasales, les deux tiers de la partie supérieure restent encore oblitérés. Des narines découle un liquide séreux très fétide; à part l'imperméabilité des narines et une légère disfagie, le malade ne présente aucun autre trouble fonctionnel.

L'examen de la salive, du sang et de l'urine ne dénote rien d'anormal.

Le 1-er juin, nous faisons des ensemencements sur l'agar-agar de l'intérieur de la tumeur, c'est-à-dire qu'après avoir extirpé un morceau de tumeur avec un couteau passé à la flamme, nous avons sectionné en deux et, sur la surface sectionnée, nous avons pris avec l'aiguille de platine de la matière pour ensemencements.

Après l'avoir laissé au thermostate (la température ne dépassant pas évidemment 37°) pendant trois jours, nous avons observé :

„Certaines stries fines blanchâtres à l'aspect assez luisant, muqueux „et outre cela, des colonies de staphylocoques aureus“.

En faisant un examen des froties prises, tant sur les muqueuses nasales que sous la surface de section et en employant la coloration au bleu boraté de Sahli,¹⁾ coloration que nous employons de préfé-

1) Ce bleu se prépare facilement: Une solution saturée de borax à laquelle on ajoute du bleu medicinal (Hoechst) dans la proportion de 16%.—Plus cette préparation est ancienne, meilleure elle est.

Intrebuintând metoda Gram am văzut că nu se colorează cu Gram. Este de remarcat că capsula se observă mai bine în frotiuri luate după mucoasa nazală de cât din culturi. In ceia ce se referă la examenul histologic Pam expus deja la capitolul istologiei și anatomiei patologice.

In ceia ce se referă la tratament am făcut spălături nazale cu apă oxigenată, badijonări cu o soluție de permanganat de potasiu 5%, cauterizări cu nitrat de argint $\frac{1}{1}$ în soluție,—am făcut și raelagiul narinelor împreună cu Dl. Profesor Dr. Tănăsescu, dară ne am temut de omoragie mai mare, căci deja așa am avut destul sânge pierdut.

Ca încercare, am făcut și câte-va injecțiuni, cu benzoet de mercur (serul Profesorului Gaucher).

Cu toate sforțările noastre n'am ajuns la nici un rezultat și bolnavul a părăsit spitalul în aceeași stare cu o ușoară ameliorațiune la 6 August 1907, după ce a stat astfel două luni și jumătate în spital.

OBSERVAȚIUNEA III-a (vezi fotografia 3-a) ¹⁾ 16 ani din Vulpești (Basarabia) intră în spital în ziua de 8 August 1908. Din antecedente ereditare aflăm că tatăl pacientei este sănătos și că ar fi avut cu mult în urmă o rană la obrazul drept, care a durat aproape un an și pentru care a suferit o operație în urma căreia s'a vindecat pe deplin.

Mama sa trăește, a fost în totdeauna sănătoasă. Pacienta are doi frați și două surori cu toți sănătoși.

Nimenca din familia ei n'a avut vre'o boală anuloagă curată. Antecedentele personale ale bolnavei nu prezintă nimica deosebită. A avut o copilărie sănătoasă, a suferit de morbili difterie.

Menstruata la vârsta de 11 ani, boala actuală ar fi început cu patru ani în urmă consecutiv unei căderi cu fața în jos, când s'a lovit la nas, epistaxis consecutiv tumefiere a nasului, care tumefiere dispare răpede. Cu toate acestea de la acest accident a rămas cu un catar nazal care o exasperă la fie care răceală.

In acest timp ii apare o mică umflătură la unghiul interior al ochiului drept, care se transformă într-un absces, care se vindecă în urma unei deschiderii spontane.

In urma unei răceli mai serioase catarul nazal devenind ma in-

1) Posedăm și un moulaj pre bine reușit executat de Dl. D-rand E. Mironescu preparatorul nostru. Un exemplar a fost oferit din partea noastră prin Dl. Dr. Gaston, Muzeului St. Louis din Paris.

rence dans notre laboratoire, nous remarquons un grand nombre de diplobacilles incapsulés. Par l'emploi de la méthode Gram nous avons observé qu'il ne se produit aucune coloration. Il est à noter que les capsules se voient mieux dans les froties prises sur les muqueuses nasales qu'extraites des cultures. En ce qui concerne l'examen histologique, nous l'avons déjà exposé au chapitre de l'histologie et de l'anatomie pathologique.

Pour ce qui est du traitement, nous avons fait des lavages nasaux à l'eau oxygénée, des badigeonnages avec une solution (5 %) de permanganate de potasse, des cautérisations au nitrate d'argent $\frac{1}{1}$ en solution. Nous avons également fait le râclage des narines, assisté par M. le Dr. Professeur Tanasesco, mais nous avons craint une hémorrhagie trop violente, car déjà beaucoup de sang s'était perdu.

Comme essai nous avons pratiqué quelques injections au benzolate de mercure (sérum du Professeur Gaucher).

Malgré tous nos efforts nous ne sommes parvenus à aucun résultat et le malade, à une légère amélioration près, a quitté l'hôpital dans le même état, le 6 août 1907 après être ainsi resté deux mois et demi dans notre service.

III-ème OBSERVATION (Voir 3-ème Photographie) 1). Agée de 16 ans, originaire de Vulpesehti (Bessarabie), entre à l'hôpital le 8 août 1908. Antécédents héréditaires: Nous apprenons que le père de la patiente est sain; il aurait eu, il y a très longtemps, une plaie à la joue droite, qui a duré près d'un an et pour laquelle il a subi une opération qui a parfaitement réussi. Il a été complètement guéri.

Sa mère vit encore et a toujours joui d'une bonne santé; la malade a 4 frères et 2 sœurs jouissant tous d'une bonne santé.

Personne, dans sa famille, n'a jamais eu de maladie analogue à la sienne.

Les antécédents personnels du sujet ne présentent rien de particulier; elle a eu une enfance saine; elle a souffert de morbille diphtérique.

Elle commença à avoir ses menstruations dès l'âge de 11 ans; La maladie actuelle aurait commencé, il y a quatre ans, après une chute face à terre, où le nez fut violemment heurté, épistaxis, suivi peu après d'une tuméfaction du nez. Cette tuméfaction disparaît rapidement. Malgré cela, depuis cet accident, il lui est resté un catarre nasal qui s'exaspère au moindre refroidissement.

Pendant ce temps une petite enflure apparaît à l'angle interne de l'œil droit qui se transforme en abcès. Cet abcès guérit après s'être ouvert spontanément.

A la suite d'un refroidissement plus sérieux, le catarre nasal

1) Nous possédons également un moulage très bien réussi, exécuté par M. E. Mironescu, étudiant de dernière année, notre préparateur. Un exemplaire a été offert de notre part, par l'amabilité et l'intermédiaire de M. le Dr. Gaston, au Musée Saint Louis, de Paris.

tens bolnava observă că nasul se tumefiază și că voace este puțin nasonantă.

Această tumefiere a nasului și a nasonației nu dispare cu nici un tratament.

Puțin după aceasta se formează în nas niște aderențe roșietice nedureroase, care devin din ce în ce mai mari, obliterând în parte fossele nasale și producând o ușoară jenă respiratoare.

Bolnava se duce la un spital în Odessa unde îi se face un raclage al fosselelor, care pentru moment îi redă permeabilitatea nasului, însă mai în urmă totul revine la starea anterioară având un mers progresiv, ajungând acum un an în urmă la obliterarea completă a fosselelor nasale și proeminarea în afară a două tumori roșietice dure nedureroase. De vre o 6 luni bolnava începe a avea o ușoară disfagie și observă în acelaș timp că îi apar și în gură niște vegetațiuni.

În tot timpul starea generală s'a menținut perfect.

Starea prezentă. Pacienta în vârstă de 16 ani bine conformată, țâsulul adipos și muscular bine dezvoltat.

Începem cu examenul feței: Nasul îngroșat mărit de volum în sensul transversal mai ales către partea inferioară. Nu prezintă nici o infundătură a oaselor. Pielea este mai lucioasă, întinsă, de o colorațiune roșă, lipsită de mobilitate și elasticitate. Aripile nasului dilatate imobile de o colorațiune puțin mai închisă. Prin palpație nasul prezintă o duritate lemnoasă, nu provoacă însă nici o durere. Oasele nasului însă par a fi îndepărtate pe linia mediană.

Șanțul nasogenian de ambele părți în porțiunea superioară este mai pronunțat.

Narinele sunt dilatate și ocupate de câte o tumoare dură cu o elasticitate specială de mărimea unei nuci mici, cu o formă puțin regulată, de o colorațiune roșie violacee acoperită de o secrețiune mucoasă cu un fel de *luciu* sau *verniz*. Prin atingere observăm o tendință a hemoragie a tumorilor, care par alipite de mucoasă nasală, un stylet introdus între tumori în narine nu poate pătrunde de loc.

Se constată tot de odată că duritatea acestor tumori este mai mică către partea profundă a narinelor.

Cavitatea buco-faringiană. Aci observăm pe bolta palatului în cele două treimi posterioare mucoasa acoperită de un praf de vegetațiuni sessile de o colorațiune roșie, renitente, foarte puțin duresoase sângerând foarte ușor. Pilieri par a fi îngroșați. Bolnava a fost examinată și de Dl. Dr. Capitan Metzianu cu laringoscopul și nu s'a observat nimica special în laringe, nici pe narinele posterioare nu se observă nimica.

Din sacul lacrimal din stânga să scurge puroi la cea mai mică presiune și un examen atent făcut cu diafanoscopul ne denotă că și lusuși maxilarii mai cu samă cel din stânga este prins. În timpul șe-

étant devenu plus intense, la malade observe que son nez se tuméfie et que sa voix devient nasillarde. Cette tuméfaction du nez et ce nasillement résistent à tous les traitements.

Peu après, il se forme dans le nez certaines excroissances rougeâtres non douloureuses qui s'agrandissent de plus en plus, oblitérant en partie les fosses nasales et produisant une légère gêne respiratoire.

La malade se rend à un hôpital d'Odessa où on lui râcle les fosses nasales, cette opération, pour un temps, rend au nez sa perméabilité mais plus tard, tout revient à l'état antérieur, avec augmentation progressive, si bien qu'il y a un an, l'oblitération des fosses nasales était complète, tandis qu'à l'extérieur apparaissaient deux tumeurs proéminentes rougeâtres, dures, non douloureuses. Depuis 6 mois environ, la malade commence à ressentir une légère dysphagie et elle remarque en même temps que certaines végétations lui apparaissent dans la bouche. Durant toute cette période, l'état général s'est parfaitement maintenu.

Etat actuel: La patiente, âgée de 16 ans est bien conformatée, le tissu adipeux et celui des muscles sont bien développés.

Nous commençons par l'examen de la face: Le nez épaissi, augmenté de volume dans le sens transversal, notamment vers la partie inférieure. Aucun affaissement des os ne se remarque. La peau est plus luisante, étendue et colorée en rose, manquant de mobilité et d'élasticité. Les ailes du nez sont dilatées et immobiles, d'une coloration un peu plus foncée. A l'attouchement, le nez présente une dureté ligneuse. Nous ne provoquons toutefois aucune douleur. Cependant, les os du nez paraissent écartés sur la ligne médiane. La fosse nasogène des deux côtés, vers la partie supérieure est plus prononcée. Les narines sont dilatées; une tumeur y adhère, tumeur dure, d'une élasticité spéciale, de la grosseur d'une petite noix, de forme quelque peu irrégulière, d'une coloration rouge-violacé, recouverte d'une sécrétion muqueuse, contenant une sorte de brillant ou vernis. En palpant, on observe une tendance à l'hémorrhagie des tumeurs qui paraissent adhérer à la muqueuse nasale; un stylet introduit entre les tumeurs, dans les narines, ne peut pas y pénétrer du tout.

On constate en même temps que la dureté de ces tumeurs est moindre vers la partie profonde des narines.

Cavité bucco-pharyngienne. — Ici, nous observons sur la voûte du palais, sur les deux-tiers postérieurs, que la muqueuse est recouverte d'un groupement de végétations sésiles d'une coloration rosâtre, résistantes, très peu douloureuses et légèrement sanguinolentes. Les piliers semblent épaissis. La malade a été également examinée par M. le Dr. Capitaine Metziano au laryngoscope. Rien de particulier n'a été observé pas plus dans le larynx que dans les narines postérieures.

De la glande lacrymale gauche découle du pus à la moindre pression; et un examen attentif, fait avec le diaphanoscope, nous démontre que les maxillaires eux-mêmes, principalement celui de gauche,

deroi sale în spital îi apare pe pleoapa inferioară a ochiului drept către unghiul intern o indurațiune pe o întindere de $\frac{1}{2}$ centim., puțin dureroasă cu o colorațiune violacee și din care ese o secrețiune încă mai abundentă această secrețiune se coagulează răpede și se formează o crustă. Se formează în mai multe rânduri abscese care se deschid.

Ca fenomene subiective nu prezintă nimica deosebit, de cât imposibilitatea absolută a respirații pe nas, nasonare și un ușor grad de disfagie.

Examenul organelor interne (respiratorii, cordul etc.) sunt în perfectă stare.

Examenul sângelui denotă: o *iperglobulie manifestă 5,600,000 de globule roșii pe milimetru cub. Hemoglobina este asemenea crescută (105 cu aparatul Gowers).*

Se fac însămânțări cu secrețiune nasală și cu suc din o tumoare extirpată (tot după procedeul descris la observația II-a) și exact ca și în cazul precedent după 3 zile de ședere la termostat la 37° apar striuri fine mucoase care însă în curând sunt acoperite de numeroase colonii de piocianeu. După mai multe încercări reușim să izolăm complet coloniile.

Examenul microscopic din această cultură ne arată diplobacilul lui *V. Frisch* în cultură pură.

Din tumorile excisate s'au făcut o mulțime de preparațiuni după metodele indicate la capitolul anatomiei patologice și care au fost reproduse în planșele alăturate.

Ca tratament la acești bolnavi putem spune că totul s'încearcă

I° Injecțiuni cu fibrolizină (Merck).

II° Insuflațiuni cu „*pyocyanase*“ un (preparat din cultură pură de piocianeu).

III° Pansament local cu soluție de acid carbolic 10%, pansament cu vaselină cu dermatol.

IV° Injecțiuni cu arhenal.

Cu toate acestea n'am avut nici un rezultat satisfăcător de cât o ușurare prin raclagiu și așa totul devenea din nou. A eșit la 23 Iunie 1909 ameliorată până la un punct dară nu vindecată.

OBSERVAȚIUNEA IV-a (Datorită amabilităței D-lui Dr. Costiniu).

Din lipsa de spațiu dam un rezumat acestei observațiuni. Cazul este interesant prin faptul că este primul descris în țară la noi, apoi bolnavul este din Severin (poate venit din Transilvania), așa că nici acest

sont atteints. Durant son séjour à l'hôpital, le sujet voit apparaître sur la paupière inférieure de l'œil droit, vers l'angle interne, une induration de $\frac{1}{2}$ centimètre d'étendue, peu douloureuse, d'une coloration violacée et d'où découle une sécrétion assez abondante qui se coagule rapidement et se reforme sans cesse.

Des abcès qui s'ouvrent spontanément apparaissent à maintes reprises.

Rien de spécial n'apparaît, en ce qui concerne les phénomènes subjectifs, à part toutefois l'impossibilité absolue de respirer par le nez, le nasillement et un degré léger de dysphagie. L'examen des organes internes nous prouve le parfait état desdits organes.

L'examen du sang conclut à une hyperglobulie manifeste: 5.600.000 globules rouges par millimètre cube. — L'hémoglobine est de même, accrue (105 avec l'appareil Gowers).

On fait des ensemencements avec la sécrétion nasale et avec le suc d'une tumeur extirpée (d'après le procédé décrit dans la II-ème observation) et exactement comme dans le cas précédent, après trois jours d'attente au thermostat à 37°, des stries fines muqueuses apparaissent, mais qui sont rapidement recouvertes de nombreuses colonies de pyocyanées. Après plusieurs essais, nous réussissons à isoler complètement les colonies.

L'examen microscopique de ces cultures nous fait voir le diplobacille de *V. Frisch* en culture pure.

Des tumeurs excisées on a fait une quantité de préparations selon les méthodes indiquées au chapitre de l'anatomie pathologique et qui ont été également reproduites dans les planches ci-jointes.

Pour ce qui est du traitement, nous pouvons dire que tout a été essayé sur cette malade:

I° Injections à la fibrolizine (Merck).

II° Insufflations avec „*pyocyanase*“ (préparé d'une culture pure de pyocyanée).

III° Pansement local avec solution d'acide carbolic 10%; pansement avec vaseline et dermatol.

IV° Injections avec arhenal.

Aucun de ces traitements ne nous a donné de résultat satisfaisant. Un certain soulagement survenait après le râclage, mais bientôt tout revenait au point de départ.

La malade est sortie de l'hôpital le 23 juin 1909, son état se trouvait quelque peu amélioré, mais elle n'était point guérie.

4-me OBSERVATION (due à l'amabilité de M. le Dr. Costiniu).

L'espace nous faisant défaut, nous résumerons seulement les faits: Le cas est intéressant parce que c'est le premier qui ait été décrit en Roumanie; et puis le malade est de Turnul-Severin (venu peut-être de Transilvanie) — Il se pourrait donc que ce ne fut pas un cas ab-

caz nu este tocmai din România. Interesat că era în perioada neoplazică către sfârșitul perioadei de scleroză. Printr'un tratament energic făcut de un laringolog bine cunoscut ca Dl. Costiniu s'a putut obține un rezultat terapeutic mai bun. Nu credem însă să fi obținut vre o vindecare pozitivă. Este de notat că bolnavul era de condițiuni foarte bune.

REZUMAT

Conchidem din observațiunile descrise că:

I^o Am avut a face cu trei cazuri de rinosclerom tipice în faza neoplazică.

II° Diagnosticul este ușor când examenul microscopic să asociază la fenomenele obiective clinice.

III° Tratamentul este în tot cazul încă de studiat fiind actualmente insuficient.

IV° Profilaxia cazurilor de rinosclerom ar fi absolut necesară și s'ar impune în caz dacă s'ar samnala mai multe cazuri sau altele nouă.

V^o O statistică exact asupra cazurilor de rinosclerom nu se va putea face de cât când va fi mai bine cunoscut cliniceste de confrăți noi și am fi foarte fericiti dacă lucrarea noastră ar fi contribuit la acest lucru.

BIBLIOGRAFIE

Pe lângă tratatele mai vechi clasice de dermatologie am consultat și pe cele mai recente în care am găsit articolul *Rinoscleromului* foarte bine descris. Dăm mai la vale numele acestor tratate:

- 1° *Besnier Brocq*. La pratique dermatologique. vol. IV. 1904.
- 2° *Jarisch*. Handbuch der Dermatologie. 1900.
- 3° *Dubreuilh*. Manuel de dermatologie. 1909.
- 4° *Joseph*. Lehrbuch der Hautkrankheiten 1909.
- 5° *Lang*. Lehrbuch der Hautkrankheiten 1907.
- 6° Dermatologie in die Deutsche Klinik etc. der XX Jahrhundert 1905.
- 7° *Juffinger*. Rhinosclerom. (Handbuch der Haut Krankheiten. Dritter band 1904)
- 8° *Gerber*. Bemerkungen zur Diagnose des Skleroms, Mittheilung eines neuen ostpreussischen Falles (Arch. V. Laryngol XVI. 1. 1905).
- 9° *Kahler*. Zur radiumbehandlung des Skleroms (W. Cl. W. 80. 32. 1905).

solument indigène. — Le malade était dans la période néoplazique vers la fin de la période de sclérose. Par un traitement énergique appliqué par un laryngologue aussi distingué que le Dr. Costiniu, on a pu obtenir un résultat thérapeutique meilleur. Nous ne croyons pas néanmoins que l'on ait obtenu une guérison radicale. Il est à noter que le malade était de très bonne condition.

RÉSUMÉ.

Des observations faites, nous concluons que:

- 1° Nous avons eu à traiter trois cas de rhinosclérome typiques dans la phase néoplazique;
- 2° Le diagnostic est facile lorsque l'examen microscopique correspond aux phénomènes objectifs cliniques;
- 3° Le traitement n'est, en tout cas, qu'à l'état d'étude, car actuellement il est tout à fait insuffisant;
- 4° La prophylaxie des cas de rhinosclérome serait essentiellement nécessaire et s'imposerait même si l'on venait à signaler de nombreux ou même quelques nouveaux cas.
- 5° Une exacte statistique des cas de rhinosclérome ne pourra être établie que lorsque, cliniquement parlant, cette maladie sera mieux connue par de nouveaux confrères, et pour notre part, nous serions très heureux si notre travail y pouvait contribuer pour quelque chose.

BIBLIOGRAPHIE.

Outre les traités classiques plus anciens de dermatologie, nous avons encore consulté les plus modernes, dans lesquels nous avons trouvé l'affection du *Rhinosclérome* très bien décrite. Nous dressons, ci-dessous, la liste de ces traités:

- 1° *Besnier-Brocq*: „La pratique dermatologique“ volume IV. 1904.
- 2° *Jarisch*: „Handbuch der Dermatologie“ 1900.
- 3° *Dubreuilh*: „Manuel de dermatologie“ 1909.
- 4° *Joseph*: „Lehrbuch der Hautkrankheiten“ 1909.
- 5° *Lang*: „Lehrbuch der Hautkrankheiten“ 1907.
- 6° Dermatologie in die Deutsche Klinik“ des XX Jahrhundert 1905. etc.
- 7° *Juffinger*: „Rhinosclerom“ (Handbuch der Hautkrankheiten, 3-e vol. 1904).
- 8° *Gerber*: „Bemerkungen zur Diagnose des Skleroms, Mittheilung eines neuen ostpreussischen Falles“ (Arch. V Laryngol. XVI. 1. 1905).
- 9° *Kahler*: „Zur Radiumbehandlung des Skleroms“ (W. Kl. W. 80. 32. 1905).

- 10° *Gerber* Das Sklerom in den Russischen und Deutschen Grenzgebieten und seine Bekämpfung (V. Volkmann's Samuel Klin. vort. N. F. No. 392-1905).
- 11° *Otto Mayer* Ein seltener Fall von Skleroma laringis. (Mon. sch. Ohren. XI 6 1906).
- 12° *F. Erben* Über aktive Immunität gegen Rhinosklerom und Pneumobacillen. (Centr. bl. f. Bakter. W. s. m. XLI. 3. 1906).
- 13° *Iohan Fein* Beitrag zur Casuistik des Skleroms nebst Bemerkungen über die Bedeutung desselben für die Armee. (Zeit. f. kl. med. LXI. 231-1907).
- 14° *Milton I. Ballin* A case of rhinoskleroma treated with the X-ray; (New-York and Philad. med Journal March 16. 1907).
- 15° *Peters Hermann* Zur Kenntnis des Skleroms etc.
- 16° *Gerber* Weitere Mitteilungen über Sklerom bei einem 9 jährigen Mädchen aus Ostpreussen. (Arch. für Laryng. 1907).
- 17° *Al. Kraus* Übertragungsversuche mit Rhinosklerom (W. kl. Woch. XX. 46 1907).
- 18° *G. Krebs* Die erste Beobachtung von Rhino-Laryngo Sklerom in der Provinz Hannover (Vehaudt d. deut. Laryng. ges. 1907. p. 69-1908).
- 19° *Goldzieher* und E. Neuber. Untersuchungen über das Rhinosklerom (central. bl. f. Bakter. 51. 121. 1909).
- 20° *Costiniu* Le premier cas de rhinosklerom observé en Roumanie. (rev. hebdom. de Laryngologie 1906).

- 10° *Gerber* : „Das Sklerom in den Russischen und Deutschen Grenzgebieten und seine Bekämpfung (v. Volkmann's Samuel. Klin. vort. N. F. No. 392. 1905).“
- 11° *Otto Mayer* : „Ein seltener Fall von Skleroma laryngis“ (mon. sch. ohren XI. 6. 1906).
- 12° *F. Erben* : „Über aktive Immunität gegen Rhinosklerom und Pneumobacillen“ (Centr. bl. f. Bakter. w. s. m. XLI. 3. 1906).
- 13° *Iohan Fein* : „Beitrag zur Casuistik des Skleroms nebst Bemerkungen über die Bedeutung desselben für die Armee“ (Zeit. f. kl. med. LXI. 231. 1907).
- 14° *Milton I. Ballin* : „A case of rhinoskleroma treated with the X rays“ (New-York and Philadelphia med. Journal, March. 16. 1907).
- 15° *Peters Hermann* : „Zur Kenntnis des Skleroms etc.“
- 16° *Gerber* : „Weitere Mitteilungen über Sklerom bei einem 9 jährigen Mädchen aus Ostpreussen“ (Arch. für Laryng. 1907).
- 17° *Al. Kraus* : „Übertragungsversuche mit Rhinosklerom“ (W. kl. Woch. XX. 46. 1907).
- 18° *G. Krebs* : „Die erste Betrachtung von Rhino-Laryngo-Sklerom in der Provinz Hannover (Vehaudt d. deut. Laryng. ges. 1907 p. 69. 1908).
- 19° *Goldzieher und E. Neuber* : „Untersuchungen über das Rhinosklerom“ (central. bl. f. Bakter. 51. 121. 1909).
- 20° *Costiniu* : „Le premier cas de rhinosclérome observé en Roumanie“ (rev. hebdom. de Laryngologie, 1906).

Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
www.muzeul.uaic.ro

Fig. 1.
Rhinosclerome I-nl caz
Rhinosclérome I-er cas.

Muzeul Universității "Alexandru Ioan Cuza" din Iași
www.muzeul.uaic.ro

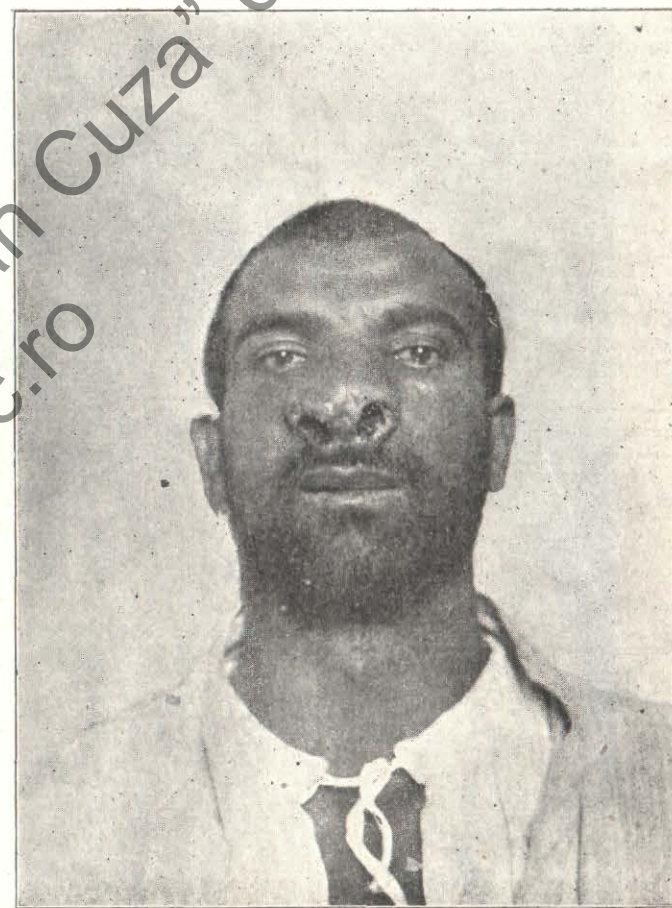

Fig. 2.

Rhinosclerom II-le caz
Rhinosclérome II ème cas.

Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
www.muzeul.uaic.ro

Fig. 3.
Rinosclerom III-le caz
Rhinosclérome III-ème cas.

Muzeul Universității "Alexandru Ioan Cuza" din Iași
www.muzeul.uaic.ro

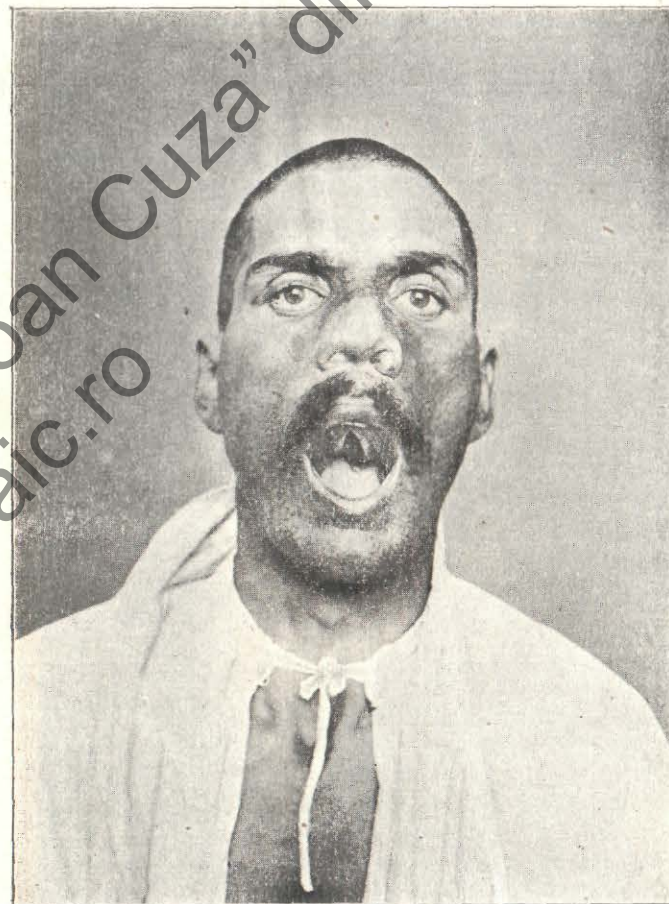

Fig. 4.

Rinită sifilitică terțiară simulând un Rinosclerom.
Rhinite et syphilitice tertier, simulant un Rhinosclérome.

Muzeul Universității "Alexandru Ioan Cuza" din Iași
www.muzeul.uaic.ro

Fig. 5.

Rinită tuberculoasă simulând un Rinosclerom.
Rhinite tuberculense simulant un Rhinosclerome.

Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
 www.muzeul.uaic.ro

Oc. compens. 12. Obj. immers $\frac{1}{12}$ Zeiss.
 Celule spumoase celule clare a lui Mikulicz pline cu bacilii lui Frisch.—
 În ele se vede către periferie încă o urmă de nucleu cu grăunte
 sitină.—Numeroase „plasmazellen” în diferite stadii.
 -va leucoocyte polynneleare.

Oculaire de compensation 12. Obj. immers à l'huile $\frac{1}{12}$ (Zeiss.)
 Cellules celluloses claires de Mikulicz remplies des bacilles de Frisch.

2.— Oc. compens. 12. Obj. D. D. Zeiss.
 Un plasmom compus, în jurul unui mie vas, din o mare îngrămă
 de plasmazellen adulte. Se observă bine nucleul intens colorat cu mari
 unte chromactice.

2.— Oculaire de comp. 12. Obj. D. D. (Zeiss.)
 Un plasmôme autour d'un vaisseau, composé d'un grand amas

Les aspects de la question agraire

PAR

EUGÈNE I. MÉLIK

Professeur suppléant à la Faculté de Droit de l'Université de Jassy.

Tandis qu'en ce qui concerne l'industrie le problème social se présente partout dans les mêmes conditions, sans aucune considération de région, de pays, ou même de contrée—ce qui veut dire qu'il suffit de l'existence d'une fabrique pour que son fonctionnement mette nécessairement en jeu une de ces questions : le salaire, le chômage, les accidents de travail, les syndicats, la grève — en ce qui concerne l'agriculture, au contraire, le problème n'est pas le même partout, ni comme nature, ni comme intensité.

Il y a même des pays, comme la France, où la question agraire est inconnue. En France, en effet, la propriété est très-morcelée : c'est un pays de petite et de moyenne propriété, où, ce qu'on appelle la grande propriété ne dépasse pas comme étendue 200—300 hectares.

Donc en France la plus grande partie du terrain cultivable est exploitée directement par les propriétaires : 80 % des exploitations agricoles se trouvent aux mains des propriétaires, chaque exploitation agricole comptant en moyenne 4—5 hectares. Une culture aussi restreinte ne réclame pas beaucoup de bras : chaque famille pouvant à son aise travailler son petit lopin de terre ; et si dans une famille il se trouve plus de bras qu'il n'en faut pour les besoins de l'agriculture, ces bras se tournent tout naturellement vers l'industrie dont l'accès est facilité par l'essor considérable qu'elle a pris dans ce pays. Dans ces conditions, il ne peut y avoir en France ni prolétariat agricole et, par conséquent, ni de question agraire.

La question agraire ne se pose que dans les pays de grande propriété par-ce que seulement dans ces pays—là il y a fatalement conflit entre le grand cultivateur, propriétaire ou fermier d'un grand domaine qui a besoin de bras pour exploiter ses terres, et le paysan qui réclame la terre pour pouvoir se nourrir.

Elle existe, en effet, en Angleterre, dans quelques parties de l'Allemagne du Nord, chez nous et en Russie.

În Anglia, problema agrară prezintă mai multe fețe, fiind-că cauzele de nemulțumire sunt mai numeroase.

O primă cauză de nemulțumire se datorește faptului că proprietarii englezi dau o prea mare dezvoltare cultivei plantelor furajere—ca luțerna și trifoiul—care nu necesitează multe brațe pentru recoltarea lor. Faptul se explică, fără îndoială, prin aceea că clima vecinic umedă a Angliei e prielnică pentru dezvoltarea acestor plante. El are însă drept consecință că lasă neîntrebuințate sutele de mii de brațe a proletarilor agricoli englezi, cari rămân ast-fel fără subsistență. Ne putem da samă de proporția îngrijitoare în care se reduce, pe fie-care an, terenurile de cultură în Anglia dacă considerăm că în trei zeci de ani, de la 1878—1908, sâmnăturile de griu au scăzut pe jumătate: de la aproape 1.500.000 hectare la 758.000 hectare.

O altă cauză de nemulțumire se datorește regimului funciar englez care, dacă nu admite majoratul propriu-zis, permite totuși substituiri, fidei-comisul. Prin limitarea drepturilor fidei-comisarului asupra bunurilor grevate de substituțiune se înlesnește pastrarea acelor bunuri în mâinele unei familii, se face din proprietatea funciară un privilegiu oare-cum aristocratic și se împiedică în același timp fărămișarea proprietății, adică trecerea ei în mâinile țaranilor harnici și economi cari și-au format un mic capital.

În sfârșit, ca consecință a acestor două cauze apare în Anglia proletariatul agricol—încă o față a problemei agrare. Țaranii, cari nu găsesc și cari nu pot să cumpere pământ, din cauza inalienabilității cu care îl ocrotește sistemul fidei-comisar, și cari de multe ori nici nu găsesc de lucru pe moșia unde s-au născut din cauza înstrângerei terenurilor de cultură, sunt nevoiți să se organizeze în cele (*gang-system*), întocmai ca cetele nomade de odinioară și să străbată distanțe mari și regiuni necunoscute până unde se găsească de lucru, dând unde se găsească prin urmare mijloacele de trai.

La noi, problema agrară se prezintă sub altă față. Atât legea le împroprietăre de la 1864 cât și legea de vânzarea bunurilor Statului în loturi de la 1889 au deprins pe țaran cu ideea că Statul trebuie să-i îndestuleze toată nevoia lui de pământ sau, mai exact, că țatul e dator să-i dea atât pământ cât îi trebuie pentru hrana lui și întregei familii

Cu această idee odată înălțată, țaranul român nu mai ține și samă că el ar putea munci și câștiga pe moșiile boeresti—în tot cazul ar putea câștiga mult de cât îi trebuie pentru hrană; el nu mai ține samă că chiar pe petecul de pământ ce i-a rămas, dacă l'ar

En Angleterre, la question agraire se présente sous plusieurs aspects parce que, là-bas, les causes de mécontentement sont plus nombreuses.

Une première cause de mécontentement est due à ce que les propriétaires anglais font la part trop large à la culture des plantes fourragères—le trèfle et la luzerne—pour la récolte de laquelle il ne faut pas trop de bras. Le fait en lui-même s'explique, sans doute, par le ciel toujours gris de l'Angleterre, saturé d'humidité, qui est très propice au développement de ces plantes, mais il a pour conséquence de laisser sans emploi les centaines de mille de bras des prolétaires agricoles anglais qui se trouvent par la suite privés des moyens d'existence. Pour nous rendre compte dans quelle proportion inquiétante se réduisent, chaque année, les terrains de culture en Angleterre, nous n'avons qu'à rappeler qu'en l'espace de trente ans, de 1878 à 1908, les ensèvements de blé ont diminué de moitié: d'environ 1.500.000 hectares à 750.000 hectares.

Le second motif de mécontentement est dû au régime foncier anglais, lequel, s'il n'admet pas à proprement parler le majorat permet néanmoins les substitutions, le fidéicommissaire. En limitant les droits du fidéicommissaire sur les biens grevés de substitution on retient ces biens dans une même famille, on fait de la propriété foncière un privilège aristocratique et l'on empêche le morcellement de la propriété, c'est-à-dire son transfert aux mains des paysans laborieux et économes qui ont su amasser un petit capital.

Enfin, comme une conséquence de ces deux causes, le prolétariat agricole bat son plein en Angleterre. En effet, les paysans ne pouvant, d'une part, acquérir la terre à titre de propriétaires par suite de l'inaliénabilité dont l'entoure le régime fidéicommissaire et ne trouvant, d'autre part, du travail sur la terre où ils ont vu le jour par suite du resserrement des terrains de culture, ces paysans se voient donc forcément amenés à s'organiser en bandes (*gang system*), comme les bandes nomades de jadis, pour parcourir des distances considérables et des régions inconnues jusqu'à ce qu'ils trouvent enfin du travail, c'est-à-dire le pain de tous les jours.

Chez nous, la question agraire se présente sous un autre aspect. La loi de 1864, qui a rendu propriétaires les anciens *clacasi*, et la loi de 1889, qui a organisé la vente des terres de l'Etat en petits lots aux paysans, ces deux lois ont fait naître dans l'esprit du paysan l'idée que c'est à l'Etat qu'il doit demander toute la terre dont il a besoin ou, plus exactement, que l'Etat doit lui donner de la terre tant et toutes les fois qu'il en aura besoin pour lui et pour sa famille.

Et une fois cette idée en tête le paysan roumain ne veut plus rien savoir. Il ne tient aucun compte qu'il pourrait facilement trouver du travail chez le propriétaire et que, de toute façon, il pourrait gagner par son travail au delà de ses besoins; il ne tient aucun

lucra la timp și mai cu îngrijire, ar avea o producție mai abundentă care, fără îndoială, i-ar îndestula nevoile de hrană; el nu mai ține samă că perde zadarnic zilele de iarnă fără se producă și prin urmare, fără se câștige nimic; el nu ține, în sfârșit, samă că chiar din puținul ce câștigă în puținele zile când lucrează vara o bună parte o irosește în mod neinteligent; el nu ține de nimic samă: el vrea atât pământ în cât, chiar de l'ar lucra prost, să-i procure hrana suficientă pentru dânsul, pentru familia și pentru vitele lui.

Astfel pusă problema, evident că prezintă inconveniente și e greu de rezolvit. Mai exact: ea nu rezolva nimic. Fiind-ca să presupunem că toate moșiile Statului, toate moșiile societăților private și a persoanelor morale și pe de asupra toate moșiile particularilor, toate ar fi împărțite la țărani. S'ar putea ca pe urma unei asemenea distribuirii de pământ toți țărani să fie pentru moment instăriți și prin urmare mulțumiți. Dar cât ar dura asemenea situație? N'ar trece mult și populația sporind, prin succesive împărțeli s'ar reduce iarăși la foarte puțin petecul de pământ a fie-căruia și deci iarăși s'ar pune problema lipsei de pământ adică a lipsei de hrană pentru țaran, agravată de astă dată cu faptul pentru el că n'ar mai găsi în juru-i colț de pământ pe care să-și pună ochii.

În Anglia problema e mai serioasă fiind-că, precum am văzut, sunt acolo sute de mii de țărani cari nu găsesc de lucru, la noi, din potrivă, țărani ar găsi de lucru: dovadă că în fie-care an introducem în țară, pentru munca câmpului, mii de lucrători străini din Serbia sau Bucovina. Dar ai noștri nu prea vor să lucreze pentru proprietar. Pe dânsii îi fascinează numai bucata de pământ stăpânită fie în proprietate, fie chiar în arendă, și când această bucată de pământ li se îngustează sau le lipsește, ei râvnesc pământul proprietarului vecin.

La aceasta se reduce la noi simburile problemei agrare. Zicem simburile fiind-că, evident, vin și alte împrejurări care o complică.

În Rusia, problema agrară se prezintă în aceleași condițiuni ca la noi. Din cauza lipsei unei industrii vechi și bine organizată, care se absoarbă ca în țările occidentale prisosul de buște de la țară și care se fi dat naștere unei clase muncitorești dependentă numai de fabrică, fără nici o legătură cu pământul, în lipsa unei clase muncitorești care nici la noi nu există, în Rusia tot locuitorul țării se găsește fatal legat de pământ. Pentru țaranul rus, ca și pentru țaranul român, toată activitatea, toate năzuințele, toate speranțele lui se învârtesc în jurul petecului de pământ pe care îl are, pe care l'a avut sau pe care râvnește să-l aibă. Cu singura deosebire numai că în Rusia problema agrară se complică încă cu *mirul*, o formă de proprietate colectivă a pământului care mai dăinuiește și astăzi în provinciile din centrul, nordul și răsăritul Rusiei,

compte que même un petit lopin de terre, s'il est soigneusement travaillé, suffit à lui procurer les moyens de subsistance; il oublie qu'il passe l'hiver, c'est-à-dire le quart de son temps, à ne pas travailler; il oublie enfin que même le peu qu'il gagne en été se perd en gaspillage; et il ne retient qu'une chose: c'est qu'il a besoin de la terre en telle quantité pour que, même si elle est mal exploitée, elle lui fournisse de quoi vivre à lui, à sa famille et à son bétail.

Le problème, ainsi posé, devient, certes, insoluble. Admettons, en effet, que toutes les terres de l'Etat, toutes les terres des sociétés privées et des personnes morales et même toutes les terres privées soient distribuées aux paysans. Il est évidemment possible que, par suite d'une pareille largesse, tous les paysans se trouvent, à un moment donné, casés et soient, par conséquent contents. Mais combien durerait-elle pareille situation? Il ne se passerait pas longtemps et, avec l'augmentation de la population et les partages successifs le lot de chacun s'amoindrirait de nouveau en sorte que le problème de la terre se poserait de nouveau au paysan avec cette situation aggravante qu'il ne trouverait plus autour de lui où jeter son dévolu.

En Angleterre la question est plus grave puisque là-bas ainsi que nous l'avons vu, il y a des centaines de mille de paysans qui ne trouvent pas d'emploi. Tandis que chez nous le paysan trouverait du travail: la preuve en est que nous sommes obligés d'introduire, chaque année, pour le travail des champs, des milliers d'ouvriers étrangers de la Serbie ou de la Bucovine. Mais notre paysan n'aime pas travailler pour le compte du propriétaire. Ce qui le fascine c'est le petit lopin de terre qu'il possède, soit comme propriétaire, soit comme fermier; et quand ce lopin lui manque ou même se rétrécit, il convoite le lopin du voisin.

Voilà à quoi se réduit le noyau de notre question agraire—noyau auquel viennent s'ajouter aussi d'autres circonstances.

En Russie, la question agraire se présente, dans les mêmes conditions que chez nous. En Russie, comme chez nous, il n'y a pas d'industrie vieille et solide qui puisse attirer à elle tous ceux qui ne trouvent pas d'emploi à la campagne, ainsi que cela se passe dans les pays occidentaux. En l'absence d'une classe ouvrière indépendante du sol, tout habitant du pays se trouve donc fatalement lié à la terre. En effet pour le paysan russe, comme pour le paysan roumain, toute son activité, toute son énergie, toutes ses espérances se bornent à ce petit bout de terre qu'il a, qu'il a eu, on qu'il rêve d'avoir. A cette seule différence près, qu'en Russie la question agraire se complique du *mir*, une sorte de propriété collective du sol qui dure encore aujourd'hui dans les provinces du centre, du nord et du l'est de la Russie.

Despre criteriul nocivității în materie criminală

DE

DR. P. ZOSIN

Docent la Facultatea de Medicină

În deobște în jurisprudență și mai cu samă în jurisprudența penală sunt o mulțime de noțiuni de origină metafizică. Abia în anii din urmă, și încă nu în toate țările, s'a căutat a se înlocui unele din aceste noțiuni metafizice prin noțiuni științifice; dar cele mai dese ori s'a căutat a se adapta înțelesul noțiunilor metafizice la noile cerințe ale societății, dându-le un caracter mai științific ca să zicem așa în raport cu noile date științifice ale psihologiei individuale și colective.

Această adaptare însă a terminilor metafizici la cerințele științifice este cele mai dese ori silită, deci artificială, și afară de asta dă loc la multe neînțelegeri, lăsând să se întrevadă un oare-care compromis între noile concepțiuni ale lucrurilor și cele vechi, așa că aceste din urmă is totdeauna acele care, în virtutea tradițiunii și rutine, încalecă pe cele dintâi. Cu chipul acesta filosofia și jurisprudența înaintează foarte încet, de oare-ce ele-s mai ales îmbăcsite cu alții termeni teosofici și metafizici.

Acum, dacă pentru filosofie nu-i atâta de purtat grijă, căci filosofia este mai curând și mai cu samă o îndeletnicire individuală, nu tot astfel stă lucrul cu jurisprudența care privește de aproape colectivitatea. Individul poate prea bine să trăească trăind în cap o mulțime de greșeli: pe cât timp nu-i îmboldit din acele greșeli să stingherească pe aproapele lui, lucrul nu-i așa de temut. Dar dacă societatea se lasă condusă după o filosofie falsă și mai cu samă după o jurisprudență întemeiată pe acea filosofie falsă, atunci interesele sociale sunt stingherite la fie-ce pas.

De aceea suntem de părere că nu trebuie a îmbrăca ideile nouă ce privesc jurisprudența cu termenii vechilor idei, că trebuie a lăsa termenii pentru ideile ce s'au proprii și să căutăm totdeauna alți termeni pentru concepțiunile nouă. În înțelesul acesta, căutăm mai cu samă să lăsăm termenul de *responsabilitate* noțiunii ce-o reprezintă,

Sur le criterium de la nocivité en matière criminelle

par le

DR. P. ZOSIN

Docent à la Faculté de Médecine

Dans la jurisprudence en général et surtout dans la jurisprudence pénale il y a beaucoup de notions d'origine métaphysique. Ce n'est que dans les dernières années, et non encore dans tous les pays qu'on a tâché de remplacer certaines de ces notions métaphysiques par des notions scientifiques; mais le plus souvent on s'est efforcé d'adapter le sens des notions métaphysiques aux nouveaux besoins de la société, en leur donnant un caractère plus scientifique, pour ainsi dire, en rapport avec les nouvelles acquisitions scientifiques de la psychologie individuelle et collective.

Néanmoins cette adaptation des termes métaphysiques aux exigences scientifiques est le plus souvent forcée, donc artificielle, et par dessus tout elle produit beaucoup de méprises en laissant subsister un certain compromis entre les nouvelles conceptions des choses et les anciennes, de sorte que ce sont toujours les dernières qui, par la force de la tradition et de la routine, prévalent sur les premières. De cette manière la philosophie et la jurisprudence vont d'un pas très lent, car ce sont surtout ces sciences qui sont bourrées de termes théosophiques et métaphysiques.

Or, si pour la philosophie il n'y a pas tant à redouter, car la philosophie est plutôt et surtout une affaire individuelle, ce n'est pas la même chose pour la jurisprudence qui regarde de près la collectivité. L'individu peut très bien vivre ayant dans sa tête une multitude d'erreurs: tant qu'il n'est pas déterminé par ces erreurs à léser son prochain, il n'y a que peu à craindre. Mais si la société, se laisse guider d'après une fausse philosophie et surtout d'après une jurisprudence fondée sur cette fausse philosophie, alors les intérêts sociaux sont lésés à chaque pas.

C'est pourquoi nous sommes d'avis qu'il ne faut pas désigner les nouvelles idées de la jurisprudence à l'aide des termes qui expriment les anciennes idées, qu'il faut laisser les termes pour les idées qui leur sont propres et en trouver toujours d'autres pour les nouvelles conceptions. C'est dans ce sens que nous lâchons, surtout de laisser le terme de *responsabilité* à la notion qu'il représente, c'est-à-

adică pentru concepțiunea metafizică a *liberului arbitru* ce ar fi caracteristica sufletului omenesc după doctrina psihologică spiritualistă sau dualistă, și să întrebăm terminul de *nocivitate* juridicește ca răspunzând concepțiunii *determinismului* științific după care, din punct de vedere social, ori-ce om poate să fie mai mult ori mai puțin nociv.

Intr'o lucrare despre *Nocivitatea ca simptom în alienațiunea mentală și ca substrat în pornirea criminală* ce-am comunicat congresului medical din București, în 18 Septembre 1906, și care s'a publicat și în „Archives de Neurologie“ din Paris, Tomul I din 1908, paginile 245-257, am arătat mai în amănunt considerațiunile ce ne-au condus la această concepțiune cu privire la chestiunea ce agită întreaga jurisprudență penală, cea a responsabilității în cazurile de delict și de crime. Am dovedit că crima este un concept social pur și simplu și că, odată primit acest concept, pentru-ca înfrângerea delictelor și crimelor să nu aibă aerul unei vendetta, trebuie a cerceta la delinvenți nu dacă este ori dacă lipsește liberul-arbitru, ori, ceia ce-i și mai straniu, mica porțiune din liber-arbitru ce mai există, adică a nu se cerceta responsabilitatea, iresponsabilitatea sau responsabilitatea parțială; ci doar gradul în care delinvențul în cauză este mai mult sau mai puțin nociv, adică a cerceta nocivitatea lui.

„Printr'un act criminal, ziceam, individul vătămă societății în mijlocul căreia trăește, adică-i nociv. Gradul prejudiciului este măsura crimei în sine; dar nu și măsura, în ori-ce caz foarte rar, a nocivității individului. Nocivitatea, ca însușire individuală, ține de organizațiunea individului; gradul nocivității trebuie deci să fie apreciat după natura și organizațiunea individului vătămător, nu după gradul crimei lui. În ori-ce caz, gradul crimei nu-i de cât un element secundar întru aprecierea nocivității individuale. Îndărătul celei mai grozave crime se poate găsi nocivitatea cea mai slabă ori nici să existe nocivitate, crima putând proveni adesa dintr'o complexitate de circumstanțe în care individul nu-i de cât o nealță“.

Se înțelege lesne că, după această concepțiune care consideră liberul-arbitru ca o mare greșală seculară, societatea nu poate ucide, deci pedeapsa cu moarte trebuie să fie pretutindeni abolită, și dânsa trebuie să caute numai a se păzi de delinvenți având pururea în vedere să-i facă folositori folosindu-i, dacă-s organicește și fără de leac nocivi, să-i vindece dacă-s nocivi prin boală, și să-i întoarcă în mijlocul societății dacă-s nocivi prin ocaziune. Această din urmă eventualitate se referă uneori la stări psihice pasionale, dar cele mai adese ori la circumstanțe sociale cari se leagă strâns de întocmirea gene-

dire à la conception métaphysique du *libre-arbitre* comme étant la caractéristique de l'âme humaine d'après la doctrine psychologique spiritualiste ou dualiste, et nous employons le terme de *nocivité* juridiquement comme répondant à la conception du *déterminisme* scientifique d'après lequel, au point de vue social, chaque homme peut être plus ou moins nocif.

Dans un travail sur *la nocivité comme symptôme de l'aliénation mentale et comme substratum du penchant criminel* que nous avons communiqué au congrès médical de Bucarest le 18 Septembre 1906 et qui a été publié dans les Archives de Neurologie de Paris tome 1-er de 1908, pages 245-257, nous avons montré d'une manière plus détaillée les raisons qui nous ont conduit à cette conception à l'égard de la question qui agite toute la jurisprudence pénale, celle de la responsabilité dans les cas de délits et de crimes. Nous avons démontré que le crime est un concept social pur et simple et que par rapport à ce concept, pour que l'empêchement des délits et des crimes n'ait pas l'air d'une vendetta, il faut chercher chez les délinquants, non pas s'il y a ou s'il manque le *libre-arbitre*, ou, ce qui est encore plus étrange, la petite portion de *libre-arbitre* qui existe encore, c'est-à-dire ne pas chercher la responsabilité, l'irresponsabilité ou la responsabilité partielle; mais seulement le degré dans lequel le délinquant en question est plus ou moins nocif, c'est-à-dire chercher sa nocivité.

„Par un fait criminel, disions-nous, l'individu nuit à la société au milieu de laquelle il vit, c'est-à-dire qu'il est nocif. Le degré du préjudice est la mesure du crime en soi; mais non pas, en tout cas très rarement, la mesure de la nocivité de l'individu. La nocivité, comme propriété individuelle, dépend de l'organisation de l'individu; le degré de la nocivité doit donc être apprécié d'après la nature et l'organisation de l'individu nuisible, non pas d'après le degré de son crime. En tout cas, le degré du crime n'est qu'un élément secondaire dans l'appréciation de la nocivité individuelle. Derrière le plus terrible crime on peut trouver la nocivité la plus faible ou même trouver qu'il n'existe aucune nocivité; le crime peut résulter souvent d'une complexité de circonstances, dans lesquelles l'individu n'est qu'un instrument“.

On comprend bien que d'après cette conception qui considère le *libre-arbitre* comme une grave erreur séculaire, la société ne peut pas tuer, donc la peine de mort doit être partout abolie; la société ne doit chercher qu'à se mettre en garde contre les délinquants, ayant toujours en vue de les rendre utiles, en les isolant s'ils sont organiquement et irrémédiablement nocifs, de les guérir s'ils sont nocifs par maladie et de les faire revenir dans le milieu de la société s'ils ne sont nocifs que par occasion. Cette dernière éventualité se rapporte quelquefois à des états psychiques passionnels, mais le plus souvent à des circonstances sociales, qui tiennent de près à l'arrangement

ală a societății, când se poate zice, cu drept cuvânt, că mai degrabă societatea este nocivă.

Dar odată primită această concepțiune a nocivității, trebuie statornicit un criteriu după care s'ar putea determina. Criteriul, ce trebuie să fie măsura în de obște primită, nu-i așa de ușor de stabilit mai ales în ce privește delincvenții prin ocaziune, și apoi lucrurile nu se petrec într'un chip așa de simplu, de oare ce un delincvent poate să fie nociv din mai multe împrejurări vătămătoare deodată. Se înțelege lesne că în asemenea cazuri aprecierea este și mai grea, și criteriul după care trebuie să ne conducem trebuie să fie cu atât mai meinic statornicit.

Deodată, după concepțiunea nocivității, societatea poate preveni multime de delictе și de crime, putând cunoaște din copilărie pernalitatea celor mai mulți inși și ca atare să-i mărginească în activitatea lor, îndreptându-i spre indeletniciri ce li s'ar potrivi fără să ungă vre-odată să devie delincvenți, căci ar fi îndepărtați de la indeletniciri pentru cari n'ar fi apți și cari ar putea să-i facă nocivi. At pentru bolnavi, mai ales alienați, se va avea mereu grijă de perana lor și nu se va neglija nici-odată de a-i supraveghea, lucru ce nu nefericire se întâmplă prea des astăzi.

Cu chipul acesta s'ar realiza într'adevăr profilaxia crimei, așa că ar rămâne de cât un număr destul de redus de cazuri de delincvenți a căror nocivitate ar trebui cercetată. Se poate concepe chiar idealmente, dacă societatea n'ar fi nici-odată în cazul de-a deveni nocivă, adică și-ar îndeplini datoria ei pentru fericirea membrilor ei, crima ar dispăre cu totul. Fără doar că în practică lucrul este realizabil, fiind că societatea se preface mereu și-i peste putință se putea găsi în tot momentul echilibrul social ce-ar conveni pentru ca nici-un act antisocial să nu se producă.

În starea actuală a societății, când problemele războiului, mizeriei, ignoranței, competițiunilor și luptelor pentru hegemonie, își apaptă încă deslegările la cari probabil că nu se va ajunge niciodată definitiv, delictеle și crimele sunt fenomene naturale de cari societatea actuală trebuie să țină samă și să le facă numai să diminueze. În profilaxia ce-am indicat se va reduce un însemnat număr; dar ar mai rămâne și va trebui a se ști, odată penalitățile și toate codexurile lor fiind abolite, să se evite și să se diminueze.

Pentru delincvenții organo-psihici, produși ai degenerescenței sub diferite forme ale ei, și pentru delincvenții bolnavi cum is aproape toți alienații, criteriul nocivității este foarte simplu, referindu-ne totdeauna la meteahnă sau la boală și ca atare determinând natura și gradul nocivității. Dar criteriul acesta devine foarte controversabil din mo-

général de la société, quand on peut dire à juste raison que c'est plutôt la société qui est nocive.

Mais une fois acceptée cette conception de la nocivité, il faut établir un critérium d'après lequel on pourrait la déterminer. Ce critérium, qui doit être la mesure généralement reçue, n'est pas si facile à établir surtout en ce qui concerne les délinquants par occasion et puis les choses ne se passent pas d'une manière simple, car un délinquant peut être nocif par plusieurs circonstances nuisibles à la fois. On comprend bien que dans ces derniers cas l'appréciation est d'autant plus difficile et le critérium d'après lequel nous devons nous guider doit être d'autant mieux établi.

Tout d'abord, d'après la conception de la nocivité, la société peut prévenir une quantité de délits et de crimes, en pouvant connaître dès l'enfance la personnalité de la plupart des individus et comme tel les limiter dans leur activité en les dirigeant vers des occupations qui leur conviendraient sans qu'ils arrivent jamais à être des délinquants, car on les éloignerait des occupations pour lesquelles ils ne seraient pas capables et qui pourraient les rendre nocifs. Quant aux malades, surtout les aliénés, on aura toujours soin de leur personne et on ne négligera jamais de les surveiller comme la chose arrive le plus souvent malheureusement aujourd'hui.

De cette manière on réaliserait véritablement la prophylaxie du crime, de sorte qu'il ne resterait qu'un nombre suffisamment restreint de cas de délinquants dont il faudrait examiner la nocivité. On conçoit même qu'idealement, si la société n'était jamais dans le cas de devenir nocive, c'est-à-dire si elle faisait tout son devoir pour le bien-être de ses membres, le crime disparaîtrait tout-à-fait. Sans doute qu'en pratique la chose est irréalisable par ce que la société change continuellement et c'est chose impossible de pouvoir trouver à chaque moment l'équilibre social qui conviendrait pour qu'aucun acte antisocial ne se produise.

Dans l'état actuel de la société, quand les problèmes de la guerre, de la misère, de l'ignorance, des compétitions et des luttes pour l'hégémonie attendent encore leurs solutions aux quelles probablement on n'arrivera jamais définitivement, les délits et les crimes sont des faits naturels avec lesquels la société actuelle doit compter et les faire seulement diminuer. Par la prophylaxie que nous avons indiquée on en réduira un grand nombre; mais il en restera encore et il faudra savoir, une fois les pénalités et tous leurs codex abolis, les éviter et les faire diminuer.

Pour les délinquants organo-psychiques, produits de la dégénérescence sous toutes ses formes, et pour les délinquants malades comme sont presque tous les aliénés, le critérium de la nocivité est très simple, en nous référant toujours à la tare ou à la maladie et comme tel en déterminant la nature et le degré de la nocivité. Mais ce crité-

mentul ce-i vorba de delincvenți sociali ca să zicem așa sau de partea ce-o ia organizațiunea socială sau mediul în actele antisociale chiar ale delincvenților degenerați sau bolnavi.

E de temut că vor fi magistrați, deci medici-experti cari în cazul acesta vor avea și dânsii rolul de magistrați, cari vor judeca lucrul dintr'un punct de vedere interesat. Astăzi legea-i care-i mai presus; și chiar de se găsește injustă aplicarea ei în multe cazuri, cel puțin nu se poate nimic imputa magistraților: *dura lex, sed lex*. Dar atunci când totul va depinde de discernământul magistraților, cuprinzând și pe medici, care fi-va criteriul spre a se înlătura hotărârile interesate? Și nu se vede de cât o condițiune pentru ca o hotărâre, cu privire la un delincvent social (politică, mizerie, pasiune etc.), să fie cea mai bună și prin urmare cea mai justă, aceia că magistrații să fie pururea deasupra intereselor individuale și sociale ale momentului, ca să vadă pururea omenirea în mers.

Legile în deobște și în special legile penale nu-s o entitate aparte: ele reprezintă o hotărâre omenească dintr'un moment ce s'a universalizat și care ca atare nu se încovoie de loc după nevoile și verințele societății și științii. Cu cât legile is într'un spirit mai vechi, cu atât reprezintă o hotărâre ce convine mai puțin societății în curs. E vorba deci de-a înlocui acele hotărâri stabilite, acele legi ce conțineau poate altor vremi, prin hotărâri variabile și modificabile în raport cu spiritul în curs al societății. Și se va încredința misiunea aceasta unor persoane instruite și apte ce se vor delega ad-hoc pentru un timp; nu prea lung, ca să nu-și apropie un spirit tradițional și rutinar.

Așa dar, criteriul nocivității nu implică formule, ori altfel zis, legi după cari trebuie a se călăuzi și la cari trebuie a se referi toate cazurile de delincvenți. Criteriul cel mai subtil, pe lângă acela ce se referă la delincvenții degenerați și bolnavi unde soluțiunea este aproape dinainte indicată, este criteriul ce se deduce la fie-ce caz judecat individual, putându-se prea bine schimba o hotărâre rău dată, via ce nu se întâmplă mai nici-odată astăzi cu sistemul penalității. Înțelegerea din ce în ce mai largă și mai adâncă a vieții individuale și colective este deci cea mai bună cheazășie pentru a se găsi cel mai bun criteriu al nocivității.

rium devient très controversable du moment qu'il s'agit de délinquants sociaux pour ainsi dire ou de la part que prend l'organisation sociale ou le milieu dans les actes antisociaux même des délinquants dégénérés ou malades.

On peut craindre qu'il y aura des magistrats, donc des médecins experts qui dans ce cas auront eux-mêmes le rôle de magistrats, qui jugeront les choses à un certain point de vue intéressé. Aujourd'hui c'est la loi qui se charge d'y veiller; et même si on trouve injuste son application dans beaucoup de cas, du moins on ne peut rien reprocher aux magistrats: *dura lex, sed lex*. Mais lorsque tout dépendra du discernement des magistrats, y compris les médecins, quel sera le critérium pour éloigner les décisions intéressées? Et on ne voit qu'une condition pour qu'une décision à propos d'un délinquant social (politique, misère, passion etc.) soit la meilleure et par conséquent la plus juste, c'est que les magistrats soient toujours au dessus des intérêts individuels et sociaux d'un moment pour voir toujours l'humanité en marche.

Les lois en général et notamment les lois pénales ne sont pas une entité à part: elles représentent une décision humaine d'un moment qui s'est universalisée et qui comme telle ne se plie pas du tout aux besoins et aux exigences de la société et de la science. Plus les lois sont faites dans un esprit ancien, plus elles représentent une décision qui convient moins à la société en cours. Il s'agit donc de remplacer ces décisions établies, les lois qui convenaient peut être à d'autres temps, par des décisions variables et modifiables en rapport avec l'esprit de la société actuelle. Et on confiera cette mission à des personnes instruites et capables qu'on déléguera ad-hoc pour un certain temps; pas trop long, pour qu'elles ne s'approprient pas un esprit traditionnel et routinier.

Par conséquent, le critérium de la nocivité ne comporte pas de formules, autrement dit des lois d'après lesquelles il faut se guider et aux quelles il faut rapporter tous les cas de délinquants. Le critérium le plus subtil, à par celui qui se rapporte aux délinquants dégénérés et malades où la solution est presque d'avance indiquée, est le critérium qui se dégage dans chaque cas jugé individuellement pouvant être facilement changé, ce qui n'arrive presque jamais aujourd'hui avec le système des pénalités. La compréhension de plus en plus large et profonde de la vie individuelle et collective est donc la meilleure garantie pour trouver aussi le meilleur critérium de la nocivité.

TABLA DE MATERII (Table des Matières)

PARTEA I-a (Première Partie)

Istoricul Universității și celor patru Facultăți
Historique de L'Université et des Quatre Facultés

I	Introducerea	II
	Introduction.	III
II	Senatul Universității din Iași în 1910	IV
	Sénat de L'Université de Jassy en 1910	
III	Corpul profesoral	V
	Corps professoral.	
IV	Istoricul Universității din Iași	X
	Historique de L'Université de Jassy	XI
V	Istoricul Facultății de Științe din Iași	XXXII
	Historique de la Faculté des Sciences de Jassy	XXXIII
VI	Istoricul Facultății de Litere și Filosofie din Iași	XCV
	Historique de la Faculté des Lettres et de Philosophie de Jassy	XCVI
VII	Istoricul Facultății de Drept din Iași	CXLVI
	Historique de la Faculté de Droit de Jassy	CXLVII
VIII	Istoricul Facultății de Medicină din Iași	CLXXXIV
	Historique de la Faculté de Médecine de Jassy	CLXXXV

PARTEA II-a (Deuxième Partie)

Lucrări Originale (*Travaux Originaux*)

1)	Cesar și Napoleon	2
	César et Napoléon	3
2)	Asupra rolului unei integrale duble în teoria funcțiilor	10
	Sur le rôle d'une certaine integrale double dans la théorie des fonctions	11
3)	Acțiunea Stovainei asupra inimii de broască țestoasă	16
	(<i>Emys Europœa</i>) și broasca comună (<i>Rana esculenta</i>)	
	Action de la Stovaine sur le cœur de la tortue (<i>Emys Europœa</i>) et de la Grenouille (<i>Rana Esculenta</i>)	17
4)	Despre Origina Conglomeratelor verzi din terțiarul Carpatic	24
	Sur l'origine des Conglomérats verts du tertiaire Carpathique.	25
5)	Cursul de Economie politică la Universitatea din Iași	30
	Le Cours d'Economie politique à l'Université de Jassy	31
6)	Limba documentelor Muntean-slave	46
	La langue des documents Valaco-slaves	47
7)	Contribuțiuni la cunoașterea formelor Cristaline a Hiperstenului în Andezite	56
	Contribution à la connaissance des formes cristallines de l'Hypersthène dans les Andésités	57

8)	Rolul diagnosticului funcțional în medicină	66
	Rôle du diagnostic fonctionnel en médecine	67
9)	Fiziologia ca știință, îndrumare și foloase	72
	La physiologie comme science, enseignement et utilité	73
10)	Constringerea coproprietarului unui vas care refuză a contribui la spezele necesare expediției maritime, (art. 517 C. Com. rom.)	94
	Contrainte d'un des copropriétaires d'un navire qui refuse de contribuer aux frais nécessaires à l'expédition maritime, (art. 517 du C. Comm. roum.)	95
11)	Contribuțiuni la studiul parazitelor animale din România	108
	Contribution à l'étude des parasites animaux de Roumanie	109
12)	Dreptul român și viitorul legislației	122
	Le droit roumain et l'avenir de la législation	123
13)	Gripa pulmonară, simulând tuberculoză	128
	La Grippe pulmonaire pseudo-phymique	129
14)	Electrolitele și legea lui Ostwald	150
	Les Electrolytes et la loi d'Ostwald	151
15)	Scarlatinela, scarlatineola, pseudo-scarlatina, boala a patra sau rubeola scarlatiniformă	172
	Scarlatinele, scarlatineole, pseudo-scarlatine, quatrième maladie ou rubeole scarlatiniforme	
16)	Contribuțiuni la studiul rinosccleromului în România	173
	Contributions à l'étude du Rhinosclérome en Roumanie	184
17)	Doi Manuscrise Juridice Grecești de la Universitatea din Iași	185
	Deux Manuscrits Juridiques Grecs de l'Université de Jassy	248
18)	Câteva fețe a problemei agrare	249
	Les aspects de la question agraire	270
19)	Despre criteriul nocivității în materie criminală	271
	Sur le critérium de la nocivité en matière criminelle	276
		277

www.muzeul.iași.ro